ARHIVELE STATULUI DIN ROMÂNIA

MINORITĂȚILE NAȚIONALE din ROMÂNIA 1918 - 1925

BUCUREȘTI
1995

FERDINAND I
Prin grația lui Dumnezeu și voința Națională,
REGE AL ROMÂNIEI
La toți de față și viitori, sănătate :

Adunările Naționale Constituante au adoptat și Noi aprobăm și sancționăm următoarea

CONSTITUȚIUNE

TITLUL I

DESPRE TERITORIUL ROMÂNIEI

ART. 1. — Regatul României este un Stat național unitar și indivizibil.

ART. 2. — Teritoriul României este nealienabil.

Hotarele Statului nu pot fi schimbate sau rectificate decât în virtutea unei legi.

ART. 3. — Teritoriul României nu poate fi colonizat cu populațiuni de gintă străină.

ART. 4. — Teritoriul României din punct de vedere administrativ se imparte în județe, județele în comune.

Numărul, întinderea și subdiviziunile teritoriale se vor stabili după formele prevăzute în legile de organizare administrativă.

TITLUL II

DESPRE DREPTURILE ROMÂNILOR

ART. 5. — Românii, fără deosebire de origină etnică, de limbă sau de religie, se bucură de libertatea conștiinței, de libertatea învățământului, de libertatea presei, de libertatea întrunirilor, de libertatea de asociație și de toate libertățile și drepturile stabilite prin legi.

ART. 6. — Constituțiunea de față și celelalte legi relative la drepturile politice determină cari sunt, osebit de calitatea de Român, condițiunile necesare pentru exercitarea acestor drepturi.

Legi speciale, votate cu majoritate de două treimi, vor determina condițiunile sub cari femeile pot avea exercițiul drepturilor politice.

Drepturile civile ale femeilor se vor stabili pe baza deplinei egalități a celor două sexe.

MINORITĂŢILE NAŢIONALE
DIN ROMÂNIA
1918-1925

DIE NATIONALEN MINDERHEITEN
IN RUMÄNIEN
1918-1925

MINORITÉS NATIONALES
DE ROUMANIE
1918-1925

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

CULEGERE DE DOCUMENTE

Întocmită de:

ADRIAN ADAMACHE
DANIELA BLEOANCĂ
LIVIU BOAR
BEATRICE DOBOZI
IOAN DORDEA
IOANA GRIGORIE
ALEXANDRU DUŢĂ
ELISABETA MOROTI
ANTAL PÀL
SILVIA POPOVICI
IOAN SABĂU
IOAN SCURTU
NATALIA TAMPA
MONICA VLAICU
ERNEST WAGNER

Au colaborat: DAN V. BAICU, STANCA BOUNEGRU, B. DULGĂU, LUCIAN CUCUIET, MARLEN NEGRESCU, IOAN PLEŞA, GHEORGHE RADU, ILEANA RATCU, IOAN SCRIPCARIUC, VIORICA SOLOMON, MARIN STANCIU

Traducere: MARGA CHIVA
GERNOT NUSSBÄCHER
MONICA VLAICU

Redactor: IOANA ALEXANDRA NEGREANU

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

ARHIVELE STATULUI DIN ROMÂNIA

MINORITĂȚILE NAȚIONALE DIN ROMÂNIA 1918-1925

DOCUMENTE

Coordonată de:
IOAN SCURTU
LIVIU BOAR

BUCUREȘTI
1995

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

ISBN 973-97239-4-2

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

CUPRINS

INHALT

SOMMAIRE

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

STUDIU INTRODUCTIV

MINORITĂŢILE NAŢIONALE DIN ROMÂNIA ÎN ANII 1918-1925

La sfârşitul primului război mondial, pe ruinele vechilor imperii multinaţionale au apărut noi state sau s-a întregit unitatea teritorială a altora. Astfel, din Imperiul rus s-au desprins: Finlanda, Estonia, Letonia, Lituania, precum şi părţile răsăritene locuite de polonezi şi Basarabia românească. În urma dezagregării Imperiului habsburgic s-au constituit: Cehia şi Slovacia (care s-au unit în cadrul Cehoslovaciei), Polonia, Austria, Ungaria; Bucovina şi Transilvania s-au unit cu România, iar Croaţia şi Slovenia cu Serbia (formând Regatul Sârbilor, Croaţilor şi Slovenilor).

De-a lungul timpului, pe teritoriile locuite de români s-au aşezat şi alte neamuri, mai ales unguri, saşi, şvabi, evrei. Românii aflaţi sub dominaţie străină au fost supuşi unei crunte politici de deznaţionalizare şi asuprire, fiind nevoiţi să ducă o luptă grea şi plină de sacrificii pentru eliberarea şi unirea lor în cadrul unui singur stat. În momentul victoriei din 1918 ei au dovedit o reală generozitate. Semnificative sunt cuvintele rostite de Iuliu Maniu în Adunarea Naţională de la Alba Iulia, care a hotărât unirea Transilvaniei cu România la 1 Decembrie 1918: „Nu voim ca din asupriţi ce am fost să devenim asupritori. Voim să asigurăm libertatea pentru toţi şi dezvoltarea pentru toate popoarele conlocuitoare /.../ Noi, care am vărsat lacrimi văzând limba noastră scoasă din şcoli, biserici, justiţie, nu o vom lua altora. Nu vom lua putinţa vieţii de la alţii. Nu voim să trăim din sudoarea altora pentru că noi putem trăi din vrednicia şi puterea noastră, din munca noastră. Numai într-un regim democratic putem întări ţara noastră românească, mai ales când trebuie să ţinem seama de cerinţele vieţii moderne de stat". În Rezoluţia de unire au fost prevăzute largi drepturi pentru minorităţile naţionale.

Minorităţile naţionale au fost prezente la adunările de la Chişinău şi Cernăuţi care au hotărât unirea Basarabiei şi Bucovinei cu România. Astfel, din cei 150 de membri ai Sfatului Ţării întrunit la Chişinău pentru a hotărî destinul Basarabiei, 45 aparţineau minorităţilor naţionale (ucraineni, evrei, ruşi, germani, bulgari, găgăuzi, armeni, polonezi, greci). La 27 martie 1918, Sfatul Ţării a votat, cu majoritate de voturi, unirea Basarabiei cu România. Congresul general al Bucovinei, care la 28 noiembrie 1918 a hotărât, în unanimitate, unirea acesteia cu România, era format din 100 deputaţi, din care 26 aparţineau minorităţilor naţionale (germani, ucraineni, polonezi, evrei).

La 8 ianuarie 1919, saşii întruniţi la Mediaş, şi apoi la 10 august 1919, şvabii adunaţi la Timişoara, şi-au exprimat adeziunea la actul unirii Transilvaniei cu România. Declaraţii de susţinere a statului naţional unitar român

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

au făcut reprezentanţii evreilor şi ţiganilor. Liderii minorităţii maghiare au adoptat o atitudine de aşteptare, de „rezistenţă pasivă“, sperând că la Conferinţa de Pace de la Paris nu se va confirma unirea Transilvaniei cu România. O bună parte a funcţionarilor maghiari şi-au părăsit funcţiile, având convingerea că statul român nu va fi capabil să asigure cadrele necesare administrării Transilvaniei, iar actul unirii va eşua.

În momentul deschiderii Conferinţei de Pace, în ianuarie 1919, statul naţional unitar român era o realitate. O dată cu ratificarea prin decrete-regale a unirii Basarabiei, Bucovinei şi Transilvaniei s-a acordat cetăţenia română tuturor locuitorilor din aceste teritorii. De asemenea, prin mai multe decretelege din 1918 şi 1919 s-a recunoscut calitatea de cetăţeni români evreilor din Vechiul Regat (care până atunci o puteau obţine prin cereri individuale).

Conferinţa de Pace a confirmat prin Tratatul de la Saint-Germain (10 septembrie 1919) unirea Bucovinei, prin cel de la Trianon (4 iunie 1920) unirea Transilvaniei, iar prin Tratatul de la Paris (28 octombrie 1920) unirea Basarabiei cu România. Deşi statul român recunoscuse drepturile cetăţeneşti pentru minorităţile naţionale, „Consiliul celor patru“ (Franţa, Marea Britanie, S.U.A. şi Italia) a impus, mai ales la insistenţa unor cercuri evreieşti internaţionale, statelor succesorale monarhiei habsburgice (Polonia, Cehoslovacia, România, Regatul Sârbilor, Croaţilor şi Slovenilor), precum şi Greciei să semneze un tratat special privind minorităţile. Această decizie a suscitat vii discuţii. Şeful delegaţiei române, Ion I. C. Brătianu, a arătat că ţara sa acordă drepturi egale pentru toţi locuitorii, indiferent de naţionalitate, astfel încât prin Tratatul minorităţilor se puteau alimenta tendinţele unor cetăţeni de a ieşi de sub autoritatea statului român şi a se adresa unor foruri internaţionale, iar aceste foruri puteau folosi asemenea pretexte pentru a interveni în treburile interne ale României. Până la urmă, Tratatul minorităţilor a fost semnat de reprezentanţii statului român la 10 decembrie 1919.

La Conferinţa de Pace de la Paris a biruit principiul naţionalităţilor, confirmându-se prin tratate formarea unor state naţionale în Europa. Totuşi, datorită evoluţiei istorice, după primul război mondial, nu exista nici un stat european fără minorităţi naţionale. Din acest punct de vedere, România nu făcea excepţie; circa 28% din totalul cetăţenilor români aparţineau minorităţilor naţionale. Dintre acestea, ponderea cea mai mare o aveau maghiarii – 7,9%, urmaţi de germani – 4,1%, evrei – 4%, ruteni şi ucraineni – 3,2%, ruşi – 2,3%, bulgari – 2%, ţigani – 1,5%, turci – 0,9% etc.

Potrivit datelor statistice din 1919, structura etnică în Transilvania era următoarea: români – 57,12%, maghiari – 26,46%, germani – 9,87%, evrei – 3,28%, alte naţionalităţi – 3,27%.

Integrarea minorităţilor naţionale în cadrul statului român a fost un proces complex, marcat de elemente pozitive, dar şi de momente tensionate.

Autorităţile guvernamentale s-au preocupat de crearea cadrului legal care să asigure deplina egalitate între toţi cetăţenii României. Astfel, decretul-lege pentru reforma electorală adoptat în noiembrie 1918 nu făcea deosebire de ordin etnic între locuitorii ţării, articolul 1 stabilind: „Toţi cetăţenii români majori vor alege prin vot obştesc, obligator, egal, direct şi secret şi pe baza reprezentării proporţionale un număr de deputaţi proporţional cu populaţia“.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

La 29 martie 1923 a fost promulgată o nouă Constituţie, care la primul articol prevedea: „Regatul României este un stat naţional, unitar şi indivizibil". Constituţia consfinţea drepturile şi libertăţile fundamentale ale cetăţenilor: „Românii, fără deosebire de origine etnică, de limbă sau religie, se bucură de libertatea conştiinţei, de libertatea învăţământului, de libertatea presei, de libertatea întrunirilor, de libertatea de asociaţie şi de toate libertăţile şi drepturile stabilite prin legi" (art. 5); „Deosebirea de credinţe religioase şi confesiune, de origine etnică şi de limbă, nu constituie în România o piedică spre a dobândi drepturile civile şi politice şi a le exercita" (art. 7); „Toţi românii, fără deosebire etnică, de limbă sau religie, sunt egali înaintea legii şi datori a contribui fără deosebire la dările şi sarcinile publice" (art. 8). Articolul 133 se referea în mod expres la încetăţenirea evreilor din Vechiul Regat, ratificând toate decretele-lege din 1918 şi 1919 referitoare la această chestiune.

Legislaţia ulterioară, adoptată pe baza Constituţiei, avea în vedere aceleaşi principii. Astfel, legea pentru unificarea administrativă promulgată la 14 iunie 1925 stabilea: „Fiecare locuitor al ţării, fără deosebire de sex şi naţionalitate, trebuie să aparţină unei comune şi să participe la sarcinile ei" (art. 7).

Populaţia de origine germană integrată în statul român se aflase sub dominaţii diferite până în 1918: cea din Transilvania şi Banat a Ungariei, cea din Bucovina a Austriei, iar cea din Basarabia a Rusiei. În noile condiţii o problemă esenţială privea organizarea acestei minorităţi la nivelul statului român. După mai multe consfătuiri, în septembrie 1921 a luat fiinţă Uniunea Germanilor din România, condusă de un Consiliu Naţional, având ca preşedinte pe Rudolf Brandsch. Uniunea îşi propunea să rezolve problemele culturale, religioase, politice, economice ale acestei minorităţi. Exponentul politic al Uniunii Germanilor din România era Partidul German prezidat de Hans Otto Roth. Acesta a editat organe de presă proprii, cele mai importante fiind „Kronstäter Zeitung" şi „Siebenbürgisch Deutsches Tageblatt".

Având o îndelungată experienţă istorică în calitate de minoritate naţională şi ducând o viaţă comunitară intensă, populaţia germană s-a acomodat uşor noilor condiţii survenite după 1 Decembrie 1918. Din punct de vedere politic, Partidul German a adoptat tactica colaborării cu partidul de guvernământ, apreciind că astfel putea obţine mai lesne satisfacerea revendicărilor specifice.

După semnarea Tratatului de la Trianon *reprezentanţii minorităţii maghiare* au abandonat poziţia de „rezistenţă pasivă" faţă de statul român şi au început să se organizeze pentru a-şi promova propriile interese. Acest proces a fost îndelungat şi marcat de puternice convulsiuni. În ianuarie 1921 s-a creat Uniunea Maghiară, iar în iunie 1921 s-a înfiinţat Partidul Popular Maghiar. În februarie 1922 s-au pus bazele Partidului Naţional Maghiar, care în decembrie acelaşi an a fuzionat cu Partidul Popular Maghiar, luând astfel fiinţă Partidul Maghiar din România. În fruntea acestui partid a fost ales baronul Iószika Sámuel, iar după moartea acestuia, în iulie 1923, a urmat Ugron István. Organul central de presă al Partidului Maghiar a fost „Keleti Ujság". Conducerea partidului era asigurată de vechea aristocraţie maghiară şi se sprijinea pe instituţii bancare solide, pe o reţea de cooperative, pe biserică, pe mai multe asociaţii culturale. Partidul Maghiar pretindea că reprezintă întrea-

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

ga minoritate maghiară din România, deşi unii reprezentanţi ai acesteia aveau o orientare politică diferită, acţionând mai ales în Partidul Comunist din România şi în Federaţia Partidelor Socialiste.

Evreii – cea de a treia minoritate din punct de vedere al numărului de locuitori – se găseau într-o situaţie complexă. Cei din Vechiul Regat îşi însuşiseră cultura română, cei din Transilvania se formaseră în spiritul culturii şi ideologiei maghiare, cei din Basarabia erau adepţii culturii ruse, iar cei din Bucovina ai celei austriece. Evreii din Vechiul Regat aveau o organizare proprie – Uniunea Evreilor Pământeni – încă din 1909. Tactica acesteia a fost colaborarea cu partidele româneşti, în primul rând cu cele de guvernământ, integrarea în cadrul acestora pentru a obţine satisfacerea dezideratelor specifice.

În preajma adoptării Constituţiei, Uniunea Evreilor Pământeni s-a transformat în Uniunea Evreilor din România (februarie 1923), având în frunte pe dr. Willy Filderman. Organul de presă al Uniunii Evreilor din România era „Curierul israelit".

În 1924 s-a creat Uniunea Sionistă a României, sub conducerea lui Adolf Bernhard, care se ocupa mai ales de adunarea de fonduri pentru cumpărarea de pământ în Palestina şi de pregătirea evreilor pentru a emigra (mai ales învăţarea unor meserii).

Orientarea lor politică nu era unitară; mulţi evrei s-au înscris în Partidul Ţărănesc şi Partidul Naţional-Liberal; în acelaşi timp, un număr important a aderat la organizaţiile de stânga şi extremă stânga; astfel, în Partidul Socialist activau: Ilie Moscovici, Litman Ghelerter, Şerban Voinea, iar în conducerea Partidului Comunist din România s-au aflat: Alexandru Dobrogeanu- Gherea (Katz), Al. Bădulescu (Gilbert Moscovici), Elek Köblös, Marcel Pauker, David Fabian (Finkelstein) ş.a.

Din punctul de vedere al spiritului naţional, unii evrei au promovat valorile româneşti, mai ales în Vechiul Regat, în timp ce evreii din Transilvania erau purtătorii de cuvânt ai maghiarismului. Spre exemplu, unul dintre cele mai răspândite ziare în limba maghiară era „Uj Kelet" (de nuanţă sionistă), care apărea la Cluj sub conducerea lui Ernest Marton.

În interiorul comunităţii evreieşti au existat dese confruntări privind calea de urmat, cele mai puternice vizând mişcarea sionistă.

Deşi în epocă s-au înregistrat unele plângeri ale minorităţii evreieşti privind modul în care se respectau drepturile şi libertăţile democratice, în fapt România a fost una din puţinele ţări spre care s-au îndreptat evreii persecutaţi în Polonia, Rusia şi Ungaria. Mulţi dintre ei au intrat şi s-au stabilit în ţară fără forme legale, ceea ce va genera un curent politic vizând revizuirea cetăţeniei evreilor.

Problemele economico-sociale ale minorităţilor naţionale erau similare cu cele ale populaţiei române majoritare. Existau şi în sânul acestora discrepanţe sociale frapante; alături de câţiva oameni extrem de bogaţi (proprietari de bănci, fabrici, păduri etc.) trăia o masă de o condiţie materială modestă sau chiar la limita sărăciei (ţărani fără pământ, servitori, cerşetori etc.).

Constituţia din 1923 prevedea: „Toţi factorii producţiunii se bucură de egală ocrotire" (art. 21). Datorită unor evoluţii istorice, industria, băncile şi

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

comerţul din România se aflau, în mod precumpănitor, în posesia minorităţilor naţionale.

Spre exemplu, în anul 1923 în Basarabia, numărul întreprinzătorilor industriali în mediul urban era de 305, dintre care 36 români, iar 279 aparţineau minorităţilor naţionale (24 ruşi, 202 evrei, 4 polonezi etc.). Potrivit unei alte statistici, din 1925, în Transilvania numărul industriaşilor români era de 1.272 (12,7%), iar cel aparţinând minorităţilor naţionale era de 8.714 (87,28%). În fapt, după Unirea din 1918, capitalul industrial şi bancar aparţinând minorităţilor naţionale a continuat să prospere, în timp ce etnicii români au înregistrat progrese lente.

În anii 1918-1921 a fost legiferată în România cea mai amplă reformă agrară din Europa acelei perioade. Ţinând seama de specificul fiecărei provincii, au fost adoptate legi speciale pentru Basarabia, pentru Vechiul Regat, pentru Transilvania şi pentru Bucovina. Aceste legi aveau un caracter social şi economic, urmărind exproprierea moşiilor aparţinând marilor proprietari (după o anumită scară progresivă) şi împroprietărirea ţăranilor cu pământ puţin. Atât în privinţa exproprierii, cât şi a împroprietăririi nu se aveau în vedere criterii naţionale, ci doar problema suprafeţei de teren arabil. Potrivit datelor statistice, au fost împroprietăriţi 1.393.353 capi de familie, dintre care 206.265 (19%) aparţinând minorităţilor naţionale; dintre aceştia 46.069 erau maghiari, 24.815 – germani, 34.709 – ruşi, 12.725 – bulgari etc.

Cu prilejul aplicării acestei reforme s-a creat „problema optanţilor", adică a circa 260 de mari proprietari din Transilvania, care au optat pentru cetăţenia maghiară şi care au fost expropriaţi conform legii agrare din România. Aceştia pretindeau să fie exceptaţi de la aplicarea legii, susţinând că au fost expropriaţi pentru faptul că erau maghiari. Partidul Maghiar din România şi guvernul de la Budapesta au desfăşurat o vie campanie pe plan internaţional în problema optanţilor, urmărind să acrediteze ideea că România nu respecta Tratatul minorităţilor şi încălca Tratatul de la Trianon. În timp ce guvernele Cehoslovaciei şi Iugoslaviei – confruntate cu o problemă similară – au declarat că problema reformei agrare din ţările lor constituie o chestiune politică internă, oficialităţile române au intrat în discuţie cu cercurile maghiare, în speranţa că le vor face să înţeleagă că punctul lor de vedere este greşit şi că statul român a procedat corect. Dar chestiunea a ajuns la Societatea Naţiunilor şi la Curtea Internaţională de Justiţie de la Haga. În fapt, guvernul Ungariei şi Partidul Maghiar din România au folosit problema optanţilor pentru a acredita pe plan internaţional ideea că există o „problemă a Transilvaniei", care n-a fost rezolvată prin Tratatul de la Trianon.

Procesul de refacere economică a României şi de dezvoltare a acesteia s-a realizat prin contribuţia tuturor locuitorilor, indiferent de naţionalitate.

Viaţa culturală a minorităţilor naţionale în anii 1918- 1925 s-a derulat între tradiţionalism şi modernitate. Învăţământul a fost o componentă esenţială a vieţii culturale, având un rol decisiv în procesul de instruire a copiilor şi tineretului. Şcolile româneşti, de toate gradele, erau frecventate şi de minorităţi naţionale. În acelaşi timp, funcţionau şcoli cu limba de predare a minorităţilor naţionale.

Legea pentru învăţământul primar al statului şi învăţământul normal-primar din 26 iulie 1924 prevedea: „Învăţământul primar în şcoalele statului

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

se predă în limba română. În comunele cu populaţie de altă limbă decât limba română, Ministerul Instrucţiunii Publice va înfiinţa şcoale primare cu limba de predare a populaţiei respective, în aceeaşi proporţie ca şi în comunele româneşti. În aceste şcoale studiul limbii române va fi însă obligatoriu în numărul de ore stabilit prin regulament".

Însuşirea limbii române – limba oficială a statului – era o necesitate şi o obligaţie legală. Dacă pentru evrei, germani, bulgari, turci etc. cunoaşterea limbii române nu a ridicat probleme deosebite, în rândul unor minoritari maghiari – îndeosebi funcţionari publici – s-a înregistrat o rezistenţă şi un refuz categoric. Statul român a cheltuit importante resurse, în primul rând financiare, pentru a ajuta populaţia minoritară să înveţe limba română, dar prevederile legale privind concedierea funcţionarilor care nu cunoşteau limba oficială a statului nu s-au aplicat.

Dacă înainte de 1918 în Transilvania nu exista nici o şcoală cu limba de predare română întreţinută de statul ungar, după această dată oficialităţile române şi-au asumat sarcina de a întreţine toate şcolile de stat cu predare în limbile minorităţilor naţionale, precum şi pe cele confesionale.

Numărul şcolilor confesionale ale minorităţilor a crescut sensibil după 1918, după cum se poate constata şi în tabelul de mai jos:

Categoria de şcoli	Anul 1918			Anul 1925		
	catolice	reformate	luterane	catolice	reformate	luterane
primare	367	362	258	425	684	268
licee	13	9	9	17	11	11
civile	25	3	5	48	19	8
comerciale	1	–	–	4	4	3

Multe dintre conducerile acestor şcoli căutau să eludeze programele de învăţământ aprobate de Ministerul Instrucţiunii, promovând un spirit conservator, de închistare naţională.

În 1920, Universitatea maghiară din Cluj şi Universitatea germană din Cernăuţi au devenit universităţi româneşti, în conformitate cu noile realităţi generate de formarea statului naţional român. Aceste universităţi, ca şi cele din Iaşi şi Bucureşti, au fost frecventate de un număr însemnat de studenţi aparţinând minorităţilor naţionale.

Statul român a acordat importante subvenţii pentru biserici, inclusiv pentru cele aparţinând minorităţilor naţionale (catolică, unitară, calvină, luterană, musulmană etc.).

După primul război mondial s-a închegat un dialog cultural între reprezentanţii naţiunii majoritare şi cei ai minorităţilor naţionale, o colaborare în diferite instituţii (şcoli, teatre, redacţii de ziare, societăţi şi fundaţii culturale etc.).

Viaţa cultural-ştiinţifică românească a fost îmbogăţită prin contribuţia unor mari personalităţi din rândul minorităţilor naţionale, precum Hermann Oberth (tehnică spaţială), S. Sanielevici (matematică), Lazăr Edeleanu (chimie), Tamasi Aron, Nagy István, Tristan Tzara, Camil Baltazar (litera-

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

tură), Ion Vinea, S. Pauker (ziaristică), J. Pherahim, Iosif Ross (pictură), Mina Minovici (medicină).

În România a existat un pluralism cultural autentic, cum erau puţine în Europa acelei perioade. De altfel, însăşi cultura românească – în ansamblul ei – avea o autentică dimensiune europeană.

Dacă înainte de 1918 în Transilvania nu a existat nici un teatru românesc, după Unire – paralel cu crearea Teatrului Naţional şi a Operei Române – şi-a continuat activitatea Teatrul Nou, înfiinţat în 1906, în limba maghiară la Cluj; în anul 1920 au primit autorizaţie de funcţionare un număr de 10 teatre maghiare.

Presa a fost un domeniu în care minorităţile naţionale s-au manifestat plenar. Unele ziare româneşti de mare tiraj, „Adevărul", „Dimineaţa", „Lupta", se aflau în proprietatea unor etnici aparţinând minorităţilor naţionale, mai ales evrei. Exista şi o bogată presă în limbile minorităţilor naţionale. Spre exemplu, în 1922 se tipăreau în România un număr de 657 ziare şi 524 reviste, dintre care 181 ziare şi 75 reviste în limbile minorităţilor naţionale (144 în maghiară, 71 în germană, 17 în rusă, 6 în ebraică, 5 în bulgară etc.). Aceste cifre sunt grăitoare, mai ales dacă avem în vedere faptul că în 1914 cei peste 3 milioane de români din Transilvania aveau 44 de publicaţii în limba lor, dintre care numai 2 cotidiene. Semnificativ este faptul că în 1924 a apărut la Cluj, sub direcţia lui Sextil Puşcariu, revista „Cultura", publicată în limbile română, franceză, germană şi maghiară – având ca redactori pe Lucian Blaga, Yves Auger, Kristof György şi Oscar Netoliczka – care îşi propunea să cultive relaţiile spirituale, să ofere o imagine fidelă despre mişcarea intelectuală din România.

Integrarea minorităţilor naţionale în cadrul statului român a cunoscut şi *momente tensionate*. Pentru a menţine situaţia sub control, prin legea din 22 decembrie 1920 s-a înfiinţat Subsecretariatul de Stat pentru afacerile minorităţilor etnice în cadrul Ministerului de Interne. Unele tensiuni erau create de liderii minorităţilor naţionale care tindeau spre obţinerea unor drepturi suplimentare pentru comunităţile respective, pe lângă cele de care se bucurau toţi cetăţenii României. O asemenea atitudine a provocat reacţia negativă a forţelor politice româneşti.

Replicând liderilor Partidului Maghiar – care invocând Rezoluţia de la Alba Iulia din 1 Decembrie 1918, solicitau autonomie naţională pentru minorităţi – Iuliu Maniu, unul dintre autorii istoricului document, declara în 1924: „Adunarea Naţională n-a hotărât autonomia naţională pentru minorităţi şi n-a înţeles să le-o acorde. Din contră, a hotărât în mod conştient şi într-un mod expres, că nu li se poate acorda şi că prin urmare nu li se poate pune în vedere o autonomie naţională". În acelaşi timp, fostul preşedinte al Consiliului Dirigent preciza: „Tot de asemenea, nici Tratatul de Pace cu Austria, referitor la minorităţile naţionale din ţinuturile fostului Imperiu habsburgic, semnat de România la 9 decembrie 1919, care, precum am văzut, conţine îndreptăţiri mult mai reduse pentru minorităţi decât Hotărârile de la Alba Iulia, nu asigură prin nimic o autonomie naţională pentru minorităţi, stipulând numai o autonomie locală sub controlul statului şi numai în chestiuni culturale şi religioase".

Unii oameni politici români, din rândul cărora se detaşează A. C. Cuza, apreciau că evreii erau o minoritate care refuza programatic să se integreze în

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

cadrul statului român şi urmărea să se constituie într-o elită care să domine viaţa economică şi culturală a ţării, primejduind astfel însăşi dezvoltarea poporului român. A. C. Cuza şi-a susţinut ideile în cursurile pe care le preda la Universitatea din Iaşi, în presă, precum şi de la tribuna Parlamentului. El a organizat o mişcare antisemită care s-a manifestat la Iaşi, începând cu anii 1920-1921, urmărind să împiedice intrarea studenţilor evrei în Universitate. Autorităţile de ordine au intervenit, asigurând accesul tuturor tinerilor la învăţătură. În această acţiune s-a remarcat prefectul poliţiei Constantin Manciu, care avea să fie asasinat de Corneliu Zelea Codreanu în octombrie 1924.

La 4 martie 1923, când Adunarea Naţională Constituantă a votat articolul 7 al legii fundamentale, A. C. Cuza a pus bazele Ligii Apărării Naţional-Creştine (L.A.N.C.). Această organizaţie cerea introducerea unui „numerus clausus" în instituţiile publice şi mai ales în Universităţi (ceea ce ar fi însemnat limitarea numărului de persoane aparţinând minorităţilor la proporţia deţinută de acestea din totalul populaţiei României). Aderenţa L.A.N.C. a fost redusă, ea nu a influenţat evoluţia vieţii politice din România şi nici politica statului român faţă de minorităţi.

Deşi toate forţele politice româneşti au recunoscut necesitatea sprijinirii naţiunii majoritare, în fapt guvernele româneşti au făcut extrem de puţin, mai ales pe tărâm economic şi cultural în zonele cu minorităţi naţionale mai numeroase. Ideea „naţionalizării" oraşelor şi a economiei a rămas la stadiul de deziderat.

Nu o dată reprezentanţii minorităţilor naţionale au desfăşurat o amplă propagandă externă, prezentând pe larg şi apăsat orice act de nedreptate ce li s-a făcut de statul român şi de cetăţenii naţiunii majoritare. În fapt, covârşitoarea majoritate a unor asemenea acte nu aveau un caracter etnic, ci erau rezultatul unor carenţe ale funcţionării regimului democratic din România.

Pe de altă parte, guvernele române nu au manifestat o preocupare constantă pentru clarificarea opiniei publice mondiale asupra situaţiei reale din ţară. La rândul lor, partidele politice din opoziţie au folosit metoda prezentării, inclusiv în presa internaţională, a unei situaţii cât mai negative privind activitatea guvernamentală, care, în mod fatal, se răsfrângea asupra imaginii generale a României. Presa internaţională, amatoare de senzaţional, a prezentat adesea relatări false despre situaţia din România, inclusiv în ceea ce priveşte statutul minorităţilor naţionale.

Dincolo de anumite greutăţi şi tensiuni, anii 1918-1925 au marcat o *etapă importantă pe calea integrării minorităţilor naţionale în cadrul statului naţional unitar român.* S-au creat structuri politice şi culturale, s-au schimbat idei şi s-au căutat soluţii, multe dintre ele pozitive. La nivelul masei de cetăţeni s-a statornicit o colaborare benefică, atât pentru naţiunea majoritară, cât şi pentru minorităţile naţionale.

În fond, evoluţia României de după 1918 a fost rodul activităţii tuturor cetăţenilor, atât a celor de etnie română, cât şi a celor aparţinând minorităţilor naţionale.

IOAN SCURTU

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

EINFÜHRENDE STUDIE

DIE NATIONALEN MINDERHEITEN IN RUMÄNIEN IN DEN JAHREN 1918-1925

Am Ende des ersten Weltkrieges entstanden aus den Ruinen der alten Vielvölkerreiche neue Staaten oder es wurde die territorielle Einheit anderer Staaten ergänzt. Vom Russischen Reich lösten sich: Finnland, Estland, Lettland, Litauen los sowie die östlichen, von Polen bewohnten, Gebiete und das rumänische Bessarabien. Nach dem Zerfall des Habsburger Reiches bildeten sich die Tschechei und die Slowakei heraus, die sich zur Tschechoslowakei vereinigten, Polen, Österreich und Ungarn. Die Bukowina und Siebenbürgen vereinigten sich mit Rumänien, Kroatien und Slowenien mit Serbien, um das Königreich der Serben, Kroaten und Slowenen zu bilden.

Im Laufe der Zeit siedelten sich in den von Rumänen bewohnten Gebieten auch andere Völkerschaften an, vor allem Ungarn, Sachsen, Schwaben und Juden. Die Rumänen, die unter fremder Herrschaft lebten, waren einer Politik der Entnationaliseirung und Unterdrückung ausgesetzt und mussten einen an Opfren reichen Kampf für ihre Befreiung und die Vereinigung in einem einzigen Staat kämpfen. 1918 war es soweit. Iuliu Maniu unterstrich in der Nationalversammlung von Karlsburg (Alba Iulia), die am 1. Dezember 1918 die Vereinigung Siebenbürgens mit Rumänien bekanntgab: „Wir wollen nicht aus Unterdrückten zu Unterdrückern werden. Wir wollen für alle die Freiheit sichern und die Entwicklung für alle mitwohnenden Völker ... Wir, die wir Tränen vergossen haben, als unsere Sprache aus den Schulen, Kirchen und aus der Justiz entfernt wurde, werden anderen die Sprache nicht nehmen. Wir wollen anderen die Lebensmöglichkeit nicht nehmen. Wir wollen nicht vom Schweisse anderer leben, denn wir können von eigenem Fleiss und unserer Kraft leben sowie von unserer eigenen Arbeit. Nur in einem demokratischen Regime können wir unser rumänisches Land stärken, besonders wenn wir die Anforderungen des modernen Staatslebens berücksichtigen“. In dem Beschluss betreffend die Vereinigung wurden den nationalen Minderheiten die eingeforderten Rechte zugebilligt.

Die nationalen Minderheiten waren bei den Versammlungen von Kischinew und Czernowitz anwesend, die die Vereinigung Bessarabiens und der Bukowina mit Rumänien beschlossen. Von den 150 Mitgliedern des in Kischinew versammelten „Landesrates“, der das Schicksal Bessarabiens bestimmte, gehörten 45 Teilnehmer nationalen Minderheiten an (Ukrainern, Juden, Russen, Deutschen, Bulgaren, Gagausen, Armeniern, Polen und Griechen). Am 27. März 1918 beschlossen der „Landesrat“ mit Stimmenmehreheit die Vereinigung Bessarabiens mit Rumänien. Der Allgemeine Kongress der Bukowina,

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

der die Vereinigung der Bukowina mit Rumänien am 28. November 1918 einstimmig beschlossen hatte, bestand aus 100 Abgeordneten, von denen 26 als Deutsche, Ukrainer, Polen, Juden nationalen Minderheiten angehörten.

Am 8. Januar 1919 sprachen die Vertreter der Siebenbürger Sachsen, die in Mediasch versammelt waren, und am 10. August 1919 die Vertreter der Banater Schwaben in Temeswar ihre Bereitwilligkeit zur Vereinigung Siebenbürgens und des Banats mit Rumänien aus. Erklärungen zugunsten eines einheitlichen Nationalstaates gaben auch die Vertreter der Juden und Zigeuner ab. Die Führer der ungarischen Minderheit nahmen zunächst eine abwartende Haltung ein. Sie hofften, dass die Vereinigung Siebenbürgens mit Rumänien bei der Friedenskonferenz in Paris nicht bestätigt werde. Ein grosser Teil der ungarischen Beamten verliess seine Ämter in der Überzeugung, dass der rumänische Staat das notwendige Personal zur Verwaltung Siebenbürgens nicht aufbringen könne und so der Akt der Vereinigung scheitern werde.

Bei der Eröffnung der Friedenskonferenz im Januar 1919 war der einheitliche rumänische Nationalstaat eine Realität geworden. Nach der Ratifizierung der Vereinigung mit Bessarabien, der Bukowina und Siebenbürgen durch königliche Dekrete wurde allen Bewohnern dieser Gebiete die rumänische Staatsbürgerschaft verliehen. Ebenso erhielten durch mehrere Dekret-Gesetze aus den Jahren 1918 und 1919 die Junden die rumänische Staatsbürgerschaft, die sie bisher nur einzeln beantragen konnten.

Die Pariser Friedenskonferenz bestätigte im Vertrag von Saint- Germaine (10. September 1919) die Vereinigung mit der Bukowina, in dem von Trianon (4. Juni 1920) den Anschluss Siebenbärgens sowie den Vertrag von Paris (28. Oktober 1920) den Bessarabiens mit Rumänien. Obwohl der rumänische Staat den nationalen Minderheiten die Bürgerrechte zugesprochen hatte, setzte der „Viererrat“ (Frankreich, Grossbritannien, die Vereinigten Staaten und Italien) durch – vor allem auf Betreiben internationaler jüdischer Kreise –, dass die Nachfolgestaaten der Habsburger Monarchie, Polen, die Tschechoslowakei, Rumänien, das Königreich der Serben, Kroaten und Slowenen sowie Griechenland einen Sondervertrag betreffend die Minderheiten unterschrieben. Diese Forderung rief lebhaftige Diskussionen hervor. Der Leiter der rumänischen Delegation, Ion I. C. Brătianu, wies darauf hin, dass sein Land allen Bewohnern, unabhängig von ihrer Nationalität, gleiche Rechte gewähre. Durch einen Minderheitenvertrag könnten jedoch Tendenzen gefördert werden, sich der Autorität des rumänischen Staates zu entziehen und sich in auffallenden Fragen an internationale Gremien zu wenden; diese wiederum hätten damit Vorwände sich in die inneren Angelegenheiten Rumäniens einzumischen. Schliesslich wurde der Minderheitenvertrag am 10. Dezember 1919 von den Vertretern des rumänischen Staates unterzeichnet.

Bei der Pariser Friedenskonferenz setzte sich das Nationalitätenprinzip durch und wurde durch die Bildung von Nationalstaaten in Europa Wirklichkeit. Trotzdem gab es nach dem ersten Weltkrieg wegen der historischen Entwicklung in Europa keinen einzigen Staat ohne nationale Minderheiten. Auch Rumänien bildete darin keine Ausnahme. Etwa 28% aller rumänischen Staatsbürger waren Angehörige nationaler Minderheiten. Von diesen stellten Ungarn den grössten Anteil – 7,9%, gefolgt von Deutschen – 4,1% Juden – 4%,

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Ruthenen und Ukrainer – 3,2%, Russen – 2,3%, Bulgaren – 2%, Zigeuner – 1,5%, Türken – 0,9% usw.

Nach statistischen Daten von 1919 war die Bevölkerungsstruktur nach Nationalitäten in Siebenbürgen die folgende: Rumänen – 57,12%, Ungarn – 26,46%, Deutsche – 9,87%, Juden – 3,28%, andere Nationalitäten – 3,27%.

Die Eingliederung der nationalen Minderheiten in den rumänischen Nationalstaat war ein komplexer Vorgang, der von positiven Elementen aber auch von Spannungen begleitet wurde.

Die Regierungsbehörden waren bestrebt, den gesetzlichen Rahmen zu schaffen um die völlige Gleichheit aller Staatsbürger Rumäniens zu sichern. Das Dekret-Gesetz betreffend die Wahlreform, das im November 1918 angenommen wurde, machte keine ethnischen Unterschiede zwischen den Bewohnern des Landes. Der erste Artikel setzte fest: „Alle grossjährigen rumänischen Staatsbürger werden durch allgemeine, verplichtende, gleiche, direkte und geheime Wahl und auf Grund der verhältnismässigen Vertretung eine Anzahl von Abgeordneten wählen, die proportional ihrer Bevölkerung entspricht".

Am 23. März 1923 wurde eine Verfassung angenommen, deren erster Artikel festlegt: „Das Königreich Rumänien ist ein einheitlicher und unteilbarer Nationalstaat". Die Verfassung verankerte die Grundrechte und-freiheiten der Bürger: „Die Rumänen[1], ohne Unterschied der ethnischen Abstammung, der Sprache oder der Religion, erfreuen sich der Gewissensfreiheit, der Unterrichtsfreiheit, der Vereinigungsfreiheit sowie aller Freiheiten und Rechte die durch Gesetze festgesetzt werden" (Artikel 5); „Unterschiede der Religion und des Bekenntnisses, der etnischen Abstammung und der Sprache bilden in Rumänien kein Hindernis, um bürgerliche und politische Rechte zu erwerben und auszuüben" (Artikel 7); „Alle Rumänen ohne Unterschied der Ethnie, der Sprache oder der Religion sind vor dem Gesetz gleich und sind alle verplichtet, zu den öffentlichen Abgaben und Lasten beizutragen" (Artikel 8); Der 133. Artikel der Verfassung bezog sich ausdrücklich auf die Einbürgerung der Juden aus Altrumänien und ratifizierte hinsichtlich dieser Frage alle Dekret-Gesetze aus den Jahren 1918 und 1919.

Auch in der späteren Gesetzgebung, die auf Grund der Verfassung angenommen wurde, galten die gleichen Prinzipien.

So bestimmte das Gesetz für die Vereinheitlichung der Verwaltung, das am 14. Juni 1925 verkündet wurde: „Jeder Bewohner des Landes, ohne Unterschied des Geschlechtes und der Nationalität, muss einer Gemeinschaft angehören und deren Lasten mittragen". (Artikel 7).

Die Bevölkerung deutscher Abstammung, die in den rumänischen Staat eingegliedert wurde, befand sich bis zum Jahre 1918 unter verschiedener Herrschaft: die Deutschen in Siebenbürgen und dem Banat gehörten zu Ungarn, die der Bukowina zu Österreich und die in Bessarabien zu Russland. Unter den neuen Gegebenheiten wurde die Organisation dieser Minderheit für den rumänischen Staat zu einem bedeutenden Anliegen.

Nach mehreren Beratungen wurde im September 1921 der „Verband der Deutschen in Rumänien" gegründet, dem ein Nationalrat mit dem Vorsitzenden Rudolf Brandsch vorstand. Der Verband stellte sich die Aufgabe, die

1 d.h. die rumänischen Staatsbürger

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

kulturellen, religiösen, politischen und wirtschaftlichen Belange dieser Minderheit zu lösen. Der politische Willensträger des Verbandes der Deutschen in Rumänien war die „Deutsche Partei“ unter dem Vorsitz von Hans Otto Roth. Sie besass eigene Presseorgane, von denen die wichtigsten das „Siebenbürgisch-Deutsche Tageblatt“ und die „Kronstädter Zeitung“ waren.

Da die deutsche Bevölkerung als Minderheit über eine langjährige historische Erfahrung verfügte und ein reges Gemeinschaftsleben aufgebaut hatte, konnte sie sich den neuen Gegebenheiten nach dem 1. Dezember 1918 leicht anpassen. In politischer Hinsicht befolgte die „Deutsche Partei“ die Taktik der Zusammenarbeit mit der jeweiligen Regierungspartei aus der Überlegung heraus, auf diese Weise die Erfüllung ihrer spezifischen Forderungen erwirken zu können.

Nach der Unterzeichnung des Freiedensvertrages von Trianon gaben die Vertreter der ungarischen Minderheit die Haltung des „passiven Widerstandes“ gegen den rumänischen Staaf auf und begannen sich, zwecks Förderung ihrer eigenen Interessen zu organisieren. Dieser Vorgang war von lager Dauer und durch starke Konvulsionen gekennzeichnet.

Im Januar 1921 wurde der Ungarnverband und im Juli 1921 die „Ungarische Volkspartei“ gegründet. Im Februar 1922 wurden die Grundlagen für die „Ungarische Nationalpartei“ gelegt, die sich im Dezember des gleichen Jahres mit der Ungarischen Volkspartei vereinigte und die „Ungarische Partei“ bildete. Zum Vorsitzenden dieser Partei wurde Baron Józsika Samuel gewält; nach seinem Tod im Juli 1923 trat Ugron István an ihre Spitze. Das zentrale Presseorgan der Ungarischen Partei war die Zeitung „Keleti Ujság“ (Östliche Zeitung).

Die Parteileitung bestand aus Vertretern der alten ungarischen Aristokratie und stützte sich auf finanzkräftige Bankinstitute, auf ein Netz von Genossenschaften, auf die Kirchen sowie auf mehrere Kulturvereinigungen. Die Ungarische Partei erhob den Anspruch, die ganze ungarische Minderheit in Rumänien zu vertreten, obwohl einige Vertreter anderen politischen Ausrichtungen angehörten, vor allem der Kommunistischen Partei Rumäniens sowie der Föderation der Sozialistischen Parteien.

Die Organisation und Tätigkeit der Juden, der drittgrössten Minderheit, war recht unterschiedlich. Die Juden in Altrumänien hatten sich die rumänische Kultur angeeignet, die in Siebenbürgen waren im Geiste der ungarischen Kultur und Ideologie ausgebildet, die bessarabischen Juden waren Anhänger der russischen und jene in der Bukowina Vertreter der österreichischen Kultur. Die Juden im Altreich gehörten schon seit dem Jahre 1909 einer eigenen Organisation, dem „Verband der einheimischen Juden“ an. Diese Vereinigung befolgte die Taktik der Zusammenarbeit mit den rumänischen Parteien, um auf diese Weise ihre spezifischen Anliegen zu verwirklichen.

Vor der Annahme der Verfassung wurde der „Verband der einheimischen Juden“ im Februar 1923 in den „Verband der Juden in Rumänien“ umgewandelt, an dessen Spitze Willy Filderman stand. Das Presseorgan des Verbandes der Juden in Rumänien hiess „Curierul israelit“ (Der israelitische Bote).

Im Jahre 1924 wurde der Zionistische Verband Rumäniens unter der Führung von Adolf Bernhard gegründet, der sich mit der Beschaffung von Mitteln für den Bodenankauf in Palästina befasste sowie mit der Vorbereitung

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

seiner Mitglieder zur Auswanderung, besonders durch das Erlernen von Gewerben.

Auch die politische Ausrichtung der Juden war nicht einheitlich. Viele waren Mitglieder der „Bauernpartei" und der „National- Liberalen Partei"; gleichzeitig trat eine bedeutende Anzahl den linken extrem links ausgerichteten Organisationen bei. In der Sozialistischen Partei wirkten: Ilie Moscovici, Litman Ghelerter, Şerban Voinea. In der Leitung der Kommunistischen Partei Rumäniens befanden sich: Alexandru Dobrogeanu-Gherea (Katz), Al. Bădulescu (Gilbert Moscovici), Elek Köblös, Marcel Pauker, David Fabian (Finkelstein) und andere.

Vom nationalen Standpunkt betrachtet, förderten einige Juden die rumänischen geistigen Werte, besonders im Altreich, während die siebenbürgischen Juden Wortführer des Ungarntums waren: So die Zeitung „Uj kelet" (Neuer Osten, mit zionistischer Prägung), eine der weit verbreiteten Zeitungen in ungarischer Sprache und erschien in Klausenburg unter der Leitung von Ernst Marton.

Innerhalb der jüdischen Gemeinschaft gab es öfter Konfrontationen von verschiedenen Ausrichtungen, die heftigsten mit der zionistischen Bewegung.

Obwohl es in jener Zeit Klagen der jüdischen Minderheit über die Nichteinhaltung der demokratischen Rechte und Feriheiten gab, war Rumänien eines der wenigen Länder, in das die verfolgten Juden aus Polen, Russland und Ungarn strebten. Viele von ihnen kamen illegal ins Land und liessen sich nieder, was später zur Bildung einer politischen Strömung führte, die die Überprüfung des Bürgerrechtes der Juden forderte.

Die wirtschaftlichen und sozialen Probleme der nationalen Minderheiten waren denen der rumänischen Mehrheitsbevölkerung ähnlich; überall gab es auffallende soziale Unterschiede. Neben einigen Begüterten (Bankiers, Fabrikseigentümer, Waldbesitzer u.a.) lebte der grösste Teil der Bevölkerung in bescheidenem materiellen Wohlstand oder gar an der Armutsgrenze (Bauern ohne Bondenbesitz, Dienstboten, Bettler usw.).

Die Verfassung von 1923 sah vor: „Alle Produktionsfakotren erfreuen sich des gleichen Schutzes" (Artikel 21). Auf Grund der historischen Entwicklung befand sich die Industrie, die Banken und der Handel in Rumänien überwiegend im Besitz der nationalen Minderheiten.

In Bessarabien gab es im Jahre 1923 beispielsweise 305 Industriebetriebe im städtischen Bereich, wovon 36 Rumänen und 279 den Minderheiten gehörten (24 Russen, 202 Juden, 4 Polen usw.). Nach einer anderen Statistik lag im Jahre 1925 in Siebenbürgen der Anteil der rumänischen Industriellen bei 12,7% (1.272 Einheiten), während derjenige der nationalen Minderheiten 87,28% betrug (8.714 Einheiten). Nach der Vereinigung von 1918 blühte das Industrie-und Bankkapital der nationalen Minderheiten weiter auf, während bei den Rumänen langsamere Fortschritte zu verzeichnen waren.

In den Jahren 1918-1921 wurde in Rumänien die tiefgreifendste Agrarreform in ganz Europa zum Gesetz erhoben. Bedingt von den lokalen Gegebenheiten, wurden gesondere Gesetze für Bessarabien, das Altreich, für Siebenbürgen und die Bukowina erlassen. Diese Gesetze ökonomisch-sozialen Charakters verfolgten die Enteignung der Grossgrundbesitzer nach einem bestimmten progressiven Grössenverhältnis sowie die Bodenzuteilung an

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Bauern mit wenig Grundbesitz. Weder bei der Enteignung noch bei der Bodenzuteilung waren nationale Kriterien massgebend gewesen, sondern ausschliesslich auf die Grösse des Besitzes. Nach statistischen Angaben wurde 1.393.353 Familienhäuptern Bonden zugeteilt, von denen 206.265 (19%) Angehörige nationaler MInderheiten waren, und zwar 46.069 Ungarn, 24.815 Deutsche, 34.709 Russen, 12.725 Bulgaren usw.

Im Zusammenhang mit der Agrarreform stellte sich für etwa 260 Grossgrundbesitzer in Siebenbürgen die für die ungarische Staatsbürgerschaft optiert hatten die Frage der Zugehörigkeit, da das Gesetz durch Enteignung vorsah. Sie aber verlangten von der Enteignung ausgenommen zu werden und behaupteten, dass sie als Ungarn enteignet worden waren. Die Ungarische Partei in Rumänien und die Regierung in Budapest entfalteten eine lebhafte internationale Kampagne zugunsten dieser Optanten und versuchten die Meinung zu verbreiten, dass Rumänien den Minderheitenvertrag nicht einhalte und den Friedensvertrag von Trianon übertrete. Während die Regierungen der Tschechoslowakei und Jugoslawiens – die einem ähnlichen Problem gegenüberstanden –, den Standpunkt vertraten, dass die Frage der Agrarreform in ihren Ländern eine innenpolitische Angelegenheit sei, führten die rumänischen Behörden Gespräche mit den ungarischen Kreisen in der Hoffnung, dass diese ihren irrigen Standpunkt einsehen und aufegeben würden; trotzdem gelangte die Frage vor den Völkerbund und den Internationalen Gerichtshof in Haag. Die Regierung Ungarns und die Ungarische Prtei in Rumänien benutzten die Optantenfrage, um auf internationler Ebene die Ansicht zu verbreiten, dass es ein „siebenbürgisches Problem" gäbe, das durch den Friedensvertrag von Trianon nicht gelöst worden sei.

Die wirtschaftliche Wiederherstellung und die Weiterentwicklung Rumäniens wurden durch den Beitrag aller seiner Bewohner ohne Unterschied ihrer Nationalität verwirklicht.

Das kulturelle Leben der nationalen Minderheiten in den Jahren 1918-1925 spielte sich zwischen Traditionalismus und Moderne ab. Das Unterrichtswesen war eine wesentliche Komponente des kulturellen Lebens und spielte für die Jugend im Unterrichtsprozess eine entscheidende Rolle. Die rumänischen Schulen aller Grade wurden teilweise von Kindern der nationalen Minderheiten besucht; Minderheiten besassen eigene Schulen, in denen die Schüler in ihrer Muttersprache unterrichtet wurden.

Das Gesetz für den Grundschulunterricht (Klassen 1-4) und für den Normalschulunterricht (Klassen 5-7) vom 26. Juli 1924 sah vor: „Der Grundschulunterricht in den Staatsschulen wird in rumänischer Sprache erteilt. In den Ortschaften mit einer andersprachigen Bevölkerung, wird das Ministerium für öffentlichen Unterricht im gleichen Verhältnis wie in den rumänischen Ortschaften Grundschulen mit der Unterrichtssprache der betreffenden Bevölkerung gründen. In diesen Schulen ist das Studium der rumänischen Sprache in der von der Schulordnung festgesetzten Stundenzahl verpflichtend".

Die Aneigunung der rumänischen Sprache – als offiziellen Sprache des Staates – war eine Notwendigkeit und eine gesetzliche Verpflichtung. Für die Juden, Deutschen, Bulgaren, Türken usw. stellte das Erlernen der rumänischen Sprache keine besondere Schwierigkeit dar. Bei Angehörigen der unga-

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

rischen Minderheit – besonders bei öffentlichen Beamten – wurde Widerstandt gegenüber der Amtssprache und deren Ablehnung verzeichnet. Der rumänische Staat scheute keinen Aufwand, vor allem finanziell, um die Minderheiten beim Erlernen der rumänischen Sprache zu unterstützen. Trotzdem wurden die gesetzlichen Bestimmungen betreffend die Entlassung der Beamten, die der offiziellen Staatssprache nicht mächtig waren, nicht angewendet.

Vor dem Jahre 1918 hatte in Siebenbürgen keine einzige Schule mit rumänischer Unterrichtssprache bestanden, die vom ungarischen Staat finanziert worden war; nun übernahmen die rumänischen Behörden die Aufgabe, alle Staatsschulen der nationalen Minderheiten sowie die konfesioniellen Schulen zu erhalten.

Unsere Übersicht zeigt einen Anstieg der Minderheitenschulen nach 1918:

Art der Schulen	1918			1925		
	katholische	reformierte	lutherische	katholische	reformierte	lutherische
Grundschulen	367	362	258	425	684	268
Lyzeen (Gymnasien)	13	9	9	17	11	11
Bürgerschulen	25	3	5	48	19	8
Handelsschulen	1	–	–	4	4	3

Einige Schuldirektoren versuchten die vom Unterrichtsministerium genehmigten Lehrprogramme zu umgehen und zeigten einen konservativen Geist der nationalen Abkapselung.

Im Jahre 1920 wurden die ungarische Universität in Klausenburg und die deutsche Universität in Czernowitz unter den zu rumänischen Universitäten unter den neuen Gegebenheiten umgewandelt. Diese Universitäten, ebenso die von Jassy und Bukarest, wurden von einer bedeutenden Anzahl von Studenten der nationalen Minderheiten besucht.

Der rumänische Staat gewährte den Kirchen bedeutende Unterstützungen, einschliesslich denen der Minderheiten (den katholischen, unitarischen, reformierten, evangelischen, mohammedanischen usw.).

Nach dem ersten Weltkrieg begann ein kultureller Dialog zwischen den Vertretern der Mehrheitsbevölkerung und denen der nationalen Minderheiten, eine Zusammenarbeit in verschiedenen Institutionen (Schulen, Theater, Zeitungsredaktionen, kulturelle Gesellschaften und Stiftungen usw.).

Das kulturelle und wissenschaftliche rumänische Leben wurde durch den Beitrag bedeutender Persönlichkeiten der nationalen Minderheiten bereichert. Dazu gehören: Simion Sanielevici (Mathematik), Lazăr Edeleanu (Chemie), Tamasi Aron, Nagy István, Camil Baltazar (Literatur), Ion Vinea, S. Pauker (Zeitungswesen), J. Pherahim, Iosif Ross (Malerei), Mina Minovici (Medizin), Hermann Oberth, der siebenbürgische Pionier der Raumfahrttechnik erfreute sich internationaler Wertschätzung.

In Rumänien gab es einen authentischen kulturellen Pluralismus, wie es ihn nur in wenigen Ländern Europas in jener Zeit gab. Im übrigen erlangte

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

die rumänische Kultur – als Ganzes gesehen – wahrhaft europäische Dimensionen.

Vor 1918 hatte es in Siebenbürgen kein einziges rumänisches Theater gegeben. Danach setzte parallel zum neugegründeten rumänischen Nationaltheater und zur Rumänischen Oper auch das im Jahre 1906 gegründete Neue Theater in ungarischer Sprache in Klausenburg seine Tätigkeit fort. Im Jahre 1920 erhielten zehn ungarische Theater in Siebenbürgen die Genehmigung zu funktionieren.

Das Pressewesen war ein Gebiet, an dem die nationalen Minderheiten wesentlich teilhatten. Rumänische Zeitungen mit hohen Auflagen – wie z. B. „Adevărul" (Die Wahrheit), „Dimineaţa" (Der Morgen), –Lupta" (Der Kampf) – waren Eingentum der nationalen Minderheiten, besonders der Juden.

Publikationen in den Sprachen der nationalen Minderheiten waren zahlreich. Im Jahre 1922 wurden in Rumänien 657 Zeitungen und 524 Zeitschriften gedruckt. Davon erschienen 181 Zeitungen und 75 Zeitschriften in den Sprachen der nationalen Minderheiten (144 in ungarischer, 71 in deutscher, 17 in russischer, 6 in jüdischer, 5 in bulgarischer Sprache u.a.). Die Zahlen sind besonders sprechend, wenn man bedenkt, dass im Jahre 1914 etwa drei Millionen Rumänen in Siebenbürgen nur 44 periodische Publikationen in ihrer Sprache herausbrachten, dass im Jahre 1924 in Klausenburg unter der Leitung von Sextil Puşcariu die Zeitschrift „Cultura" (Die Kultur) herausgegeben wurde, die Beiträge in rumänischer, französischer, deutscher und ungarischer Sprache veröffentlichte. Ihre Redakteure waren Lucian Blaga, Yves Auger, Kristof György und Oscar Netoliczka. Die Zeitschrift setzte sich zum Ziel, die geistigen Beziehungen zu fördern und ein getreues Bild über die intellektuelle Bewegung in Rumänien zu bieten.

Die Eingliederung der nationalen Minderheiten in den rumänischen Staat war auch mit Spannungen verbunden. Um die Lage unter Kontrolle zu halten, wurde durch das Gesetz vom 22. Dezember 1920 das Unterstaatssekretariat für Angelegenheiten der nationalen Minderheiten im Innenministerium gegründet. Spannungen entstanden teilweise durch die Führer der nationalen Minderheiten, die die Erlangung zusätzlicher Rechte für ihre Volksgemeinschaften anstrebten. Ihre Haltung rief eine negative Reaktion in rumänischen politischen Kreisen hervor.

Als Antwort an die Führung der Ungarischen Partei, die auf Grund des Karlsburger Beschlusses vom 1. Dezember 1918 Autonomie für die nationalen Minderheiten forderten, erklärte Iuliu Maniu, der einer der Verfasser dieses historischen Aktes war, im Jahre 1924: „Die [rumänische] Nationalversammlung [von Karlsburg] hat keine nationale Autonomie für die Minderheiten verheissen und hatte auch nicht die Absicht sie zu gewähren, im Gegenteil, sie hat bewusst und ausdrücklich beschlossen, dass man ihnen diese nicht geben und folglich nicht in Aussicht stellen könne". Weiterhin erklärte Maniu, der ehemalige Vorsitzende des Leitenden Regierungsrates (Consiliul Dirigent): „Auch der Friedensvertrag mit österreich betreffend die nationalen Minderheiten des einstigen Habsburgerreiches, den Rumänien am 9. Dezember 1919 unterzeichnet hat und der – wie wir gesehen haben – weit weniger Rechte für die nationalen Minderheiten enthält als die Karlsburger Beschlüsse, sieht in keiner Weise eine nationale Autonomie für die Minderheiten vor bloss eine

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

lokale Autonomie in kulturellen und religiösen Fragen unter der Kontrolle des Staates".

Rumänische Politiker, unter denen A. C. Cuza besonders herausragt, vertraten die Meinung, dass die Juden sich als Minderheit systematisch geweigert hätten, sich in den rumänischen Staat einzugliedern und bestrebt gewesen seinen, als Elite das wirtschaftliche und kulturelle Leben des Landes zu beherrschen, um die Entwicklung des rumänischen Volkes in Frage zu stellen. A. C. Cuza vertrat seine Ansichten bei Vorlesungen an der Universität in Jassy, in der Presse sowie im Parlament. Aus dieser Bewegung heraus sind antisemitische Eingriffe gegen den Zugang jüdischer Studenten zur Universität zu deuten, die in Jassy beginnend mit den Jahren 1920-1921 stattfanden. Die Behörden für öffentliche Ordnung griffen dagegen ein und sicherten allen Jugentlichen die Teilnahme am Unterricht. Bei dieser Aktion machte sich der Polizeipräfekt Constantin Manciu verdient, der später – im Oktober 1924 – von Corneliu Zelea Codreanu ermordet wurde.

Am 4. März 1923, als die Verfassungsgebende Nationalversammlung den Atikel 7. des Grundgesetzes verabschiedet hatte, gründete A. C. Cuza die „Liga der National-Christlichen Verteidigung" (Liga Apărării Creştine). Die Organisation forderte die Einführung eines „numerus clausus" in den öffentlichen Institutionen und vor allem in Universitäten. Dies hätte mithin eine Begrenzung der Studentenzahl der nationalen Minderheiten bedeutet. Doch gewann die „Liga" wenig Anhänger und beeinflusste so weder die Entwicklung des politischen Lebens in Rumänien noch die Politik des Staates gegenüber den nationalen Minderheiten.

Obwohl alle politischen Kräfte Rumäniens die Förderung der Mehrheitsnation als notwendig anerkannten, unternahmen die Regierungen Rumäniens wenig, um diese auf wirtschaftlich- kulturellem Gebiet vor allem in Gebieten zu unterstützen, in denen Minderheiten in grösserer Anzahl lebten. Der Gedanke der „Nationalisierung" der Städte und der Wirtschaft blieb nur ein Wunsch.

Ging es um eigene Belange, so entfalteten die Vertreter der Minderheiten oft eine umfassende (auswärtige) Propaganda und stellten Akte der Ungerechtigkeit ausführlich und nachdrücklich vor, den ihnen der rumänische Staat oder Bürger der Mehrheitsbevölkerung zugefügt hatten. In Wirklichkeit hatte die überwältigende Mehrzahl dieser Akte keinen diskriminierenden Charakter, sondern waren lediglich das Ergebnis von Mängeln in der Funktionsweise des demokratischen Regimes in Rumänien.

Andererseits war es kein dauerndes Anliegen der rumänischen Regierungen, die Weltöffentlichkeit über die Lage im Lande aufzuklären. Die politischen Parteien der Opposition benutzten – einschliesslich in der internationalen Presse – die Methode einer möglichst negativen Darstellung der Regierungstätigkeit, was sich auf das allgemeine Image Rumäniens verhängsvoll auswirkte. Die sensationslüsterne internationale Presse brachte öfter Falschmeldungen über die Lage in Rumänien, einschliesslich über das Statut der nationalen Minderheiten.

Abgesehen von einigen Schwierigkeiten und Spannungen stellt die Zeitspanne 1918 – 1925 einen wichtigen Abschnitt der Integrierung der nationalen Minderheiten in den einheitlichen rumänischen Nationalstaat dar. In dieser

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Zeit wurden politische und kulturelle Strukturen geschaffen, es fand ein Gedankenaustausch statt und es wurden Lösungen gesucht und gefunden worden, wobei viele sich als positiv herausstellten. Zwischen den meisten Bürgern kam es zu einem guten Zusammenwirken, sowohl zum Nutzen der Mehrheitsnation, als auch dem der nationalen Minderheiten.

So ist auch die Entwicklung Rumäniens nach dem Jahre 1918 als Ergebnis gemeinsamer Bemühungen aller Staatsbürger zu werten.

IOAN SCURTU

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

DISCOURS INTRODUCTIF

LES MINORITÉS NATIONALES DE ROUMANIE ENTRE 1918-1925

A la fin de la première guerre mondiale, des débris des anciens empires multinationaux ont surgi de nouveaux Etats. Il y en a eu aussi d'autres qui ont abouti à refaire leur unité territoriale. De sorte que de l'Empire Russe se sont détachées: laFinlande, l'Estonie, la Lettonie, la Lituanie et aussi les régions de l'Est habitées par les Polonais et la Bessarabie roumaine. Suite à l'ebranlement de l'Empire des Habsbourg naissent la Tchéquie et la Slovaquie (devenues peu après la Tchécoslovaquie), la Pologne, l'Autriche, la Hongrie, la Bucovine et la Transylvanie qui s'est jointe à la Roumanie. De même pour la Croatie et la Slovénie, qui se sont jointes à la Serbie pour former le Royaume des Serbes, des Croates et des Slovènes.

Au fil du temps, sur les territoires habités par les Roumains ont commencé à habiter d'autres peuples aussi, notamment des Hongrois, des Allemands, des Juifs. Sous la domination étrangère, les Roumains, soumis à une politique cruelle de dénationalisation et d'oppression, étaient obligés à mener une lutte dure et à faire des sacrifices pour être indépendants et réaliser l'union au sein d'un seul Etat. Au moment de la victoire de 1918 ils ont fait preuve d'une vraie générosité. Significatives de ce point de vue sont les paroles prononcées par Iuliu Maniu le 1 décembre 1918 à l'occasion de l'Assemblée Nationale d' Alba Iulia qui a décidé l'union de la Transylvanie à la Roumanie: „Nous, qu'on a opprimé, nous ne voulons pas devenir maintenant des oppresseurs. Nous voulons garantir la liberté pour tous et le développement pour tous les peuples cohabitants. /.../ Nous, qui avons versé des larmes en voyant notre langue maternelle interdite dans les écoles, les églises, la justice, nous ne voulons pas agir de la même manière. Nous n'allons pas porter atteinte aux intérêts des autres. Nous ne voulons être sur le dos de personne car nous sommes capables de vivre de notre propre ardeur au travail, de nos propres forces, de notre effort soutenu. L'instauration d'un régime démocratique est le seul moyen d'affermir notre pays roumain surtout en ce moment où on doit tenir compte des exigences de la vie politique de l'Etat.“ Dans la Résolution d'union on a stipulé aussi des droits élargis pour les minorités nationales.

Les minorités nationales ont été présentes aux réunions de Kichinev et Cernauti où on a décidé l'union de la Bessarabie et de la Bucovine à la Roumanie. De sorte que, sur 150 membres de l'Assemblée délibérante, réunis à Kichinev pour décider la destinée de la Bessarabie, 45 appartenaient aux minorités nationales (des Ukrainiens, des Juifs, des Russes, des Allemands, des Bulgares, des Gagaoutzi, des Arméniens, des Polonais, des Grecs). Le

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

27 mars 1918, l'Assemblée constituante a voté avec une majorité absolue l'union de la Bessarabie à la Roumanie. Le Congrès général de la Bucovine qui, le 28 novembre 1918, à décidé à l'unanimité l'union de la Bessarabie à la Roumanie, était formé de 100 députés, desquels 26 appartenaient aux minorités nationales (des Allemands, des Ukrainiens, des Polonais, des Juifs).

Le 8 janvier 1919, les Allemands (établis en Transylvanie au XIIIe et au XIVe siècle), réunis à Mediaş et le 10 août à Timişoara, ont exprimé leur consentement à l'union de la Transylvanie à la Roumanie. Les représentants des Juifs et des Tziganes ont soutenu aussi par leurs déclarations l'Etat national unitaire roumain. Les leaders des minorités hongroises ont adopté une attitude d'attente, de „résistance passive", dans l'espoir que la Conférence de paix de Paris ne confirmera pas cette union. Un grand nombre de fonctionnaires publics hongrois ont quitté leurs places, ayant la conviction que l'Etat roumain ne serait pas capable d'assurer le personnel nécessaire à l'administration de la Transylvanie, faute duquel l'union va échouer.

Au moment de l'ouverture de la Conférence de paix, en janvier 1919, l'Etat national unitaire roumain était déjà une réalité. L'union de la Bessarabie, de la Bucovine et de la Transylvanie une fois accomplie par les décrets royaux, on a octroyé la nationalité roumaine à tous les habitants de ces territoires. En outre, on a reconnu par plusieurs décrets-lois en 1918 et en 1919 la nationalité roumaine aux Juifs de Roumanie (qui ne pouvaient l'obtenir jusqu'alors que par des requêtes individuelles).

La Conférence de paix a confirmé par le traité de Saint-Germain (le 10 septembre 1919) l'union de la Bucovine, par celui de Trianon (le 4 juin 1910) l'union de la Transylvanie, et par le traité de Paris (le 28 octobre 1920) l'union de la Bessarabie à la Roumanie. Même si l'Etat roumain avait accordé des droits civiques aux minorités nationales, le Conseil des Quatres (la France, la Grande Bretagne, les Etats Unis et l'Italie) à la demande de certains milieux juifs internationaux a imposé aux Etats qui succédèrent à la monarchie des Habsbourg (la Pologne, la Tchécoslovaquie, la Roumanie, le Royaume des Serbes, des Croates et des Slovènes) aussi bien qu'à la Grèce de signer un traité tout particulier concernant les minorités. Cette décision a suscité de vives discussions. Le chef de la délégation roumaine, Ion I.C. Brătianu, a démontré que son pays octroyait des droits égaux pour tous ses habitants, sans distinction d'origine de sorte que par la conclusion du traité des minorités on arrivera à encourager les tendances de certains citoyens qui voulaient échapper à l'autorité de l'Etat roumain pour s'adresser à des instances internationales qui, sous ce prétexte, pourraient intervenir dans les affaires internes de la Roumanie. Finalement, le 10 décembre 1919 le traité des minorités a été signé par les représentants de l'Etat roumain.

À la Conférence de paix de Paris le principe des nationalités a eu gain de cause, en attestant par les traités signés la formation de certains Etats nationaux en Europe. Toutefois, suite aux événements historiques d'après la première guerre mondiale, il n'y avait aucun Etat européen sans avoir des minorités nationales. Envisagée de ce point de vue, la Roumanie ne faisait pas exception; environ 28% du total des citoyens roumains appartenaient aux minorités nationales, desquels 7,9% étaient des Hongrois, 4,1% des Allemands,

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

4% des Juifs, 3,2% des Ruthènes et Ukrainiens, 2,3% des Russes, 2% des Bulgares, 1,5% des Tziganes, 0,9% des Turcs etc.

Conformément aux données statistiques de 1919, en Transylvanie la structure ethnique se présentait de la manière suivante: les Roumains – 57,12%, les Hongrois – 26,46%, les Allemands – 9, 87%, les Juifs – 3,28% et d'autres nationalités – 3, 27%.

L'intégration des minorités nationales à l'Etat roumain a été un processus complexe, marqué non seulement par des éléments positifs, mais aussi par des moments tendus.

Les autorités gouvernementales ont été préoccupées de créer le cadre légal qui pourrait assurer l'égalité parfaite de tous les citoyens de la Roumanie. C'est ainsi que le décret-loi relatif à la réforme électorale, adopté en novembre 1918, ne faisait pas de distinction ethnique entre les habitants du pays. L'article 1 stipulait: „Tous les citoyens roumains majeurs ont le droit d'élire par vote secret, collectif, obligatoire, égal et direct et faisant état d'une représentation proportionnelle, un nombre de députés proportionnel à la population.“ Le 29 mars 1923 une nouvelle Constitution a été promulguée, son premier article spécifiant: „Le Royaume de la Roumanie est un Etat national, unitaire et indivisible.“ La Constitution accordait les droits et les libertés fondamentaux des citoyens: „Sans distinction d'origine ethnique, de langue ou de religion, les Roumains jouissent de la liberté de la conscience, de la liberté de l'instruction, de la liberté de la presse, de la liberté des réunions, de la liberté de s'associer et de toutes les libertés et les droits établis par les lois“ (art. 5); „La différence existante en ce qui concerne les croyances religieuses et la confession, l'origine ethnique et la langue, ne fait pas obstacle en Roumanie à acquérir des droits civiles et politiques et à les exercer“ (art. 7); „Tous les Roumains, sans distinction d'origine ethnique, de langue ou de religion, sont égaux devant la loi et en même temps ont le devoir de participer tous aux impôts et aux charges publiques“ (art. 8). L'article 133 se raportait notamment à la naturalisation des Juifs qui vivaient en Roumanie avant 1918, en ratifiant tous les décrets-lois de 1918 et 1919 relatifs à cette question.

La législation ultérieure, adoptée conformément à la Constitution, avait comme principal élément les même principes. En effet, la loi sur l'unification administrative, promulguée le 14 juin 1925, spécifiait que: „Chaque habitant de ce pays, sans discrimination de sexe et de nationalité, doit appartenir à une commune et doit prendre part à ses charges.“ (art. 7).

La population d'origine allemande intégrée à l'Etat roumain avait vécu sous de diverses dominations jusqu'en 1918; celle de Transylvanie et de Banat avait vécu sous la domination hongroise, celle de Bucovine sous la domination de l'Autriche, et celle de Bessarabie sous la domination de la Russie. Dans les nouvelles conditions la question fondamentale qu'on avait soulevée concernait l'organisation de cette minorité au niveau de l'Etat roumain. En septembre 1921, après plusieurs délibérations, on a organisé l'Union des Allemands de Roumanie, dirigée par un Conseil National dont Rudolf Brandsch était le président. L'Union se proposait de solutionner les questions culturelles, religieuses, politiques et économiques de cette minorité. L'Union des Allemands de Roumanie était représentée politiquement par le Parti Allemand, présidé par Hans Otto Roth. Celui-ci a édité ses propres publications, parmi les plus importantes étant „Kronstäter Zeitung“ et „Siebenbürgisch-Deutsches Tageblatt“.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Munie d'une longue expérience historique comme minorité nationale et menant une vie communautaire intense, la population allemande s'est adaptée facilement aux nouvelles conditions survenues après le 1er décembre 1918. En ce qui concerne la politique, le Parti Allemand a adopté une tactique de collaboration avec le parti au gouvernement, en considérant qu'il pouvait ainsi obtenir plus aisément le contentement des revendications spécifiques.

Après la signature du Traité de Trianon, les représentants de la minorité hongroise ont renoncé à leur position de „résistance passive" à l'égard de l'Etat roumain et ils ont commencé à s'organiser pour promouvoir leurs propres intérêts. Ce processus a duré longtemps et il a été marqué par de fortes convulsions. En janvier 1921 on a organisé l'Union Hongroise et en juin 1921, on a fondé le Parti Populaire Hongrois. En février 1922 on a formé le Parti National Hongrois qui au mois du décembre, même année, fusionant avec le Parti Populaire Hongrois, est devenu le Parti Hongrois de Roumanie. A la tête de ce parti s'est fait élire le baron Iószika Sámuel, et après sa mort, en juillet 1923, c'est Ugron István qui lui succéda. L'organe central du Parti Hongrois était: „Keleti Ujság". La direction du parti était assurée par l'ancienne aristocratie hongroise et elle s'appuyait sur des institutions bancaires solides, sur un réseau de coopératives, sur l'église et sur plusieurs associations culturelles. Le Parti Hongrois prétendait être le représentant de toute la minorité hongroise de Roumanie, bien que certains représentants de cette minorité eussent une orientation politique différente, agissant surtout au sein du Parti Communiste de Roumanie et de la Fédération des Partis Socialistes.

Les Juifs – qui occupaient la troisième place par rapport au nombre d'habitants – se trouvaient dans une situation différente. Ceux qui avaient vécu avant 1918 en Roumanie étaient de formation culturelle roumaine, ceux de Transylvanie portaient les marques de l'esprit, de la culture et de l'idéologie hongroise, ceux de Bessarabie étaient les adeptes de la culture russe et ceux de Bucovine, de la culture autrichienne. Dès 1909, les Juifs de Roumanie avaient déjà leur propre organisation: l'Union des Juifs Terrestres. La tactique déployée par celle-ci visait la collaboration avec les partis roumains, premièrement avec ceux au gouvernement, et aussi l'intégration de ses membres au sein de ces partis, en vue de réaliser leurs aspirations.

À la veille de l'adoption de la Constitution, l'Union des Juifs Terrestres est devenue l'Union des Juifs de Roumanie (février 1923), dont le chef était dr. Willy Filderman. L'organe de presse de l'Union des Juifs de Roumanie était „Curierul israelit".

Sous la direction d'Adolf Bernhardt on a fondé en 1924 l'Union Sioniste de Roumanie, organisation dont la mission était surtout d'amasser de l'argent dans le but d'acheter des terrains en Palestine et de créer des conditions aux Juifs (particulièrement l'apprentissage des métiers) pour qu'ils puissent y émigrer.

L'orientation politique n'était unitaire non plus: beaucoup de Juifs se sont faits inscrire dans le Parti Paysan et dans le Parti National Libéral; en même temps, un nombre important de Juifs a adhéré aux organisations de gauche et de l'extrême gauche; au sein du Parti Socialiste déployaient aussi une activité soutenue: Ilie Moscovici, Litman Ghelerter, Şerban Voine et à la direction du Parti Communiste de Roumanie il y avait Alexandru Dobrogeanu Gherea

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

(Katz), Al. Bădulescu (Gilbert Moscovici), Elek Köblös, Marcel Pauker, David Fabian (Finkelstein), etc.

Quant à l'esprit national, certains Juifs étaient les promoteurs des valeurs roumaines, surtout dans la Roumanie d'avant 1918, pendant que les Juifs de Transylvanie étaient les adeptes des valeurs hongroises. Par exemple, „Uj Kelet" (de nuance sioniste), qui venait de paraître à Cluj sous la direction d'Ernest Morton, était l'un des plus répandus journaux en hongrois.

Au sein de la communauté juive il y a eu de fréquentes confrontations en vue d'établir la voie à suivre. Il est à remarquer que les idées rattachées au mouvement sioniste étaient prédominantes.

Bien qu'à l'époque il y eût des plaintes de la part de la minorité juive, plaintes relatives à la modalité de respecter les droits et les libertés démocratiques, en réalité la Roumanie a été parmi les nombreux pays vers lesquels se sont dirigés les Juifs persécutés en Pologne, en Russie et en Hongrie. Beaucoup y sont entrés et se sont établis en Roumanie sans avoir rempli les formalités légales. Ces faits ont engendré un mouvement politique dont le but était de limiter les droits des Juifs à la nationalité roumaine.

Les difficultés économiques et sociales des minorités nationales étaient semblables à celles de la population roumaine majoritaire. On remarquait des différences sociales frappantes: à côté de quelques gens extrêmement riches (propriétaires de banques, de fabriques, de forêts etc) il y avait une classe sociale de condition matérielle modeste ou même à la limite de la pauvreté (des paysans dépourvus de terre, des domestiques, des mendiants etc.).

La Constitution de 1923 prévoyait: „Tous les facteurs de production jouissent d'une protection égale" (art. 21). Mais à la suite des événements historiques, l'industrie, les banques et le commerce de Roumanie étaient d'une manière prépondérante en la possesion des minoritaires. Par exemple, en 1923 en Bessarabie, le nombre des entrepreneurs de l'industrie était de 305 en villes, desquels 36 seulement étaient des Roumains et 279 appartenaient aux minorités nationales (24 Russes, 202 Juifs, 4 Polonais etc.) Conformément aux mêmes données statistiques, en 1925 en Transylvanie le nombre des industriels roumains était de 1272 (12,7%) et celui des industriels appartenant aux minorités était de 8714 (87,28%). En réalité, après l'Union de 1918, le capital industriel et bancaire qui appartenait aux minorités nationales a continué à augmenter pendant que pour les ethniques roumains cette évolution a été lente.

Entre 1918 – 1921 la Roumanie a légiféré la réforme agraire la plus complexe de l'Europe à cette époque-là. Compte tenu de ce qui était particulier à chaque province, on a adopté des lois spéciales pour la Bessarabie, pour la Transylvanie, pour la Bucovine. Ces lois avaient un caractère social et économique, poursuivant l'expropriation des grandes propriétés foncières appartenant aux grands propriétaires (conformément à une certaine échelle progressive) et la distribution de petits lopins de terre aux paysans. Autant par rapport à l'expropriation des grandes propriétés foncières que par rapport à la distribution des terres on n'avait pas pris en compte des critères ethniques; on affrontait seulement des difficultés en ce qui concerne les superficies arables. Conformément aux données statistiques, 1.393.353 chefs de famille ont été mis en la possession des terres, desquels 206.265 (19%) appartenaient aux mino-

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

rités nationales et de ces derniers 46.069 étaient des Hongrois, 24.815 des Allemands, 34.709 des Russes, 12.725 des Bulgares etc.

Lors de la mise en pratique de cette réforme on a soulevé la „question des optants", c'est-à-dire le cas de prèsque 260 grands propriétaires fonciers de Transylvanie qui avaient opté pour la nationalité hongroise et qui avaient été expropriés conformément à la loi agraire de Roumanie. Ceux-ci demandaient à être exceptés à l'application de cette loi, en affirmant qu'ils avaient été expropriés en raison d'être Hongrois. Le Parti Hongrois de Roumanie et le gouvernement de Budapest ont déployé au plan international une vive campagne relative à cette question poursuivant à accréditer l'idée que la Roumanie ne respectait pas le traité des minorités et violait le traité de Trianon. Pendant que les gouvernements de la Tchécoslovaquie et de la Yougoslavie – devant une question similaire – avaient déclaré que la réforme agraire de leurs pays représentait une affaire de politique interne, les officialités roumaines ont entamé des discussions avec les milieux hongrois, dans l'espoir de les faire comprendre que leur point de vue était faux et que l'Etat roumain avait procédé correctement. Mais le cas est parvenu à la Société des Nations et à la Cour Internationale de Justice de Hague. En effet, le gouvernement de la Hongrie et le Parti Hongrois de Roumanie ont saisi cette occasion pour accréditer au plan international l'idée qu'il y avait une „question de la Transylvanie" que le Traité de Trianon n'avait pas résolue.

Le processus de redressement et de développement de l'économie de la Roumanie a avancé grâce à l'apport de tous ses habitants, sans tenir compte de leur nationalité.

La vie culturelle des minorités nationales entre 1918 – 1925 a oscillé entre le traditionalisme et la modernité. L'enseignement a été une composante importante de la vie culturelle, ayant un rôle déterminant dans le processus d'instruction des enfants et de la jeunesse. Les écoles roumaines, de tous les degrés, étaient fréquentées par les minorités nationales aussi. En même temps, il y avait des écoles où la langue d'enseignement était celle des minorités nationales.

La loi de l'enseignement élémentaire public du 26 juillet 1924 prévoyait: „Pour l'enseignement primaire, la langue d'enseignement dans les écoles publiques est le roumain. Dans les communes où vit une population qui parle une autre langue que le roumain, le Ministère de l'Instruction Publique fondera dans la même proportion que pour les communes roumaines, des écoles normales dont la langue d'enseignement sera celle de la population concernée. Pour ces écoles, l'enseignement du roumain sera pourtant obligatoire, conformément au nombre de classes prévues par le règlement". Apprendre le roumain – langue officielle de l'Etat – était en même temps une nécessité qu'un devoir. Si pour les Juifs, les Allemands, les Bulgares et les Turcs l'étude du roumain a été accepté sans apporter des obstacles, parmi quelques minoritaires hongrois – surtout des fonctionnaires publics – on s'est heurté à une résistance et à un réfus catégorique. Même si l'Etat roumain a dépensé des ressources importantes, premièrement des ressources pécuniaires pour donner ainsi la possibilité à la population minoritaire d'apprendre le roumain, il faut dire qu'on n'a pas mis en pratique les prévisions légales concernant la révocation des fonctionnaires qui ne parlaient pas la langue officielle de l'Etat.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Si avant 1918 en Transylvanie il n'y avait aucune école financée par l'Etat hongrois, ayant comme langue d'enseignement le roumain, après cette date les officialités roumaines ont assumé la charge de financer toutes les écoles publiques à langue d'enseignement spécifique à chaque minorité nationale, ainsi que toutes les écoles confessionnelles.

Le nombre des écoles confessionnelles des minorités augmente sensiblement après 1918, comme on peut remarquer dans le tableau ci-dessous:

La catégorie des écoles	L'année: 1918			L'année: 1925		
	catholiques	reformées	luthériennes	catholiques	reformées	luthériennes
écoles normales	367	362	258	25	684	268
lycées	13	9	9	17	11	11
civiles	25	3	5	48	19	8
commerciales	1	–	–	4	4	3

Toujours conservateurs, attachés aux institutions du passé et adeptes de l'isolement national, beaucoup de directeurs de ces écoles cherchaient à éluder les programmes des matières d'enseignement approuvés par le Ministère de l'Instruction.

En 1920, l'Université hongroise de Cluj et l'Université allemande de Cernăuţi sont devenues des universités roumaines, conformément aux nouvelles réalités occasionnées par la formation de l'Etat national roumain. Ces universités, tout comme celles de Jassy et de Bucarest, ont été fréquentées par un nombre important d'étudiants minoritaires.

L'Etat roumain a accordé d'importantes subventions pour les églises, y compris celles des minorités nationales (église catholique, unitaire, calviniste, luthérienne, musulmane etc.).

Après la première guerre mondiale, le dialogue culturel engagé entre les représentants de la nation majoritaire et ceux des minorités nationales a occasionné une collaboration entre les diverses institutions (écoles, théâtres, rédactions des journaux, sociétés et établissements culturels etc.).

La vie culturelle et scientifique roumaine a été enrichie, dans ses divers domaines, par la contribution des personnalités remarquables appartenant aux minorités nationales, parmi lesquelles on peut rappeler: Hermann Oberth (technique spatiale), S. Sanielevici (mathématiques), Lazăr Edeleanu (chimie), Tamasi Aron, Nagy István, Tristan Tzara, Camil Baltazar (littérature), Ion Vinea, S. Pauker (journalisme), J. Pherahim, Iosif Ross (peinture), Mina Minovici (médecine).

Il y avait en Roumanie un pluralisme culturel authentique, un pluralisme peu répandu en Europe à cette époque-là. D'ailleurs, même la culture roumaine – dans son ensemble – révélait son authentique envergure européenne.

Si avant 1918 en Transylvanie il n'y avait aucun théâtre roumain, après l'Union – parallèlement à la création du Théâtre National et de l'Opéra Roumain – s'est déroulée en hongrois l'activité du Nouveau Théâtre, fondé en

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

1906, à Cluj. Outre cela, en 1920, 10 théâtres hongrois ont reçu l'autorisation de fonctionnement.

La presse a été un domaine où les minorités nationales se sont pleinement activées. Quelques journaux roumains à grand tirage, „Adevărul", „Dimineaţa", Lupta", étaient la propriété des minoritaires, surtout des Juifs. Il y avait aussi une presse variée dans les langues des minorités nationales. Par exemple, sur 657 journaux et 524 revues imprimés en Roumanie en 1922, 181 journaux et 75 revues étaient imprimés dans les langues des minorités nationales (144 en hongrois, 71 en allemand, 17 en russe, 6 en hébreux, 5 en bulgare etc). Ces données sont éloquentes, compte tenu du fait qu'en 1914 plus de 3 millions de Roumains de Transylvanie avaient 44 publications en langue maternelle, desquelles seulement 2 étaient des quotidiens. Il est à remarquer que, sous la direction de Sextil Puşcariu venait de paraître en 1925 à Cluj en roumain et aussi en français, allemand et hongrois la revue „Cultura" dont les rédacteurs en chef – Lucian Blaga, Yves Auger, Kristof György et Oscar Hetoliezka – avaient la mission d'élargir les relations culturelles et d'offrir une image fidèle du mouvement intellectuel roumain.

L'intégration des minorités nationales à l'Etat roumain a connu aussi des moments tendus. Pour le maintien de l'ordre, conformément à la loi du 22 décembre 1920, on a organisé le Sous-Secrétariat d'Etat pour les affaires des minorités ethniques, organisme rattaché au Ministère de l'Intérieur. Certaines tensions avaient été provoquées par les leaders des minorités nationales qui désiraient avoir des droits suplémentaires pour leurs communautés, outre les droits dont tous les citoyens de la Roumanie jouissaient. Une telle attitude ne saurait laisser les hommes politiques roumains sans réaction.

En répliquant aux leaders du Parti Hongrois – qui rappelaient la Résolution du 1er décembre 1918 d'Alba Iulia et sollicitaient l'autonomie nationale pour les minorités – Iuliu Maniu, l'un des auteurs de ce document historique, déclarait en 1924: „L'Assemblée Nationale n'a pas décidé l'autonomie nationale des minorités et elle ne l'a accordée non plus. Au contraire, elle a décidé consciemment et formellement qu'on ne pouvait pas la leur accorder et par conséquent il n'est plus question de l'autonomie nationale." En même temps, l'ancien président du Conseil Dirigeant précisait: „En outre, ni le traité de paix relatif aux minorités nationales de l'ancien empire des Habsbourg, conclu avec l'Autriche et ratifié par la Roumanie le 9 décembre 1919, et qui comprend, à ce qu'on connaît, des droits limités par rapport à ceux qu'on avait accordé à Alba Iulia, ne garantit d'aucune manière l'autonomie nationale pour les minorités, ne stipulant qu'une autonomie locale sous le contrôle de l'Etat et limitée aux questions culturelles et religieuses."

Certains hommes politiques roumains, parmi lesquels s'est fait remarqué Alex. I. Cuza, estimaient que les Juifs étaient une minorité qui refusait systématiquement de s'intégrer à la communauté et dont le but était de former une élite qui devait dominer la vie économique et culturelle du pays, le peuple roumain courrant le risque de ralentir son développement. Alex. I. Cuza a soutenu ses opinions pendant les cours donnés à l'Université de Jassy, les a fait connaître à la presse et à la tribune du Parlament. C'est lui qui a organisé un mouvement antisémite à Jassy pendant les années 1920 – 1921 pour empêcher ainsi l'accès des étudiants juifs à l'Université. Mais les autorités sont

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

intervenues et ont permis l'accès de tous les jeunes à l'instruction publique. Au cours de cette action le préfet de police Constantin Manciu s'est fait remarqué; il devait être assassiné par Corneliu Zelea Codreanu en octombre 1924.

Le 4 mars 1923, au moment où l'Assemblée Nationale Constituante a voté l'article 7 de la loi fondamentale, A. C. Cuza avait fondé la Ligue de la Défense Nationale-Chrétienne. Cette organisation exigeait la mise en application, dans les institutions publiques et surtout dans les universités, de „numerus clausus" (c'est-à-dire une restriction du nombre des personnes appartenant aux minorités nationales suivant leur proportion par rapport au total de la population recensée en Roumanie). La Ligue de la Défense Nationale-Chrétienne n'a pas gagné d'adhérents, elle n'a exercé son influence ni sur l'évolution de la vie politique de Roumanie ni sur la politique de l'Etat roumain à l'égard des minorités.

Bien que toutes les forces politiques roumaines eussent reconnu la nécessité d'accorder leur appui à la nation majoritaire, en réalité les gouvernements roumains n'avaient opéré que peu de changements du point de vue économique et culturel dans les régions où les minorités nationales étaient nombreuses. L'idée de la „nationalisation" des villes et de l'économie est restée un désideratum.

Maintes fois les représentants des minorités nationales ont recourru à la propogande externe, en présentant en détail et en donnant du poids à tout acte d'injustice que l'Etat roumain et les citoyens de la nation majoritaire leur avaient infligé. En effet, l'accablante majorité de ces cas n'avait pas un caractère ethnique; ils étaient le résultat des carences existantes dans le système de fonctionnement du régime démocratique de Roumanie.

D'ailleurs, les gouvernements roumains n'ont manifesté aucune préoccupation constante pour faire connaître à l'opinion publique mondiale la situation réelle dans laquelle se trouvait alors le pays. Les partis politiques de l'opposition, à leur tour, ont présenté l'activité gouvernementale, y compris dans la presse internationale, d'une manière défavorable qui, fatalement, nuisait à l'image de la Roumanie à l'étranger. La presse internationale, à l'affût du sensationnel, a présenté souvent de fausses nouvelles à l'égard de la Roumanie, le statut des minorités nationales y compris.

Au delà de certaines difficultés, la période 1918 – 1925 a marqué une étape importante dans la voie de l'intégration des minorités nationales à l'Etat national unitaire roumain. On a fondé des organisations politiques et culturelles, on a échangé des idées et on a recherché des solutions, beaucoup de celles-ci s'avérant être bénéfiques. Quant à la plupart des citoyens il y avait une bonne collaboration, autant pour la nation majoritaire que pour les minorités nationales.

L'évolution de la Roumanie après l'année 1918 a été au fait l'oeuvre de ses citoyens, soient-ils des ethniques roumains ou des minoritaires.

IOAN SCURTU

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

CONSIDERAŢII CU PRIVIRE LA ROMÂNIA ŞI PROBLEMA MINORITĂŢILOR NAŢIONALE

În decursul anului 1918, poporul român receptând şi acţionând în conformitate cu dreptul popoarelor la autodeterminare, într-un context internaţional favorabil, şi-a văzut aspiraţiile împlinite. În aprilie Basarabia, în noiembrie Bucovina, şi la 1 Decembrie Transilvania, s-au unit cu România. Teritoriul României ajunsese la o suprafaţă de 295.049 km^2, faţă de 137.047 km^2 înainte de război. În anul 1930 populaţia României era de 18.052.986 locuitori[1]. Pe acest teritoriu, alături de populaţia română majoritară, trăiau şi maghiari, germani, ruteni, ruşi, evrei, bulgari, turci, tătari, ţigani, sârbo-croaţi, slovaci, polonezi[2]. Românii reprezentau 73% după limbă maternă şi 71,9% după etnie, din populaţia ţării. Minorităţile naţionale, deşi multe la număr, erau dispersate pe teritoriul ţării, formând mase compacte doar în câte o regiune sau alta.

În Basarabia, românii reprezentau – în 1930 – 56,2%, în timp ce rutenii – 23,3%, evreii – 5,7% bulgarii – 5,7%, şi turco-tătarii – 3,5%. În Bucovina, românii formau 44,5%, rutenii şi ruşii – 28,5%, evreii – 10,8% etc. În Dobrogea, 44,2% erau români, 22,8% – bulgari, 21,4% – turci şi tătari.

În ce priveşte Transilvania, românii reprezentau în anul 1930 – 57,8% faţă de 53,8% în 1910, maghiarii 24,4% faţă de 28,6%, germanii 9,8% faţă de 10,2%, evreii 3,2% faţă de 3,5%[3]. Românii formau majoritatea populaţiei în 20 din cele 23 de judeţe ale provinciei, maghiarii în 3 judeţe (Ciuc – 82,8%, Odorhei – 91,8%, Trei-Scaune – 80,7%). În 1910 deţineau majoritatea şi în jud. Mureş - 50,7%, dispunând, în afara zonei secuieşti, de proporţii notabile doar în judeţele de la frontiera de vest (Bihor, Sătmar, Sălaj), şi în judeţele Cluj şi Braşov.

Saşii nu formau în nici un judeţ majoritatea absolută, dar formau mase compacte în fostul „fundus regius“, în judeţele Târnava Mare – 39,8%, Sibiu – 29,3%, Braşov – 19,9%, Târnava Mică – 16,1% şi Bistriţa-Năsăud – 14,4%, iar cealaltă grupare germană, şvabii, reprezentau 35% în jud. Timiş-Torontal, 12,8% în Caraş, 9,6% în Severin, 4,6% în Sălaj şi 3,2% în Sătmar[4].

Pe de altă parte, din cele 152 circumscripţii electorale existente în anul 1925, românii erau în majoritate în 107, maghiari în 20, iar germanii în 5. Din cele 4082 comune, la aceeaşi dată, românii deţineau majoritatea absolută în 2918 /73,92%/, maghiarii în 737 /18,2%/, germanii în 266 /6,50%/. Situaţia era alta în mediul urban, atât în anul 1910 cât şi în 1930:

	1910	1930
români	17,6%	35%
maghiari	53,4%	37,9%
germani	13,2%	15,4%

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Datele statistice prezentate atestă superioritatea numerică evidentă a românilor pe aproape întregul teritoriu al Transilvaniei. Acesta a fost, în fapt, elementul hotărâtor care a făcut posibilă unirea Transilvaniei cu România, hotărâtă la 1 Decembrie 1918 de către Marea Adunare Naţională a românilor, ţinută la Alba Iulia şi confirmată prin Tratatul de Pace încheiat la Trianon între Puterile Aliate şi Asociate, cu Ungaria la 4 iulie 1920. După 1 Decembrie 1918, evreii, saşii, şvabii au aderat la actul unirii, astfel că în momentul semnării Tratatului de Pace cca 72% din populaţia Transilvaniei se declarase pentru unirea cu România. Unirea Transilvaniei cu România n-a fost un dar al Marilor Puteri, oarecum din partea specialiştilor, un efect al politicii de răzbunare, sau a unei cuceriri militare – cum se susţine în multe lucrări, mai vechi sau mai noi – ci a fost o rezultantă a maturităţii politice a poporului român şi o concretizare a ideii de dreptate istorică.

În paralel cu desfăşurarea Conferinţei de Pace, în Basarabia, Bucovina şi Transilvania, după recunoaşterea Unirii de către autorităţile de la Bucureşti, s-a desfăşurat, treptat, procesul de instituire a autorităţii statului român pe aceste teritorii, care s-a încheiat în vara anului 1919[5].

Harta politică a Europei va reflecta şi în părţile centrale şi sud-estice o mai mare concordanţă între etnie şi statul naţional.

La Conferinţa de Pace s-a înregistrat o schimbare esenţială de concepţie cu privire la problema minorităţilor naţionale. Până la primul război mondial n-au existat reglementări internaţionale în acest domeniu, ci doar unele interne sau între state şi având în vedere protecţia religioasă[6].

Prin tratatele de pace încheiate cu Austria, Bulgaria, Ungaria şi Turcia, şi prin Tratatul de la Paris din octombrie 1920, precum şi tratatele privind protecţia minorităţilor, încheiate cu Polonia la 28 iunie 1919, cu Cehoslovacia şi Iugoslavia la 10 septembrie, cu România la 9 decembrie 1919, cu Grecia la 10 august 1920 această chestiune a dobândit o valoare internaţională – comunităţile evreieşti având un rol determinant în elaborarea lor.

Prin neincluderea construcţiei juridice a dreptului minorităţilor în Pactul Naţiunilor şi încheierea unor tratate speciale numai cu unele ţări în care trăiau minorităţi naţionale – se poate vorbi, de la început, de o relativitate în această chestiune a principiului naţionalităţilor.

Ca principiu general, toate aceste acte internaţionale – cu mici excepţii – aveau în vedere asigurarea de drepturi individuale pentru membrii minorităţilor şi nu ca grupuri sau colectivităţi etnice.

Tratatele de pace încheiate cu Austria şi Ungaria, precum şi tratatul din 9 decembrie 1919 şi cel din octombrie 1920 cuprindeau dispoziţii cu privire la drepturile ce se cereau asigurate de către statul român pentru minorităţile naţionale. E de remarcat că prin Convenţia din 9 decembrie 1919, la art. 1, România se angajează /s'engage/, *nu se obligă*, ca o parte din stipulaţiile ei, şi anume art. 2-8, să fie recunoscute ca legi fundamentale şi ca nici o dispoziţie internă să nu fie în contradicţie cu tratatul încheiat între România, pe de o parte, şi S.U.A., Anglia, Franţa, Italia şi Japonia, pe de altă parte.

Pe scurt, conţinutul tratatului era: statul român se angaja să asigure protecţia vieţii, a libertăţii, liberul exerciţiu al credinţei, să recunoască drept cetăţeni români orice persoană domiciliată în ţară, sau născută pe acelaşi teritoriu – ungurii şi austriecii – precum şi pe evreii de pe tot cuprinsul ţării

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

care nu se puteau prevala de altă cetăţenie, egalitate în faţa legii etc. Articolul 11 se referea la acordarea autonomiei culturale şi religioase a saşilor şi secuilor.

Adunarea de la Alba Iulia preconizase asigurarea deplinelor drepturi pentru minorităţi. Constituţia României din anul 1923 – apreciată unanim pentru democratismul ei – stipula o egalitate deplină pentru români – în sensul de cetăţeni români – indiferent de originea etnică, de limbă sau religie, în toate compartimentele sociale, economice, politice, culturale şi religioase. Problema minorităţilor din România s-a plasat deci în contextul acestor acte juridice fundamentale, interne şi externe, la care s-au adăugat legile speciale de unificare adoptate de statul român, unele chiar înaintea adoptării noii Constituţii.

Evoluţia României interbelice, în general, dar mai ales chestiunea minorităţilor naţionale au generat o literatură istorică vastă şi de multe ori extrem de contradictorie, care se referă în special la perimetrul Transilvaniei. Multe din cărţile, studiile, broşurile, articolele de presă, rapoarte ale unor comisii care au străbătut aceste meleaguri au prezentat şi prezintă realităţile acelor ani doar în culori negre, fără nuanţe, fără perceperea corectă a adevărului istoric, fără a ţine seama de psihologia majorităţii populaţiei şi a minorităţii, de disponibilităţile acesteia din urmă de a se integra în viaţa noului stat, de aerul de superioritate afişat de ele, fără a face comparaţii necesare cu statele din jur şi a sesiza legătura dintre politica externă a unora şi chestiunea minorităţilor naţionale, fără relevarea condiţiilor ingrate în care au trăit românii din Ungaria, ca şi alte minorităţi până la 1 Decembrie 1918. Cum să ne putem explica şi înţelege, de pildă, o frază dintr-o carte apărută la Budapesta în anul 1990, semnată de Tóth Sándor „Quo vadis, Românie“, care califică, printr-o sentinţă definitivă, aplicată întregului teritoriu al ţării „naţionalismul românesc“ stăpânit de o „ură furibundă“ faţă de maghiari „şi de un antisemitism de aceeaşi intensitate“ /p.21/. I- am răspunde doar cu cele scrise de un profesor român, la 9 noiembrie 1918, la Fiume /Rieka/: „Popor român! De aici de la ţărmul mării ridic glasul meu slab către Tine. Uită nedreptăţile, asupririle, prigonirile, lacrimile, uită amărăciunea şi chinul de care ai avut parte. Arată lumii că 18 veacuri de asuprire nu au putut schimba firea ta de nobil român. În seara când zbirii tăi îşi vor lua rămas bun, nu sudui, nu blestema, ci întinzându-le mâna spune: Cale bună frate, să ştii că eu sunt român“[7].

Lucrărilor amintite li se pot opune altele echilibrate, de analiză, documente edite sau inedite.

Nemulţumirile minorităţilor din Transilvania, mai multe formulate de maghiari, s-au referit la cauzele şi efectele reformei agrare din anul 1921, la realităţi şcolare (legile din 1924, 1925, 1928), bisericeşti (Concordatul 1927, legea cultelor 1928), administrative, judiciare şi politice[8]. Acestea au fost exprimate în ţară – prin lucrări distincte, în presă, prin memorii adresate autorităţilor statului român, locale şi centrale, în parlament, la întruniri de partid şi religioase – şi peste hotare: la Liga Naţiunilor, la lucrările de L'Union Internationale des Associations pour Société des Nations, la congrese şi conferinţe ale unor organizaţii politice – Uniunea Interparlamentară –, la congresele minorităţilor naţionale din Europa, desfăşurate anual începând din anul

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

1925[9], având şi un organ de presă „Nation und Staat“ /Wien/, prin memorii adresate unor comunităţi religioase sau oameni politici străini.

Un loc aparte în acest context l-au avut politica şi propaganda revizionistă ale guvernelor maghiare, care nu s-au împăcat niciodată cu dezmembrarea Ungariei istorice.

O constatare principială pe care ţinem să o facem este că statul român întregit, chiar dacă nu într-o măsură integrală, a asigurat condiţii de dezvoltare mult mai favorabile pentru minorităţile naţionale, decât cele pe care le avuseseră românii din Austro-Ungaria sau Rusia ţaristă[10].

Pe plan politic, ele, în funcţie de ritmul încadrării în statul român – minoritatea maghiară a rămas timp de trei ani într-o pasivitate, conduită contestată, apoi, chiar de reprezentanţi maghiari – şi-au putut crea partide şi uniuni politice, au participat la alegerile parlamentare – obţinând un număr de mandate faţă de care şi-au manifestat destul rezervele[11].

În plan economic, chestiunea cea mai contestată a fost reforma agrară, mai ales cea din Transilvania, problema exproprierii marilor proprietari maghiari, care optaseră pentru cetăţenia maghiară fiind ani de-a lungul un obiect de dispută pe plan internaţional[12]. Chiar istoricii maghiari, de pildă Zsombor Szász, au recunoscut că până în 1918 majoritatea zdrobitoare a populaţiei rurale fără pământ o formau românii, în timp ce proporţia marilor proprietari români era doar de 3%. „Consequently, the Transylvanian class division coincided with national division“ – remarca Roucek[13]. Exproprierile şi împroprietăririle, la nivelul întregii ţări, s-au făcut fără discriminări de ordin naţional sau religios. Aceasta a şi făcut ca ţăranii minoritari să se simtă apropiaţi de cei români, şi să fie cetăţeni loiali, fiindcă intuiau că o eventuală schimbare teritorială, care i-ar fi readus în graniţele statului maghiar le-ar fi periclitat condiţia lor de proprietari. Aceasta s-a şi întâmplat în Transilvania de Nord cedată Ungariei prin Dictatul de la Viena din 1940. A intuit-o perfect M. Folick în lucrarea sa[14]. Tot atât de realist a fost surprins acest proces din lumea satelor transilvănene şi în lucrarea *Metamorphosis Transilvaniae* 1918-1936, la p.324. Tabloul general este confirmat şi de Memoriul reprezentantului permanent al României pe lângă Societatea Naţiunilor, din 9 noiembrie 1921, intitulat: *Minorités hongroises en Roumanie*[15].

Neajunsurile din domeniul învăţământului se refereau la „românizarea“ Universităţii din Cluj, la încetarea activităţii unor şcoli de stat în limba maghiară, la lipsa de sprijin material din partea statului, la dispoziţii privind examenul de bacalaureat, etc.

Înainte de 1 Decembrie 1918 statul maghiar n-a susţinut nici o şcoală de stat cu o altă limbă de predare decât maghiară. După Unire, statul român, în prima fază prin intermediul Consiliului Dirigent, a preluat fostele şcoli de stat, în cele aflate în teritorii locuite în majoritate de români introducându-se limba română de predare, susţinând însă şi şcoli sau secţii în limbile minorităţilor naţionale[16]. În paralel, bisericile minoritare au înfiinţat, în deplină libertate, şcoli confesionale chiar în localităţi în care funcţionau şcoli de stat în limbile lor, ceea ce a perturbat învăţământul de stat. De pildă, în anul şcolar 1922/23 au funcţionat 1020 şcoli primare româneşti de stat, 562 maghiare, 51 germane şi 53 pentru alte minorităţi. Statul român a încurajat şi susţinut înfiinţarea de şcoli cu limba de predare germană pentru şvabii din Banat şi Satu Mare.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

În anul 1925 s-a adoptat Legea asupra bacalaureatului, modificată mai apoi în anii 1929 şi 1931. Elevii de la şcolile minoritare erau obligaţi în cadrul bacalaureatului şi la un examen de limba română care era materia obligatorie în aceste şcoli, astfel că elevii să nu fie puşi într-o situaţie neaşteptată, care să le creeze dificultăţi artificiale la trecerea examenului.

Conform Constituţiei României, presa, tiparul, se bucurau de o libertate deplină. Nu exista cenzura, nu se cerea vreo autorizaţie prealabilă pentru apariţia vreunei publicaţii, nu exista cauţiunea. Aceasta a favorizat apariţia unui număr de publicaţii – cărţi, reviste, periodice – în limbile minorităţilor naţionale. Astfel, între 1 ianuarie 1919 – 31 decembrie 1926 au apărut, în limba maghiară 1118 lucrări tipărite, mai mult decât se tipărise 30 de ani dinainte de Unire. În plus, conform unei informaţii oferite de Folick, 30% din toate cărţile publicate în Ungaria treceau în România, doar 1% din ele fiind interzise de statul român.

Conform Tratatului de protecţie a minorităţilor, aceastea aveau dreptul să-şi prezinte doleanţele faţă de politica statului român la Liga Naţiunilor. Frecvenţa acestor memorii înaintate de minorităţile din România sau în numele lor de organizaţii din afară sau state vecine este impresionantă. Numărul reclamaţiilor soluţionate favorabil, la nivelul întregii Europe, a fost deosebit de mic, reprezentanţii minorităţilor văzând în acest fapt o lipsă de solicitudine din partea forului internaţional faţă de cauza lor.

De pildă, o delegaţie a bisericii unitariene din S.U.A., compusă din Sydney B. Snow, Joel H. Metclaf şi Edward B. Witte, a întreprins o călătorie prin judeţe din Transilvania unită cu România în intervalul martie-mai 1920. În final, a întocmit un raport intitulat *Transylvania under the Rule of Romania*[17], pe care l-a prezentat „Ligii pentru protecţia minorităţilor din România“, cu sediul la Budapesta, care l-a trimis Secretariatului Ligii Naţiunilor. La rândul său acesta l-a făcut cunoscut Guvernului român. Documentul se dovedeşte a fi de o ostilitate extremă faţă de decizia majorităţii populaţiei din teritoriu, românii, de unire cu România. Se vorbeşte doar de „ocupaţia românească“, afirmându-se tranşant că „that unless Transylvania is given independence ... it will be imposibil for Hungarians to live in the land al all“[18]. Totuşi o revenire a Transilvaniei în cadrul Ungariei nu o aveau în vedere nici membrii delegaţiei.

Observaţiile Guvernului român, datate martie 1922, pe marginea Raportului Comisiei unitariene americane, dezbat şi analizează, mai întâi, chestiunile principiale, apoi, incriminările din diferitele compartimente[19]. "Întâia greşeală este însuşi titlul raportului „Transylvania under the Rule of Romania“ – afirmă Guvernul român. „Aceasta ar însemna că Transilvania şi Banatul sunt două provincii deosebite de România propriu-zisă, cucerite şi păstrate de România numai prin forţa armelor. Adevărul este că aceste provincii ... s-au unit cu Vechiul Regat român din propria lor voinţă conform principiului autodeterminării naţiunilor“[20]. Referirile făcute cu privire la nerespectarea de către România a prevederilor Tratatului minorităţilor din 9 decembrie 1919 erau lipsite de suport juridic în condiţiile în care respectivul tratat a fost ratificat de Parlamentul României la 30 august 1920, deci câteva luni după întocmirea raportului.

În anii următori, România a fost vizitată şi de alte delegaţii străine, care s-au putut deplasa nestingherit prin ţară, pentru a se informa despre situaţia

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

minorităţilor naţionale[21]. Erik Colban, membru în Comitetul Minorităţilor din cadrul Ligii Naţiunilor a întreprins mai multe călătorii în România, în anii 1922, 1923, 1925. Spre exemplu, în intervalul 23-28 octombrie 1925, a străbătut mai multe localităţi, comune şi oraşe şi s-a întâlnit cu episcopi, oameni politici, profesori, învăţători, ţărani, români şi minoritari.

Viaţa cotidiană din Transilvania s-a desfăşurat firesc, fără tensiuni deosebite, fiecare familie căutând să-şi realizeze o stare materială şi spirituală cât mai adecvată. Comunităţile nu au trăit izolate, separate, în caste închise. Aceste afirmaţii sunt probate şi de căsătoriile mixte încheiate. Beneficiind de o lucrare deosebită a lui Petru Râmneanţu, prezentăm câteva cifre ilustrative în acest sens. Căsătoriile mixte cele mai frecvente le-au încheiat bărbaţii români, unguroaicele, germanii de ambele sexe, evreii căsătorindu-se aproape numai între ei. Românii s-au căsătorit în proporţie de 69,1% cu românce, 23,3% cu unguroaice şi 5,8% cu germane. Bărbaţii unguri s-au căsătorit în proporţie de 17,7% cu alte neamuri, germanii în proporţie de 28,9%. Femeile românce s-au căsătorit cu bărbaţi de alt neam în proporţie de 17,6%, unguroaicele de 28,9%, nemţoaicele de 29,9%. Firesc, căsătoriile bărbaţilor români cu unguroaicele au avut loc în mod masiv în regiunile sud-estice şi de-a lungul graniţei de vest. Se poate constata în cazul bărbaţilor români că numărul căsătoriilor mixte a fost de o intensitate uniformă în intervalul 1920-1937[22]. Procentajul divorţurilor bărbaţilor români a fost de 6,8% de românce, de aceeaşi proporţie de unguroaice, de 7,7% de nemţoaice şi 15,3% de evreice.

Problema minorităţilor s-a dovedit a fi o chestiune delicată pentru statul român, reliefarea ei istorică în toată extensiunea avută, necesitând o lărgire substanţială a cercetării.

Dr. GHEORGHE IANCU
Cercetător ştiinţific
Institutul de Istorie, Cluj-Napoca

NOTE

1. Sabin Manuilă, D. C. Georgescu, *Populaţia României*, Bucureşti, 1938, p. 10. Această lucrare analizează şi prezintă datele *Recensământului General al Populaţiei din 29 decembrie 1930*.
2. Republique Française, Ministère de l'Economie Nationale. Institut National de la Statistique et des Etudes Economique: *Les Minorités ethniques en Europe Centrale et Balcanique*, I, Paris, 1946, p. 53. Pentru datele pe provincii şi grupuri etnice vezi p. 54-67; vezi şi studiul lui Marvin R. Jackson, „Changes in Ethnic Populations of South-Eastern Europe. Holocaust, Migration and Assimilation 1940-1970“, în: *Nationalitätenproblem in Südosteuropa*, herausgegeben von Roland Schönfeld, München, 1987, p. 72-104; Nicolae Dascălu, „The Economic and Political-Cultural Life of the Coinhabiting Nationalities in Romania between the Two World Wars“, în *Nouvelles études d'histoire*, VI/2, Bucureşti, 1980, p. 193, 194.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

3. Sabin Samuilă, *Aspectes démographiques de la Transylvanie*, Bucarest, 1938, p. 33.
4. Vezi: *Les Minorités ethniques...*, p. 58; vezi de asemenea şi Silviu Dragomir, *La Transylvanie roumaine et ses minorités ethniques*, Bucarest, 1934, p. 42-45.
5. Gh. Iancu, *Contribuţia Consiliului Dirigent la consolidarea statului naţional unitar român (1918-1920)*, Cluj-Napoca, 1985; Gh. Iancu, G. Cipăianu, *La Consolidation de l'union de la Transylvanie et de la Roumanie (1918-1919). Temoignages français*, Bucarest, 1990; Ernst Wagner, *Weitere Betrachtungen über die Beschlüsse von Karlsburg „Zeitschrift für Siebenbürgische Landeskunde"*, 1987, 10, Helf 1, p. 5, 70-75; Béla Pomogáts, *Aspirations des Hongrois de la Transylvanie vers l'autodetermination 1918-1921*, în: *Forschungen über Siebenbürgen und seine Nachbarn*, München, 1988, p. 81-90; Ignác Romsics, *Graf István Bethlens Konzeption eines unabhängigen oder autonomen Siebenbürgen*, în: *Ungarn Jahrbuch*, 1987, Band 15, p. 74-83; Mikó Imre, *Huszonkét év. Az erdély Magyarság politikai története. 1918 December 1-töl 1940 augusztus 30-ig*, Budapest, 1941 *Erdély Magyar Evkönyv 1918-1929*, p. 237-238; Raffay Ernö, *Erdély 1918-1919*, Budapest, 1988.
6. George Sofronie, *Protecţiunea minorităţilor de rasă, de limbă şi de religie sub regimul Societăţii Naţiunilor*, Oradea, 1930; Theodor Weiter, *Nationalitätenkonflikt und Volksgruppenrecht im ausgehenden 20. Jahrhundert*, Band I, Müuchen, 1984.
7. Gh. Iancu, *Toamna popoarelor / 1918 /*, în: *Vatra*, 1983, nr. 12, p. 15.
8. Mikó Imre, *op. cit.*, Nicolas Móricz, *The Fate of the Transylvanian Soil. A Breif Acount of the Roumanian Land Reform of 1921*, Budapest, 1934; Viktor Lorenz, *Die Rechtslage der Deutschen Volksgruppe in Rumänien. Vom Weltkrieg bis 1940*, în: *Volk in Osten*, Bucureşti, 1941, Helf 1/2, p. 2-9; Cornelius R. Zach, *Schwerpunkte siebenbürgisch-sächsischer Beziehungen zum rumänischen Staat 1920-1930*, în: *Ungarn Jahrbuch*, 1988, Band 16, p. 72-81.
9. *Die Nationalitäten in den Staaten Europas*. Sammlung von Lagebericht, von Ewald Ammende, Wien-Leipzig, 1931. Rumänien, p. 382-464.
10. Vezi pe larg Silviu Dragomir, op. cit.; *La Transylvanie*, Paris, 1946; Nicolae Dascălu, *op. cit.*
11. *Politics and Political Parties in Roumania*, International Reference Library Publishing Co., London, 1936.
12. „Practic toţi europenii şi câţiva americani, specialişti în drept internaţional au intrat în dispută... Sincer vorbind aceasta nu era o problemă pentru minorităţile ai căror optanţi au preferat să devină cetăţeni maghiari. A fost mai degrabă o dispută între Ungaria care îi reprezenta pe optanţi, şi România, care a refuzat să îi excepteze pe aceştia de la aplicarea legii agrare". (Joseph S. Roucek, *Contemporary Roumania and her Problems*, Standford University Press, 1932, p. 160).
13. Ibidem, p. 161.
14. M. Folick, *Facing Facts*, London, 1935, p. 250.
15. Arhivele Statului Bucureşti, fond Vasile Stoica, dosar I/125; *Memorandum from the Permanent Representative of Romania to the League of Nations dated November 9th 1921; „Hungarian Minorities in Transylvania", Lausanne, 1921.*
16. Augustin Caliani, *L'enseignement minoritaire en Transylvanie*, în *Revue de Transylvanie*, Cluj, 1934, 1, p. 153-179; 300-308.
17. *Transylvania under the Rule of Roumania. Report of the American Unitarian Commission.* 2 Edition, Budapest, 1921, 26 p.
18. *Ibidem*, p. 5.
19. Arhivelee Statului Bucureşti, fond Vasile Stoica, doșar I/162, 38 p.
20. *Ibidem*, f. 2.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

21. Vezi spre exemplu călătoriile de informare întreprinse, în anii 1924 şi 1928, de către delegaţii Comitetului American pentru Drepturile Minorităţilor Religioase (The American Committee on the Rights on Religious Minorities).
22. Petru Râmneanţu, *Problema căsătoriilor mixte în oraşele din Transilvania în perioada de la 1920-1937*, Cluj, 1938.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

BETRACHTUNGEN BETREFFEND RUMÄNIEN UND DIE FRAGE DER NATIONALEN MINDERHEITEN

Im Laufe des Jahres 1918 sah das rumänische Volk durch die Annahme und die Anwendung des Selbstbestimmungsrechtes der Völker sowie durch günstige internationale Zusammenhänge seine nationalen Bestrebungen erfüllt. Im April war es Bessarabien, im November die Bukowina und am 1. Dezember 1918 Siebenbürgen, die sich mit Rumänien vereinigten. Die Oberfläche Rumäniens wuchs von 137.047 km^2 auf 295.049 km^2. Im Jahre 1930 hatte Rumänien eine Bevölkerung von 18.052.986 Einwohnern. Auf diesem Gebiet lebten ausser der rumänischen Mehrheitsbevölkerung auch Ungarn, Deutsche, Ruthenen, Russen, Juden, Bulgaren, Türken, Tataren, Zigeuner, Serbokroaten, Tschechen, Slowaken und Polen. Der Anteil der Rumänen an der Gesamtbevölkerung betrug 73% nach der Sprache und 71,9% nach der Volkszugehörigkeit. Die zahlreichen nationalen Minderheiten lebten über das ganze Landesgebiet verstreut und waren nur in wenigen Gebieten in grösserer Dichte.

In Bessarabien bildeten im Jahre 1930 die Rumänen 56,2% der Bevölkerung, die Ruthenen 23,3%, die Juden 5,7%, die Bulgaren 5,7% und die Türken samt Tataren 5,5%. In der Bukowina stellten die Rumänen 44,5% der Bevölkerung dar, die Ruthenen und Russen 28,5%, die Juden 10,8% usw. In der Dobrudscha gab es 44,2% Rumänen, 22,8% Bulgaren und 21,4% Türken sowie Tataren.

Was Siebenbürgen betrifft, waren im Jahre 1930 die Rumänen 57,8% gegenüber 53,8% im Jahre 1910, die Ungarn 24,4% gegenüber 28,6%, die Deutschen 9,8% gegenüber 10,2%, die Juden 3,2% gegenüber 3,5%. Die Rumänen bildeten in 20 der 23 Kreise die Mehrheit, die Ungarn in drei Kreisen (Ciuc – 82,8%, Odorhei – 91,8% und Trei- Scaune – 80,7%). Im Jahre 1910 waren die Ungarn auch im Kreis Mureş eine Mehrheit von 50,7%. Ausserhalb der Seklergegend gab es eine nennenswerte ungarische Bevölkerung in den Grenzkreisen (Bihor, Satu Mare und Sălaj) sowie in den Kreisen Klausenburg (Cluj) und Kronstadt (Braşov).

Die Siebenbürger Sachsen hatten in keinem einzigen Kreis die absolute Mehrheit inne. Sie bildeten kompakte Siedlungsgebiete auf dem früheren „Königsboden" in den Kreisen Grosse Kokel (Târnava Mare) – 39,8%, Hermannstadt (Sibiu) – 29,3%, Kronstadt (Braşov) – 19,9%, Kleine Kokel (Târnava Mică) – 16,1% und Bistritz-Nassod (Bistriţa-Năsăud) 14,4%. Die andere deutsche Bevölkerungsgruppe, die Schwaben, waren 35% im Kreis Timiş- Torontal, 12,8% im Kreis Cerna, 9,6% im Kreis Severin, 4,6% im Kreis Sălaj und 3,2% im Kreis Satu Mare.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

In den 152 Wahlkreisen, die im Jahre 1925 bestanden, hatten die Rumänen die Mehrheit inne in 107, die Ungarn in 20 und die Deutschen in 5 Wahlkreisen. Von den 4082 Gemeiden die damals (1925) bestanden, hatten die Rumänen in 2918 (73,92%) die absolute Mehrheit, die Ungarn in 737 (18,2%), die Deutschen in 266 (6,5%). In den Städten war die Lage anders, sowohl im Jahre 1910 als auch 1930.

	1910	1930
Rumänen	17,8%	35%
Ungarn	53,4%	37%
Deutsche	13,2%	15%

Die obigen statistischen Angaben bezeugen die offensichtliche zahlenmässige Mehrheit der Rumänen fast auf dem gesamten Gebiet Siebenbürgens. Die war eigentlich das entscheidende Element, das die Vereinigung Siebenbürgens mit Rumänien möglich machte, die am 1. Dezember 1918 von der Grossen Rumänischen Nationalversammlung in Karlsburg (Alba Iulia) beschlossen wurde und die durch den Friedensvertrag von Trianon, der am 4. Juni 1920 zwischen den Entente – und ihren Verbündeten Mächten einerseits und Ungarn andererseits abgeschlossen wurde. Nach dem 1. Dezember 1918 erklärten die Juden, Sachsen und Schwaben ihre Zustimmung zur Vereinigung mit Rumänien, so dass zur Zeit der Unterzeichnung des Friedensvertrages etwa 72% der Bevölkerung Siebenbürgens sich für die Vereinigung mit Rumänien ausgesprochen hatte. Die Vereinigung war kein Geschenk der Grossmächte oder eine Folge der Rachepolitik oder einer militärischen Eroberung – wie dies in mehreren älteren und neueren Arbeiten behauptet wird –, sondern sie war das Ergebnis der politischen Reife des rumänischen Volkes und eine Verwirklichung des Gedankens der historischen Gerechtigkeit.

Gleichzeitig mit dem Verlauf der Friedenskonferenz fand in Bessarabien, in der Bukowina und in Siebenbürgen nach der Anerkennung durch die Bukarester Behörden der stufenweise Prozess der Einführung der rumänischen Staatshoheit in diesen Gebieten statt, der im Sommer 1919 abgeschlossen wurde.

Die politische Landkarte Europas widerspiegelte nach dem ersten Weltkrieg auch in Mittel – und Osteuropa eine grössere Übereinstimmung zwischen Volkstum und Nationalstaat als vorher.

Bei der Friedenskonferenz wurde eine wesentliche Änderung der Auffasung betreffend die Minderheitenfrage verzeichnet. Bis zum ersten Weltkrieg gab es keine internationalen Regelungen auf diesem Gebiet, sondern nur einige landesinterne oder zwischen einzelnen Staaten, die vor allem den Schuz der Religion betrafen.

Durch die Friedensverträge mit Österreich, Bulgarien, Ungarn und der Türkei, so wie durch den Friedensvertrag von Paris vom Oktober 1920, dann durch die Minderheitenschutzverträge, die am 28. Juni 1919 mit Polen, am 10. September 1919 mit der Tschechoslowakei und Jugoslawien, am 9. Dezember 1919 mit Rumänien und am 10. August 1920 mit Griechenland abgeschlossen wurden, gewann diese Frage eine internationale Bedeutung und die

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

jüdischen Gemeinschaften hatten einen massgebenden Einfluss bei ihrer Ausarbeitung.

Durch die Nichteinbeziehung des Rechtsbegriffes der Minderheitenrechte in den Völkerbundvertrag sowie durch den Abschluss besonderer Verträge nur mit einigen Ländern, in denen nationale Minderheiten lebten, kann gesagt werden, dass von Anfang an eine gewisse Relativität in der Minderheitenfrage bestand.

Als allgemeinen Grundsatz sahen alle diese internationalen Akten – mit wenigen Ausnahmen – die Zusicherung von individuellen Rechten für die Angehörigen der nationalen Minderheiten vor, aber nicht für Gemeinschaften oder Volksgruppen.

Die Friedensverträge mit Österreich und mit Ungarn sowie die Verträge vom 9. Dezember 1919 und vom Oktober 1920 enthielten Bestimmungen betreffend die Rechte, die der rumänische Staat den nationalen Minderheiten zusichern musste. Es ist hervorzuheben, dass durch den ersten Artikel des Vertrags vom 9. Dezember 1919 Rumänien es übernahm (s'engage), aber sich nicht verpflichtete (s'oblige), einige seiner Bestimmungen – und zwar die Artikel 2-8 – als grundlegende Gesetze anzuerkennen, und dass keine interne Gesetzbestimmung im Widerspruch zu dem zwischen Rumänien einerseits, sowie den Vereinigten Staaten, Grossbritannien, Frankreich, Italien und Japan andererseits abgeschlossenen Vertrag stehen sollte.

Der Inhalt dieses Minderheitenschutzvertrags war kurz folgender: der rumänische Staat übernahm es, den Schutz des Lebens, der Freiheit, der freien Religionsausübung zu sichern und als rumänischen Staatsbürger jede im Lande wohnhafte Person anzuerkennen, oder die auf dem gleichen Territorium geboren wurde – Ungarn und Österreicher -, ebenso auch die Juden aus dem ganzen Landesgebiet, die keine andere Staatsbürgerschaft hatten, ferner die Gleichheit vor dem Gesetz usw.

Der 11. Artikel bezog sich auf die Zuerkennung von religiöser und kultureller Autonomie für die Sachsen und die Sekler.

Die Karlsburger Versammlung sah die Zusicherung der vollen Rechte für die Minderheiten vor. Die Verfassung Rumäniens aus dem Jahr 1923 – die allgemein für ihren demokratischen Geist geschätzt wurde – bestimmte eine völlige Gleichheit für alle Rumänen – im Sinne von rumänischen Staatsbürgern – unabhängig von ethnischer Abstammung, Sprache oder Religion, auf allen Gebieten des gesellschaftlichen, wirtschaftlichen, politischen, kulturellen und religiösen Lebens. Die Minderheitenfrage in Rumänien stand also im Zusammenhang mit diesen inneren und auswärtigen grundlegenden Rechtsakten, zu denen noch die Sondergesetze betreffend die Vereinigung hinzukamen, von denen der rumänische Staat einige sogar schon vor der Annahme der neuen Verfassung annahm.

Die Entwicklung Rumäniens in der Zwischenkriegszeit im Allgemeinen und besonders die Minderheitenfrage hat eine reichhaltige und oft widersprüchliche historische Literatur hervorgebracht, die sich vor allem auf Siebenbürgen bezieht. Viele von den Büchern, Studien, Broschüren, Pressebeiträgen sowie Berichte von Kommissionen, die diese Gegenden bereist haben, schilderten und schildern die Realitäten jener Jahre nur in düsteren Farben, ohne Nuancierungen, ohne ein korrektes Verständnis für die historische Wahrheit,

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

ohne die Psychologie der Mehrheitsbevölkerung und der Minderheiten zu berücksichtigen, bzw. die Bereitwilligkeit der letzteren sich in das Leben des neuen Staates einzufügen, ohne das von den Minderheiten zur Schau getragene Überlegenheitsgefühl zu erwähnen und ohne die notwendigen Vergleiche mit den Nachbarstaaten zu ziehen, desgleichen ohne den Zusammenhang zwischen der Aussenpolitik einiger dieser Staaten und der Minderheitenfrage zu erfassen, ohne die ungünstigen Bedingungen zu erwähnen, unter denen die Rumänen sowie auch andere Minderheiten in Ungarn bis zum 1. Dezember 1918 gelebt hatten. Wie sollen wir z. B. einen Satz erklären und verstehen, der in einem im Jahre 1990 in Budapest erschienenen Buche steht, und zwar „Quo vadis, Rumänien?" von Tóth Sándor, der mit einem abschliessenden Urteil für das ganze Land einen „rumänischen Nationalismus" festschreibt, der von einem „rasenden Hass" gegegn die Ungarn beherrscht sei sowie von einem „Antisemitismus gleicher Intensität" (Seite 21). Wir möchten darauf mit dem antworten, was ein rumänischer Professor am 9. November 1918 in Fiume (Rijeka) schrieb: „Rumänisches Volk! Von hier, von dieser Meeresküste, erhebe ich meine schwache Stimme zu dir. Vergiss die Ungerechtigkeiten, Unterdrückungen, Verfolgungen, Tränen, vergiss die Bitternis und die Qualen die du erduldet hast. Zeige der Welt, dass 18 Jahrhunderte der Unterdrückung dein Wesen als römischer Adel nicht verändern konnten. An jenem Abend, wenn deine Schergen Abschied nehmen, schimpfe nicht und fluche nicht, sondern reiche ihnen die Hand und sage: „Gute Reise, Bruder, du sollst wissen, dass ich ein Rumäne bin".

Den vorerwähnten Arbeiten kann man andere ausgewogenere gegenüberstellen, Analysen, veröffentlichte und ungedruckte Dokumente.

Die Unzufriedenheiten der Minderheiten in Siebenbürgen, die zumeist von den Ungarn ausgedrückt wurden, betrafen die Ursachen und die Auswirkungen der Agrarreform von 1921, Schulfragen (die Gesetze aus den Jahren 1924, 1925 und 1928), Kirchenfragen (das Konkordat von 1927, das Kultusgesetz von 1928), Verwaltungs-, Rechts- und politische Fragen. Diese Unzufriedenheiten wurden innerhalb des Landes ausgedrückt mit besonderen Schriften, in der Presse, durch Denkschriften sowohl an die lokalen als auch an die zentralen Behörden des rumänischen Staates, im Parlament, auf Partei – und religiösen Versammlungen, aber auch jenseits der Grenzen des Landes, beim Völkerbund, bei den Arbeiten der L'Union Internationale des Associations pour Société des Nations, bei Kongressen und Konferenzen einiger politischer Organisationen – wie die Interparlamentarische Union –, auf den Kongressen der nationalen Minderheiten Europas, die beginnend mit dem Jahre 1925 alljährlich veranstaltet wurden und auch ein eigenes Organ hatten „Nation und Staat", das in Wien herauskam, desgleichen durch Denkschriften an religiöse Gemeinschaften oder an ausländische Politiker.

In diesem Zusammenhang hatte die Revisionspolitik und – propaganda der ungarischen Regierungen eine besondere Rolle, die sich mit der Aufteilung des historischen Ungarns nie abfinden konnten.

Wir legen Wert darauf eine grundsätzliche Feststellung zu machen, und zwar, dass der rumänische Staat nach der Vereinigung für die nationalen Minderheiten wenn auch nicht vollkommene, so doch viel günstigere Entwick-

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

lungsbedingungen sicherte, als sie die Rumänen in Österreich-Ungarn oder im zaristischen Russland gehabt hatten.

In politischer Hinsicht konnten die nationalen Minderheiten – je nach dem Rhythmus ihrer Eingliederung in den rumänischen Staat – politische Parteien und Verbände bilden, sie nahmen an den Parlamentswahlen teil und erhielten eine Anzal von Abgeordnetensitzen, dergegenüber sie genügend Vorbehalte äusserten. Nur die ungarische Minderheit verharrte drei Jahre lang in einer passiven Haltung, die später selbst von den ungarischen Vertretern abgelehnt wurde.

Auf wirtschaftlichem Gebiet war die strittigste Frage die Agrarreform, besonders die in Siebenbürgen, wobei die ungarischen Grossgrundbesitzer, die für die ungarische Staatsbürgerschaft optiert hatten, enteignet wurden. Dies Problem war jahrelang eine internationale Streitfrage. Sogar die ungarischen Historiker, z. B. Zsombor Szász gaben zu, dass bis 1918 die überwältigende Mehrheit der Landbevölkerung ohne Bodenbesitz Rumänen waren, während es nur 3% rumänische Grossgrundbesitzer gab. „Consequently, the Transylvanian class division coincided with national division“ bemerkte Roucek. Die Enteignungen und die Bodenzuteilungen wurden im ganzen Land ohne nationale und religiöse Diskriminierungen durchgeführt. Das führte dazu, dass die Bauern aus den Reihen der Minderheiten sich mit den rumänischen Bauern verbunden fühlten und loyale Staatsbürger waren, weil sie mit recht annahmen, dass eine eventuelle Änderung der staatlichen Oberhoheit die sie wieder in die Grenzen des ungarischen Staates brigen würde, ihre Existenz als Grundeigentümer gefährden würde. Das geschah dann auch tatsächlich in jenem Teil Nordsiebenbürgens, der als Folge des Wiener Diktats von 1940 an Ungarn abgetreten wurde. Dies sah M. Folick in seiner Abhandlung voraus. Ebenso realistisch wurde dieser Vorgang in der Welt der siebenbürgischen Dörfer auch in dem Werk *Metamorphosis Transilvaniae 1918 – 1936*, S. 324 erfasst. Das allgemeine Bild wird bestätigt auch durch die Denkschrift des Ständigen Vertreters Rumäniens beim Völkerbund vom 9. November 1921 mit dem Titel „Minorités hongroises en Roumanie“.

Die Unzufriedenheiten auf dem Gebiet des Unterrichtswesens betrafen die „Romanisierung“ der Klausenburger Universität, die Einstellung einiger Staatsschulen mit ungarischer Unterrichtssprache, das Fehlen von materieller Unterstützung durch den Staat sowie die Bestimmungen betreffend die Reifeprüfung (Bakkalaureat).

Vor dem 1. Dezember 1918 unterstützte der ungarische Staat keine einzige Staatsschule mit anderer als der ungarischen Unterrichtssprache. Nach der Vereinigung Siebenbürgens mit Rumänien übernahm der rumänische Staat – anfangs durch den Leitenden Regierungsrat für Siebenbürgen (Consiliul Dirigent) die früheren Staatsschulen. In jenen Schulen die in Gebieten lagen wo mehr Rumänen lebten, wurde das Rumänische als Unterrichtssprache eingeführt, daneben aber auch Schulen oder Sektionen mit den Sprachen der nationalen Minderheiten unterstützt. Parallel dazu gründeten die Kirchen der Minderheiten in voller Freiheit konfessionelle Schulen auch in solchen Ortschaften, wo es Staatsschulen in ihrer Sprache gab, was den staatlichen Unterricht störte. So bestanden im Schuljahr 1922/1923 beispielsweise 1020 rumänische staatliche Grundschulen, 582 ungarische, 51 deutsche

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

und 53 für andere Minderheiten. Der rumänische Staat förderte und unterstützte die Gründung von Schulen mit deutscher Unterrichtssprache für die Banater und für die Sathmarer Schwaben.

Im Jahre 1925 wurde das Gesetz über die Reifeprüfung (Bakkalaureat) angenommen, das in den Jahren 1929 und 1931 abgeändert wurde. Die Schüler von den Schulen der nationalen Minderheiten waren im Rahmen des Bakkalaureats zu einer Prüfung in rumänischer Sprache verpflichtet, die in diesen Schulen verpflichtender Unterrichtsgegenstand war, so dass die Schüler nicht in einer unvorhergesehenen Lage waren, die ihnen künstliche Schwierigkeiten bei der Prüfung bereitet hätte.

Gemäss der Verfassung Rumäniens erfreuten sich die Presse und der Buchdruck der vollen Freiheit. Es gab keine Zensur, es wurde keine vorherige Genehmigung für das Erscheinen irgendeiner Publikation verlangt, es gab keine Kaution. Diese Lage begünstigte das Erscheinen einer grossen Zahl von Publikationen – Bücher, Zeitschriften, Zeitungen – in den Sprachen der nationalen Minderheiten. Zwischen dem 1. Januar 1919 und dem 31. Dezember 1926 erschienen 1118 gedruckte Titel in ungarischer Sprache, mehr als in 30 Jahren vor der Vereinigung gedruckt worden waren. Zusätzlich dazu gelangten nach einer Angabe von Folick 30 Prozent aller in Ungarn gedruckten Bücher nach Rumänien, von denen nur für ein Prozent vom rumänischen Staat die Einfuhr verboten wurde.

Laut dem Minderheitenschutzvertrag hatten die Minderheiten das Recht, ihre Beschwerden gegen die Politik des rumänischen Staates beim Völkerbund vorzubringen. Die Anzahl dieser Denkschriften, die die nationalen Minderheiten in Rumänien oder ausländische Organisationen sowie Nachbarstaaten in deren Namen vorlegten, ist beeindruckend. Die Anzahl der günstig erledigten Beschwerden in ganz Europa war sehr gering und die Vertreter der Minderheiten sahen darin ein mangelndes Entgegenkommen seitens des internationalen Gremiums für ihre Sache.

So zum Beispiel unternahm eine Delegation der unitarischen Kirche aus den Vereinigten Stataten – bestehend aus Sydney B. Snow, Joel H. Metcaf und Edward B. Witte vom März bis Mai 1920 eine Reise durch mehrere Kreise des mit Rumänien vereinigten Siebenbürgens. Am Ende dieser Reise verfassten sie einen Bericht mit dem Titel „Transylvania under the Rule of Romania", den sie der „Liga zum Schutze der Minderheiten in Rumänien" mit dem Sitz in Budapest vorlegten. Von hier ging der Bericht an das Sekretariat des Völkerbundes, das ihn dann der rumänischen Regierung bekannt machte. Dies Dokument erweist sich als von einer besonderen Feindseligkeit gegen den Beschluss der rumänischen Mehrheitsbevölkerung über die Vereinigung mit Rumänien. Es wird nur von der „rumänischen Besetzung" gesprochen und fest behauptet, dass „that unless Transylvania is given independence ... it will be imposibil for Hungarians to live in the land al all". Trotzdem fassten die Mitglieder der Delegation die Rückkehr Siebenbürgens zu Ungarn nicht ins Auge.

Die Bemerkungen der rumänischen Regierung über den Bericht der unitarischen Kommission, datiert vom März 1922, erörtern und analysieren zuerst die grundsätzlichen Fragen und dann die Beschuldigungen auf den einzelnen Gebieten.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Der erste Fehler ist der Titel des Berichtes „Transylvania under the Rule of Romania“, stellt die rumänische Regierung fest. „Das würde heissen, dass Siebenbürgen und das Banat zwei vom eigentlichen Rumänien verschiedene Provinzen seien, die von Rumänien mit Waffengewalt erobert und gehalten würden. Die Wahrheit ist, dass diese beiden Provinzen sich mit dem alten Königreich Rumänien aus ihrem eigenen Willen und gemäss dem Selbstbestimmungsrecht der Völker vereinigt haben. Die Hinweise auf die Nichteinhaltung des Minderheitenschutzvertrags vom 9. Dezember 1919 durch Rumänien entbehrten der rechtlichen Grundlage, nachdem der betreffende Vertrag erst am 30. August 1920 ratifiziert wurde, also einige Monate nach der Ausarbeitung des Berichtes“.

In den folgenden Jahren wurde Rumänien auch von anderen ausländischen Delegationen besucht, die sich unbehindert im Lande frei bewegen konnten um sich über die Lage der nationalen Minderheiten zu informieren.

Erik Colban, der Mitglied des Minderheitenkomitees im Rahmen des Völkerbundes war, unternahm mehrere Reisen nach Rumänien in den Jahren 1922, 1923 und 1925. Während der Zeit vom 23. bis zum 28. Oktober 1925 reiste er durch mehrere Ortschaften – Gemeinden und Städte – und traf dabei Bischöfe, Politiker, Professoren, Lehrer, Bauern – sowohl Rumänen als auch Minderheitler.

Das alltägliche Leben in Siebenbürgen verlief auf natürliche Weise, ohne besondere Spannungen und jede Familie trachtete danach, sich eine möglichst entsprechende materielle und geistige Existenz zu sichern. Die nationalen Gemeinschaften lebten nicht isoliert, getrennt oder in geschlossenen Kasten. Dies beweisen auch die vielen geschlossenen Mischehen. Anhand einer vorzüglichen Arbeit von Petru Râmneanţu bringen wir einige veranschaulichende Zahlen darüber. Die meisten Mischehen gingen die rumänischen Männer, die Ungarinnen und die Deutschen beiderlei Geschlechts ein, während die Juden fast nur unter einander heirateten. Die Rumänen heirateten in 69,1% der Fälle Rumäninnen, in 23,3% Ungarinnen und in 5,8% deutsche Frauen. Die ungarischen Männer heirateten in 17,7% der Fälle Andersnationale, die Deutschen im Prozentsatz von 28,9%. Die rumänischen Frauen heirateten andersnationale Männer in 17,6% der Fälle, die Ungarinnen in 28,9% der Fälle und die deutschen Frauen in 29,9% der Fälle. Natürlicherweise fanden die Heiraten rumänischer Männer mit Ungarinnen in grosser Anzahl im südöstlichen Gebiet Siebenbürgens sowie an der Westgrenze Rumäniens statt. Bei den rumänischen Männern lässt sich feststellen, dass die Anzahl der Mischehen währed dem Zeitraum 1920-1937 gleichbleibend war. Der Prozentsatz der Scheidungen von rumänischen Männern lag bei 6,8% von rumämanischen Frauen, bei ebensoviel von ungarischen Frauen, dann bei 7,7% bei deutschen Frauen und von 15,3% bei jüdischen Frauen.

Die Minderheitenfrage war eine delikate Angelegenheit für den rumänischen Staat und ihre historische Untersuchung in ihrem ganzen Ausmasse erfordert eine wesentliche Erweiterung der Forschung.

Dr. GHEORGHE IANCU
Wissenschaftlicher Hauptforscher
am Geschichte – Institut in Klausenburg – Napoca

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

CONSIDÉRATIONS SUR LA ROUMANIE ET SUR LA QUESTION DES MINORITÉS NATIONALES

Au cours de l'année 1918 le peuple roumain s'est rendu compte des changements survenus et, agissant dans ce contexte international favorable conformément au droit d'autodétermination des peuples, avait accompli ses aspirations. En avril, la Bessarabie s'est unie à la Roumanie; à celle-ci succédèrent la Bucovine en novembre et la Transylvanie qui, le 1er décembre s'est jointe aussi à la Roumanie. Le pays s'est agrandi ainsi jusqu' à 295.049 km^2, par rapport à 137.047 km^2, la superficie d'avant la guerre. En 1930 la Roumanie comptait 18.052.986 habitants. A coté de la population majoritaire roumaine sur ce territoire vivaient aussi des Hongrois, des Allemands, des Ruthènes, des Russes, des Juifs, des Bulgares, des Turcs, des Tatars, des Tziganes, des Serbo-Croates, des Tchèques, des Slovènes, des Polonais. Du total de la population du pays les Roumains étaient 73% d'après la langue maternelle et 71,9% d'après l'origine. Même s'il y avait beaucoup d'ethnies, les minorités nationales étaient dispersées sur le territoire du pays, en formant des masses compactes seulement dans quelques provinces. En Bessarabie les Roumains comptaient – en 1930 – 56,2% du total des habitants, tandis que les Ruthènes en représentaient 23,3%, les Juifs 5,7%, les Bulgares 5,7%, et les Turco-Tatars 3,5%. En Bucovine, 44,5% étaient des Roumains, 28,5% des Ruthènes et des Russes, 10,8% des Juifs, etc. En Dobroudja les pourcentages étaient semblables, les Roumains comptant 44,2% les Bulgares 22,8%, les Turcs et les Tatars 21,4%.

En Transylvanie, du total de la population, les Roumains étaient en 1930 57,8% contre 53,8% en 1910, les Hongrois 24,4% contre 28,6%, les Allemands 9,8% contre 10,2%, les Juifs 3,2% contre 3,5%. D'un total de 23 districts de cette province, les Roumains étaient majoritaires dans 20 districts et les Hongrois dans 3 districts (Ciuc 82,2%, Odorhei 91,8%, Trei Scaune 80,7%). En 1910 ils avaient la majorité dans le district de Mures aussi – 50,7%, n'ayant, excepté la région habitée par les Szeklers, des pourcentages importants que dans les districts situés à la frontière de l'ouest (Bihor, Sătmar, Sălaj) et aussi dans les districts de Cluj et de Braşov.

Les Germano-Saxons n'étaient majoritaires en aucun district mais ils formaient des masses compactes dans l'ancien „fundus regius", dans les districts de Târnava Mare – 38,8%, de Sibiu – 29,3%, de Braşov – 19,9%, de Târnava Mică – 16,1% et de Bistriţa Năsăud – 14,4%, pendant que les Allemands de Banat comptaient 35% dans le district de Timiş-Torontal, 12,8% à Caraş, 9,6% à Severin 4,6% à Sălaj et 3,2% à Sătmar.

D'un total de 152 circonscriptions il est certain que les Roumains étaient majoritaires dans 107 circonscriptions électorales, les Hongrois dans 20 cir-

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

conscriptions et les Allemands dans 5. A la même date, les Roumains avaient la majorité absolue en 2918 communes (173,92%) d'un total de 4082, les Hongrois en 737 (18,2%), et les Allemands en 266 (6,5%). Dans le milieu urbain la situation différait en 1930 par raport à 1910:

	1910	1930
les Roumains	17,6%	35%
les Hongrois	53,4%	37,9%
les Allemands	13,2%	15,4%

Les données statistiques présentées attestent la supériorité numérique évidente des Roumains presque sur tout le territoire de la Transylvanie. Cette supériorité numérique avait été au fond l'élément décisif qui avait permi l'union de la Transylvanie à la Roumanie, résolue le 1er décembre 1918 par la Grande Assemblée Nationale des Roumains d'Alba Iulia et confirmée par le traité de paix conclu le 4 juin 1920 à Trianon entre les Puissances alliées et associées et la Hongrie. Après le 1er décembre 1918, les Juifs et les Allemands ont adhéré également à l'union de sorte qu'au moment de la conclusion du traité de paix environ 72% du total de la population de la Transylvanie se déclarait pour l'union. L'union de la Transylvanie à la Roumanie n'a pas été un don de la part des Grandes Puissances, on ne l'a pas accomplie suite à une politique de vengeance ou de conquête militaire – comme quelques ouvrages, plus ou moins récents l'affirment – elle a été l'effet de la maturité politique du peuple roumain et, en même temps, la matérialisation de l'idée de justice historique.

Parallèlement aux travaux de la Conférence de paix, après que les autorités de Bucarest aient reconnu l'union, en Bessarabie, en Bucovine et en Transylvanie s'est déroulé, par étapes, le processus de l'institution de l'autorité de l'Etat roumain sur ses territoires, processus qui a pris fin pendant l'été 1919.

La carte politique de l'Europe allait refléter alors aussi bien dans ses régions centrales que dans celles du sud-est une meilleure concordance entre l'origine ethnique et l'Etat national.

A la Conférence de Paix on a remarqué un tournant décisif en ce qui concerne la question des minorités nationales. Il est admis que, jusqu'à la première guerre mondiale il n'y a pas eu de dispositions internationales dans ce domaine, rien que des dispositions internes ou entre les Etats, dans le but de protéger les diverses confessions.

Par les traités de paix conclus avec l'Autriche, la Bulgarie, la Hongarie et la Turquie, par le Traité de Paris du mois d'octobre 1920 aussi bien que par les traités relatifs à la protection des minorités – conclus avec la Pologne le 28 juin 1919, la Tchécoslovaquie et la Yougoslavie le 10 septembrie, la Roumanie le 9 décembre 1919 et la Grèce le 10 août 1920 – la question soulevée a acquis de notoriété internationale, les communautés juives ayant un rôle décisif dans sa position.

A défaut de prévisions juridiques concernant les droits des minorités, prévisions qui soient inclues dans le Pacte des Nations et compte tenu de la conclusion des traités spéciaux uniquement avec les pays où vivaient des minorités nationales, on peut parler, dès le début, de la relativité du principe des nationalités eu égard à cette question.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Comme principe général, tous ces actes internationaux – à de rares exceptions – envisageaient la garantie des droits individuels pour les minoritaires, pas pour les collectivités ou pour les groupes ethniques.

Les traités de paix conclus avec l'Autriche et la Hongarie, tout comme le traité du 9 décembre 1919 et celui d'octobre 1920, prévoyaient des dispositions visant les droits que l'Etat roumain devait assurer aux minorités nationales. Il est à remarquer que par le 1er article de la Convention du 9 décembre 1919, la Roumanie s'engage, et on doit souligner qu'elle ne s'oblige pas, que quelques-unes de ces stipulations, particulièrement les articles de 2 à 8, soient reconnues comme lois fondamentales et que nulle disposition interne ne soit pas en contradiction avec le traité conclu entre la Roumanie d'une part et les Etats Unis, l'Angleterre, la France, l'Italie et le Japon, d'autre part.

Bref, le traité prévoyait que l'Etat roumain s'engageait à assurer la protection de la vie, des libertés et des confessions, à reconnaître comme citoyen roumain tout individu domicilié ou né dans le pays, c'est-à-dire les Hongrois, les Autrichiens et aussi les Juifs qui vivaient en Roumanie et qui ne pouvaient pas se prévaloir d'une autre citoyenneté, à reconnaître aussi l'égalité des citoyens devant la lois, etc. L'article 11 visait l'octroi de l'autonomie culturelle et confessionnelle pour les Saxons et les Szeklers.

L'Assemblée d'Alba Iulia avait envisagé aussi la garantie de tous les droits pour les minorités. La Constitution roumaine de 1923 – unanimement apréciée pour son démocratisme – stipulait une égalité totale pour tous les citoyens roumains, sans distinction d'origine ethnique, de langue ou de confession, dans tous les domaines de la vie économique, politique, culturelle et confessionnelle. La position de cette question a été donc faite dans le contexte de ces actes juridiques fondamentaux, internes et externes, auxquels s'étaient ajoutées les lois spéciales visant l'unification, quelques-unes adoptées par l'Etat roumain même avant la nouvelle Constitution.

L'évolution de la Roumanie entre les deux guerres mondiales et notamment la question des minorités nationales ont donné sujet à une vaste littérature historique, maintes fois extrêmement contradictoire, visant particulièrement le périmètre transylvain. Les livres, les études, les brochures, les articles parus dans la presse, les rapports redigés par les commissions qui avaient passé par le pays n'avaient présenté ou ne présentaient pas les réalités de ces années qu'en noir, sans déceler les nuances, sans avoir une perception correcte de la vérité historique, sans tenir compte de la psychologie de la majorité et de la minorité de la population, de la disponibilité des minoritaires qui devaient s'intégrer dans la vie sociale du nouvel Etat, sans tenir compte de la supériorité que ceux-ci avaient affichée, sans faire les comparaisons nécesaires avec les Etats voisins et sans saisir la relation entre la politique extérieure de certains Etats et la question des minorités nationales, sans relever aussi les conditions ingrates de la vie des Roumains, semblables à celles des autres minorités de la Hongrie juqu'au mois de décembre 1918. Par exemple, comment peut-on expliquer et en même temps comprendre une phrase d'un livre venant de paraître à Bucarest en 1990, „Qvo vadis, Roumanie“, signé par Toth Sándor qui emploie des sentences définitives et considère que „le nationalisme roumain“ est dominé par une „haine furibonde“ à l'égard des Hongrois et par un „antisémitisme d'une intensité similaire“ (p. 21). On ne pourrait lui répondre

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

que par les phrases écrites par un professeur roumain, le 9 novembre 1918, à Fuime, Rieka: „Peuple roumain! D'ici, des contrées éloignées au bord de la mer, j'élève ma voix faible vers Toi, mon peuple. Oublie les injustices, les oppressions, les persécutions, les larmes, oublie l'amertume et la souffrance dont tu a fait l'épreuve. Révèle au monde entier la noblesse du caractère des Roumains que 18 siècles d'oppression n'ont pu modifier. Le soir où tes oppresseurs prendront congé, ne profère pas d'injures, ne maudis pas, tend leurs la main tout en disant: Suis la bonne voie, frère et sache que je suis Roumain".

Mais il y en a aussi d'autres ouvrages, plus objectifs, qui se rattachent à l'analyse et toute une série de documents publiés ou inédits.

Les mécontentements des minorités de Transylvanie, dont la plupart étaient formulés par les Hongrois, portent sur les causes et les effets de la réforme agraire de 1921, sur l'ensemble des problèmes scolaires (les lois de 1924, 1925 et 1928), sur les confessions (le concordat de 1927, la loi des cultes de 1928), sur les questions administratives, judiciaires et politiques. On les a donc fait connaître autant dans le pays – par des ouvrages, dans la presse, par des mémoires adressés aux autorités locales et centrales de l'Etat roumain, dans le Parlement, aux réunions de parti et confessionnelles – qu'a l'étranger: à la Ligue des Nations, aux travaux de l'Union Internationale des Associations pour la Société des Nations, aux congrès et aux conférences de quelques organisations politiques parmi lesquelles il faut rappeler l'Union Interparlementaire et les Congrès des minorités nationales d'Europe, organisés chaque année à partir de 1925 et dont l'organe de presse: „Nation und Staat" paraîssait à Vienne. On ne doit pas oublier non plus les mémoires adressés aux communautés confessionnelles et au hommes politiques étrangers.

Dans ce contexte il y a lieu de souligner le rôle de la politique et de la propagande révisionistes des gouvernements hongrois qui n'ont jamais accepté l'idée de l'éclatement de la Hongrie historique.

Il est à remarquer aussi que l'Etat roumain a assuré aux minorités nationales – même si partiellement – des conditions de vie supérieures à celles des Roumains de l'Empire d'Autriche-Hongrie ou de la Russie tzariste.

Dans le domaine de la vie politique, compte tenu du rythme d'intégration dans l'Etat roumain – et on doit ajouter ici que la minorité magyare est restée passive pendant trois années, conduite contestée alors même par ses représentants – les minorités ont eu la possibillité de fonder des partis ou des unions politiques et de participer aux élections parlementaires ayant obtenu un nombre de mandats à l'égard desquels les représentants magyars se sont montrés circonspects.

Quant à l'économie, c'est la réforme agraire qui a été la plus contestée surtout en Transylvanie où la question de la nationalisation des terrains appartenant aux grands propriétaires fonciers hongrois ayant choisi la nationalité hongroise a été pendant des années un sujet de dispute dans la vie internationale. Même les historiens hongrois comme Zsombor Szász avaient reconnu que jusqu'en 1918 les Roumains formaient la majorité écrasante de la population rurale sans lopin de terre pendant que le pourcentage pour les grands propriétaires roumains n'était que de 3%. „Consequently, the Transylvanian class division coincided with national division" – remarquait Roucek. Les nationalisations et le partage des terres on les a faits dans tout le pays

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

sans discriminations nationales ou confessionnelles. C'est la raison pour laquelle les paysans minoritaires, souvent attachés aux paysans roumains, étaient aussi des citoyens loyaux car ils savaient qu'une éventuelle modification des frontières, qui les aurait placé de nouveau sous l'autorité de l'Etat hongrois aurait mis en danger leur condition de propriétaires. C'est justement ce qu'allait se passer en Transylvanie de Nord, cédée à la Hongrie en 1940 par le Diktat de Vienne dont M. Foliek en a parfaitemant l'intuition dans son ouvrage. La même manière réaliste d'envisager la vie des villages transylvains on la retrouve également dans l'ouvrage Metamorphosis Transylvaniae 1918 – 1936, à la page 324, et aussi dans le mémoire intitulé „Minorités hongroises en Roumanie", redigé le 9 novembre 1921 par le représentant permanent de la Roumanie auprès de la Société des Nations.

Les difficultés existantes dans le domaine de l'enseignement se rapportaient à l'Université de Cluj, „assimilée à la langue roumaine", à l'interruption de l'activité dans les écoles d'Etat ayant le hongrois comme langue d'enseignement, au manque d'appui matériel de la part de l'Etat, aux dispositions relatives à l'examen de baccalauréat, etc.

Avant le 1er décembre 1918 l'Etat hongrois n'avait donné son appui à aucue des écoles d'Etat dont la langue d'enseignement fut autre que le hongrois. Après l'union, dans une première étape par son Conseil Dirigeant, l'Etat roumain a assumé la responsabilité des anciennes écoles normales en introduisant l'étude du roumain dans celles qui se trouvaient dans les territoires où les Roumains étaient majoritaires, sans négliger cependant les écoles et les sections dont la langue était celle des minorités nationales. Parallèlement, sous l'autorité des églises des minoritaires on a mis en pleine liberté les fondements des écoles confessionnelles même dans les localités où il y avait déjà des écoles d'Etat dans les langues des minorités, fait qui a perturbé l'enseignement d'Etat. Par exemple, pendant l'année scolaire 1922-1923 on pouvait compter 1020 écoles primaires roumaines d'Etat, 562 écoles hongroises, 51 allemandes et 53 pour les autres minorités. L'Etat roumain a encouragé et est toujours venu à l'appui de la fondation des écoles ayant comme langue d'enseignement l'allemand pour les Souabes de Banat et de Satu Mare.

En 1925 on a adopté la Lois sur le baccalauréat, modifiée ultérieurement en 1929 et en 1931. Au baccalauréat, les élèves des écoles des minoritaires, étaient obligés de passer aussi un examen de langue roumaine qui était un objet d'étude obligatoire dans ces écoles en raison de ne pas créer aux élèves des difficultés artificielles à cet examen.

Conformément à la Constitution de la Roumanie, la presse et les publications jouissent d'une liberté totale. Il n'y avait pas de censure, on n'exigeait aucune autorisation préalable pour la parution d'une publication, il n'y avait pas de caution. Cette liberté a permis la parution d'un grand nombre de publications – livres, revues, périodiques – dont la langue était celle des minorités nationales. C'est ainsi que dès le 1er janvier 1919 et jusqu'au 31 décembre 1926 viennent de paraître 1118 publications en hongrois, plus qu'on avait publié pendant 30 années avant l'union. En outre, d'après une information donné par Foliek, 30% de tous les livres publiés en Hongrie passaient en Roumanie et 1% seulement avaient été interdits par l'Etat roumain.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Conformément au Traité pour la protection des minorités, celles- ci avaient le droit de présenter à la Ligue des Nations leurs doléances à l'égard de la politique de l'Etat roumain. La fréquence de ces mémoires présentés par les minorités de Roumanie ou, au nom des minoritaires, par des organisations étrangères ou par les Etats voisins, est impressionante. Toujours est-il que le nombre des réclamations solutionnées favorablement pour l'Europe toute entière a été extrêmement bas, les représentants des minorités estimant que le for international manquait de sollicitude vis-à-vis de leur cause.

Pendant trois mois, mars-mai 1920, une délégation de l'église unitarienne des Etats Unis, dont les membres étaient Sydney B. Snow, Joel H. Meteaf et Edward B. Witte, avait entrepris un voyage dans les districts de Transylvanie, déjà unie à la Roumanie. A la fin de ce voyage elle a dressé un rapport intitulé „Transylvania under the Rule of Roumania", présenté à la „Ligue pour la protection des minorités de Roumanie" dont le siège était à Budapest, qui l'avait expédié au Secrétariat de la Ligue des Nations qui, à son tour, l'avait porté à la connaissance du Gouvernement roumain. Le document s'avère d'une hostilité extrême à l'égard de la décision prise par la population majoritaire de cette province, les Roumains, décision relative à l'union à la Roumaine. On ne parle que d'une „occupation roumaine", en affirmant d'un ton tranchant que „that unless Transylvania is given independence... il well be impossible for Hungarians to live in the land at all". Le retour de la Transylvanie sous l'autorité de l'Etat hongrois n'était cependant envisagé même pas par les membres de la délégation.

Datant du mars 1922, les observations du Gouvernement roumain sur le Rapport de la Commission unitarienne américaine portent premièrement sur les questions principales, pour répondre ensuite aux incriminations portées dans les divers domaines de la vie sociale. La première erreur c'est le titre même du rapport „Transylvania under the Rule of Roumania" – affirme le Gouvernement roumain. „Cela signifierait que la Transylvanie et le Banat seraient deux provinces distinctes par rapport à la Roumanie proprement dite, conquises et gardées uniquement par la force armée. En réalité ces provinces se sont unies à la Roumanie d'avant 1918 de leur plein gré, conformément au principe d'autodétermination des nations". En ce qui concerne les affirmations que la Roumanie ne respectait pas les stipulations du Traité des minorités conclu de 9 décembre 1919, on peut dire qu'elles étaient sans fondement juridique, compte tenu du fait que ce traité avait été ratifié par le Parlement roumain le 30 août 1920, quelques mois après l'élaboration du rapport.

La Roumanie a été visitée les années qui s'en suivirent par d'autres délégations étrangères qui avaient eu aussi la possibilité de s'y rendre en toute liberté pour se renseigner sur la situation des minorités nationales.

Erik Colban, membre du Comité des Minorités de la Ligue des Nations, avait entrepris en 1922, 1923 et 1925 plusieurs voyages en Roumanie. On doit mentionner que pendant la période 23 – 28 octombre il avait visité plusieurs localités, communes et villes où il avait rencontré des évêques, des hommes politiques, des professeurs, des instituteurs, des paysans roumains ou des minoritaires.

En Transylvanie la vie quotidienne s'est écoulée normalement, sans tensions particulières, chaque famille souhaitant une meilleure situation maté-

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

rielle et spirituelle. Les communautés ne vivaient pas isolées, elles n'étaient pas séparées en castes closes. Les mariages mixtes en font la preuve. Grâce au remarquable ouvrage signé par Petru Râmneanţu, on peut présenter quelques données significatives dans le sens de ce qui a été dit. Les mariages mixtes les plus fréquents ont été faits par les Roumains, les Hongroises, les Allemands et les Allemandes, les Juifs ne se mariant qu'avec des Juives. Il est à remarquer que 69,1% des Roumains se sont mariés avec des Roumaines, 23,3% avec des Hongroises et 5,8% avec des Allemandes. En ce qui concerne les Hongrois 17,7% se sont mariés choisissant leur partenaire d'une autre nationalité, les Hongroises en pourcentage de 28,9% et les Allemandes en pourcentage de 29,9%. Quant aux mariages des Roumains avec des Hongroises, ils ont été enregistrés notamment dans les régions du sud-est et tout au long de la frontière de l'ouest. On peut observer aussi que pour les Roumains le nombre des mariages mixtes est resté le même durant la période 1920 – 1927. Le pourcentage des divorces des Roumains d'avec les Roumaines a été de 6,8%, le même que pour les divorces d'avec les Hongroises, 7,7% d'avec les Allemandes et 15,3% d'avec les Juives.

La question des minorités s'est avérée épineuse pour l'Etat roumain, sa mise en relief du point de vue historique et dans toute son ampleur exigeant un travail soutenu dans le domaine de la recherche.

Dr. GHEORGHE IANCU
Chercheur à l'Institut d'Histoire de Cluj-Napoca

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

NOTĂ ASUPRA EDIŢIEI

Pe linia valorificării bogatului fond documentar deţinut de Arhivele Statului din România se înscrie şi iniţiativa Direcţiei Generale a Arhivelor Statului de a publica prezentul volum de documente, referitor la o temă de actualitate în zbuciumata perioadă pe care o traversează societatea românească şi anume aceea a minorităţilor naţionale din România.

Colectivul de redactare şi-a propus publicarea mai multor volume care să acopere perioada anilor 1918-1947.

În primul volum am selectat pentru a fi publicate, din miile de documente aflate în arhive, doar pe acelea din perioada 1918-1925. Am ales aceste repere cronologice, având în vedere faptul că, anul 1918 a marcat Marea Unire şi constituirea României Mari, iar în anul 1925 s-a promulgat *Legea pentru unificarea administrativă*, publicată în Monitorul Oficial nr. 128 din 14 iulie, lege care a asigurat unificarea administrativă şi instalarea autorităţilor statului român unitar asupra tuturor teritoriilor României Mari.

Între aceste două repere cronologice, am avut dificila misiune de a selecţiona din mii de documente aflate în arhivele româneşti, un mănunchi care să reflecte diversele aspecte ale politicii statului român faţă de minorităţi şi atitudinea acestora faţă de noua situaţie creată pe harta Europei după dezmembrarea Imperiului ţarist şi austro-ungar.

Un moment important al perioadei la care se referă documentele este promulgarea Constituţiei din 1923 care prevedea la articolul 5 că: „Românii, fără deosebire *de origine etnică* (subl. noastră), de limbă sau de religie, se bucură de libertatea conştiinţei, de libertatea învăţământului, de libertatea presei, de libertatea întrunirilor, de libertatea de asociaţie şi de toate libertăţile şi drepturile stabilite prin legi".

Majoritatea documentelor pe care le publicăm în prezentul volum sunt inedite. Ele au fost depistate în fondurile prefecturilor, tribunalelor, primăriilor, ale unor organizaţii ale minorităţilor naţionale, în fonduri personale, apoi în fondurile Casa Regală, Preşedinţia Consiliului de Miniştri, Ministerul Instrucţiunii. De asemenea, documente deosebit de valoroase au fost depistate în Arhiva Ministerului Afacerilor Externe precum şi în colecţia Microfilme aflată la Direcţia Generală a Arhivelor Statului din Bucureşti.

Documentele au fost publicate integral, fără omisiuni, în limba în care au fost redactate. Pentru cele în limbi străine – franceză, engleză, germană, maghiară – s-a realizat traducerea lor în limba română.

Ele sunt precedate de un rezumat, fiind urmate de cotă cuprinzând elementele de identificare, adică deţinătorul, denumirea fondului, număr de dosar şi filă.

La transcrierea documentelor s-a actualizat ortografia cu menţinerea particularităţilor de limbă, s-au păstrat abrevierile uzuale; întregirile de text

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

s-au făcut între paranteze, iar în note, observaţii de critică internă a documentului. Însemnările de secretariat, survenite după întocmirea documentului s-au menţionat în note, numai dacă au adus informaţii deosebite privitoare la datare, denumiri de instituţii şi structura organizatorică.

Aşa cum reiese din conţinutul lor, aria tematică a documentelor este foarte variată, ele referindu-se la aspecte ale integrării în administraţia românească a foştilor funcţionari publici minoritari, starea de spirit a populaţiei minoritare, organizarea învăţământului confesional minoritar, constituirea de asociaţii, participarea minoritarilor la viaţa politică, organizarea cultelor, implicaţiile interne şi internaţionale ale aplicării Legii de reformă agrară din 1921.

Volumul se adresează specialiştilor care studiază istoria minorităţilor din ţara noastră, relaţiile acestora cu populaţia majoritară, impactul creării României Mari în conştiinţa minorităţilor, dar şi cititorilor iubitori de istorie şi adevăr, care au astfel posibilitatea de a cunoaşte documentul, sursa primară pentru cei care scriu istoria cea adevărată, nefalsificată de interese politice sau etnice.

LIVIU BOAR

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

EDITORISCHE NOTIZ

Zur Auswertung der reichen Bestände der Staatsarchive Rumäniens gehört auch die Initiative der Generaldirektion der Staatsarchive in Rumänien, vorliegenden Urkundenband zu veröffentlichen, der sich auf ein aktuelles Thema der gegenwärtigen Übergangsperiode in Rumänien bezieht, und zwar auf die Frage der nationalen Minderheiten in Rumänien.

Das Redaktionskollektiv beabsichtigt die Veröffentlichung mehrer Bände, die die Zeitspanne 1918-1947 umfassen werden.

Für den ersten Band wurden von Tausenden Dokumenten jene aus den Jahren 1918-1925 ausgewählt. Wir haben diese Jahre als Marksteine gesetzt, weil das Jahr 1918 die Grosse Vereinigung und damit die Entstehung Gross-Rumäniens bedeutet. Mit 1925 wird die Vereinheitlichung der Verwaltung markiert; das einschlägige Gesetz wurde im Amtsblatt („Monitorul Oficial" nr.128, vom 14. Juni 1925) veröffentlicht.

Innerhalb dieses Zeitraumes, von 1920-1925, erwuchs uns die schwierige Aufgabe, aus der Fülle der in den rumänischen Archiven befindlichen Dokumente eine Auswahl zu treffen, die die verschiedenen Aspekte der Politik des rumänischen Staates gegenüber den nationalen Minderheiten sowie deren Haltung zur neuen Lage in Europa verdeutlichen, die nach dem Zerfall des Zarenreiches und der Donaumonarchie entstanden war.

Ein wichtiges Moment in diesem Zeitraum ist die Annahme der Verfassung von 1923, die in ihrem 5. Artikel festlegte: „Die Rumänen, ohne *Unterschied der ethnischen Abstammung* (Hervorhebung der Redaktion), der Sprache oder der Religion, erfreuen sich der Gewissensfreiheit, der Pressefreiheit, der Versammlungsfreiheit, die durch Gesetze festgesetzt werden".

Die meisten der im vorliegendem Bande enthaltenen Dokumente sind bisher nicht veröffentlicht worden. Sie wurden aus den Beständen von Präfekturen (Kreisbehörden), Gerichtsbehörden, Bürgermeisterämter, Organisationen der nationalen Minderheiten sowie aus persönlichen Beständen zusammengetragen oder den Beständen des Königshauses, des Präsidiums des Ministerrats sowie des Unterrichtsministeriums entnommen; besonders wertvolle Texte wurden im Archiv des Aussenministeriums sowie in den Mikrofilm- Bestand der Generaldirektion der Staatsarchive in Bukarest aufgefunden.

Die Dokumente dieses Bandes wurden vollinhaltlich, ohne Auslassungen und in der Sprache der Originale veröffentlicht. Bei den fremdsprachigen Dokumenten – in Französisch, Deutsch, Ungarisch – werden Übersetzungen ins Rumänische beigefügt.

Vor dem Text der Dokumente steht ein Regest, gefolgt von den Signaturen: Archiv, Bestandsbezeichnung, Dossier-Nummer und Blattzahl.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Bei der Transskription wurde die Rechtschreibung modernisiert, aber sprachliche Eigenheiten beibehalten, ebenso die üblichen Abkürzungen. Die Kanzleivermerke, die einst nach der Ausstellung des Dokumentes hinzukamen, wurden nur dann wiedergegeben, wenn sie besondere Informationen betreffen die Datierung, Institutionen oder organisatorische Strukturen übermitteln.

Die Thematik der Dokumente des vorliegenden Bandes ist vielfältig. Sie beleuchtet die Einbeziehung der Minderheiten als Beamte in die rumänische Verwaltung, bezieht sich auf die Haltung der Minderheiten, die Organisation ihres konfessionellen Unterrichtswesens, auf Bildung von Vereinen, die Teilnahme der Minderheiten am politischen Leben, auf die Organisation der Kulte, die Durchführung der Agrarreform von 1921.

Der vorliegende Band wendet sich an jene Wissenschaftler, die die Geschichte der nationalen Minderheiten in Rumänien erforschen, ihren Beziehungen zum rumänischen Mehrheitsvolk nachgehen, oder die die Schaffung von Gross-Rumänien und die Auswirkungen der neuen Staatsform im Bewusstsein der Minderheiten interessieren. Ebenso wendet sich der Band an die Leser, die gern über „Geschichte und Wahrheit“ lesen; sie haben hier Gelegenheit Dokumente kennen zu lernen, die eine erstrangige Quelle für jene sind, die die wahre Geschichte schreiben, Dokumente, die nicht durch politische oder ethnische Interessen verfälscht wurden.

Wir danken allen, die zum Erscheinen dieses Bandes beigetragen haben.

LIVIU BOAR

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

NOTE SUR L'EDITION

Pour la valorisation du vaste fonds documentaire des Archives de l'Etat de Roumanie la Direction Générale des Archives de l'Etat a pris l'initiative de faire sortir ce volume comprenant des documents dont le thème – celui des minorités nationales de Roumanie – a conservé son actualité surtout pendant cette période tourmentée que la société roumaine tout entière traverse à présent.

Le collectif de rédaction s'est proposé de publier plusieurs volumes qui devraient présenter la période 1918-1947.

Pour le premier volume, parmi les milliers de documents existants dans les archives on n'a choisi pour la publication que 164 documents relatifs à une première période durant de 1918 à 1925. On a fait le choix de ces repères chronologiques, compte tenu des événements mémorables: la Grande Union et la formation de la Grande Roumanie et la promulgation en 1925 de la *Loi sur l'unification administrative*, publiée dans le Journal Officiel no. 128 du 14 juillet, loi qui a garanti l'unification administrative et l'installation des autorités de l'Etat roumain unitaire sur tous les territoires qui formaient alors la Grande Roumanie.

Vu ces deux repères chronologiques, on a eu la mission difficile de choisir parmi les milliers de documents trouvés dans les archives, un ensemble de documents qui devaient éclairer les divers aspects de la politique de l'Etat roumain à l'égrad des minorités et leur attitude vis-à-vis des changements survenus sur la carte de l'Europe après l'ebranlement de l'Empire tzariste et de l'Empire d'Autriche-Hongrie.

Un autre moment important de la période présentée par les documents devait être la promulgation de la Constiution de 1923, dont l'article 5 stipulait: „Les Roumains, sans distinction *d'origine ethnique* (n.n.), de langue ou de religion, jouissent de la liberté de la pensée, de la liberté de l'enseignement, de la liberté de la presse, de la liberté des réunions, de la liberté d' association et de tout liberté et droit établis par les lois."

La plupart des documents publiés dans ce volume sont inédits. Ils ont été découverts dans les fonds des préfectures, des tribunaux, des mairies, de certaines organisations des minorités nationales, dans les fonds personnels et aussi dans les fonds de la Maison Royale, de la Présidence du Conseil des Ministres, du Ministère de l'Instruction. En outre, on a découvert des documents de première main dans les Archives du Ministère des Affaires Etrangères et même dans la Collection de Microfilms appartenant à la Direction Générale des Archives de l'Etat de Bucarest. Ces documents ont été publiés intégralement, sans omissions, en leur langue d'origine. Pour ceux qui étaient en français, en allemand ou en hongrois on a traduit le texte en roumain. Ils sont précédés d'un résumé et suivis par les éléments d'identification qui

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

relèvent le possesseur, la dénomination du fonds et la cote (le nombre du dossier et de la feuille).

Pour la transcription des documents, l'orthographe a été mise à jour en conservant en même temps les particularités de la langue et les abréviations usuelles; les complètements du texte ont été faits, selon le cas, entre parenthèses ou en notes, brèves remarques visant la critique interne du document. Les annotations de secrétariat, survenues après l'élaboration du document ont été mentionnées aussi dans les notes, à condition qu'elles donnent des informations extrêmement importantes sur la datation, la dénomination et la structure des institutions.

Quant à la teneur des documents il est à remarquer la richesse des thèmes se rapportant à des aspects concernant l'intégration dans l'administration roumaine des anciens fonctionnaires minoritaires, l'état d'esprit de la population minoritaire, l'organisation de l'enseignement confessionnel pour les minoritaires, la formation des associations, la participation des minoritaires à la vie politique, l'organisation des cultures, les implications internes et internationales qui découlent de l'application de la loi sur la réforme agraire de 1921.

Ce volume est destiné aussi bien aux spécialistes qui étudient l'histoire des minorités de notre pays, leurs relations avec la population majoritaire et l'impact de la formation de la Grande Roumanie dans la pensée des minorités, qu'aux lecteurs passionnés pour l'histoire et pour la vérité, tous ayant ainsi la possibilité de connaître le document, source primaire pour ceux qui écrivent l'histoire réelle dont la vérité n'est pas altérée par des intérêts politiques ou ethniques.

LIVIU BOAR

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

LISTA DOCUMENTELOR

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

URKUNDENREGESTEN

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

LISTE DES DOCUMENTS

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

1

1918 martie 27, Chişinău. Declaraţia de unire a Basarabiei cu România, votată de Sfatul Ţării.

BASARABIA

ACTUL UNIRII
votat de Sfatul Ţării
la 27 martie st. v. 1918

În numele poporului Basarabiei, Sfatul Ţării declară că Republica Democratică Moldovenească (Basarabia), în hotarele ei dintre Prut, Nistru, Dunăre, Marea Neagră şi vechile graniţe cu Austria, ruptă de Rusia acum o sută şi mai bine de ani din trupul vechii Moldove, în puterea dreptului istoric şi dreptului de neam pe baza principiului că noroadele singure să-şi hotărască soarta lor de azi înainte şi pentru totdeauna, SE UNEŞTE CU MAMA SA ROMÂNIA, DE-A PURURI ŞI TOTDEAUNA!

Preşedintele Sfatului Ţării,
ION INCULEŢ

Vicepreşedinte,
PAN HALIPPA

Secretarul Sfatului Ţării,
I. Buzdugan

▼
Arhivele Statului Bucureşti, fond Preşedinţia Consiliului de Miniştri, dosar 34/1918, f. 1.

2

1918 noiembrie 15, Iaşi. Legea electorală privind introducerea votului universal, egal, direct şi obligatoriu.

MINISTERUL DE INTERNE ŞI JUSTIŢIE

Iaşi, 15 Noiemvrie 1918

FERDINAND I,
Prin graţia lui Dumnezeu şi voinţa naţională, Rege al României.
La toţi de faţă şi viitori sănătate:

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Asupra raportului miniştrilor noştri secretari de stat la departamentele de interne şi de justiţie sub No. 68745 din 14 noiembrie 1918;

Văzând decretul nostru cu No. 3272 din 5 noiembrie 1918 şi jurnalul Consiliului de Miniştri cu No. 1024 din 14 noiembrie 1918;

Pentru aplicarea art. 57 şi 67 din Constituţie;

Am decretat şi decretăm:

Art. I. – Se aprobă de noi, sub rezerva ratificărei Corpurilor legiuitoare, ca alegerile pentru Adunarea Deputaţilor şi pentru Senat, pe întreg teritoriul ţărei şi în Basarabia, să se facă potrivit dispoziţiunilor decretului de faţă.

CAP. I.
Compunerea Adunărilor

1. – Electoratul, mandatele

Art. 1. – Toţi cetăţenii români majori vor alege, prin vot obştesc obligator, egal, direct şi secret şi pe baza reprezentării proporţionale, un număr de deputaţi proporţional cu populaţia.

Art. 2. – Alegerea se va face pe circumscripţii electorale.

Fiecare judeţ va forma o circumscripţie electorală şi va alege câte un deputat la fiecare număr de 30 000 locuitori şi la fracţiunea suplimentară superioară numărului de 20 000 locuitori, astfel precum urmează:

Judeţul	Argeş	8	deputaţi
„	Bacău	8	„
„	Bălţi	12	„
„	Botoşani	6	„
„	Brăila	6	„
„	Buzău	9	„
„	Cahul	7	„
„	Caliacra	3	„
„	Cetatea Albă	12	„
„	Chişinău	12	„
„	Constanţa	6	„
„	Covurlui	6	„
„	Dâmboviţa	8	„
„	Dolj	14	„
„	Dorohoi	6	„
„	Durostor	3	„
„	Fălciu	3	„
„	Gorj	6	„
„	Hotin	10	„
„	Ialomiţa	8	„
„	Iaşi	7	„
„	Ilfov	20	„
„	Ismail	5	„

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Judeţul	Mehedinţi	9	„
„	Muscel	4	„
„	Neamţ	5	„
„	Olt	5	„
„	Orhei	11	„
„	Prahova	13	„
„	Putna	6	„
„	R. Sărat	5	„
„	Roman	4	„
„	Romanaţi	8	„
„	Soroca	12	„
„	Suceava	5	„
„	Tecuci	5	„
„	Teleorman	10	„
„	Tighina	9	„
„	Tutova	4	„
„	Vaslui	4	„
„	Vâlcea	7	„
„	Vlaşca	8	„

Art. 3. – Senatul se va compune din senatori aleşi şi din senatori de drept.

Art. 4. – Toţi cetăţenii români de la vârsta de 40 de ani împliniţi vor alege pe circumscripţiile electorale stabilite la art. 2 prin vot obligator, egal, direct şi secret, câte un senator la fiecare număr de 70 000 locuitori şi la fracţiunea suplimentară superioară numărului de 47 000 locuitori, astfel precum se stabileşte mai jos:

Judeţul	Argeş	3	senatori
„	Bacău	3	„
„	Bălţi	5	„
„	Botoşani	2	„
„	Brăila	4	„
„	Buzău	4	„
„	Cahul	3	„
„	Caliacra	2	„
„	Cetatea Albă	5	„
„	Chişinău	5	„
„	Constanţa	3	„
„	Covurlui	2	„
„	Dâmboviţa	4	„
„	Dolj	6	„
„	Dorohoi	2	„
„	Durostor	2	„
„	Fălciu	1	„
„	Gorj	3	„
„	Hotin	4	„
„	Ialomiţa	3	„

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Judeţul	Iaşi	3	„
„	Ilfov	9	„
„	Ismail	2	„
„	Mehedinţi	4	„
„	Muscel	2	„
„	Neamţ	2	„
„	Olt	2	„
„	Orhei	4	„
„	Prahova	5	„
„	Putna	2	„
„	R. Sărat	2	„
„	Roman	2	„
„	Romanaţi	3	„
„	Soroca	5	„
„	Suceava	2	„
„	Tecuci	2	„
„	Teleorman	4	„
„	Tighina	4	„
„	Tulcea	2	„
„	Tutova	2	„
„	Vaslui	2	„
„	Vâlcea	3	„
„	Vlaşca	3	„

Art. 5. – Cetăţenii sub vârsta de 40 ani, cari, în vechiul sistem electoral, se găseau înscrişi ca alegători în listele definitive de la 1 ianuarie 1916, pentru colegiul I şi II de Senat, vor fi admişi să voteze în colegiul prevăzut la art. 4.

Art. 6. – În fiecare Universitate, profesorul şi agregaţii titulari vor alege, din sânul lor, un senator.

Art. 7. – Vor fi de drept membri ai Senatului:

a) Moştenitorul Tronului la vârsta de 18 ani împliniţi; însă el nu va avea vot deliberativ decât la vârsta de 25 ani împliniţi;

b) Mitropoliţii şi episcopii eparhioţi.

2. – Eligibilitatea

Art. 8. – Pentru a fi ales în Adunarea Deputaţilor se cere:

a) A fi cetăţean român;

b) A avea exerciţiul drepturilor civile şi politice;

c) A avea vârsta de 25 ani împliniţi;

d) A avea domiciliul real în România.

Art. 9. – Pentru a fi ales în Senat se cere:

a) A fi cetăţean român;

b) A avea exerciţiul drepturilor civile şi politice;

c) A avea vârsta de 40 ani împliniţi;

d) A avea domiciliul real în România.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

CAP. II
Incapacităţi – Nedemnităţi – Incompatibilităţi

Art. 10. – Sunt incapabili a fi alegători sau aleşi acei puşi sub interdicţiune sau consiliu judiciar; precum şi cei în stare de faliment declaraţi şi nereabilitaţi.

Art. 11. – Sunt nedemni a fi alegători sau aleşi:

a) Cei condamnaţi pentru crime;

Cei condamnaţi pentru delictele prevăzute la art. 117 până la 121, 126, 127, 138-146, 197 alin. II, 200-205, 267, 268, 285 alin. II, 291, 293, 308-311, 316, 322-325 şi 334 din codul penal.

Persoanele îndeobşte cunoscute că ţin case de prostituţiune sau joc de noroc (Const. 64, 72).

Cei care ţin casă de joc de noroc, numai atunci pot fi excluşi când vor fi osândiţi prin o sentinţă definitivă (Const. 64, 72);

b) Acei condamnaţi de instanţele judecătoreşti militare pentru dezertare;

c) Acei condamnaţi de instanţele judecătoreşti militare la degradaţiunea militară ca pedeapsă principală sau accesorie.

Art. 12. – Militarii în activitate şi toţi acei cari ocupă o funcţiune de orice natură, retribuită de stat, judeţ sau comună, sau aşezămintele de utilitate publică, ale căror bugete se votează de Adunarea Deputaţilor, nu pot fi aleşi decât dacă demisionează din funcţiune în 15 zile libere de la data decretului de faţă.

Această dispoziţiune se aplică şi acelora care îndeplinesc servicii în instituţiile particulare, dar pentru numirea cărora se cere un decret regal.

Art. 13. – Funcţiunile de profesor universitar sau secundar, de institutor sau învăţător cu titlul definitiv nu sunt incompatibile cu mandatul de deputat sau de senator.

Titularii acestor funcţiuni însă nu vor putea fi aleşi în două legislaturi consecutive.

Ministerul Instrucţiunei Publice va numi din oficiu suplinitori la catedrele ocupate de profesori, institutori sau învăţători aleşi.

Art. 14. – Membrii uneia sau celeilalte adunări, cari primesc numirea într-o funcţiune salariată, alta decât cele prevăzute la art. 13, încetează de plin drept de a mai fi deputat sau senator.

Art. 15. – Deputaţii şi senatorii, în tot timpul mandatului lor, fie personal, fie ca mandatari sau membri delegaţi ai societăţilor particulare, nu pot încheia cu statul, judeţele, comunele şi instituţiile particulare arătate la art. 12, nici un contract de lucrări sau furnituri, sub pedeapsa nulităţei de drept a contractului.

. . . .

CAP. V
Exerciţiul dreptului de vot. – Certificatele de alegător

Art. 22. – Cetăţenii români, cari îndeplinesc condiţiunile cerute de art. 1, 4 şi 5 de a fi alegători pentru Adunarea Deputaţilor sau pentru Senat,

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

îşi vor exercita dreptul de vot la secţiunea sau subsecţiunea de votare care cuprinde comuna domiciliului lor real, pe baza certificatelor de alegător ce li se vor elibera în teritoriul vechi de primării, iar în Basarabia de voloste.

Membrii şi funcţionarii birourilor secţiunilor şi subsecţiunilor de votare, delegaţii şi asistenţii îşi vor exercita dreptul de vot pe baza certificatelor de alegători ce posedă la secţiunea sau subsecţiunea la care funcţionează.

Candidaţii vor avea dreptul să voteze la una din secţiunile sau subsecţiunile circumscripţiei în care candidează, chiar dacă certificatul de alegător emană de la altă circumscripţie.

Art. 23. – Primarii comunelor urbane reşedinţe de judeţ, ajutaţi de agenţii autorităţilor poliţieneşti, primarii comunelor rurale şi urbane nereşedinţe şi preşedinţii de voloste în Basarabia sub supravegherea birourilor electorale centrale respective, sunt îndatoraţi să distribuie cetăţenilor din cuprinsul comunelor lor, la cerere sau din oficiu, certificatele de alegător ce vor primi imprimate de la biroul central electoral, potrivit modelului anexat la decretul de faţă.

Distribuirea certificatelor de alegător pentru Adunarea Deputaţilor se va face până în preziua alegerei deputaţilor, iar distribuirea certificatelor de alegător pentru Senat până în preziua alegerei senatorilor.

Art. 24. – În teritoriul vechi, în cuprinsul fiecărei comune, iar în Basarabia, în cuprinsul fiecărei voloste, certificatele de alegător se vor elibera: pentru Adunarea Deputaţilor cetăţenilor români, având vârsta de 21 ani împliniţi, iar pentru Senat cetăţenilor români, având vârsta de 40 de ani împliniţi, precum şi cetăţenilor sub vârsta de 40 de ani cari se găsesc înscrişi ca alegători pentru colegiile I şi II de Senat în listele electorale definitive de la 1 ianuarie 1916.

Certificatele nu se vor elibera decât cetăţenilor cari au domiciliul real în cuprinsul comunei sau volostei.

Art. 25. – Se vor considera cetăţeni români:

a) În teritoriul vechi al ţărei, locuitorii majori cunoscuţi îndeobşte a fi români din naştere sau prin naturalizare;

b) În Basarabia, locuitorii majori, cari, la 1 august 1914, având domiciliul real în această ţară, erau cunoscuţi îndeobşte ca supuşi ai statului rus;

c) În judeţele Caliacra şi Durostor, locuitorii majori, cari la 14 august 1916, se găseau recunoscuţi ca cetăţeni români;

d) Românii de origine, majori, nerecunoscuţi, având domiciliul real în România şi cari se vor găsi înscrişi la comisiunea înfiinţată de Ministerul de Interne pentru cercetarea titlurilor lor de recunoaştere.

Art. 26. – Nu se vor elibera certificate de alegător acelor cari cad sub prevederile art. 10 şi 11.

Art. 27. – În caz de refuz de eliberare a certificatului de alegător, cetăţeanul interesat este în drept, până în preziua alegerilor, să raporteze cazul, verbal sau în scris, judecătorului prezident al secţiunei de votare respective, care va statua imediat.

Art. 28. – Birourile electorale centrale, îndată după constituirea lor, se vor îngriji de imprimarea certificatelor de alegător, potrivit modelului anexat la decretul de faţă.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Pentru imprimarea certificatelor se aplică în totul dispoziţiunile din decretul de faţă privitoare la imprimarea buletinelor de vot.

Distribuirea certificatelor se va începe fără întârziere pe măsura predărei certificatelor imprimate.

▼

„Monitorul Oficial", nr. 191, 16 (29) noiembrie 1918, p. 3357- 3360.

3

1918 noiembrie 15/28, Cernăuţi. Moţiunea adoptată de Congresul General al Bucovinei privind unirea Bucovinei cu România.

Moţiune

Congresul General al Bucovinei, întrunit azi, joi, în 15/28 noiembrie 1918 în sala sinodală din Cernăuţi, considerând că, de la fondarea Principatelor Române, Bucovina, care cuprinde vechile ţinuturi ale Sucevii şi Cernăuţilor, a făcut pururea parte din Moldova, care în jurul ei s-a închegat ca stat; considerând că în cuprinsul hotarelor acestei ţări se găseşte vechiul scaun de domnie de la Suceava, gropniţele domneşti de la Rădăuţi, Putna şi Suceviţa precum şi multe alte urme şi amintiri scumpe din trecutul Moldovei; considerând că fii ai acestei ţări, umăr la umăr cu fraţii lor din Moldova şi sub conducerea aceloraşi domnitori, au apărat de-a lungul veacurilor fiinţa neamului lor împotriva tuturor încălcărilor din afară şi a cotropirii păgâne; considerând că în 1774, prin vicleşug, Bucovina a fost smulsă din trupul Moldovei şi cu de-a sila alipită coroanei Habsburgilor; considerând că 144 de ani poporul bucovinean a îndurat suferinţele unei ocârmuiri străine, care îi nesocotea drepturile naţionale şi care prin strâmbătăţi şi persecuţii căuta să-i înstrăineze firea şi să învrăjbească celelalte neamuri, cu care el vrea să trăiască ca frate; considerând că, în scurgere de 144 de ani bucovinenii au luptat ca nişte mucenici pe toate câmpiile de bătălie în Europa sub steag străin pentru menţinerea, slava şi mărirea asupritorilor lor, şi că ei drept răsplată aveau să îndure micşorarea drepturilor moştenite, izgonirea limbii lor din viaţa publică, din şcoală şi chiar din biserică; considerând că în acelaşi timp poporul băştinaş a fost împiedicat sistematic de a se folosi de bogăţiile izvoarelor de câştig ale acestei ţări, şi despuiat în mare parte de vechea sa moştenire; considerând că, cu toate acestea, bucovinenii n-au pierdut nădejdea că ceasul mântuirii, aşteptat cu atâta dor şi suferinţă, va sosi şi că moştenirea lor străbună, tăiată prin graniţele legiuite, se va reîntregi prin realipirea Bucovinei la Moldova lui Ştefan şi că au nutrit veşnic credinţa că marele vis al neamului se va înfăptui, când se vor uni toate ţările române dintre Nistru şi Tisa într-un stat naţional unitar; constată că ceasul acesta mare a sunat!

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Astăzi, când după sforţări şi jertfe uriaşe din partea României şi a puternicilor şi nobililor ei aliaţi, s-au întronat în lume principiile de drept şi umanitate pentru toate neamurile, şi când în urma loviturilor zdrobitoare monarhia austro-ungară s-a zguduit în temeliile ei şi s-a prăbuşit, şi toate neamurile încătuşate în cuprinsul ei şi-au câştigat dreptul de liberă hotărâre de sine, cel dintâi gând al Bucovinei dezrobite se îndreaptă către Regatul României de care întotdeauna am legat nădejdea dezrobirii noastre.

Drept aceea noi, Congresul General al Bucovinei, întrupând suprema putere a ţării şi fiind investiţi singuri cu puterea legiuitoare, în numele suveranităţii naţionale, hotărâm:

UNIREA NECONDIŢIONATĂ ŞI PE VECIE A BUCOVINEI ÎN VECHILE EI HOTARE PÂNĂ LA CEREMUŞ, COLACIN ŞI NISTRU, CU REGATUL ROMÂNIEI.

▼

Arhivele Statului Bucureşti, fond Preşedinţia Consiliului de Miniştri, dosar 17/1918, f. 11-14.

4

1918 noiembrie 15/28, Cernăuţi. Cuvântarea rostită de I. Nistor la Congresul General al Bucovinei care a hotărât unirea cu România.

UNIREA NECONDIŢIONATĂ ŞI PE VECIE A BUCOVINEI ÎN VECHILE EI HOTARE PÂNĂ LA CEREMUŞ, COLACIN ŞI NISTRU, CU REGATUL ROMÂNIEI

Dl. dr. Iancu Nistor, membru al Congresului, arată că statele sunt plăsmuiri vremelnice create prin forţă de mâna omenească, în vreme ce naţiunile sunt organisme vii, care se nasc, se dezvoltă şi-şi împlinesc rostul istoric prin voinţa lor şi graţia lui Dumnezeu.

Contrastul acesta între stat şi naţiune s-a remarcat în mod drastic şi în istoria poporului român. Naţiunea română este una şi nedespărţită de la Nistru până la Tisa. Aceeaşi obârşie, acelaşi grai, aceeaşi doină, aceleaşi datini şi obiceiuri pretutindeni. Dar vitregia vremilor a împiedicat pe înaintaşi de a crea un stat naţional unitar, care să cuprindă neamul întreg în hotarele lui etnice.

Leagănul copilăriei neamului nostru, Ardealul, a fost cuprins de unguri înainte cu 1000 de ani şi înseşi Principatele Române, ce se înjghebară la poalele Carpaţilor, au fost stânjenite în dezvoltarea lor şi îngustate în hotare fără de lege.

Aşa s-a „detrunchiat“ Moldova lui Ştefan prin răpirea Bucovinei, mai apoi şi a Basarabiei.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Era în toiul războiului ruso-turc de la 1768-1774, când Austria, îndată după împărţirea Poloniei, cere Porţii o fâşie din pământul Moldovei, pentru a-şi deschide un drum între Galiţia de curând răpită şi Ardealul subjugat de mai înainte. Consimţământul Porţii fu cumpărat cu bani grei şi cu daruri preţioase.

Când veni, însă, la delimitare, Austria nu se mulţumi cu o fâşie îngustă de pământ, precum ceruse, ci cuprinse în „Cordunul" ei blestemat întreg ţinutul Cernăuţilor şi cea mai veche parte din ţinutul Sucevei cu vechea cetate de la Suceava, cu gropniţele Descălecătorilor de la Rădăuţi şi cu însuşi mormântul lui Ştefan cel Mare de la Putna, cu un cuvânt pământul cel mai bogat în urme din trecut şi în amintiri scumpe pentru întreg neamul românesc.

În zadar protestară boierii şi clerul în frunte cu domnul lor Grigore Ghica, împotriva încălcării hotarelor ţării, demonstrând Porţii că Austria a cuprins două ţinuturi întregi din pământul Moldovei, în loc de o fâşie îngustă, necesară pentru deschiderea unei căi de comunicaţie. Dar, protestările moldovenilor răsunau în pustiu, fiindcă diplomaţia austriacă vărsa aur îmbelşugat, pentru a face pe turci de a nu le băga în seamă. Şi aşa s-a întâmplat, ceea ce, după constelaţia de atunci nu se putea împiedica: cesiunea celor două ţinuturi de hotar, pe care Austria le boteză cu un nume impropriu „Bucovina", pentru a acoperi prada în ochii diplomaţiei europene.

Actul de cesiune s-a încheiat fără consimţământul înaintaşilor noştri, de Poarta suverană, care, în virtutea vechilor capitulaţii cu domnii Moldovei, n-avea dreptul de a înstrăina nici o palmă de loc din pământul ţării. Declaraţiile de mai târziu ale părinţilor noştri nu pot avea putere legală, fiind stoarse de asupritori de la o populaţie robită şi dezbrăcată de dreptul ei firesc de a se rosti liber asupra soartei sale politice.

Astăzi, când una din Puterile contractante, Austria, s-a prăbuşit sub greutatea păcatelor şi crimelor ei seculare, noi, urmaşii băştinaşilor acestei ţări, ajunşi stăpâni deplini pe hotărârile noastre declarăm actul de cesiune de la 1775 nul şi neavenit şi hotărâm realipirea ţării noastre la Moldova, din trupul căreia fusese ruptă.

Hotărârea noastră este fermă şi nestrămutată, fiindcă Austria în curs de 144 ani s-a folosit de toate mijloacele pentru a ne desfiinţa ca neam, bătându-şi joc de drepturile noastre inalienabile asupra acestei frumoase şi binecuvântate ţări. Ea a desconsiderat sistematic drepturile limbii noastre, ne-a stânjenit în dezvoltarea noastră culturală şi s-a folosit de avutul nostru pentru scopurile ei şi împotriva intereselor noastre cele mai vitale.

Tot ce simţea româneşte în această ţară era prigonit şi urgisit. Pentru manifestarea unei vieţi naţionale româneşti nu era loc în hotarele Bucovinei, oamenii cei mai de seamă ai ţării erau siliţi să-şi părăsească ţara, pentru a putea trăi şi simţi ca români. Pe moşiile bisericii bucovinene se înfiinţară colonii străine, din venitul lor trăiau slujbaşi străini de neamul şi de legea ctitorilor moldoveni, în vreme ce ţăranul băştinaş, ajungând la sapă de lemn, era silit să emigreze. Şi mai ales în cursul acestui război, stăpânirea austriacă a căutat să distrugă neamul nostru din Bucovina prin

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

mijloace fără scrupule. Drept aceea, sute de români bucovineni s-au înrolat în armata României eliberatoare, spre a lupta pentru dezrobirea ţării lor.

În timpul din urmă s-au făcut planuri de a împărţi Bucovina în două cu urmaşii pribegilor ruteni, care se adăpostiseră pe vremuri în ţara noastră. Dară, ca şi altă dată, aşa şi acum, noi, românii, singurii păstrători ai vechilor tradiţii politice, istorice şi culturale din această ţară, ne vom împotrivi acestor tendinţe nelegiuite, fiindcă am fi nişte urmaşi netrebnici ai vitejilor noştri înaintaşi, dacă ne-am întoarce la sânul patriei mame cu moştenirea ştirbită.

Ţinând seamă de toate acestea, am onoarea de a recomanda onoratului Congres primirea moţiunii de Unire, propusă de domnul preşedinte.

▼

Arhivele Statului Bucureşti, fond Preşedinţia Consiliului de Miniştri, dosar 17 / 1918, f. 14-17.

5

1918 noiembrie 15/28, Cernăuţi. Declaraţia Consiliului Naţional al germanilor din Bucovina prin care îşi exprimă adeziunea la hotărârea românilor pentru unire.

Czernowitz am 28 November 1918

ERKLAERUNG

des Deutschen Volksrates für die Bukowina,

abgegeben anlässlich des Kongresses im Synodalsaale der erzbischöflichen Residenz zu Czernowitz am 28 November 1918 durch Prof. Dr. Alois Lebouton:

„Unter der Voraussetzung des Anschlusses Siebenbürgens und des Banates an Rumänien und im vollen Vertrauen auf das von der provisorischen Regierung des Landes in der Plenarsitzung des Rumänischen Nationalrates vom 13 November 1918 entwickelte und von diesem fast einhellig angenommene Regierungsprogramm, demzufolge den kulturellen Bedürfnissen der das Land bewohnenden nichtrumänischen Volksstämme volle Rechnung getragen und in allen übrigen Belangen nur der Grundsatz des Rechtes und der Gerechtigkeit entscheidend sein soll, erklärt sich der Völksrat der Deutschen der Bukowina für den Anschluss an das Königreich Rumänien“.

Für den Vorkstand:

Der Schriftführer: Der geschäftsführende Obmann:

▼

Arhivele Statului Bucureşti, fond Preşedinţia Consiliului de Miniştri, dosar 17 / 1918-1919, f. 17.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Traducere

Cernăuţi, 28 noiembrie 1918

DECLARAŢIE

a Consiliului Naţional al Germanilor din Bucovina, exprimată cu ocazia congresului din sala sinodală a reşedinţei arhiepiscopale din Cernăuţi la 28 noiembrie 1918 prin prof. dr. Alois Lebouton:

„Sub auspiciile unirii Transilvaniei şi Banatului cu România şi cu deplină încredere faţă de programul de guvernare propus de guvernul provizoriu şi adoptat aproape în unanimitate în şedinţa plenară a Consiliului Naţional Român din 13 noiembrie 1918, ca urmare a necesităţilor culturale ale etniilor neromâneşti conlocuitoare de care se ţine seama, ca şi în toate celelalte privinţe în care hotărâtor trebuie să fie principiul dreptului şi al dreptăţii, germanii din Bucovina se declară pentru unirea cu Regatul României".

Pentru prezidiu:

Secretar de şedinţă: Preşedinte girant:

6

1918 noiembrie 18/decembrie 1, Alba Iulia. Rezoluţia Adunării Naţionale de la Alba Iulia, prin care se proclamă principiile fundamentale menite a propăşi statul naţional unitar român.

I. Adunarea Naţională a tuturor românilor din Transilvania, Banat şi Ţara Ungurească, adunaţi prin reprezentanţii lor îndreptăţiţi la Alba Iulia în ziua de 1 Decembrie 1918 decretează unirea acelor români şi a tuturor teritoriilor locuite de dânşii cu România (aplauze frenetice. Trăiască România Mare! Lumea se scoală în picioare, mâinile se ridică. Ora e punct 12). Adunarea Naţională proclamă îndeosebi dreptul inalienabil al naţiunii române la întreg Banatul cuprins între râurile Mureş, Tisa şi Dunăre (voci: Trăiască!; aclamaţii, aprobări).

II. Adunarea Naţională rezervă teritoriilor sus indicate autonomie provizorie până la întrunirea Constituantei, aleasă pe baza votului universal.

III. În legătură cu aceasta ca principii fundamentale la alcătuirea noului Stat Român, Adunarea Naţională proclamă următoarele:

1. Deplină libertate naţională pentru toate popoarele conlocuitoare. Fiecare popor se va instrui, administra şi judeca în limba sa proprie, prin indivizii din sânul său şi fiecare popor va primi drept de reprezentare în Corpurile legiuitoare şi la guvernarea ţării în proporţie cu numărul indivizilor ce-l alcătuiesc.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

2. Egală îndreptăţire şi deplină libertate autonomă confesională pentru toate confesiunile din stat.

3. Înfăptuirea desăvârşită a unui regim curat democratic pe toate terenele vieţii publice. Votul obştesc, direct, egal, secret, pe comune, în mod proporţional, pentru ambele sexe în vârstă de 21 de ani, la reprezentarea în comune, judeţe ori parlament (voci: Trăiască femeile! Trăiască! Aclamaţiuni pe galerie, doamnele flutură batistele).

4. Desăvârşită libertate de presă, libertate de asociere şi întrunire: liberă propagandă a tuturor gândirilor omeneşti.

5. Reformă agrară radicală. Se va face conscrierea tuturor proprietăţilor, în special a proprietăţilor mari. În baza acestei conscrieri desfiinţând fidei comisiile în temeiul dreptului de a micşora după trebuinţă latifundiile i se va face posibil ţăranului să-şi creeze o proprietate (arător, păşune, pădure) cel puţin cât să o poată munci el şi familia lui. Principiul conducător al acestei politici agrare este, pe de o parte, promovarea nivelării sociale, pe de altă parte potenţarea producţiei.

6. Muncitorimii industriale i se asigură aceleaşi drepturi şi avantaje, care sunt legiferate în cele mai avansate state industriale din Apus.

IV. Adunarea Naţională dă expresie dorinţei sale, ca Congresul de Pace să înfăptuiască comuniunea naţiunilor libere în aşa chip, ca dreptatea şi libertatea să fie asigurate pentru toate naţiunile mari şi mici deopotrivă, iar în viitor să se elimine războiul, ca mijloc pentru reglarea raporturilor internaţionale.

V. Românii adunaţi în această Adunare Naţională salută pe fraţii lor din Bucovina, scăpaţi din jugul monarhiei austro-ungare şi uniţi cu ţara mamă, România.

VI. Adunarea Naţională salută cu iubire şi entuziasm libertatea naţiunilor subjugate până aici în monarhia austro-ungară, anume naţiunile: cehoslovacă, austro-germană, iugoslavă, polonă şi ruteană şi hotărăşte ca acest salut al său să se aducă la cunoştinţa tuturor acelor naţiuni.

VII. Adunarea Naţională cu smerenie se închină memoriei acelor bravi români, care în acest război şi-au vărsat sângele pentru înfăptuirea idealului nostru, murind pentru libertatea şi unitatea Naţiunii Române.

VIII. Adunarea Naţională dă expresie mulţumitei şi admiraţiei sale faţă de puterile aliate, care, prin strălucitele lupte purtate cu cerbicie împotriva unui duşman pregătit de multe decenii pentru război, au scăpat civilizaţia din ghearele barbariei.

IX. Pentru conducerea mai departe a afacerilor Naţiunii Române din Transilvania, Banat şi Ţara Ungurească, Adunarea Naţională hotărăşte instituirea unui Mare Sfat Naţional Român, care va avea toată îndreptăţirea să reprezinte Naţiunea Română, oricând şi pretutindeni, faţă de toate naţiunile lumii şi să ia toate dispoziţiile pe care le va afla necesare în interesul naţiunii.

▼

Arhivele Statului Bucureşti, Marea Adunare Naţională întrunită la Alba Iulia în ziua de 1 Decembrie 1918. Acte şi documente, Bucureşti, f. an, p. 10-11.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

7

1918 noiembrie 28 / decembrie 1, Alba Iulia. Discursul rostit de Iuliu Maniu, în numele Partidului Naţional Român la Adunarea Naţională de la Alba Iulia.

Dacă privim îndărăt la suferinţele îndurate de neamul românesc, dacă ne amintim de sângele vărsat, nu ştim cum să mulţumim lui Dumnezeu, că ne este dat, nouă, celor din generaţia de acum, să trăim aceste timpuri de înălţare. În aceste momente solemne, ne vom purta vrednic de timpurile pe care le trăim. Vrednicia naţională se judecă după înţelepciunea, cumințenia şi înălţarea sufletească, cu care se aduc hotărâri chemate să croiască soarta noastră.

Noi ne simţim, ca orbul care de zeci de ani n-a văzut lumina zilei, când printr-o binefacere dumnezeiască i se deschid ochii şi vede lumina sfântă a soarelui. Noi suntem aici ochii poporului, care văd azi lumina libertăţii neamurilor. Înainte de a lua hotărâri, trebuie să ne închinăm înaintea acelora care au ajutat ca lumina aceasta să străbată norii. Aceştia sunt vitejii din glorioasa armată română, (Strigăte viforoase: Să trăiască!), conduşi de marele lor căpitan: Regele Ferdinand (toată adunarea se scoală în picioare şi strigă: Trăiască Regele Ferdinand! Trăiască Regina Maria!) Nu pot vorbi mai departe, până ce nu las să ne înclinăm capetele noastre înaintea celor morţi şi apoi înaintea celor vii, care au luptat pentru înfăptuirea idealului unităţii românilor.

Istoria ne-a învăţat, că nu trebuie să aşteptăm nimic de la împăraţii străini şi de la fiii altor neamuri, ci de la propriile noastre puteri. Adevărul ce ne călăuzeşte acum, e că singura noastră forţă, care ne poate ţine în viitor, e aceea provenită prin unirea tuturor românilor.

Ce aş putea adăuga încă, ca să întărim convingerea în voi, că unirea tuturor românilor este o necesitate de viaţă a românilor de pretutindeni? Această unire noi avem dreptul să o pretindem pe baza fiinţei noastre unitare naţionale. Suntem toţi de aceeaşi tradiţie şi cu aceleaşi aspiraţii. Ce ar mai putea să împiedice, ca această unire, ce există în noi, în sufletele noastre să se înfăptuiască în realitate: ca această naţiune română să fie un singur trup şi suflet?

Toată lumea a recunoscut acum, că fiecare popor trebuie să se constituie într-un singur stat, că numai aşa poate contribui la înaintarea civilizaţiei mondiale conform însuşirilor sale proprii. Îndeosebi noi, românii din Ardeal şi Ungaria suntem în drept să cerem această unire, fiindcă aici la noi e leagănul românismului. Numai o crudă barbarie poate împiedica, ca însuşi vatra, leagănul, să fie despărţit, să rămână separat, atunci, când toate celelalte se unesc. Şi Ardealul trebuie să fie o parte întregitoare din corpul naţiunii române. În afară de dorinţa noastră obştească de a ne apropia de sânul mamei noastre, toate argumentele ştiinţifice şi sociologice întăresc justeţea revendicării noastre – ele au înfăptuit România Mare (Aplauze vii). Aclamările Dumneavoastră cu care aţi întâmpinat proiectul de rezoluţie, ce vi s-a citit înainte, arată dorinţa noastră vie, care e şi dorinţa lumii culte, care stă alăturea de noi.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Nimic dar nu ne poate sta în cale să înfăptuim această dorinţă. Trebuie să cerem încorporarea fără întârziere şi pe veci într-un singur stat al tuturor românilor (Aplauze).

Când voim să înfăptuim acest ideal al nostru, nu dăm numai de prieteni –, ci şi de o tabără întreagă de oameni, care voiesc să împiedice cu toate mijloacele unirea. Pentru înlăturarea oricărei îndoieli a străinilor asupra ce voim să facem prin unirea noastră şi libertatea noastră naţională, – Marele Sfat Naţional Român declară, că nu voieşte un imperiu de asuprire. Nu voim, ca din asupriţi, ce-am fost, să devenim asupritori. Voim să asigurăm libertatea pentru toţi şi dezvoltarea pentru toate popoarele conlocuitoare. Marele nostru Sfat Naţional ţine să accentueze, că urmează vechiul nostru proverb: „Ce ţie nu-ţi place, altuia nu face". Noi voim pe acest pământ al României Mari să întronăm libertatea naţională pentru toţi. Voim ca fiecare naţiune să se poată cultiva în limba ei, să se roage lui Dumnezeu în credinţa ei şi să ceară dreptate în limba ei.

Noi care am vărsat lacrimi văzând limba noastră scoasă din şcoli, biserici, justiţie, nu o vom lua altora. Nu vom lua putinţa vieţii de la alţii. Nu vrem să trăim din sudoarea altora, pentru că noi putem trăi din vrednicia şi puterea noastră, prin munca noastră. (Aplauze entuziaste). Numai printr-un regim democratic putem întări ţara noastră românească, mai ales când trebuie să ţinem seama de cerinţele vieţii moderne de stat. Numai având un regim de drepturi şi libertăţi înlăuntrul ţării, vom avea tărie să validăm cauza noastră în afară. Deplina libertate a tuturor straturilor sociale, – e o garanţie pentru binele ţării. De aceea Marele Sfat Naţional Român a pus în proiectul lui de rezoluţie acel punct care vorbeşte de înfăptuirea regimului democratic.

Noi suntem un popor de ţărani. Tot ce vedem înaintea noastră, în haine negre şi cu frunţi luminate, a ieşit din popor. Nici unul nu poate zice că obârşia lui nu este de la plugul român, de unde îşi scoate credinţa lui în viitor. De aceea Marele Sfat Naţional cere o reformă agrară radicală ca să se împartă pământ ţăranilor, ca această clasă ţărănească, izvorul nesecat al forţelor, să fie puternică.

Un neajuns în structura naţiunii noastre este că industria şi comerţul nu ne sunt dezvoltate.

Trebuie să căutăm să avem nu numai o independenţă naţională, ci şi o independenţă economică, să avem toate din puterile şi munca noastră. Să dăm dar toate libertăţile acelei clase, care va contribui la dezvoltarea industriei şi comerţului nostru. Suferinţele îndurate de clasa meseriaşilor şi muncitorilor în apus, luptele ce le-au dus, – ne pun în poziţie să ştim ce măsuri trebuiesc luate de cu vreme, pentru înaintarea acestei clase de meseriaşi şi muncitori. Trebuie să profităm de experienţa altora. Trebuie să ne silim ca structura socială a neamului românesc să corespundă cerinţelor moderne.

Trebuie să ţinem apoi seamă de greutăţile unei tranziţii la unire. De aceea, Marele Sfat Naţional a hotărât, ca până la întrunirea Constituantei, să se dea ţinuturilor noastre o autonomie provizorie, ca această tranziţie să se facă fără greutăţi. Căci nu în 2-3 zile se poate face o perfectă unitate în organizaţia administrativă şi judiciară.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Naţiunea noastră nu poate lăsa apoi din vedere întocmirea generală viitoare a omenirii. Trebuie să ne spunem dar cuvântul şi în această chestiune, cerând, ca în legăturile marii internaţionale, să nu domnească rigiditatea unei suveranităţi, ci să se aplice frăţietatea universală, iar printr-un juriu internaţional să se împiedice în viitor coliziunile cu arme.

Salutăm pe bucovinenii, fraţii, care au suferit acelaşi jug şi s-au unit acum cu România.

Cu noi românii, au suferit jugul neamuri întregi, cehii, slovacii, polonii etc.

Trebuie să constatăm, că lupta lor fără preget pentru independenţa şi dezrobirea lor naţională a fost o pildă luminoasă pentru noi (Strigăte însufleţite: Să trăiască cehii!). Experienţele lor, faptele lor eroice, au fost pentru noi, noi momente de înălţare şi întărire, ca să mergem pe aceeaşi cărare, ca să ne înfăptuim şi noi idealul naţional, ca să mergem şi noi pe aceeaşi cale pentru realizarea visului nostru.

Trebuie dar să ne aducem acum aminte de ei şi să le trimitem un dulce salut, dorindu-le întreaga fericire. (Aplauze îndelung repetate).

Avem să mai mulţumim armatelor glorioase ale Antantei şi diplomaţilor ei.

E o datorie a noastră să salutăm această alianţă a naţiunilor Antantei (Aclamări entuziaste).

Vă rugăm să primiţi unanim proiectul nostru de rezoluţii. Acest proiect arată cărarea pe care mergând înainte, ne vom putea atinge idealul şi să punem temelia unei Românii Mari şi unite, care în veci are să fie, ca în ea să se înfăptuiască spiritul desăvârşitei democraţii şi dreptatea socială.

▼

Arhivele Statului Bucureşti, Marea Adunare Naţională întrunită la Alba Iulia în ziua de 1 Decembrie 1918. Acte şi documente, Bucureşti, 1928, p. 12-13.

8

1918 decembrie 30, Bucureşti. Decret-lege pentru obţinerea cetăţeniei române.

DECRET-LEGE
pentru dobândirea cetăţeniei române
din 30 decembrie 1918

1. Locuitorii Regatului, majori, fără deosebire de religie şi care nu s-au bucurat de plenitudinea drepturilor de cetăţenie, vor putea dobândi exerciţiul acestor drepturi când vor dovedi, după formele legii de faţă, că sunt născuţi în ţară şi că nu au fost supuşi unui stat străin.

Aceste condiţii nu se cer acelora care au fost mobilizaţi în vreuna din campaniile de la 1913 încoace, chiar dacă astăzi ar fi minori.

2. Beneficiază de plin drept de cetăţenia română:

a) Soţiile şi copiii legitimi minori ai celor care fac parte din categoriile de la art. 1 deodată cu soţii sau părinţii lor;

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

b) Văduvele şi copiii legitimi minori ai decedaţilor mobilizaţi din campaniile de la 1913 încoace;

c) Văduvele, soţiile şi copiii legitimi ai celor naturalizaţi individual înainte de promulgarea acestei legi şi care copii sunt sau erau minori în momentul naturalizării părintelui.

3) Văduvele şi copiii legitimi minori ai acelora care după art. 1, alin. 1 puteau deveni cetăţeni români, pot dobândi încetăţenirea, îndeplinind formele din prezenta lege.

În acest scop, tutorii lor pot face, înăuntrul termenului şi conform procedurii de la art. 8, cerere pentru dovedirea că soţul sau părintele minorului îndeplinea cerinţele de la art. 1, alin. 1.

Dacă tutorul nu va face aceasta, atunci minorul o va putea face în anul care urmează majoratului lui.

Când minorul este din categoria celor prevăzuţi la art. 1, alin. II, cererea se poate face de el însuşi.

4. Dovada naşterii în ţară cerută de art. 1, alin. 1, se stabileşte prin oricare din următoarele acte:

a) Acte de naştere, căsătorie, deces, livret militar şi orice act emanând de la autorităţile civile sau militare;

b) Prin act de notorietate semnat de trei persoane a căror semnătură va fi legalizată de tribunal, judecătorii de ocoale, poliţie, secţie poliţienească sau primărie.

5) Dovada nesupuşeniei străine cerută de art. 1, alin. I, se face cu oricare din următoarele acte:

a) Cu orice act dovedind că a satisfăcut legea recrutării;

b) Cu paşaportul original sau cu certificat dovedind că a beneficiat de paşaport român;

c) Certificat că nu a fost supus controlului cerut de legea asupra controlului străinilor;

d) Cu orice act cu care, după legea şi regulamentul asupra controlului străinilor, putea dovedi că nu este supus străin.

6) Dovada participării la campaniile de la 1913 încoace pentru categoria celor prevăzuţi la art. 1, alin. II, se face cu unul din următoarele acte:

a) Certificatul cercului de recrutare dovedind că a fost mobilizat: cu biletul de mobilizare sau de demobilizare, livretul militar sau orice act emanat de la autorităţile militare.

b) Cu certificat după tabloul instituit de legea din decembrie 1916 pentru ocrotirea averei şi familiei celor mobilizaţi;

c) Cu carnetul de ajutor al „Familiei luptătorilor“ sau certificatul percepţiei că familia a primit ajutorul pentru mobilizat cu indicarea în certificat a numelui mobilizatului;

d) Cu „Monitorul Oficial“ în care figurează ca prizonier, decorat sau mort.

7) Se exclud de la cetăţenie:

a) Cei condamnaţi prin hotărâre definitivă pentru orice crimă, pentru trădare, dezertare, spionaj sau că au lucrat contra intereselor şi siguranţei Statului Român;

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

b) Acei care au fost scutiţi de serviciul militar pe motiv de supuşenie străină.

8) Cererile de încetăţenire se fac de însăşi partea, iar nu prin procurator. Pentru minori se face de reprezentantul legal, fără nici o altă autorizare.

Ele se adresează judecătoriilor de ocoale a domiciliului acelora care locuiesc în comunele rurale şi tribunalului pentru cei domiciliaţi în oraşe.

Cererea poate fi însoţită de actele de care partea înţelege a se servi. În tot cazul, actele doveditoare trebuiesc depuse la grefa respectivă cu 8 zile înainte de termen.

Cererile de încetăţenire se vor face în termen de 3 luni pentru cei aflaţi în ţară şi de 6 luni pentru cei aflaţi în străinătate, de la decretarea acestei legi, după care nici o cerere nu poate fi primită.

Pentru prizonierii aflaţi în străinătate termenul va fi 3 luni de la întoarcerea lor în ţară.

Toate secţiunile tribunalelor vor judeca aceste cereri. Judecata se face în Camera de consiliu şi de un singur judecător la tribunale în asistenţa Ministerului Public, iar la judecătoriile de ocoale în asistenţa ajutorului sau stagiarului care va reprezenta Ministerul Public.

Părţile nu se citează. Ziua judecăţii va fi afişată la uşa instanţei.

Judecata se va face de urgenţă, în fiecare zi de lucru, chiar în timpul vacanţelor legale, prin derogare de la competenţa instanţelor judecătoreşti în timp de vacanţă.

Hotărârile vor purta denumirea de „ordonanţă de încetăţenire".

Ele se pronunţă fără drept de opoziţie sau apel, ci numai cu recurs în casaţie.

Ordonanţele se vor afişa la uşa instanţei pe liste de cererile admise sau respinse.

Recursul se face numai la grefa instanţei care a pronunţat ordonanţa şi în termen de 15 zile de la pronunţare.

Recursul se poate face de partea reclamată, de Ministerul Public de pe lângă tribunale şi de ajutorul de judecător sau de stagiar pentru judecătoriile de ocoale.

Recursurile se repartizează de primul preşedinte la toate secţiile Curţii de Casaţie, care se declară competente a le judeca.

Casaţia judecă în camera de consiliu cu trei judecători, având şi concluziile Ministerului Public.

Hotărârea tribunalului poate fi casată pentru violarea sau neaplicarea legii şi pentru rea interpretare a actelor şi probelor administrate.

În caz de casare Curtea evocă fondul şi pronunţă decizie definitivă.

Ea nu este supusă opoziţiei, fie că respinge recursul, fie că casează şi evocă fondul.

Decizia va fi afişată la uşa secţiei care o pronunţă, iar afişarea, atât a termenului de judecată cât şi a deciziei, se constată prin proces-verbal dresat de grefier sau ajutorul său.

În caz de nefacere de recurs sau de respingere a lui, tribunalul va investi cu formulă executorie hotărârea sa.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Dovada nefacerii recursului se face prin atestarea grefierului instanţei care a pronunţat, iar dovada respingerii sau admiterii recursului prin certificatul ce partea va aduce de la Curtea de casaţie.

Dacă hotărârea tribunalului este casată şi Curtea a evocat fondul, formula executorie se va pune de Curtea de casaţie pe decizia sa.

În ceea ce priveşte admiterea împământenirilor, instanţele judecătoreşti se vor putea pronunţa prin aceeaşi hotărâre sau decizie asupra mai multor cereri, iar pentru respingeri se vor da hotărâri individuale.

9) Ordonanţa sau decizia casaţiei investită cu formula executorie constituie titlul de încetăţenire pentru cel în drept.

10) Instanţele judecătoreşti sunt datoare a trimite Ministerului de Justiţie tablouri de cererile de încetăţenire admise sau respinse definitiv, care le va publica în „Monitorul Oficial". Acestea fără prejudiciul părţii de a se folosi de încetăţenire conform art. 9.

11) În caz de fraudă, procurorul va putea ataca hotărârea definitivă în termen de 6 luni de la descoperirea fraudei înaintea instanţei care a pronunţat-o în mod definitiv.

Hotărârile tribunalului vor fi supuse recursului în casaţie în termen de 15 zile de la pronunţare.

Dacă hotărârea sau decizia se anulează, se desfiinţează şi încetăţenirea definitivă.

12) Acei care vor fi semnat actul de notorietate prevăzut la art. 4 şi ar fi dovediţi că ar fi făcut atestări mincinoase, precum şi acei care s-au servit sau încercat să se servească de asemenea act, se vor pedepsi pentru mărturie mincinoasă.

13) Cererile de încetăţenire, certificatele autorităţilor, precum şi toate actele de procedură sunt scutite de timbru şi orice taxe de înregistrare.

▼

C. Hamangiu, Codul general al României, Legi uzuale, 1913-1919, vol. VIII, f. 1190-1192.

9

1919 ianuarie 8, Mediaş. Declaraţia saşilor din Transilvania, hotărâtă în cadrul adunării generale, privind adeziunea lor la România Mare.

Mediasch, den 8. Januar 1919

„Die Weltereignisse haben für das Gebiet, auf dem das Volk der Siebenbürger Sachsen vor fast 800 Jahren seine Heimat begründet hat, neue Tatsachen geschaffen, König Ferdinand von Rumänien hat in seinem Dekrete vom 27. Dezember 1918 die Herrschaft über dieses Gebiet ausgesprochen und angetreten. Der zahlreichste Volksstamm Siebenbürgens und der angrenzenden Teile Ungarns aber hat in seiner Karlsburger Nationalversammlung den Anschluss an Rumänien erklärt. Durch die Vereinigung Siebenbürgens und der von Rumänen bewohnten Teile Un-

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

garns mit Rumänien wird ein Gesamtgebiet geschaffen, dessen Zusammengehörigkeit in den ethnographischen Verhältnissen begründet ist.

Angesichts dieser Tatsachen und in der Überzeugung, dass sich hier ein weltgeschichtlicher Vorgang vollzieht, spricht das sächsische Volk in Siebenbürgen, indem es sich auf den Boden des Selbstbestimmungsrechtes der Völker stellt, seinen Anschluss an das Königreich Rumänien aus und entbietet dem rumänischen Volke seine brüderlichen Grüsse und herzlichen Glückwünsche zur Erfüllung seiner nationalen Ideale.

Das sächsische Volk Siebenbürgens trägt damit nicht nur der weltgeschichtlichen Entwicklung Rechnung, sondern auch dem inneren Rechte des rumänischen Volkes auf Vereinigung und Staatenbildung und spricht die zuversichtliche Erwartung aus, dass sich das rumänische Volk und der rumänische Staat, dem das sächsische Volk seine altererbte Tüchtigkeit zur Verfügung stellt, ihm gegenüber immer durch vornehme und gerechte Gesinnung leiten wird. Das sächsische Volk, das Jahrhunderte hindurch eine verfassungsmässige Selbtverwaltung besass, die ihm entgegen feierlicher und gesetzlicher Zusicherung widerrechtlich entzogen wurde, erwartet ferner, dass es ihm niemals unmöglich gemacht werde, sich als eine ihres Volkstums bewusste nationale und politische Einheit in aller Zukunft zu behaupten und zu entwickeln, in der Voraussetzung, dass der neue Staat ihm alles gerne bieten un geben wird, was es als seine Lebensbedingungen ansieht.

Eine Gewähr hiefür sieht es in den Karlsburger Beschlüssen der rumänischen Nationalversammlung, in denen ausgesprochen ist, dass jedes Volk sich in seiner Sprache und durch seine Söhne leiten, unterrichten, verwalten und rechtsprechen und in Gesetzegebung und Regierung die entsprechende Vertretung erhalten soll, die für Kirche und Schule Autonomie gewährleisten und überhaupt eine gerecht und wohlwollende Berücksichtigung aller freiheitlichen, nationalen, politischen, wirtschaftlichen und kulturellen Rechte des Volkes und damit auch unseres Volkes verbürge.

Das sächsische Volk stimmt ferner dem Beschlusse der Karlsburger Nationalversammlung zu, wonach auf dem Freidenskongress die Gerechtigkeit und die Freiheit für die grossen und kleinen Nationen gleichmässig gesichert werden sollen und sieht darin eine dauernde Bürgschaft für den Frieden der Völker.

Es hofft und wünscht, dass auch die übrigen deutschen Volksgenossen im neuen Staate seinem Vorgehen sich anschliessen werden und spricht die Erwartung aus, dass die Rechte, die ihm gebühren, auch den übrigen Deutschen zuerkannt werden und dass die völkische und politische Zusammengehörtigkeit aller Deutschen in dem neuen Staate anerkannt wird!

Im vollen Bewusstsein der Bedeutung seines Entschlusses, betrachtet sich das sächsische Volk von heute an als Glied des rumänischen Reiches, seine Söhne und Töchter als Bürger dieses Staates“.

▼

„Mediascher Zeitung“, an 4 din 11 ianuarie 1919; „Siebenbürgish-Deutsches Tageblatt“ nr. 13751 din 11 ianuarie 1919; „Deutsche Politische Hefte in Grossrumänien“, anul I, nr. 2, septembrie 1921.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Traducere

Mediaş, 8 ianuarie 1919

Evenimentele mondiale au creat noi perspective regiunii în care poporul saşilor transilvăneni şi-a întemeiat o nouă patrie acum 800 de ani. În decretul său din 27 decembrie 1918, regele Ferdinand al României a proclamat dominaţia sa asupra acestui teritoriu. În cadrul Adunării Naţionale de la Alba-Iulia, etnia cea mai numeroasă din Transilvania şi din teritoriile învecinate din Ungaria a proclamat adeziunea la România. Prin unirea Transilvaniei şi a teritoriilor ungureşti locuite de români cu România s-a creat un teritoriu unitar, a cărui apartenenţă îşi găseşte motivaţia în relaţiile etnografice.

În baza acestor fapte şi a convingerii că aici are loc un eveniment istoric de importanţă mondială, şi sprijinindu-se pe dreptul autodeterminării popoarelor, poporul săsesc din Transilvania îşi exprimă adeziunea la Regatul României şi transmite poporului român salutările sale frăţeşti şi sincere felicitări pentru îndeplinirea idealurilor sale naţionale.

Poporul săsesc din Transilvania nu ţine astfel seamă numai de evoluţia istoriei mondiale, ci şi de drepturile interne ale poporului român la unire şi la făurire a statului, şi îşi exprimă încrezător speranţa că poporul şi statul român, căruia poporul săsesc îi pune la dispoziţie toată destoinicia sa, va avea o atitudine dreaptă şi demnă faţă de el. Poporul săsesc, care a deţinut de-a lungul secolelor o autonomie administrativă constituţională, ce i-a fost retrasă în ciuda tuturor asigurărilor formale sau legale, doreşte să nu fie împiedicat să-şi afirme şi să-şi dezvolte unitatea naţională şi politică, presupunând că noul stat îi va oferi şi îi va da cu plăcere tot ce consideră că reprezintă condiţiile sale de viaţă.

O garanţie se află în rezoluţiile Adunării Naţionale româneşti de la Alba-Iulia, în care se afirmă că fiecare popor va avea dreptul să se conducă prin fiii săi şi în limba sa, să înveţe, să se administreze şi să deţină propria jurisdicţie, iar în legislaţie şi guvernare să beneficieze de o reprezentare corespunzătoare, care să garanteze autonomia bisericii şi a şcolii şi care să ţină seama în mod drept şi binevoitor de toate libertăţile, de toate drepturile naţionale, politice, economice şi culturale ale poporului şi să le garanteze astfel şi poporului nostru.

Poporul săsesc a adoptat Rezoluţiile Adunării Naţionale de la Alba-Iulia, în timp ce Congresul de Pace va trebui să asigure în mod egal dreptatea şi libertatea atât pentru naţiunile mari, cât şi pentru cele mici, considerându-l o garanţie de durată pentru pacea popoarelor.

Speră şi crede că şi ceilalţi concetăţeni germani îi vor urma exemplul alăturându-i-se în noul stat, se aşteaptă ca drepturile ce i se cuvin să fie recunoscute şi celorlalţi germani, iar noul stat să recunoască apartenenţa etnică şi politică a tuturor germanilor.

Deplin conştient de importanţa hotărârii sale, poporul săsesc se consideră astăzi un membru al regatului român, iar pe fiii şi fiicele sale ca cetăţeni ai acestei ţări.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

10

1919 martie 18, Bucureşti. Moţiune adoptată de Adunarea evreilor din Transilvania prin care aceştia îşi exprimă adeziunea la hotărârile Marii Adunări Naţionale de la Alba Iulia din 1 Decembrie 1918.

18 martie 1919

Notă

Astăzi la orele 9 seara, în sala de sus a Cafeului Princiar a avut loc întrunirea evreilor ardeleni, domiciliaţi în Bucureşti. Au luat parte cam 60 de persoane. A prezidat domnul Artur Goldberger, licenţiat în drept.

Domnul Artur Goldberger mulţumeşte celor prezenţi că au venit în număr aşa de mare.

Citeşte procesul verbal al şedinţei de la 15 martie 1919 care se aprobă.

Citeşte următoarea

Moţiune

Evreii ardeleni domiciliaţi în Bucureşti, întruniţi în ziua de 18/31 martie în sala de sus a Cafeului Princiar, luând cunoştinţă de Actul de Unire din Alba Iulia din 1 Decembrie 1918, aderă din inimă şi cu multă satisfacţie la programul cuprins în acest act, având în vedere că dispoziţiile privitoare la libertatea naţională, la întrebuinţarea liberă a limbii materne în învăţământ, administraţie şi justiţie, la reprezentarea proporţională cu populaţia în parlament şi în guvern, la asigurarea de drepturi egale şi autonomie culturală, religioasă şi politică, precum şi la necondiţionata libertate a presei, a întrunirilor şi asociaţiilor, corespund în totul principiilor liberale şi democratice ale vremurilor actuale.

Domnul Armand Popper. Declară că aderă complet la moţiune. Principiile declarate la Adunarea Naţională din Alba Iulia sunt o garanţie că cele declarate se vor realiza.

Domnul H. Kain. Arată că în privinţa limbii conţinutul moţiunii se referă la evreii din Ardeal. Noi aici putem vorbi limba română.

Domnul Kapel. Propune o delegaţie de trei persoane spre a prezenta moţiunea domnului Mihail Popovici, ministru din Transilvania.

S-a ales următoarea delegaţie:

Domnii H. Kain, Bela Friedman şi Potasman.

Această delegaţie se va duce la domnul Mihail Popovici, ministru din Transilvania, în strada Lascăr Catargiu 24, spre a-i prezenta moţiunea.

În urmă toţi cei prezenţi au semnat procesul-verbal de cele discutate.

S-a terminat la orele 10,1/2 seara.

▼

Arhivele Statului Bucureşti, fond Prefectura Poliţiei Capitalei, dosar 1 / 1918, f. 34.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

11

1919 mai 28, Bucureşti. Decret-lege pentru acordarea drepturilor cetăţeneşti evreilor născuţi în ţară.

DECRET-LEGE
pentru acordarea drepturilor cetăţeneşti evreilor născuţi în ţară
DIN 28 MAI 1919

1. Locuitorii evrei ai Vechiului Regat, majori, născuţi în ţară, sau întâmplător în străinătate, din părinţi aşezaţi în ţară, care n-au fost supuşi unui stat străin, sunt cetăţeni români şi se vor bucura de toate drepturile cetăţeneşti, dacă manifestă această voinţă, făcând declaraţia că ei sunt născuţi în România şi că nu s-au bucurat de nici o protecţie străină.

Acei care au satisfăcut legea de recrutare, cei care au fost mobilizaţi în vreuna din campaniile de la 1913 încoace, chiar dacă azi ar fi minori, precum şi văduvele şi copiii legitimi minori ai decedaţilor din campaniile de la 1913 încoace, n-au de făcut afirmaţia că sunt născuţi în ţară şi că n-au fost supuşi unui stat străin. Simpla declaraţie că voiesc să dobândească drepturile de cetăţenie este îndestulătoare.

Soţiile şi copiii legitimi, minori, ai celor care au făcut asemenea declaraţii vor beneficia deplin drept de cetăţenia română.

De asemenea vor beneficia deplin drept de cetăţenia română şi văduvele, soţiile şi copiii legitimi ai celor naturalizaţi individual înainte de publicarea acestui decret-lege şi care copii sunt sau erau minori în momentul naturalizării.

Declaraţiile făcute de văduvele cu copii minori vor folosi şi copiilor.

Pentru copiii minori fără părinţi, declaraţiile se vor face de tutorii lor.

Dacă mama văduvă cu copii minori sau tutorul nu va face declaraţia cerută, atunci minorul o va putea face din anul care urmează majoratului lui.

Minorii care au fost mobilizaţi în vreuna din campaniile de la 1913 încoace pot face ei însişi declaraţia de încetăţenire [...]

▼
C. Hamangiu, Codul general al României. Legi uzuale 1919-1922, vol IX-X, f. 71-72.

12

1919 mai 31, Paris. Proces-verbal al celei de-a opta şedinţe plenare a Consiliului Suprem Aliat în care s-a discutat proiectul de tratat cu Austria; intervenţia lui Ion I. C. Brătianu, preşedintele Consiliului de Miniştri al României, privind minorităţile.

Huitième séance plénière

Samedi 31 Mai 1919

Présidence de M. Clemenceau, Président.

La séance est ouverte à 15 h.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Le Président. L'ordre du jour appelle la communication aux Puissances alliées ou associées des termes du traité de paix avec l'Autriche. Messieurs, nous avons l'honneur de déposer aujourd'hui sur le bureau de la Conférence, un document beaucoup plus complet que celui que nous aurions pu vous soumettre avant-hier; il n'y manque plus que les clauses politiques en ce qui concerne l'Italie, les clauses militaires et les clauses de réparation, pour lesquelles d'ailleurs le travail est déjà fort avancé au point que dans deux ou trois jours au plus tard, le document sera complet. Sur la demande de M. Bratiano et d'un certain nombre de chefs de gouvernement, la discussion ouverte avant-hier avait été renvoyée à la séance d'aujourd'hui, ces Messieurs désirant avoir le temps nécessaire pour lire les clauses du traité et étudier les observations ou amendements qu'ils pourraient avoir à présenter. Le secrétariat général de la Conférence a reçu un certain nombre d'amendements que je soumettrai tout à l'heure à la Conférence. En premier lieu viennent les observations de la Délégation Roumaine qui, probablement, peuvent se résumer en des formules destinées à prendre éventuellement place dans le traité. Je donne la parole à M. Bratiano.

M. Bratiano. Je dirai à peu près ce qu'il y a dans les propositions et les déclarations que nous vous avons faites par écrit à la Conférence.

Le Président. Si vous voulez simplement les résumer en donnant lecture des textes que vous proposez pour remplacer ceux qui figurent dans le texte qui vous a été communiqué.

M. Bratiano. Je les résumerai autant que possible.

Le Président. Vous avez pleine liberté de discussion; je ne vous cache pas qu'on m'a donné votre texte depuis trois minutes.

M. Bratiano. Nous n'avons eu nous-mêmes le texte du traité qu'hier à 6 h. du soir; nous n'avons pas même eu 24 heures pour l'examiner.

Le Président. Je me borne à vous expliquer la procédure que je me propose. Comme nous allons être appelés à voter, il paraît vraiment nécessaire que la Conférence sache de quoi il s'agit.

M. Bratiano. En ces conditions, je vais donner lecture des articles que nous proposons d'insérer dans le traité et les motifs qui les appuient.

Le Président. La parole est à M. Bratiano.

M. Bratiano. La délégation roumaine, ayant reçu le texte partiel du projet de traité avec l'Autriche, hier, le 31 Mai, à 6 heures du soir, s'empresse de faire les déclarations ci-jointes contenues dans les annexes A.B.C. et D.

Annexe A

La Délégation Roumaine considère que la conclusion de la paix avec l'Autriche ne laisse aucun doute sur l'union de la Bucovine à la Roumanie. En effet, la Roumanie, devenue par son traité d'alliance du 17 Août 1916 puissance belligérante contre l'Autriche, a vu revenir à elle la Bucovine comme conséquence de la dissolution de l'empire d'Autriche et en accord, dans l'intégralité du territoire ravi à la Moldavie par le rapt de 1775. Par l'adhésion à l'acte de l'union proclamée par la Bucovine, la Roumanie procède à la réconstitution de cette province, assure sa sécurité et arrête sur la frontière du Dniester l'expansion de l'anarchie qui menace toute une

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

partie de l'Europe. Au prix des sacrifices militaires, qui ne sont pas prêts de cesser, la Roumanie veille sur la Bucovine et affirme en même temps sa solidarité avec les intérêts généraux de la civilisation.

Annexe B

Relativement à l'article 5 de la troisième partie, IVe section du projet de traité avec l'Autriche concernant le traitement des minorités par la Roumanie, la délégation roumaine a l'honneur de faire la déclaration suivante:

Le premier délégué roumain à la date du 27 Mai dernier a adressé la lettre suivante à M. Berthelot, président de la Commission chargée de déterminer la nature des garanties qu'il y a lieu d'assurer pour la protection des minorités incorporées dans les nouveaux Etats en formation en Europe ainsi que celle des autres Etats qui recevront des accroissements territoriaux:

– „Monsieur le Président, – en reponse à la lettre que vous avez bien voulu m'adresser en date du 23 Mai dernier, j'ai l'honneur de vous communiquer que la Roumanie a assuré égalité complète des droits, des libertés politiques et religieuses à tous ces citoyens, sans distinction de race ou de religion. Elle considère comme citoyen roumain tout individu né en Roumanie et ne jouissant pas d'une sujetion étrangère, ainsi que tous les habitants des territoires nouvellement unis à la Roumanie qui étaient sujets des Etats auxquels appartenaient ces territoires jusqu'ici hors ceux qui expriment la volonté d'opter pour une autre sujetion". Conformément à ces principes, le gouvernement royal, d'accord avec les représentants de la Transylvanie, de la Bessarabie, de la Bucovine, ont également décidé d'assurer dans toute l'étendue du nouveau royaume les droits et les libertés des minorités par une large décentralisation administrative de nature à garantir aux populations allogènes leur libre développement en ce qui concerne la langue, l'enseignement et l'exercice de leur culte.

„D'une manière générale, la Roumanie est prête à accepter toute disposition que tous les Etats faisant partie de la Ligue des Nations admettraient sur leur propre territoire en cette matière. Dans d'autres conditions la Roumanie ne saurait en aucun cas admettre l'intervention des gouvernements étrangers dans l'application de ses lois intérieures".

Par cette lettre, la Roumanie entend reconnaître les plus larges libertés aux minorités ethniques ou confessionnelles. S'inspirant de ces principes, ses délégués ont voté, lors de la constitution de la Ligue des Nations, en faveur des garanties proposées pour l'ensemble des Etats faisant partie de cette ligue mais en dehors de ces principes généraux, la Roumanie ne saurait souscrire à des stipulations qui limiteraient ses droits d'Etat souverain et, dans cet ordre d'idées, elle considère que les droits des Etats sont les mêmes pour tous.

Dans l'intérêt même que les fondateurs de la Ligue des Nations doivent avoir à prévenir toute contradiction au sujet des grands principes dont elle s'inspire, il faudrait éviter aux membres dirigeants de cette institution, des attitudes qui ne seraient pas identiques envers tous les Etats.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

En l'espèce, une intervention étrangère tout en n'accordant aucune liberté en plus de celles que l'Etat Roumain est décidé à garantir à tous ses citoyens, pourrait compromettre l'oeuvre de fraternisation que le gouvernement roumain s'est donné pour objet.

D'une part, certaines minorités se croiraient degagées de toute reconnaissance envers l'Etat, qui compte précisément sur le développement de ce sentiment pour cimenter la fraternité des races; d'autre part, on donnerait naissance à un courant qui tendrait à créer deux catégories de citoyens dans le même royaume: les uns confiants dans la sollicitude de l'Etat, les autres portés à lui être hostiles et à chercher des protections en dehors des frontières.

L'histoire prouve qu'envisagée de cette façon la protection des minorités a contribué plus à ébranler les Etats qu'à les consolider. A l'heure actuelle, la Conférence des Alliés doit s'efforcer justement d'asseoir sur les bases de la fraternité entre peuples les pays dont le développement doit assurer la paix dans l'Europe centrale et méridionale, et ces mêmes alliés, lors de la discussion du projet de la Ligue des Nations ont fait retirer l'article 21 dont voici la teneur:

„Les Hautes parties contractantes sont d'accord pour déclarer qu'aucune entrave n'interviendra dans le libre exercice de toute croyance, religion ou opinion dont la pratique n'est pas incompatible avec l'ordre public et les moeurs et que, dans leur juridiction respective, nul ne sera troublé dans sa vie, sa liberté ou sa poursuite du bonheur en raison de son adhésion à une telle croyance, religion ou opinion" parce que l'on considérait que cet article portait atteinte à la souveraineté des Etats.

Dans l'intérêt de la liberté et de la justice pour tous, aussi bine que dans celui de son développement intérieur, la Roumanie est décidée à assurer les droits des minorités. Dans le même intérêt elle ne prétend pour elle-même, en tant qu'Etat indépendant, aucun traitement exceptionnel, mais ne peut non plus subir un régime spécial auquel d'autres Etats souverains ne seraient pas astreints. C'est pourquoi elle se déclara prête à insérer dans le projet de traité à l'article, 5, partie 3, section IV, le texte suivant:

„La Roumanie accorde à toutes les minorités de langue, de race et de religion qui habitent à l'intérieur de ses nouvelles frontières des droits égaux appartenant aux autres citoyens roumains".

Annexe C

En ce qui concerne le second alinéa de l'article 5, partie 3, section IV du projet de traité avec l'Autriche, la Roumanie déclare qu'elle est disposée à prendre toutes les mesures destinées à faciliter le transit et à développer le commerce avec les autres nations.

Elle acceptera à ce sujet toutes les dispositions d'ordre général que la Ligue des Nations édictera et qui seront édictées dans tous les Etats faisant partie de cette Ligue, ainsi que celles établies dans les différentes commissions spéciales de la Conférence de la Paix auxquelles les délégués roumains ont adhéré.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

En consentant à adhérer aux stipulations contenues dans le projet de traité avec l'Autriche – sous les réserves contenues dans les déclarations suivantes – la Roumanie s'est inspirée du désir de maintenir sa solidarité avec les Alliés.

Mais en donnant cette adhésion, elle se voit obligée de déclarer qu'on ne saurait en inférer son acquiescement à tous les principes similaires qui pourraient figurer dans les traités avec les autres Etats ennemis.

Le Président. Vous demandez un supplément d'informations. Je suis absolument certain que vous avez des documents depuis 24 heures.

M. Bratiano. Le traité n'a été communiqué qu'hier soir à 6 h.

Le Président. Vous aviez les éléments du traité en même temps que nous; je vous demande pardon.

Cette assemblée existe. Il y a une conférence, il y a une autorité au Bureau qui doit faire prévaloir la volonté de l'ensemble des puissances. Nous n'avons pas l'intention de vous opprimer. Vous venez de présenter un ensemble de considérations dont certaines comme les clauses financières, ne m'ont été soumises que maintenant, si bien que je n'ai même pas eu le temps de donner lecture. Comme nous avons l'intention de résoudre la question aujourd'hui même, pour ne pas ajourner les Autrichiens, une seconde fois, je vais renvoyer cette partie au Comité de rédaction qui vous en rendra compte immédiatement. Vous entendez bien que les arguments qui vous sont soumis, nous les connaissions. Les Délégations, en comparaissant devant nous, n'ont pas fait autre chose que de nous apporter les textes que vous venez de déposer sur le bureau. Nous allons les examiner à nouveau immédiatement.

Quant à la partie financière, on ne pourrait la soumettre au Comité des Chefs de Gouvernement, mais seulement au Comité de rédaction, à M. Hurst et à M. Fromageot. Nous serons donc très vite en état de prendre une décision.

Pour procéder d'une manière régulière, je réunis donc dans leur ensemble, les diverses questions qui ont été soumises par M. Bratiano à la Conférence. Je l'avertis d'une manière générale, d'accord en ce qui concerne les territoires proprement dits, il est bien entendu que la Société des Nations ou Gouvernements, nous ne pouvons garantir que les parties de territoire que nous avons nous-mêmes attribués et que nous ne saurions pas en garantir d'autres. En ce qui concerne les droits des minorités, je suis très heureux de savoir que M. Bratiano pense à ce sujet absolument comme nous tous. La question est de savoir si, en raison du passé historique de certains peuples, il peut être nécessaire de donner, je ne dirais pas de garanties supplémentaires, mais des garanties d'un ordre plus complet qui peuvent être reconnues nécessaires. C'est une question sur laquelle nous aurons à prendre partie, je prie M. Bratiano et tous ceux qui auraient les observations du même ordre à produire d'être bien certains qu'il ne s'agit d'humilier personne, d'empiéter sur les droits souverains de quelque nation que ce soit, mais qu'enfin, l'histoire de tout le monde, à l'égard des minorités, n'est pas tout à fait la même. Il y a à cet égard des distinctions nécessaires si bien que nous ne voulons humilier personne en proposant

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

un droit de contrôle, non pas des gouvernements étrangers, comme le dit M. Bratiano, dans son texte, mais de la Société des Nations, dont nous acceptions tout le contrôle chez nous-mêmes dans les conditions qui ont été indiquées par M. Bratiano.

Il ne peut donc être question ici d'humilier personne, ni d'empiéter sur la souveraineté de qui que ce soit.

Ceci dit, le texte va être renvoyé au Conseil des Chefs de Gouvernement qui, après avoir entendu le Conseil de rédaction pour les points que je viens d'indiquer, statuera immédiatement. On me donne à l'instant même des documents nouveaux et des instructions différentes sur la qualité des personnes à qui ils sont adressés. Il est absolument impossible de suivre un ordre du jour dans ces conditions.

On m'a donné le texte de la Délégation italienne. Je vais en donner lecture, à moins que le Chef du Gouvernement italien s'y oppose.

M. Klotz (ministre des finances). Je demande la parole.

Le Président. La parole est à M. Klotz.

M. Klotz. M. Bratiano a fait tout à l'heure une observation relative aux clauses financières. Je me permets de faire observer que les clauses concernant les réparations ne sont pas insérées dans le traité qui sera communiqué lundi à l'Autriche. Les clauses de réparation et les clauses financières sont tout à fait connexes et, étant donné que les unes ne sont pas jointes au Traité il paraîtrait logique de ne pas y joindre les autres. Je crois donc que le Comité de rédaction aura le temps nécessaire pour examiner la question financière soulevée par M. Bratiano si, comme M. le Président l'a indiqué, cette question lui est renvoyée.

J'ai donc l'honneur de demander à la Conférence de décider que les clauses financières ne seront pas insérées dans la première partie du Traité qui sera communiquée à l'Autriche, et que ces clauses financières seront jointes à celles des réparations.

M. Bratiano. Je demande la parole.

Le Président. La parole est à M. Bratiano.

M. Bratiano. Je n'ai jamais eu l'intention de mettre en doute les affirmations de M. le Président, mais vous devez ne pas mettre en doute non plus ma bonne foi, lorsque je vous dis, j'ai eu moins de 24 h, pour l'examiner et présenter mes propositions. Dans le résumé précédemment remis, la clause relative à la Roumanie ne figurait pas. De même je me permets d'attirer votre attention sur ce fait que, tout à l'heure, vous avez fait allusion à un texte qui ne nous a pas été communiqué sous la forme indiquée par vous. Dans le texte qui nous a été remis, il ne s'agit pas de la Société des Nations, mais bien, ainsi que je l'ai dit, des grandes Puissances qui doivent controler les petits Etats. Voici comment est rédigé le texte:

„La Roumanie adhère également à l'insertion dans un traité avec les principales Puissances Alliées et Associées des dispositions que ces puissances jugent nécessaires pour protéger en Roumanie, les intérêts des habitants etc. ..."

Par conséquent, ainsi que j'avais eu l'honneur de le dire, ce sont les grandes Puissances qui interviennent pour assurer à l'intérieur du royaume de Roumanie les droits des minorités. C'est contre ce principe que

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

j'ai proposé une modification, parce que la Roumanie était un pays indépendant avant la guerre et je ne crois pas que son attitude pendant cette guerre, ait pu en rien justifier une déchéance de cette indépendance politique.

Le Président. Il ne m'appartient pas de juger l'attitude de la Roumanie. Je reconnais d'ailleurs que l'observation de M. Bratiano relativement à la protection par les gouvernements, aux lieu et place de la Société des Nations, est conforme au texte qui a été discuté.

Ceci dit, mes observations restent, et je ne crois pas qu'il soit humiliant pour la Roumanie de recevoir les conseils amicaux donnés par les Etats qui s'appellent les Etats-Unis d'Amérique, la Grande Bretagne, l'Italie, la France. M. Bratiano peut être bien assuré que ni les Etats-Unis, ni la Grande-Bretagne, ni la France, ni l'Italie ne peuvent exercer un pouvoir indu en Roumanie. Je lui ai dit simplement que des traditions historiques qui se sont perpétuées dans certains pays que les rectifications basées sur ces traditions ont été demandées depuis longtemps même dans d'autres traités que M. Bratiano n'est pas sans connaître, et qu'elles n'ont pu être obtenues. Dans ces conditions, le texte dont il se plaint, et dont je crois que les autres Etats slaves ne se plaindront pas, est plutôt un encouragement et un appui. Nous voudrions voir notre concours amical interprété dans le sens que j'ai dit, et non pas celui qu'il lui a plu, à tort selon moi, de lui donner.

M. Bratiano. Pour ne pas perdre le temps de la Conférence, je ne veux pas entrer dans l'exposé complet de la politique passée de la Roumanie. Je tiens à dire, cependant, qu'elle ne mérite pas la situation que l'on veut lui imposer aujourd'hui. En tous cas, nous nous trouvons – du moins, c'est ainsi que nous l'avons toujours compris – devant la Conférence des Puissances Alliées et Associées qui ont lutté pour établir, entre autres, le droit d'égalité des grands et des petits Etats et pour instituer des règles qui puissent servir dorénavant de principes et de précédents. Parmi ces règles, j'en relève une qui tend à établir aujourd'hui des classes différentes en ce qui concerne la souveraineté des Etats. Au nom de la Roumanie, je ne peux pas admettre ce principe. Il ne s'agit pas là de conseils amicaux, mais d'obligation contractuelle. Le Gouvernement roumain sera toujours disposé à accepter des conseils de ses grands amis. Mais des conseils inscrits dans des traités, sous la forme d'engagements précis de gouvernement à gouvernement, n'ont plus ce caractère purement amical. L'histoire nous fournit des précédents à cet égard. Ainsi les Russes sont intervenus dans la politique de la Turquie, pour la protection des chrétiens et le résultat pour la Turquie a été fatalement sa dissolution. En l'espèce, l'oeuvre était sympathique, mais elle n'était logique, qu'en temps qu'elle n'avait pour but final l'indépendance de ces peuples. Avec un autre but, il n'est pas possible, ni dans l'intérêt des Etats, ni dans l'intérêt des minorités, d'admettre une règle de cette nature. Ainsi que j'ai eu l'honneur de le dire dans le court exposé que je viens de vous lire, nous voulons, avec vous, établir un monde nouveau qui prenne la place de l'ancien. Ce monde nouveau doit être établi de telle sorte que les Etats trouvent dans leurs citoyens des fils dévoués et une vie d'harmonie fraternelle. Si les minorités savent que les libertés dont

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

elles jouissent leur sont garanties, non par la solicitude de l'Etat auquel elles appartiennent, mais par la protection d'un gouvernement étranger quel qu'il soit, la base de l'Etat sera minée. A la base même du nouvel état de choses qu'on veut créer, on pose des ferments contraires au but que poursuit cette Conférence.

C'est au nom, Messieurs, non seulement de l'indépendance de l'Etat roumain, mais au nom de deux principes que représente cette Conférence que j'ai formulé ces observations. L'un de ces principes concernant la paix, l'ordre, la fraternité entre les peuples d'un même Etat, l'autre visant l'égalité de tous les Etats grands et petits par rapport à leurs droits de législation intérieure. Voilà pourquoi jè demande, au nom de la Roumanie, qu'on ne lui impose pas des conditions qu'elle ne saurait admettre.

Le Président. Voulez-vous me permettre de vous demander si vous acceptez la proposition de M. Klotz.

M. Bratiano. Certainement.

Le Président. Nous sommes d'accord.

Ainsi que je l'ai dit, les observations de l'honorable M. Bratiano seront soumises à un nouvel examen des Chefs de Gouvernements.

Nous allons maintenant passer aux demandes de la Délégation polonaise. Quelqu'un demande-t-il la parole de la Délégation polonaise?

M. Paderewski (Pologne). Je la demande, Monsieur le Président.

M. le Président. La parole est à M. Paderewski.

M. Paderewski. Monsieur le Président, la Pologne a présenté ses observations par écrit sur les questions financières; mais comme ces questions doivent être envisagées ensemble avec les clauses de réparation, je renonce à la parole à ce sujet.

Par contre, au nom du gouvernement polonais, je déclare que la Pologne accordera à toutes les minorités de race, de langue et de culte, les mêmes droits qu'à ses nationaux. Elle assurera à ces minorités toutes les libertés qui leur ont déjà été accordées par les grandes Nations et Etats occidentaux, elle sera prête à élargir ces droits dans le même sens que la Société des Nations jugera utile pour tous les Etats qui la constitueront. J'exprime la conviction que ces garanties, une fois inscrites dans les lois fondamentales de la Pologne par sa Diète constituante seront en conformité absolue avec l'ésprit si noble et si élevé qui quide le grand labeur de la Conférence de la Paix.

C'est tout ce que j'avais à dire.

M. le Président. Vous n'avez pas d'autres propositions à faire même en ce qui concerne les biens des nationaux.

M. Paderewski. Ces propositions, Monsieur le Président, ont déjà été faites par écrit et vous ont été envoyées. J'espère que vous aurez la grande bonté de les prendre en considération.

M. le Président. La Délégation polonaise n'a plus rien à demander?

M. Paderewski. Non, Monsieur le Président.

M. le Président. Alors je donne la parole au délégué de la République Tchéco-Slovaque.

M. Kramař (Tchéco-Slovaquie). Je demande la parole.

M. le Président. La parole est à Monsieur Kramař.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

M. Kramar. Je me permettrai de faire quelques observations: je suis très satisfait des clauses financières, quant à celles concernant les réparations, nous aurons occasion d'en reparler.

M. le Président. Je me permets de vous faire une seule observation, en jetant un coup d'oeil sur le traité que vous m'avez fait remettre, il m'a semblé que les clauses financières étaient mêlées à la question de la revendication des biens d'Etat. Comme cette dernière est maintenue par les Polonais, et que nous allons nous prononcer à cet égard, je pense qu'il y aura lieu de distinguer ces deux questions; l'une sera renvoyée à la Commission des réparations, et l'autre sera maintenue.

M. Kramar. Tout est dans les clauses financières.

M. le Président. Même le question polonaise?

M. Kramar. C'est cela. Je me permettrai seulement de remettre nos remarques à cet égard et de dire quelques mots d'une chose qui nous intéresse maintenant en ce qui concerne les frontières des Etats libérés.

A la Commission des frontières, nous n'étions pas en état de discuter la question. Il s'agit de la gare d'Eskmuhk qui, il y a quelques années, a été déplacée. C'est pourquoi il paraît y avoir là un cas très désagréable.

Je propose de remplacer les mots du texte proposé par ceux-ci: „par le point extrême Est du pont du chemin de fer". Ce n'est pas là une modification qui soit en désaccord en quoi que ce soit avec les idées mêmes de la Commission des frontières, et cela nous éviterait beaucoup de désagréments.

Le Président. La question a-t-elle été renvoyée à une Commission compétente?

M. Kramar. Nous avons pu l'étudier hier seulement.

Le Président. La Commission n'est pas représentée ici?

M. Kramar. Non.

M. Jules Cambon (France). Je demande la parole.

Le Président. La parole est à M. Jules Cambon.

M. Jules Cambon. Cette affaire ne m'a pas été renvoyée. J'en entende parler pour la premiere fois aujourd'hui.

Le Président. Voulez-vous nous faire un rapport à l'issue de la Conférence quand nous allons nous réunir?

Voulez-vous vous entendre avec Monsieur Kramar, pour faire un rapport immédiat?

M. Kramar. Quant aux minorités, j'admets le texte qui nous est proposé, sous réserve de légères modifications. Je demande l'élimination de deux mots qui sont à mon avis complètement inutiles et qui par ailleurs pourraient nous occasionner de grands désagréments parce qu'on jugerait notre situation tout à fait différente de ce que le Président a voulu indiquer.

Nous sommes prêts à tout faire pour les minorités afin d'avoir la paix chez nous, et serons très heureux de pouvoir traiter cette question avec les Grandes Puissances. Toutefois, il y a ici trois mots qui sont à mon avis tout à fait inutiles. On dit: „La Tchéco-Slovaquie accepte d'incorporer dans le traité avec les Principales Puissances Alliées et Associées toutes mesures qui pourront être jugées nécessaires pour protéger en Tchéco- Slovaquie les intérêts des habitants qui diffèrent de la majorité de la population par

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

la race, la langue ou la religion" ... Je demanderai que l'on supprime les mots: „qui pourront être jugées nécessaires", parce que nous ferons ce traite à l'amiable. Le resultat sera le même.

Le Président. Si vous voulez bien souligner les trois mots dont vous demandez la suppression et me donner le texte, je le porterai à la connaissance de l'Assemblée.

M. Kramar. J'aurai quelques amendements à présenter aux clauses qui nous ont été soumises et qui sont très difficiles à comprendre pour des étrangers. Je n'insisterai d'ailleurs pas sur ce point parce que le Comité de rédaction voudra bien examiner cette question et nos amendements avec toute la bienveillance à laquelle nous sommes accoutumés.

Nous voulons, par exemple, donner aux Allemands de Bohême le droit d'opter pour la nationalité autrichienne, tandis que d'après le texte qui nous est soumis, la chose ne serait pas tout à fait possible.

Les autres modifications que nous proposons sont analogues à celle-ci et sont destinées à préciser le texte.

M. Le Président. Le Comité de rédaction serait-il prêt à faire un rapport dans un très bref délai?

M. Fromageot. La Commission a eu l'honneur d'envoyer au Conseil Suprême une note à ce sujet.

M. le Président. C'est parfait.

M. Kramař. Les clauses financières ...

M. le Président. Nous sommes d'accord.

La Délégation serbe a-t-elle des observations à présenter?

M. Trumbić. La Délégation serbe, croate et slovène a eu l'honneur de déposer sur le Bureau de la Conférence des propositions qui visent la modification de certaines clauses, notamment en ce qui concerne la question des minorités, celle de la liberté du transit et du commerce, celle de notre frontière septentrionale ainsi que les clauses financières et économiques. En ce qui concerne les clauses financières et économiques, je ne m'en occuperai pas, cela n'étant pas nécessaire en raison des déclarations qui ont été faites avant moi.

Au sujet de la question des minorités, j'aurai à faire en substance à peu près les mêmes observations que M. Kramař.

Nous voudrions supprimer certains mots de la rédaction officielle et dire que l'Etat serbe, croate et slovène s'engage à arrêter d'accord avec les Puissances principales alliées et associées les dispositions nécessaires pour protéger dans les territoires ayant fait partie de la monarchie austro-hongroise et cédés par le présent traité à l'Etat serbe, croate et slovène, les intérêts des habitants des minorités. La différence entre les deux textes est évidente.

M. le Président. C'est la revendication serbe et tchéco-slovaque?

M. Trumbič. La revendication serbe est la même que celle de l'Etat tchéco-slovaque. Je vous donnerai, Monsieur le Président, le texte de notre proposition nouvelle.

Ce que nous demandons, c'est que les Puissances principales s'entendent avec nous pour insérer d'un commun accord ces dispositions dans un traité d'ensemble.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

La seconde question sur laquelle je voudrais attirer votre attention, c'est la limitation du traité futur aux territoires qui appartenaient auparavant à l'Autriche-Hongrie. Nous vous demandons de ne pas l'étendre à la Serbie.

M. le Président. Vous parlez du texte qui vise les minorités?

M. Trumbić. Oui.

M. le Président. Vous proposez de le limiter aux nouveaux territoires?

M. Trumbic. A ceux qui appartenaient autrefois à la monarchie austro-hongroise.

La raison est évidente. La Serbie était un Etat indépendant. Elle a des droits acquis. Aujourd'hui, il n'est pas désirable d'imposer aux territoires de l'ancienne Serbie certaines clauses qui pourraient gêner le droit de souveraineté qu'elle possédait comme Etat existant avant la guerre.

Je me permets, Monsieur le Président, de vous présenter la rédaction exacte de ce que nous voudrions vous voir accepter.

M. le Président. Bien.

M. Trumbić. Une seconde question concerne la frontière septentrionale de l'Etat serbe, croate et slovène. Nous avons l'impression que le texte au sujet de cette frontière, n'est ni assez clair, ni assez précis. La première rédaction attribuait à l'Etat yougo-slave la ville de Radkersbourg; tandis que, dans la rédaction dernière, il n'en est plus question. Le texte manque donc de clarté, car l'on ne sait pas si Radkersbourg appartiendra à l'Etat yougo-slave ou restera à l'Autriche.

La Carinthie a fait l'objet d'une question à la Commission territoriale le 21 Mai. Au sujet de Prekmurje, nous avons présenté une nouvelle rédaction dont voici la substance.

Dans le traité de paix avec l'Autriche, nous lisons dans la partie II, frontière de l'Autriche 3°, articles I, II, III que la frontière entre l'Autriche et la Yougo-Slavie, en tant qu'elle devra être tracée entre l'extrêmité orientale de la frontière austro-italienne (qui sera fixée plus tard) et la cote 1054 à Stroina, qui sera déterminée ultérieurement par les Principales Puissances Alliées ou Associées à partir de Stroina, la frontière sera représentée par une ligne à déterminer sur le terrain ou par la Drave en aval de son confluent avec la Lavandt et passant par la cote 1522, ou (comme il est dit dans le résumé, page 2) par une ligne passant juste à l'est de Bleiburg et traversant la Drave juste au-dessus de son confluent avec la Lavandt. Dans la partie III, 3°, Section 2, article 4, nous trouvons la remarque: Klagenfurt est réservé.

La Délégation de l'Etat serbe, croate et slovène déclare que ces dispositions ne tiennent compte, ni de ses revendications, ni du minimum de demandes qu'elle a fait connaître à la commission territoriale. Le point concernant Stroina et Bleiburg ouvre même une perspective qui se trouve en contradiction absolue avec ses revendications. Notre Délégation se trouve sous l'impression déprimante que l'on veut exclure l'Etat des Serbes, Croates et Slovènes de la Carinthie. En effet, aucune de nos nombreuses propositions n'a été prise en considération. Or, même d'après la statistique autrichienne, environ 100 000 slovènes vivent dans les territoires en question; rien n'empêche donc une solution équitable d'intervenir.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

La Délégation serbe, croate et slovène a le regret de constater que les Puissances Alliées et Associées n'ont pas tenu compte de cette demande, même dans la mesure où les Allemands eux-mêmes l'avaient fait, ainsi qu'en témoigne le livre Staatsgrenze des Kartengebiets (1919). Elle se croit donc obligée d'appeler instamment l'attention des Grandes Puissances sur la situation intenable dans laquelle le peuple slovène se trouverait si ses sacrifices dans l'Adriatique étaient doublés de la porte de la Carinthie slovène. L'âme du peuple slovène ne pourrait jamais se consoler de ce coup et ce ferment constant d'irrédentisme qui empêcherait le développement paisible de l'Etat serbe, croate et slovène resterait et sera une cause perpétuelle de sentiments hostiles envers l'Autriche allemande. La Délégation serbe, croate et slovène se croit donc obligée encore de faire un dernier appel à la Conférence pour obtenir l'adjonction définitive du territoire situé au-dessus de la ligne déterminée dans l'annexe I et tracée sur la carte géographique Styrie-Prekmurje ... Dans la partie II déjà mentionnée, la Mur peut être considérée comme une frontière naturelle jusqu'à sa rencontre avec la frontière entre l'Autriche et la Hongrie, alors que, d'après notre Délégation, cette formule entraînerait l'exclusion du Royaume des Serbes, Croates et Slovènes, de la région de Radkersbourg. Enfin, nous appelons l'attention des Grandes Puissances sur le fait que, dans la partie II avec la Hongrie, la détermination du point de départ entre la frontière entre l'Autriche et la Hongrie est inexacte parce qu'elle ne tient pas compte du fait que le Prekmurje doit faire partie du Royaume des Serbes, Croates et Slovènes. Il en est de même pour le résumé page III. J'ai l'honneur de déclarer que notre Délégation insiste sur cette proposition et je prie la Haute Assemblée de vouloir bien la prendre en bienveillante considération.

La Président. La parole est à Monsieur Tardieu.

Monsieur André Tardieu (France) – En ce qui concerne Radkersbourg, c'est une erreur matérielle figurant au texte de l'ancienne épreuve qui a justifié l'intervention de Monsieur Trumbic. La trace est rectifiée comme il le désire.

En ce qui concerne le reste du Prekmurje, il n'y a pas à y faire allusion dans le traité avec l'Autriche puisque, sauf le petit coin de Radkersbourg, le Prekmurje est territoire hongrois. Les dispositions relatives au Prekmurje seront insérées dans le traité avec la Hongrie.

Le Président. La parole est à Monsieur le Président Wilson.

M. le Président Wilson. – (Traduction) – Je regretterais beaucoup que cette réunion se séparat en laissant dans l'esprit de quelque-uns l'impression permanente que nous avons entendu exprimer ici l'idée que les Grandes Puissances désirent imposer entièrement leur règne à des puissances moins considérables par un sentiment d'autorité et d'orgueil. Je désire attirer l'attention sur un aspect du règlement auquel nous travaillons ensemble. Nous voulons assurer la paix du monde et faire disparaître tous les éléments de trouble et de danger à l'avenir. Une des conditions essentielles de cela est une distribution équitable des territoires suivant les affinités et les volontés des populations. Cela fait, les Puissances Alliées et Associées garantiront le maintien des conditions aussi justes que possible auxquelles nous serons arrivés. Ce sont elles qui en prendront l'enga-

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

gement et le fardeau, c'est forcement sur elles qu'on reposera principalement la responsabilité, comme ce sont elles qui ont fait, par la force des choses l'effort le plus considérable pendant la guerre, et il ne faut pas oublier que c'est la force qui est la garantie finale de la paix publique. Dans ces conditions est-il injuste qu'en tenant le langage, non de dictateurs, mais de conseillers et d'amis, elles vous disent: Nous ne pouvons pas garantir vos frontières, si nous ne croyons pas qu'elles satisfont à certains principes du droit et de querelles. Le même raisonnement s'applique aux minorités. C'est dans le même souci que le statut des minorités a été mentionné. Si vous voulez que les Principales Puissances Alliées et Associées garantissent l'existence même des Etats, est-il injuste qu'elles aient satisfaction sur les conditions qu'elles jugent indispensables pour éviter les causes futures de la guerre? Nous demandons à nos amis de Serbie et de Roumanie de croire que nous ne voulons pas encore ce soir porter atteinte à des souverainetés anciennes et reconnues; mais aux territoires que recouvraient ces anciennes souverainetés, le présent traité de paix ajoutera beaucoup. Il est impossible, par exemple, de traiter d'un côté le Royaume Serbe, Croate et Slovène comme unité en conséquence des événements dont nous avons été temoins, et d'autre part de conserver comme un Etat à part sous certains rapports, le Royaume Serbe. Si ces Etats sont fermement établis grâce au traité que nous faisons ensemble, ceux qui en garantiront en dernière analyse l'exécution ont le droit de veiller à ce que les conditions auxquelles ces Etats seront définitivement établis soient de nature à assurer la paix publique. Notre désir en cela n'est pas d'intervenir d'une manière qui gêne en quoi que ce soit ces Etats, mais de les aider et d'aider la cause commune. Nous ésperons que vous n'hésiterez pas à accepter notre point de vue, parce que nous ne voyons pas d'autre moyen de régler cette question. Comment le gouvernement des Etats-Unis s'il croyait que le réglement intervenu contient des éléments instables et dangereux, pourrait-il se présenter devant le Congrès, devant le peuple américain et prétendre qu'il a aidé à assurer la paix du monde? Si le monde se trouve de nouveau troublé, si les conditions que nous regardons tous comme fondamentales, sont remises en question, la garantie qui vous est donnée veut dire que les Etats-Unis feront passer de ce côté de l'océean leur armée et leur flotte. Est-il surprenant que, dans ces conditions, ils désirent faire en sorte que le règlement des divers problèmes leur paraisse entièrement satisfaisant?

Je dirai en particulier à M. Bratiano que nous n'avons pas le moindre désir d'empiéter sur la souveraineté de son pays, que nous ne voulons rien faire qui puisse lui déplaire.

La Roumanie sortira de cette guerre, grande, puissante, avec des accroissements de territoire dûs à l'effort commun et à la vigueur de nos armes.

Nous avons alors le droit d'insister sur certaines conditions qui, à notre avis, rendront ce succès définitif.

Je prie mon ami, M. Bratiano, mon ami, M. Kramar, mon ami M. Trumbić, de croire que si nous n'avons mentionné dans l'article dont il a été question tout à l'heure, que les Grandes Puissances, ce n'est pas que

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

celles-ci veuillent imposer leurs conditions, mais simplement qu'elles désirent s'assurer qu'elles peuvent garantir de toutes les forces dont elles peuvent disposer l'ensemble des avantages que ce traité vous donne, comme à nous.

Il s'agit de travailler en commun, et cette collaboration ne peut être fondée que sur un accord. Laisser la solution de ces questions à des négociations ultérieures, comme on en a parlé, cela voudrait dire que, lorsque cette Conférence aura terminé ses travaux, des groupes séparés décideraient entre eux ce qui doit en réalité faire partie de la base générale de la paix du monde. Cela paraît impossible.

J'espère que nous arriverons – c'est notre but – à une coopération cordiale et volontaire sur la seule base possible. Cette base, il faut bien l'exprimer ainsi: c'est du côté où se trouve la force que sera assuré le maintien de la paix; c'est du côté de la force que résidera la garantie suprême de cette paix. Il ne faut pas me rendre sur le sens que nous attribuons au mot: „la force". Les Etats-Unis n'ont jamais eu aucun dessein agressif, et vous connaissez le motif de leur intervention dans les affaires de l'ancien monde.

Nous poursuivons un but commun; tout ce que nous désirons, c'est de vous aider à atteindre ce but, de concert avec nous; nous ne voulons que nous associer à vous, et nous ne voulons rien faire qui soit contraire à vos intérêts véritables.

M. Bratiano. La haute personnalité du président Wilson donne à toutes ses paroles et à tous ses conseils un caractère tout spécial d'autorité. Je me permets, au nom des grands principes, que le Président lui-même a proclamés, d'attirer son amicale attention sur la crainte que certaines applications des principes faites dans les meilleures intentions, n'aboutissent précisément à des résultats contraires au but que l'on poursuit.

Ainsi que je l'ai dit, il doit sortir du travail de cette Conférence un résultat indiscuté. Elle a fait une grande oeuvre de justice: elle a établi, non seulement les garanties contre l'ennemi, mais aussi l'égalité de tous les Etats, grands et petits. Si des principes tels que ceux que l'on veut inscrire aujourd'hui dans le traité avec l'Autriche avaient été insérés dans le statut de la Société des Nations, nous ne nous y serions pas opposés. M. le Président Wilson voudra bien se rappeler que la Délégation roumaine a voté pour que ces principes soient établis une fois pour toutes et pour tous. Agir comme on entend le faire dans le traité actuel, c'est établir des degrés différents de souveraineté. Malgré les sentiments d'amitié et de profonde admiration que j'ai pour le peuple italien, je ne puis concevoir pourquoi, dans des conditions identiques, des pays comme la Roumanie ou comme la Serbie devraient être traitées autrement que l'Italie. D'autre part, ainsi que j'ai eu l'honneur de l'expliquer, on veut établir une vie fraternelle entre les peuples que leur situation géographique oblige à se constituer en un même Etat. Ce serait une faute capitale que de faire dépendre ces rapports de bonne amitié d'un tiers, quel qu'il soit.

On ne doit pas perdre de vue que si à la tête des gouvernements des Grandes Puissances actuelles se trouvent des hommes inspirés des plus nobles principes, il peut fort bien arriver que des évolutions politiques

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

amènent ces mêmes Etats à être représentés par d'autres hommes, ou bien que de nouveaux intérêts surgissent qui fassent dévier certains gouvernements de leur attitude antérieure et les engagent à des actions conçues non pas en vue de ces grands principes, mais en faveur de certains intérêts spéciaux.

Il est certain que les Grandes Puissances, par leurs sacrifices, ont assuré la victoire de la grande cause de tous; mais je me permettrai d'ajouter aux paroles que le Président a prononcées – et pour lesquelles je lui remercie au nom de tous les petits Etats – lorsqu'il a affirmé que la sollicitude des grands facteurs politiques nous est acquise et qu'il veut garantir la sécurité de tous, j'ajouterai, dis-je, que la responsabilité de chacun des Etats n'en reste pas moins entière, quelle que soit son étendue, en ce qui concerne son indépendance et sa sécurité. Ainsi, à l'heure actuelle, la Roumanie est obligée d'assurer, avec ses propres troupes, la défense non seulement de ses frontières, mais aussi d'une cause qui intéresse tout le centre de l'Europe. Par conséquent, si les Grandes Puissances ont un rôle plus considérable, en rapport avec leur étendue, la responsabilité et le rôle des Etats indépendants, quelle que soit leur étendue, restent entiers.

Je prie les représentants des Grandes Puissances et en particulier le Président Wilson de ne pas les limiter par une application dangereuse des grands principes qui nous sont chers à tous. Il n'y a pas à faire d'efforts pour que les droits des minorités soient reconnus. Il n'est aucun des Etats actuellement représentées ici qui ne soit convaincu de la nécessité du respect et du développement de ces libertés: Laissez donc ces Etats se développer dans les seules conditions qui permettent la consolidation pacifique de l'état politique général que nous devons constituer aujourd'hui.

Animés de sentiments, à la fois de respect et de reconnaissance, envers les Grandes Puissances pour les services qu'elles ont rendus, je les prie instamment d'examiner, avec tout l'intérêt qui s'attache à de si grands principes, les propositions et les déclarations faites par le gouvernement roumain; car il est nécessaire que ces propositions soient admises, autrement la Roumanie ne conserverait plus dans son intégrité l'indépendance dont elle jouissait dans le passé pour le règlement des questions d'ordre intérieur.

M. Venizelos. Je demande la parole.

M. le Président. La parole est à Monsieur Venizelos.

M. Venizelos. Je me permets de faire observer très respectueusement, Monsieur le Président, que les clauses en discussion ne font pas nécessairement partie intégrante du traité de paix avec l'Autriche. Je voudrais en conséquence, vous suggérer, après avoir détaché ces clauses, de communiquer lundi le reste des conditions de paix à l'Autriche, et de renvoyer des clauses à l'examen d'une réunion particulière des chefs des cinq Grandes Puissances auxquelles se joindraient le chefs des Puissances à intérêts limités, spécialement intéressés, il y aurait donc dix personnes en tout qui, autour d'une table, arriveraient certainement à trouver un moyen susceptible, tout en donnant satisfaction aux Grandes Puissances, d'apaiser les inquiétudes légitimes des Puissances à intérêts limités.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Si vous croyez nécessaire l'incorporation de ces clauses dans le traité de paix avec l'Autriche, nous aurons le temps, jusqu'à la veille même de la signature du traité – puisque ces clauses n'intéressent pas l'Autriche – de les formuler et de les insérer dans ce traité, afin d'éviter la rédaction d'un traité spécial, en ce qui concerne les Puissances à intérêts limités.

Voilà ce que je me permets de suggérer.

M. le Préssident. La proposition de Monsieur Venizelos sera naturellement examinée avec celles qui nous ont déjà été soumises.

L'ordre du jour est épuisé.

Personne ne demande plus la parole?

La prochaine réunion de la Conférence aura lieu lundi, à midi, au Château de Saint-Germain-en-Laye.

La séance est levée.

(La séance est levée à 17 h. 5.m.)

▼

Arhivele Statului Bucureşti, fond Direcţia Generală a Poliţiei, dosar 73 / 1919, f. 6-12; colecţia Documente privind mişcarea muncitorească, dosar nr. 57 / 1918-1921, f. 29-56; Mircea Djuvara. Trebuie oare să semnăm Tratatul cu Austria?, Bucureşti, Imprimeriile „Independenţa“, 1919, reproduce discursul lui I. I. C. Brătianu, la p. 47-63.

Traducere

Cea de a 8-a şedinţă plenară

Sâmbătă, 31 mai 1919

Prezidată de domnul Clemenceau, preşedinte.

Şedinţa este deschisă la orele 15.

Preşedintele: Ordinea de zi cere Puterilor Aliate şi Asociate comunicarea termenilor de pace cu Austria. Domnilor, avem onoarea de a depune astăzi pe masa Conferinţei un document mult mai complet decât cel pe care vi l-am putut prezenta alaltăieri; nu lipsesc din el decât clauzele politice în ce priveşte Italia, clauzele militare şi clauzele de despăgubire, pentru care de altfel lucrarea este deja foarte avansată astfel încât în 2-3 zile, cel mult, documentul va fi complet. La cererea dlui Brătianu şi a unui anumit număr de şefi de guverne, discuţia deschisă alaltăieri a fost amânată pentru şedinţa de astăzi, aceşti domni dorind să aibă timpul necesar pentru a citi clauzele tratatului şi a studia observaţiile sau amendamentele pe care le-ar putea prezenta. Secretariatul general al Conferinţei a primit un anumit număr de amendamente pe care le voi prezenta imediat Conferinţei. În primul rând vin observaţiile delegaţiei române care, probabil, se pot rezuma în formele destinate a fi cuprinse, eventual, în tratat.

Dau cuvântul domnului Brătianu.

Domnul Brătianu: Am spus aproximativ ceea ce este cuprins în propunerile şi declaraţiile pe care le-am făcut în scris Conferinţei.

Preşedintele: Dacă doriţi numai să le rezumaţi dând citire textelor pe care le propuneţi să le înlocuiască pe cele care figurează în textul care v-a fost comunicat.

Domnul Brătianu: Le voi rezuma pe cât va fi posibil.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Preşedintele: Aveţi deplină libertate de discuţie, nu vă ascund că mi s-a dat textul dv. abia de 3 minute.

Domnul Brătianu: Noi nu am avut textul tratatului decât ieri seară la orele 6; nu am avut nici măcar 24 ore pentru a-l examina.

Preşedintele: Mă mărginesc să vă explic procedura pe care o propun. Întrucât urmează să fim invitaţi să votăm, s-ar părea că este cu adevărat necesar să ştie Conferinţa despre ce este vorba.

Domnul Brătianu: În aceste condiţii, voi da citire articolelor pe care propunem să le introducem în tratat şi motivele care le susţin.

Preşedintele: Domnul Brătianu are cuvântul.

Domnul Brătianu: Delegaţia română, primind textul parţial al proiectului de tratat cu Austria, ieri, 31 mai, la orele 6 seara, se grăbeşte să facă declaraţiile alăturate cuprinse în anexele A, B, C şi D.

Anexa A

Delegaţia română consideră că încheierea păcii cu Austria nu lasă nici un dubiu cu privire la unirea Bucovinei cu România. Într- adevăr, România devenită prin Tratatul său de alianţă din 17 august 1916 putere beligerantă împotriva Austriei, a văzut revenind la ea Bucovina ca o consecinţă a dezmembrării imperiului austriac şi în conformitate cu integralitatea teritoriului răpit Moldovei prin raptul din 1775. Prin adeziunea la actul Unirii proclamată de Bucovina, România procedează la reconstituirea acestei provincii, îi asigură securitatea şi opreşte la frontiera Nistrului expansiunea anarhiei care ameninţă o parte întreagă a Europei. Cu preţul sacrificiilor militare, care nu sunt încă încheiate România veghează asupra Bucovinei şi în acelaşi timp îşi afirmă solidaritatea cu interesele generale ale civilizaţiei.

Anexa B

Relativ la art. 5 din partea a treia, secţiunea a IV-a a proiectului de tratat cu Austria privind tratamentul minorităţilor de către România, delegaţia română are onoarea să facă următoarea declaraţie:

Primul delegat român la data de 27 mai a adresat următoarea scrisoare dlui Berthelot, preşedintele Comisiei însărcinate cu determinarea naturii garanţiilor care să fie asigurate pentru protejarea minorităţilor încorporate în noile state în formare din Europa, precum şi cele ale altor state care vor primi adăugiri teritoriale:

„Domnule preşedinte, ca răspuns la scrisoarea pe care aţi binevoit să mi-o adresaţi la data de 23 mai, am onoarea de a vă comunica că România a asigurat egalitatea deplină a drepturilor, libertăţilor politice şi religioase ale tuturor cetăţenilor săi, fără deosebire de rasă sau religie. Ea consideră drept cetăţean român orice individ născut în România care nu se bucură de o supunere străină, precum şi toţi locuitorii din teritoriile nou unite la România care au fost supuşi ai statelor cărora aparţineau până acum aceste teritorii, în afară de cei care-şi exprimă dorinţa de a opta pentru o altă supunere.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

În conformitate cu aceste principii, guvernul regal, de acord cu reprezentanţii Transilvaniei, Basarabiei, Bucovinei, au hotărât, deopotrivă, să asigure pe tot cuprinsul noului Regat drepturile şi libertăţile minorităţilor, printr-o largă descentralizare administrativă de natură să garanteze populaţiilor alogene libera lor dezvoltare în ce priveşte limba, învăţământul şi exercitarea cultului lor.

De o manieră generală, România este gata să accepte orice dispoziţie pe care statele care fac parte din Liga Naţiunilor ar admite-o pe propriul lor teritoriu în această privinţă.

În alte condiţii, România nu ar admite în nici un caz intervenţia guvernelor străine în aplicarea legilor sale interne.

Prin această scrisoare, România înţelege să recunoască cele mai mari libertăţi minorităţilor etnice sau confesionale. Inspirându-se din aceste principii, delegaţii săi au votat la constituirea Ligii Naţiunilor, în favoarea garanţiilor propuse pentru ansamblul de state care fac parte din această ligă, dar în afara acestor principii generale, România nu ar subscrie la stipulaţii care i-ar limita drepturile de stat suveran şi în această ordine de idei, ea consideră că drepturile statelor sunt aceleaşi pentru toţi.

Chiar în interesul ca fondatorii Ligii Naţiunilor să poată preveni orice contradicţie în problema marilor principii din care ea se inspiră, trebuie să se evite la membrii dirigenţi ai acestei instituţii atitudinile care n-ar fi identice faţă de toate statele.

În speţă, o intervenţie străină, care nu acordă nici o libertate în plus faţă de cele pe care statul român este hotărât să le garanteze tuturor cetăţenilor săi, ar putea compromite opera de fraternizare pe care Guvernul român o are în vedere.

Pe de altă parte, anumite minorităţi s-ar considera scutite de orice recunoaştere faţă de stat, care contează în mod precis pe dezvoltarea acestui sentiment pentru a cimenta fraternitatea naţionalităţilor; pe de altă parte, se dă naştere unui curent care tinde să creeze două categorii de cetăţeni în acelaşi regat; unii încrezători în solicitudinea statului, alţii dispuşi să-i fie ostili şi să caute protecţie în afara graniţelor.

Istoria dovedeşte că protejarea minorităţilor concepută de asemenea manieră a contribuit mai mult la slăbirea statelor decât la consolidarea lor. La ora actuală, Conferinţa Aliaţilor trebuie să se străduiască să aşeze pe bazele fraternităţii între popoare ţările a căror dezvoltare trebuie să asigure pacea în Europa centrală şi meridională şi chiar aceşti aliaţi, în timpul discutării proiectului Ligii Naţiunilor, au făcut să se retragă art. 21 al cărui text este următorul:

„Înaltele Părţi Contractante sunt de acord să declare că nici un obstacol nu va interveni în exercitarea liberă a oricărei convingeri, religii sau opinii care în practică nu contravine ordinii publice şi moravurilor şi că, în respectiva lor jurisdicţie, nimeni nu va fi tulburat în viaţa sa, libertatea sa sau urmărirea fericirii sale pe motivul adeziunii sale la o astfel de convingere, religie sau opinie“ pentru că s-a considerat că acest articol ar aduce atingeri suveranităţii statelor.

În interesul libertăţii şi dreptăţii pentru toţi, precum şi în cel al dezvoltării sale interne, România este hotărâtă să-şi asigure drepturile

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

minorităţilor. Din acelaşi interes ea nu pretinde pentru sine, ca stat independent, nici un tratament excepţional, dar nu mai poate suporta un regim special la care alte state suverane nu sunt constrânse. Iată de ce ea se declară gata să insereze în proiectul de tratat, la art. 5, partea 3, secţiunea IV, următorul text:

„România acordă tuturor minorităţilor de limbă, naţionalitate şi de religie care trăiesc în cadrul noilor sale frontiere aceleaşi drepturi pe care le au şi cetăţenii români".

Anexa C

În ce priveşte cel de-al doilea alineat al art.5, partea 3, secţiunea IV a proiectului de tratat cu Austria, România declară că ea este dispusă să ia toate măsurile destinate să faciliteze tranzitul şi să dezvolte comerţul cu celelalte naţiuni.

Ea va accepta în această problemă toate dispoziţiile de ordin general pe care Liga Naţiunilor le va decreta şi care vor fi valabile pentru toate statele care fac parte din această Ligă, precum şi cele stabilite în diferite comisii speciale ale Conferinţei de Pace la care au aderat delegaţii români.

Anexa D

Consimţind să adere la stipulaţiile cuprinse în proiectul de tratat cu Austria – sub rezerva conţinută în declaraţiile ce urmează – România s-a inspirat din dorinţa de a menţine solidaritatea sa cu Aliaţii.

Dând însă această adeziune, ea se vede obligată să declare că nu s-ar putea deduce consimţământul său la toate principiile similare care ar putea figura în tratatele cu celelalte state inamice.

Preşedintele: Dumneavoastră cereţi un plus de informaţii. Sunt absolut sigur că aveţi documente de 24 de ore.

Domnul Brătianu: Tratatul nu a fost comunicat decât ieri seară la orele 6.

Preşedintele: Aţi avut elementele tratatului odată cu noi; vă cer iertare. Această adunare există. Există o conferinţă, există o autoritate în birou care trebuie să facă să prevaleze voinţa adunării puterilor. Noi nu avem intenţia de a vă oprima. Dumneavoastră tocmai aţi prezentat un ansamblu de consideraţii dintre care unele, cum sunt clauzele financiare, nu mi-au fost prezentate decât acum, aşa încât nu am avut timp să le citesc. Întrucât avem intenţia să rezolvăm chiar astăzi chestiunea ca să nu-i amânăm a doua oară pe austrieci, voi trimite această parte la Comitetul de redactare care vă va raporta imediat. Dumneavoastră aţi înţeles că argumentele care v-au fost prezentate noi le cunoaştem. Delegaţiile care s-au înfăţişat în faţa noastră nu au făcut altceva decât să ne aducă textele pe care tocmai le-aţi depus pe birou. Le vom examina din nou imediat.

În ce priveşte partea financiară, nu ar putea fi prezentată Comitetului şefilor de guverne, ci doar Comitetului de redactare, domnului Hurst şi domnului Fromageot. Deci noi vom fi foarte curând în situaţia de a lua o hotărâre.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Pentru a proceda de o manieră conform uzanţelor, voi reuni în ansamblul lor diferitele probleme care au fost prezentate de domnul Brătianu Conferinţei.

Îl previn însă de la început că în ce priveşte teritoriile propriu-zise, este de la sine înţeles că Societatea Naţiunilor sau guvernele nu pot garanta decât părţile de teritoriu pe care le-am atribuit noi înşine şi că nu pot garanta altele. În ce priveşte drepturile minorităţilor, sunt foarte bucuros să aflu că dl Brătianu se preocupă de această chestiune absolut ca noi toţi.

Problema este de a şti dacă, din motive de trecut istoric al unor popoare, poate fi necesar să se dea, nu spun garanţii suplimentare, ci garanţii mai complete care pot fi recunoscute ca necesare. Este o problemă în care va trebui să ne implicăm, îl rog pe dl Brătianu şi pe toţi cei care ar avea observaţii de acelaşi gen să fie pe deplin siguri că nu este vorba de a umili pe nimeni, de a încălca drepturile suverane ale vreunei naţiuni, ci că, în sfârşit, istoria tuturor cu privire la minorităţi nu este deloc aceeaşi. În această privinţă este necesară distincţia că noi nu dorim să umilim pe nimeni, propunând un drept de control, nu al guvernelor străine, cum spune dl Brătianu, în textul său, ci al Societăţii Naţiunilor, de la care acceptăm orice control asupra noastră înşine în condiţiile care au fost indicate de domnul Brătianu.

Ca atare, nu poate fi vorba aici de a umili pe cineva, nici de a încălca vreo suveranitate. Acestea fiind spuse, textul va fi trimis Consiliului şefilor de guverne care, după ce se va pune de acord cu Consiliul de redactare asupra punctelor pe care tocmai le-am ridicat, va decide imediat.

Mi se dau pe loc chiar documente noi şi instrucţiuni diferite cu privire la calitatea persoanelor cărora le sunt adresate. Este absolut imposibil de a urmări o ordine de zi în aceste condiţii.

Mi se dă textul delegaţiei italiene. Intenţionez să-i dau citire, dacă şeful Guvernului italian nu se opune.

Domnul Klotz (ministru de finanţe): Cer cuvântul.

Preşedintele: Domnul Klotz are cuvântul.

Domnul Klotz: Domnul Brătianu a făcut adineauri o observaţie referitoare la clauzele financiare. Îmi permit să atrag atenţia că clauzele privind despăgubirile nu sunt inserate în tratatul care va fi comunicat luni Austriei. Clauzele de despăgubire şi clauzele financiare sunt în întregime legate între ele şi dat fiind faptul că unele nu sunt adăugate la tratat, este logic ca să nu fie trecute nici celelalte. Cred deci că Comitetul de redactare va avea timpul necesar să examineze problema financiară ridicată de dl Brătianu, dacă, aşa cum a indicat domnul Preşedinte, această chestiune îi este transmisă. Am deci onoarea de a cere Conferinţei să hotărască să nu fie inserate clauzele financiare în prima parte a tratatului care va fi comunicat Austriei şi ca aceste clauze financiare să fie anexate celor de despăgubiri.

Domnul Brătianu: Cer cuvântul.

Preşedintele: Domnul Brătianu are cuvântul.

Domnul Brătianu: Nu am avut niciodată intenţia de a pune la îndoială afirmaţiile dlui preşedinte, dar nici dv. nu trebuie să puneţi la îndoială buna mea credinţă, când vă spun că nu am primit tratatul decât ieri seară

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

la orele 6 şi că am avut mai puţin de 24 ore ca să-l examinez şi să-mi prezint propunerile. În rezumatul remis anterior, clauza referitoare la România nu figura. La fel, îmi permit să vă atrag atenţia asupra acestui fapt, întrucât adineauri aţi făcut aluzie la un text care nu ne-a fost comunicat în forma pe care aţi indicat-o. În textul care ne-a fost remis nu este vorba de Societatea Naţiunilor, ci, aşa cum am spus, de Marile Puteri care trebuie să controleze statele mici. Iată cum este redactat textul: „România aderă totodată la introducerea într-un tratat cu principalele Puteri Aliate şi Asociate a dispoziţiilor pe care aceste puteri le consideră necesare pentru a proteja în România interesele locuitorilor etc..."

În consecinţă, după cum am avut onoarea să spun, Marile Puteri sunt acelea care intervin pentru asigurarea în interiorul Regatului României a drepturilor minorităţilor. Împotriva acestui principiu am propus o modificare, pentru că România era înainte de război o ţară independentă şi eu nu cred că atitudinea sa în timpul acestui război să fi justificat întrucâtva o pierdere a dreptului la această independenţă politică.

Preşedintele: Nu am dreptul de a judeca atitudinea României. Recunosc de altfel că observaţia domnului Brătianu cu privire la protejarea de către guverne, în locul Societăţii Naţiunilor, este conformă cu textul care a fost discutat. Acestea fiind zise, observaţiile mele se menţin şi nu cred să fie umilitor pentru România să primească sfaturi prieteneşti date de statele care se numesc Statele Unite ale Americii, Marea Britanie, Italia, Franţa. Domnul Brătianu poate fi sigur că nici Statele Unite, nici Marea Britanie, nici Franţa, nici Italia nu pot exercita o putere inoportună în România. I-am spus pur şi simplu că sunt tradiţii istorice care s-au perpetuat în unele ţări, că rectificări bazate pe aceste tradiţii au fost cerute încă de mult de alte tratate pe care domnul Brătianu le cunoaşte şi că ele nu au putut fi obţinute. În aceste condiţii textul de care se plânge şi de care cred că celelalte state slave nu se vor plânge este mai curând o încurajare şi un sprijin. Noi am dori să vedem sprijinul nostru prietenesc interpretat în sensul celor spuse şi nu în cel care îi place să i-l dea, pe nedrept, după părerea mea.

Domnul Brătianu: Pentru a nu irosi timpul Conferinţei nu vreau să intru în expunerea completă a politicii trecute a României. Doresc totuşi să spun că ea nu merită situaţia care se intenţionează a i se impune astăzi. În orice caz noi ne găsim – cel puţin aşa după cum am înţeles totdeauna – în faţa Conferinţei Puterilor Aliate şi Asociate care au luptat pentru a stabili între ele dreptul de egalitate al statelor, mari şi mici şi pentru a institui reguli care să poată servi pe viitor ca principii şi precedente. Printre aceste reguli, subliniez una care tinde să stabilească, în prezent, categorii diferite în ce priveşte suveranitatea statelor. În numele României, nu pot admite, de principiu. Nu este vorba de sfaturi prieteneşti, ci de obligaţii contractuale. Guvernul român va fi întotdeauna dispus să accepte sfaturi de la marii săi prieteni. Dar sfaturile înscrise în aceste tratate sub formă de angajamente precise de la guvern la guvern nu mai au acest caracter pur amical. Istoria ne furnizează precedente în această privinţă.

Aşa au intervenit ruşii în politica Turciei, pentru protejarea creştinilor şi rezultatul pentru Turcia a fost în mod fatal destrămarea sa. În speţă,

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

acţiunea a fost bună, dar ea nu a fost logică, de vreme ce ea nu a avut ca scop final independenţa acestor popoare. Cu un alt scop, nu este posibil, nici în interesul statelor, nici în interesul minorităţilor să se admită o regulă de asemenea natură. După cum am avut onoarea să vă spun în scurtul expozeu pe care tocmai vi l-am citit, noi dorim, împreună cu dumneavoastră, să creăm o lume nouă care să ia locul celei vechi. Această lume nouă trebuie astfel stabilită încât statele să găsească în cetăţenii lor fii devotaţi şi o viaţă de armonie frăţească. Dacă minorităţile ştiu că libertăţile de care se bucură le sunt garantate, nu prin bunăvoinţa statului căruia îi aparţin, ci prin protecţia unui guvern străin, indiferent care, baza statului va fi neînsemnată. La baza însăşi a noii stări de lucruri care se intenţionează a se crea se pun fermenţi contrari scopului urmărit de această Conferinţă. Formulez aceste observaţii, domnilor, nu numai în numele independenţei statului român, ci şi în numele celor două mari principii pe care le reprezintă această Conferinţă. Unul din aceste principii privind pacea, ordinea, fraternitatea între populaţiile aceluiaşi stat, altul vizând egalitatea tuturor statelor mari şi mici în conformitate cu drepturile lor de legislaţie internă. Iată de ce cer, în numele României, să nu i se impună condiţii pe care nu le-ar putea admite.

Preşedintele: Vă rog să-mi permiteţi să vă întreb dacă acceptaţi propunerea dlui Klotz.

Domnul Brătianu: Desigur.

Preşedintele: Suntem de acord. Aşa după cum am spus, observaţiile onorabilului domn Brătianu vor fi supuse unei noi examinări a şefilor de guverne. Vom trece acum la cererile delegaţiei poloneze.

Cere cineva cuvântul din delegaţia poloneză?

Domnul Paderewski (Polonia): Eu cer, domnule Preşedinte.

Domnul Preşedinte: Domnul Paderewski are cuvântul.

Domnul Paderewski: Domnule Preşedinte, Polonia a prezentat, în scris, observaţiile sale cu privire la chestiunile financiare, dar întrucât aceste chestiuni trebuie considerate în ansamblu cu clauzele de despăgubiri, renunţ la cuvânt în această problemă. Dimpotrivă, în numele Guvernului polonez, declar că Polonia va acorda tuturor minorităţilor de rasă, limbă şi religie, aceleaşi drepturi ca cele ale conaţionalilor lor. Ea va asigura acestor minorităţi toate libertăţile care le-au fost deja acordate de către marile naţiuni şi state occidentale, ea va fi gata să lărgească aceste drepturi în acelaşi sens pe care Societatea Naţiunilor îl va socoti util pentru toate statele care o formează. Îmi exprim convingerea că aceste garanţii, odată înscrise în legile fundamentale ale Poloniei prin Dieta sa constituantă, vor fi în totală conformitate cu spiritul atât de nobil şi de elevat care călăuzeşte marea activitate laborioasă a Conferinţei de Pace. Este tot ceea ce am avut de spus.

Domnul Preşedinte: Nu aveţi alte propuneri de făcut chiar şi în ce priveşte bunurile conaţionalilor?

Domnul Paderewski: Aceste propuneri, domnule Preşedinte, au fost deja făcute în scris şi v-au fost trimise. Sper că veţi avea marea bunătate de a le lua în considerare.

Domnul Preşedinte: Delegaţia poloneză nu mai are nimic de cerut?

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Domnul Paderewski: Nu, domnule Preşedinte.
Domnul Preşedinte: Atunci dau cuvântul delegatului Republicii Cehoslovace.
Domnul Kramař (Cehoslovacia): Cer cuvântul.
Domnul Preşedinte: Domnul Kramař are cuvântul.
Domnul Kramař: Mi-aş permite să fac unele observaţii; sunt foarte satisfăcut de clauzele financiare, în ce priveşte cele referitoare la despăgubiri, vom avea prilejul să le reluăm în discuţie.
Domnul Preşedinte: Îmi permit să vă fac o singură observaţie, aruncând o privire asupra tratatului pe care mi l-aţi remis, mi se pare că au fost amestecate clauzele financiare cu chestiunea revendicării bunurilor de stat. Întrucât aceasta din urmă este menţinută pentru polonezi şi că urmează să ne pronunţăm în această privinţă, consider că este cazul să se facă deosebire între aceste două probleme; una va fi trimisă la Comisia de despăgubiri şi cealaltă va fi păstrată.
Domnul Kramař: Totul este în clauzele financiare.
Domnul Preşedinte: Chiar şi chestiunea poloneză?
Domnul Kramař: Şi aceasta. Mi-aş permite numai să reiau observaţiile noastre cu privire la aceasta şi să spun câteva cuvinte despre un lucru care ne interesează în prezent în legătură cu frontierele statelor eliberate.
La Comisia frontierelor nu am fost în situaţia de a discuta problema. Este vorba de gara din Eskmuhk, care acum câţiva ani a fost deplasată. Iată de ce se părea că există o situaţie foarte neplăcută.
Propun să înlocuim cuvintele din textul propus prin acestea: „prin punctul extrem est al podului de cale ferată". Nu este o modificare care să fie în dezacord cu înseşi ideile Comisiei frontierelor şi aceasta ne va scuti de multe neplăceri.
Preşedintele: A fost trimisă chestiunea la o comisie competentă?
Domnul Kramař: Nu am putut-o studia decât ieri.
Preşedintele: Comisia nu e reprezentată aici?
Domnul Kramar: Nu.
Domnul Jules Cambon (Franţa): Cer cuvântul.
Preşedintele: Domnul Jules Cambon are cuvântul.
Domnul Jules Cambon: Această chestiune nu mi-a fost trimisă. Aud vorbindu-se de ea pentru prima dată astăzi.
Preşedintele: Puteţi să ne faceţi un raport la terminarea Conferinţei când urmează să ne întrunim?
Vreţi să vă înţelegeţi cu domnul Kramar pentru a face un raport imediat?
Domnul Kramař: În privinţa minorităţilor, admit textul care ni se propune sub rezerva unor uşoare modificări. Cer eliminarea a două cuvinte care, după părerea mea, sunt complet inutile şi care de altfel ne-ar putea pricinui mari neplăceri pentru că ar aprecia situaţia noastră cu totul diferit de ceea ce preşedintele a dorit să indice.
Noi suntem gata să facem totul pentru minorităţi, ca să avem pace în ţară şi noi vom fi foarte bucuroşi să putem trata această chestiune cu Marile Puteri. Cu toate acestea sunt aici trei cuvinte care, după părerea mea, sunt complet inutile. Se spune „Cehoslovacia acceptă să includă în

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

tratatul cu principalele Puteri Aliate şi Asociate orice măsuri care ar putea fi considerate necesare pentru protejarea, în Cehoslovacia, a intereselor locuitorilor care se deosebesc de majoritatea populaţiei prin rasă, limbă sau religie" ...

Aş solicita să se suprime cuvintele „care ar putea fi considerate necesare", pentru că noi facem acest tratat prin bună înţelegere. Rezultatul va fi acelaşi.

Preşedintele: Dacă doriţi să subliniaţi cele trei cuvinte a căror suprimare o solicitaţi şi să-mi daţi textul, îl voi aduce la cunoştinţa Adunării.

Domnul Kramař: Aş avea unele amendamente de prezentat la clauzele care ne-au fost înaintate şi care sunt foarte dificile de înţeles pentru străini. Nu voi insista de altfel asupra acestui punct deoarece Comitetul de redactare va binevoi să examineze această chestiune şi amendamentele noastre cu toată bunăvoinţa cu care suntem obişnuiţi.

Noi dorim, de exemplu, să dăm germanilor din Boemia dreptul de a opta pentru naţionalitatea austriacă, în timp ce în conformitate cu textul care ne este prezentat, lucrul n-ar fi deloc posibil.

Celelalte modificări pe care le propunem sunt analoage cu acestea şi sunt destinate clarificării textului.

Domnul Preşedinte: Comitetul de redactare ar fi gata să facă un raport într-un termen foarte scurt?

Domnul Fromageot: Comisia a avut onoarea să trimită Consiliului Suprem o notă în această chestiune.

Domnul Preşedinte: Perfect.

Domnul Kramař: Clauzele financiare ...

Domnul Preşedinte: Suntem de acord.

Delegaţia sârbă are observaţii de prezentat?

Domnul Trumbić: Delegaţia sârbă, croată şi slovenă a avut onoarea să depună pe biroul Conferinţei propuneri care vizează modificarea unor anumite clauze, îndeosebi în ce priveşte problema minorităţilor, cea a libertăţii tranzitului şi comerţului, cea a frontierei noastre septentrionale, precum şi clauzele financiare şi economice. În ce priveşte clauzele financiare şi economice, nu mă voi ocupa de ele, aceasta nefiind necesar, date fiind declaraţiile care s-au făcut înaintea mea.

În problema chestiunii minorităţilor, aş dori să fac în esenţă aproape aceleaşi observaţii ca domnul Kramař.

Am dori să suprimăm anumite cuvinte din redactarea oficială şi să spunem că statul sârb, croat şi sloven se angajează să stabilească, de comun acord cu principalele Puteri Aliate şi Asociate, dispoziţiile necesare pentru a proteja în teritoriile care au făcut parte din monarhia austro-ungară şi cedate prin prezentul tratat statului sârb, croat şi sloven, interesele locuitorilor minorităţilor. Diferenţa între cele două texte este evidentă.

Domnul Preşedinte: Este revendicarea sârbă şi cehoslovacă?

Domnul Trumbic: Revendicarea sârbă este la fel ca cea a statului cehoslovac. Vă voi da, domnule Preşedinte, textul noii noastre propuneri.

Ceea ce cerem noi este ca principalele puteri să se înţeleagă cu noi pentru a insera de comun acord aceste dispoziţii într-un tratat de ansamblu.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Cea de a doua problemă asupra căreia aş dori să vă atrag atenţia este limitarea tratatului viitor la teritoriile care au aparţinut mai înainte Austro-Ungariei. Noi vă cerem să nu-l extindeţi la Serbia.

Domnul Preşedinte: Vă referiţi la textul care vizează minorităţile?

Domnul Trumbic: da.

Domnul Preşedinte: Propuneţi să-l limităm la noile teritorii?

Domnul Trumbič: La cele care au aparţinut cândva monarhiei austro-ungare. Raţiunea este evidentă. Serbia era un stat independent. Ea are drepturi câştigate. Astăzi nu este de dorit de a impune teritoriilor vechii Serbii unele clauze care ar putea deranja dreptul de suveranitate pe care-l posedă ca stat ce a existat înainte de război.

Îmi permit, domnule Preşedinte, să vă prezint redactarea exactă a ceea ce am dori noi să vedem că acceptaţi.

Domnul Preşedinte: Bine.

Domnul Trumbic: O a doua chestiune priveşte frontiera septentrională a statului sârb, croat şi sloven. Noi avem impresia că textul în problema acestei frontiere nu este nici suficient de clar, nici suficient de precis. Prima redactare atribuia statului iugoslav oraşul Radkersburg; în timp ce în ultima redactare, nu se mai pune problema. Deci textului îi lipseşte claritatea întrucât nu se ştie dacă Radkersburg va aparţine statului iugoslav sau va rămâne la Austria.

Carintia a făcut obiectul unei chestiuni la comisia teritorială la 21 mai. În problema lui Prekmurje, noi am prezentat o nouă redactare a cărei esenţă este următoarea.

În Tratatul de pace cu Austria citim în partea a II-a, frontiera Austriei 3°, art. I, II, III, că frontiera între Austria şi Iugoslavia, presupunând că ea va trebui trasată între extremitatea orientală a frontierei austro-italiene (care va fi mai târziu fixată) şi cota 1054 la Stroina, care va fi ulterior determinată de către principalele Puteri Aliate şi Asociate, plecând de la Stroina, frontiera va fi reprezentată printr-o linie ce va fi hotărâtă pe terenul sau prin Drava în aval de confluenţa sa cu Lavant şi trecând prin cota 1522, sau (cum s-a spus în rezumat, pagina 2) printr-o linie care trece chiar la est de Bleiburg şi traversează Drava deasupra confluenţei sale cu Lavant. În partea a III-a, 5°, Secţiunea 2, art. 4, găsim remarca: Klagenfurt este rezervat.

Delegaţia statului sârb, croat şi sloven declară că aceste dispoziţii nu ţin cont nici de revendicările sale, nici de minimum de cereri pe care le-a făcut cunoscute Comisiei teritoriale. Punctul referitor la Stroina şi Bleiburg deschide o perspectivă care se găseşte în contradicţie absolută cu revendicările sale. Delegaţia noastră se află sub impresia deprimantă că se intenţionează excluderea statului sârbilor, croaţilor şi slovenilor din Carintia. Într-adevăr, nici una din numeroasele propuneri n-a fost luată în considerare. Or, chiar potrivit statisticilor austriece, în jur de aproximativ 100 000 sloveni locuiesc pe teritoriile respective; nimic nu împiedică deci intervenţia unei soluţii echitabile.

Delegaţia sârbă, croată şi slovenă are regretul să constate că Puterile Aliate şi Asociate nu au ţinut cont de această cerere, chiar în măsura în care germanii înşişi au făcut-o aşa după cum dovedeşte cartea Staatsgren-

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

ze des Kartengebiets (1919). Ea se consideră deci obligată să atragă în mod stăruitor atenţia Marilor Puteri asupra situaţiei insuportabile în care se va găsi poporul sloven dacă sacrificiile sale în Adriatica sunt dublate de pierderea Carintiei slovene. Fiinţa poporului sloven nu se va putea consola nicicând de această lovitură şi acest ferment constant de iredentism care ar împiedica dezvoltarea liniştită a statului sârb, croat şi sloven s-ar păstra şi va fi o cauză perpetuă de sentimente ostile faţă de Austria germană. Delegaţia sârbă, croată şi slovenă se consideră deci şi mai mult obligată să facă un ultim apel la Conferinţă pentru a obţine adăugarea definitivă a teritoriului situat deasupra liniei determinate în anexa I şi trasate pe harta geografică Styria-Prekmurje ...

În partea a doua deja menţionată, Mura poate fi considerată ca o frontieră naturală până la întâlnirea sa cu frontiera între Austria şi Ungaria, chiar dacă după părerea delegaţiei noastre această formulă ar atrage după sine excluderea din regatul sârbilor, croaţilor şi slovenilor a regiunii Radkersburg.

În sfârşit, noi supunem atenţiei Marilor Puteri faptul că, în partea a II-a cu Ungaria, determinarea punctului de plecare între frontiera dintre Austria şi Ungaria este inexactă pentru că nu se ţinea seama de faptul că Prekmurje trebuie să facă parte din regatul sârbilor, croaţilor şi slovenilor. Acelaşi lucru este valabil şi pentru rezumat, pagina III.

Am onoarea să declar că delegaţia noastră insistă asupra acestei propuneri şi eu rog înalta adunare să binevoiască a o lua în considerare.

Preşedintele: Domnul Tardieu are cuvântul.

Domnul André Tardieu (Franţa): În ce priveşte Radkersburg, este o eroare materială care figurează în textul vechii formulări care a justificat intervenţia domnului Trumbic. Linia se rectifică după cum doreşte dânsul.

În ce priveşte restul din Prekmurje, nu este cazul să se facă aici aluzie la Tratatul cu Austria, întrucât, cu excepţia micului colţ din Radkersburg, Prekmurje este teritoriu ungar. Dispoziţiile referitoare la Prekmurje vor fi inserate în tratatul cu Ungaria.

Preşedintele: Are cuvântul domnul Preşedinte Wilson.

Domnul Preşedinte Wilson (traducere). Regret foarte mult că această reuniune se termină lăsând în spiritul unora impresia permanentă că noi am auzit aici exprimându-se ideea că Marile Puteri doresc să-şi impună întru totul influenţa faţă de puterile mai mici printr-un sentiment de autoritate şi orgoliu. Doresc să atrag atenţia asupra unui aspect din regulamentul la care lucrăm împreună. Noi dorim să asigurăm pacea lumii şi să facem să dispară în viitor orice element de tulburare şi pericol. Una din condiţiile esenţiale ale acestui fapt este o împărţire echitabilă a teritoriilor potrivit afinităţilor şi dorinţei populaţiilor. Acest lucru făcut, Puterile Aliate şi Asociate vor garanta menţinerea condiţiilor pe cât posibil juste la care vom fi ajuns. Ele vor fi acelea care îşi vor lua angajamentul iar greutatea este forţamente asupra lor pe care stă în principal responsabilitatea, întrucât ele sunt cele care au făcut, prin forţa lucrurilor, efortul cel mai mare în timpul războiului şi nu trebuie uitat faptul că forţa este garanţia finală a păcii comune. În aceste condiţii este nedrept ca adoptând tonul, nu de dictatori, ci de consilieri şi de prieteni, ele să vă spună: Nu

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

putem să vă garantăm frontierele dacă nu credem că ele satisfac anumite principii ale dreptului şi disputelor. Acelaşi raţionament se aplică şi minorităţilor. Cu aceeaşi grijă a fost menţionat statutul minorităţilor. Dacă doriţi ca principalele Puteri Aliate şi Asociate să garanteze însăşi existenţa acestor state, este nedrept ca ele să aibă satisfacţie în ce priveşte condiţiile pe care ele le consideră indispensabile pentru evitarea cauzelor viitoare ale războiului? Noi cerem prietenilor noştri din Serbia şi din România să creadă că noi nu dorim totuşi în această seară să aducem atingere suveranităţilor vechi şi recunoscute, dar teritoriile care ar redobândi aceste vechi suveranităţi, prezentul tratat de pace le va ajuta foarte mult. Este imposibil, de exemplu, de a trata pe de o parte regatul sârb, croat şi sloven ca unit drept consecinţa evenimentelor la care am fost martori şi, pe de altă parte, de a păstra regatul sârb ca un stat aparte sub anumite raporturi. Dacă aceste state sunt temeinic constituite, graţie tratatului pe care-l facem împreună, cei care vor garanta, în ultimă instanţă, aplicarea lui au dreptul să vegheze ca condiţiile în care aceste state vor fi definitiv instituite să fie de natură a asigura pacea comună. Dorinţa noastră în această privinţă nu este de a interveni într-un mod care să deranjeze în vreun fel aceste state, ci de a le ajuta şi de a ajuta cauza comună.

Sperăm că nu veţi ezita să acceptaţi punctul nostru de vedere, pentru că noi nu vedem un alt mijloc de a rezolva această problemă. Cum s-ar putea prezenta în faţa Congresului, în faţa poporului american guvernul Statelor Unite, pretinzând că a ajutat la asigurarea păcii mondiale, dacă el crede că reglementarea intervenită conţine elemente instabile şi periculoase?

Dacă omenirea se află din nou tulburată, dacă condiţiile, pe care le considerăm toţi ca fiind fundamentale, sunt readuse pe tapet, garanţia care vă este dată vrea să însemne că Statele Unite vor face să treacă din această parte a oceanului, armata şi flota lor. Este surprinzător ca în aceste condiţii ele să dorească să facă în aşa fel încât reglementarea diferitelor probleme să le apară întru totul satisfăcătoare?

I-aş spune îndeosebi domnului Brătianu că noi nu avem nici cea mai mică dorinţă de a încălca suveranitatea ţării sale, că noi nu vrem să facem nimic care i-ar putea displace.

România va ieşi din acest război mare, puternică, cu creşteri teritoriale datorită efortului comun şi vigorii armatelor noastre.

Noi avem deci dreptul să insistăm asupra acestor condiţii, care, după părerea noastră, vor face acest succes definitiv.

Îl rog pe prietenul meu, domnul Brătianu, prietenul meu dl. Kramar, prietenul meu, domnul Trumbic să creadă că dacă noi n-am menţionat în articolul despre care a fost vorba adineauri este pentru că Marile Puteri nu sunt cele care vor să-şi impună condiţiile, ci pur şi simplu pentru că ele doresc să asigure că pot garanta, cu toate forţele de care pot dispune, ansamblul de avantaje pe care acest tratat vi-l dă, ca şi nouă.

Este vorba de a lucra în comun şi această colaborare nu se poate baza decât pe un acord. A lăsa soluţionarea acestor chestiuni pe seama negocierilor ulterioare, aşa după cum s-a vorbit, aceasta ar însemna că la terminarea lucrărilor acestei conferinţe, grupări separate vor decide între ele ce

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

trebuie în realitate să facă parte din baza generală a păcii lumii. Aceasta ar părea imposibil.

Sper că vom ajunge – acesta este scopul nostru – la o cooperare cordială şi voluntară pe singura bază posibilă. Această bază, este necesar să o exprimăm astfel, este de partea în care se găseşte forţa care va asigura menţinerea păcii, este de partea forţei care va da garanţia supremă a acestei păci.

Nu este necesar să mă opresc la sensul pe care îl atribuim cuvintelor: „forţă". Statele Unite n-au avut nicicând vreo intenţie agresivă şi dv. cunoaşteţi motivul intervenţiei lor în problemele lumii vechi.

Noi urmărim un ţel comun; tot ceea ce dorim este de a vă ajuta să atingeţi acest ţel, de comun acord cu noi; noi nu dorim decât să ne asociem cu voi şi nu dorim să facem nimic care să fie contrar intereselor dumneavoastră reale.

Domnul Brătianu: Înalta personalitate a preşedintelui Wilson dă tuturor cuvintelor şi tuturor sfaturilor sale un caracter cu totul deosebit de autoritate. Îmi permit, în mod amical, în numele marilor principii pe care însuşi preşedintele le-a proclamat, să atrag atenţia asupra temerii că anumite aplicări ale principiilor, făcute cu cea mai bună intenţie, să nu ducă în mod sigur la rezultate contrare scopului urmărit.

Aşa după cum am spus, trebuie să rezulte din activitatea acestei Conferinţe o concluzie sigură. Ea a făcut o mare operă de justiţie, ea a stabilit nu numai garanţiile împotriva inamicului, ci şi egalitatea tuturor statelor, mari şi mici. Dacă principii ca cele care se intenţionează să se înscrie astăzi în Tratatul cu Austria au fost inserate în statutul Societăţii Naţiunilor, noi nu ne vom opune la aceasta. Dl preşedinte Wilson va binevoi să-şi amintească că delegaţia română a votat ca aceste principii să fie stabilite odată pentru totdeauna. A acţiona aşa după cum se aşteaptă în tratatul actual înseamnă a stabili grade diferite de suveranitate.

În ciuda sentimentelor de prietenie şi de profundă admiraţie pe care le am pentru poporul italian, nu pot concepe de ce, în condiţii identice, ţări ca România sau ca Serbia să trebuiască a fi tratate altfel decât Italia.

Pe de altă parte, aşa după cum am avut onoarea să explic, se intenţionează să se statornicească o viaţă fraternă între popoarele pe care situaţia lor geografică le obligă să se constituie în acelaşi stat. Ar fi o greşeală capitală să se determine ca aceste bune raporturi de prietenie să depindă de un terţ, indiferent care.

Nu trebuie pierdut din vedere că dacă în fruntea guvernelor Marilor Puteri actuale se găsesc oameni inspiraţi de cele mai nobile principii, se poate foarte bine ca evoluţiile politice să determine aceleaşi state să fie reprezentate de alţi oameni, sau ca noi interese să apară, care să facă unele guverne să devieze de la poziţia lor anterioară şi să le angajeze în acţiuni concepute nu în vederea acestor mari principii, ci în favoarea anumitor interese speciale.

Este sigur că Marile Puteri, prin sacrificiile lor, au asigurat victoria marii cauze a tuturor; dar eu mi-aş permite să adaug la cuvintele pe care le-a spus preşedintele – şi pentru care îi mulţumesc în numele tuturor statelor mici – când a afirmat că solicitudinea marilor factori politici ne

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

este dobândită şi că el doreşte să garanteze securitatea tuturor, aş adăuga, spun, că responsabilitatea fiecăruia dintre state, indiferent de mărimea lui, nu este mai puţin totală în ce priveşte independenţa şi securitatea sa.

Astfel, la ora actuală, România este obligată să asigure, cu propriile sale trupe, apărarea nu numai a frontierelor sale, ci şi a unei cauze care interesează tot centrul Europei. Prin urmare, dacă Marile Puteri au un rol mai însemnat, în raport cu importanţa lor, responsabilitatea şi rolul statelor independente, indiferent de mărimea lor, rămân întregi.

Îi rog pe reprezentanţii Marilor Puteri şi îndeosebi pe preşedintele Wilson de a nu le limita printr-o aplicare periculoasă a marilor principii care ne sunt scumpe tuturor. Nu este nevoie să se facă eforturi pentru ca drepturile minorităţilor să fie recunoscute. Nu este nici unul dintre statele actualmente reprezentate aici care să nu fie convins de necesitatea respectării şi dezvoltării acestor libertăţi. Lăsaţi deci aceste state să se dezvolte în singurele condiţii care permit consolidarea paşnică a situaţiei politice generale pe care noi trebuie să o construim astăzi.

Animaţi de sentimente atât de respect cât şi de recunoştinţă faţă de Marile Puteri pentru serviciile pe care le-au făcut, eu le rog stăruitor să examineze, cu tot interesul ce decurge din atât de mari principii, propunerile şi declaraţiile făcute de Guvernul român; întrucât este necesar ca aceste propuneri să fie admise, altfel România nu-şi va mai păstra, în integritatea sa, independenţa de care s-a bucurat în trecut pentru reglementarea chestiunilor de ordin interior.

Domnul Venizelos: Cer cuvântul.

Domnul Preşedinte: Domnul Venizelos are cuvântul.

Domnul Venizelos: Îmi permit cu tot respectul să atrag atenţia dlui preşedinte că clauzele în discuţie nu fac în mod necesar parte integrantă din Tratatul de Pace cu Austria. Aş dori, ca atare, să vă sugerez, după detaşarea acestor clauze, să comunicaţi luni restul condiţiilor de pace cu Austria şi să trimiteţi aceste clauze să fie examinate de o reuniune privată a şefilor celor cinci Mari Puteri cărora să li se alăture şefii puterilor cu interese limitate, special interesate; vor fi deci 10 persoane cu totul care, în jurul unei mese, vor reuşi cu siguranţă să găsească o cale potrivită, dând satisfacţie Marilor Puteri, de a potoli îngrijorările legitime ale puterilor cu interese limitate.

Dacă consideraţi necesară încorporarea acestor clauze în Tratatul de Pace cu Austria, vom avea timpul, până chiar în ajunul semnării tratatului – pentru că aceste clauze nu interesează Austria – să le formulăm şi să le introducem în acest tratat, pentru a evita redactarea unui tratat special, în ce priveşte puterile cu interese limitate.

Iată ce îmi permit să vă sugerez.

Domnule Preşedinte: Propunerea domnului Venizelos va fi desigur examinată împreună cu cele care ne-au fost deja înaintate.

Ordinea de zi este epuizată.

Mai doreşte cineva să ia cuvântul?

Viitoarea reuniune a Conferinţei va avea loc luni, la prânz, la castelul de la Saint-Germain-en-Laye.

Şedinţa s-a ridicat.

(Şedinţa s-a ridicat la orele 15,05).

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

13

1919 iunie 4, Chişinău. Articol referitor la minorităţile din România întregită.

Graniţele patriei se hotărăsc, sunt poate hotărâte, cu sau fără Torontal.

Interese neidealiste, principii newilsoniene dictează această soartă: o samă de fii ai acestui neam risipit rămân în afară de aripile protectoare ale mamei.

Pacea popoarelor evoluează greu, iar frăţia neamurilor se depărtează cu cât se pare că ne apropiem de ea, ca o „apă a morţilor“ din Bărăgan.

Aceasta e realitatea şi trebuie s-o privim aşa cum este. Orice sărbătoare şi praznicele cele mari de altfel ţin cel mult trei zile. După a treia zi începe lucrul cel aspru şi greu, – după veselie trecem la grijă.

Să ne uităm înăuntrul gospodăriei noastre şi în jurul ei spre vecini.

Ne-am unit, adică aproape toţi ne-am strâns la naţia noastră milenară.

Aşezaţi la porţile de scurgere ale Orientului, fatalităţi istorice au înfipt în trupul nostru, până la inimă, frânturi din alte seminţii care ne-au urât totdeauna.

Să ne numărăm: Suntem între hotare peste 13 milioane români, bob şi bob curat.

Evrei cam	1 500 000
Ruşi şi Ruteni cam	700 000
Bulgari cam	100 000
Unguri cam	1 700 000
Germani cam	800 000

dacă luăm şi Torontalul.

Alte naţionaltăţi cam 350 000.

Adică un total cam de 18 milioane.

Cred că suportăm cel mai mare număr de străini înlăuntrul organismului nostru de stat, dintre toate ţările Europei.

De asemenea avem în casă la noi cel mai ridicat procent din lume de evrei pentru economia noastră naţională mărginită.

Să ţinem seama că între aceşti conlocuitori indezirabili sub acelaşi acoperiş, care vai, nu e cerul fără limită al tuturora, sunt unii ce ne sunt superiori în spirit de întreprinderi.

Din aceste motive stomacul naţional nu-i va putea înghite pe toţi în cursul vremii, şi apoi unii sunt şi indigestibili.

Cu o educaţie agricolă moderată, oricât de vrednic e ţăranul nostru, fără industria şi comerţul pe mâinile celor ce au păstrat şi păzit acest pământ şi mereu în lupta economică cu oaspeţii veacurilor care vor să ne încalce, – va fi tare greu să ieşim cu bine la limanul unde au ajuns popoarele biruitoare din fruntea civilizaţiei.

Se dă pământul ţăranilor. E un drept patriotic şi aceasta este o măsură conservatoare, naţională.

Însoţim acest act social de grijă: va creşte puterea productivă a ţăranului în adâncime ca şi în întindere?

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Vreau să zic, dacă educaţia lui tehnică va începe altfel, o dată cu luarea în stăpânire a noilor ogoare, sub privigherea unui regim modern de cultură intesivă.

Cu pământ mult şi în mâini rudimentare de exploatare, nu putem privi viitorul cu optimism.

Când munca agricolă a saşilor din Ardeal nu se va mai deosebi de a noastră a celor de aici, atunci, numai atunci ne putem crede într-o Românie tare, nu numai mare. Despre comerţ şi industrie, la fel.

Îmi vine să cred că mai patriot este acel ţăran care are cea mai igienică casă, grădină şi ţarina cea mai incriticabilă, gospodăria unde înfloresc virtuţile active cele mai capabile de a primi progresul vremii.

Parafrazând o vorbă mare a lui Lloyd George, muncitorul de rând care a ajuns primul om al Angliei, vom zice că orice român, acolo unde e, are sub el o parte din regat dată în pază, ca unei santinele.

Cine munceşte mai mult şi mai bine, cine se întrece mereu în toate laturile vieţii, cine e mai econom, cine se hrăneşte mai bine, cine e mai moral, mai gospodăros, mai luminat cu o experienţă nouă, acela e un patriot al viitorului.

Patriot e deci acela care săvârşeşte ceva mai mult de la o zi la alta, – spre mai bine.

Să ţinem minte aceasta.

De aceea după bucuriile înfrăţirii vin grijile serioase ale viitorului, cu atât mai grave cu cât mai triumfătoare a fost sărbătoarea.

▼

„Sfatul Ţării“, an II, nr. 421 din 4 iunie 1919.

14

1919 iunie 28, Cernăuţi. Articol referitor la situaţia cetăţenilor români şi a minorităţilor, după Unire.

De la capitulaţiile consulare la controlul minorităţilor

Principatele române Moldova şi Muntenia ajungând prin fatalitatea vremurilor trecute să fie pentru o perioadă destul de lungă sub suzeranitatea Imperiului otoman, au suferit şi ele regimul capitulaţiilor consulare, care a fost impus Turciei de către statele creştine ale Europei pentru a proteja supuşii lor faţă de autorităţile administraţiei şi justiţiei atât de dispuse la abuzuri şi accesibile tuturor corupţiilor de sub stăpânirea Sultanului.

Acest regim consista în aceea, că consulii puterilor creştine, pe lângă atribuţiile lor de drept internaţional, exercitau şi o jurisdicţiune civilă şi penală nu numai în conflictele ivite între supuşii lor, ci şi în cele ivite între ei şi supuşii turci.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

După unirea Principatelor, România s-a emancipat treptat de aceste îngrădiri, aşa că încă înainte de declaraţia independenţei, ea a desfiinţat aceste capitulaţii consulare – o umilitoare moştenire turcească – fără să provoace o opoziţie neînduplecată din partea acelor puteri care aveau acest privilegiu tocmai din cauză, că tânărul stat dădea atâtea probe despre spiritul de dreptate şi imparţialitate, cu care erau trataţi toţi care cereau intervenţia autorităţilor române civile şi administrative în orice conflicte ivite fie între supuşii statelor străine cu cetăţenii români, sau chiar numai între cei străini.

Astfel în această privinţă declaraţia independenţei a consfinţit numai în mod formal o stare de fapt recunoscută mai dinainte de puterile europene. De atunci până în prezent Regatul român a executat toate atribuţiile suveranităţii asupra teritoriului şi locuitorilor săi, cu toate restricţiunile pe care voia să ni le impună Congresul din Berlin referitor la drepturile evreilor din România.

Astăzi, după ce România a luptat alături de aliaţi, pentru înfăptuirea libertăţilor naţionale, şi în schimbul celor mai mari sacrificii, a realizat idealul poporului românesc visat de atâtea veacuri, Conferinţa de Pace din Paris încearcă să ne aducă din nou sub un regim de capitulaţii consulare.

Astfel textul Tratatului de Pace cu Austro-Ungaria prevede stipulaţiuni cu privire la controlul minorităţilor naţionale, pe care ar avea să-l exercite Marile Puteri aliate asupra statelor nou înfiinţate prin desfacerea Austro-Ungariei, precum şi asupra minorităţilor din provinciile fostei împărăţii alipite statelor lor naţionale. Acest principiu este incompatibil cu suveranitatea statului, căci prin aceasta s-ar admite două categorii de cetăţeni, şi anume acei, ce se bucură de protecţiunea statului, căruia îi aparţin, şi alţii cărora, peste aceasta, le-ar mai trebui o supraprotecţiune din partea Marilor Puteri sau a altor state.

În evoluţia dreptului public această nouă concepţiune trece peste atribuţiunile şi dreptul de suveranitate a statului independent şi ar putea fi admisă numai în cazul, dacă ar obliga deopotrivă toate statele fie ele mici sau mari. Altfel, este inacceptabilă.

Aşa cum vor s-o aplice Marile Puteri de la Conferinţa Păcii, ea pentru România constituie o îndoită nedreptate.

Întâi, pentru că România a participat la acest război ca stat independent, rămânând ca atare până la victoria finală, cu toate că a fost silită la Tratatul de Pace din Bucureşti, pe care regele nu l-a semnat şi nici aliaţii nu l-au recunoscut, iar al doilea pentru că aliaţii noştri, Franţa, Marea Britanie, Italia şi Rusia, când au încheiat tratatul din 4 august 1916, prin care ne-am obligat a intra în război alăturea de ei, pe lângă revendicările noastre integrale faţă de Austro-Ungaria, au recunoscut expres şi textual, că „România se va bucura de aceleaşi drepturi, ca şi aliaţii săi în tot ce priveşte preliminările, tratativele de pace ca şi discutarea chestiunilor care vor fi supuse hotărârii Conferinţei de Pace".

La acestea se mai adaugă şi faptul, că „Sfatul Ţării" al Basarabiei, Constituanta Bucovinei şi Marele Sfat al Românilor din Ardeal şi părţile româneşti din Ungaria, când au hotărât şi votat unirea lor cu România, au garantat deplină dezvoltare naţională şi autonomie culturală minorităţilor

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

din teritoriile unite, şi nici acestea nu cer numaidecât o protecţiune excepţională, decât aceea pe care o dă calitatea de cetăţean român.

Atunci ne întrebăm pentru cine atâta solicitudine îngrijitoare, când şi chestiunea împământenirii ovreilor din România este din îndemn propriu pe calea unei drepte rezolvări.

Aceste încercări pot lesne zdruncina acea solidaritate, despre care vorbea preşedintele Republicii franceze la deschiderea Conferinţei de Pace astă iarnă, zicând că ea trebuie să existe în decursul negociaţiunilor şi după semnarea Tratatului de Pace între aliaţi, precum a existat în cursul războiului, căci prin ea a fost câştigat.

▼

„Glasul Bucovinei", Cernăuţi, an II din 28 iunie 1919.

15

1919 iulie 16, Arad. Declaraţiile lui Iuliu Maniu privind statutul minorităţilor.

. . . .

Controlul minorităţilor

Controlul minorităţilor atinge demnitatea noastră de stat.

În adunarea de la Alba Iulia am dat tuturor naţionalităţilor dreptul la o deplină libertate a drepturilor politice şi religioase, iar în ceea ce priveşte pe evrei am avut şi avem cele mai bune raporturi cu dânşii.

De aceea controlul minorităţilor ne jigneşte, căci încearcă să ni se impună măsuri luate de noi de bună voie şi se dau minorităţilor drepturi incompatibile cu suveranitatea noastră naţională.

. . . .

▼

„Românul", nr. 62, anul VIII, Arad, 16 iulie 1919, p. 1.

16

1919 septembrie 6, Timişoara. Deciziile adoptate de Adunarea generală a germanilor din România Mare cu privire la reorganizarea vieţii publice, sub toate aspectele, în spiritul hotărârilor de la Alba Iulia.

Die Deutschen Altromäniens, des Banates, Bessarabiens, der Bukowina, Siebenbürgens sowie aller anderen Gebiete Grossrumäniens treten vereint in das politische Leben des romänischen Staates ein, dem die sich alle freiwilling und aus eigenem Entschlusse angeschlossen haben. Indem sie nochmals ihr feierliches Bekenntnis zum romänischen Staate ablegen, stellen sie für die Neugestaltung der politischen Verhältnisse in Grossromänien folgende gemeinsamen Richtpunkte auf:

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

1. Die von der romänischen Nationalversammlung in Karlsburg am 1 Dezember 1918 gefassten grunslegenden Beschlüsse werden in ihrer Wirkung ausgedehnt auf das gesamte Staatsgebiet.

2. Den Deutschen Grossromäniens wird durch Schaffung eines Staatsgrundgesetzes für alle Zeiten das Rech gewährleistet, sich zur Erfüllung ihrer besonderen kulturellen, nationalen und wirtschaftlichen Aufgaben politisch als einheitliche Nation frei zu organisieren.

3. Der deutschen Nation in Grossromänien wird zur Erfüllung ihrer kulturelllen aufgaben das Recht der Besteuerung ihrer Volksgenossen zugestanden. Für die Einhebung dieser Steuern wird die Mitwirkung der staatlichen Behörden zur Verfügung gestellt.

4. Die deutsche Nation in Grossromänien erhält sowohl für sich als Gesamtheit, als auch für ihre einzelnen Glieder (Körperschaften, Vereins und Einzelpersonen) das Recht, Schulen und Bildungsanstalten jeder Art und jeden Grades frei zu errichten und die Lehrkräfte für dieselben selbst auszubilden zu bestellen.

5. Für die Wahl zu den gesetzgebenden Körperschaften wünschen die Deutschen Grossromäniens das durch die Karlsburger Beschlüsse festgelegte allgemeine, gleiche und geheime Wahlrecht nach nationalen Land eskataster. Ebenso wünschen sie für die Gemeinde-und Munizipalvertretung die Einführung des Listenwahlrechtes nach nationalem Kataster.

6. Für die allgemeine Verwaltung u. zw. die politische Verwaltung wie auch für die Finanz- und Justizverwaltung und alle übrigen Zweige der Verwaltung wünschen die Deutschen Grossromäniens die möglichst nationale Abgrenzung der Verwaltungsgebiete. Für die Munizipal und Gemeindeverwaltung wünschen sie die Aufrechterhaltung bezw. Gewährung der vollständigen Selbstverwaltung mit dem Rechte der Wahl der Beamten durch die eigenen Vertretungskörper. Die Beamten in den Gemeinden und Munizipien werden entsprechend dem zahlenmässigen Stärkeverhältnis der verschiedenen Völker deren Angehörigen entnommen.

7. Im Sinne der Beschlüsse von Karlsburg wird den Deutschen Grossromäniens das volle Recht auf den Gebrauch ihrer deutschen Muttersprache in allen Zweigen und allen Stufen der Verwaltung und der Rechtssprechung und dementsprechend auch die pflichtgemässe Anwendung der deutschen Sprache durch die Behörden bei den Verhandlung, der Abfassung der Protokolle und der Ausfertigung der Bescheide und Urteile zugestanden. Auch wird die deutsche Muttersprache der Militärdienstleistenden im Interesse der Landesverteidigung bei den militärischen Organisationen volle Berücksichtigung finden.

8. Staatsgrundgesetzlich wird die vollkommene Rechtsgleichheit der Kirchen ausgesprochen und ihnen das Recht eingeräumt, sich auf nationaler, autonomer Grundlage zu organisieren und zwar auch auf dem Gebiete des Schulwesens.

9. Zur Erhaltung der deutschen Lehr- und Bildungsanstalten wird den Schulerhaltern der der Steuerleistung der Deutschen Grossromäniens an direkten Steuern entsprechende Teil der budgetgemäss zu Schul- und Bildungszwecken verwendeten zur Verfügung gestellt.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

10. Die besonderen Wirtschaftsinteressen der neuangegliederten Gebiete werden bei der Regelung des Wortschaftsverhältnisses zu Altrománien un bei der allgemeinen Wirtschaftspolitik des Staates volle Berücksichtigung finden.

11. Im Interesse des allgemeinen sozialen Fortschrittes wünschen die Deutschen Grossrumäniens als Mindestmass eine moderne soziale Gesetzgebung, die das Gebiet der Kranken-, Unfalls-, Invaliden –, Alters-, und Arbitslosenversicherung u.s.w. zu umschliessen hat.

12. Die Deutschen Grossrumäniens wünschen, dass die neuangeschlossenen Landeisteile ihre bisheige Rechtsordnung noch für längere Zeit behalten und dass deren Eirichtungen, die sich bewährt haben, dauernd bewahrt werden.

13. Die Deutschen Grossrumäniens wünschen die staatsgrundgesetzliche Festlegung der vollen Religions-, Presse-, Versammlungs-, Vereinigungs-, Lehr- und Lernfreiheit, der uneingeschränkten Freizügigkeit im Besuch ausländischer Hochschulen und anderer Lehranstalten sowie des freien Gebrauchs- und Beschwerderechtes.

14. Die Deutschen Grossrumäniens wünschen den freien Gebrauch der deutschen Ortsnamen in den Eigaben an alle Behörden und im Post-, Telegraphen-und Eisenbahneverkehr und deren pflichtgemässe Anwendung durch die Behörde in allen deutschen Ausfertigungen sowie bei allen amtlichen Aufschriften an den deutschen Siedlungsgebieten. Ebenso wünschen sie den freien Gebrauch der nationalen farben, Fahnen und Abzeichen.

15. Die Gemeinschaft der Deutschen Grossrumäniens wird bestrebt sein, auch die ausserhalb des Rahmens dieser allgemeinen Richtpunkte fallenden besonderen Interessen jedes einzelnen Siedlungsgebietes mit vollem Nachdrucke zu vertreten.

16. Die Vertreter der Deutschen Grossrumäniens in Kammer und Senat schliessen sich zu einem gemeinsamen Verband zusammen. Die Zusammenarbeit mit anderen Parlamentsparteien ist nur dann möglich, wenn diese Parteien auf dem Boden der Karlsburger Beschlüsse stehen.

▼

Arhivele Statului Sibiu, colecţia Brukenthal $E_{1\text{-}10}$, nr. 27, p. 20-22.

Traducere

Germanii din Vechiul Regat, Banat, Basarabia, Bucovina, Transilvania, precum şi din celelalte zone de pe teritoriul României Mari aderă uniţi la politica statului român la care s-au raliat de bunăvoie şi prin hotărâri proprii. Reînnoind această adeziune solemnă faţă de statul român, se stabilesc, de comun acord, următoarele linii directoare pentru reorganizarea relaţiilor (vieţii) politice din România Mare:

1. Hotărârile luate de Marea Adunare Naţională a românilor la 1 Decembrie 1918 la Alba Iulia vor fi extinse asupra întregului teritoriu al statului.

2. Germanilor din România Mare li se va garanta prin crearea unei legi fundamentale a statului, pentru vecie dreptul de a se organiza în mod

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

liber într-o naţiune unită pentru a-şi putea realiza scopurile culturale, naţionale, economice şi politice.

3. Naţiunii germane din România Mare i se va recunoaşte dreptul de a fixa impozite pentru conaţionalii lor în scopul satisfacerii vieţii culturale. Pentru încasarea impozitelor se va colabora cu autorităţile statului.

4. Naţiunea germană din România Mare va beneficia pentru sine ca o totalitate, cât şi pentru membrii ei (asociaţii, societăţi şi persoane individuale) de dreptul de a înfiinţa şcoli şi institute de învăţământ de orice fel şi la orice nivel şi dreptul de a-i instrui şi numi pe dascăli.

5. Pentru alegerea Corpurilor legiuitoare germanii din România Mare doresc ca dreptul la vot general, egal şi secret stabilit prin Hotărârile de la Alba Iulia să se practice după principiul cadastrului naţional.

Doresc, de asemenea, introducerea dreptului de vot pe bază de listă având ca suport cadastrul naţional în cazul alegerilor comunale şi municipale.

6. Germanii din România Mare doresc o delimitare după criteriul etnic al ţinuturilor administrative în administraţia generală, politică, financiară, juridică, precum şi în celelalte domenii ale administraţiei. În administraţia locală (comunală) şi municipală doresc menţinerea, respectiv acordarea dreptului de autoguvernare însoţit de dreptul de alegere al funcţionarilor de către propriul corp reprezentativ. Funcţionarii locali şi municipali vor fi aleşi din rândul etniilor cărora le aparţin în funcţie de numărul acestora.

7. În baza Hotărârilor de la Alba Iulia se recunoaşte germanilor din România dreptul deplin asupra folosirii limbii materne în toate domeniile şi nivelele din administraţie şi justiţie, prin urmare folosirea limbii germane de către autorităţi în cazul unor dezbateri; întocmirea proceselor-verbale, redactarea unor decizii şi a sentinţelor. Folosirea limbii materne de către tinerii care îşi satisfac stagiul militar.

8. Se acordă deplină egalitate în drepturi bisericilor şi dreptul de a se organiza după criteriul etnic. Aceleaşi drepturi revin şi şcolilor.

9. Pentru întreţinerea şcolilor şi instituţiilor de educaţie se va aloca germanilor din România Mare o parte din bugetul statului în proporţie directă cu impozitul prestat.

10. Interesele economice ale ţinuturilor încorporate vor face parte integrantă din politica economică a statului.

11. Germanii din România Mare doresc asigurarea şi modernizarea sistemului social pe baza unei legi care să cuprindă asigurările sociale în caz de boală, accident, invaliditate, bătrâneţe şi şomaj.

12. Germanii din România Mare doresc ca normele de drept care şi- au dovedit viabilitatea în provinciile anexate să fie menţinute.

13. Germanii din România Mare doresc stabilirea unor drepturi prin lege, referitoare la: religie, presă, dreptul de întrunire, de instruire, de a frecventa facultăţi şi alte instituţii de învăţământ în străinătate.

14. Germanii din România Mare solicită dreptul de folosire a toponimelor în limba germană în relaţia lor cu autorităţile, poştă, telegraf şi în circulaţia feroviară precum şi obligaţia autorităţilor de a folosi limba germană în zonele populate masiv de germani în redactarea actelor oficiale.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

De asemenea, doresc folosirea neîngrădită a culorilor naţionale, a steagurilor şi insignelor.

15. Uniunea Germanilor din România Mare se va strădui să susţină interesele germanilor de orice natură, în afara celor amintite aici.

16. Deputaţii germanilor din România Mare din Cameră şi Senat se constituie într-o uniune proprie. Colaborarea cu celelalte partide parlamentare este numai atunci posibilă, dacă principiile acestor partide se bazează pe Hotărârile de la Alba Iulia.

17

1919 noiembrie 8, Arad. Declaraţiile lui Al. Vaida-Voevod, ministru secretar de stat, delegatul României la Conferinţa de Pace de la Paris, în problema minorităţilor.

Protecţia minorităţilor

Clauza minorităţilor, aşa cum a fost formulată la Paris, este, din punct de vedere tehnic, cu desăvârşire inaplicabilă. Aceste clauze au fost alcătuite într-o comisiune; au fost apoi revăzute ba de unul, ba de altul; fiecare a adăugat ceva şi a şters altceva şi rezultatul a fost un produs hibrid, cu desăvârşire lipsit de consecvenţă, într-un cuvânt inaplicabil.

Nu trebuie să ne luăm după faptul că aceste clauze au fost semnate de celelalte state mici.

Acestea au semnat şi ele tot cu convingerea că nu le vor putea aplica, chiar dacă ar vrea s-o facă. Cehoslovacii, despre care s-a vorbit atâta, au avut succese în lucruri mai mărunte, cum a fost obţinerea unui sat sau două rutene la frontiera română.

Dar în chestiile mari au fost trataţi şi ei aşişderea ca celelalte state mici. Frontiera lor despre Ungaria este imposibilă, pentru că nu ţine cont de nici o necesitate economică; ea este atât de păgubitoare pentru ei, ca şi pentru unguri.

Chestia blocului statelor mici nu e numai o vorbă, pentru că acest bloc există în realitate din 12 mai.

Prin urmare clauzele minorităţilor sunt inaplicabile. Noi trebuie să ne mulţumim până atuncia să aplicăm minorităţilor noastre etnice şi confesionale principiile de la Alba Iulia, pe care le-am stabilit înainte ca ele să ne fi fost cerute şi pe care le aplicăm în totalitatea lor, actualele condiţiuni s-ar mai putea schimba în bine. Aceasta este cel puţin impresia noastră.

De aceea, punctul nostru de vedere este că dacă ţara întreagă se va solidariza şi va spune Aliaţilor noştri care ne sunt şi prieteni că ceea ce ni se impune nu este acceptabil, am convingerea că cuvântul nostru va putea fi ascultat. Naţiunea întreagă într-o solidarizare deplină trebuie să arate că tratatul ce ni se cere să iscălim este inadmisibil. Această atitudine o va putea lua un guvern naţional, prezidat de un bărbat de stat din Regat. Atunci vom putea spune că naţiunea întreagă se opune hotărât condiţiilor păcii.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Oricât ar fi lucrurile de înaintate, cred că protestul nostru va găsi un răsunet şi se va vedea întrucât se vor putea schimba în realitate dorinţele noastre drepte.

Desigur că ambele atitudini au dezavantajele lor. Evident că o acceptare este mai comodă.

Dar vom suporta consecinţele ei câteva decenii şi în politica de stat nu importanţa momentului decide, ci perspectiva istorică. Cred, prin urmare, că o solidarizare naţională, cu misiunea de a arăta toate inconvenientele tratatului, este absolut necesară.

▼

„Românul", nr. 155, anul VIII, Arad, 8 noiembrie 1919, p. 1.

18

1919 decembrie 9, Paris. Tratatul de Pace între Puterile Aliate şi Asociate, pe de o parte, şi Austria, pe de altă parte, prin care se ratifică unirea Bucovinei cu România, încheiat la Saint-Germain-en-Laye la 10 septembrie şi semnat de Guvernul român la 9 decembrie; prevederile referitoare la minorităţi cuprinse în Tratatul de Pace.

LES ÉTATS-UNIS D'AMERIQUE, L'EMPIRE BRITANNIQUE,
LA FRANCE, L'ITALIE et LE JAPON,
Principales Puissances Allieés et Associées,
d'une part,
et LA ROUMANIE,
d'autre part.

Considérant qu'en vertu des traités auxquels les Principales Puissances Alliées et Associées ont apposé leur signature, de larges accroissements territoriaux sont ou seront obtenus par le royaume de Roumanie;

Considérant que la Roumanie a, de sa propre volonté, le désir de donner de sûres garanties de liberté et de justice aussi bien à tous les habitants de l'ancien royaume de Roumanie qu'a ceux des territoires nouvellement transférés, et à quelque race, langue ou religion qu'ils appartiennent;

Se sont, après examen en commun, mis d'accord pour conclure le prèsent Traité et ont, à cet effet, désigné, pour leurs Plénipotentiaires, sous réserve de la faculté de pourvoir à leur remplacement pour la signature, savoir:

LE PRÉSIDENT DES ÉTATS-UNIS D'AMÉRIQUE;

L'Honorable Frank Lyon POLK, Sous-Secrétaire d'État;

L'HONORABLE Henry WHITE, ancien Ambassadeur extraordinaire et plénipotentiaire des États-Unis à Rome et à Paris;

Le général Tasker H. BLISS, Représentant militaire des États-Unis au Conseil supérieur de guerre;

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

SA MAJESTÉ LE ROI DU ROYAUME-UNI DE GRANDE BRETAGNE ET D'IRLANDE ET DES TERRITOIRES BRITANNIQUES AU-DELÀ DES MERS, EMPEREUR DES INDES

Sir Eyre CROWE K.C.B., K.C.M.G., Ministre plénipotentiaire, Sous Secrétaire d'État adjoint pour les Affaires étrangères;

Et:

pour le DOMINION du CANADA:

L'Honorable Sir George Halsey PERLEY, K.C.M.G., Haut Commissaire pour le Canada dans le Royaume-Uni;

pour le COMMONWEALTH d'AUSTRALIE;

Le Très Honorable Andrew FISHER, Haut Commissaire pour l'Australie dans le Royaume-Uni;

pour le DOMINION de la NOUVELLE-ZÉLANDE:

L'Honorable Sir Thomas MACKENZIE, K.C.M.G., Haut Commissaire pour la Nouvelle-Zélande dans le Royaume-Uni;

pour l'UNION SUD AFRICAINE:

M. Reginald Andrew BLANKENBERG, O.B.E., faisant fonctions de Haut Commissaire pour l'Union Sud-Africaine dans le Royaume-Uni;

pour l'INDE:

sir Eyre CROWE, K.C.B., K.C.M.G.;

LE PRÉSIDENT DE LA RÉPUBLIQUE FRANÇAISE:

M. Georges CLEMENCEAU, Président du Conseil, Ministre de la Guerre;

M. Stephen PICHON, Ministre des Affaires étrangères;

M. Louis-Lucien KLOTZ, Ministre des Finances;

M. André TARDIEU, Ministre des Régions libérées;

M. Jules CAMBON, Ambassadeur de France;

SA MAJESTÉ LE ROI D'ITALIE:

M. Giacomo de MARTINO, Envoyé extraordinaire et Ministre plénipotentiaire;

SA MAJESTÉ L'EMPEREUR DU JAPON:

M. K. MATSUI, Ambassadeur extraordinaire et plénipotentiaire de S.M. l'Empereur du Japon à Paris;

SA MAJESTÉ LE ROI DE ROUMANIE:

Le Général Constantin COANDĂ, Général de Corps d'Armée, Aide de Camp Royal, ancien Président du Conseil des Ministres;

LESQUELS ONT CONVENU LES STIPULATIONS SUIVANTES:

Chapitre 1er

Article Premier

La Roumanie s'engage à ce que les stipulations contenues dans les articles 2 à 8 du présent Chapitre soient reconnues comme lois fondamentales, à ce qu'aucune loi, aucun règlement ni aucune action officielle ne prévalent contre elles.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Article 2

Le Gouvernement roumain s'engage à accorder à tous les habitants pleine et entière protection de leur vie et de leur liberté sans distinction de naissance, de nationalité, de langage, de race ou de religion.

Tous les habitants de la Roumanie auront droit au libre exercice, tant public que privé, de toute foi, religion au croyance, dont la pratique ne sera pas incompatible avec l'ordre public et les bonnes moeurs.

Article 3

Sous réserve des Traités ci-dessous mentionnés, la Roumanie reconnaît comme ressortissants roumains, de plein droit et sans aucune formalité toute personne domiciliée, à la date de la mise en vigueur du présent Traité, sur tout territoire faisant partie de la Roumanie, y compris les territoires à elle transférés par les Traités de paix avec l'Autriche et avec la Hongrie, ou les territoires qui pourront lui être ultérieurement transférés, à moins qu'à cette date ladite personne puisse se prévaloir d'une nationalité autre que la nationalité autrichienne ou hongroise.

Toutefois, les ressortissants autrichiens ou hongrois, âgés de plus de dix-huit ans, auront la faculté dans les conditions prévues par lesdits Traités, d'opter pour toute autre nationalité qui leur serait ouverte. L'option du mari entraînera celle de la femme et l'option des parents entraînera celle de leurs enfants âgés de moins de dix-huit ans.

Les personnes ayant exercé le droit d'option ci-dessus devront, dans les douze mois qui suivront, transporter leur domicile dans l'État en faveur duquel elles auront opté. Elles seront libres de conserver les biens immobiliers qu'elles possèdent sur le territoire roumain. Elles pourront emporter leurs biens meubles de toute nature. Il ne leur sera imposé de ce chef aucun droit de sortie.

Article 4

La Roumanie reconnaît comme ressortissants roumains, de plein droit et sans aucune formalité, les personnes de nationalité autrichienne ou hongroise qui sont nées sur les territoires qui sont transférés à la Roumanie par les Traités de paix avec l'Autriche et la Hongrie, ou qui pourront lui être ultérieurement transférés, de parents y étant domiciliés, ou encore qu'à la date de la mise en vigueur du présent Traité elles n'y soient pas elles-mêmes domiciliées.

Toutefois dans les deux ans qui suivront la mise en vigueur du présent Traité, ces personnes pourront déclarer devant les autorités roumaines compétentes dans le pays de leur résidence, qu'elles renoncent à la nationalité roumaine et elles cesseront alors d'être considérées comme ressortissants roumains. À cet égard, la déclaration du mari sera réputée valoir pour la femme et celle des parents sera réputée valoir pour les enfants âgés de moins de dix-huit ans.

Article 5

La Roumanie s'engage à n'apporter aucune entrave à l'exercice du droit d'option, prévu par les Traités conclus ou à conclure par les Puissances

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Alliées et Associées avec l'Autriche ou avec la Hongrie et permettant aux intéressés d'acquérir ou non la nationalité roumaine.

Article 6

La nationalité roumaine sera acquise de plein droit, par le seul fait de la naissance sur le territoire roumain, à toute personne ne pouvant se prévaloir d'une autre nationalité de naissance.

Article 7

La Roumanie s'engage à reconnaître comme ressortissants roumains, de plein droit et sans aucune formalité, les Juifs habitant tous les territoires de la Roumanie et ne pouvant se prévaloir d'aucune autre nationalité.

Article 8

Tous les ressortissants roumains seront égaux devant la loi et jouiront des mêmes droits civils et politiques sans distinction de race, de langage ou de religion.

La différence de religion, de croyance ou de confession ne devra nuire à aucun ressortissant roumain en ce qui concerne la jouissance des droits civils et politiques, notamment pour l'admission aux emplois publics, fonctions et honneurs ou l'exercice des différentes professions et industries.

Il ne sera édicté aucune restriction contre le libre usage par tout ressortissant roumain d'une langue quelconque soit dans les relations privées ou de commerce, soit en matière de religion, de presse, ou de publications de toute nature, soit dans les réunions publiques.

Nonobstant l'établissement par le Gouvernement roumain d'une langue officielle, des facilités raisonnables seront données aux ressortissants roumains de langue autre que le roumain pour l'usage de leur langue soit oralement, soit par écrit devant les tribunaux.

Article 9

Les ressortissants roumains appartenant à des minorités ethniques, de religion ou de langue jouiront du même traitement et des mêmes garanties en droit et en fait que les autres ressortissants roumains. Ils auront notamment un droit égal à créer, diriger et contrôler à leurs frais des institutions charitables, religieuses ou sociales, des écoles et autres établissements d'éducation, avec le droit d'y faire librement usage de leur propre langue et d'y exercer librement leur religion.

Article 10

En matière d'enseignement public, le Gouvernement roumain accordera dans les villes et districts où réside une proportion considérable de ressortissants roumains de langue autre que la langue roumaine des facilités appropriées pour assurer que dans les écoles primaires, l'instruction sera donnée, dans leur propre langue, aux enfants de ces ressortissants roumains. Cette stipulation n'empêchera pas le Gouvernement roumain de rendre obligatoire l'enseignement de la langue roumaine dans lesdites écoles.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Dans les villes et districts, où réside une proportion considérable de ressortissants roumains appartenant à des minorités ethniques, de religion ou de langue, ces minorités se verront assurer une part équitable dans le bénéfice et l'affection des sommes, qui pourraient être attribuées sur les fonds publics, par le budget de l'État, les budgets municipaux ou autres, dans un but d'éducation, de religion ou de charité.

Article 11

La Roumanie agrée d'accorder, sous le contrôle de l'État roumain, aux communautés des Szecklers et des Saxons, en Transylvanie, l'autonomie locale en ce qui concerne les questions religieuses et scolaires.

Article 12

La Roumanie agrée que, dans la mesure où les stipulations des articles précédents affectent des personnes appartenant à des minorités de race, de religion ou de langue, ces stipulations constituent des obligations d'intérêt international et seront placées sous la garantie de la Société des Nations. Elles ne pourront être modifiées sans l'assentiment de la majorité du Conseil de la Société des Nations. Les États-Unis d'Amerique, l'Empire britannique, la France, l'Italie et le Japon s'engagent à ne pas refuser leur assentiment à toute modification desdits articles qui serait consentie en due forme par une majorité du Conseil de la Société des Nations.

La Roumanie agrée que tout membre du Conseil de la Société des Nations aura le droit de signaler à l'attention du Conseil toute infraction ou danger d'infraction à l'une quelconque de ces obligations, et que le Conseil pourra procéder de telle façon et donner telles instructions qui paraîtront appropriées et efficaces dans la circonstance.

La Roumanie agrée, en outre, qu'en cas de divergence d'opinion sur des questions de droit ou de fait concernant ces articles entre le Gouvernement roumain et l'une quelconque des Principales Puissances Alliées et Associées ou toute autre Puissance Membre du Conseil de la Société des Nations, cette divergence sera considérée comme un différend ayant un caractère international selon les termes de l'article 14 du Pacte de la Société des Nations. La Roumanie agrée que tout différend de ce genre sera, si l'autre partie le demande, déféré à la Cour permanente de justice internationale. La décision de la Cour permanente sera sans appel et aura la même force et valeur qu'une décision rendue en vertu de l'article 14 du Pacte.

Chapitre II

Article 13

La Roumanie s'engage à ne conclure aucun traité, convention ou accord et à ne prendre aucune mesure qui l'empêcherait de participer à toute convention générale qui pourrait être conclue sous les auspices de la Société des Nations en vue du traitement équitable du commerce des autres États au cours d'une période de cinq années à partir de la mise en vigueur du présent Traité.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

La Roumanie s'engage également à étendre à tous les États alliés ou associés toute faveur ou privilège qu'elle pourrait, au cours de la même période de cinq ans, accorder en matière douanière, à l'un quelconque des États avec lesquels, depuis le mois d'août 1914, les États alliés ou associés ont été en guerre, ou à tout autre État qui, en vertu de l'article 222 du Traité avec l'Autriche, aurait avec ces mêmes États des arrangements douaniers spéciaux.

Article 14

Jusqu'à la conclusion de la convention générale ci-dessus visée, la Roumanie s'engage à accorder le même traitement qu'aux navires nationaux ou aux navires de la nation la plus favorisée, aux navires de tous les États alliés et associés qui accordent un traitement analogue aux navires roumains.

Par exception à cette disposition, le droit est récemment reconnu à la Roumanie et à tout autre État allié ou associé de réserver son trafic de cabotage aux navires nationaux.

Article 15

En attendant la conclusion, sous les auspices de la Société des Nations, d'une convention générale destinée à assurer et à maintenir la liberté des communications et du transit, la Roumanie s'engage à accorder sur le territoire roumain, y compris les eaux territoriales, la liberté de transit aux personnes, marchandises, navires, voitures, wagons et courriers postaux de la Roumanie ou de toute autre nationalité, origine, importation ou propriété qui jouirait d'un régime plus favorable.

Toutes les charges imposées en Roumanie sur ce trafic en transit devront être raisonnables eu égard aux conditions de ce trafic. Les marchandises en transit seront exemptes de tous droits de douane ou autres. Des tarifs communs pour le trafic en transit à travers la Roumanie et des tarifs communs entre la Roumanie et un État allié ou associé quelconque comportant des billets ou lettres de voiture directs seront établis si cette Puissance alliée ou associée en fait la demande.

La liberté de transit s'étendra aux services postaux, télégraphiques ou téléphoniques.

Il est entendu qu'aucun État allié ou associé n'aura le droit de réclamer le bénéfice de ces dispositions pour une partie quelconque de son territoire, dans laquelle un traitement réciproque ne serait pas accordé en ce qui concerne le même objet.

Si, au cours d'une période de cinq ans, à partir de la mise en vigueur du présent Traité, la convention générale ci-dessus prévue n'a pas été conclue sous les auspices de la Société des Nations, la Roumanie aura, à quelque moment que ce soit, le droit de mettre fin aux dispositions du présent article à condition de donner un préavis de douze mois au Secrétaire Général de la Société des Nations.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Article 16

En attendant la conclusion d'une convention générale pour le régime international des voies d'eau, la Roumanie s'engage à appliquer aux portions du système fluvial du Pruth qui peuvent être comprises sur son territoire ou qui en forment les frontières, le régime précisé au premier paragraphe de l'article 332 et dans les articles 333 à 338 du Traité de paix avec l'Allemagne.

Article 17

Tous les droits et privilèges accordés par les articles précédents aux Puissances Alliées et Associées seront également acquis à tous les États Membres de la Société des Nations.

LE PRÉSENT TRAITÉ, rédigé en français, en anglais et en italien et dont le texte français fera foi en cas de divergence, sera ratifié. Il entrera en vigueur en même temps que le Traité de paix avec l'Autriche.

Le dépôt de ratification sera effectué à Paris.

Les Puissances dont le Gouvernement a son siège hors d'Europe auront la faculté de se borner à faire connaître au Gouvernement de la République française, par leur représentant diplomatique à Paris, que leur ratification a été faite et, dans ce cas, elles devront en transmettre l'instrument aussitôt que faire se pourra.

Un procès-verbal de dépôt de ratification sera dressé.

Le Gouvernement français remettra à toutes les Puissances signataires une copie certifiée conforme du procès-verbal de dépôt de ratification.

FAIT à Paris, le neuf décembre mille neuf cent dix-neuf, en un seul exemplaire qui restera déposé dans les archives du Gouvernement de la République française et dont les expéditions authentiques seront remises à chacune des Puissances signataires du Traité.

Les Plénipotentiaires qui, par suite de leur éloignement momentané de Paris, n'ont pu apposer leur signature sur le présent Traité, seront admis à le faire jusqu'au 20 décembre 1919.

EN FOI DE QUOI les Plénipotentiaires ci-après, dont les pouvoirs ont été reconnus en bonne et due forme, ont signé le présent Traité.

(L.S.) FRANK L. POLK.
(L.S.) HENRY WHITE.
(L.S.) GEORGE H. PERLEY.
(L.S.) ANDREW FISHER.
(L.S.) THOMAS MACKENZIE.
(L.S.) R. A. BLANKENBERG.
(L.S.) EYRE A. CROWE.
(L.S.) G. CLEMENCEAU.

(L.S.) TASKER H. BLISS.
(L.S.) L.L. KLOTZ.
(L.S.) ANDRÉ TARDIEU.
(L.S.) JULES CAMBON.
(L.S.) G. DE MARTINO.
(L.S.) K. MATSUI.
(L.S.) GL. C. COANDA
(L.S.) S. PICHON.

▼
Arhivele Statului Bucureşti, fond Adunarea Deputaţilor, dosar 1894/1920; „Monitorul Oficial" nr. 140, 26 septembrie 1920; (Vezi şi „Desăvârşirea unităţii naţional-statale a poporului român. Recunoaşterea ei internaţională. 1918." Bucureşti, 1986, editat de Direcţia Generală a Arhivelor Statului – vol V, p. 309-316).

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Traducere

STATELE UNITE ALE AMERICEI, IMPERIUL BRITANIC,
FRANŢA, ITALIA ŞI JAPONIA,
Principalele Puteri Aliate şi Asociate,

pe de o parte,

şi ROMÂNIA,

pe de altă parte.

Având în vedere că, în virtutea tratatelor, pe cari Principalele Puteri Aliate şi Asociate şi-au pus semnătura, sporiri însemnate teritoriale sunt sau vor fi dobândite de Regatul României;

Considerând că România, din propria sa voinţă, doreşte a da garanţii sigure de libertate şi de dreptate, atât tuturor locuitorilor din Vechiul Regat al României cât şi celor din teritoriile de curând transferate, fără deosebire de rasă, limbă sau religiunea cărora le-ar aparţine;

Examinându-se în comun chestiunea, s-a convenit pentru încheierea prezentului Tratat şi, în acest scop, au desemnat ca Plenipotenţiari ai lor, sub rezerva facultăţii de a-i înlocui prin alţii pentru semnare, şi anume:

PREŞEDINTELE STATELOR UNITE ALE AMERICEI, pe:

Onorabilul Frank Lyon POLK, Sub-Secretar de Stat;

Onorabilul Henry WHITE, fost Ambasador extraordinar şi plenipotenţiar al Statelor Unite la Roma şi la Paris;

Generalul Tasker H. BLISS, reprezentantul militar al Statelor Unite la Consiliul superior de răsboi;

MAIESTATEA SA REGELE REGATULUI UNIT AL MAREI BRITANII ŞI IRLANDEI ŞI AL TERITORIILOR BRITANICE DE PESTE MĂRI, ÎMPĂRAT AL INDIILOR, pe:

Sir Eyre CROWE, K.C.B.K.M.G., Ministru plenipotenţiar, Sub-Secretar de Stat ajutor pentru Afacerile Străine;

şi

pentru Dominionul Canadei, pe:

Onorabilul Sir George Halsey PERLEY, K.C.M.G., Înalt Comisar pentru Canada în Regatul Unit;

pentru Federaţiunea Australiei pe:

Prea onorabilul Andrew Fisher, Înalt Comisar pentru Australia în Regatul Unit;

pentru Dominion-ul Noii Zeelande, pe:

Onorabilul Sir Thomas Hackenzie K.C.N.G., Înalt Comisar pentru Noua-Zeelandă în Regatul Unit;

pentru Uniunea Sud-Africană, pe:

D. Reginald Andrew BLANKENBERG, O.B.E., făcând funcţiune de Înalt Comisar pentru Uniunea Sud-Africană în Regatul Unit;

Pentru Indii, pe:

Sir Eyre CROWE, K.C.B.K.C.M.G;

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

PREŞEDINTELE REPUBLICEI FRANCEZE, pe:
D. Georges CLEMENCEAU, Preşedinte al Consiliului, Ministru de Răsboi;
D. Stephen PICHON, Ministru al Afacerilor Străine;
D. Louis-Lucien KLOTZ, Ministru de Finanţe:
D. André TARDIEU, ministrul Regiunilor liberate;
D. Jules CAMBON, ambasador al Franţei;

MAIESTATEA SA, REGELE ITALIEI, pe:
D. Giacomo de MARTINO, trimis extraordinar şi ministru plenipotenţiar;

MAIESTATEA SA, ÎMPĂRATUL JAPONIEI, pe:
D.K. MATSUI, ambasador extraordinar şi plenipotenţiar al M.S. Împăratul Japoniei la Paris;

MAIESTATEA SA, REGELE ROMÂNIEI, pe:
generalul Constantin COANDĂ, general de Corp de armată, adjutant regal, fost preşedinte al Consiliului de Miniştri;
Cari au convenit asupra stipulaţiunilor următoare:

Capitolul I

Articolul 1

România se obligă ca stipulaţiunile cuprinse în articolele 2-8 din prezentul capitol să fie recunoscute ca legi fundamentale, ca nici o lege, nici un regulament, nici un act oficial, să nu se afle în contrazicere sau în opoziţie cu aceste stipulaţiuni şi ca nici o lege, nici un regulament sau acţiune oficială (să nu treacă înaintea lor), să nu aibă precădere faţă de ele.

Articolul 2

Guvernul român se angajează a da tuturor locuitorilor săi întreagă şi deplină protecţie pentru viaţa şi libertatea lor, fără deosebire de naştere, de naţionalitate, de limbă, de rasă sau de religiune.

Toţi locuitorii României vor avea dreptul la liberul exerciţiu, atât public cât şi privat, al oricărei confesiuni, religiuni sau credinţe, atât timp cât între exerciţiul acestora şi ordinea publică şi bunele moravuri nu va exista incompatibilitate.

Articolul 3

Sub rezerva stipulaţiunilor tractatelor mai jos menţionate, România recunoaşte ca supuşi (resortissants) români, de plin drept şi fără nici o altă formalitate, pe oricare teritoriu făcând parte din România, inclusiv teritoriile alipite ei prin Tractatele de pace cu Austria şi cu Ungaria sau teritoriile ce i s-ar putea transfera ulterior, afară numai dacă la acea dată supusul (personne) s-ar putea prevala de o altă naţionalitate decât naţionalitatea austriacă sau ungară.

În orice caz, supuşii (ressortissants) austriaci sau unguri, mai în vârstă de optsprezece ani, vor avea facultatea ca, în condiţiunile prevăzute de

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

zisele Tractate, să opteze pentru orice altă naţionalitate ce ei ar putea dobândi. Opţiunea soţului va atrage după sine pe aceea a soţiei, iar opţiunea părinţilor pe aceea a copiilor lor mai mici de optsprezece ani.

Persoanele care vor fi exercitat dreptul de opţiune de mai sus vor trebui, în cursul celor douăsprezece luni următoare, să-şi strămute domiciliul în statul în favoarea căruia vor fi optat. Ele vor fi libere să-şi păstreze bunurile imobiliare ce posedă pe teritoriul român. Ele vor putea să-şi ridice bunurile lor mobile de orice natură, fără a fi impuse pentru aceasta la vreo taxă de ieşire.

Articolul 4

România recunoaşte ca supuşi (ressortissants) români, de plin drept şi fără nici o formalitate, persoanele de naţionalitate austriacă sau ungară, născute pe teritoriile ce i-au fost alipite prin Tractatele de Pace cu Austria şi Ungaria, sau care ar putea să-i fie alipite ulterior, persoane născute din părinţi domiciliaţi acolo, chiar dacă la data punerii în vigoare a prezentului Tractat acele persoane n-ar domicilia ele însele pe acele teritorii.

Totuşi, în decursul celor doi ani ce vor urma după punerea în vigoare a Tractatului de faţă zisele persoane vor putea declara înaintea autorităţilor române competente din ţara lor de reşedinţă cum că renunţă la naţionalitatea română şi atunci ele vor înceta de a fi socotite ca supuşi (ressortissants) români. În această privinţă, declaraţia soţului va fi privită ca valabilă făcută pentru soţie, iar aceea a părinţilor ca valabilă făcută pentru copiii în etate de mai puţin de optsprezece ani.

Articolul 5

România se angajează a nu face nici o piedică cu privire la exerciţiul dreptului de opţiune prevăzut prin Tractatele încheiate sau ce se vor încheia de Puterile Aliate şi Asociate cu Austria sau cu Ungaria şi de a permite interesaţilor de a dobândi sau nu naţionalitatea română.

Articolul 6

Naţionalitatea română se va dobândi de drept, prin singurul fapt al naşterii pe teritoriul român, de către orice persoană care nu se poate prevala de vreo altă naţionalitate prin naştere.

Articolul 7

România se obligă a recunoaşte ca supuşi (ressortissants) români, de plin drept şi fără o formalitate, pe evreii locuind în ţară pe teritoriile României şi care nu pot a se prevala de nici o altă naţionalitate.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Articolul 8

Toţi supuşii (ressortissants) români vor fi egali în faţa legii şi se vor bucura de aceleaşi drepturi civile şi politice, fără deosebire de rasă, de limbă sau de religie.

Deosebirea de religie, de credinţă sau de confesiune nu va putea fi o piedică pentru nici un supus (ressortissant) român cu privire la folosinţa drepturilor sale civile şi politice, în special la admiterea în serviciile publice, în funcţiuni şi onoruri sau la exercitarea diferitelor profesiuni şi industrii.

Nu se va edita nici o restricţiune contra liberei întrebuinţări de către vreun supus (ressortissant) român a vreunei limbi oarecare, fie în relaţiunile private sau comerciale, fie în materie de religie, de presă sau de publicaţiuni de orice natură, fie în întrunirile publice.

Cu toată stabilirea de către Guvernul român a unei limbi oficiale, se vor face înlesniri raţionale supuşilor (ressortissants) români de altă limbă decât cea română, pentru întrebuinţarea limbei lor, fie oral, fie în scris, înaintea tribunalelor.

Articolul 9

Supuşii (ressortissants) români aparţinând unor minorităţi etnice, de religie sau de limbă, se vor bucura de acelaşi tratament şi de aceleaşi garanţii în drept şi în fapt, ca şi ceilalţi supuşi români. Ei vor avea, în special un drept egal de a înfiinţa, conduce şi controla, pe spesele lor, instituţiuni de binefacere, religioase sau sociale, şcoli şi alte stabilimente de educaţie, cu dreptul de a întrebuinţa limba lor proprie şi de a exercita liber religiunea lor.

Articolul 10

În materie de învăţământ public, Guvernul român va acorda în oraşele şi districtele unde locuieşte o proporţie considerabilă de supuşi (ressortissants) români de altă limbă decât cea română, înlesniri menite a asigura că în şcolile primare, copiii acelor supuşi (ressortissants) români vor fi instruiţi în propria lor limbă. Această stipulaţiune nu va împiedica Guvernul român de a face obligatorie predarea limbii române în zisele şcoli.

În oraşele şi districtele unde locuieşte o proporţie considerabilă de supuşi (ressortissants) români aparţinând unor minorităţi etnice, de religie sau de limbă, aceste minorităţi îşi vor vedea asigurate o parte echilibrată în beneficiul şi în afectarea sumelor ce ar putea fi atribuite din fondurile publice, prin bugetul statului, prin bugetele primăriilor sau alte bugete, în scop de educaţie, de religiune sau de binefacere.

Articolul 11

România consimte să acorde, sub controlul statului român, comunităţilor secuilor şi saşilor, în Transilvania, autonomia locală, în ce priveşte chestiunile religioase şi şcolare.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Articolul 12

România consimte ca, în măsura în care stipulaţiile articolelor precedente privesc persoane aparţinând unor minorităţi de rasă, de religie sau de limbă, aceste stipulaţiuni să constituie obligaţiuni de interes internaţional şi să fie puse sub garanţia Societăţii Naţiunilor. Ele nu vor putea fi modificate fără asentimentul majorităţii Consiliului Societăţii Naţiunilor. Statele Unite ale Americii, Imperiul Britanic, Franţa, Italia şi Japonia se obligă să nu refuze asentimentul lor la orice modificare a ziselor articole, care ar fi încuviinţată în mod formal, de către o majoritate a Consiliului Societăţii Naţiunilor.

România consimte ca orice membru al Consiliului Societăţii Naţiunilor să aibă dreptul de a semnala atenţiunei Consiliului orice infracţiune sau temere de infracţiune la vreuna din aceste obligaţiuni, şi ca Consiliul să poată proceda în aşa chip şi să dea astfel de instrucţiuni ce-i vor părea potrivite şi eficace în asemenea împrejurare.

România mai consimte, în afară de aceasta, ca în cazul când s-ar ivi vreo divergenţă de opinie asupra unor chestiuni de drept sau de fapt privitoare la aceste articole, între Guvernul român şi vreuna din principalele Puteri Aliate şi Asociate sau orice altă putere, membră a Consiliului Societăţii Naţiunilor, această divergenţă să fie socotită drept un diferend cu caracter internaţional în sensul termenilor articolului 14 din Pactul Societăţii Naţiunilor.

România consimte ca orice diferend de acest fel să fie deferit, dacă partea cealaltă o cere, Curţii permanente de justiţie internaţională. Deciziunea Curţii permanente va fi dată fără apel şi va avea aceeaşi tărie şi valoare ca şi o decizie pronunţată în virtutea articolului 14 din Pact.

Capitolul II

Articolul 13

România convine (s'engage) a nu încheia nici un tractat, convenţiune sau acord şi a nu lua nici o măsură care ar împiedica-o să participe la orice convenţiune generală ce ar putea fi încheiată sub auspiciile Societăţii Naţiunilor în vederea tratamentului echitabil al comerţului celorlalte state în decursul unei perioade de cinci ani, cu începere de la punerea în vigoare a prezentului Tractat.

România convine (s'engage), de asemenea, să extindă tuturor statelor aliate şi asociate orice favoare sau privilegiu pe care ea l-ar putea acorda, în materie vamală, în decursul aceleiaşi perioade de cinci ani, vreunuia din statele cu care, din luna august 1914, statele aliate sau asociate s-au aflat în război, sau oricărui alt stat care, în virtutea articolului 222 al Tratatului cu Austria, ar avea cu aceste state înţelegeri (arrangements) vamale speciale.

Articolul 14

Până la încheierea convenţiunii generale mai sus amintite, România se obligă a acorda acelaşi tratament ca şi vaselor naţionale sau vaselor

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

naţiunii celei mai favorizate, vaselor tuturor statelor aliate şi asociate care acordă un tratament analog vaselor române.

Prin excepţie la această dispoziţiune se recunoaşte în mod expres atât României cât şi oricărui alt stat aliat sau asociat, dreptul de a-şi rezerva traficul sau cabotajul vaselor naţionale.

Articolul 15

În aşteptarea încheierii unei convenţiuni generale sub auspiciile Societăţii Naţiunilor, menită să asigure şi să menţină libertatea comunicaţiunilor şi a tranzitului, România convine (s'engage) a acorda, pe teritoriul român, inclusiv în apele teritoriale libertatea tranzitului pentru persoanele, mărfurile, vasele, trăsurile (voitures), vagoanele şi curierii poştali care trec în tranzit din, sau cu destinaţie pentru vreunul din statele aliate şi asociate, şi de a le acorda, în ce priveşte înlesnirile, restricţiunile sau în orice altă materie un tratament cel puţin tot atât de favorabil ca şi cel acordat persoanelor, mărfurilor, vaselor, trăsurilor (voitures), vagoanelor şi curierilor poştali ai României sau ai oricărei alte naţionalităţi, de origine, importaţiune sau proprietate, care s-ar bucura de un regim mai favorabil.

Toate sarcinile impuse în România pe acest trafic în tranzit vor trebui să fie raţionale, ţinându-se seama de condiţiunile acestui trafic. Mărfurile în tranzit vor fi scutite de toate drepturile vamale sau altele. Se vor stabili tarife comune pentru traficul în tranzit prin România şi tarife comune între România şi un stat aliat sau asociat oarecare care cer bilete sau scrisori de trăsură directe, dacă această Putere Aliată sau Asociată o va cere. Libertatea tranzitului se va întinde şi serviciilor poştale, telegrafice sau telefonice.

Se înţelege că nici un stat aliat sau asociat nu va avea dreptul de a reclama beneficiul acestor dispoziţiuni pentru o parte oarecare din teritoriul său dacă în acel teritoriu n-ar fi încuviinţat un tratament reciproc, în ce priveşte acelaşi obiect.

Dacă, în cursul unei perioade de cinci ani, cu începere de la punerea în vigoare a prezentului Tractat, convenţiunea generală mai sus prevăzută nu va fi încheiată sub auspiciile Societăţii Naţiunilor, România va avea în orice moment dreptul de a face să ia sfârşit dispoziţiunile prezentului articol, cu condiţia de a aviza cu 12 luni înainte Secretariatul General al Societăţii Naţiunilor.

Articolul 16

În aşteptarea încheierii unei convenţiuni generale pentru regimul internaţional al căilor navigabile, România se obligă a aplica porţiunilor din sistemul fluvial al Prutului, care pot fi cuprinse pe teritoriul ei sau care formează frontierele sale, regimul prescris la paragraful întâi din articolul 332 şi articolele 333-338 din Tratatul de Pace cu Germania.

Articolul 17

Toate drepturile şi privilegiile acordate prin articolele precedente Puterilor Aliate şi Asociate vor fi de asemenea dobândite de către toate statele membre ale Societăţii Naţiunilor.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Prezentul Tractat, redactat în limbile franceză, engleză şi italiană, al cărui text în limba franceză va face credinţă în caz de divergenţă, va fi ratificat. El va intra în vigoare odată cu Tractatul de pace cu Austria. Depunerea ratificării se va face la Paris.

Puterile al căror guvern îşi are sediul afară din Europa vor avea facultatea să se mărginească de a face cunoscut Guvernului Republicii Franceze, prin reprezentantul lor diplomatic la Paris, că au ratificat Tractatul, şi în acest caz ele vor trebui să transmită instrumentul ratificării îndată ce va fi posibil.

Se va încheia un proces-verbal de depunere a ratificării.

Guvernul francez va remite tuturor Puterilor semnatare o copie certificată, conformă cu procesul-verbal de depunere a ratificării.

Făcut la Paris, la nouă decembrie, una mie nouă sute nouăsprezece, într-un singur exemplar, care va rămâne depus la arhivele Guvernului Republicii Franceze, şi ale cărui copii autentice vor fi remise fiecăreia dintre Puterile semnatare ale Tractatului.

Plenipotenţiarii care, din cauza absenţei lor momentane din Paris, n-au putut semna prezentul Tractat vor fi admişi a o face până la 20 decembrie 1919.

Drept care Plenipotenţiarii de mai jos, ale căror puteri au fost recunoscute în bună şi cuvenită formă, au semnat prezentul Tractat.

(L.S.) FRANK L. POLK.
(L.S.) HENRY WHITE.
(L.S.) GEORGE H. PERLEY.
(L.S.) ANDREW FISHER.
(L.S.) THOMAS MACKENZIE.
(L.S.) R. A. BLANKENBERG.
(L.S.) EYRE A. CROWE.
(L.S.) G. CLEMENCEAU.
(L.S.) S. PICHON.
(L.S.) TASKER H. BLISS.
(L.S.) L.L. KLOTZ.
(L.S.) ANDRÉ TARDIEU.
(L.S.) JULES CAMBON.
(L.S.) G. DE MARTINO.
(L.S.) K. MATSUI.
(L.S.) GL. C. COANDA.

Subsemnaţii, delegaţi plenipotenţiari ai Majestăţii sale, Regelui României, lucrând în virtutea deplinelor lor puteri recunoscute drept bune şi valabile, declară că Majestatea sa, Regele României accedă, în numele României, fără nici o condiţiune şi nici o rezervă:

1. La Tractatul de Pace, Protocolul şi Declaraţiunea, semnate la Saint-Germain-en-Laye, la 10 septembrie 1919 de către Statele Unite ale Americii, Imperiul Britanic, Franţa, Italia, Japonia, Principalele Puteri Aliate şi Asociate, Belgia, Cuba, Grecia, Nicaragua, Panama, Polonia, Portugalia, Siamul şi Ceho-Slovacia, Puteri Aliate şi Asociate de o parte, şi Austria, pe de alta; Acte la care Statul Sârbo-Croato-Sloven a accedat prin Declaraţiunea sa din 5 decembrie 1919.

2. La Aranjamentul relativ la contul reparaţiunilor în ceea ce priveşte Italia, semnat la Sain-Germain-en-Laye, la 10 septembrie 1919, de către Statele Unite ale Americii, Belgia, Imperiul Britanic, China, Cuba, Franţa, Grecia, Italia, Japonia, Nicaragua, Panama, Polonia, Portugalia, Siamul şi Statul Ceho-Slovac, Aranjament la care Statul Sârbo-Croato-Sloven a

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

accedat prin Declaraţiunea sa din 5 decembrie 1919, precum şi la Declaraţiunea modificatoare cu data de 8 decembrie 1919.

3. La Aranjamentul privitor la contribuţia de cheltuieli pentru eliberarea teritoriilor fostei monarhii austro-ungare, semnat la Saint-Germain-en-Laye, la 10 septembrie 1919, de către Statele Unite ale Americii, Belgia, Imperiul Britanic, China, Cuba, Franţa, Grecia, Italia, Japonia, Nicaragua, Panama, Polonia, Portugalia, Siamul şi Statul Ceho-Slovac, Aranjament la care Statul Sârbo-Croato-Sloven a accedat prin Declaraţiunea sa din 5 decembrie 1919, precum şi la Declaraţiunea modificatoare cu data de 8 decembrie 1919.

4. La Tractatul de Pace şi Protocol semnat la Neuilly-sur-Seine, la 27 noiembrie 1919, de către Statele Unite ale Americii, Imperiul Britanic, Franţa, Italia, Japonia, Principalele Puteri Aliate şi Asociate, Belgia, China, Cuba, Grecia, Hedjaz, Polonia, Portugalia, Statul Sârbo-Croato-Sloven, Siamul şi Ceho-Slovacia, Puteri Aliate şi Asociate, de o parte, şi Bulgaria, pe de alta.

Drept care subsemnaţii am semnat prezenta declaraţiune de accesiune şi ne-am depus peceţile.

Făcut la Paris, la nouă decembrie una mie nouă sute nouăsprezece.

(L.S.) GENERAL C. COANDA
(L.S.) ION G. PELIVAN

19

1919 decembrie 11, Bucureşti. Declaraţia lui Gheorghe Hrabovski, reprezentant al slovacilor, în şedinţa Adunării Deputaţilor cu privire la unirea cu România a ţinuturilor locuite de ei, dar stăpânite de Ungaria.

În legătură cu cuvântarea dlui reprezentant în Parlament, Dragu, noi voim să constatăm că în teritoriile încorporate la România Mare, ale Ungariei de odinioară drepturile minorităţilor au fost garantate în toate privinţele şi sunt respectate (aplauze prelungite).

Tocmai de aceea noi, slovacii din comitatul Bichiş şi Ciaba am cerut alipirea, potrivit cu dreptul de autodeterminare al naţiunilor, la România Mare (aplauze prelungite), şi suntem puternic încredinţaţi că Conferinţa de Pace va îndeplini această rugăminte a noastră (aplauze prelungite).

Alegerile la Parlament s-au făcut cu cel mai mare spirit de dreptate. Dorinţa slovacilor este ca România Mare să devină un stat în adevăr democratic prin munca sa (aplauze). Sistemul de guvernare pe care Consiliul Dirigent şi Guvernul român l-au introdus ne dau în această privinţă depline garanţii.

Noi, slovacii vom fi credincioşi cetăţeni ai României Mari (aplauze prelungite).

Domnul Gheorghe Hrabovski: Trăiască România Mare (aplauze prelungite şi îndelung repetate).

▼
Dezbaterile Adunării Deputaţilor, nr. 11, sesiunea ordinară 1919-1920, p. 103-104.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

20

1919 decembrie 11, Bucureşti. Cuvântare a lui Iancu Melic Melicsohn, rostită în şedinţa Adunării Deputaţilor, în numele minorităţilor din Basarabia.

Domnilor deputaţi, domnule preşedinte, aici s-a auzit din tribuna aceasta cuvântul domnului deputat dintre socialişti că d-sa ştie cum că în Basarabia s-au făcut alegerile sub teroare şi altele ca acestea, aceasta nu o ştiu eu; eu ştiu atât că toate alegerile au fost conduse cum se cade, cu libertate, şi oricine a vrut să vină să voteze a mers şi a votat (aplauze), acela care n-a vrut să meargă nu l-a tras nimeni (aplauze; ilaritate).

Eu, ca reprezentant al minorităţii evreieşti, rămân ales însă nu numai de poporul evreiesc, ci de poporul ţărănesc român (aplauze), am fost rugat, înainte de a pleca încoace, astfel: jupân Iancule, – că aşa zic în Basarabia, nu zic domnule, – dumneata, plecând la Bucureşti, acolo o să stai la un loc căruia îi zic tribuna democratică, de unde iese dreptatea şi toate acele bunătăţi pentru ţăranii noştri şi pentru tot poporul cel cinstit; te rugăm să stai acolo şi să ne capeţi dreptate şi bunătate pentru tot poporul, nu numai pentru acela al majorităţii, ci şi pentru al minorităţii (aplauze).

Eu, ca evreu, pot să vă făgăduiesc – fiindcă dacă nu ar fi deosebire în ce priveşte dreptatea, oamenii cei cinstiţi pot sta alături, fie ei evrei sau oricine alţii – pot să vă făgăduiesc că voi fi cetăţean al României, aşa cum zice rusul „verni podani", deci „cu dreptate în totdeauna" faţă de dumneavoastră (aplauze prelungite).

▼
Dezbaterile Adunării Deputaţilor, nr. 11, şedinţa din 11 decembrie 1919, p. 104.

21

1919 decembrie 13, Bucureşti. Declaraţia lui Mustafa Mehmet Fehim, reprezentant al musulmanilor din Dobrogea, făcută în Adunarea Deputaţilor, în care îşi exprimă sprijinul faţă de statul naţional român creat în anul 1918.

Domnilor deputaţi, domnule preşedinte şi domnilor miniştri, am crezut că este necesar să spun şi eu câteva cuvinte de la această tribună a Adunării Deputaţilor din România Mare având dreptul ca fiu al aceleiaşi Patrie-Mamă (aplauze).

Domnilor deputaţi, în şedinţa de ieri unii colegi ai mei din fiecare naţionalitate au declarat că sunt pentru ţara românească cu tot sufletul acum şi în viitor (aplauze).

Să dea Dumnezeu ca vorbele acestea să ajungă la urechile acelora care de multe ori nu aud şi nu văd!... (aplauze).

Domnilor deputaţi, suntem fericiţi că am venit în mijlocul dumneavoastră.

Suntem fericiţi pentru că prima dată au intrat în Camera românească 4 musulmani deputaţi de când există statul român (aplauze) act care

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

dovedeşte că alegerile şi la noi s-au făcut cu mare libertate şi act care este şi va rămâne istoric pentru noi musulmanii din întreaga Dobroge (aplauze).

Domnilor deputaţi, noi musulmanii din Dobrogea întreagă totdeauna am fost şi suntem supuşi credincioşi ai statului român (aplauze).

Asta am dovedit-o.

Cereţi dovadă?

Ca dovadă pot să vă arăt marele congres musulman din Constanţa, unde am protestat contra dezlipirii Cadrilaterului de ţara-mumă (aplauze).

În sfârşit, vă declar în numele populaţiunii musulmane din Dobrogea că vom fi credincioşi şi folositori pentru România Mare, Patria noastră iubită, care aşteaptă de la noi (aplauze) unirea în cuget, în simţiri şi în fapte, pentru că numai atunci suntem în stare s-o facem România tare (aplauze prelungite).

▼

Dezbaterile Adunării Deputaţilor, nr. 12, şedinţa din 13 decembrie 1919, p. 115-116.

22

1919 decembrie 13, Bucureşti. Declaraţia lui Orestie Ilniczki, reprezentant al rutenilor din Maramureş, făcută în şedinţa Adunării Deputaţilor cu ocazia alegerilor.

Suntem încredinţaţi din partea alegătorilor noştri ruteni a exprima sentimentele de nemărginită mulţumire şi loialitate Maiestăţii sale regelui Ferdinand (aplauze prelungite) şi toată recunoştinţa Consiliului Dirigent pentru respectarea atât de corectă a dreptului minorităţilor cu ocaziunea alegerilor (aplauze).

Poporul rutean din Maramureş, de când există prima dată acuma la aceste alegeri şi-a putut manifesta liber voinţa sa şi şi-a putut alege reprezentanţii săi (aplauze).

Avem toată încrederea că Parlamentul român va respecta totdeauna principiile democratice şi va aduce legi bune şi folositoare pentru toţi cetăţenii care ajung între graniţele României Mari (aplauze).

Poporul rutean din părţile Maramureşului doreşte şi cere să ia toate măsurile necesare pentru a fi anexat definitiv, conform liniei demarcaţionale de azi, pentru totdeauna la România Mare (aplauze prelungite şi îndelung repetate).

▼

Dezbaterile Adunării Deputaţilor, nr. 12, şedinţa din 13 decembrie, 1919, p. 109, col. 2-3.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

23

1919, București. Tabel statistic cuprinzând populația din Transilvania, Banat și celelalte ținuturi, grupate după naționalitate conform recensământului din 1919.

No. crt.	JUDEȚELE (COMITATELE)	Numărul total al locuitorilor pe județe	NUMĂRUL LOCUITORILOR DUPĂ NAȚIONALITATE									
			Români	% din populația totală a județului	Nemți sași și șvabi	% din populația totală a județului	Maghiari	% din populația totală a județului	Evrei	% din populația totală a județului	Alte naționalități	% din populația totală a județului
1	Alba inferioară	229.897	187.339	81.49	7.746	3.37	29.561	12.86	3.727	1.62	1.524	0.66
2	Arad	413.404	454.876	61.65	32.367	7.83	102.247	24.73	8 866	2.15	15.051	3.64
3	Bistrița-Năsăud	126.116	88.478	70.16	22.338	17.71	6.017	4.77	6.422	5.09	2.861	2.27
4	Bihor	495.990	276.119	55.67	32. 37	0.65	181.549	36.60	25.921	5.23	9.164	1.85
5	Brașov	103.995	35.170	33.82	31.498	30.28	34.433	33.11	2.038	1.96	856	0.83
6	Caraș-Severin	463.362	346.115	74.70	58.939	12.72	21.843	4.71	3.933	0.85	32.532	7.02
7	Cojocna	298.519	180.894	60.60	6.959	2.33	95.241	31.90.	13.181	4.42	2.244	0.75
8	Ciuc	151.635	24.453	16.13	118	0.08	124.862	82.34	1.622	1.07	580	0.38
9	Făgăraș	95.669	88.380	92.38	2.572	2.69	3.825	4.00	686	0.72	206	0.21
10	Hunedoara	333.052	282.468	84.81	5.316	1.60	36.881	11.07	4.655	1.40	3.732	1.12
11	Maramureș	171.769	80.981	47.14	5.544	3.23	18.100	10.54	39.420	22.25	27.724	16.14
12	Mureș-Turda	216.816	78.045	36.00	6.698	3.09	124.071	57.22	6.225	2.87	1.777	0.82
13	Odorheiu	125.555	3.959	3.15	3.290	2.62	116.743	92.98	831	0.66	732	0.59
14	Salagiu	235.716	145.236	61.61	842	0.36	76.551	32.48	8.951	3.80	4.136	1.75
15	Satmar-Ugocea	295.187	155.423	52.65	12.159	4.12	95.839	32.47	18.413	6.24	13.353	4.52
16	Sibiu	171.465	112.187	65.43	48.915	28.52	6.734	3.93	1.372	0.80	2.257	1.32
17	Solnoc-Dobâca	250.886	196.364	78.27	2.058	0.82	38.803	15.47	11.583	4.61	2.078	0.83
18	Târnava-Mică	106.122	55.010	51.84	30.155	18.99	26.998	25.44	1.015	0.96	2.944	2.77
19	Târnava-Mare	148.353	64.835	43.70	63.921	43.09	15.880	10.70	957	0.65	2.760	1.86
20	Timiș-Torontal	447.031	158.285	35.41	178.156	39.85	59.728	13.36	8.214	1.84	42.648	9.54
21	Trei-Scaune	150.097	27.658	18.43	813	0.54	120.674	80.40	633	0.42	319	0.21
22	Turda-Arieș	177.706	132.676	74.66	153	0.09	41.609	23.41	2.278	1.28	990	0.56
	TOTAL	5.208.345	2.974.951	57.12	513.794	9.87	1.378.189	26.46	170.943	3.28	170.468	3.27

Buletinul statistic al României, editat de Direcția Generală a Statisticii din Ministerul Industriei și Comerțului, seria IV, vol. XV, 1920, nr.3, f.156-157.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

24

1919, Bucureşti. Tabel statistic cuprinzând populaţia Bucovinei pe naţionalităţi conform recensământului din 1919.

Populaţiunea Bucovinei, pe naţionalităţi, după recensământul din 1919

Population de la Bucovine, par nationalités, d'après le recensement du 1919

JUDEŢELE	Români	%	Ruteni	%	Evrei	%	Nemţi	%	Poloni	%	Alte naţiuni	%	Total
Câmpulung	44.669	69,4	1.826	2,,8	3.135	4,9	14.007	21,7	691	1,1	264	0,4	64.592
Cernăuţi	49.160	51,8	36.990	39,,0	2.850	3,0	2.360	2,5	3.485	3,6	95	0,4	94.910
Cernăuţi oraşul	12.639	13,8	9.566	10,,4	43.555	47,4	14.597	15,9	10.848	11,8	847	0,7	91.852
Coţmani	463	0,9	45.113	89,,2	3.271	6,5	220	0,4	1.436	2,9	61	0,4	50.569
Gura Humorului	49.876	73,4	1.323	1,,9	2.555	3,8	10.188	14,9	3.377	5,0	896	1,3	68.215
Rădăuţi	64.811	71,9	7.938	8,,8	3.292	3,6	10.864	12,0	704	0,8	2.576	2,9	90.185
Siret	45.706	65,9	4.355	6,,3	3.443	5,0	4.895	7,1	2.343	3,4	8.569	12,3	69.311
Storojineţ	49.408	67,7	6.913	9,,5	6.109	8,4	5.511	7,6	4.909	6,7	100	0,1	72.950
Suceava	51.781	78,5	854	1,,3	6.427	9,8	4.243	6,4	1.585	2,4	1.050	1,6	65.940
Văşcăuţi	9.345	22,9	25.014	61,,4	3.848	9,4	283	0,7	2.233	5,5	29	0,4	40.752
Vijniţa	257	0,5	43.736	81,,1	7.550	14,0	715	1,3	1.352	2,5	296	0,6	53.906
Zastavna	739	1,5	43.733	90,,2	2.631	5,4	192	0,4	1.156	2,4	58	0,4	48.509
Suma totală: 1919	378 859	46,7	227.361	28,,0	88 666	10,9	68.075	8,4	34.119	4,2	14.641	1,8	811.721
Recensământul din 1910	273 254	34,2	305.101	38,,1	102.919	12,9	65.932	8,2	36.210	4,5	16.682	2,1	800 098

▼

Buletinul statistic al României, editat de Direcţia Generală a Statisticii di Ministerul Industriei şi Comerţului, seria IV, vol. XV, 1920, nr. 3, f. 174-175.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

25

1920 februarie 13, Zalău. Cerere a Asociaţiei Femeilor Maghiare din Zalău adresată prefectului judeţului Sălaj privind continuarea activităţii; răspunsul prefectului este că, în limitele legilor, asociaţia poate activa.

A „Zilahi NŐEGYLET" ELNÖKSEGE.
Zilah – 1920. 13/II.

Méltóságos
Dr. Pap György prefectus úrnak
Zilah.

Esetleges Félreértések elkerülése czéljából van szerencsém kérdést intézni Prefectus úrhoz az iránt, hogy a Zilahi Nőegylet működhetik- é továbbra is az eddigi keretek között? Amennyiben házi szegényeink húzamosabb idő óta segélyben nem részesültek.

Hivatalos tisztelettel
özv. Unger Gusztávné

▼
Arhivele Statului Sălaj, fond Prefectura jud. Sălaj, prefect – adm. nr. 246 / 1920, f. 1-2.

Traducere

Zalău 1920
13 II

D-lui Prefect
Dr. George Pop
Zalău

În scopul evitării unor eventuale neînţelegeri, am onoarea, domnule prefect, a vă adresa întrebarea, dacă Reuniunea Femeilor din Zalău poate să activeze şi pe mai departe între cadrele de până acum? Întrucât săracii casei noastre nu au beneficiat de ajutor de o mai lungă perioadă de timp.

Cu respect,
văduva Unger Augustin

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

D-sale, Doamnei
văd. Unger Augustin
Zalău

La întrebarea dumneavoastră că Reuniunea Femeilor din Zalău are drept să funcţioneze sau ba? Rog să binevoiţi a lua spre cunoştinţă că între limitele legilor şi ordonanţelor ea poate funcţiona.

Zalău, 17 februarie 1920
Gheorghe Pop
prefect

▼
Arhivele Statului Sălaj, fond Prefectura jud. Sălaj, prefect – adm. nr. 246 / 1920, f. 3.

26

1920 februarie 25, Bucureşti. Proiect de lege prin care se recunoaşte calitatea de persoană juridică Societăţii sacre de înmormântări şi binefacere a israeliţilor de rit occidental din Bucureşti.

ADUNAREA DEPUTAŢILOR

Sesiunea ordinară (prelungită) 1919–1920
1100 – 25 febr. 1920

EXPUNERE DE MOTIVE

Prin petiţia înregistrată la nr. 9.800/919 Societatea sacră de înmormântare şi binefacere a israeliţilor de rit occidental din Bucureşti a cerut acestui minister a i se recunoaşte calitatea de persoană juridică.

Din afirmaţiile domnului preşedinte al acestei societăţi şi din statutele ei se vede că societatea a fost înfiinţată în Bucureşti încă din secolul al XVII-lea, ca societate de cult şi de binefacere şi că în tot cursul existenţei ei a întreţinut cimitirele israelite din Bucureşti, a ajutat la înmormântări întreaga populaţie israelită din capitală şi a întreţinut şi ajutat şcolile, spitalele şi instituţiile de binefacere israelite.

Această asociaţie prin acţiunea ce a urmărit şi urmăreşte având dar un scop de utilitate publică, socotim că este bine ca să i se asigure o existenţă legală şi, în acest sens, având şi avizul Consiliului administrativ permanent de pe lângă Ministerul de Interne, am alcătuit un proiect de

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

lege pentru recunoaşterea calităţii de persoană juridică zisei societăţi, proiect ce-l aducem în deliberările dumneavoastră.

Ministrul de interne,
Dr. N. LUPU

PROIECT DE LEGE

Art. unic. – Se recunoaşte calitatea de persoană juridică „Societăţii sacre de înmormântări şi binefacere a israeliţilor de rit occidental din Bucureşti", constituită conform alăturatelor statute, care nu vor putea fi modificate decât cu autorizaţia Consiliului de Miniştri.

Ministrul de interne,
Dr. N. Lupu

S T A T U T E L E
SOCIETĂŢII SACRE
DE ÎNMORMÂNTARE ŞI BINEFACERE
a israeliţilor de rit occidental din Bucureşti

TITLUL I
Numele societăţii

Art. 1 – Societatea existentă în capitală încă din secolul al XVII-lea va purta numele de „Societatea sacră de înmormântare şi binefacere a israeliţilor de rit occidental din Bucureşti".

Art. 2 – Societatea sacră de înmormântare şi binefacere este constituită pe un timp nelimitat. Ea nu se va putea desfiinţa sub nici un motiv; asemenea nu se va putea înfiinţa o a doua societate sacră de înmormântare fiind contra datinelor israelite.

TITLUL II
Scopul şi misiunea societăţii

Art. 3 – Scopul societăţii, în concordanţă cu numele ce poartă este:

a) De a îngriji de înmormântarea israeliţilor de rit occidental din capitală cu îndeplinirea tuturor cerinţelor şi datinelor religiei mozaice şi după ritualul uzitat cum se va prevedea în regulament;

b) De a îngriji ca cimitirele israelite, atât cel vechi din strada Sevastopol, precum şi cel actual de pe şoseaua Colonel Mihail Ghica nr. 45 (Filantropia), care sunt proprietatea societăţii, împreună cu clădirile pendinte de aceste cimitire, să fie întreţinute în bună stare;

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

c) De a îngriji de spitalul „Caritas“ până la constituirea Comunităţii recunoscute de stat, precum şi a ajuta instituţiile culturale şi de caritate din capitală.

TITLUL III
Compunerea societăţii

Art. 4 – Societatea se compune din:
a) Membri activi.
b) Membri onorifici.

Art. 5 – Pot deveni membri activi ai acestei societăţi, orice israelit în vârstă de cel puţin 25 ani, care face parte dintr-un templu sau sinagogă şi se obligă, prin propria sa semnătură, a se conforma în totul statutelor şi regulamentelor societăţii şi să fie recomandat de doi membri.

Art. 6 – Oricine ar dori să devină membru activ al acestei societăţi, va adresa o cerere scrisă preşedintelui societăţii, care o va supune comitetului spre deliberare, şi după aprobarea acestuia, o va prezenta spre votare primei adunări generale.

Art. 7 – Comitetul este în drept a propune adunării generale votare de membri onorifici. Asemenea sunt în drept 30 de membri să propună adunării generale spre votare ca membru onorific, pe acela care s-a distins prin meritele sale.

Atât membrii activi cât şi cei onorifici se vor vota de adunarea generală prin vot secret.

Art. 8 – Fiii legitimi ai membrilor, având etatea de 21 ani minimum şi 35 ani maximum, însuşind calităţile prevăzute la Art. 5, pot cere înscrierea lor. Comitetul va îndeplini formalităţile prevăzute la Art. 6.

TITLUL IV
Administraţia societăţii

Art. 9 – Societatea se administrează de către un comitet compus din:

1 preşedinte
2 vicepreşedinţi
1 casier
1 secretar
8 consilieri
3 cenzori

Toate aceste funcţii sunt onorifice.

TITLUL V
Resursele societăţii

Art. 10 – Resursele societăţii se compun din:
a) Taxele de înscriere ale membrilor;
b) Taxele pentru rezervarea locurilor de înmormântare;
c) Taxele pentru carele funebre;

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

d) Taxele pentru punerea monumentelor, pietrelor sepulcrale şi grilajelor;

e) Taxele pentru conservarea coroanelor;

f) Diferite ofrande şi legate.

TITLUL VI
Drepturile şi obligaţiile membrilor

Art. 11 – Membrii activi au dreptul de vot, afară de cei salariaţi din casa societăţii.

Art. 12 – Membrii şi soţiile lor la încetarea lor din viaţă vor beneficia de toate onorurile clasei de lux; asemenea vor fi înmormântaţi fără nici o plată, însă numai în locurile din grupa rezervată de comitet membrilor societăţii.

Societatea va pune la dispoziţie cinci trăsuri şi va plăti taxa comunală. La membrii fără mijloace se va pune o piatră costând cel mult 200 lei.

Art. 13 – În caz de încetare din viaţă a unui membru se vor invita toţi membrii societăţii prin invitaţii personale, în care se va indica ziua şi ora înmormântării, ca să asiste la domiciliul membrului decedat. În ordine alfabetică şi anume avertizaţi, zece membri trebuie să conducă cortegiul până la cimitir. Membrii care vor contraveni la dispoziţiile acestui articol se vor obliga de comitet la plata unei amenzi de doi lei, ori de câte ori vor lipsi.

Art. 14 – Pentru orice membru decedat care nu a lăsat nici un fiu, comitetul, în urma cererii familiei, va însărcina, pe cheltuiala societăţii, un slujbaş de a face tot anul rugăciunea precum şi în fiecare an în ziua morţii.

Art. 15 – Numele tuturor membrilor vor fi trecute în cadastrul societăţii. Pentru fiecare membru se va ţine pagină deosebită, pe care se va trece data primirii sale în societate, şi încetând din viaţă, se va trece pe aceeaşi pagină: ziua, luna şi anul decedării în ambele date: a erei israelite şi creştine.

Art. 16 – Orice membru admis este obligat a plăti taxa de înscriere hotărâtă de comitet. Fii de membri vor plăti ca taxă de înscriere cel mult 250 lei.

Art. 17 – Admiterea unui membru care nu va achita taxa de înscriere până în termen de trei luni de la data primirii sale se va considera ca nulă şi neavenită.

Art. 18 – Orice membru care ar lucra contra intereselor societăţii sau ar insulta pe un membru din comitet în exerciţiul funcţiunii sale, se va putea suspenda, după gravitatea cazului, de către comitet, după ce va fi ascultat, aceasta până la decizia definitivă a adunării generale, căreia i se va supune cazul spre a decide ceea ce va crede de cuviinţă.

Vor fi excluşi din societate:

a) Membrul care va fi condamnat de autorităţi pentru un fapt infamant;

b) Membrul care nu va supune pe fiii săi la ....[1]

---

1 în text în limba idiş.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Art. 19 – Membrii sunt obligaţi a asista în ordine alfabetică câte doi la înmormântările de lux, I-a şi a II-a, ori de câte ori vor fi invitaţi de preşedinte.

▼
Arhivele Statului Bucureşti, fond Adunarea Deputaţilor, dosar 1882, f. 329-330.

27

1920 februarie, Cernăuţi. Raport al subinspectorului general al Poliţiei către Direcţia Poliţiei şi Siguranţei Generale, despre vizita ministrului american James Becker în Bucovina pentru a analiza situaţia evreilor care au suferit din cauza războiului şi în scopul ajutării lor.

MIŞCAREA EVREIASCĂ-SIONISTĂ

În cursul lunii februarie a.c. comunitatea evreiască din localitate „Naţionalrat“ a fost vizitată de misionarul american BECKER JAMES, care are misiunea de a ajuta pe evreii păgubiţi de război.

În acest scop în localitate s-a ales un comitet compus din mai multe personalităţi evreieşti, cărora James BECKER le-a pus la dispoziţie suma de 1 1/2 milion de coroane şi că această distribuţie va începe după instrucţiunile date de societatea de ajutor american „Joind distribution Commitee of Bucovina“.

De asemenea, s-a hotărât a se strânge fonduri spre a se organiza o comunitate în sensul celei de la Galaţi, pentru evreii care ar dori să emigreze în Palestina.

În acest scop, din iniţiativa Comitetului central sionist din Cernăuţi, toţi aderenţii din celelalte circumscripţii din Bucovina desfăşoară o vie activitate, iar studenţii universitari evrei cu concursul a câtorva profesori evrei din Cernăuţi, în prelegeri dezvoltă programul, căutând să înfiinţeze cât mai multe şcoli unde, atât tineretul cât şi adulţii să înveţe limba ebraică.

În diferite ocazii, fruntaşii evrei accentuează solidaritatea ce există între ei şi ceilalţi evrei din lume, cu care stau în legătură strânsă şi de la care cer şi ajutor material pe lângă cel moral.

Societatea evreiască şcolară din Bucovina are intenţia ca, în vederea principiului minorităţilor să înfiinţeze: şcoli populare, comerciale medii, universitate şi biblioteci populare, edituri de ziare şi reviste şi înfiinţări de secţii teatrale, literare şi filologice evreieşti, desfăşurând o mare activitate culturală evreiască.

Interpelarea domnului deputat Aurel MORARIU, în Parlament, relativă la generalul FISCHER şi jandarmii evrei, care au funcţionat sub austrieci, a produs o vie agitaţie în cercurile evreieşti, stârnind unanime

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

proteste şi critici, în sensul că Guvernul român caută ca prin asemenea procedee să reînoiască ostilităţile contra poporului evreu.

Cunoscutele sentimente antiromâneşti de care sunt animaţi evreii bucovineni, încă de la ocuparea acestei provincii de către armata română, i-a determinat ca în tot acest interval de timp, să lucreze pe toate căile contra intereselor româneşti, influenţând guvernele străine, şi pe trimişii lor în Bucovina, cum şi Conferinţa de Pace cu tot felul de proteste mincinoase pentru a discredita statul român, făcând astfel mari greutăţi la consolidarea lui.

Chiar în urma alegerii senatorului bucovinean I. HECHT, ca reprezentant al populaţiei evreieşti din Bucovina, au protestat energic contra declaraţiei acestuia în Parlament, că evreii din această provincie sunt pentru unirea necondiţionată a Bucovinei cu patria mumă, denumindu-l pentru această spontană manifestare naţională ca trădător şi ducând o vehementă campanie contra sa pe această temă.

În ultimul timp s-a semnalat în unele localităţi din Bucovina o atitudine a populaţiei evreieşti de a se abţine în mod ostentativ de la orice spectacol sau întreprindere românească ca: reprezentaţii teatrale, serate, baluri, concerte etc., o asemenea agitaţie porneşte de la studenţimea evreiască din Cernăuţi; o astfel de acţiune s-a remarcat că o practică avocatul Dr. GLUCKSMANN din Câmpulung cum şi diferite alte persoane din oraşele Bucovinei, căutând a se afirma cât mai mult şi în toate ocaziile ca o naţiune aparte, decât să se asimileze poporului român în mijlocul căruia trăiesc de veacuri.

Societatea sionistă „Jung Juda" care are un caracter socialist a ţinut în ultimul timp mai multe întruniri în scopul de a se lua o hotărâre dacă să adere sau nu cu A III-a Internaţională, fără nici un rezultat până în prezent.

SUBINSPECTOR GENERAL,
ss. indescifrabil

▼

Arhivele Statului Bucureşti, fond Direcţia Generală a Poliţiei, dosar 1 / 1920, vol. I, f. 105-106.

28

1920 martie 1, Bucureşti. Cuvântarea rostită în Parlament de deputatul secui Bela Maurer, în care se pronunţă pentru bună înţelegere între locuitorii României, indiferent de naţionalitate.

Onorată Cameră,

Regret că nu posed îndeajuns limba frumoasă a dumneavoastră, dar după ce am avut ocazia de a mă convinge că dumneavoastră cu plăcere aţi ascultat pe toţi acei d-ni colegi deputaţi, care încă numai defectuos posedă limba română, îmi iau îndrăzneala de a abuza de bunăvoinţa şi pacienţa dumneavoastră.

Vorbirea mea are două scopuri.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

De o parte doresc a interpreta „Avizul“ cetăţenilor cercului meu electoral, de altă parte a face cunoscut, în numele Partidului Unit Secuiesc şi Democrat Maghiar, cât mai obiectiv posibil, situaţia şi ţinuta poporului maghiar situat pe teritoriile încorporate la România Mare.

Daţi-mi voie, domnilor, ca, înainte de a intra în meritul vorbirii mele, să premerg cu câteva reflexiuni personale:

Sunt membrul unei familii vechi maghiare din Transilvania, care a avut un rol însemnat în viaţa publică a Ardealului.

Mai mulţi membri ai acestei familii au ocupat funcţii de prefect sau alte funcţii mai înalte.

În funcţiunea lor, în primul rând, s-au arătat umani, în urma cărei proceduri poporul român asemenea totdeauna a manifestat cel mai sincer respect şi alipire faţă de această familie.

Chiar iubitul meu tată, decedat, adeseori a protestat în contra procedurii incorecte şi imposibile a presei şi guvernelor maghiare faţă de poporul român din Transilvania. El a pretins cu vorbă şi în scris cum că în proporţie cu numărul poporului român să fie denumiţi şi prefecţi români.

Educat în acest spirit şi crescut fiind în mijlocul poporului român, de sine înţeles că şi eu am urmat politica tatălui meu, din care cauză cu fratele meu împreună, am fost expuşi la insulte şi neplăceri din partea presei maghiare şoviniste, care nu putea nicidecum înţelege ţinuta noastră.

Anume am fost insultat pentru că la o adunare a reprezentanţei comunale, unde membrii români erau în majoritate, luând cuvântul am pretins ca „procesul-verbal“ să fie dresat nu numai în limba maghiară, ci, pe baza parităţii, atât în limba română, cât şi maghiară.

Cu altă ocazie, în decursul războiului, acuzat fiind pe nedrept cu „les majestate“ un moşneag bătrân, român cinstit, prezentându- mă ca martor moral la pertractare, înaintea Curţii marţiale, am cerut achitarea moşneagului acuzat pe nedrept.

Noi toate acestea le-am îndeplinit numai din datorie umană şi dacă eu, poate fără de a şti sau involuntar, totdeauna am stat mai aproape de naţiunea română, ceea ce elementul maghiar nu putea să înţeleagă, este a atribui poate şi acelei întâmplări că m-am născut şi am crescut în castelul din „Buia“, proprietatea familiei mele, care „Castel“, Adunarea ţării de la Alba Iulia, din 28 martie 1598, l-a dăruit lui Mihai Viteazul.

Prin aceasta am avut şi un motiv şi prilej să mă ocup mai intensiv cu literatura şi istoria naţiunii române.

Dacă pe timpul domniei maghiare condus numai de umanitate, am avut curajul să-mi ridic cuvântul sprijinitor şi apărător în interesul unor români simpli, daţi-mi voie, domnilor, ca în calitate de deputat, în măsură mai intensivă, să fac tot această aci înaintea d-voastre, în interesul fraţilor mei maghiari, de câte ori numai mi se va da ocazia. Pentru că m-am născut maghiar şi cu inima sângerândă am văzut prăbuşindu-se patria mea maghiară şi principalul scop al vizitei mele este acela ca, în interesul consângenilor mei rămaşi în România Mare, să muncesc şi, dacă vor fi lipsă, chiar să lupt.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Eu, la timpul potrivit – încă pe când guvernul Karoly a făcut ca armata maghiară să depună armele şi a cerut pace pe baza condiţiilor wilsoniene – m-am convins pe deplin cum că în acel proces din partea Ungariei, Ardealul este pierdut şi, convins de acestea, am aflat de bine că pentru poporul maghiar rămas în Ardeal, respectiv în România, corespunzător lumii noi, să dau un organ politic, ziarul cu numele „Uj Világ"–Lumea Nouă.

În ziarul acesta m-am hotărât să fac să înţeleagă poporul maghiar cum că cu finirea războiului mondial am încheiat o epocă şi epoca ce îşi ia începutul va aduce esenţiale schimbări, atât în referinţele internaţionale, cât şi referitor la harta Europei. M-am bizuit să fac să înţeleagă cum că Conferinţa de Pace, pe baza principiului etnografic ajuns la triumf prin învingerea Antantei, Ardealul se va alipi la România.

Aceste împrejurări le-am accentuat ca o urmare inomisă a posibilităţii de a produce o înţelegere reciprocă, o împăcare, o localizare cinstită.

Regret însă că într-un timp aşa de îndelungat, nici într-un an de zile nu am putut ajunge la rezultatul dorit, deoarece în urma articolelor publicate de mine s-a iscat în şirul elementului maghiar din Ardeal o adevărată revoluţie, pentru că asupra poporului maghiar au avut prea mare influenţă conducătorii lor, cei vechi şi seducătorii lor cei noi, mai departe din cauza unităţii de sânge, a fost cu mult mai mare alipirea faţă de integritatea statului ungar, decât dintr-o zi în alta să se poată împăca cu situaţia cea nouă.

După ce în urma revoluţiei, în toamna anului 1918, elementul maghiar din Ardeal a fost amăgit din partea conducătorilor săi, poporul obişnuit a fi condus cu ocazia preluării imperiului din partea României, în privinţa tendinţelor produse de constelaţia cea nouă, a rămas cu totul nesfătuit din partea consângenilor săi.

De la guvernul Karoly soseau dispoziţii contrazicătoare.

Cât a fost de neorientat elementul maghiar din Transilvania despre mersul lumii, adevereşte mai eclatant soarta funcţionarilor maghiari de stat rămaşi în Ardeal. Aceşti nefericiţi oameni denegând protestarea jurământului de fidelitate statului român, rămânând fără de funcţie, şi-au vândut mobilierul şi ce au avut şi după ce au spesat contravaloarea primită cu băţul în mână au plecat în Ungaria.

Cu toate că Consiliul Dirigent, ziarele române, ziarul fondat de mine, precum şi senatorul Truppel, colegii deputaţi Lengyel, contele Nesselrode şi redactorul Maton Andor, fără a lua în considerare orice osteneală, fiecare ocazie am folosit-o să-i facem să-şi revină la adevăr, să-i înduplecăm spre a le putea mântui existenţa, ei însă conduşi de sentimente patriotice greşite şi-au sacrificat căminele familiare.

Cu încetul între aceşti funcţionari acea convingere greşită a ajuns dominantă, cum că ei prin prestarea jurământului de fidelitate calcă un atare principiu de drept, care singur de sine este de ajuns ca Ardealul să fie încorporat la România, pe când pe lângă rezistenţa pasivă cugetau că s-ar putea mântui Ardealul.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Onorată Cameră, conducătorii vechi ai elementului maghiar din Ardeal, precum şi ziarele maghiare au comis o greşeală cardinală prin faptul că nu şi-au validitat influenţa asupra consângenilor lor, pentru că nu i-au lămurit despre starea faptică a lucrurilor şi nu le-au inspirat atâta putere morală, ca să depună jurământul, deoarece aceşti funcţionari nu au avut posibilitatea de a putea citi acele ziare din străinătate, din care încă cu un an înainte se putea pe deplin adeveri, cum că România va primi teritoriile locuite de români în fosta Ungarie.

Aşa precum ziarul „Uj Világ" şi ziarele săseşti din Ardeal au ajuns la ziarele franceze, engleze, elveţiene, italiene şi austriece, ar fi putut să ajungă la ele şi politicii vechi maghiari şi ziarele maghiare şi conform acelora să influenţeze elementul maghiar din Transilvania.

Aşadar, din fermă convingere declar că corpul funcţionarilor maghiari, precum şi clasa de mijloc de pe teritoriile încorporate, numai din cauza sus amintită şi nu conduşi de imboldul urii de rasă, a manifestat o atitudine nervoasă arătată şi nesuferită faţă de autorităţile şi faţă de naţiunea română. Atât despre elementul maghiar din teritoriile încorporate.

Să vă vorbesc despre dispoziţia secuimii care trăieşte izolată în orientul Transilvaniei?

Să fac declaraţii în care lucrul principal ar fi mai mult să producă în d-voastră simpatie faţă de noi, decât descrierea sinceră a dispoziţiei poporului secuiesc? Nu. Gândirea noastră politică reală se va abţine de la atari declaraţii, al căror întreg, dar întregul rezultat din partea d-voastră ar fi o puţină aprobare binevoitoare, se va abţine de la atari promisiuni, ale căror întregi garanţii nu le-am putea depune spre vedere publică, spre massa Camerei.

Un lucru e cert, suntem reprezentanţii poporului secuiesc. E fapt că alegerile noastre au fost criticate, totuşi există între noi şi poporul de rasă a noastră, atâta legătură care este de ajuns ca să ne putem numi drept reprezentanţii constituţionali ai populaţiei secuieşti.

Între poporul secuiesc şi reprezentanţa secuiască, astăzi numai identitatea de rasă formează legătura. Reprezentanţii posibili ai acestei identităţi de rasă şi ai politicii viitoare ai secuimii în Parlamentul acesta, sunt în primul rând domnul Moses Pető, gospodar, secui din judeţul Odorhei, mai departe domnul Andrei Morvai, Gabriel Szabó, Andras Fechete, care sunt fiii poporului secuiesc şi ale căror familii în mai multe generaţii de-a rândul au fost apărtaşi în administraţia şi în viaţa publică a poporului secuiesc. Şi cine vrea să refereze în Parlamentul acesta despre poporul secuiesc, fără legătură de rudenie, de sânge, de identitatea rasei cu acest popor şi de soarta comună, acela ar putea să comită o mare greşeală, atât faţă de statul român, cât şi de consângenii maghiari şi secui.

Paralel cu organizarea de stat a României Mari menirea partidului meu, „Partidul Unit Naţional Secuiesc şi Democrat Maghiar", nu poate fi alta decât organizarea treptată a elementului maghiar de pe teritoriile încorporate. Trebuie să facem ca toate păturile poporului să primească principiile noastre politice şi prin aceasta să creăm o armonie unitară sănătoasă.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Scopul principal al politicii noastre este, de o parte, ca, pe lângă menţinerea intereselor noastre naţionale să căutăm o armonie cu naţiunea română, pe de altă parte, ca eliberând poporul secuiesc şi maghiar din Ardeal de sub influenţa concetăţenilor şovinişti maghiari, de conducătorii lor vechi şi de seducătorii lor de astăzi, să-i transformăm şi educăm de cetăţenii cinstiţi ai României Mari.

▼

Dezbaterile Adunării Deputaţilor, nr. 50, şedinţa din 3 martie 1920, f. 833-835.

29

1920 martie 13. Lege pentru reforma agrară din Basarabia.

LEGEA
DE REFORMĂ AGRARĂ PENTRU BASARABIA

CAP. I

Art. 1. – Pentru cauză de utilitate publică şi naţională se expropriază proprietăţile imobiliare din cuprinsul Basarabiei, în condiţiunile şi măsura prevăzute în legea de faţă.

Art. 2. – Exproprierea nu poate fi împiedicată de nici un fel de acte de orice natură, chiar când prin cuprinsul lor s-ar prevedea că proprietatea nu poate fi înstrăinată, cum ar fi: testamentele, donaţiunile, sau orice acte de prohibiţiune de înstrăinare şi este declarată de plin drept din ziua votării acestei legi de către Sfatul Ţării – 27 Noiembrie 1918.

Din aceeaşi zi proprietăţile ce sunt supuse exproprierii trec asupra statului, libere de orice obligaţiuni sau orice sarcini de orice natură.

Art. 3. – Din proprietăţile expropriate se alcătuieşte „Fondul Imobiliar Basarabean al statului".

Art. 4. – Se vor expropria în întregime:

a) Proprietăţile imobiliare (rurale, urbane) ce aparţin häznelei (statului), udelurilor (Coroanei), băncii ţărăneşti şi mănăstirilor din străinătate;

b) Proprietăţile imobiliare rurale ale supuşilor străini (legea generală despre încetăţenire);

c) Pământurile ce aparţin zemstvelor, oraşelor şi comunităţilor urbane, în afară de acelea ce vor fi recunoscute ca fiind neapărat trebuincioase, ori pentru buna aşezare, ori trebuinţi culturale şi alte nevoi ale zemstvelor sau oraşelor şi comunităţilor urbane;

d) Proprietăţile rurale ce aparţin persoanelor juridice, fie publice, fie private, neprevăzute la alin. a şi c. Se vor excepta numai cele ce aparţin comunelor sau asociaţiilor şi tovărăşiilor ţărăneşti, răzăşeşti, care în întregime sunt scutite de expropriere.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Art. 5. – Se vor expropria pământurile mănăstirilor locale, lăsându-se fiecărei mănăstiri câte 50 ha pământ cultivabil, viile şi grădinile de pomi roditori.

Art. 6. – Se vor expropria pământurile bisericilor, lăsându-se fiecărei biserici câte un lot întreg de fiecare membru al clerului (preot, diacon şi dascăl).

Art. 7. – Se vor expropria pământurile din proprietăţile particulare, lăsându-se pentru fiecare proprietate 100 ha pământ cultivabil, viile, grădinile de pomi roditori şi pepinierele existente până la 22 decembrie 1918.

Se va expropria şi suta de ha precum şi din proprietăţile între 25-100 ha, tot ce trece peste 25 ha, în cazul când proprietarul a arendat proprietatea sa timp de cel puţin 5 ani consecutivi în cursul anilor 1905-1916.

Art. 8. – Trec în proprietatea statului pădurile, în afară de cele ce fac parte din proprietatea ţărănească sau răzăşească.

Art. 9. – Trec în proprietatea statului apele, lacurile, bălţile şi stuhăriile, în afară de cele ce aparţin obştiilor sau comunelor.

Art. 10. – Se expropriază, fără nici o restricţie proprietăţile embaticare rurale, urbane precum şi cele ce aparţin persoanelor fizice sau juridice şi au fost date în arendă pentru aşezări comunale, rurale sau urbane.

Art. 11. – Subsolul terenurilor expropriate rămâne de drept proprietatea statului.

Art. 12. – Întinderea proprietăţilor din punct de vedere al exproprierii se va socoti după starea lor juridică la 1 martie 1917.

Art. 13. – Moşiile ce aparţin în indiviziune la mai mulţi proprietari, precum şi moşiile ce aparţin unui singur proprietar, se vor considera ca o singură moşie sau proprietate.

Art. 14. – Proprietarul are dreptul de a-şi alege moşia şi locul pentru porţiunea ce legea de faţă îi rezervă, însă într-o singură bucată şi cu condiţia ca această delimitare nici într-un caz să nu deprecieze pământul ce urmează a fi predat populaţiei muncitoare.

Art. 15. – Toţi proprietarii atinşi de expropriere sunt obligaţi, în termen de două luni de la promulgarea decretului-lege din 22 decembrie 1918, a înainta la organele respective o listă de proprietatea lor totală, arătând locul unde se află proprietăţile sau moşiile lor, întinderea, starea juridică, planurile şi alte materiale necesare. Cei ce nu vor îndeplini aceasta, nu vor avea deschisă nici o cale pentru orice fel de greşeli ce s-ar putea comite cu ocazia exproprierii.

Art. 16. – În privinţa proprietăţilor ce aparţin udelurilor, haznelei, mănăstirilor din străinătate şi Băncii ţărăneşti, statul de drept înlocuieşte pe proprietar.

Art. 17. – Pământurile cultivabile nesupuse exproprierii, atât timp cât vor dura lucrările de reformă agrară, vor putea fi vândute numai „Casei Noastre“ şi în aceleaşi condiţiuni de preţuire şi răscumpărare ca cele expropriate.

▼

„Monitorul Oficial“, nr. 258, 13 martie 1920, p. 12831-12832.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

30

1920 martie 24, Târgu Mureş. Telegramă a Serviciului Special de Siguranţă Târgu-Mureş către Prefectura judeţului Mureş – Subinspectoratului General de Siguranţă privind luarea de măsuri care să contracareze manifestările populaţiei maghiare din ajunul semnării Tratatului de Pace cu Ungaria.

ROMÂNIA
MINISTERUL DE INTERNE
DIRECŢIA POLIŢIEI ŞI SIGURANŢEI GENERALE
SERVICIUL SPECIAL DE SIGURANŢĂ TG. MUREŞ

Nr. 370 din 24 Martie 1920

Domnule Prefect!

Cu onoare vă trimitem telegrama în copie a Subinspectoratului General de Siguranţă rugându-vă să binevoiţi a lua măsurile ce veţi crede de cuviinţă.

L.S. Şeful Serviciului:
Dr. Stamatopol

D-sale, Domnului Prefect al judeţului Mureş-Turda, *Târgu-Mureş.*

Copie.

Cheia circularelor: În legătură cu subscrierea de pace din partea ungurilor în desperarea lor nemaicunoscând limite şi reţineri, înainte şi după vor căuta şi vor încerca a produce tulburări şi atentate pentru a demonstra Conferinţei de Pace că ei nu vor renunţa niciodată la ideea integrităţii Ungariei şi până atuncea pacea Europei va fi periclitată, folosind toate acestea pentru a produce tulburări, pentru a se putea produce atacuri externe, şi în faţa acestor fapte, Conferinţa de Pace să caute să schimbe Tratatul de Pace. Aducându-vă aceasta la cunoştinţă vă rugăm să vă puneţi în contact cu jandarmeria şi cu administraţia şi să luaţi cele mai severe măsuri pentru a se păzi podurile, drumurile de fier, clădirile publice, cari au intrat în stăpânirea românească oprind orice început de manifestaţie publică. Dr. Bianu Subinspector General No 2436 din 23 martie 1920.

Pentru conformitate:
L.S. indescifrabil

▼
Arhivele Satului Mureş, fond Prefectura jud. Mureş, dosar 3/1920, f. 7.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

31

1920 mai 5, Sighetul Marmaţiei. Dispoziţia prefectului judeţului Maramureş prin care transpune subprefectului hotărârea Secretariatului general Cluj, din cadrul Ministerului de Interne, privind interzicerea amestecului organelor administrative în treburile interne ale instituţiilor bisericeşti.

Prefectura judeţului Maramureş
Nr. 1131/1920

CĂTRE

Subprefectura

Loco

Vi se transpune extractul ordonanţei nr. 9/4737 a Ministerului de Interne, Secretariatul general Cluj spre ştire şi acomodare.

"Deoarece amestecul incompetent al organelor administrative în afacerile interne ale bisericelor constituie violarea autonomiei bisericeşti, garantate prin legile existente, şi prin hotărârile adunării naţionale de la Alba Iulia. Vă invităm ca nici dumneavoastră, nici subprefecţii să nu dispuneţi în afaceri bisericeşti administrative sau economice fără a fi cerut părerea resortului de culte.

Mai departe să fie îndrumate autorităţile administrative a se adresa totdeauna numai prin autoritatea bisericească concernentă către preoţii şi învăţătorii diferitelor confesiuni".

Sighet la 5 mai 1920
p. prefect:
ss indescifrabil
subprefect
L.S.

Pe verso: parafa: Máramáros vármegye alispánya. Érkezett: 1920 mai 11. Nr. 04847. Traducerea: Subprefectul judeţului Maramureş. Sosit la 11 mai 1920 Nr. 04847.
S-a luat la cunoştinţă. Se pune la dosar. 1920 mai 25.
ss indescifrabil. Aprob <ss> indescifrabil

▼
Arhivele Statului Baia Mare, fond Prefectura jud. Maramureş, act nr. 4847 / 1920, f. 3.

32

1920 mai 29, Bucureşti. Manifest electoral al Blocului Evreiesc, dat cu ocazia alegerilor pentru Parlament.

EVREI!
Să ne facem până la capăt datoria!
Lupta noastră nu e încă sfârşită.

Cu aceeaşi adâncă pricepere a intereselor voastre, cu aceeaşi tărie de convingere şi cu acelaşi elan, fiţi gata să daţi din nou voturile voastre celor

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

ce vă reprezintă cu adevărat, celor ce vă cunosc nevoile şi v-au dovedit în atâtea rânduri că ştiu să lupte pentru înfăptuirea revendicărilor voastre.

ALEGĂTORI EVREI,
Peste puţine zile veţi fi chemaţi din nou să vă manifestaţi, nestingheriţi de nimeni, voinţa voastră cetăţenească, adevărata voastră voinţă.
În faţa urnei, amintiţi-vă:
că mii şi mii de fraţi de-ai voştri sunt ţinuţi încă
la porţile cetăţeniei române;
că emanciparea voastră legală e departe de a reprezenta o emancipare de fapt;
că, în Adunarea constituantă a ţării, acolo unde se va
pune la cale soarta voastră, trebuie să stea de pază şi oamenii voştri.

ALEGĂTORI EVREI,
Votaţi lista pentru Senat a Blocului!
Votaţi „Menorah"!

▼
Arhivele Statului Bucureşti, fond Prefectura Poliţiei Capitalei, dosar 62 / 1920, f. 21.

33

1920 mai 30, Braşov. Proces verbal întocmit cu ocazia întâlnirii dintre Take Ionescu, preşedintele Partidului Conservator şi reprezentanţii saşilor din Ţara Bârsei în timpul campaniei electorale.

Protokoll

Aufgenommen in der Kanzlei des Präfekten zu Kronstadt am 30. Mai 1920 um 9 Uhr vormittag.
Anwesend:
Der gewesene Minister Take Ionescu, Präfekt Dr. G. Baiulescu, Dr. Wilhelm Depner, Dir. Fritz Connert, Dr. A. Polony, Karl Weber, Fr. Fink, M. Zerbes.
Geladen und nicht erschienen waren:
Dr. Karl Flechtenmacher sen. und Dir. O. Ott.
Zweck der Zusammenkunft war eine Besprechung, zu der über Einladung des Herrn Präfekten die obigen sächsischen Vertreter im Namen des Burzenländer sächsischen Kreisausschusses erschienen waren, um die Ansichten des Abgeordnetenkandidaten für den Kronstädter Wahlkreis, des Herrn Take Ionescu in einigen die Sachsen berührenden wichtigen Fragen kennen zu lernen und für den Fall des Zustandekommens einer Wahlvereinbarung feste Zusicherung zu erhalten.
Die Besprechung behandelt folgende Fragen:
1. Wie stellt sich der Herr Abgeordnetenkandidat zu den Karlsburger Beschlüssen und zu ihrer Durchführung?
Der Herr Minister erklärt, dass er nicht nur die Karlsburger Beschlüsse in ihrem vollen Umfang anerkennt, sondern auch die Bestimmungen

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

des Friedensvertrages von Saint Germain, die seiner Auffassung nach bezüglich des Schutzes der Minderheiten weiter gehen als die Karlsburger Beschlüsse. Er betont ausdrücklich, dass er für weitherzige Auslegung und für eine wohlwollende Durchführung der Karlsburger Beschlüsse und der erwähnten Bestimmungen des Friedensvertrages im Parlament und vor der Öffentlichkeit eintreten wird.

2. Wie stellt sich der Herr Abgeordnetenkandidat zur Frage der einheitlichen politischen Organisation der Sachsen und aller Deutschen Grossrumäniens auf nationaler Basis?

Der Herr Minister erklärt, dass er die Berechtigung der Sachsen und aller Deutschen im Grossrumänischen Staate, sich auf nationaler Basis einheitlich politisch zu organisieren und im Parlament eine eigene politische Partei zu bilden absolut anerkenne und hierin für den Staat keine Gefahr erblicke. Er ist der Ansicht, dass ein in wirtschaftlicher und kultureller Beziehung so hoch stehendes Element wie es die Deutschen in diesem Staat darstellen in jeder Beziehung zufrieden gestellt müsse, da dies ein eminentes Staatsinteresse sei.

3. Auf die Frage, was der Herr Minister von der Wiederanknüpfung von wirtschaftlichen und handelspolitischen Beziehungen zu Deutschland denke, antwortet er, auch er sei der Ansicht, dass die wirtschaftlichen und handelspolitischen Beziehungen zu Deutschland in freundschaftlicher Weise wieder hergestellt werden müssen, weil nur aus der Zusammenarbeit aller Staaten Europas die Neukonsolidierung der Verhältnisse hervorgehen könne, wobei er noch betont, das deutsche Element Grossrumäniens sei geradezu berufen, hierbei eine vermittelnde Rolle zu spielen. Er halte es ferner für selbstverständlich, dass die Deutschen Grossrumäniens ihre geistigen und kulturellen Beziehungen zum deutschen Volke auch in der Zukunft aufrecht erhalten und pflegen, da kein vernüftiger Mensch veranlagen könne, dass die Sachsen, die sich durch 7 Jahrhunderte ihr Deutschtum unter den Magyaren bewahrt haben, ihre Gefühle verleugnen und Romänen werden sollten. Dies schliesst aber absolut nicht aus, dass die Deutschen gute und treue Staatsbürger sind.

4. Bezüglich der Einlösung der Kronen in Lei erklärt der Herr Minister, dass er den Wunsch der Wählerschaft auf Einlösung im Verhältnis 1:1, was nicht ein spezifisch sächsischer Wunsch, sondern ein Gesamtinteresse der neu angeschlossenen Gebiete sei, zur Kenntnis nehme, und an zuständiger Stelle mitteilen wolle. Für seine Person ist er aber bereit, dafür einzutreten, dass die Einlösung der Krone möglichst bald und mindestens im Verhältnisse von 1:2 in baren Lei geschehe. Eine etwaige Zwangsanleihe könne nur nach der Einlösung der Krone für alle Gebiete Grossrumäniens gleichmässig durchgeführt werden.

5. Bezüglich der Anerkennung der ungarischen Kriegsanleihe durch den rumänischen Staat, ist der Herr Minister der Ansicht, dass derzeit eine meritorische Stellungnahme hierzu unmöglich sei, da nicht einmal bekannt ist, um welche Summe es sich handelt; die Regelung könne am zweckmässigstens nur im Einvernehmen mit allen Nachfolgerstaaten der früheren österr. ung. Monarchie erfolgen.

Der Herr Minister ist bereit, für die Anbahnung von Verhandlungen für Zustandekommen dieses Einvernehmens sich einustetzen.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

6. Hinsichtlich des Kriegsschädenersatzes erklärt der Herr Minister, dass die durch die frühere ungarische Regierung angewiesenen Geldbeträge unbedingt an die Bezugsberechtigten auszuzahlen seien. Die Frage des Gesamtkriegsschadenersatzes könne nur im Rahmen der Erledigung für das ganze Land, entschieden werden.

7. Der Herr Minister ist auch der Ansicht, dass die Heimbeförderung der Kriegsgefangenen aus Russland und Sibirien unverzüglich auf Staatskosten zu geschehen habe.

8. Die sächsischen Vertreter bringen zur Sprache, dass der den deutschen Beamten und Advokaten für die Erlernung der rumänischen Sprache eingeräumte Termin von einem Jahre viel zu kurz bemessen sei. Der Herr Minister ist der gleichen Meinung und erklärt sich bereit, für eine entsprechende Verlängerung des Termins einzutreten.

Kronstadt, am 30. Mai 1920.

Als Vertreter des Burzenländer sächs. Kreisausschusses:

Take Ionescu

Dr. Wilhelm Depner
Fritz Connert
Dr. Arthur Polony
Michael Zerbes

▼
Arhivele Statului Sibiu, fond Consiliul Naţional Săsesc, nr. 45.

Traducere

Protocol

Încheiat la Braşov în cancelaria prefectului în ziua de 30 mai 1920, orele 9 dimineaţa.

Prezenţi:

Fostul ministru Take Ionescu, prefectul dr. G. Baiulescu, dr. Wilhelm Depner, directorul Fritz Connert, dr. A. Polony, Karl Weber, Fr. Fink, M. Zerbes.

Au fost invitaţi, dar nu s-au prezentat:

dr. Karl Flechtenmacher sen. şi directorul O. Ott.

Domnul prefect a invitat pe reprezentanţii saşilor mai sus menţionaţi, care fac parte din comitetul Consiliului săsesc din Ţara Bârsei la o întrevedere cu domnul Take Ionescu, candidat pentru Camera Deputaţilor în cercul electoral Braşov, cu scopul de a cunoaşte punctul de vedere al candidatului în probleme importante privindu-i pe saşi şi pentru a obţine asigurări ferme în eventualitatea în care se va ajunge la un pact electoral.

În timpul discuţiilor au fost abordate următoarele întrebări:

1. Care este poziţia domnului candidat pentru Camera Deputaţilor faţă de Hotărârile de la Alba Iulia şi transpunerea lor în viaţă?

Domnul ministru a declarat că nu recunoaşte numai Hotărârile adoptate la Alba Iulia în totalitatea lor, ci şi deciziile cuprinse în Tratatele de

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Pace de la Saint Germain, care după părerea sa asigură mai multe garanţii în domeniul protecţiei minorităţilor în comparaţie cu Hotărârile de la Alba Iulia.

Ministrul a subliniat categoric, că va interveni în Parlament şi în faţa opiniei publice pentru o interpretare generoasă şi realizare binevoitoare a Hotărârilor de la Alba Iulia şi a precizărilor din Tratatul de Pace.

2. Care este părerea domnului candidat pentru Camera Deputaţilor faţă de problema organizării politice unitare a saşilor, precum şi a tuturor germanilor din România Mare, având la bază criteriul etnic?

Domnul ministru a declarat că recunoaşte dreptul saşilor şi al tuturor germanilor de a se organiza unitar din punct de vedere politic, având la bază criteriul naţional în cadrul statului român şi să fie reprezentaţi în Parlament de un partid politic propriu, fără a primejdui în vreun fel statul. El este de părere că, germanii care ocupă un loc de frunte în viaţa economică şi culturală trebuiesc satisfăcuţi în mod mulţumitor sub toate aspectele, aceasta fiind în mod eminent în interesul statului.

3. La întrebarea, cum vede domnul ministru realizarea legăturilor economice şi de politică comercială cu Germania, acesta a răspuns că, este de părere, că relaţiile economice şi de politică comercială cu Germania trebuiesc reînnodate în mod amical, deoarece numai prin colaborarea tuturor statelor din Europa, se poate realiza o consolidare nouă a relaţiilor, subliniind că tocmai elementul german din România Mare este menit să joace în acest sens rolul de mijlocitor. Apoi consideră de la sine înţeles, ca germanii din România Mare să păstreze şi să cultive relaţii culturale şi în viitor cu poporul german, căci nici un om cu o gândire sănătoasă nu poate pretinde, că saşii, care şi-au păstrat fiinţa germană de-a lungul a şapte secole până şi sub unguri, şi-ar putea nega sentimentele devenind români. Acest lucru nu exclude faptul ca germanii să fie cetăţeni buni şi fideli statului român.

4. În privinţa preschimbării coroanelor în lei, domnul ministru a declarat că a luat la cunoştinţă dorinţa electoratului cu referire la preschimbarea coroanei în raport de 1:1, ceea ce nu este numai dorinţa saşilor, ci prezintă un interes general pentru locuitorii teritoriilor reunite şi că va transmite această doleanţă forului competent. În ceea ce-l priveşte, este gata să intervină pentru accelerarea acestei operaţiuni şi respectarea raportului de cel puţin 1:2. Un eventual împrumut forţat s-ar putea face numai după preschimbarea coroanei şi aplicat în mod egal pentru toate zonele României Mari.

5. Referitor la recunoaşterea împrumutului de război ungar de către statul român, domnul ministru este de părere că, în momentul de faţă este imposibilă luarea unei poziţii obiective, deoarece suma în jurul căreia se deliberează nu se cunoaşte; această reglementare s-ar putea efectua adecvat scopului numai prin acordul tuturor statelor, care au format monarhia austro-ungară. Domnul ministru s-a declarat de acord să intervină pentru iniţierea negocierilor în vederea realizării acestui acord comun.

6. Privitor la despăgubirea pagubelor de război, domnul ministru a declarat, că sumele hotărâte de fostul guvern maghiar trebuiesc neapărat achitate celor ce au dreptul de a le obţine. Problema despăgubirii tuturor pagubelor de război s-ar putea decide numai la nivelul întregii ţări.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

7. Domnul ministru este de părere că, aducerea acasă a prizonierilor de război din Rusia şi Siberia trebuie să se facă cât de grabnic şi pe cheltuiala statului.

8. Reprezentanţii saşilor subliniază faptul că termenul de un an acordat funcţionarilor şi avocaţilor saşi pentru însuşirea limbii române este prea scurt. Domnul ministru împărtăşeşte această opinie şi se oferă să intervină pentru prelungirea termenului.

Braşov, la 30 mai 1920

Take Ionescu

Reprezentanţii Comitetului
Consiliului săsesc din
Ţara Bârsei
Dr. Wilhelm Depner
Fritz Connert
Dr. Arthur Polony
Michael Zerbes

34

1920 iunie 4, Trianon. Tratatul de Pace dintre Puterile Aliate şi Asociate pe de o parte şi Ungaria pe de altă parte, prin care se confirmă unirea Transilvaniei cu România (fragment).

Puterile Aliate şi Asociate şi Ungaria
Protocol şi Declaraţiuni
Din 4 iunie 1920
(TRIANON)
STATELE UNITE ALE AMERICII, IMPERIUL BRITANIC, FRANŢA, ITALIA ŞI JAPONIA

Puterile desemnate în Tractatul de faţă ca Principalele Puteri Aliate şi Asociate:
BELGIA, CHINA, CUBA, GRECIA, NICARAGUA, PANAMA, POLONIA, PORTUGALIA, ROMÂNIA, STATUL SERBO-CROATO-SLOVEN, SIAM, CEHOSLOVACIA,

Constituind împreună cu Principalele Puteri de mai sus, Puterile Aliate şi Asociate,

de o parte;

şi UNGARIA

de altă parte;

Considerând că, în urma cererii fostului Guvern Imperial şi Regal al Austro-Ungariei, un armistiţiu a fost acordat Austro-Ungariei la 3 noiembrie 1918, de către principalele Puteri Aliate şi Asociate şi completat în ce priveşte Ungaria prin Convenţiunea Militară din 13 noiembrie 1918, pentru ca un Tractat de Pace să poată fi încheiat;

Considerând că Puterile Aliate şi Asociate sunt de asemenea doritoare ca războiul în care unele dintre ele au fost târâte pe rând, în mod direct sau indirect, contra Austro-Ungariei, şi care îşi are originea în declaraţiu-

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

nea de război adresată, la 28 iulie 1914, de către fostul guvern imperial şi regal al Austro-Ungariei, să facă loc unei păci temeinice, drepte şi durabile;

Considerând că fosta monarhie austro-ungară a încetat azi de a mai exista şi a făcut loc în Ungaria unui guvern naţional ungar;

[. . . . .]

SECŢIUNEA III

ROMÂNIA

Articolul 45

Ungaria renunţă, în ceea ce o priveşte, în favoarea României la toate drepturile şi titlurile asupra teritoriilor fostei monarhii austro-ungare situate dincolo de fruntariile Ungariei, astfel cum sunt fixate la articolul 27. Partea II (fruntariile Ungariei) sunt recunoscute prin prezentul Tractat sau prin orice alte Tractate încheiate în scop de a regula afacerile actuale, ca fiind parte din România.

▼

„Monitorul Oficial", nr. 136, 21 septembrie 1920.

35

1920 iunie 10, Bucureşti. Cerere a societăţii bucureştene „Frăţia saşilor din Transilvania", de a se aproba sărbătorirea împlinirii a 13 ani de existenţă; rezoluţie din partea Prefecturii Capitalei.

Domnule Prefect,

Societatea „Transilvania" a saşilor din Bucureşti, secţia „Fraţilor şi surorilor saşi din capitală", dând în ziua de 13 iunie a.c. la soc. „Turnvereni" din str. Brezoianu nr. 37 o serbare la a 13-a aniversare de înfiinţare a ei, rugându-vă a admite aceasta de la ora 4 post meridian până la ora 4 dimineaţa. Invitaţi sunt numai membrii societăţii, serbarea având un caracter intim.

Cu stimă,
pentru Preşedinte
ss indescifrabil

9.VI.1920

(Rezoluţie)
Că s-a aprobat Secţiunii fraţilor şi surorilor din soc. „Transilvania" să dea o serbare în ziua de 13 iunie a.c. până la ora 4 dim. în sala Transilvania din str. Imprimăriei.
ss. indescifrabil

Domniei sale, domnul prefect al Capitalei

▼

Arhivele Statului Bucureşti, fond Prefectura Poliţiei Capitalei, dosar 42/1920, f. 23.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

36

1920 iulie 3, Târgu-Mureş. Raport al şefului Serviciului Special de Siguranţă Târgu-Mureş către Subinspectoratul General al Siguranţei din Transilvania de la Cluj asupra stării de spirit a populaţiei.

ROMÂNIA
MINISTERUL DE INTERNE
DIRECŢIUNEA POLIŢIEI ŞI SIGURANŢEI GENERALE
SERVICIUL SPECIAL DE SIGURANŢĂ TG. MUREŞ
Nr. *1049 din 3 iulie 1920*

Domnule Sub-Inspector General!

La ordinul dumneavoastră 2742 din (1)919 avem onoarea a vă raporta starea spiritelor agitată din cauza subscrierii pacei ungare. Nemulţumiri acute la funcţionarii de stat din cauza neprimirei salariilor la timp şi din cauza scumpetei ce se urcă mereu şi nimeni nu se ocupă în mod serios de controlarea preţurilor.

În prezent, întreaga populaţie e nedumerită şi tremură din cauza nesiguranţei ce există în chestiunea retragerei coroanelor. Cu subscrierea pacei cu Ungaria, ungurii s-au simţit adânc deprimaţi văzându-şi sfărâmate toate năzuinţele lor de reînviere a Ungariei.

În decursul lunei, în vâlva şi nesiguranţa subscrierei pacei ungare s-au strecurat foarte mulţi – prin sectorul nostru au fost 6 – din Ungaria la noi aducând scrisori şi veşti, ceea ce dovedeşte că încă se lucrează pe sub ascuns pentru idealul Ungariei.

Dovada la aceasta este şi faptul că am înaintat Curţei Marţiale câţiva cheferişti din gara Războieni, dovedeşte contrar intereselor noastre[1]. Deşi după subscrierea pacei s-a observat – cum am zis mai sus – o consternare adâncă asupra tuturor celor ce nu concep starea faptică de azi, aceasta a avut însă prea mică durată şi astăzi – după purtarea lor (în majoritate) şi atitudine, se observă o ură adâncă contra (a) tot ce e român.

O chestiune evidentă pe care o discută şi ei cu aprindere e retragerea coroanelor şi fiecare au argumente, pro şi contra, oricărei soluţiuni.

Deşi în cazul retragerii lor ar câştiga mulţi din ei sume însemnate, totuşi din ura ce o au contra evreilor zic că această soluţie nu e bună, prin faptul că evreii au acaparat cele mai multe coroane şi, în special, câţiva bancheri din Bucureşti au strâns zeci de milioane, astfel că s-ar îmbogăţi prea mult. În această soluţie se bănuiesc oamenii noştri politici că ar susţine-o având a câştiga de la bancherii evrei.

Saşii deşi uniţi cu noi, nu se observă nici acum o mare simpatie faţă de români, nu privesc cu ochi buni administraţia noastră, vorbind în ascuns cu dispreţ despre ea. Prudenţa lor însă ne face ca supravegherea noastră să nu ajungă la dovedirea faptelor concrete.

---

1 Scris cu cerneală neagră. Restul textului este dactilografiat.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Evreii, luând în considerare împrejurările în cari se află fraţii lor din alte state, se simt bine. Totuşi mulţi din ei sunt şovinişti unguri şi parte naţionalişti evrei luptând pentru emigrare în Palestina.

Muncitorii şi-au ţinut regulat întrunirile lor, discutând chestiuni de organizare şi îmbunătăţirea soartei.

Unii dintre muncitori, cu ocazia întrunirilor, cearcă să înfiltreze în camarazii lor idei comuniste şi bolşeviste. O dată organizaţi, muncitorii păşesc faţă de patroni cu pretenţiuni dese şi exagerate, cerând mereu urcarea lefei şi scurtarea timpului de lucru.

Armata e bine disciplinată, însă se observă unele nemulţumiri mai cu seamă între contingentele vechi din cauză că până în prezent nu s-a demobilizat, aceasta o vorbesc însă numai între dânşii, la populaţie nu se plâng. De asemenea, au fost nemulţumiri fiindcă la unele regimente nu s-a plătit solda aproape trei luni. Legături între armată şi civilime, afară de ofiţeri, nu se observă.

Saşii în armată, atât ofiţeri, cât şi soldaţi, nu-şi îndeplinesc serviciul cu dragoste, întrucât caută societăţile maghiare sau umblă tot în grupuri, vorbindu-şi numai limba lor, de români se feresc şi-i dispreţuiesc.

Atât românii cât şi streinii sunt nemulţumiţi cu administraţia pentru că se promite mult, fără însă a se satisface. Dacă merg cu ceva plângeri nu-i prea ascultă şi nu se poartă democratic.

Şeful serviciului:
L.S. Dr. Stamatopol m.p.

▼
Arhivele Statului Mureş, fond Prefectura jud. Mureş, dosar 5, f. 11.

37

1920 iulie 6, Cluj. Ordin înaintat prefectului judeţului Sălaj cu privire la efectuarea unor cercetări asupra vânzării unor moşii de către marii proprietari maghiari pentru a se sustrage reformei agrare preconizate de statul român.

ROMÂNIA
MINISTERUL DE INTERNE
Secretariatul General Cluj
Direcţiunea Poliţiei şi
Siguranţei Generale
Nr. 2995/7827 – 1920

Către
Prefectura judeţului Sălagiu
Zalău

Cu onoare vă înaintăm prezenta notă, rugându-vă să binevoiţi a dispune să se cerceteze de către organele d-voastră asupra celor indicate

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

iar informaţiile primite să fie înaintate atât la această Direcţiune cât şi Comisiunei Superioare pentru reforma agrară.

Vă rugăm totodată ca în raport să se indice şi cazurile concrete ce întâmplător s-ar descoperi.

Cluj la 6 Iulie 1920

Inspector general,
Director delegat
ss. indescifrabil

Copie

Ungurii din Transilvania şi Banat care sunt mari proprietari de moşii au început să-şi vândă în mod ascuns în loturi moşiile lor, ţăranilor unguri şi ceangăilor şi chiar dacă ei n-au sumele necesare cu care să achite pământurile cumpărate sunt creditate de restul sumei, deoarece proprietarii unguri sunt garantaţi până la achitare de către statul ungar.

Lucrul acesta l-ar face pentru ca atunci când statul român va da ordin pentru exproprierea pământurilor ele să fie trecute la ţăranii unguri.

Loturile vândute sunt luate în maximul legal de întindere şi astfel ţăranii români să fie îndepărtaţi de la împărţirea pământurilor din Transilvania.

În scopul arătat ar umbla prin toate părţile Transilvaniei agenţi unguri.

Pentru conformitate — Cluj, 9 VII 1920
ss. indescifrabil

▼
Arhivele Statului Sălaj, fond Prefectura jud. Sălaj, prefect-adm. nr. 1097/1920, f.1.

38

1920 iulie 14, Cluj. Adresă prin care se transmite, în copie, Prefecturii Sălaj, jurnalul Consiliului de Miniştri cu privire la reglementarea drepturilor funcţionarilor din ţinuturile unite cu România.

REGATUL ROMÂNIA
Ministerul Agriculturii şi Domeniilor
Secretariatul General din Cluj
Direcţia Regională Zootehnică şi Sanitară Veterinară

Nr. 12469/III
Cluj, la 14 Iulie 1920

Domnule Prefect!

În Gazeta Oficială a Comisiunei de unificare din Cluj Nr. 15/1920 s-a publicat decizia Consiliului de Miniştri Nr. 1674 precum urmează:

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

JURNAL

Consiliul de Miniştri, în şedinţa sa de astăzi 27 iunie 1920 luând în deliberare referatul domnului preşedinte al Consiliului de Miniştri sub Nr. 2559-920. Pentru motivele invocate în sus zisul referat.

Decide.

Se acordă un termen de o lună tuturor funcţionarilor şi avocaţilor din ţinuturile alipite pentru depunerea jurământului după care vor putea să beneficieze de toate drepturile ce vor decurge în calitate de cetăţean român şi din drepturile căpătate în serviciile făcute şi titlurile dobândite în statele căror au aparţinut înainte de unire.

Se acordă de asemenea un termen de un an aceloraşi categorii de persoane pentru a-şi însuşi cunoaşterea limbii române, după care numai vor putea beneficia definitiv de drepturile câştigate.

Acest termen va curge de la publicarea în Monitorul Oficial a prezentului jurnal.

Generalul Averescu, Gr. Trancu-Iaşi, Sergiu Nita, T. Cudalbu, I. V. Stârcea, C. Argetoianu, C. Garoflid, General Văleanu, Oct. Tăslăoanu, Octavian Goga.

În baza deciziei de mai sus avem onoarea a vă ruga să binevoiţi a aduce la cunoştinţa acelor medici veterinari, care n-au depus încă jurământul prescris şi aşa când în această categorie spre conformare făcându-i totodată atenţi că dacă vor refuza şi cu această ocazie depunerea jurământului îşi vor pierde toate pretensiunile de pensiune faţă de statul român.

Acei medici veterinari, ale căror posturi noua, după intrarea actelor referitoare la depunerea jurământului.[1] De la medicii veterinari, care vor voi să depună jurământul veţi binevoi a prelua jurământul conform textului alăturat, dresând proces verbal în dublu exemplar, dintre care unul ni-l veţi înainta nouă, iar celălalt îl veţi preda respectivului.

De la acei medici veterinari care vor denega şi acum depunerea jurământului, veţi binevoi a cere declaraţia în scris înaintându-ni-o de urgenţă.

Medicilor veterinari care fac de prezent serviciu activ militar le-am permis a depune jurământul înaintea d-lui prefect în care judeţ fac serviciu.

Secretar General
ss. indescifrabil

Director Regional
ss. indescifrabil

Deleg. Min. Agric. şi Domenii
Comisia de Unificare

Zalău

▼

Arhivele Statului Sălaj, fond Prefectura jud. Sălaj, prefect- adm., nr. 1248 / 1920, f. 1.

---

1 Formulare confuză în textul original.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

39

1920 iulie 31, Şimleul Silvaniei. Raportul primpretorului plăşii Şimleul Silvaniei cu privire la moşiile vândute de proprietarii maghiari, pentru a se sustrage prevederilor legii de reformă agrară.

7 – 1920
nr. conf<idenţial>

Domnului Prefect
în Zalău

La ordinul dat sub nr. 1907 – 1920 tabloul despre moşiile vândute de proprietarii maghiari locuitorilor maghiari şi evrei în 2 exemplare am onoare a vi-l suşterne.

Şimleul Silvaniei
la 31 iulie 1920

1. primpretor
indescifrabil

Judeţul: Sălaj **Plasa: Şimleul-Silvaniei**

Anexă la nr. 7 / 1920

TABLOU
Despre moşiile vândute de proprietarii maghiari
locuitorilor maghiari şi evrei

nr. crt.	Numele vânzătorului	Domiciliul	Teritoriul moşiei iughere	stânjeni	Numele cumpărătorului	Domiciliul
1.	Herskovits Leopold	Şimleul-Silvaniei	200	–	Foşti urbarialişi din Zăuan	Zăuan
2.	Rozemberg Hérmán	Oradea Mare	200	–	Fehér Albert	Zăuan
3.	Kovács István şi Margit	Zalnoc	202	–	Engel Bernót Weisz Miksa Engel Emanuel	Zalnoc
4.	Binder Iózsef şi soţia	Mălădie	240	–	Binder Lázár Binder Nándor Binter Armin	Mălădie

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

nr. crt.	Numele vânzătorului	Domiciliul	Teritoriul moşiei iughere	stânjeni	Numele cumpărătorului	Domiciliul
5.	Simon Iózsef şi soţia Szabo Veron	Oradea Mare	16	500	Nagy Miklás Gergely Iózsef Kovács Iózsef Kovács P. András	Camăr
6.	Boróczy Jenö şi soţia Csicseri Orosz Irén	Oradea Mare	41	1167	Bereczki András Szabó Mártonné Ifj. Zima Imre Lörincz Miklós Lörincz Bálint János József Balla Miklósné Dreczki Bálintné Orbán Bálinté	Camăr
7.	Fazakas Andráş şi soţia	Bilghezd	29	–	Henter Lajósné Nagy Károly	Bilghezd

▼
Arhivele Statului Sălaj, fond Prefectura jud. Sălaj, prefect-adm. nr. 1907/1920, f.5-6.

40

1920 august 4, Târgu-Mureş. Adresă a Revizoratului şcolar al judeţului Mureş-Turda către Sfatul şcolar român din Band prin care se cere acestuia să informeze de urgenţă pe toţi cetăţenii de altă naţionalitate decât română că în şcolile româneşti de stat se va asigura instrucţia gratuită a copiilor acestora cu personal calificat de naţionalitate identică cu a elevilor.

Revizoratul şcolar al judeţului Mureş-Turda
Nr. 1088/1920

Către

SFATUL ŞCOLAR ROMÂN
BAND

În anul şcolar încheiat autorităţile bisericeşti româno-catolice, reformate şi unitare din comunele în cari mai demult erau şcoale de stat maghiare au încasat, sub diferite titluri, sume considerabile de la părinţii elevilor înscrişi în şcoalele lor confesionale.

Acest procedeu constituie o ilegalitate, deoarece loveşte în principiul gratuităţii învăţământului primar edificat atât de România, cât şi de legile ungureşti.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Deoarece acelaşi lucru se încearcă acum şi pentru anul şcolar viitor, în paguba evidentă a populaţiei sărace care nu poate suporta taxele şcolare enorme, impuse de autorităţile şcolare bisericeşti sub pretextul fals că statul nu se îngrijeşte de instrucţia cetăţenilor maghiari, în baza ordinului Ministerului Instrucţiunii Nr. 19422/1920 din 17 iulie a.c. pentru spulberarea acestei ilegalităţi şi calomnii vi se comunică următoarele:

1. România, socotind învăţământul public ca o afacere de stat, este hotărâtă să se îngrijească de educaţia şi instrucţia primară a cetăţenilor în limba lor maternă.

2. În conformitate cu acest principiu Ministerul Instrucţiunii Publice încă la începutul anului şcolar 1919/20, a deschis la toate şcoalele de stat /unde confesiunea nu s-a grăbit să aibă şcoala proprie/ clase paralele pentru elevii maghiari, nemţi şi ruteni cu învăţători de aceeaşi naţionalitate, care au făcut instrucţia în limba maternă a elevilor.

3. Aceleaşi dispoziţii le va aplica şi în viitor, cu adaosul că se vor numi învăţători de naţionalitatea elevilor într-un număr corespunzător fiecărei localităţi, se vor tipări cărţile necesare şi se va asigura educaţia lor religioasă-morală prin catiheţi proprii.

Statul realizează astfel principiul învăţământului naţional pentru toate minorităţile considerabile, în cadrele şcoalei de stat, lucru care li s-a refuzat românilor în cadrele statului unguresc.

Acest învăţământ va fi cu totul gratuit.

Vă invit ca numaidecât să aduceţi la cunoştinţa populaţiei maghiare pe calea cea mai largă, chiar publicându-se cu tobe sau în alt mod obişnuit în comună, lămurindu-se asupra echităţii statului român, care vrea să respecteze naţionalitatea cetăţenilor săi.

Totodată se va avertiza această populaţie să-şi înscrie copiii în şcolile primare de stat unde instrucţia e gratuită şi se face în limba maternă.

Târgu-Mureş, la August 1920.

L.S.

Cu stimă:
ss. indescifrabil
revizor şcolar

▼
Arhivele Statului Mureş, fond Protopopiatul greco-catolic Târgu Mureş, dosar 1249, f. 4.

41

1920 august 7, Arad. Articolul „Mişcarea sionistă în Ardeal“, privind organizarea evreilor din Ardeal.

Evreimea din Ardeal în vederea organizării sionismului a început cu ziua de 11 iulie încasarea dărilor sioniste de la aderenţii curentului sionist. Organizaţia centrală din Cluj are aproape complet tabloul acelora care în vederea întemeierei noului stat evreiesc, şi-au plătit dările cerute de organizaţie şi va da în curând rapoarte şi despre aceia care asociindu-se cu prim rabinul din Oradea-Mare, doresc să-şi menţină ca limbă maternă,

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

limba maghiară, declarându-se şi pe mai departe „maghiari de confesiunea ebraică" – în România.

Cu excepţia acestora din urmă, care refuză deocamdată să intre în „Alianţa naţională evreiască" de teama armatelor lui Horthy, care tot promit că vor izgoni pe români din Oradea, – marea majoritate a evreimii din Ardeal s-a declarat pentru sionism, care nu are alt scop decât ca evreii din orice ţară să devină evrei prin limbă şi cultură, înainte de-a trece graniţele Palestinei, noua lor Patrie. Tratatul de Pace din Versailles asigură şi pe seama evreilor din orice ţară dreptul de a se dezvolta culturaliceşte, în limba lor.

Sionismul încearcă de acum, să replanteze în conştiinţa evreimii dragostea pentru viitoarea patrie, răspândind deodată cu cultura evreiască şi cunoştinţele limbii evreieşti.

În vederea acestor întinse mişcări culturale naţionale evreieşti, s-a început şi tipărirea manualelor didactice nouă, lucrate după un sistem unitar, elaborat de Comitetul executiv cultural evreiesc din Londra şi care s-a impus cu atât mai mult, cu cât manualele de şcoală evreieşti existente, au fost întocmite astfel, ca în diferitele ţări, să servească curentul de asimilaţie. După informaţiile ce le avem, o deputaţiune a evreimii sioniste din Ardeal, va prezenta în curând un memorand, Ministerului de Culte, cerând acordarea înfiinţării a unui nou liceu, la Cluj şi tot acolo înfiinţarea unui institut al bătrânilor evrei săraci şi neputincioşi.

▼

„Românul" nr. 167, anul IX, din 7 august 1920.

42

1920 august 18, Sibiu. Statutul de funcţionare a „Uniunii studenţilor germani din România".

Satzungen
des Hochschulbundes der Deutschen Grossrumäniens
(Beschlossen am 18 August 1920)

§1.

Der Hochschulbund der Deutschen Grossrumäniens ist ein auf unbestimmte Zeit gegründeter Verein mit dem Sitz in Hermannstadt- .

§2.

Zweck des Vereines ist:

A) Die Förderung aller auf die Errichtung einer deutschen Universität in Hermannstadt gerichteten Bestrebungen, ferner nach erfolgter Errichtung dieser Universität zusammenhängenden Einrichtungen, namentlich eines Hochshülerheimes und einer Mensa academica;

B) Die Förderung des äusseren un inneren Ausbaues auch anderer wissenschaftlicher Anstalten der Deutschen in Grossrumänien;

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

C) Die Anregung der wissenschaftlichen Tätigkeit durch Verleihung von Stipendien un Preisen;

§3.

Der Verein besteht aus:

a) Ordentlichen Mitgliedern, welche dem Hochschulbundverein einen Jahresbeitrag, dessen Höhe von der Hauptversammlung festgesetzt wird entrichten;

b) Förderer mit einem einmaligen Beitrag von wenigstens 500 Lei;

c) Gründern mit einem einmaligen Beitrag von wenigstens 500 Lei;

d) Stiftern mit einem einmaligen Beitrag von wenigstens 50000 Lei;

Die Förderer, Gründer und Stifter sind von der Zahlung von Jahresbeiträgen befreit.

Wenn der einmalige Beitrag nicht auf einmal bezahlt wird, so erfolgt die Einreihung in die verochiedenen Mitgliedergruppen auf Grund des tatsächlich eingezahlten Betrages.

Die „Förderer" des Bundes erhalten eine besondere, den Empfang des Fördererbeitrages bestätigende Zuschrift. Die Namen der „Gründer" werden durch Beschluss der Hauptversammlung in dem goldenen Buch des Hochschulbundes eingetragen und die Namen der „Stifter" ausser der Eintragung in dem goldenen Buch auch auf einer Gedenktafel verewigt.

§4.

Die Mitglieder haben das Recht, an der Hauptversammlung mit beratender und beschliessender Stimme teilzunehmen und zum Mitgliede der Bundesleitung gewählt zu werden.

§5.

Die Aufnahme der Mitglieder geschieht durch die Bundesleitung mit einfacher Stimmenmehrheit.

§6.

Die Angelegenheiten des Bundes werden erledigt durch:

a) die Hauptversammlung;

b) die Bundesleitung;

§7.

Die Hauptversammlung besteht aus den lebenden Mitgliedern des Bundes. Körperschaften werden durch je einen Bevollmächtigten vertreten.

Die ordentliche Hauptversammlung, welche den Jahresbericht und die Jahresrechnung der Bundesleitung überprüft und verhandelt, ist von der Bundesleitung alljährlich spätestens im Sommer einzuberufen; ausserordentliche Hauptversammlungen können von der Bundesleitung jederzeit, müssen jedoch einberufen werden, wenn wenigstens dreissig Mitglieder es unter Angabe des Verhandlungsgegenstandes verlangen.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Die Einladung zur Hauptversammlung ist erstmalig spätestens 14 Tage vorher in wenigstens zwei grösseren deutschen Tagesblättern Grossrumäniens unter Angabe der Tagesordnung zu veröffentlichen.

Die ordnungsgemäss einberufene Hauptversammlung ist ohne Rücksicht auf die Zahl der Erschienenen beschlussfähig.

Die Hauptversammlung beschliesst mit unbedingter Mehrheit der anwesenden Mitglieder. Nur zur Verlegung des Sitzes des Hochschulbundes und zur Beschlussfassung über die Verwendung des Vermögens im Falle der Auflösung des Bundes ist die Anwesenheit von zwei Dritteln sämtlicher lebenden Mitglieder einschliesslich der Vertreter der zur Mitgliedschaft berechtigten Körperschaften erforderlich.

Den Ort der Hauptversammlung bestimmt die Bundesleitung.

§8.

Der Beschlussfassung der Hauptversammlung sind vorbehalten:

1. Die Wahl der Bundesleitung;
2. Die Verwaltung des Bundesvermögens;
3. Die Bestimmung des Beitrages, bis zu welchem die Bundesleitung ohne vorherige Zustimmung der Hauptversammlung Zahlungen leisten darf;
4. Die Ehrung der Mitglieder (§3.);
5. Die Änderung der Satzungen;
6. Die Festsetzung der Höhe des Jahresbeitrages der ordentlichen Mitgliedern;
7. Die Auflösung des Bundes;

§9.

Die Bundesleitung besteht aus dem Obmann, dem Obmannstellvertreter, dem Schriftführer, dem Säckelwart und dreissig Beisitzern und wird durch die ordentliche Hauptversammlung auf zwei Jahre gewählt.

Bei der Bestimmung der Beisitzer ist auf die einzelnen Siedlungsgebiete Rücksicht zu nehmen.

In der Zwischenzeit erledigte Stellen werden für den Rest der in Frage kommenden Amtsdauer ebenfalls durch die Hauptversammlung besetzt.

Der Bundesleitung obliegt neben der Vertretung des Bundes nach aussen und der Vorbereitung der Hauptversammlung die Erledigung all der Bundesangelegenheiten, welche nicht gemäss §8. der Hauptversammlung vorbehalten sind.

Die Bundesleitung betraut die nach den Siedlungsgebieten als Ortsgruppen zu bildenden Ehren-und Werbeausschüsse mit der Anwerbung von ordentlichen Mitgliedern, Förderern, Gründern un Stiftern.

§10.

Auch die im Sinne von §9. seitens der Ortsgruppen angeworbenen Mitglieder erlangen die Mitgliedschaft im Hochschulbunde nur durch Beschluss der Bundesleitung.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

§11.

Über die Auflösung des Bundes kann nur in einer solchen Hauptversammlung beschlossen werden, in welcher zwei Drittel der Mitglieder anwesend sind und auf deren Tagesordnung der Antrag auf Auflösung des Bundes steht. Sollte die erste ordnungsgemäss einberufene Versammlung nicht beschlussfähig gewesen sein, so kann eine zweite ordnungsgemäss einberufene Hauptversammlung, auf deren Tagesordnung die Auflösung steht, bei drei Viertel Stimmenmehrheit, ohne Rücksicht auf die Zahl der Erschienen über die Auflösung beschliessen.

Im Falle der Auflösung des Bundes darf dessen Vermögen nur zur Förderung wissenschaftlicher Anstalten und Bestrebungen der Deutschen Grossrumäniens verwendet werden.

▼

Arhivele Statului Sibiu, fond Liga culturală a germanilor din România, doc. nr. 75.

Traducere

Statutul
Uniunii studenţilor germani din România Mare
(adoptat la 18 august 1920)

§1.

Uniunea studenţilor germani din România Mare este o asociaţie constituită pe termen nelimitat cu sediul la Sibiu.

§2.

Scopul uniunii este:

a) Încurajarea studenţilor pentru înfiinţarea unei universităţi germane la Sibiu, apoi după constituirea acesteia înfiinţarea, respectiv subvenţionarea unui cămin pentru studenţi şi unei mensa academica;

b) Promovarea şi a altor instituţii ştiinţifice ale germanilor din România Mare în interior şi spre exterior;

c) Impulsionarea activităţii ştiinţifice prin acordarea unor burse şi premii.

§3.

Uniunea este compusă din:

a) Membrii ordinari, care vor achita Uniunii studenţilor o contribuţie anuală fixată de adunarea generală.

b) Protectorii care vor plăti o contribuţie unică de cel puţin 500 lei.

c) Fondatorii vor plăti de asemenea o contribuţie unică formată din cel puţin 500 lei; iar

d) Donatorii vor contribui cu cel puţin 50.000 lei.

Protectorii, fondatorii şi donatorii sunt absolviţi de achitarea unor contribuţii anuale.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Dacă contribuţia unică nu se achită dintr-odată, aceştia pot fi încadraţi în rândul categoriilor de membri în funcţie de suma plătită.

Protectorii uniunii vor obţine un act doveditor pentru contribuţia plătită. Numele „fondatorilor“ desemnaţi prin hotărârea adunării generale vor fi înscrise în cartea de aur a Uniunii studenţilor iar „donatorii“, pe lângă menţionarea lor în cartea de aur, vor avea numele încrustat pe o placă comemorativă pentru eternitate.

§4.

Membrii au dreptul de a participa la lucrările adunărilor generale cu vot consultativ sau decizional şi pot fi aleşi în conducerea uniunii.

§5.

Primirea membrilor se face de către conducerea uniunii prin majoritate de voturi.

§6.

Chestiunile uniunii se rezolvă de către:
a) adunarea generală
b) conducerea uniunii

§7.

Adunarea generală se constituie din membrii activi ai uniunii. Asociaţiile vor fi reprezentate printr-un împuternicit.

Adunarea generală ordinară, care dezbate şi verifică raportul anual şi bilanţul financiar al conducerii, trebuie convocată anual de conducerea uniunii până cel târziu la începutul verii; conducerea uniunii poate convoca oricând adunări extraordinare, dar este obligată s-o convoace dacă cel puţin 30 de membri solicită acest lucru în baza enunţării obiectului pentru dezbatere.

Invitaţia la adunarea generală se face cu 14 zile înainte prin intermediul a cel puţin două dintre cotidienele germane mai importante publicându-se ordinea de zi.

Adunarea generală convocată conform statutului poate lua decizii indiferent de numărul participanţilor. Deciziile se iau de către adunarea generală prin întrunirea majorităţii de voturi din partea participanţilor. Prezenţa a cel puţin două treimi din rândul membrilor activi şi a reprezentanţilor asociaţiilor recunoscuţi ca membri este necesară în cazul deciderii mutării sediului Uniunii studenţilor în altă localitate sau dacă aceasta va fi dizolvată, pentru a hotărî asupra modului de folosire a averii de care dispune.

Conducerea uniunii fixează locul de desfăşurare a adunării generale.

§8.

Adunarea generală îşi rezervă dreptul de a lua hotărâri în următoarele cazuri:

1. alegerea conducerii pentru Uniunea studenţilor;

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

2. administrarea averii aparţinând uniunii;
3. fixarea contribuţiei băneşti de care poate dispune conducerea uniunii fără consimţământul prealabil al adunării generale;
4. cinstirea membrilor §3;
5. modificarea statutelor;
6. fixarea cotizaţiei anuale pentru membrii activi;
7. dizolvarea uniunii.

§9.

Conducerea uniunii este formată din preşedinte, locţiitorul preşedintelui, secretar, casier şi treizeci de consilieri aleşi de adunarea generală pe doi ani.

La alegerea consilierilor se vor avea în vedere toate provinciile în care locuiesc germani.

Posturile devenite vacante în răstimpul acesta vor fi ocupate până la epuizarea termenului prin intermediul adunării generale.

Conducerea uniunii are obligaţia de a reprezenta instituţia în afară, să pregătească adunarea generală, să rezolve toate afacerile asociaţiei, care nu intră sub incidenţa §8 şi nu constituie atributul adunării generale.

Conducerea uniunii însărcinează comitetele de onoare şi de propagandă, ce se vor constitui în cadrul provinciilor în organizaţii locale, cu recrutarea membrilor ordinari, a protectorilor, a fondatorilor şi donatorilor.

§10.

Membrii recrutaţi conform §9 obţin acest drept numai prin decizia conducerii uniunii.

§11.

Desfiinţarea uniunii poate fi hotărâtă numai prin prezenţa a două treimi din membri în cadrul adunării generale şi dacă în ordinea de zi se află inclusă cererea de dizolvare a uniunii. Dacă prima adunare convocată conform statutului nu poate lua o hotărâre legală, atunci adunarea generală va fi din nou convocată, în scopul explicit de a hotărî desfiinţarea uniunii, şi cu treisferturi majoritate de voturi se va decide dizolvarea acesteia fără a se ţine cont de numărul celor prezenţi.

§12

Averea uniunii se va folosi, în cazul dizolvării acesteia, numai pentru promovarea instituţiilor ştiinţifice ale germanilor din România Mare.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

43

1920 august, Cluj. Informare a Ministerului de Interne, Secretariatul General Cluj către prefectură prin care se aduce la cunoştinţă că mulţi funcţionari aflaţi în serviciul administrativ corespondează direct cu autorităţile din Ungaria, încălcând astfel relaţiile diplomatice dintre România şi Ungaria.

ROMÂNIA
MINISTERUL DE INTERNE
Secretariatul General Cluj
Direcţiunea
Poliţiei şi Siguranţei Generale
Nr. 5161/9993/1920

Către Ministerul de Interne, Secretariatul General
Cluj

Din corespondenţa sosită din Ungaria şi în urma ordinului nostru confiscată de către Direcţiunea poştelor, am constatat în mod clar că foarte multe autorităţi administrative la care sunt în serviciu unguri, corespondează şi azi direct cu autorităţile din Ungaria neţinând cont nici de relaţiunile diplomatice în care ne aflăm în prezent cu Ungaria şi nici de dispoziţiunile legale în privinţa aceasta.

În urma celor de mai sus, cu onoare, vă rugăm să binevoiţi a dispune.

Cluj, la VIII. 1920

Inspector General
Dr. G. Bogdan

▼
Arhivele Statului Sălaj, fond Prefectura jud. Sălaj, prefect-adm. nr. 47 / 1921.

44

1920 septembrie 28, Sibiu. Circulară emisă de Hans Otto Roth către Comitetul executiv al cercului Sibiu cu privire la Congresul Partidului Socialist din Transilvania, în care s-a dezbătut şi problema ţărănimii şi a reformei agrare.

Streng vertraulich!
An den sächsischen Kreisausschuss Hermannstadt

Der am 15. und 16. August l.J. in Klausenburg abgehaltene Kongress der Siebenbürgischen sozialistischen Partei und ihrer Gewerkschaften hat politische und parteiorganisatorische Beschlüsse gefasst, die für unsere sächsische Politik und unsere Volksorganisation von entscheidender Be-

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

deutung sind. Bekanntlich ist in Klausenburg der Beschluss gefasst worden, auf dem im Herbst in Câmpina abzuhaltenden allgemeinen rumänischen Sozialistenkongress für den Anschluss an die Moskauer dritte Internationale einzutreten. Was aber von viel grösserer Bedeutung für uns ist, liegt in dem Beschlusse, im Laufe des kommenden Herbstes und Winters *die gesamte Parteipropaganda auf die Bauernschaft zu richten.* Sämtliche Führer haben übereinstimmend erklärt, dass die Übernahme der Proletarierdiktatur nur möglich sein werde, wenn die Organisation der Fabriksarbeiterschaft auch ausgedehnt wird auf die grossen Massen der Bauern. Zur Durchführung des Beschlusses über die sozialistische Propaganda unter den Landbauern wurden eine ganze Reihe von Entschliessungen gefasst, die zum Teil die politische Grundlage für die Werbetätigkeit bieten, zum Teil aber lediglich die materiellen Mittel für die Propaganda zu schaffen suchen.

Die Brücke zur sozialistischen Propaganda unter dem Bauerntum hat sich der Kongress durch folgenden Beschluss über die Agrarfrage geschaffen:

"Der Kongress fordert die Enteignung der 50 Joch Acker, 5 Joch Garten und 5 Joch Weingarten überschreitenden Grundbesitzes zugunsten der besitzlosen Bauernklasse ohne Unterschied der Nation. Die sozialistische Partei erkennt das Recht der Bauernschaft an, dass sie die Art der Besitzteilung des Grundes selbst bestimmen soll. Da jedoch der Kongress von der Überzeugung durchdrungen ist, dass das Kollektivwirtschaftsystem auch auf dem Gebiete der Landwirtschaft zu einer bedeutenden Hebung der Produktion führt, ist die sozialistische Partei bestrebt, ohne Gewalt, aber mit den Waffen der Aufklärung die Bauern über die Vorteile der Kollektivwirtschaft und der Produktivgenossenschaften zu überzeugen und wird alle dahin zielenden Bestrebungen auf das energischste unterstützen. Zum Zweck der Beleuchtung und allgemeinen Verständlichmachung dieser Agrarfrage beschliesst der Kongress die sofortige Vorbereitung und Durchführung der weitgehendsten Landbauernpropaganda. Der Kongress ist auch bestrebt, diejenige Klasse der Ausgebeuteten, welche ihre eigene wirtschftliche Lage noch nicht kennt, die Landarbeiterklasse – auf Grund wirtschaftlicher Erziehung und Unterrichtes zum Klassenbewusstsein zu erheben, damit sie mit voller Kraft den Grundsatz selbst auch durchführen könne: dass der Grund dem gehören soll, der ihn bearbeitet. Zur Durchführung dieser Arbeit reicht der industrielle und geistige Arbeiter seine Bruderhand, jenen Sklaven des Grundes, welche durch ihr Missgeschick, den Mangel an Kapital um den elenden Arbeitslohn, der ihnen keine menschliche Existenzmöglichkeit bot, zu Knechten des Grossgrundbesitzers machte."

Aus diesem Beschluss geht unzweideutig hervor, dass die Sozialdemokratie die Gutgläubigkeit unseres Bauerntums nur dazu gebrauchen will, um ihre Macht durch die Bauernschaft zu verstärken und dann doch durch Kommunisierung des Bodens das Privateigentum auch an Land vollständig zu zerschlagen. Besonders klar führt das auch der Berichterstatter des Kongresses, der Arzt Dr. Valerius Roman aus, der zur Begründung des Beschlusses folgendes anführt: „Wir Sozialisten wollen eine endgültige Lösung der Agrarfrage *und fordern daher eine Agrarreform auf der Basis des Kollektivismus.* Diese Wirtschaftsordnung soll den Bauern aber nicht

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

mit Gewalt aufgezwungen werden, sondern sie sollen durch Aufklärung zur Überzeugung gebracht werden, dass dieses System das einzig richtige ist. Denn nur durch dieses System wird erreicht, dass der Boden demjenigen gehört, der ihn bearbeitet und niemand ausgebeutet wird."

Zur sicheren und raschen Durchführung der sozialistischen Propaganda, vor allem unter dem Bauerntum hat der Kongress von Klausenburg den Beschluss gefasst, dass die sozialistischen Parteiorgane „Wahrheit", „Tribuna socialistă" und „Erdely munkas" zu Tagesorganen zu erheben und zu ihrer Unterstützung ausser den Abbonementsgebühren noch jährlich einen halben Tageslohn das sind ungefähr 50 Kronen besonderrs zu zahlen. Ausser diesem Betrage soll zur Schaffung eines Wiederstandsfondes ein weiterer halber Tageslohn, also nochmals 50 Kronen entrichtet werden. Zur Hebung der Aktionsfähigkeit des Gewerkschaftsrates wird ausserdem noch ein Wochenbeitrag von 50 Hellern eingefordert. So hat denn tatsächlich jedes einzelne Mitglied der sozialdemokratischen Partei jährlich insgesamt 126 Kronen für Propagandazwecke zu zahlen.

Es ist gebietende Pflicht unserer Kreisausschüsse, der in Aussicht genommenen sozialistischen Propaganda sofort vorbeugend entgegenzutreten. Im Burzenland und der Hermannstädter Gegend haben auch schon sozialistische Werbeversammlungen statgefunden, die bald allgemein fortgesetzt werden sollen. Der Volksrat gestattet sich, die Kreisausschüsse dringend zu ersuchen, sofort eine organisierte Werbetätigkeit zu entfalten und bei der Propaganda alle sächsischen Gemeinden ihres Kreises zu überspannen. Am zweckmässigsten wäre es wohl, eine Reihe gewandter und beweglicher Herren anzuwerben und die Gemeinden zu ständiger, von Zeit zu Zeit immer zu wiederholender Bereisung an sie aufzuteilen. Besonders wirkungsvoll wird es sein, darauf hinzuweisen, dass die vom sächsischen Volksrat einzuhebende jährliche Volkssteuer in der Landbevölkerung pro Kopf nur eine Krone ausmacht, während die sozialistischen Propagandagebähren ausser Gewerkschaftsbeiträgen, Zeitungsabbonementes und dergeleichen allein 126 Kronen betragen.

Die Angelegenheit ist von so tiefgehender Bedeutung, dass dringend gebeten wird, die Werbetätigkeit sofort zu beginnen und über ihre Ergebnisse von Monat zu Monat an den Volksrat Bericht zu erstatten. Sollten in einzelnen Gemeinden Versammlungen grösseren Stils notwendig sein, so stehen Ihnen die leitenden Herren des Volksrates zur Mitarbeit jederzeit zur Verfügung.

Diese Zuschrift wird auch der gesamten sächsischen Presse zur Kenntnisnahme zugeschickt.

Hochachtungsvoll
Deutsch-sächsischer Volksrat für
Siebenbürgen
Dr. Hans Otto Roth

Hermannstadt, den 28 September 1920

▼
Arhivele Statului Sibiu, colecţia Brukenthal W1-6 nr. 33⁰, f. 129-130.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Traducere

Strict confidenţial!
Către Comitetul cercual săsesc Sibiu

Congresul Partidului Socialist din Transilvania şi al sindicatelor care şi-a desfăşurat lucrările în zilele de 15 şi 16 august a.c. la Cluj a luat decizii politice şi organizatorice, de importanţă hotărâtoare pentru politica săsească şi organizaţia noastră naţională. După cum se cunoaşte s-a decis ca afilierea la Internaţionala a treia de la Moscova să se susţină în cadrul Congresului socialiştilor români ce va avea loc în toamna acestui an la Câmpina. Ceea ce pentru noi este însă cu mult mai important, rezidă în decizia *de a concentra întreaga propagandă de partid asupra ţărănimii* în cursul viitoarei toamne şi ierni. Toţi conducătorii au declarat în unanimitate, că preluarea dictaturii proletare va fi posibilă numai dacă organizaţiile din rândul muncitorilor se vor extinde şi asupra ţărănimii. Pentru realizarea propagandei socialiste printre ţărani s-au luat o serie de hotărâri, care în parte oferă suportul politic pentru activitatea propagandistică şi în parte vor asigura banii necesari desfăşurării muncii de propagandă.

Congresul şi-a creat o punte de acces pentru propaganda socialistă în rândul ţărănimii prin adoptarea următoarei rezoluţii cu trimitere la reforma agrară: „Congresul cere exproprierea a tot ce depăşeşte 50 de iugăre pământ arabil, 5 iugăre grădină şi 5 iugăre vie în favoarea ţăranilor lipsiţi de pământ fără deosebire de naţionalitate. Partidul Socialist recunoaşte dreptul ţărănimii ca să dispună singură asupra modului de împărţire a pământului. Deoarece congresul este convins că sistemul gospodăriilor colective duce la ridicarea substanţială a producţiei şi în domeniul agriculturii, Partidul Socialist depune eforturi pentru convingerea ţăranilor despre avantajele gospodăriilor colective şi a cooperativelor de producţie, fără a se folosi de forţă, ci doar prin muncă de lămurire şi va sprijini energic toate aspiraţiile ce năzuiesc într-acolo. În scopul clarificării şi a înţelegerii generale a acestei probleme agrare, congresul a hotărât pregătirea imediată a celor necesare pentru declanşarea unei propagande de proporţii mari în rândul ţărănimii. Congresul va depune de asemenea eforturi ca să ridice prin educaţie economică nivelul clasei muncitorilor agricoli, formându-le conştiinţa de clasă, pentru ca această categorie de exploataţi, care nu-şi cunoaşte propria situaţie economică, să poată transpune în realitate principiul: pământul să aparţină aceluia care îl lucrează. Pentru realizarea acestui deziderat muncitorii şi intelectualii vor întinde mâna de frate acelor sclavi ai pământului, pe care soarta i-a transformat în slugi ale marilor proprietari de pământ, deoarece nedispunând de capital trudesc pentru o leafă de mizerie care nu le asigură o existenţă omenească".

Prin decizia luată rezultă fără echivoc faptul că social-democraţia vrea să se folosească de credulitatea ţăranilor noştri numai pentru a-şi întări

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

puterea în rândul ţărănimii şi pentru a distruge proprietatea privată în mediul rural prin colectivizarea pământului. În mod explicit s-a exprimat şi medicul dr. Valer Roman, raportorul congresului, care motivează luarea acestei decizii astfel: „Noi socialiştii dorim o rezolvare definitivă a problemei agrare *şi cerem o reformă agrară pe baza colectivizării.* Acest sistem economic nu trebuie impus ţăranului cu de-a sila, ci prin instruire să ajungă singur la convingerea că este singurul cinstit. Căci numai prin acest sistem se va ajunge ca pământul să aparţină celui ce-l lucrează şi să nu mai existe exploataţi".

Pentru realizarea sigură şi rapidă a propagandei socialiste, mai cu seamă în rândul ţărănimii, congresul de la Cluj a decis ca organele Partidului Socialist „Wahrheit", „Tribuna socialistă" şi „Erdely munkas" să devină ziare cotidiene iar pentru subvenţionarea lor să se acorde pe lângă veniturile rezultate din abonamente circa 50 de coroane anual, echivalentul unei jumătăţi de salariu. Pe lângă această sumă se vor mai acorda alte 50 coroane pentru crearea unui fond de rezistenţă. Pentru ridicarea capacităţii de acţiune a consiliului sindical se vor aloca în plus 50 haleri pe săptămână. Prin urmare fiecare membru al Partidului Social-Democrat va avea de achitat anual 126 de coroane în scopuri propagandistice.

Comitetele noastre cercuale au datoria să preîntâmpine propaganda socialistă preconizată. În Ţara Bârsei şi împrejurimile Sibiului s-au desfăşurat deja adunări de propagandă socialistă, care vor căpăta curând o amploare generală. Consiliul Naţional cere comitetelor cercuale să înceapă de îndată o activitate propagandistică organizată care să cuprindă toate comunele săseşti din cercul lor. Cel mai adecvat scopului urmărit ar fi angajarea unor bărbaţi dibaci şi agili, cărora să li se repartizeze comune pe care să le viziteze periodic. Şi-ar dovedi eficienţa faptul dacă s-ar arăta că impozitele anuale încasate de Consiliul Naţional Săsesc de la populaţia din mediul rural se ridică de persoană doar la o coroană, pe când cotizaţiile preconizate pentru propaganda socialistă la 126 de coroane.

Importanţa acestei chestiuni este atât de covârşitoare încât se impune de îndată declanşarea activităţii de propagandă iar despre eficacitatea acesteia să se întocmească rapoarte lunare către Consiliul Naţional. Dacă în anumite comune va fi necesară organizarea unor adunări de mai mare amploare, membrii din conducerea Consiliului Naţional îşi vor da concursul.

Această adresă se va difuza spre luare la cunoştinţă tuturor ziarelor germane.

Cu deosebită stimă
Consiliul Naţional German-Săsesc pentru Transilvania
Dr. Hans Otto Roth

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

45

1920 octombrie 28, Paris. Tratatul între principalele Puteri Aliate (Marea Britanie, Franţa, Italia, Japonia) şi România privind recunoaşterea Unirii Basarabiei cu România (fragment).

TRACTAT
ÎNTRE
PRINCIPALELE PUTERI ALIATE ŞI ASOCIATE
ŞI
ROMÂNIA

IMPERIUL BRITANIC, FRANŢA, ITALIA, JAPONIA, PRINCIPALELE PUTERI ALIATE ŞI ROMÂNIA:

Considerând că în interesul păcii generale în Europa trebuie asigurată încă de pe acum în Basarabia o suveranitate care să corespundă aspiraţiilor populaţiunii şi să garanteze minorităţilor de rasă, religiune sau limbă, protecţiunea ce le este datorită:

Considerând că din punctele de vedere geografic, etnografic, istoric şi economic, unirea Basarabiei cu România este pe deplin justificată;

Considerând că populaţiunea Basarabiei a manifestat dorinţa de a vedea Basarabia unită cu România;

Considerând, în sfârşit, că România din propria ei voinţă doreşte să dea garanţii sigure de libertate şi dreptate, fără deosebire de rasă, de religiune sau de limbă, conform cu Tratatul semnat la Paris, la 9 Decembrie 1919, locuitorilor atât ai Vechiului Regat al României, cât şi ai teritoriilor de curând transferate;

Au hotărât să încheie tratatul de faţă şi au desemnat ca plenipotenţiari ai lor, sub rezerva facultăţii de a dispune înlocuirea lor pentru semnătură:

. . . .

CARI S-AU ÎNŢELES ASUPRA STIPULAŢIUNILOR URMĂTOARE:

ARTICOLUL 1

Înaltele părţi contractante declară că recunosc suveranitatea României asupra teritoriului Basarabiei, cuprins între frontiera actuală a României, Marea Neagră, cursul Nistrului de la gura sa până unde este tăiat de vechiul hotar dintre Bucovina şi Basarabia, şi acest vechiu hotar.

. . . .

(L.S.) DERBY.
(L.S.) ANDREW FISCHER.
(L.S.) G. LEYGUES.
(L.S.) JULES CAMBON.
(L.S.) BONIN.
(L.S.) K. ISHH.
(L.S.) TAKE JONESCO.
(L.S.) D. I. GHICA.

▼
„Monitorul Oficial", nr. 100, 8 august 1922, p. 4833-4834.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

46

1920 noiembrie 15, Careii Mari. Adresa directorului şcolilor medii de stat din Careii Mari înaintată Primăriei oraşului prin care se anunţă începerea cursurilor de limba română.

No. 229-1920
Şcoal<ele> med<ii>

On<oratei> Primării a oraşului în Careii Mari.

Am onoare a vă aduce la cunoştinţă că cu ziua de azi la şcoalele noastre s-a<u> început cursurile de limba română pentru funcţionari<i> statului şi publici ce<e>a ce vă rog a le aduce la cunoştinţă: Ora 4-5 p.m.

Careii-Mari, la 15 No<iembrie> 1920.

Director,
L.S. Teodor Mureşianu

▼
Arhivele Statului Satu Mare, fond Primăria oraşului Carei, dosar 55 / 1920, f. 6.

47

1920 decembrie 20, Sfântul Gheorghe. Raport al Companiei de jandarmi Trei Scaune către Prefectura judeţului privind starea de spirit a populaţiei din comuna Araci (Arpatac).

Către,
Prefectura judeţului Sf. Gheorghe

Am onoare a raporta de starea spiritelor populaţiei din acest judeţ, precum şi asupra situaţiei economice şi politice.

Altruismul şi toleranţa prea mare din partea autorităţilor române a dat naştere la o încuibare şi mai puternică a şovinismului maghiar care se accentuează tot mai puternic atât în straturile păturii culte cât şi în clasa ţărănească. Dovadă celor de mai sus am onoare a raporta următorul caz concret.

În ziua de 4 decembrie a.c. notarul comunei Arpatac împreună cu un număr considerabil de locuitori au primit cu mare fast pe un preot ungur numit în acea parohie, manifestând prin tricolorul maghiar sub formă de cocardă la butonieră, şi afară de aceasta au mai aninat în vârful unui lemn o tablă cu inscripţia „Isten Hozot“ cuvânt tradiţional războinic al ungurilor. Tabla a fost vopsită în culorile ungureşti, iar populaţia pătrunsă de sentiment naţional nu se sinchisea că o patrulă de jandarmi patrula în acea

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

direcţie, şi care i-a somat să se împrăştie imediat. Somaţi fiind şi de şeful Secţiei Aita Mare Plut. Sita, notarul comunei a răspuns cu un ton ironic zicând „Acum e pace şi nu avem nevoie de a cere autorizaţii de la Comandamentele militare pentru a manifesta". Cazul s-a dat în cercetare primpretorului plasei Sfântul Gheorghe care ne va comunica rezultatul.

Se anunţă că în curând o delegaţie a bisericii protestante engleze din nou va vizita centrele ungureşti. După părerea noastră aceşti preoţi „unitari" nu au misiuni pentru dogmele creştine după cum spun, ei sunt unelte ale centrelor ungureşti de propagandă, pentru a putea menţine populaţia străină într-o stare iritantă, fortificând-o pe terenul naţional maghiar. De altfel se aud destule expresii printr-o populaţie, care arată prea puţin respect faţă de autorităţile române, blamându-le sub diferite forme şi persistând în încăpăţânarea oarbă a fanteziei, că ei nu pot să se acomodeze cu românii, şi puterile mari vor găsi problema lor ca loială pentru o rezolvare independentă, fără concursul României, şi fără ca ei să se găsească sub tutela românilor.

Asupra celor raportate mai sus, găsim necesar ca în viitor preoţii unitari zişi englezi, să nu mai fie lăsaţi să pătrundă în sânul populaţiei, distrugând prin aceasta urzeala de luptă politică a populaţiei străine.

Totodată am onoare a raporta şi despre starea economică a populaţiei.

În comunele din regiunea muntoasă în majoritate locuite de români, se resimte o lipsă completă de cereale, îmbrăcăminte etc. Până în prezent nu s-au luat măsuri pentru a se aduce cele necesare, ci se uzează şi acum de specula oribilă ce se comite, fără a se putea înfrâna. Nu ne poate nimeni condamna că nu putem înfrâna specula deoarece populaţia fiind lipsită şi negăsindu-se strictul necesar pentru existenţă, plăteşte cât cere fiecare individ. Majoritatea populaţiei române a început să-şi vândă vitele din cauza lipsei de nutreţ, care se resimte după acum.

Populaţia străină, ca situaţie economică se menţine bine. Fiecare are vite cornute din abundenţă, nutreţ suficient, şi provizie din belşug pentru a trăi.

Fapte de crime, şi mai importante nu au fost în acest interval de la 1-10 decembrie a.c.

Comandantul Companiei de Jandarmi Trei Scaune
Căpitan,
Semnătura (ss) indescifrabilă L.S.

▼
Arhivele Statului Covasna, fond Prefectura jud. Trei Scaune, dosar 7549/1920, f. 1-3.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

48

1920 decembrie 22, Bucureşti. Lege pentru înfiinţarea pe lângă Ministerul de Interne a unui Subsecretariat de Stat pentru afacerile minorităţilor etnice.

SENATUL
Sesiunea ordinară 1920-1921
0409 – 22 dec. 1920

EXPUNERE DE MOTIVE

România mărită, înfăptuită în urma războiului pentru întregirea neamului cuprinde şi cetăţeni de altă limbă, naţionalitate şi confesiune.

Aceştia, potrivit spiritului de toleranţă, care ne-a caracterizat întotdeauna, şi conform cu hotărârile luate la Alba Iulia, trebuie să găsească în sânul noii lor patrii aceeaşi solicitudine şi îndreptăţire în faţa legilor şi autorităţilor ca şi românii de origine.

În actuala stare de lucruri, din cauza lipsei unui organ special care să formeze legătura între Guvernul central şi interesele diferitelor minorităţi, problemele politice, speciale noilor cetăţeni ai României, nu au primit întotdeauna rezolvarea cea mai potrivită intereselor generale.

Pentru înlăturarea neajunsurilor inerente acestei situaţii şi ca o dovadă de solicitudine faţă de cetăţenii de altă limbă, naţionalitate şi confesiune, se impune crearea unui organ care să armonizeze diversitatea de interese ale acestor cetăţeni cu interesele generale ale statului, contribuind astfel la înfăptuirea adevăratei unificări politice interne.

Călăuzit de aceste consideraţiuni, subsemnatul am alcătuit alăturatul proiect de lege, pentru înfiinţarea pe lângă departamentul ce conduc, a unui Subsecretariat de Stat pentru afacerile minorităţilor etnice, proiect pe care cu onoare îl supun deliberării d-voastre.

Ministru de interne, C. ARGETOIANU

PROIECT DE LEGE

Art. I. Se înfiinţează, pe lângă Ministerul de Interne, un subsecretariat de stat pentru afacerile minorităţilor etnice.

Art. II. Organizarea, atribuţiile şi modul de funcţionare ale acestui subsecretariat de stat se vor determina printr-un regulament.

Art. III. Cheltuielile de personal şi material ale subsecretariatului de stat pentru afacerile minorităţilor etnice se vor achita, până la înscrierea în buget, dintr-un credit extraordinar ce se va deschide asupra bugetului de cheltuieli al Ministerului de Interne, pe exerciţiul în curs.

Ministru de interne, C. Argetoianu

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Această lege s-a votat de Senat în ședința de la 20 decembrie anul 1920 și s-a adoptat cu majoritate de șasezeci și patru voturi, contra douăsprezece.

Vicepreședinte,
(ss) St. Meitani

L.S.

Secretar,
(ss) E. Melidon

Secretar general,
(ss) B. Murgulescu

▼
Arhivele Statului București, fond Adunarea Deputaților, dosar 1930, vol. I, f. 104.

49

1920 decembrie 24, Sighetul Marmației. Raport al primpretorului plășii Sighet prin care solicită subprefectului județului Maramureș luarea de măsuri pentru suspendarea autonomiei comunei Câmpulung la Tisa, deoarece reprezentanții acesteia refuză „să se supună legilor și autorităților românești".

Nr. 4 – 1920 Prez(ențial).

Domnule Subprefect!

Am onoarea a vă raporta următoarele: Devenind vacant postul de secretar din Câmpulung (la Tisa), s-a scris concurs și s-a publicat în monitorul județului după recerințele legii. – Până la expirarea termenului nu s-a însumat numai un concurent în persoana lui Solomon Rotschild. – Ziua alegerii s-a fixat pe 23 decembrie și cu conducerea s-a încredințat pe baza § – lui 72 art. 22 1886 domnul pretor Ioan Borody. Reîntorcându-se dânsul mi-a raportat că reprezentanța comunală, adică mai bine zis majoritatea mare a reprezentanților n-a voit să-și exercite dreptul de alegător și a denegat atât conlucrarea pe când au denegat oamenii de încredere și subscrierea procesului verbal, cu diferite excepțiuni din care s-a putut constata în mod hotărât că nu vreau să se supună legilor și autorităților românești. – S-a putut aceasta apoi constata în mod absolut hotărât după terminarea procedurii de alegere, când pretorul Borody a început să scoată jurământul de fidelitate de la secretar în limba română, cei mai mulți dintre membrii prezenți s-au ridicat și au voit a părăsi ostentativ sala. Fiind acest caz nu cel dintâi cu oamenii dătători de ton din Câmpulung (la Tisa) manifestează, mai bine zis încearcă a manifesta în contra statului român, vă rog să binevoiți a interveni la domnul prefect, ci și până atunci, până va putea dispune în chestia aceasta, conform paragrafului 61 de la legea sus amintită Ministerul de Interne să binevoiască momentan a suspenda autonomia comunei Câmpulung (la Tisa). Am onoarea a vă raporta că am recercat Procuratura regească din Sighet ca pe acei membri ai reprezentanței cari au manifestat în contra legilor și în contra statului să îndemne (dispună) procedura criminală (penală). Raportez totodată că

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

pe baza celor dispuse pe cei inculpaţi au lăsat să-i deţină şi să-i predea judelui de instrucţie. Vă rog totodată să interveniţi la forul recompetent ca pe cheltuielile comunei să fie trimisă sau o patrulă întărită de jandarmi sau un pluton de roşiori ca să restabilească ordinea şi să înveţe pe ungurii din Câmpulung (la Tisa) că statul român cunoaşte să fie mărinimos şi răbdător faţă de minoritate, chiar aşa (însă) nu permite nici cel mai mic gest în contra siguranţei statului.

Sighet la 24 decembrie 1920

urgent Primpretor F. Iurca
Parafa cu: Prefectul judeţ. Maramureş
Intrat la 26.XII.1920 Nr. 9855

Nr. 9855/1920 ss indescifrabil.

Domnule Prefect
Înaintăm alăturat în copie raportul primpretorului plăşii Sighet, vă rugăm să binevoiţi a lua măsurile necesare pentru suspendarea autonomiei comunei Câmpulung (la Tisa) deoarece este un caz care trebuieşte pedepsit în modul cel mai drastic.

Sighet la 29.XII.1920
ss indescifrabil
Copie urgent. ss indescifrabil
Aprobat ss indescifrabil
Kiadotott 1921 ian. 2
emis la 3 ianuarie 1921

▼
Arhivele Statului Baia Mare, fond Prefectura jud. Maramureş, act nr. 9855 / 1920, f. 1-2.

50

1920, Bucureşti. Ordinea de zi a Congresului didactic evreiesc convocat pentru zilele de 11 şi 12 octombrie 1920, la Bucureşti.

Comitetul Central al şcoalelor israelite din Capitală în şedinţa din 8 septembrie c. ţinută în vederea convocării Congresului Comitetelor şcolare şi a corpului didactic din toată ţara (şcoli primare şi secundare de băieţi şi fete) a decis următoarea ordine de zi pentru consfătuirile comitetelor şcolare şi ale corpului didactic israelit.

I.

Comitetele şcolare în şedinţele lor de dimineaţă vor avea de discutat asupra următoarelor chestiuni:
1. Recunoaşterea şcolilor israelite autorizate ca şcoli publice şi echivalarea certificatelor acestor şcoli cu cele similare ale statului.
2. Recunoaşterea şcoalelor israelite autorizate, ca persoane juridice, prin comunităţile respective.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

3. Cererea subvenţiilor absolut necesare întreţinerii şcoalelor israelite din ţară.

4. Stabilitatea corpului didactic.

5. Salariile, gradaţiile şi pensiunile corpului didactic.

II.

Corpul didactic în şedinţele de după amiază va discuta:

1. Programa de predare a limbei ebraice.

2. Programa de predare a religiei şi istoriei evreilor.

3. Salariile, gradaţiile, stabilitatea şi pensiunile corpului didactic.

4. Autorizarea profesorilor şi a manualelor de limba ebraică, religia mozaică şi istoria evreilor.

5. Reorganizarea Asociaţiei generale a corpului didactic israelit din Vechiul Regat şi eventuala întindere a organizaţiei asupra teritoriilor alipite.

Membrii corpului didactic din provincie care ar mai avea şi alte propuneri ni le vor trimite în scris cel mai târziu până la 30 septembrie.

Reprezentanţii comitetelor şcolare vor putea lua parte la şedinţele corpului didactic şi membrii corpului didactic vor putea participa la şedinţele comitetelor şcolare.

Marţi, 12 octombrie seara, va avea loc o şedinţă comună pentru sancţionarea deciziunilor luate în ambele congrese.

Preşedinţii comitetelor şcolare şi membrii corpului didactic cari doresc a lua parte la acest congres sunt invitaţi a trimite de urgenţă adeziunile lor, cel mai târziu până la 30 septembrie, dlui dr. M. Beck, str. Mircea Vodă 20.

▼

Arhivele Statului Neamţ, fond Şcoala izraelito-română de băieţi „Arnold şi Charlotte" Tg. Neamţ, dosar 46/1920, f. 9.

51

1920, Bucureşti. Statutele „Asociaţiei culturale a femeilor evreice".

STATUTELE ASOCIAŢIEI CULTURALE A FEMEILOR EVREICE (A.C.F.E.)

I. NUMELE

Numele Asociaţiei este „Asociaţia Culturală a Femeilor Evreice" (A.C.F.E.)

II. SEDIUL

Sediul se află în Bucureşti.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

III. SCOPUL

A.C.F.E. urmăreşte:

1) Dezvoltarea conştiinţei evreieşti.

2) Împrăştierea culturii iudaice printre femeile evreice şi iniţierea lor în problemele iudaismului.

3) Recrutarea şi instruirea femeilor evreice pentru activitatea practică în folosul reclădirii Palestinei.

IV. MIJLOACELE DE ORGANIZAŢIE

Mijloacele de care se serveşte organizaţia pentru desăvârşirea scopului ei sunt:

1) Conferinţe periodice şi şezători artistice-culturale, înfiinţarea unei biblioteci şi a unei săli de lectură. Editarea de broşuri.

2) Colaborarea la colectarea fondurilor pentru reclădirea Palestinei şi adunarea de fonduri speciale, destinate pentru educarea practică a fetelor din Palestina şi pentru îngrijirea femeilor şi copiilor imigranţi în Erez Israel.

3) Înfiinţarea de secţiuni în Bucureşti şi provincie.

V. CATEGORII DE MEMBRI ŞI OBLIGAŢIILE LOR

Membrele A.C.F.E. sunt de trei feluri:

1) Membrele active: cu dreptul de a alege şi de a fi aleasă poate fi orice femeie evreică. Membra activă are obligaţia de a plăti o cotizaţie lunară. Cotizaţia este lăsată la aprecierea fiecărei membre.

2) Membrii cotizanţi pot fi toţi acei (fără deosebire de sex şi religie) care ajută la bunul mers al Asociaţiei printr-o cotizaţie benevolă.

3) Membrii onorifici: ca membru onorific poate fi aleasă orice persoană care aduce foloase importante Asociaţiei.

VI. ADMINISTRAŢIA

Conducerea Asociaţiei o are:

1) Comitetul. Acesta se compune din 9-11 membre: preşedinta, 2 vicepreşedinte, casiera, 2 secretare, 2 cenzore, bibliotecara.

Comitetul are dreptul de a coopta un număr nelimitat de membre consiliere şi să creeze comisiuni (de ex. pentru presă, festivaluri etc.).

Comitetul are îndatorirea de a conduce toate afacerile asociaţiei. El convoacă adunarea generală şi cea extraordinară. Deciziile comitetului se iau cu majoritate de voturi.

2) Adunarea generală. Adunarea generală se ţine de fiecare secţiune, o dată pe an.

Ea alege comitetul de conducere, primeşte raportul activităţii vechiului comitet şi stabileşte programul de activitate a anului în curs.

3) Conferinţa secţiunilor din toată ţara. Conferinţa secţiunilor are loc numai atunci când există în ţară cel puţin 3 organizaţii. Fiecare secţiune trimite la conferinţă o delegată pentru fiecare 50 de membre. Conferinţele urmăresc unificarea acţiunii secţiunilor.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

VII. A.C.F.E. ŞI RELAŢIILE EI CU UNIUNEA MONDIALĂ A FEMEILOR SIONISTE

A.C.F.E. este afiliată Uniunii Mondiale a Femeilor Sioniste din Londra şi se conformează deci obligaţiilor ce decurg din această afiliere şi colaborează la acţiunile Uniunii Mondiale în Palestina.

VIII. DIZOLVAREA ASOCIAŢIEI

A.C.F.E. nu poate fi dizolvată decât printr-un vot de 2/3 al unei adunări generale care decide în acest caz asupra întrebuinţării averii sale.

▼

Arhivele Statului Bucureşti, fond Prefectura Poliţiei Capitalei, dosar 5 / 1920, f. 1-2.

52

1920. Raport al Direcţiei Siguranţei Generale a Statului referitor la evreii din Transilvania; în anexă, declaraţia evreilor din Transilvania referitor la unirea Transilvaniei cu România.

CHESTIUNEA EVREIASCĂ

Problema evreiască este, nu numai în Transilvania şi în Vechiul Regat, dar chiar şi în statele occidentale, o chestiune la ordinea zilei, o problemă cu repercusiuni internaţionale, care cere o rezolvare într-un fel sau altul şi faţă de care trebuie să avem o deosebită atenţiune.

În Transilvania problema evreiască începe a deveni din ce în ce mai interesantă.

Până în prezent toţi locuitorii de naţionalitate evrei din Transilvania oportunişti din fire au urmat în noul stat faţă de noua conducere o politică de rezistenţă pasivă păstrând o neutralitate expectativă având convingerea fermă în restaurarea Ungariei în vechile ei frontiere, sprijinind în acest scop toate acţiunile interne şi externe faţă de stăpânirea românească.

După înfrângerea bolşevismului din Ungaria deslănţuindu-se asupra lor furia populaţiei din Budapesta prin pogromuri îngrozitoare, văzând pe de altă parte că cumpăna Conferinţei de Pace atârna înspre România, întreaga populaţie evreiască a început în mod brusc a părăsi numai la suprafaţă atitudinea oarecum duşmănoasă având în vedere numai şi numai interesele lor de rasă.

Aşa că în toată Transilvania a pornit un curent nou între evrei în urma căruia – după afirmaţiile preşedintelui Uniunii Naţionale a Evreilor ardeleni – 90% din evreime adoptă hotărârile de la Alba Iulia şi se declară a fi cetăţeni loiali ai statului român. Bineînţeles că şi aceasta urmăreşte un oarecare scop al lor.

Se proiectează înfiinţarea Uniunii Naţionale Evreieşti din Ardeal în care rolul de conducători îl au Dr. Teodor Fischer, avocat în Cluj şi Haim Weissburg.

Originea acestei societăţi îşi are primele începuturi la sioniştii cu tendinţe naţionale pronunţate: limbă naţională, autonomie naţională, şcoli cu limba de propagandă ebraică, şi cari conform principiilor lui Herzl Teodor, Max Nodan, Zaugwill, cer ca pentru jidovii apăsaţi, asupriţi din

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

ţările balcanice şi Rusia să se facă o ţară liberă, unde aceşti nefericiţi să aibă libertate şi odihnă.

Primele începuturi de grupări ale evreilor în societăţi sioniste /naţionale/ sunt a se căuta în Budapesta la societatea „Macabei", unde tineretul evreiesc a dezvoltat cea mai febrilă activitate în favorul sionismului. Şi era atunci în toată fosta Ungarie de abia 1000 de aderenţi ai sionismului care pe lângă toate celelalte, aveau ca scop vădit reînvierea limbii ebraice, şi autonomie naţională. Partea cea mai mare din coreligionari îi luau în râs, ei însă nu s-au descurajat.

Survenind războiul mondial în 1914, toată acţiunea încetează. Izbucneşte revoluţia în noiembrie 1918, ţin în Cluj o adunare în care cu un entuziasm de nedescris aderă cu toţii la sionism, şi în mod provizoriu aleg o comisiune de membri care să-l conducă.

O parte din comunităţile evreieşti din provincie aderă la această mişcare, şi o parte nu. În special, Sibiul şi Blajul nici nu vor să ştie de această mişcare.

Toată această mişcare implica în sine cel mai cras separatism şi emancipare faţă de puterea statului în care trăiesc.

Aderenţi şi grupări sioniste naţionale sunt din pătura tinerilor intelectuali.

Când asociaţia naţională evreiască începuse să ia pregătiri în mare se începe făţiş în presa ungară – jidovească, lupta contra sioniştilor. Lupta e îndârjită, e pusă la cale de rabini, care îşi tem situaţia de conducători.

E fapt cunoscut, că până acum conducătorii atât bisericeşti cât şi politici ai evreilor erau rabini. Ori prin formarea grupării sionismului, pusă la cale de tinerii laici, grupându-se în jurul şi sub conducerea lor poporul evreiesc din orice ţară ar fi, autoritatea şi influenţa rabinilor asupra credincioşilor scade, câştigând preponderenţă laicii. Contrarii sionismului aşa numiţii „CHASIDEI" „Ortodocşi" pe lângă că sunt indignaţi şi nu admit, ca oamenii bătrâni, – ca rabinii – să fie conduşi de copii tineri abia ieşiţi de pe băncile şcolii, dar însuşi fondul pe care se bazează gruparea se deosebeşte de sionişti neadmiţând emigrarea evreilor din nici o ţară în Palestina, ci ei să rămână acolo unde sunt, căutând a se dezvolta în statul respectiv – pe bazele şi în cadrele culturii naţionale evreieşti şi gruparea aceasta e cea mai mare. Nu demult ţinând o adunare în Dej, care s-a declarat contra sioniştilor şi din aderenţe s-a putut constata că 45% din evreimea din Transilvania sunt „Chasidei" „Ortodocşi".

A treia grupare a evreilor, sunt „Neologii" adică asimilaţii. Aceştia, numai prin origine, prin naştere, mai au ceva legături cu ungurii. Proporţia acestora faţă de celelalte e cam de 20%.

Societatea Naţională a Evreilor a luat fiinţă în noiembrie 1918, după sistemul Senatelor Naţionale, după cum am spus ca o emanaţie din sânul grupării sioniste.

În cursul unui an a câştigat destui aderenţi, fiindcă firii separatiste a evreului convenea ideea accentuării evreimii ca naţiune aparte. Afară de aceea legăturile societăţii naţionale cu societatea „Palestina" din Anglia şi cu alte societăţi similare din apus, le întăreşte şi cimentează legăturile cu conaţionalii lor din alte state, sprijinindu-se în mod reciproc, ajungându-şi în modul acesta scopul lor de a domina oriunde sunt şi prin orice mijloace.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Această societate încă nu are statute şi regulamente, deoarece – după cum spun ei – împrejurările de faţă nu le-au dat posibilitatea de a ţine o adunare, la care să ia parte toţi evreii din România.

În 25 ianuarie 1920, au ţinut o şedinţă Sfatul Dirigent/ compus din 50 persoane/ cu următorul program aici alăturat.[1]

Şi precum au început lupta contra sioniştilor, aşa s-a început şi contra Societăţii Naţionale Evreieşti, cu multă înverşunare din partea neologilor, cari nici nu voiau să ştie de această uniune, contestându-i dreptul de a reprezenta populaţia evreiască şi de a vorbi în numele lor.

Cu toată lupta ce o duc neologii în contra Uniunii Naţionale, în fond tot aceleaşi scopuri urmăresc toţi evreii, atât că în forma şi în armele de luptă se deosebesc diferitele grupări una de alta; neologii sunt duşmani făţişi – fiind maghiarizaţi – pe când Uniunea Naţională prin drepturile pe care speră să le câştige ar căuta să întroneze pe lângă drepturi egale un fel de stat în stat în România cu ajutorul evreilor din Vechiul Regat.

În Timişoara li s-a dat un liceu evreilor în care se predă în limba maghiară, un nou prilej de a susţine cultura maghiară.

Dr. Fischer Teodor, unul dintre conducătorii Uniunii Evreieşti, cu toate că trâmbiţa unirea cu Vechiul Regat, totuşi, ca avocat n-a depus până în prezent jurământul de credinţă.

De altfel tot scopul ce-l urmăresc unioniştii şi toată atitudinea Uniunii se poate vedea din declaraţia lui dr. Fischer aici alăturată.

În ziua de 11 ianuarie 1920, studenţii evrei din Cluj au ţinut o adunare de organizare. Au profitat cei ce au fost în Cluj, sub conducerea studentului medicinist Uyhely Iosef, un ungur încarnat – evreu neolog – pentru a răsturna celelalte grupări ale evreilor şi a pune mâna pe conducere, evreii neologi cu sentimente ungureşti, şi care sprijină toate acţiunile ungurilor. Intenţia acestora e ca să se înfiinţeze pe lângă căminul studenţesc românesc, unul unguresc, unul evreiesc, şi bine înţeles că şi acesta tot caracterul unguresc îl va avea, fiind un focar al culturii ungureşti, având limba de conversaţie şi corespondenţă cea ungurească. În legătură cu aceasta se va începe o organizare a studenţilor maghiari în strânsă legătură cu studenţimea de naţionalitate evrei.

În zilele acestea au sosit şi sosesc mulţime de studenţi la Universitatea din Cluj. Toţi aceştia vor fi adevărate unelte ale ungurilor în contra noastră.

În faţa acestui pericol studenţimea română a cerut rectorului Universităţii să nu permită înscrierea lor.

Deci e de prevăzut lupta, care se va începe între studenţimea română şi evreo-maghiară, care probabil va avea răsunet la Bucureşti, Cernăuţi, Iaşi şi poate şi la alte universităţi europene.

În faţa acestei situaţii puţin clare, nehotărâtă şi ici colea duşmănoasă a evreimii din Transilvania, pentru a nu avea alte repercusiuni, şi mai vârtos, temându-se cei din Bucureşti, că atitudinea conaţionalilor lor, mai mult favorabilă ungurilor în România Mare să nu fie exploatată mai târziu, în defavorul lor.

În zilele acestea a sosit în Oradea Mare rabinul Chalem Şor din Bucureşti, care ţinând slujba în biserica evreiască, a adus rugăciuni pentru rege şi regină şi pentru conducătorii politici. La evrei le-a spus ca să se

1 Din raţiuni de spaţiu tipografic, programul nu este publicat.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

alipească cu trup şi suflet de cei din Regat care sunt egali în drepturi cu ceilalţi cetăţeni. A plecat în Maramureş. La o parte din evrei a lăsat impresie bună, iar o parte, cea mai mare, au lansat versiuni că e plătit anume de Guvernul român.

Oricâte grupări ar fi, şi oricâte manifestări de unire şi alipire.ar arăta la suprafaţă, faţă de România Mare toate acestea sunt numai jocuri de forma cunoscută fiind în fond toată atitudinea duşmănoasă a evreilor din Transilvania pentru ca să-şi poată mai bine ajunge scopurile lor personale. În orice acţiune, care ar avea de aparenţă o manifestare favorabilă noii stări de lucruri, în realitate, nu e decât o tendinţă spre independenţa lor naţională, din orice stat ar fi, şi o solidară uniune defensivă şi ofensivă, pe orice teren – bine înţeles numai cel militar, nu – a tuturor evreilor din complexul de state ale lumei acesteia în care trăim.

Subinspector General
s.s. indescifrabil

Şeful serviciului
s.s. indescifrabil

▼
Arhivele Statului Bucureşti, fond Casa Regală, dosar 20/1920, f. 1-5.

*

“Problema evreiască a fost privită întotdeauna prin prisma urii de rasă şi nimeni dintre politicienii statelor în trecut nu se ocupau cu gândul de a rezolva în mod serios această chestiune. Noi am crezut, că orice popor prin el însuşi se înalţă şi poate realiza idealul său. De aceea curentul naţionalist /sionist/ a pătruns repede în toate unghiurile locuite de evrei. Azi mai mult decât 90% dintre evrei sunt naţionalişti /sionişti/. Singura metodă de canalizare a tendinţelor, care din partea antisemiţilor se taxează de subminatoare şi iritantă, este lupta pentru emancipare a evreilor. Noi sperăm, că în lupta noastră naţională vom fi sprijiniţi de către toate naţiunile conlocuitoare şi de guvern.

Noi evreii suntem neutri în faţa problemelor externe, dar oricare este hotărârea Conferinţei de Pace, ne plecăm în faţa ei, şi considerând caracterul real al situaţiei, precum fiind şi în posesia unor informaţii particulare, suntem încredinţaţi că unirea Ardealului şi a părţilor româneşti din Ungaria, anunţată prin presă, este consfinţită şi de Conferinţa de Pace.

Ar fi consult, ca această hotărâre să fie publicată în mod oficial. Noi declarăm solemn, că vom fi cetăţeni loiali ai noului stat. Vom sprijini acţiunea de închegare a statului nou şi dorim înflorirea României.

Avem încredere în Guvernul român şi sperăm că principiile de guvernare ale bărbaţilor de stat români se vor traduce în fapte.

Noi am avut strânse legături culturale-politice cu ungurii în trecut şi nu putem deveni din senin duşmani ai lor. Totuşi în faţa situaţiei noi care s-a creat şi în urma politicii de intoleranţă practicată în Ungaria faţă de evrei, raportul între noi s-a modificat mult. Nu ne identificăm nici cu politica lor de rezistenţă, vă repet: noi suntem neutri. În curând însă vom lua parte la luptele politice interne. Dar această intenţie a noastră este paralizată în mod temporar prin măsurile excepţionale, care sunt azi în vigoare.

Programul nostru este autonomie culturală deplină şi crearea posibilităţilor pentru validitarea noastră în viaţa de stat. În primul rând votul proporţional.“

▼
Arhivele Statului Bucureşti, fond Casa Regală, dosar 20/1920, f. 5-7.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

53

1920, Bucureşti. Tabele cuprinzând repartizarea după naţionalitate a populaţiei rurale şi urbane din Transilvania, Banat şi celelalte ţinuturi alipite (publicate în 1923).

Tabel No. 1

no. crt	JUDEŢELE	POPULAŢIA TOTALĂ RURALĂ			POPULAŢIA		
					ROMÂNI		
		1900	1910	1920	1900	1910	1920
1	Alba de jos	186.090	194.300	190.841	155.037	160.027	161.508
2	Arad	335.762	355.154	335.479	222.031	237.356	232.644
3	Bihor	379.340	421.734	421.599	226.833	250.048	267.390
4	Bistriţa-Năsăud	106.933	114.607	108.115	78.503	83.094	81.337
5	Braşov	58.919	60.143	61.618	22.638	23.305	23.955
6	Caraş-Severin	421.442	438.667	396.609	321.375	326.135	304.412
7	Ciuc	118.496	133.114	128.704	15.859	17.833	27.648
8	Cojocna	204.361	229.739	223.510	140.229	157.435	163.544
9	Făgăraş	86.344	88.595	87.064	81.153	82.262	83.455
10	Hunedoara	283.029	316.155	297.806	247.561	262.134	251.609
11	Maramureş	110.710	129.004	64.440	71.456	77.814	77.814
12	Mureş-Turda	171.544	186.762	180.889	64.529	68.881	82.043
13	Odorheiu	110.230	113.929	109.193	2.840	2.725	4.464
14	Sălaj	193.996	215.193	210.083	123.988	134.99	136.424
15	Sătmar	226.336	239.565	230.333	123.695	124.132	148.143
16	Sibiu	128.841	134.928	135.342	96.450	99.868	99.075
17	Solnoc-Dobâca	220.883	229.767	218.770	176.125	180.933	177.820
18	Târnava-Mare	126.316	128.613	127.179	56.670	54.621	60.965
19	Târnava-Mică	101.934	107.266	104.931	53.781	53.688	55.117
20	Timiş-Torontal	441.678	438.461	406.040	167.768	166.783	156.385
21	Trei Scaune	124.492	133.336	128.916	19.352	22.805	27.554
22	Turda-Arieş	148.462	160.920	160.553	114.035	122.279	125.136
	Total	**4.286.138**	**4.570.099**	**4.392.578**	**2.574.922**	**2.574.922**	**2.702.599**

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Tabel No. 1

RURALĂ, REPARTIZATĂ PE NAŢIONALITĂŢI											
UNGURI			GERMANI			EVREI			ALŢII		
1900	1910	1920	1900	1910	1920	1900	1910	1920	1900	1910	1920
23.041	24.976	20.441	6.357	6.218	6.356	–	–	1.315	1.655	3.132	1.221
70.028	75.334	58.809	28.527	27.630	28.512	–	–	2.516	15.176	14.834	12.998
142.253	158.699	132.111	1.946	2.042	1.386	–	–	11.148	8.308	10.945	9.564
6.157	7.913	3.643	20.149	19.774	15.343	–	–	4.838	2.124	3.826	2.954
17.076	17.541	18.447	18.771	18.701	18.988	–	–	55	434	596	173
16.330	25.176	14.386	47.034	47.345	44.228	–	–	1.531	36.703	40.011	32.052
101.359	113.748	99.027	921	920	207	–	–	1.403	357	613	419
54.781	60.821	48.404	7.274	6.711	5.672	–	–	3.776	2.077	4.772	2,114
2.248	3.109	1.475	2.384	2.233	1.868	–	–	103	559	991	163
23.590	40.853	31.999	6.927	6.208	6.852	–	–	2.888	4.951	6.960	4.458
10.062	11.435	7.404	20.671	26.582	2.917	–	–	25.509	15.537	19.625	15.360
100.512	108.429	90.101	3.821	4.712	3.361	–	–	2.964	2.682	4.740	2.420
104.925	108.570	101.692	1.978	1.990	1.803	–	–	862	487	644	372
64.900	73.805	59.983	1.375	777	754	–	–	7.224	3.733	5.812	5.698
89.233	107.564	42.361	11.564	6.352	28.444	–	–	9.954	1.844	1.517	1.441
1.788	2.032	1.213	29.284	30.580	31.755	–	–	55	1.319	2.448	3.244
36.039	39.374	29.799	6.629	6.266	2.675	–	–	8.241	2.090	3.194	1.235
13.348	14.072	12.303	52.474	52.872	53.508	–	–	327	3.824	7.048	76
27.508	29.079	26.690	18.879	19.658	19.917	–	–	1.149	1.766	4.841	2.058
45.423	56.214	43.022	178.975	163.321	159.941	–	–	1.999	49.512	52.143	44.693
104.202	109.187	100.189	268	422	209	–	–	502	670	922	462
31.957	34.956	31.857	563	476	77	–	–	1.868	1.877	3.209	1.615
1.086.760	**1.222.887**	**975.356**	**466.771**	**451.790**	**433.763**	–	–	**90.227**	**157.685**	**192.823**	**144.790**

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Tabel No. 2

no. crt.	JUDEŢELE	POPULAŢIA TOTALĂ URBANĂ			POPULAŢIA ROMÂNI		
		1900	1910	1920	1900	1910	1920
1	Alba de jos	26.262	27.265	24.121	11.062	11.456	11.598
2	Arad	56.260	63.166	62.490	9.556	10.279	12.469
3	Bihor	50.177	64.169	68.081	3.335	3.604	8.441
4	Bistriţa-Năsăud	12.081	13.236	3.753	4.470	3.716	
5	Braşov	36.646	41.056	40.335	11.248	11.786	12.183
6	Caraş-Severin	22.623	27.817	27.655	8.869	10.143	11.903
7	Ciuc	9.906	12.606	11.495	97	199	734
8	Cojocna	49.295	60.808	83.542	6.039	7.562	28.274
9	Făgăraş	6.457	6.579	6.852	2.292	2.174	2.906
10	Hunedoara	20.809	23.970	22.622	9.452	9.541	10.960
11	Maramureş	17.445	21.370	23.691	1.697	2.001	4.964
12	Mureş Turda	26.074	32.827	39.062	2.873	3.028	5.504
13	Odorheiu	8.054	10.244	10.192	88	115	211
14	Sălaj	13.297	14.947	16.295	1.463	1.288	3.098
15	Sătmar	58.030	68.269	69.458	3.957	4.109	13.924
16	Sibiu	37.347	41.993	40.173	11.963	13.804	13.645
17	Solnoc Dobâca	16.251	18.309	19.061	4.184	4.792	6.045
18	Târnava-Mare	18.822	20.213	21.685	5.109	5.760	6.647
19	Târnava-Mică	7.263	8.825	8.635	1.495	1.897	2.684
20	Timiş-Torontal	59.229	72.555	82.689	6.298	7.566	15.892
21	Trei Scaune	12.769	14.794	15.989	87	158	1.411
22	Turda Arieş	12.117	13.455	15.059	2.768	3.389	4.476
Total		577.205	678.423	721.546	107.685	119.121	181.678

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Tabel No. 2

URBANĂ, REPARTIZATĂ PE NAŢIONALITĂŢI											
UNGURI			GERMANI			EVREI			ALŢII		
1900	1910	1920	1900	1910	1920	1900	1910	1920	1900	1910	1920
13.319	14.131	9.406	1.596	1.051	787	-	-	2.247	285	627	83
38.929	46.085	39.399	5.643	4.365	3.012	-	-	5.306	2.132	2.437	2.304
44.750	58.421	40.744	1.404	1:416	598	-	-	17.880	688	728	418
2.318	2.824	1.302	5.887	5.835	5.163	-	-	2.018	123	107	165
14.115	17.831	15.137	10.644	10.841	11.293	-	-	1.505	639	598	217
4.807	8.288	4.562	8.269	8.570	8.348	-	-	2.234	678	816	608
9.604	12.140	9.951	141	160	78	-	-	458	64	107	274
40.845	50.704	41.583	1.784	1.676	2.703	-	-	10.633	627	866	979
2.911	3.357	2.500	1.243	1.003	967	-	-	457	11	45	28
8.726	11.867	7.979	2.260	1.8793	1.669	-	-	1.768	369	669	246
12.658	17.542	6.552	2.329	1.257	149	-	-	11.026	761	570	1.000
19.298	25.737	25.742	3.625	3.600	2.998	-	-	4.587	278	462	261
7.682	9.888	9.653	247	212	154	-	-	163	28	29	11
11.582	13.507	10.761	119	39	77	-	-	2.132	133	113	227
52.720	63.007	34.532	902	886	7.816	-	-	12.411	451	267	775
6.296	8.127	4.545	18.394	19.177	20.101	-	-	1.405	694	885	477
11.173	12.621	7.639	623	635	106	-	-	4.265	271	261	1.006
3.791	4.402	3.884	9.295	9.352	10.311	-	-	639	627	699	204
4.93	5.823	4.702	413	614	455	-	-	636	372	491	158
19.136	28.552	26.185	19.614	31.644	29.188	-	-	8.296	4.181	4.793	3.128
12.553	14.331	13.979	95	195	220	-	-	34	60	33	
18.149	9.674	9.660	91	100	131	-	-	701	409	292	92
351.045	**438.859**	**330.397**	**104.620**	**104.521**	**105.664**	**-**	**-**	**91.113**	**13.855**	**15.922**	**12.694**

▼
Buletinul statistic al României, editat de Direcţia generală a Statisticii din Ministerul Industriei şi Comerţului, nr. 2/1923, p. 50-53.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

54

1920, Bucureşti. Tabel cuprinzând repartizarea populaţiei pe oraşe, după naţionalitate (publicat în 1923).

Tablou No.3

No. curent	NUMELE ORAŞELOR	Numărul locuitorilor	Români	Unguri	Germani	Evrei	Alţii
1	Abrud	2.226	1.439	713	44	28	2
2	Aiud	8.108	18.954	5.604	103	437	10
3	Alba-Iulia	9.645	5.228	2.041	536	1.770	70
4	Arad	62.492	12.469	39.399	3.012	5.206	2.304
5	Baia-Mare	12.780	5.0?5	4.652	1.232	1.792	99
6	Baia-Sprie	4.008	1.438	1.872	496	193	9
7	Bistriţa	12.364	3.716	1.302	5.163	2.098	165
8	Braşov	40.235	12.183	15.137	1.292	1.505	217
9	Caransebeş	7.619	4.282	327	2.365	460	185
10	Careii-Mari	15.294	2.938	3.337	5.932	2.571	516
11	Cluj	831.542	28.274	41.583	2.073	10.633	979
12	Dej	12.500	3.460	5.601	58	3.224	157
13	Deva	7.237	2.606	3.680	135	728	88
14	San-Dicio-Martin	4.709	1.220	2.870	56	490	72
15	Făgăraş	6.852	2.900	2.500	967	457	28
16	Gheorgheni	8.820	466	7.994	29	270	?1
17	Gherla	6.561	2.585	2.038	48	1.041	849
18	Haţeg	4.403	2.425	843	170	554	51
19	Hunedoara	4.198	1.822	1.964	194	175	43
20	Ibaşfălău	3.926	1.464	1.831	399	146	86
21	Lugoj	20.036	7.621	4.235	5.983	1.774	423
22	Mediaş	10.124	3.219	1.631	4.691	435	148
23	Mercurea-Ciuc	2.675	268	1.957	49	188	213
24	Ocna-Sibiului	4.142	2.987	1.048	104	12	1
25	Odorhei	10.192	211	9.653	154	163	11

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

26	Oradea-Mare	68.081	8.441	40.744	598	17.880	418
27	Orăştie	7.144	4.107	1.492	1.170	311	64
28	Reghinul-Săsesc	8.074	1.557	2.564	2.522	1.341	90
29	Sătmar	37.376	4.543	24.671	156	785	151
30	Sf. Gheorghe	11.189	1.337	9.145	198	280	29
31	Sibiu	32.748	8.553	4.291	18.218	1.310	376
32	Sighet	23.691	4.964	6.552	149	11.026	1.000
33	Sighişoara	11.561	3.428	2.253	5.620	204	56
34	Sebişul-Săsesc	7.425	5.092	254	1.883	95	101
35	Şimleul-Silvaniei	6.926	1.792	3.441	38	1.580	75
36	Târgul-Murăş	30.988	3.947	23.978	446	3.246	171
37	Târgul-Săcoesc	4.800	74	4.634	22	66	4
38	Timişoara	82.689	15.892	26.185	29.188	8.296	3.128
39	Turda	15.059	4.475	9.660	131	701	92
40	Zalău	9.369	1.306	7.320	39	553	152
	Total	**721.546**	**181.678**	**330.297**	**105.664**	**91.113**	**12.694**

▼
Buletinul statistic al României, editat de Direcţia generală a Statisticii din Ministerul Industriei şi Comerţului, nr. 2 / 1923, p. 54.

55

1920, Bucureşti. Tabel statistic cuprinzând situaţia întreprinderilor industriale din Basarabia, după naţionalitatea şi religia patronului (publicat în 1922).

Vezi Tabel 3 pe verso.

▼
Buletinul statistic al României, editat de Direcţia generală a Statisticii din Ministerul Industriei şi Comerţului, nr. 8 / 1922, p.123.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

No. curent	PE ORAŞE ŞI JUDEŢE	FELUL FABRICELOR ŞI UZINELOR																							
		Fabrici de săpun	Fabrici de ulei	Fabrici de bere	Fabr. de bomboane	Fabrici de piele	Fabrici de spirt şi coniac	Fabrici de apă gazoasă	Fabrici de ţiglă	Fabrici de macaroane	Prăvălii	Manuf. şi Galant.	Mori	Ferării	Lemnării	Croitorii	Bucătării	Cârciumi	Cismării	Tâmplării	Ateliere mecanice	Tipografii	Rotării	Restaurante	Alte firme	TOTAL
	A) COMUNE URBANE																									
1	ORAŞ: Hotin	1	4	2	–	–	1	–	–	–	–	–	3	–	–	2	–	–	1	–	–	–	–	–	–	14
2	" Soroca	1	4	1	–	–	–	1	–	–	20	–	9	12	5	48	6	12	61	11	3	4	7	–	15	220
3	" Bălţi	2	10	1	2	–	–	1	–	–	23	–	1	10	8	–	5	–	17	–	–	–	–	–	–	80
4	" Orhei	2	1	1	–	2	–	1	1	–	–	–	–	9	3	–	–	–	–	7	2	–	–	–	1	30
5	" Chişinău	4	3	4	–	9	8	10	–	10	85	194	1	19	?	68	63	24	97	3	20	3	3	78	196	908
6	" Tighina	–	1	1	–	–	–	2	–	–	–	–	4	12	–	7	–	–	4	–	6	–	1	–	2	40
7	" C. Albă	1	–	–	–	–	1	1	–	1	13	–	1	5	–	20	–	–	24	5	8	–	1	–	–	81
8	" Ismail	–	1	1	–	–	1	4	2	1	30	–	13	29	6	24	4	15	41	5	6	–	3	–	12	198
9	" Cahul	1	3	–	–	–	–	2	–	–	15	–	2	17	7	15	10	–	14	4	6	2	–	2	15	115
	Total-oraş	12	27	11	2	11	11	22	3	12	186	194	34	113	35	184	88	51	259	35	51	9	15	80	241	1.686
	B) COMUNE URBANE																									
1	JUDEŢ: Hotin	7	7	–	–	–	1	–	–	–	37	–	27	6	–	–	–	1	–	–	–	–	–	–	16	102
2	" Soroca	–	1	–	–	18	1	–	–	–	–	–	26	4	3	18	2	–	17	–	–	–	–	–	6	96
3	" Bălţi	4	58	–	–	–	–	1	–	–	–	–	90	27	17	16	5	–	32	–	–	–	–	–	6	256
4	" Orhei	–	26	–	–	–	2	–	–	–	40	–	35	31	14	18	3	3	36	–	–	–	–	–	68	276
5	" Chişinău	1	11	–	–	1	2	–	5	–	22	–	21	37	15	2	–	25	22	–	–	–	–	–	7	171
6	" Tighina	–	4	–	–	–	–	–	–	–	6	–	50	43	30	8	–	5	21	–	–	–	–	–	11	178
7	" C. Albă	2	21	–	–	–	–	–	–	–	16	–	66	136	111	22	–	27	79	–	–	–	–	–	89	564
8	" Ismail	–	22	–	–	–	–	–	–	–	–	–	70	85	51	10	–	3	21	–	–	–	–	–	39	301
9	" Cahul	–	13	–	–	–	–	–	–	–	6	–	27	48	19	8	–	10	23	–	–	–	–	–	20	174
	Total-judeţe	14	163	–	–	19	6	1	5	–	127	–	412	417	260	102	10	74	251	–	–	–	–	–	262	2.123
	RECAPITULAŢIE																									
1	Total-oraş	12	27	11	2	11	11	22	3	12	186	194	34	113	55	184	88	51	259	35	51	9	15	80	241	1.686
2	Total-judeţ	14	163	–	–	19	6	1	5	–	127	–	412	417	260	102	10	74	251	–	–	–	–	–	262	2.123
	TOTAL G-RAL	26	190	11	2	30	17	23	8	12	313	194	446	530	295	286	98	125	510	35	51	9	15	80	503	3.809

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

RELIGIUNEA PATRONULUI					NAŢIONALITATEA PATRONULUI												LUCRATORII		NUMARUL UCENICILOR				
Ortodoxă	Mozaică	Catolică	Protestantă	Altă religie	Român	Rus	Ucrainean	Polon	Lipovan	German	Bulgar	Evreu	Găgăuţ	Altă naţie	Total Patroni	Total lucrători angajaţi ocazional	Din ateliere	Din afară de atel.	De la 10-15 ani	De la 15-20 ani	Peste 20 ani	TOTAL	Câte ceasuri pe zi se lucrează în ateliere
1	13	–	–	–	1	–	–	–	–	–	–	13	–	–	14	69	69	–	–	6	13	19	8
59	151	6	1	3	34	23	2	6	–	1	–	154	–	–	220	142	142	–	19	8	–	27	8
11	41	1	–	27	9	1	–	1	1	–	–	68	–	–	80	122	78	44	–	–	–	–	8
5	25	–	–	–	5	–	–	–	–	–	–	25	–	–	30	61	61	–	12	–	–	12	8
149	738	9	3	9	69	64	3	8	6	5	–	738	–	15	908	781	583	198	22	34	8	64	8
19	21	–	–	–	3	16	–	–	–	–	–	21	–	–	40–	74	74	–	7	11	3	21	8
40	31	14	3	–	4	34	–	2	–	3	2	43	–	–	88	129	104	25	57	35	6	98	9
145	46	7	–	–	11	90	2	3	14	1	27	47	–	3	198	310	295	15	18	35	67	120	10
63	46	1	5	–	37	20	–	1	–	4	3	47	–	4	115	14	14	–	6	5	11	22	8
492	1.112	38	12	39	173	248	7	21	21	14	32	1.155	–	22	1.693	1.702	1.420	282	141	134	108	383	8 1/2
36	56	7	–	3	34	3	–	5	–	2	–	56	–	2	102	373	138	235	12	4	–	16	8
30	60	4	–	2	30	–	–	4	–	–	–	60	–	2	96	140	139	1	–	1	13	14	11
168	47	6	4	31	167	7	2	3	–	4	1	45	–	27	256	418	309	109	–	2	10	12	8
100	170	2	2	2	94	7	1	1	–	2	–	170	1	–	276	200	182	18	20	3	–	23	10
115	42	4	2	8	101	14	2	2	4	4	4	38	–	2	171	105	80	25	2	4	10	16	10
128	25	9	6	10	82	21	1	8	–	13	3	29	15	6	178	119	80	39	17	10	2	29	9
281	46	37	202	3	109	65	20	3	2	234	92	40	–	4	569	346	229	117	11	20	6	37	10
273	8	9	–	11	63	98	9	–	14	11	77	8	2	19	301	169	136	33	17	23	10	50	10
143	8	5	16	2	101	5	–	3	–	18	10	8	26	3	174	121	76	45	13	3	–	16	9
1.274	462	83	232	72	781	220	35	29	20	288	187	454	44	65	2.123	1.991	1.369	622	92	70	51	213	9.44
492	1.112	38	12	39	173	248	7	21	21	14	32	1.155	–	22	1.693	1.702	1.420	282	141	134	108	383	8 1/2
1.274	462	83	232	72	781	220	35	29	20	288	187	454	44	65	2.123	1.991	1.369	622	92	70	51	213	9.44
1.766	1.574	121	244	111	954	468	42	50	41	302	219	1.609	44	87	3.816	3.693	2.789	904	233	204	159	596	9 1/2

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

56

1921 ianuarie 19, Sighetul Marmaţiei. Circulara subprefectului judeţului Maramureş privind organizarea unui curs gratuit pentru însuşirea limbii române de către funcţionarii de stat, comunali, administrativi etc. din principalele instituţii, unităţi de stat şi particulare din judeţ.

Către

1) Direcţiunea financiară
2) Primăria oraşului
3) Regiunea silvică
4) Preşedintele de tribunal
5) Direcţiunea spitalului

Cu începere de la 1 februarie 1921 se va ţine un curs de limba română pentru funcţionarii de stat, comunali, administrativi, etc.

Cursul se va face de către prim-notarul judeţului, dr. Al. Moldovan şi este gratuit.

Durata se va fixa după înscriere.

Fiecare participant se obligă la sfârşitul cursului să se prezinte înaintea unei comisiuni care-l va examina şi va elibera un certificat despre rezultat.

Cursul se va ocupa, în special, cu limba oficială, în rezumat şi după posibilităţi, se va face însă şi istoria şi literatura română.

Înscrierile se fac până la 31 ianuarie inclusiv.

19.I.1921

ss indescifrabil

Aprob ss indescifrabil – prefect
1) A „Máramoros"
2) A „Máramaros Független Ujság" szerkesztöségének

Helyben

A tisztviselök részére 1921 február hé elsejével románygelvü tanfolyam fog megnyitatni. A tanfolyamot Dr. Moldován Sándor vármegyei föjegyzö tartja meg és ingyenes lesz. Tartalma a beiratások után lesz megállapitva. A tanfolyam végeztével, résztvevök vizsggálatot tesznek és annak eredményéröl bizonyitványt nyernek. A tanfolyam különösképen a hivatalos nyelv elsajatitása és a lehetöség szerint, román irodalomtörténettel is fog foglalkozni.

Felhivátnak az összes köz és magán tisztviselök, valamint mások is a kik ebben a tanfolyamban részt akarnak venni, hogy jelentkezenek a vármegyei föjegyzönél bezárólag folyó év Jánuár hó 31-ig. Dr. Moldován Sándor

Conţinut identic cu al circularei în limba română de mai sus, diferind doar topica frazelor. Textul a fost adresat redacţiilor ziarelor de limbă maghiară „Maramureşul" şi „Maramureşul Independent", ambele au apărut în Sighetul Marmaţiei.

▼
Arhivele Statului Maramureş, fond Prefectura jud. Maramureş, act nr. 389/1921, f. 1-2.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

57

1921 ianuarie 24, Câmpulung. Raport al şefului Serviciului Special de Siguranţă Câmpulung către subinspectorul general din Cernăuţi asupra stării de spirit a rutenilor din circumscripţia Câmpulung.

11 Gl. la nr. 283/1921[1], Câmpulung, 24 ianuarie 1921
Mişcarea ruteană – ucraineană.

În această cir<cumscripţie>, un mare număr de ruteni se găsesc pe la diferite fabrici de cherestea. Toţi sunt duşmani pe faţă ai statului nostru, căci, zic ei, cum să ţină la România când nu li s-a dat încă pământul promis de doi ani de zile în urmă. Aceştia ne urăsc atât de mult încât, deşi ştiu româneşte la perfecţie, când vorbeşti cu ei spune că nu ştie decât ruseşte. Acest fapt denotă că-n judeţele de peste Prut se face propagandă ucraineană cu scop vădit contra statului.

În cir<cumscripţia> noastră îi avem în continuă supraveghere pe câţiva intelectuali.

Şeful serviciului,
Giossan

▼
Arhivele Statului Suceava, fond Serviciul Special de Siguranţă Câmpulung, dosar 7/1921, f. 3.

58

1921 februarie 2, Bucureşti. Cerere adresată Prefecturii Poliţiei Capitalei de studenţii ucraineni de la facultăţile din Bucureşti pentru a li se aproba ţinerea unei adunări generale în care să fie adoptate statutele unei societăţi cultural-ştiinţifice.

Domnule Prefect,

Subsemnaţii studenţi ucraineni ai diferitelor facultăţi din Bucureşti, vă rugăm să binevoiţi a ne da aprobarea dumneavoastră pentru a ţine o adunare generală, în care să se fixeze statutele unei Societăţi cultural-ştiinţifice pentru a forma asociaţia în baza acestor statute.

Locul şi data, Sala a V-a a Universităţii la 6 februarie 1921

Bucureşti, la 2 februarie 1921

---

1 pe verso: România. Ministerul de Interne. Direcţia Poliţiei şi Siguranţei Generale. Serviciul Special de Siguranţă nr. 283, 1921, ianuarie 26. Subinsp(ectorului) general Cernăuţi. Am onoarea a vă înainta aici anexate un număr de 13 note relative la diferite mişcări luna ianuarie 1921.
Şeful serviciului, Giossan

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

ss. indescifrabil
student medicină veterinară

ss. indescifrabil
student medicină

ss. indescifrabil
student medicină veterinară

ss. indescifrabil
student medicină

ss. indescifrabil
student medicină veterinară

ss. indescifrabil
student medicină

ss. indescifrabil
student silvicultură

ss. indescifrabil
student medicină veterinară

ss. indescifrabil
student medicină

(Rezoluţie)
Se autorizează
(ss. indescifrabil)

că s-a aprobat studenţilor ucraineni să ţină o adunare generală în ziua de 6 februarie a.c., în sala a V-a a Universităţii.

ss. indescifrabil

D-sale,
Domnului Prefect al Poliţiei în Bucureşti.

▼
Arhivele Statului Bucureşti, fond Prefectura Poliţiei Capitalei, dosar 13 / 1921, f. 1-2.

59

1921 februarie 11, Braşov. Adresă prin care Regimentul 8 Jandarmi Braşov transmite, în copie, Companiei de Jandarmi Târnava-Mică din Târnăveni ordinul Corpului VI Armată nr. 28268 din 21 ianuarie 1921, referitor la activitatea maghiarilor din Transilvania.

Copie.

Comunicat:
Insp. Circ. I, II
Companii terit.

Confidenţial.

Nr. 994
Braşov, la 11 Februarie 1921
Regimentul 8 Jandarmi Braşov

Către,
Comp. Jand. Târnava-Mică
în
Diciosânmartin.

Vi se trimite mai jos, în copie, ord. Corpului VI Armată Nr. 28268 din 21.I.1921 primit cu ord. Nr. 839 confid. din 5.II.1921 al Brig. IV Jandarmi, cu informaţiile referitoare la propaganda iredentistă, pe care ungurii o propagă în Transilvania, – spre ştiinţă şi conformare –.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Comand. Reg-t 8 Jandarmi
Colonel Bordan m.p.

Copie: Notă informativă. Comandamentul Corpului VI Armată este informat din sorginte sigure că zilele acestea vor fi plecat mai mulţi agenţi maghiari în Transilvania pentru a discredita în primul rând ziarul unguresc care va apare la Bucureşti, în curând, redactat de Variasy. –

Propaganda pe care o vor face aceşti agenţi cuprinde trei grupe speciale.

Ungurii a/, Relaţiuni economice. Ungurii din Ardeal să fie avizaţi să nu renunţe la nici un caz de întreprinderile comerciale, la administrarea moşiilor lor, la titlurile de valoare deja câştigate şi să caute a-şi însuşi pe toate căile bunurile mobiliare. –

Să caute a înfiinţa institute financiare, cooperative maghiare spre a câştiga în Transilvania un rol preponderent în politica economică. –

Să se caute pe toate căile boicotarea întreprinderilor româneşti. –

b/ Relaţiuni politice. Fiecare ungur să fie convins că se află în Transilvania pe propriul său teritoriu ungar şi că alipirea acestui ţinut la România nu este decât o transitorie pradă balcanică, ungurii să fie veşnic pregătiţi a scutura, la semnalul dat, jugul impus de către români. –

Pentru a putea conserva şi cultiva această conştiinţă naţională iredentistă e nevoie de înfiinţarea unor societăţi culturale a căror conducere s-o aibă întotdeauna unul de ai noştri.

Se va înfiinţa în fiecare sat biblioteca iredentistă. –

În fiecare casă particulară să nu lipsească de pe pereţi harta Ungariei înainte de război. –

Tricolorul unguresc, nasturi în culorile naţionale, se vor purta „Memento permanent". Ziarele ungureşti care apar acum în ţară se vor declara ca ziare ovreeşti trădătoare, cari urmează a nu mai fi cumpărate de nimeni.

E probabil a comanda ziare neutrale germane din străinătate. Broşuri se vor înmâna străinilor cari vizitează România-Mare, spre a-i câştiga pentru cauza ungară. – Inteligenţa ungară va trebui să caute căile şi în toate împrejurările, în localuri, în trenuri, în gări etc. să-şi câştige simpatiile străinilor. –

Costumul naţional unguresc să fie veşnic purtat.

Copiilor li se va da educaţie naţională acasă, oprindu-se a se trimite la şcoala românească. În anumite cazuri sunt preferabile şcolile rurale. –

Se vor înfiinţa societăţi sportive de gimnastică şi reviste ungare sportive. –

Ungurii filo-români să fie batjocoriţi, insultaţi şi compromişi. –

Datoria fiecărui membru al populaţiei ungare este să propage în public cu orice ocazie ideea că Transilvania este teritoriu unguresc. –

Ungurii să se ferească de socialism; mişcările socialiste române se vor încuraja însă, ca orice idee care ar provoca revolte muncitoreşti. –

Saşii: Nu se va neglija nici o ocazie a stimula mândria de rasă şi cultură, superioară aceleia a stăpânitorilor români, inferiori prin cultură. –

Să se lege şi cimenteze prietenia strânsă între unguri şi saşi. Să se propage ideea antisemită. Deputatul Brandsch şi alţi compatrioţi să se declare ca trădători etc.

Militare. Se vor sprijini mişcările socialiste în armată.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Se va căuta să se revolte soldaţii contra ofiţerilor „pudraţi şi fardaţi".

Să se cumpere şi ascundă arme pentru momentul venit de revoltă.

A se trimite continuu la Budapesta, informaţiuni despre starea şi dispoziţia sufletească a armatei. –

A se repercuta orice nemulţumiri ale populaţiei rurale în serviciul armatei.

Acestor instrucţiuni teoretice vor urma instrucţiuni practice.

Diverse: Se vor căuta afiliaţiuni de bancă ungureşti la institute unde direcţiunea este favorabilă ungurilor. –

Toate organizaţiunile ungureşti trebuiesc conduse şi concentrate în mod unitar. Se va cumpăra o tipografie.

Se vor câştiga funcţionarii căilor ferate.

Agenţii sunt ţinuţi la Budapesta, planuri practice relativ la propagandă, care serviciu se va căuta a se organiza mai mult prin femei de orice clasă socială. –

Se va căuta a se sprijini orice mişcări republice în regat.

Se vor stabili relaţiuni cu socialiştii extremi şi se va căuta a se câştiga presa şvabilor, pentru cauza maghiară. –

Lozinca oamenilor „noştri" este: „Nem, nem, soha".[1] Aceştia vor purta un inel cu Sf. Stafan în relief. –

În cifrarea agenţilor numerile vor fi scrise unele sub altele ca să facă impresia unei adiţiuni. –

Organizaţiunea este sprijinită în mod financiar, oficial de către „Terület védö Liga"[2] al cărei preşedinte era până acum contele Teleky actualul prim-ministru. –

P.C. /ss/ Nedescifrabil.
Pentru conformitate
Adj. Regatului Sublocot.
Mesaroşu m.p.

Pentru autenţia copiei
Diciosânmartin, la 20 Faur 1921.

L.S.
Şef de birou
S.S. indescifrabil

▼

Arhivele Statului Mureş, fond Prefectura jud. Târnava-Mică, dosar 24 / 1921, 3-4.

1 – Nu, Nu, niciodată – în lb. maghiară.
2 – Liga Apărării Teritoriale – în lb. maghiară.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

60

1921 februarie, Bucureşti. Statutele Cercului studenţilor ucraineni „Zoria“ din Bucureşti.

STATUTELE
CERCULUI STUDENŢESC UCRAINEAN „ZORIA“
în Bucureşti

I. NUMELE ŞI LOCUL CERCULUI

§ 1. – Cercul se numeşte: Cercul Studenţesc ucrainean „ZORIA“.

§ 2. – Locul cercului este capitala Bucureşti.

II. SCOPUL CERCULUI ŞI MIJLOACELE PENTRU ATINGEREA ACESTUI SCOP

§ 3. – Scopul cercului este: a) cultura generală a membrilor cercului; b) dezvoltarea spiritului naţional şi a vieţii colegiale; c) ajutor moral şi material membrilor cercului.

§ 4. – Pentru atingerea acestui scop, cercul: a) va avea o bibliotecă, b) o sală de lectură, c) aranjează conferinţe ştiinţifice, d) se va ocupa cu arta muzicală, e) aranjează excursii şi serbări, f) acordă membrilor împrumuturi fără dobândă şi ajutoare.

III. VENITURILE ŞI AVEREA CERCULUI

§ 5. – Veniturile cercului se compun din: a) taxe de înscriere şi cotizaţia lunară a membrilor, b) donaţii şi ajutoare, c) taxe extraordinare asupra membrilor în şedinţe generale.

§ 6. – Averea cercului se compune din: a) bibliotecă, b) inventar, c) fondul mobil şi fond inatacabil. Fondului mobil aparţin toate veniturile cu excepţia acelora pe care şedinţa generală le destină fondului inatacabil.

IV. MEMBRII CERCULUI

§ 7. – Cercul este compus din membri: a) activi, b) vechi, c) de onoare şi d) auxiliari.

§ 8. – Membru activ poate fi fiecare student ucrainean, care este înscris la Universitate sau la una din şcolile superioare din Bucureşti.

§ 9. – Membru vechi poate fi fiecare membru activ după al doilea an de studiu.

§ 10. – Membru de onoare poate fi acela care a adus mari servicii cercului sau care a făcut o donaţie mai importantă în folosul cercului.

§ 11. – Membru auxiliar poate fi fiecare care se obligă a sprijini cercul cu o cotizaţie lunară.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

V. DREPTURILE ŞI OBLIGAŢIUNILE MEMBRILOR

§ 12. – Membrul activ are dreptul: a) dispune de privilegiile cercului, b) să voteze la alegeri, c) să facă diferite propuneri, interpelări, cereri, plângeri, d) de a alege şi a fi ales în comitet.

§ 13. – Membrul vechi are aceleaşi drepturi enumerate în paragraful 12.

§ 14. – Membrii de onoare şi auxiliari au dreptul să ia parte la şedinţa generală cu vot consultativ şi sunt supuşi statutului cercului.

§ 15. – Membru activ este obligat: 1) a plăti taxa de înscriere respectivă şi cotizaţia lunară, 2) a veni la şedinţele generale, 3) a lucra în direcţia atingerii scopului cercului, 4) a se supune stipulaţiunilor statutului şi hotărârilor luate în şedinţe şi juriului de onoare, 5) a ţine anual cel puţin 2 conferinţe ştiinţifice. Este obligat în cursul de 3 luni a da examen de statutul şi regulamentele cercului.

VI. PRIMIREA ŞI PIERDEREA DREPTURILOR MEMBRILOR

§ 16. – Fiecare membru este primit de către comitet iar definitiv de şedinţa generală.

§ 17. – Pierde toate drepturile acela care îşi înaintează demisia motivată în scris, acela care este exclus de comitet apoi definitiv de şedinţa generală şi cine nu se supune statutului.

VII. ADMINISTRAREA CERCULUI

§ 18. – Cercul este condus de hotărârile şedinţei generale şi şedinţelor comitetale.

§ 19. – Cea mai mare autoritate o are şedinţa generală.

Şedinţa generală ordinară se va ţine la începutul fiecărui an şcolar. Şedinţe generale extraordinare pot fi convocate de comitet când e o chestie urgentă şi importantă, sau când o cere 1/4 din numărul membrilor arătând în scris motivele şi ordinea de zi.

§ 20. – În şedinţa generală se va face alegerea comitetului şi depunerea gestiunii. La alegerea comitetului nou, comitetul vechi n-are drept de vot.

§ 21. – Comitetul se compune din: 1). Preşedinte, 2). Vicepreşedinte, 3). Secretar, 4). Casier, 5). Bibliotecar, 6). Intendent şi 7). Controlor. În şedinţa generală se discută hotărârile comitetului, se fac interpelările din partea membrilor, se hotărăşte definitiva primire sau excludere de membri, schimbarea statutului şi regulamentului, dizolvarea cercului, se iau decizii relative la averea cercului.

§ 22. – Ca hotărârile să fie valabile trebuie să fie prezenţi cel puţin 2/3 din numărul membrilor.

§ 23. – Hotărârile şedinţei generale vor fi luate cu majoritatea de voturi a membrilor prezenţi. În caz de paritate preşedintele decide.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

VIII. COMITETUL

§ 24. – Comitetul nou ales preia administraţia cercului în curs de 3 zile în prezenţa comitetului vechi.

§ 25. – Comitetul are dreptul şi obligaţia de a conduce cercul, administrează averea cercului, îngrijeşte executarea § 3 şi § 15, convoacă şedinţa generală, depune gestiunea dând raport de activitatea sa la şedinţa generală, execută hotărârile şedinţei generale, decide asupra interpelărilor şi plângerilor membrilor. Relativ la hotărârile comitetului, membrii se pot adresa şedinţei generale. Acordă împrumuturi fără dobândă membrilor, hotărăşte timpul şi modul de plată, face regulat procesele verbale ale şedinţelor. Hotărârile comitetului sunt luate în prezenţa tuturor membrilor din comitet şi se iau cu majoritatea de voturi, în caz de paritate preşedintele nu votează. În acest caz de paritate el decide.

§ 26. – În chestii urgente preşedintele are drept să decidă şi să conducă sub răspundere faţă de comitet şi de şedinţa generală, va semna împreună cu secretarul toate actele care ies din cerc. Să reprezinte cercul în afară şi să observe ca membrii comitetului să-şi execute obligaţiile lor. Înaintea autorităţilor cercul va fi reprezentat de preşedinte sau de împuterniciţi speciali.

§ 27. – Comitetul este ales pe timp de un an.

IX. JURIU DE ONOARE

§ 28. – În diferite diferende între membrii cercului hotărăşte juriul de onoare, la care fiecare parte alege câte 2 membri şi aceştia un preşedinte. În caz când o parte refuză să-şi aleagă membrii la cererea celeilalte părţi comitetul va desemna membrii juriului.

X. ŞTAMPILA CERCULUI

§ 29. – Ştampila cercului poartă următoarea inscripţie „Cercul studenţesc ucrainean „ZORIA“ din Bucureşti“.

§ 30. – În caz de dizolvare, averea cercului trece în scop de binefacere, hotărât de şedinţa generală.

§ 31. – Procesele-verbale se fac în limba ucraineană şi română.

Bucureşti　　　　　　Februarie 1921

PREŞEDINTE:
Coniuc Vasile,
student medicină

Secretar:
Voloşen David,
student medicină

▼
Arhivele Statului Bucureşti, fond Prefectura Poliţiei Capitalei, dosar 13/1921, f. 4-5.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

61

1921 martie 3, Bucureşti. Expunerea de motive la proiectul de lege pentru recunoaşterea calităţii de persoană juridică societăţii „Uniunea femeilor israelite“ din Bucureşti şi statutul acestei societăţi.

ADUNAREA DEPUTAŢILOR
Sesiunea ordinară prelungită, 1920-1921

EXPUNERE DE MOTIVE

În anul 1904 s-a fondat la Bucureşti societatea „Uniunea femeilor israelite“ pentru ocrotirea fizică şi morală a orfanilor.

Scopul acestei societăţi este să ajute moralmente şi materialmente pe cei suferinzi, fără distincţie de religie, şi să întreţină orfelinatul şi azilul de fete, creat de societate pentru a adăposti, creşte şi ocroti educaţia fizică şi morală a orfanilor.

Societatea este condusă de un comitet de doamne din buna societate israelită din capitală.

În prezent societatea are un orfelinat şi azil întreţinut din fondurile ei şi în care se află adăpostiţi 144 copii orfani sau lipsiţi de mijloace. Azilul se află în strada Italiană nr. 5, unde este şi sediul societăţii.

Fondul societăţii este de 700.000 lei, în care este valorificat şi imobilul din strada Traian nr. 118, proprietatea societăţii, şi se alimentează din: subvenţii, cotizaţii lunare, donaţii, legate şi din produsul serbărilor, balurilor etc., ce se vor da în folosul ei.

Faţă de cele ce preced şi pentru a da o existenţă legală zisei societăţi, am întocmit alăturatul proiect de lege, pe care am onoarea a-l supune deliberărilor Domniilor-voastre.

Ministru de interne, C. ARGETOIANU

PROIECT DE LEGE

Art. unic. – Se recunoaşte calitatea de persoană juridică societăţii „Uniunea femeilor israelite“ din Bucureşti, constituită conform alăturatului statut, care nu va fi modificat decât cu autorizaţia Consiliului de Miniştri.

Ministru de interne, C. ARGETOIANU

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

STATUTELE
SOCIETĂŢII „UNIUNEA FEMEILOR ISRAELITE"
DIN BUCUREŞTI
Fondată în anul 1904

CAPITOLUL I
Constituirea. – Denumirea. – Sediul.

Art. 1 – Se constituie o societate pentru opera de binefacere, cu denumirea „Uniunea Femeilor Israelite din Bucureşti", care va înfiinţa un institut pentru ocrotirea fizică şi morală a orfanilor, intitulat „Orfelinatul şi azilul de fete al uniunii femeilor israelite din Bucureşti", precum şi orice alte opere filantropice îi va fi cu putinţă să realizeze.

Art. 2 – Sediul societăţii este în Bucureşti.

Societatea va funcţiona şi se va administra potrivit statutelor de faţă.

CAPITOLUL II
Scopul

Art. 3 – Scopul societăţii este să ajute moralmente şi materialmente pe cei suferinzi, fără distincţie de religie, şi să întreţină orfelinatul şi azilul de fete, creat de societate pentru a adăposti, creşte, ocroti şi a da educaţia fizică şi morală orfanilor.

Art. 4 – Numele şi scopul societăţii nu va putea fi schimbat, nici societatea nu va putea fi dizolvată.

CAPITOLUL III
Îndatoririle societăţii

Art. 5 – a) Societatea se va interesa de plasarea orfanilor în vârstă de a munci;

b) Le va da ajutoare de căsătorie şi va lua orice măsuri pentru ocrotirea lor;

c) Le va da asistenţă judiciară pentru susţinerea drepturilor lor;

d) Le va da instrucţiunea şi pregătirea necesară pentru meserii ori profesii;

e) Învăţământul primar este obligatoriu.

CAPITOLUL IV
Primirea orfanilor

Art. 6 – Vor fi înscrişi copiii de la 2,1/2 ani la orfelinat şi de la 12 până la 18 ani la azilul de fete.

Art. 7 – a) Vor avea preferinţă orfanii de război;

b) Orfanii de ambii părinţi;

c) Orfanii a căror mamă sau tată nu-i poate susţine;

d) Copiii părăsiţi;

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

e) Ocrotirea se va acorda fără deosebire între copiii legitimi sau naturali.

Art. 8 – Pentru primirea în orfelinat se va adresa preşedintei o cerere scrisă, alăturându-se actele de naştere ale copiilor şi cele de decese ale părinţilor.

Comitetul va face cercetările necesare pentru controlarea celor arătate de petiţionar, neadmiţându-se decât acei copii pe care medicul orfelinatului îi va găsi perfect sănătoşi.

Societatea are dreptul de a retrimite oricare copil rudelor respective, dacă copilul nu va împlini condiţiile cerute spre a fi crescut în orfelinatul şi azilul de fete.

CAPITOLUL V
Comitetul

Art. 9 – Societatea „Uniunea Femeilor Israelite“ este prezentată printr-un comitet compus din membre fondatoare, alese pe termen de 5 ani, şi anume:

1. O preşedintă;
2. Patru vice-preşedinte;
3. Două casiere;
4. Trei secretare;
5. Patru cenzore;
6. 20 membre consiliere.
7. Numirile personalului orfelinatului şi al azilului de fete le va face preşedinta.

CAPITOLUL VI
Atribuţiile comitetului

Art. 10 – Comitetul este obligat să ţină şedinţe cel puţin o dată pe lună, pentru rezolvarea chestiunilor ce se vor ivi.

Art. 11 – Rezoluţiile se vor lua cu 2/3 din numărul membrelor prezente.

Art. 12 – Comitetul administrează fondurile societăţii.

Art. 13 – Comitetul va avea dreptul să hotărască în cazurile urgente, fără a convoca adunarea generală.

Art. 14 – Orice membră care va lipsi nemotivat de trei ori consecutiv de la şedinţele comitetului va fi considerată ca demisionată.

Art. 15 – Orice loc vacant se împlineşte prin cooptarea făcută de comitet.

Art. 16 – Preşedinta societăţii va conduce orfelinatul şi azilul de fete, le va reprezenta înaintea tuturor instanţelor judecătoreşti, şi va prezida şedinţele comitetului, precum şi adunările generale.

Art. 17 – Preşedinta va face să se execute toate deciziile adoptate de comitet şi de adunarea generală.

Art. 18 – Corespondenţa, ca şi toate actele privitoare societăţii, vor purta semnătura preşedintei şi a unei secretare.

Art. 19 – Preşedinta va păstra sigiliul societăţii.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Art. 20 – Preşedinta emite mandate de plată.

Art. 21 – În lipsa preşedintei şi, după invitaţia ei, vice-preşedinta, va avea dreptul de a conduce societatea conformându-se tuturor îndatoririlor de mai sus.

Art. 22 – Casiera va ţine un registru Casa, trecând toate încasările şi cheltuielile de bani, va îngriji de încasarea cotizaţiilor lunare, precum şi alte eventuale venituri, liberând chitanţe în regulă, din registrele cu matcă ale societăţii.

Art. 23 – Toate cheltuielile se vor specifica prin acte semnate de preşedintă şi secretară.

Art. 24 – La sfârşitul fiecărei luni va depune comitetului un raport de situaţia casei.

Art. 25 – Cenzorii vor controla gestiunea financiară a societăţii şi vor prezenta un raport comitetului şi adunării generale.

CAPITOLUL VII
Consilierele

Art. 26 – Membrele consiliere vor contribui la conducere şi la bunul mers al societăţii.

Art. 27 – Toate demnităţile comitetului sunt onorifice.

CAPITOLUL VIII
Membre

Membrele societăţii sunt: fondatoare, donatoare, cotizante şi onorifice.

a) Membrele care au luat iniţiativa la constituirea societăţii sau care au donat cel puţin 5.000 lei vor fi membre fondatoare;

b) Membrele donatoare sunt persoane care au donat societăţii cel puţin 1000 lei;

c) Membre cotizante sunt acele care plătesc cotizaţiile lunare de minimum 20 lei anual;

d) Acele persoane care prin munca lor, ori prin donaţii mari vor contribui la propăşirea şi existenţa societăţii vor purta numele de membre onorifice;

e) Numele membrelor fondatoare, donatoare şi onorifice, ale orfelinatului şi azilului de fete, vor fi trecute, ca semn de recunoştinţă, pe plăci albe de marmură, în ordinea următoare:

f) Prima fondatoare, cu toate membrele active ale comitetului, membrele care au contribuit prin munca şi concursul lor, la crearea societăţii;

g) Membre care au donat de la 1000 lei în sus.

CAPITOLUL IX
Fondul societăţii

Art. 28 – Fondul societăţii se compune din:

a) Subvenţii;

b) Din cotizaţiile lunare;

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

c) Din donaţii şi legate;

d) Din produsul serbărilor, reprezentaţiilor şi balurilor ce se vor organiza în folosul societăţii.

Art. 29 – Din fondurile societăţii se vor susţine orfelinatul şi azilul de fete şi se va continua cu ajutoarele pentru săraci, în cazuri excepţionale.

CAPITOLUL X
Adunări generale

Art. 30 – Din 5 în 5 ani, în luna decembrie se va ţine o adunare generală.

Art. 31 – Adunarea generală va fi convocată de preşedintă prin invitaţii speciale.

Art. 32 – Atribuţiile adunării generale vor fi:

a) Reînnoirea în total sau în parte a comitetului;

b) Alegerea comitetului prin vot secret sau prin aclamaţie;

c) Deliberarea şi hotărârea asupra gestiunii comitetului şi asupra bugetului;

d) Hotărârea asupra modificării statutelor şi regulamentelor generale.

Art. 33 – Dacă la data fixată numărul membrelor întrunite nu va fi de 2/3, adunarea generală va fi amânată cu 15 zile, fără altă convocare, urmând ca la această dată se va ţine şedinţă cu orice număr de membre prezente.

Art. 34 – Societatea va putea întrebuinţa fondurile pentru cumpărarea de imobile urbane şi rurale, în scopul arătat de art. 3 din statut, şi va putea ipoteca imobile în acelaşi scop.

Preşedinta activă a societăţii va putea stabili condiţiile de cumpărare sau ale ipotecării, precum şi a semna toate actele referitoare la aceste operaţiuni.

Preşedintă, Stephanie Istecescu.

Secretară, Rachel Steinberg

....

Prima fondatoare a Societăţii Uniunea Femeilor Israelite, al Orfelinatului şi Azilului de fete, d-na Stephanie Istecescu.

....

Comitetul Uniunii Femeilor Israelite şi membre fondatoare ale Orfelinatului şi Azilului de fete.

Preşedintă: d-na Stephanie Istecescu.

Vice-preşedintele d-nele: Betty Herz, Verra Dr. Goldstern, Amalie Kapralik, Rosa Theiler.

Casiere d-nele: Emilie Mischonsniky, Anetta Breyer.

Secretare d-nele: Rachel Steinberg, Frieda Breyer, Janny Lindenberg, d-ra Janny Theiler.

Censore d-nele: Mina Theiler, Helene Moscovici, Nany Steinhard, Anna Wechsler.

....

Membre consiliere şi membre fondatoare ale orfelinatului şi azilului de fete.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

D-nele: Charlotte Kempner, Augusta Herz, Lucie Tiller, Jeanette Kaufmann, Laura Schwarzfeld, Josephine Mihail, Rosa Dr. Baubergher, Paula Câmpescu, Sophie Schwartz, Mina Herz, Lutza Guttmann, Ester Ing. Wechsler, Ghisela Ing. Flasch, Laura Schäffer, Clara Avocat Cheffner, Jenny Lindenberg, Sabine Blumberg, Bertha Erlich, Lotty Ing. Bauberger, Sofie Brotmann, Malvine Herman, Esther Fuchs, Marie Gavrileacu.

▼
Arhivele Statului Bucureşti, fond Adunarea Deputaţilor, dosar 1933, f. 156-157.

62

1921 martie 10, Brăila. Proces-verbal întocmit de Ion Teodoru cu prilejul inspectării Şcolii primare de fete a Comunităţii elene din Brăila.

Şcoala primară de fete
4 clase<a>
Comunităţii elene din Brăila

Inspecţiune
din ziua de 10 martie 1921

Şcoala funcţionează în localul său propriu, construit anume pentru şcoală, în bune condiţiuni higienice şcolare. Curăţenia şcolii, mobilierului nu lasă nimic de dorit. Cursurile se predau după programă proprie, cu orar aprobat de minister.

Populaţiunea şcolară pe clase se prezintă astfel:

Cl. I	75	înscrise	62	prezente
II	55	“	55	“
III	31	“	26	“
IV	14	“	13	“

Am inspectat la ora 9 a.m. cl. III unde d-na Penelope Razi, directoare şi institutoare autorizată, examina, potrivit orarului, la geografie: „Muntenia, privire generală“. Întrebările bine puse, răspunsurile complecte, sigure, bine temeinicite prin desen. Examinând la toate obiectele din limba română, am constatat cu mulţumire că elevele au un tot de cunoştinţe potrivit programei, putând ceti curent, intonat. La gramatică aplică uşor cu cartea de cetire cunoştinţele predate; iar la istorie, geografie, de asemeni răspund cât se poate de bine.

În cl. IV unde obiectele aci arătate se predau tot de numita doamnă, am constatat, de asemeni, o bună pregătire, fapt dovedit prin aplicaţiunile făcute, prin chipul cum au judecat şi răspuns la toate materiile. Atenţiunea şi disciplina copilelor sunt susţinute prin tactul, tonul părintesc şi siste-

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

matica predare a materiilor. În general, privind, se constată muncă încordată şi o cât se poate de bună conducere a elevelor.

Sub raportul administrativ am constatat că matricola, condica de prezenţă, dosarul de corespondenţă sunt în bună regulă.

Se va trimite o copie întocmai după acest proces-verbal ministerului ...

Inspector,
Ion I. Teodoru

▼
Arhivele Statului Brăila, fond Comunitatea elenă din Brăila, dosar 5/1921.

63

1921 martie 15, Târgu Mureş. Raportul Prefecturii judeţului Mureş-Turda, adresat Subsecretariatului de Stat al Internelor din Bucureşti, referitor la înfiinţarea şi scopul „Federaţiei Maghiare" din Târgu Mureş.

Prefectura judeţului Mureş-Turda
Nr. 36/921 Conf.
Obiectul: Raport în chestia înfiinţării
"Federaţiei Maghiare"

Către
Subsecretariatul de Stat al Internelor
Bucureşti, strada Cantacuzino No. 60

La Ord. No. 16 Conf.

În Chestia înfiinţării „Federaţiei Maghiare" în oraşul Târgu Mureş-Turda cu onoare vă raportăm următoarele:

Ad. 1) Preşedintele federaţiei e dl. baron Kemény Àkos, vicepreşedintele dr. Haidu István, Kovács Elek şi Szoboszlay László.

Baronul Kemény Àkos – un boier din judeţ – până în prezent nu s-a ocupat cu politica şi pe care numai după multe capacitări a purces să-l câştige federaţiei. E un om mai calm care cred că în cel mai scurt timp îşi va da demisia. Haidu şi Szoboszlai, advocaţi fără nici un trecut politic şi oarecare influenţă asupra populaţiunei. Kovács Elek, jurnalist are influenţă asupra meseriaşilor şi agricultorilor mici din oraşul Târgu Mureş. Toţi sunt oameni de calibru mik (sic!) fără de o mai deosebită însămnătate.

Ad. 2) La Adunarea de la Cluj, nici o delegaţie nu a luat parte nefiind înfiinţată pe acel timp „Federaţia Maghiară" pentru judeţul Mureş-Turda în oraşul Târgu Mureş. „Federaţia Maghiară" s-a organizat la noi în 11 iulie 1921.

La adunarea de constituire prezintă nu a luat parte afară de câţiva advocaţi şi preoţi.

Ad. 3) Mijloacele de propagandă ar fi ziarul „Ellenzék" redactat de domnul Kovács Ellek şi ziarul „Székelyföld" redactat de dl. dr. Haidu.

Ad. 4) Populaţia – Săcui – are o ţinută de tot indiferentă faţă de această mişcare.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

E un curent puternic în sânul ungurilor contra „Federaţiei Maghiare“, condus de domnul dr. Gheorghe Bernády fost primar, mai târziu prefect sub regimul unguresc. Dl. Bernády e înconjurat cu toate elementele serioase din acest judeţ şi oraş.

Ţinuta domnului Bernády e de tot sinceră atunci când din primul moment a preluării imperiului (sic!) român a spus că trebe să rupă ungurii orice legătură cu Ungaria şi că populaţia maghiară trebe să se aşeze în cadrele statului român, fiind aceasta unica scăpare pentru populaţia maghiară ardeleană.

Pentru aceste idei a fost la început persecutat aproape din partea tuturor ungurilor, însă pe zi ce merge îi creşte tabăra aderenţilor, el pare un om cu concepţii mai largi fără nici un interes personal şi e chemat – despre el sunt convins – ca să fie conducătorul maghiarilor din Ardeal.

Ad. 5) F.M. din Târgu Mureş despre cum sunt informat, legături directe cu Ungaria nu are. Nu are nici un om de valoare cu care statul ungar să steie de vorbă, indirect, însă prin Cluj, poate să fie legături.

Târgu Mureş la 15 VII 921

▼
Arhivele Statului Mureş, fond Prefectura jud. Mureş, dosar 8, f. 20.

64

1921 martie 25, Bucureşti. Material informativ redactat de Hans Otto Roth în numele episcopului dr. Friedrich Teutsch care a fost solicitat de rege să expună punctul de vedere al saşilor referitor la două probleme politice: Universitatea săsească şi împărţirea administrativă electorală.

Seine Majestät hat Herrn Bischof D. Dr. Friedrich Teutsch[1] beauftragt, folgende zwei politische Fragen, die die Interessen des sächsische Volkes tief berühren, kurz zu skizzieren:

1. *Sächsische Nationsuniversität.* Die sogenannte „sächsische Nationsuniversität“ ist eine reine Vermögensgemeinschaft, die kulturellen Zwecken dient. Die alte historische Rechtsauffassung des sächsischen Volkes ist

---

1 Bukarest, den 25. März 1921
Seiner Hochwürden Herrn Bischof D. Dr. Friedrich Teutsch
Ich gestatte mir, Herrn Bischof eine Abschrift meiner kleinen Eingabe an Herrn Mişu zu übermitteln. Ich habe dazu an Herrn Mişu einen kurzen Brief geschrieben, in dem ich ihm mitteilte, dass Herr Bischof dringend hätten verreisen müssen und ich in Ihrem Auftrage dem Wunsche des Königs entsprechend die kurze Skizzierung der Universitätsfrage und der Frage der Wahlkreiseinteilung verfasst hätte. Hoffentlich entspricht meine Skizzierung den Wünschen Herrn Bischof's.
Mit ausgezeichneter Hochachtung
Herrn Bischof sehr ergebener
Dr. Hans Otto Roth

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

auch heute unverändert die, dass das gesamte Vermögen der sächsischen Nationsuniversität ausschliessliches Eigentum des sächsischen Volkes ist. Diese Rechtsauffassung ist von altersher ins allgemeine Volksbewusstsein übergegangen. Vor zwei Wochen nun ist in der Kammer ein Gesetzentwurf eingereicht worden, der im Senat schon zur Annahme gelangt ist, und für die sächsische Nationsuniversität, die durch zwanzig, von der Bevölkerung des sogenannten „Königsbodens“ gewählte Abgeordnete geleitet wird, das allgemeine Wahlrecht einführt. Wir wollen natürlich in keiner Weise das Prinzip des allgemeinen Wahlrechtes an und für sich ankämpfen. Es handelt sich uns vielmehr darum, dass durch die Einführung des allgemeinen Wahlrechtes bei der sächsischen Nationsuniversität tatsächlich die ganze Frage der Nationsuniversität in allen ihren Konsequenzen aufgerollt wird. Wir haben nun den Herrn Minister des Innern, Herrn Argetoianu sowie verschiedene Mitglieder der Regierungspartei ersucht vor Verhandlung des Gesetzentwurfes im Plenum der Kammer eine Beratung von zwei parlamentarischen Vertretern des sächsischen Volkes mit einigen romänischen Parlamentariern abzuhalten, damit die Auseinandersetzung über diese heikle Frage im Plenum der Kammer vermieden und der bestehende Gegensatz der Meinungen ausserhalb des Parlamentes ausgetragen werde.

Die sächsischen Vertreter nehmen folgenden Standpunkt ein;

Trotz voller Aufrechterhaltung unseres gekennzeichneten Rechtsstandpunktes in der Eigentumsfrage sind wir bereit, der Auffassung der Vertreter des romänischen Volkes, die das Miteigentumsrecht an der Nationsuniversität ansprechen, in irgendeiner Form entgegenzukommen, um auf diese Weise eine gefährliche-politische Reibung, die bei einfacher Gesetzwerdung des Vorschlages zur Einführung des allgemeinen Wahlrechtes zwischen unseren beiden Völkern sicher entstehen würde, zu vermeiden. Wir würden vorschlagen, dass ein Teil des Vermögens nach der zu treffenden Vereinbarung aus der sächsischen Nationsuniversität zu Gunsten der romänischen Bevölkerung des sogenannten „Königsbodens“ ausgeschieden werde. Nur müsste der Schlüssel zur Realausscheidung so festgesetzt werden, dass er der Rechtsauffasung des sächsischen Volkes halbwegs Rechnung trägt. Leider ist unser Vorschlag auf Abhaltung einer Beratung V O R der Verhandlung des Gesetzentwurfes in der Kammer durch den Herrn Innenminister im Wege des Herrn Abgeordneten Buşan abgelehnt worden. Er liess uns mitteilen, dass der Gesetzentwurf vor der Plenarverhandlung in der Verwaltungskommission der Kammer verhandelt werde, wo wir ja unsere Meinung äussern könnten. Das ist theoretisch wohl richtig, in Wirklichkeit aber ist es bei der üblichen Praxis nicht einmal sicher, ob das sächsische Mitglied der Verwaltungskommission von der Ausschussverhandlung überhaupt rechtzeitig verständigt wird. Vor allem kennt aber kein einziges der Kommissionsmitglieder auch nur im Entferntesten die Rechtslage der ganzen Angelegenheit. Es wäre daher politisch richtig und notwendig, die Frage auf dem von uns vorgeschlagenen Wege in einer ausserparlamentarischen Beratung vor der Plenarverhandlung zu klären.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

2. *Wahlkreiseinteilung:* Wie wir unterrichtet sind, sollen bei der neuen Einteilung der Wahlkreise Teile des alten sächsischen Siedlungsgebietes, die seit mehr als acht Jahrhunderten in engster politischer Gemeinschaft mit unseren Hauptsiedlungsgruppen gestanden haben, von diesen abgetrennt und stark magyarischen Wahlkreise angegliedert werden. So sollen vor allem die Bezirke (plasa) Reps-Cohalm und Elisabethstadt-Elisabetopol zu unserem grossen Bedauern nicht dem Kokler Wahlkreis (Târnava) angehören, zu dem sie verkehres –, wirtschafts – und verwaltungspolitisch, vor allem aber ihrer starken sächsischen Bevölkerung nach gehören, sondern zu dem sehr stark magyarischen Wahlkreis Odorheiu. In ähnlicher Weise sollen die Bezirke Teckendorf (Teaca), sowie beide Sächsisch-Regener Bezirke (Reghinul de sus und de jos) nicht dem Bistritzer Wahlkreis, sondern dem Mureş-Turda-er angehören. Die Verwaltungskommission der Kammer hat die Frage der Wahlkreiseinteilung trotz ausdrücklichen Beschlusses nicht beraten. Ebenso hat auch die ad hoc gewählte Subkommission, der der unterzeichnete sächsische Abgeordnete ebenfalls angehört, nicht getagt. So ist es denn leicht möglich, dass im Plenum der Kammer eine eminent wichtige Angelegenheit übereilt und unvorbereitet erledigt wird. Unsere gekennzeichneten Einwände sind auch vom Standpunkt der Statspolitik bis in ihre Einzelheiten stichhaltig.

▼

Arhivele Statului Sibiu, fond Consiliul Naţional Săsesc, nr. 331 / 1921, p. 4.

Traducere

Majestatea sa Regele l-a însărcinat pe domnul episcop D. dr. Friedrich Teutsch[1] să schiţeze următoarele două chestiuni politice care privesc interesele poporului săsesc:

1. *Universitatea naţiunii săseşti.* Aşa numita „Universitate a naţiunii săseşti“ constituie averea unei comunităţi folosită în scopuri culturale. Străvechiul principiu de drept al saşilor a rămas până în zilele noastre neschimbat, anume, că întreaga avere a Universităţii naţiunii săseşti constituie proprietatea exclusivă a poporului săsesc. Acest concept a pătruns din vechime în conştiinţa poporului. Recent, mai precis în urmă cu două săptămâni, a fost înaintat Camerei un proiect de lege, aprobat deja de Senat, care introduce pentru Univesitatea naţiunii săseşti, condusă de

1 Bucureşti, la 25 martie 19211
Excelenţei sale, domnului episcop D. Dr.. Friedrich Teutsch
Îmi iau îngăduinţa de a trimite domnului episcop o copie după petiţia înaintată domnului Mişu. Aceasta a fost însoţită de o scrisoare prin care i-au comunicat domnului Mişu că domnul episcop a fost nevoit să plece într-o călătorie şi că subsemnatul a întocmit materialul solicitat de rege cu privire la problema Universităţii şi a împărţirii cercurilor electorale din însărcinarea dumneavoastră. Nutresc speranţa că această schiţare corespunde dorinţelor domnului episcop.

Cu deosebite consideraţiuni
al domnului episcop devotat
dr. Hans Otto Roth

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

20 de deputaţi aleşi de populaţia care trăieşte pe aşa numitul „pământ regesc", dreptul de vot universal. Nu stă în intenţia noastră de a ne împotrivi în vreun fel principiului de vot universal. În ce ne priveşte, e vorba de faptul că prin introducerea votului universal se derulează întreaga problemă a Universităţii săseşti cu toate consecinţele ce decurg de aici. Am intervenit pe lângă domnul Argetoianu, ministru de interne, precum şi pe lângă diferiţi membri ai partidului de guvernământ ca să iniţieze o întâlnire între doi reprezentanţi parlamentari ai poporului săsesc şi câţiva parlamentari români înainte ca proiectul de lege să fie discutat în plen, pentru a se evita controversa despre această problemă gingaşă în dezbaterile din Cameră şi pentru a se ajunge la o înţelegere în afara Parlamentului în opiniile aflate în opoziţie.

Poziţia adoptată de reprezentanţii saşilor este următoarea:

În pofida menţinerii punctului nostru de vedere în chestiunea juridică a dreptului asupra proprietăţii suntem dispuşi să venim în întâmpinarea pretenţiei reprezentanţilor poporului român, care solicită dreptul de coproprietate asupra averii Universităţii săseşti, pentru a evita neînţelegeri politice primejdioase care s-ar ivi cu siguranţă între popoarele noastre, dacă propunerea de introducere a votului universal ar căpăta putere de lege. Propunem astfel ca, o parte din această avere, după ce se va cădea de acord asupra ei, să treacă de la Universitatea săsească în proprietatea populaţiei româneşti de pe aşa numitul „pământ regesc". Dar procedura de separare reală ar trebui stabilită în aşa fel, încât să corespundă întrucâtva principiului de drept al poporului săsesc. Propunerea noastră, intermediată de domnul deputat Bucşan, de a se accepta o dezbatere înainte ca proiectul de lege să fie înaintat Camerei, a fost respinsă de domnul ministru de interne. Acesta ne-a transmis că proiectul de lege va fi dezbătut în comisia administrativă a Camerei înainte de şedinţa plenară, în cadrul căreia ne putem susţine punctul de vedere. Procedura este corectă din punct de vedere teoretic, în realitate însă, ţinându-se cont de practica obişnuită, s-ar putea ca biroul să nu înştiinţeze în timp util pe deputatul sas care face parte din comisia administrativă. Nici unul dintre membrii comisiei nu cunosc nici pe departe situaţia de drept a acestei chestiuni. Astfel este necesar şi corect din punct de vedere politic, ca problema să fie elucidată pe calea propusă de noi în cadrul unei consultări extraparlamentare înaintea dezbaterilor din Parlament.

2. *Impărţirea cercurilor electorale:* După cum am fost informaţi se preconizează o nouă arondare a cercurilor electorale în sensul ca anumite părţi din vechea aşezare a saşilor, care au coabitat mai bine de opt secole într-o legătură strânsă politică, să fie separate şi adăugate unor cercuri electorale maghiare. Astfel, spre marele nostru regret, plasele Rupea şi Dumbrăveni nu vor mai face parte din cercul electoral Târnava, căruia îi aparţin din punct de vedere economic, politico-administrativ, al traficului, dar mai cu seamă prin populaţia numeroasă săsească, ci vor fi alipite cercului electoral Odorhei puternic maghiar. În mod asemănător plasa Teaca şi plasele Reghinul de Sus şi Reghinul de Jos nu vor mai face parte din cercul electoral Bistriţa, ci vor aparţine cercului Mureş-Turda. Comisia administrativă a Camerei nu a dezbătut problema împărţirii cercurilor

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

electorale deşi există o decizie în acest sens. De asemenea nu s-a întrunit subcomisia constituită ad-hoc, din care face parte şi subsemnatul deputat. Astfel, este uşor posibil ca o chestiune eminamente importantă să fie rezolvată în plenul Camerei într-un mod pripit şi pe nepregătite. Obiecţiile noastre se întemeiază până în cele mai mici amănunte pe poziţia politicii promovate de stat.

65

1921 martie 30, Sighetul Marmaţiei. Dispoziţia subprefectului judeţului Maramureş prin care transpune primpretorilor de plăşi şi primarului oraşului Sighet ordinul Ministerului de Interne, ca urmare a sesizărilor Legaţiei României din Belgrad, privind uşurinţa cu care autorităţile din Transilvania şi Bucovina eliberează certificate de indigenitate pentru evreii din aceste provincii, primiţi nefavorabil în Iugoslavia şi Ungaria, deoarece sunt consideraţi a fi în strânsă legătură cu bolşevicii ruşi.

Nr. 229/1921. ss. indescifrabil

CĂTRE
1) Toţi primpretorii la reşedinţă
2) Primăria oraşului Sighet

Comunicându-vă în copie ordinul Internelor cu privire la certificatele de indigenitate vă atragem atenţiunea că nu odată ni s-a semnalat de către diferite autorităţi uşurinţa cu care primăriile eliberează astfel de certificate.

În consecinţă, considerăm marele pericol care rezultă din uşurinţa aceasta, vă invităm să luaţi cele mai drastice măsuri pentru împiedicarea acestor abuzuri.

Sighet la 30.IV.1921
ss. indescifrabil

Copie după raportul nr. 97 al Legaţiunei noastre din Belgrad, înregistrată de noi sub nr. 01392/1921

Domnule Ministru

După constatările noastre personale atât în Iugoslavia cât şi în Ungaria există o credinţă puternică că evreii fiind în strânse legături cu bolşevicii ruşi sunt oameni de deschidere. De altminteri, în Iugoslavia în toate timpurile evreii nu s-au putut stabili, ei au fost totdeauna rău primiţi.

Constatarea aceasta ne-a permis să observăm că Legaţiunea noastră primeşte cereri prea numeroase de intrare în România a evreilor ce sunt stabiliţi de mai mult timp fie în Iugoslavia, fie în Ungaria şi care acum sunt izgoniţi din ambele ţări.

Profitând de stipulaţiunile Tratatului din Versailles aceştia pretind că sunt supuşi români, întrucât sunt născuţi în noile teritorii româneşti şi

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

aduc ca dovadă un fel de atestate de indigenat care se eliberează cu o prea mare uşurinţă de autorităţile administrative din Transilvania şi Bucovina.

Aducând acestea la cunoştinţa Excelenţei voastre, am onoarea a vă ruga să pună în curent pe colegul său de la Interne cu această chestiune care tinde să prefacă România într-o ţară internaţională.

Primiţi vă rog, domnule ministru, asigurarea preaînaltelor mele consideraţiuni.

ss Th. Guandi

pt. conformitate
ss M. Negrea

▼
Arhivele Statului Maramureş, fond Prefectura jud. Maramureş, act nr. 2229/1921, f. 1-2.

66

1921 mai 28, Galaţi. Actul constitutiv al „Uniunii Comercianţilor Armeni" din Galaţi.

ACT CONSTITUTIV
al „UNIUNII COMERCIANŢILOR ARMENI"

cu scop
economic, cultural şi ajutor reciproc
din Galaţi

Între subsemnaţii, toţi comercianţi din Galaţi, s-a încheiat prezentul contract de Societate în următoarele condiţii:

1) Pe baza prezentului act constitutiv şi al alăturatelor statute, care formează parte integrantă din acest act, formăm şi constituim o societate cu scop economic şi ajutor reciproc.

2) Societatea va purta denumirea de „UNIUNEA COMERCIANŢILOR ARMENI CU SCOP ECONOMIC, CULTURAL şi AJUTOR RECIPROC".

3) Sediul societăţii este în Galaţi.

4) Scopul societăţii este crearea unui fond din cotizaţiile membrilor, din donaţiile persoanelor caritabile etc., încurajarea comerţului, ajutor reciproc şi scop cultural.

Fondul astfel creat va servi după normele şi condiţiunile stabilite prin statutele alăturate.

5) Durata societăţii este nelimitată. Ea se consideră constituită încă de la 23 martie 1921; data constituirii de fapt a ei prin adunarea generală constitutivă, conform procesului-verbal din acea zi.

6) În caz când societatea se va desfiinţa în unul din cazurile prevăzute prin alăturatul statut, fondul societăţii se va dona conform arătărilor din alăturatul statut.

7) Societarul care se va retrage din societate sau va fi exclus pentru vreunul din motivele prevăzute prin statutul alăturat, nu va avea dreptul de a cere restituirea sumelor vărsate la „Cassa" societăţii, ele rămânând definitiv afectate scopului pentru care creăm societatea de faţă. De aseme-

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

nea nici moştenitorii vreunui asociat nu au nici un drept faţă de societate pentru sumele vărsate de autorul lor, deoarece noi, membrii contractuali ai societăţii declarăm că sumele ce vărsăm la „cassa“ societăţii sunt definitiv şi irevocabil afectate scopului pentru care am creat societatea de faţă şi nu ne rezervăm nici un drept sau acţiune de orice natură faţă de societate pentru sumele vărsate.

8) Până la alegerea Consiliului de Administraţie diriguitor al „Uniunii Comercianţilor Armeni“, care se compune din: un preşedinte, un vicepreşedinte, un secretar-contabil, un casier, cinci membri şi trei cenzori, subsemnaţii dăm mandat domnilor comercianţi G. Andreazian, Levan Sahazizian, Vahe Diradurian, H. Nevruzian, R. Azarian, A. Agopşa, G. Arachelian, Vahan Djambedenian, Diran Samanjian, toţi din Galaţi, de a conduce şi administra societatea noastră, cu dreptul de a îndeplini toate formalităţile legale pentru funcţionarea legală a „Uniunii Comercianţilor Armeni“ şi a o reprezenta oriunde nevoia va cere, precum şi de a face convocările adunării generale pentru alegerea consiliului general de administraţie şi de a închiria local pentru societate.

Adunarea va fi valabil constituită dacă la prima convocare va răspunde jumătate plus unul din numărul membrilor fondatori.

Alegerea consiliului de administraţie se va face cu majoritate relativă a voturilor exprimate.

În caz când la prima adunare nu se va întruni numărul de membri fixaţi mai sus, cea de-a doua convocare se ţine în opt zile de la data primei convocări fără nici o altă publicaţie sau încunoştinţare şi adunarea generală va fi constituită valabil, oricare va fi numărul membrilor fondatori prezenţi.

9) Mandatul Consiliului de Administraţie va fi de un an de la data alegerii şi el începe de drept a funcţiona fără nici o altă formalitate imediat ce rezultatul alegerii a fost proclamat.

ss) H. Nevrouzian
“ V. Diradurian
“ N. Mardouni
“ Ardases Behlian
“ M. D. Azarian
“ V. Dimigian
“ Zareh Zakarian
“ R. M. Djenanian
“ L. Sahazizian
“ R. Lertoghian
“ V. Barsamian
“ K. Aslanian
“ A. Hadjidjanian
“ G. Seferian

ss) I. Moroukian
“ D. Samandjian
“ G. Antreazian
“ V. Djambedenian
“ Gr. C. Urziceanu
“ V. D. Azarian
“ G. Arachelian
“ R. Azarian
“ A. Agopşa
“ K. Fkizian
“ M. Vartanian
“ G. Poladian
“ Seroppe M. Yazijian

▼
Arhivele Statului Galaţi, fond Tribunalul judeţului Covurlui, Secţia I, dosar 460/1921, f. 2.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

67

1921 iunie 6, Sighetul Marmaţiei. Circulara Prefecturii judeţului Maramureş, trimisă primpretorilor de plăşi şi primarului oraşului Sighet, prin care dispune aplicarea ordonanţei nr. 8840/1921 privind respectarea zilelor de sărbătoare a confesiunilor „străine", în care preoţii şi învăţătorii acestora să nu mai fie citaţi în faţa autorităţilor civile.

Prefectura jud. Maramureş
Nr. 620/1921

CĂTRE
Subprefectura jud. Maramureş
Sighet

Alăturat vi se transpune în copie ordinul circular Nr. 8640/1921 al Directorului General ca să dispuneţi autorităţilor administrative ca preoţii şi învăţătorii diferitelor confesiuni în zilele de sărbătoare ale lor să nu fie citaţi în faţa autorităţilor administrative.

Sighet la 8 iunie 1921
ss M. Condrus
L.S.

Prefectura jud. Maramureş
intrat la 10 iunie 1921
Nr. 03052

CĂTRE
Toţi primpretorii la reşedinţă
Primăria oraşului Sighet

Vă comunicăm, în copie, ordinul circular al directorului general al Internelor din Cluj, transpus nouă cu nr. 620/1921 al Prefecturii spre ştire, conformare şi strictă executare.

14.VI.1921
ss. indescifrabil

Aprobat ss. indescifrabil
Kiadotott (emis) la 1921 iunie 16

▼
Arhivele Statului Maramureş, fond Prefectura jud. Maramureş, act. nr. 3052 / 1921, f. 1-2.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

68

1921 iunie 9, Tîrgu Mureş. Răspuns al Prefecturii judeţului Mureş privind situaţia solicitată de Subsecretariatul de Stat al Ministerului de Interne cu ordinul secret nr. 1 din 31 mai 1921.

Secret

PREFECTURA JUDEŢULUI MUREŞ-TURDA

Nr. 29/921 Conf.

Către,
Subsecretariatul de Stat al Internelor

Bucureşti

La ordinul secret no. 1 din 31 mai 1921 cu onoare vă aducem cunoştinţei dumneavoastră următoarele:

Judeţul Mureş-Turda se împarte pe 203 comune rurale şi oraşul cu consiliul Reghinul Săsesc. Populaţia judeţului e alcătuită din următoarele naţionalităţi: români, unguri, saşi, evrei şi un număr foarte diferit de naţionalităţi. Românii sunt în număr de 83 192 suflete. Proporţiile fiecărei naţionalităţi faţă de cea românească, sunt următoarele: unguri 92 048, saşi 5 880, evrei 4 301, diferite naţionalităţi 171. Populaţia ce priveşte naţionalitatea să împărţeşte pe plăşi în următorul mod. În majoritate sunt români în plasa de sus Reghin cu 25 comune. Numărul românilor 22344, ungurilor 8154, saşi 2036, evrei 1400, diferite naţionalităţi 341. Asemenea în plasa Reghin de jos cu 41 comune: unde sunt români 27211, unguri 12302, saşi 1222, evrei 423, alte naţionalităţi 18. A treia plasă unde tot români sunt în majoritate e plasa Band cu 20 comune. Împărţită pe naţionalităţi după cum urmează: români 11999, unguri 10216, saşi 2, ovrei 188, alte naţionalităţi 583.

În celelalte 3 plăşi ale judeţului sunt unguri în majoritate faţă de români şi de naţionalităţile menţionate mai sus.

Şi anume în plasa Miercurea Niraj cu 48 comune: români 3695, unguri 30217, saşi 51, ovrei 591, alte naţionalităţi 623. Plasa de jos Mureş 36 comune: români 6589, unguri 16199, saşi 17, ovrei 221, diferite naţionalităţi 336. Plasa de sus Mureş cu 34 comune, români 9797, unguri 12396, saşi 30, ovrei 137, diferite naţionalităţi 512. În oraşul cu consiliu Reghinul-Săsesc asemenea, unguri în majoritate, români 1557, unguri 2564, saşi 2522, ovrei 1341, diferite naţionalităţi 90. Oraşul cu municipiu Târgu Mureş are în total 30988 de locuitori, din cari români 3947, unguri 23178, saşi 446, ovrei 3246, diferite naţionalităţi 171.

Majoritatea naţionalităţilor străine din cuprinsul acestui judeţ se ocupă afară de agricultură cu comerţ. Prin preluarea imperiului oficianţii şi-au dat demisia din posturile purtate. Partea care a dispus de mijloace de traiu a rămas şi mai departe aici cu privatist, partea lipsită de mijloace de traiu s-a repatriat în Ungaria.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Funcţionarii inferiori cari a[u] depus jurământul au rămas şi pe mai departe cu posturile avute. Se observă din partea lor o năzuinţă pentru a însuşi limba română pentru a putea satisface condiţiunile puse cu ocaziunea primirei lor în serviciul statului. Comerţul şi industria e în mâna ovreilor, cari prin bogăţiile cari le stau la dispoziţie domineaca (sic!) piaţa. Numai pe teritoriul oraşului Târgu Mureş se găsesc 40 de fabrici. Pe teritoriul judeţului Mureş-Turda 18.

Fabricile pe teritoriul oraşului Târgu Mureş după cum urmează: Fabrica de rum, bere şi licher, – Societate pe acţii de morărit, cherestea şi circulaţie de mărfuri, Uzina electrică orăşană, – Soc. pe acţii fabr. de zahăr Târgu Mureş şi jur. – Soc. d.a. de cherestea firma Mestitz. – Rafineria Târgu Mureş S.P. a. – Firma Vilhelm Brekner fabr. de Săpun şi luminări, – Fabrica de turnătorie şi maşini, – Fabrica de cărămidă, – Fabrica de spirt, – Fabrica de tâmplărie şi articole de lemn pentru edificat, – Fabrica de pielărie, – Moara Büchler et &, – Moara vamei, – Fabrica de mobile, – Fabrica de conserve, – Fabrica de oţet, – Fabrica de supliment de cafea, Societatea de edificat, – Asociaţia de edificări, – Soc. de Cherestea şi sirc. de mărfuri, – Soc. de Industrie de sticlărie, – Industria de grăsimi şi chimicale, – Fabrica de pluguri, – Fabrica de rum şi licheur, – Fabrica de trăsuri, – Fabrica de pietre mormintale şi de moară, – Soc. p.a. pentru esploatarea lemnelor, – Lustruirea sticlăriilor, – Fabrica de mobile de artă Soc. p.a. – Societatea de exploatarea lemnelor, – Fabrica de mobile şi articole de lemne, – Foriestiera Albina, Fabrica de cazane şi maşinării, – Fabrica de licheur şi circulaţia de mărfuri, – Fabrica de clei şi os, – Fabrica de oţet. –

Fabricile pe teritoriul judeţului Mureş-Turda după cum urmează: Domeniul Gudea-Mesterhaza şi Gheorghe Grasel Soc. Forestieră pe acţiuni Lunca-Bradului. – Deda-Bistra Societate forestieră Deda, – Soc. Anonimă „Valea Mureşului" pt. exploatare de lemne Topliţa română, – Societatea Anonimă pentru exploatarea de păduri „Deda-Bistra", – Zentai şi Roscani Intreprindere asociată S.P.A. Topliţa-Română, – Schwartz Mandel succesori Reghin, – Kotzander la Szegö Industrie de lemne Topliţa-Română, – „Foresta" Soc. Anonimă, Radnótfaia – Exploatarea S.A. Rastonea pentru industria Forestieră fabrici de fierăstrău Rastonea Filea de jos, – Soc. Anonima industrie de lemne Vechiul Scaunul Mureş, Sovata, – Moara Schwartz Mendel succesori Reghin, – Moara Leopold Hügel Reghin-Săsesc, – Fabrica de spirt M. Farkas Mendel şi fiii Reghin Săsesc, – Fabrica Ardeleana de spirt Societate Anonimă Mureşeni, – Uzina electrică a oraşului Reghinul-Săsesc, Fabrica de cărămizi cu aburi S.p.a. – Fabrica de cărămizi şi de olărie din Valea Mureşului Reghin-Săsesc, – Fabrica de cărămizi s.p.a. Sângeorgiul de Mureş, – Fabrica de oţet din prov. Miercurea-Niraj Jakobos Béla Miercurea-Niraj, Fabrica de articole de ciment pietre artificiale Târgu Mureş Vaslab. –

Sunt 2 cooperative în acest judeţ una românească şi una ungurească. Ungurească e de pe timpul regimului vechi, iar românească înfiinţată în anul 1920. Ambele se extind pe întreg teritoriul judeţului. Cooperativa românească se extinde zilnic mai mult şi mai a primit deja din partea cooperativei ungureşti ofertă de fuzionare ce însă nu s-a primit. Ce priveşte

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

valoarea economică a acestor instituţiuni nu se poate hotărî. Datele primite din partea proprietarilor nu ar fi perfecte ci mai mult ori mai puţin exagerate. Pentru a se putea fixa valoarea ar fi nevoie să fie vizitate de către organe pricepătoare în chestie. –

Târgu Mureş la 9 iunie 1921.

Prefect:

Secretar:

▼
Arhivele Statului Mureş, fond Prefectura jud. Mureş, dosar 5, f. 2, 3.

69

1921 iulie 11, Bucureşti. Lege pentru recunoaşterea calităţii de persoană morală şi juridică societăţii „Orfelinatul evreiesc din Iaşi" şi statutul acestei societăţi.

LEGE

Art. unic. – Se recunoaşte calitatea de persoană morală şi juridică societăţii „Orfelinatul evreiesc din Iaşi", în conformitate cu statutul alăturat care face parte integrantă din lege şi nu se poate modifica decât cu aprobarea Consiliului de Miniştri.

Această lege, împreună cu statutul la dânsa anexat, s-a votat de Senat, în şedinţa de la 1 iulie anul 1921 şi s-a adoptat cu unanimitate de şaptezeci şi cinci voturi.

VICEPREŞEDINTE,
G.G. Mironescu

SECRETAR,
ss. indescifrabil

Secretar general,
ss. indescifrabil

STATUTUL
ORFELINATULUI EVREIESC DIN IAŞI

CAPITOLUL I
Constituirea, numele, sediul

Art. 1 – Se înfiinţează o societate pentru ocrotirea fizică şi morală a orfanilor de ambele sexe, de religie mozaică, sub numele „Orfelinatul evreiesc din Iaşi".

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Art. 2 – Numele şi scopul acestei societăţi nu vor putea fi schimbate niciodată.

Art. 3 – Sediul societăţii este în Iaşi. Societatea va funcţiona şi se va administra conform statutelor de faţă.

CAPITOLUL II
Scopul şi îndatoririle

Art. 4 – Scopul societăţii este de a se îngriji de adăpostirea, întreţinerea, educaţia fizică, morală şi religioasă, şi procurarea unei existenţe a orfanilor. Pentru realizarea acestui scop societatea va căuta:

a) A asigura adăpostul, întreţinerea, creşterea şi supravegherea sanitară a orfanilor;

b) A îngriji de instrucţia şi educaţia lor;

c) A da orfanilor o meserie, spre a-şi putea câştiga existenţa;

d) A da asistenţă judiciară de care ar avea nevoie orfanii pentru susţinerea drepturilor şi intereselor lor;

e) A se interesa de plasarea lor, odată ajunşi în vârsta de a munci;

f) A lua orice măsuri s-ar crede necesare pentru ocrotirea lor.

CAPITOLUL III
Condiţiile de primire, educaţia şi instrucţia

Art. 5 – Se vor primi în orfelinat în ordinea următoare:

a) Copii orfani de tată şi mamă;

b) Copii orfani de tată, a căror mamă nu e în stare a-i întreţine;

c) Copii orfani de mamă, al căror tată e în imposibilitate de a-i întreţine din cauza unei infirmităţi, a unei îndeletniciri imorale sau a unui caz de forţă majoră;

d) Copii din părinţi tuberculoşi dacă nu sunt atinşi de această boală.

Art. 6 – Comitetul se va îngriji şi de orfanii de război, făcând toate demersurile necesare spre a fi întreţinuţi de I.O.R. sau de I.O.V., putând eventual a-i primi în orfelinat, în urma unei înţelegeri cu aceste instituţii, şi pe baza unei subvenţii fixate.

Art. 7 – Ocrotirea se va acorda fără deosebire între copii legitimi şi naturali.

Art. 8 – Pentru primirea unui copil în orfelinat se va adresa o cerere comitetului, care va face cercetările necesare spre a controla cele expuse de petiţionar. Orice copil admis de comitet va fi examinat de medic, neprimindu-se decât numai conform avizului medicului.

Art. 9 – Se vor putea primi la orfelinat copii în vârstă de la 3 ani până la maximum 10 ani băieţii şi 12 ani fetele.

Art. 10 – Orfanii vor învăţa gospodăria în mod teoretic şi practic în tot timpul şederii lor în orfelinat. După terminarea învăţământului primar care va fi obligatoriu pentru toţi orfanii, se va face selecţionarea lor după aptitudini, împărţindu-se prin diferitele ateliere profesionale şi de meserii, anexate orfelinatului, spre a învăţa o meserie. Copiii dotaţi în mod excepţional de natură, potrivit clasificaţiei de stat şi observaţiilor pedagogilor şcolilor şi a comitetului, vor fi trimişi mai departe la şcoală, spre a putea îmbrăţişa o carieră comercială sau intelectuală, în limitele mijloacelor orfelinatului.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Art. 11 – Copiii, care vor învăţa o meserie pentru care nu vor putea fi ateliere în orfelinat, se vor plasa pe la maiştri respectivi în oraş, putând locui mai departe în orfelinat.

Art. 12 – Şcolile profesionale şi de meserii vor fi organizate după modelul celor similare ale statului. În atelierele orfelinatului se vor primi comenzi, în toate ramurile existente, din venitul net se va trece 50 la sută la fondul orfelinatului, iar restul se va vărsa la un fond special din care se vor cumpăra uneltele necesare fiecărui copil care va părăsi orfelinatul, sau i se va da o sumă fixată, ca ajutor la crearea existenţei în limitele acestui fond.

Art. 13 – Durata cursurilor va fi de 5 ani, după care fiecare copil va căpăta un certificat de absolvire. După terminarea cursurilor, la vârsta de cel mult 16 ani băieţii şi 18 ani fetele, orfanii vor părăsi orfelinatul, căutând a-şi crea o existenţă.

Art. 14 – Societatea are dreptul de a retrimite rudelor respective orice copil care nu va îndeplini condiţiile cerute spre a fi crescut în orfelinat, înşelând comitetul la intrarea lui, sau fiind prin înclinaţiile sale un element periculos pentru ceilalţi copii.

CAPITOLUL IV
Comitetul

Art. 15 – Pentru conducerea orfelinatului şi a anexelor sale, se formează un comitet de 30 doamne, 4 domni şi 3 domni cenzori.

Art. 16 – Comitetul va fi compus dintr-o preşedintă, 2 vice-preşedinţi, o casieră, 2 secretare, 24 consiliere, 4 d-ni consilieri şi 3 cenzori.

Art. 17 – Comitetul va putea coopta un număr de domnişoare, care vor da concursul lor la conducerea orfelinatului.

Art. 18 – Comitetul va fi ales pe termen de 3 ani, după care timp va putea fi reales, remaniat sau ales din nou.

Art. 19 – Membrele din comitet, care nu-şi vor îndeplini conştiincios funcţiile primite sau care vor lipsi fără motiv determinat timp de 3 luni, vor putea fi înlocuite. Orice loc vacant se ocupă prin cooptare făcută de comitet şi ratificată de prima adunare generală anuală.

Art. 20 – Comitetul va ţine şedinţe săptămânale şi lunare. La finele anului se va trimite fiecărui donator o dare de seamă a mersului orfelinatului.

CAPITOLUL V
Atribuţiile comitetului

Art. 21 – A) Preşedinta va conduce şi reprezenta societatea oriunde va fi nevoie:

a) Va prezida şedinţele şi adunările generale;
b) Va reprezenta societatea la toate instanţele judecătoreşti;
c) Va emite mandate de plată;
d) Va semna toate actele referitoare la societate;
e) Va lua măsurile ce va crede în interesul societăţii.

B) Vicepreşedintele va substitui pe preşedintă în toate atribuţiile sale, cu o excepţie acolo unde legea va cere o delegaţie specială dată de preşedintă.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

C) Casiera va face toate încasările şi plata mandatelor semnate de preşedintă sau vicepreşedintă, împreună cu secretara, ţinând un registru special de casă.

D) Secretarele vor face procesele-verbale ale şedinţelor, conducând contabilitatea şi corespondenţa şi contrasemnând toate actele, mandatele şi chitanţele, împreună cu preşedinta sau una din vicepreşedinte.

E) Consilierele vor contribui la conducerea şi bunul mers al societăţii, primind toate delegaţiunile necesare conducerii orfelinatului.

F) Cenzorii vor controla gestiunea financiară, contrasemnând bilanţul anual. Împreună cu consilierii, ei vor ajuta la conducerea orfelinatului cu sfatul şi experienţa lor.

Art. 22 – Toate demnităţile comitetului sunt onorifice.

CAPITOLUL VI
Membrii

Art. 23 – Membrii societăţii sunt: donatori şi cotizanţi. Donatorii sunt cei care au dat sume mai mari de 1000 lei, iar cotizanţii sunt cei care contribuie cu o sumă anuală de minimum 60 lei la întreţinerea orfelinatului.

Art. 24 – Numele membrilor donatori vor fi înscrise în semn de recunoştinţă în sala de recepţie a orfelinatului.

▼
Arhivele Statului Bucureşti, fond Adunarea Deputaţilor, dosar 1947, f. 334-335.

70

1921 iulie 14, Bucureşti. Lege pentru reforma agrară din Oltenia, Muntenia, Moldova şi Dobrogea (din Vechiul Regat).

LEGE
pentru reforma agrară din Oltenia, Muntenia, Moldova şi Dobrogea (Din Vechiul Regat)

Partea I
Exproprierea

Capitolul I
Îndreptăţirea şi măsura exproprierii

Art. 1 – Se expropriază pentru cauză de utilitate naţională proprietăţile rurale, în măsura şi condiţiunile cuprinse în legea de faţă, în scopul de a spori întinderea proprietăţii rurale ţărăneşti, de a înfiinţa păşuni comunale, precum şi pentru scopuri de interes general, economic şi cultural.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Pământul cultivabil din raza comunelor urbane este considerat ca proprietate rurală din punctul de vedere al legii de expropriere.

Art. 2 – Pământul expropriat şi accesoriile, pe baza decretului nr. 3697/918 şi prin aplicarea scărei progresive anexată lui, este definitiv expropriat, cu rezerva dispozitivelor prevăzute în art. 554, în limitele şi aşezarea hotărâtă de organele de aplicare prevăzute în acel decret, cu modificările aduse prin decretul nr. 2011/920, iar statul este considerat proprietar al pământului expropriat de la 15 decembrie 1918.

Art. 3 – Moşiile şi părţile de moşii, expropriabile potrivit legii de faţă sunt lovite de indisponibilitate, în tot ceea ce priveşte aplicarea legii, din ziua de 1 februarie 1921, fără îndeplinirea nici unei alte formalităţi; iar în ceea ce priveşte întinderea lor se socoteşte după starea lor juridică de la 15 august 1916, ţinându-se seamă de efectul succesiunilor deschise de la această dată până la promulgarea legii de faţă.

Toate înstrăinările efectuate de la 15 august 1916 sunt fără efect în tot ce priveşte aplicarea acestei legi. Se exceptează şi rămân valabile vânzările făcute cel mai târziu până la 1 februarie 1921 către obştii, bănci populare sau săteni cultivatori de pământ, individual până la 10 ha fiecare; precum şi vânzările de pământ pentru construcţii sau înfiinţare de stabilimente industriale.

Suprafaţa astfel vândută nu intră în calculul celor două milioane ha.

Proprietarii ce şi-au înstrăinat părţile expropriabile sătenilor, prevăzute de prezenta lege, vor fi obligaţi să dea această cotă din restul moşiei rămase, sau dintr-altă moşie, dacă au mai multe.

Art. 4 – Exproprierea priveşte numai moşiile sau părţile de moşii de la 100 ha pământ cultivabil în sus, oricine ar fi proprietarii lor şi oricare ar fi capacitatea lor juridică sau caracterul imobilului expropriat, cu excepţiunile prevăzute în prezenta lege.

Art. 5 – Moşiile stăpânite în indiviziune se consideră ca fiind divizate în ceea ce priveşte cota de expropriere. Alegerea părţii de moşie supusă exproprierii se face însă din întreaga suprafaţă cultivabilă a moşiei, socotindu-se moşia ca nedivizată, afară de excepţiunile prevăzute la art. 9.

Art. 6 – Moşiile şi părţile de moşii situate în aceeaşi comună, precum şi moşiile situate în comune apropiate, aparţinând aceluiaşi proprietar, se socotesc ca fiind o singură proprietate. Fac excepţie moşiile comasate pe baza dispoziţiunilor decretului nr. 3697/918, fără ca întinderea totală, astfel comasată, să treacă peste maximum de: 250 ha în regiunile unde cererile de împroprietărire sunt mari, 400 ha în regiunile unde cererile de împroprietărire sunt mijlocii şi 500 ha în regiunile unde cererile de împroprietărire sunt satisfăcute.

Art. 7 – Se declară expropriate în întregime:

a) Proprietăţile rurale în cuprinderea lor totală ale supuşilor statelor străine, fie că sunt străini prin originea lor, fie că au devenit străini prin căsătorie sau alt mod;

b) Proprietăţile rurale în cuprinderea lor totală ale absenteiştilor. Intră în această categorie toate proprietăţile care în cei din urmă 5 ani au fost neîntrerupt impuse, conform legii speciale, la un impozit funciar îndoit.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Intră, de asemenea, în această categorie şi toate proprietăţile, fără consideraţie de întindere, care au fost arendate şi cultivate prin arendaşi încontinuu între 23 aprilie 1910 şi 24 aprilie 1920 inclusiv.

Fac excepţie moşiile arendate de părinţii copiilor lor, cu act autentic, sau cu act cu dată certă, de tutorii minorilor sau interzişilor, de secheştrii judiciari, moşiile femeilor, ale funcţionarilor publici şi ale militarilor.

c) Pământul cultivabil al Domeniului Coroanei, Casei rurale şi ale tuturor persoanelor morale, publice şi private, instituţiuni, fundaţiuni etc., chiar când actele lor de fundaţiune, donaţiune, testamente sau orice alte dispoziţiuni, sub orice titlu, ar prevedea direct sau prin orice fel de cauze prohibitive neînstrăinarea lor sau le-ar fi dat vreo altă destinaţiune specială.

Păşunile comunelor urbane şi rurale, precum şi pământurile bisericilor şi ale şcolilor până la 12 ha nu sunt expropriabile;

d) Pământul folosit cu titlu de embatic, besman, locaţiune ereditară, otaşniţă, fie că este acoperit cu plantaţiuni, sădiri, clădiri sau nu, fie că este situat în comunele rurale sau în comunele urbane.

Sunt şi rămân desfiinţate, în virtutea acestei legi, toate drepturile sau privilegiile, de orice natură şi de oriunde ar deriva (hrisoave domneşti, hotărâri etc.) pe care le au proprietarii sau alte persoane asupra acestor pământuri.

Exproprierea se face în folosul embaticarilor;

e) Pământul rural ţinut cu arendă de sătenii cultivatori de pământ cel puţin 5 ani neîntrerupţi, dacă îşi vor fi construit pe el case sau vor fi plantat vii sau pomi roditori;

f) Terenul domenial silvic, pe care au fost păduri şi care acum e gol, sau e acoperit cu tufişuri ce nu vor mai putea deveni niciodată pădure, cu rezerva terenului necesar personalului silvic;

g) Proprietăţile rurale în cuprinderea lor totală ale celor condamnaţi pentru crimă împotriva statului sau pentru dezertare la inamic.

Casele de locuit cu parcurile lor, sădirile, pădurile, viile şi stabilimentele industriale, morile, apele care le alimentează expropriate în condiţiunile alineatelor a şi b de mai sus, pot fi scoase din expropriere şi redate proprietarilor după cererea lor şi cu aprobarea Comitetului agrar, dacă ele nu sunt necesare unui scop economic, sanitar sau cultural obştesc.

Pentru aceste imobile aparţinând proprietarilor expropriaţi conform alineatului a, scoaterea din expropriere se face cu rezervele de mai sus şi cu condiţiunea ca proprietarul, sau cei care au dobândit sau vor dobândi asemenea imobile până la promulgarea legii, să le vândă într-un termen de trei ani de la această promulgare.

Imobilele proprietarilor care nu le vor fi înstrăinat în acest termen vor fi vândute prin licitaţie publică după cererea parchetului.

Art. 8 – Se declară expropriat parţial:

a) Pământul cultivabil de la 100 hectare în sus al moşiilor particulare arendate şi cultivate prin arendaşi la 23 aprilie 1920 sau şi azi arendate;

b) Pământul cultivabil al moşiilor particulare cultivate de proprietarii lor, de la următoarele suprafeţe în sus:

100 ha la munte şi deal;

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

150 ha la şes în regiunile unde cererile de împroprietărire sunt mari;
200 ha la şes în regiunile unde cererile de împroprietărire sunt mijlocii;
250 ha la şes în regiunile unde cererile de împroprietărire sunt satisfăcute;

c) Pământul cultivabil al moşiilor particulare cultivate de proprietarii lor care la 1 februarie 1921 au avut investiri importante în inventar şi clădiri necesare exploatării agricole, crescătorii de vite, sau instalaţii industriale agricole, de la următoarele suprafeţe în sus:

100 ha la munte şi deal;
200 ha la şes în regiunile unde cererile de împroprietărire sunt mari;
300 ha la şes în regiunile unde cererile de împroprietărire sunt mijlocii;
500 ha la şes în regiunile unde cererile de împroprietărire sunt satisfăcute.

Intră în această categorie şi acei proprietari care au moşiile situate în regiunile devastate de război şi care au avut asemenea investiri, crescătorii sau instalaţii la 15 august 1916.

Se înţeleg prin regiuni cu cereri de împroprietărire mari acele regiuni unde pământul expropriat astăzi, sau expropriabil prin dispoziţiunile art. 7 şi 8 alin. a, nu îndestulează pe toţi îndreptăţiţii, categoria 1, 2 şi 3, potrivit art. 78, pe baza lotului de completare de 5 ha; prin regiuni cu cereri de împroprietărire mijlocii acolo unde mobilizaţii îndreptăţiţi, categoria 1, 2 şi 3 potrivit art. 78, pe baza lotului de completare de 5 ha, sunt îndestulaţi, şi prin regiuni cu cereri de împroprietărire satisfăcute acele regiuni unde toţi cei îndreptăţiţi pot fi împroprietăriţi.

Regiunea se socoteşte compusă din toate comunele şi satele ale căror locuitori au muncit sau au avut vitele de muncă învoite în trecut în mod obişnuit pe moşie.

Art. 9 – La moşiile stăpânite prin indiviziune la 1 februarie 1921, precum şi la acele stăpânite în baza succesiunilor deschise după această dată, exproprierea se va scoborî în regiunile cu cereri de împroprietărire mari şi mijlocii şi în regiunile cu cereri de împroprietărire satisfăcute pentru împroprietărire sau pentru înfiinţare de păşune comunală, dacă va fi nevoie, pentru a atinge limitele regionale din art. 8, alin. b, până la 100 ha de fiecare coproprietar şi de fiecare moşie.

În cazul când în modul prevăzut în alineatul precedent cererile de împroprietărire sau de înfiinţare de păşune comunală nu sunt satisfăcute, aceste moşii se vor reduce până la maximum regional stabilit prin art. 8, alin. b, chiar dacă cota fiecărui coproprietar ar fi mai mică de 100 ha.

În acest din urmă caz, suprafaţa de pământ expropriată în acest fel se va plăti în numerar, sau se va schimba cu o suprafaţă echivalentă ca valoare în regiunea de colonizare dacă va exista pământ disponibil, după alegerea proprietarului.

Se exceptează moşiile stăpânite în indiviziune înainte de 15 august 1916, care la această dată aveau cel puţin un coproprietar minor sau coproprietar mobilizat.

În Dobrogea nu se vor coloniza proprietarii pentru schimb benevol sau forţat.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Art. 10 – Proprietarul care are sau a avut la 15 august 1916 mai multe moşii şi posedă în total mai mult de 500 ha pământ cultivabil expropriabil, divizat sau în indiviziune, va fi expropriat până la maximum de:

200 ha pentru cel cu moşiile arendate în condiţiunile art. 8;

200 ha pentru cel care are moşiile la munte şi la deal, oricare ar fi regiunea;

250 ha pentru cel care are moşiile în regiunile cu cereri de împroprietărire mari;

400 ha pentru cel care are moşiile în regiunile cu cereri de împroprietărire mijlocii, şi

500 ha pentru cel care le posedă în regiunile unde cererile de împroprietărire sunt satisfăcute.

Proprietarul care posedă moşii în regiuni diferite va fi expropriat până la mijlocia maximului regiunilor unde are moşiile.

Proprietarul care a avut la 1 februarie 1921 ferme cu crescătorii de vite, instalaţiuni agricole, şi inventar propriu sau industrii agricole importante, va putea fi expropriat până la maximum de 500 ha, indiferent de regiunile unde posedă moşiile.

Art. 11 – Proprietarul care posedă moşii arendate şi cultivate în regie, poate să-şi oprească în oricare din ele suprafaţa scutită de expropriere.

Art. 12 – Proprietarilor care au unul sau mai mulţi fii, care au studiat sau studiază agronomia, fiind înscrişi în şcoală cel mai târziu până la 1 ianuarie 1920, şi o frecventează, li se poate rezerva în regiunile de şes un lot de 50 ha pentru fiecare din aceşti fii, peste suprafaţa ce-i rămâne neexpropriată conform prevederilor acestei legi, cu obligaţia, sub pedeapsă de nulitate a acestui drept, să obţină diploma în cel mult 5 ani de la promulgarea acestei legi şi de la acea dată să-şi cultive singur pământul.

Proprietarul care este agronom-titrat are acelaşi drept.

Art. 13 – Se socoteşte ca pământ cultivabil, în înţelesul legii de faţă, tot pământul pe care s-au făcut până astăzi arături, locurile de fâneaţă, păşunile, precum şi pământul inundabil care se cultivă sau se păşunează.

Exproprierea se calculează asupra pământului cultivabil, adică asupra întinderii rămase din fiecare moşie sau parte de moşie, după ce s-au scăzut: viile, plantaţiunile de pomi roditori şi orice sădiri făcute până la 1 ianuarie 1917, pământul irigat artificial, pădurile, râurile, locurile mocirloase, iazurile, lacurile, bălţile, suprafeţele ocupate de curţi şi clădiri, terenurile neproductive (drumuri, râpe, nisipuri mişcătoare, sărături etc.).

Art. 14 – Bălţile şi albia râurilor, pământul des inundabil, mocirlos, neproductiv, râpele pot fi expropriate în întregime, fără considerare de întindere, pentru a fi drenate, secate sau împădurite de comună sau stat.

Dacă însă proprietarii unor asemenea terenuri se obligă să facă aceste îmbunătăţiri treptat într-un termen de cel mult 10 ani, Comitetul agrar poate hotărî să nu fie expropriate, fixând şi sancţiunile pentru îndeplinirea obligaţiunilor proprietarului.

Pentru ajungerea scopurilor arătate mai sus, nu se ţine seamă, la expropriere, de întinderea moşiei.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Acolo unde iazurile, lacurile şi bălţile de o suprafaţă maximă de 150 ha sunt înconjurate de pământul expropriat, se vor putea expropria dându-se în proprietatea comunei pentru a fi folosite de săteni.

Art. 15 – Partea ce rămâne proprietarului, potrivit art. 8 şi 9, se fixează de îndată de organele de aplicare a legii, însă luarea în primire a pământului expropriat, care întrece exproprierea făcută conform decretului nr. 3697 din 1918, nu se va face deocamdată decât acolo unde el se poate da imediat în arendă sau în proprietatea sătenilor.

Pământul expropriat care întrece necesitatea actuală de împroprietărire a sătenilor se poate arenda proprietarului expropriat pe termen de trei ani, dacă nu va fi cerut de săteni.

Proprietarii expropriaţi plătesc pentru pământul lăsat în folosinţa lor, conform dispoziţiunilor de mai sus, pe lângă dările către stat, judeţ şi comună, şi o arendă egală cu ratele pe care le datoreşte statul pentru valoarea pământului expropriat. Statul îşi rezervă totuşi dreptul de a lua din folosinţa proprietarului, înăuntrul acestor intervale de timp, suprafaţa necesară pentru executarea lucrărilor premergătoare colonizării.

Art. 16 – Pământul cultivabil al moşiilor arendate şi cultivate prin arendaşi la 23 aprilie 1920, sau şi astăzi arendate, din regiunile de munte şi deal, cu excepţia moşiilor arendate la obştii din această ultimă regiune, se întrebuinţează la împroprietărirea sătenilor de la 25 ha în sus.

Pământul cultivabil al moşiilor cultivate de proprietarii lor din regiunile de munte, precum şi acela al moşiilor arendate la obştii din regiunile de deal, se întrebuinţează la împroprietărirea sătenilor de la 50 ha în sus.

Pământul expropriat, prin dispoziţiunile de mai sus, peste maximum regional stabilit la art. 8, se plăteşte în numerar sau se schimbă cu o suprafaţă echivalentă ca valoare în regiunile de colonizare.

În cazul când proprietarii din regiunile de munte şi deal convin a fi expropriaţi în întregime, li se dă în regiunea de colonizare o suprafaţă o dată şi jumătate cât suprafaţa cedată.

Art. 17 – Alegerea părţii de moşie expropriată prin dispoziţiunile legii de faţă, peste exproprierea făcută prin aplicarea scării progresive din decretul-lege nr. 3697/918, se face astfel încât moşia care rămâne proprietarului să fie comasată.

Art. 18 – Se poate oferi pentru expropriere partea ce revine proprietarului dintr-o moşie, rezervându-se o suprafaţă egală în partea ce cade sub expropriere a unei moşii din aceeaşi comună.

Când moşia pentru care se cere comasarea este situată în altă comună şi ambele în regiune cu cereri de împroprietărire mari, schimbul se poate admite de organele de aplicare a legii, fără ca suprafaţa comasată să depăşească 250 ha; când moşia pentru care se cere comasarea este situată în regiune cu cereri de împroprietărire mijlocie şi moşia care se cedează pentru comasare este situată în regiunile cu cereri de împroprietărire mari, schimbul se poate admite de organele de aplicare a legii, fără însă ca suprafaţa astfel comasată să depăşească 400 ha; iar când această moşie este situată în regiune cu cereri de împroprietărire satisfăcute, schimbul se admite de drept, fără ca suprafaţa astfel comasată să depăşească 500 ha.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Art. 19 – Se încuviinţează, cu consimţământul părţilor şi cu aprobarea organelor de aplicare a legii, schimbul pământului expropriat prin legea de faţă, a celui expropriat prin decretul nr. 3679/918, a pământului rural dobândit prin legile de la 1864, precum şi schimbul pământului împroprietăriţilor prin legile de la 1879, prin legea pentru regularea proprietăţii imobiliare în Dobrogea din 3 aprilie 1882 şi legile de vânzare a bunurilor statului, a izlazurilor comunale, atât între ele, cât şi cu pământul rămas proprietarului.

În caz când părţile nu se pot înţelege asupra schimbului, Comitetul agrar în urma unei anchete la faţa locului va putea hotărî schimbul.

Art. 20 – Când un proprietar va fi expropriat de tot pământul cultivabil dintr-o moşie aflată în hotarul unei comune, sau când pământul îi va fi schimbat conform dispoziţiunilor art. 16, vor trebui să fie expropriate, la cererea lui, clădirile şi pământul nesupus exproprierii şi aparţinând acelei moşii.

Art. 21 – Se poate expropria din pădurile aparţinând proprietarilor particulari, persoanelor morale publice şi private şi statului, suprafaţa necesară până la maximum de 200 ha pentru a schimba vatra satelor aşezate în locuri mlăştinoase, inundabile şi insalubre sau pe terenuri fugitive.

Art. 22 – Împărţirea pe regiuni a terenurilor din punct de vedere al exproprierii terenurilor de cultură şi a păşunilor comunale în: munte, deal şi şes, se va hotărî de către organele de aplicare de sub Capitolul V al legii prezente, ţinând seamă de definiţia riguros ştiinţifică la fiecare moşie în parte.

. . . .

Partea II
Împroprietărirea

Capitolul X
Ordinea de preferinţă la împroprietărire

Art. 77 – Pământul expropriat pe temeiul legii de faţă precum şi acel al statului se parcelează spre a se vinde în loturi locuitorilor români cultivatori de pământ, în condiţiile şi în modul arătat în această lege.

Pentru acest scop se vor întrebuinţa cu aprobarea Comitetului agrar şi părţi din pământul arabil al păşunilor comunale, acolo unde va fi nevoie.

Art. 78 – Pământul expropriat se vinde în loturi celor îndreptăţiţi în următoarea ordine de precădere:

1. Mobilizaţilor în războiul 1916-1919;
2. Mobilizaţilor în campania 1913;
3. Văduvelor de război pentru copii;
4. Agricultorilor mici lipsiţi de pământ;
5. Agricultorilor cu proprietăţi mai mici de 5 ha;
6. Orfanii de război.

Art. 79 – La condiţiunile egale de îndreptăţire se vor prefera în aceeaşi categorie:

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

a) Invalizii;
b) Cei care în trecut au muncit pe moşie;
c) Cei care au inventar şi gospodărie întemeiată;
d) Cei care au mai mulţi copii;
e) Cei mai în vârstă.

Art. 80 – În caz de paritate de condiţiuni între îndreptăţiţii din aceeaşi categorie şi de neajungerea numărului loturilor se va proceda prin tragere la sorţi. La distribuţia loturilor pe lanuri se vor avea în vedere legăturile de rudenie, de prietenie ale lotaşilor, precum şi situaţia în care se găseau ei în cultivarea acestor locuri înainte de împroprietărire.

Art. 81 – În comunele unde nu sunt moşii expropriabile se vor prefera la împroprietărire îndreptăţiţii din categoriile 1, 2 şi 3 din aceste comune, pe pământul expropriat din moşiile comunelor învecinate, până la o depărtare de 5 km înaintea îndreptăţiţilor din categoriile 5 şi 6 din aceste comune, dacă au muncit în trecut pe moşie.

Art. 82 – Pământul folosit prin embatic precum şi locurile cu arendă pe care sătenii agricultori au clădit case, plantat vii sau pomi roditori se expropriază în folosul locatarilor şi embaticarilor.

Înstrăinările unor asemenea pământuri cu începere de la 1916 către alte persoane decât către posesorii lor sunt nule de drept, afară de cazul în care printr-o sentinţă judecătorească definitivă s-a desfiinţat raportul de drept dintre proprietar şi posesorii pământului.

Art. 83 – Locuitorii români din marginea oraşelor sau târgurilor a căror îndeletnicire principală este munca câmpului au drept la împroprietărire pe moşiile aflate într-o rază de 10 km şi pe care au muncit şi în trecut.

Art. 84 – Se consideră ca îndreptăţiţi: preoţii, învăţătorii precum şi toţi ceilalţi mici funcţionari publici având reşedinţa în comunele rurale, absolvenţii şcolilor de agricultură de toate gradele, sub condiţiunea ca unii şi alţii să locuiască la ţară şi să se oblige să lucreze pământul.

Meseriaşii ca: lemnarii, fierarii, croitorii, lăutarii etc., care în trecut nu s-au ocupat cu agricultura, cârciumarii şi diferiţi comercianţi, precum şi acei din orice categorie ar fi, care având pământ, l-au vândut, nu vor fi împroprietăriţi decât după ce au fost satisfăcuţi toţi ceilalţi îndreptăţiţi de la art. 78.

Art. 85 – Ofiţerii invalizi vor primi cu precădere, în condiţiunile de plată ale legii, câte 5 ha pământ; ei vor putea primi până la 25 ha în regiunile de colonizare după terminarea împroprietăririi dacă se obligă a-l cultiva personal şi a se stabili pe lot.

Reangajaţii aflaţi în serviciul armatei la data promulgării acestei legi îşi păstrează prevederile legii reangajaţilor în armată în ceea ce priveşte darea pământurilor la reangajaţi, cu condiţiunea să se stabilească pe lot şi să-l muncească personal.

Art. 86 – Se exclud de la împroprietărire dezertorii condamnaţi cu hotărâri rămase definitive, chiar dacă au fost amnistiaţi de delictul săvârşit, precum şi toţi aceia care s-au pus în serviciul duşmanului.

Fac excepţiune de la cele prevăzute în aliniatul de mai sus dezertorii în ţară, condamnaţi şi amnistiaţi, care la revizuirea prevăzută de art. 90 vor dovedi înaintea comitetului de ocol, cu copie de pe foaia matricolă

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

certificată de către comandantul cercului de recrutare respectiv, că în tot cursul războiului 1916-1919 nu au avut lipsuri nelegale de la corpul sau serviciul lor, urmate de mutaţie de dezertare, neanulate prin ordin de zi, mai mult de 30 zile.

Mobilizaţii care n-au urmat armata în Moldova şi au rămas în teritoriul vremelnic ocupat şi care au fost cercetaţi de comisiunile instituite în acest scop şi găsiţi că au rămas în teritoriul ocupat, vor fi împroprietăriţi în comunele lor, numai după ce se vor satisface celelalte categorii de îndreptăţiţi la împroprietărire; iar în cazul când nu se va ajunge şi pentru ei pământ în comunele lor, ei vor fi împroprietăriţi prin colonizare.

Răniţii şi invalizii, precum şi cei care au fost făcuţi prizonieri de duşmani şi n-au fost condamnaţi de Curţile marţiale, nu se consideră ca rămaşi în teritoriul ocupat şi deci nu se tratează ca atare în ceea ce priveşte împroprietărirea.

Art. 87 – Acolo unde nu este destul pământ pentru a împroprietări pe toţi cei îndreptăţiţi, o parte din ei se vor muta în regiuni de colonizare. Această alegere se va face de către locuitorii înşişi, iar când pe această cale nu s-ar ajunge la un rezultat împăciuitor, alegerea se va face de comitetul local de împroprietărire, preferându-se la împroprietărirea pe loc a invalizilor şi văduvele de război, iar din aceeaşi categorie sătenii mai în vârstă familişti, care posedă gospodării întemeiate.

Art. 88 – Din pământul expropriat prin dispoziţiile legii de faţă peste prevederile decretului-lege nr. 3697/15 decembrie 1918 se vor împroprietări de preferinţă înaintea celorlalte categorii de îndreptăţiţi:

a) Invalizii;

b) Văduvele de război pentru copiii şi orfanii de război născuţi cel mai târziu în anul 1903 şi care posedă inventar agricol;

c) Preoţii şi învăţătorii care nu au pământ, care au mai puţin de 5 ha, sau nu au fost împroprietăriţi până la promulgarea legii de faţă.

Pe loturile mari, constituite pe pământul expropriat prin aplicarea legii de faţă, precum şi pe cel deja expropriat în regiunile de colonizare şi nedistribuit la săteni, se înfiinţează loturi demonstrative şi ferme model şi se împroprietăresc absolvenţii şcolilor de agricultură de toate gradele, ofiţerii invalizi care se obligă a cultiva pământul după condiţiunile impuse de Casa centrală a împroprietăririi.

Art. 89 – Dacă va prisosi în comună pământ în urma vânzării loturilor după normele de mai sus, şi nu sunt cereri de colonizare, timp de 3 ani de la terminarea lucrărilor de împroprietărire pe loc, se va mai putea vinde până la un al doilea lot celor cărora li s-a atribuit unul. Se preferă cei ce posedă inventar, braţe de muncă mai numeroase şi care plătesc anticipat o parte mai mare din preţ.

Art. 90 – Împroprietăririle făcute până la promulgarea legii de faţă pe baza decretelor-legi nr. 1407/920, 2097/920, sunt definitive şi nu pot fi schimbate decât cu aprobarea Comitetului agrar.

Comitetul agrar va revizui în mod obligatoriu tablourile de împroprietărire în ceea ce priveşte dezertorii, foştii prizonieri, precum şi cei admişi fără drept de împroprietărire.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Art. 91 – Membrii comisiunilor de împroprietărire care în deplină ştiinţă şi voinţă vor înscrie pe tablourile de împroprietărire sau vor împroprietări persoane care nu au acest drept, vor fi destituiţi nu numai din comisiunile de împroprietărire, ci şi din funcţiunile publice dacă ocupă atari funcţiuni, şi vor fi daţi în judecată conform codului penal şi declaraţi incapabili de a mai ocupa alte funcţiuni publice.

Promulgăm această lege şi ordonăm ca ea să fie investită cu sigiliul statului şi publicată prin Monitorul Oficial.

Dat în Bucureşti, la 14 iulie 1921.

Ferdinand

Preşedintele Consiliului de Miniştri
Gen. Alexandru Averescu

▼
„Monitorul Oficial", nr. 69, 30 iulie 1921, p. 3055-3069.

71

1921 iulie 23, Bucureşti. Lege pentru reforma agrară din Transilvania, Banat, Crişana şi Maramureş.

LEGEA pentru reforma agrară din Transilvania, Banat, Crişana şi Maramureş

Partea I Exproprierea

Cap. I
Îndreptăţirea şi măsura exproprierii

Art. 1 – În conformitate cu punctul 5 al art. 3 din rezoluţia Adunării Naţionale a tuturor românilor din Transilvania, Banat, Crişana şi Maramureş, adunaţi prin reprezentanţii lor îndreptăţiţi la Alba Iulia, în ziua de 18 Noiembrie – 1 Decembrie 1918, şi având ca punct de plecare decretul-lege nr. 3911/1919, votat de Marele Sfat Naţional, se declară dreptul statului de expropriere pentru cauză de utilitate publică, în măsura şi condiţiunile cuprinse în legea de faţă:

1. Pentru a spori şi completa proprietăţile rurale ţărăneşti, precum şi izlazurile şi pădurile comunale rurale;

2. Pentru a înlesni dezvoltarea industriei naţionale, oprindu-se pământul necesar pentru industria în fiinţă sau pentru aceea pe care

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

circumstanţele geografice, topografice şi geologice o indică incontestabil cu putinţă în viitor;

3. Pentru a uşura traiul din oraşe şi centrele miniere, industriale şi balneare, rezervându-se terenuri spre a se crea mici gospodării pe seama muncitorilor, funcţionarilor şi altor locuitori cu mijloace modeste de trai;

4. Pentru satisfacerea trebuinţelor de interes general, cultural, economic, social şi educaţie fizică.

Art. 2 – Exproprierea atinge proprietatea fără privire la calitatea proprietarului, capacitatea lui juridică sau caracterul imobilului expropriat.

Art. 3 – Moşiile şi părţile de moşii expropriabile, potrivit legii de faţă, sunt lovite de indisponibilitate, în tot ceea ce priveşte aplicarea legii, din ziua de 1 februarie 1921, fără îndeplinirea nici unei alte formalităţi.

Art. 4 – Întinderea proprietăţilor se socoteşte după starea lor juridică de la 1 Decembrie 1918, ţinându-se seama de efectul succesiunilor deschise de la această dată până la promulgarea legii de faţă.

Înstrăinările efectuate de la 1 Decembrie 1918 sunt fără efect în tot ce priveşte aplicarea legii. Se exceptează şi rămân valabile:

1. Vânzările făcute în conformitate cu ordonanţa nr. 1149/1919 şi 1150/1919 a Consiliului Dirigent, resortul agriculturii.

2. Vânzările până la 10 jug. de fiecare cumpărător făcute către ţărani, invalizi, văduvele şi orfanii de război, agronomi, preoţi, învăţători, cultivatori de pământ.

Aceste vânzări vor putea fi revizuite de Comitetul agrar.

3. Vânzările făcute până la promulgarea legii de faţă cu aprobarea Comitetului agrar, Consiliului Dirigent, Consiliului superior pentru reformă agrară, cu restricţiunile prevăzute în legea de faţă în ceea ce priveşte exproprierea.

Aceste vânzări vor fi obligatoriu revizuite de Comitetul agrar, care în cazuri bine motivate le validează.

Art. 5 – Moşiile stăpânite în indiviziune se consideră ca fiind divizate în ceea ce priveşte exproprierea. Alegerea părţii de moşie supusă exproprierii se face însă din întreaga suprafaţă cultivabilă a moşiei.

Art. 6 – a) Se expropriază în întregime toate proprietăţile rurale şi extravilanele urbane aparţinând tuturor persoanelor juridice, care urmăresc satisfacerea unui interes public ca: corporaţiuni, fundaţiuni, instituţiuni, biserici, mănăstiri, capitluri, universităţi, şcoli, spitale, judeţe, comune etc.

Se exceptează:

1. Toate proprietăţile rurale şi extravilanele urbane ale persoanelor juridice prevăzute la art. 7.

2. Păşunile, fâneţele şi pădurile comunale – urbariale şi composesoarele, păşunile asociaţiunilor organizate în baza legii din 1913, cu excepţiunile prevăzute în această lege.

3. Pământurile cultivabile care servesc scopurilor instrucţiei practice agricole a şcolilor întreţinute de subiectele de mai sus şi care au avut această destinaţiune înainte de 1 Decembrie 1918.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Întinderea lor nu va putea trece limita maximă de 200 jug. cad. de fiecare şcoală.

4. Pământurile cultivabile ale parohiilor până la maximum 32 jug. cad. şi care aveau la 1 decembrie 1918 destinaţia aşa numitelor sesiuni parohiale, porţiuni canonice, sesiuni reduse, sesiunile notariale existente, 8 jug. cad. pentru cantori bisericeşti, precum şi pământul cultivabil al şcolilor până la maximum 16 jug. cad. care aveau la 1 Decembrie destinaţia de donaţiuni învăţătoreşti şi întrucât serveau acestui scop.

Va fi scutit de expropriere până la 10 jug. cad. pământul cultivabil al bisericilor destinat pentru trebuinţele bisericeşti. Nu se bucură de scutirile impuse în acest aliniat parohiile care au mai puţin de 300 suflete şi filiile care au mai puţin de 100 suflete.

5. Grădinele de pomi până la 5 jud.cad. înfiinţate lângă şcolile primare în scop didactic şi educativ.

6. Pământurile cultivabile, pentru fiecare Mitropolie până la 200 jug. cad., pentru fiecare Episcopie până la 100 jug. cad., pentru mănăstiri până la 30 jug. cad. şi după posibilitate în apropierea reşedinţei.

Acolo unde asemenea proprietăţi pentru Mitropolii şi Episcopii nu există, ele se vor crea după satisfacerea tuturor îndreptăţiţilor de la art. 86.

7. Casele de locuit cu parcurile lor, intravilanele rurale, clădirile, viile şi stabilimentele industriale, morile cu apele care alimentează.

8. Pădurile sau părţile de păduri care servesc trebuinţele normale de lemne de foc şi construcţiuni, ale subiectelor indicate în acest act, însă numai în măsura care acoperă aceste trebuinţe.

9. Cu prealabila învoire a Comitetului agrar, pământul cultivabil până la maximum de 30 jug. cad. destinat pentru întreţinerea orfelinatelor, căminurilor de invalizi, azilurilor de bătrâni şi săraci şi care au avut acest caracter înainte de 1 Decembrie 1918.

b) Pământul folosit prin embatic, plantat sau nu (emphyteuzis) precum şi acela ţinut de săteni cu arendă cel puţin 5 ani neîntrerupt dacă aceştia îşi vor fi construit pe el case, sălaşuri, mori de apă primitive (rustice), joagăre, sau vor fi făcut plantaţiuni de vii sau pomi roditori, exproprierea făcându-se în folosul lor.

Taxaliştii şi jilerii beneficiază de aceleaşi drepturi;

c) Pământul rural al absenteiştilor.

Absenteist în sensul legii de faţă este acela care de la 1 Decembrie 1918 până la depunerea legii de faţă a lipsit din ţară, fără a avea vreo însărcinare oficială în străinătate. Fac excepţie proprietăţile rurale până la 50 jugăre.

Art. 7 – Se expropriază în întregime tot pământul cultivabil din:

a) Toate proprietăţile rurale şi extravilanele urbane aparţinând tuturor persoanelor juridice, care urmăresc satisfacerea unui interes privat ca: bănci, societăţi comerciale şi anonime, comunităţile de avere, sindicatele profesionale etc.

Nu sunt cuprinse în acest punct, cu excepţiunile în această lege, moşiile persoanelor morale private, înfiinţate şi înregistrate încă înainte de 1 Decembrie 1918, pentru culturi agricole sau industriale, întrucât şi în prezent servesc acestui scop.

Aceste moşii vor fi expropriate în conformitate cu art. 8 al acestei legi;

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

b) Toate proprietăţile rurale şi extravilanele urbane ale alienaţilor incurabili şi curanzilor pe viaţă, întrucât aceştia n-au descendenţi;

c) Toate proprietăţile rurale şi extravilanele urbane care au fost vândute de bună voie sau prin licitaţie de la 1 august 1914 şi până la promulgarea legii de faţă.

Se exceptează cumpărările până la 100 jugăre cadastrale făcute de cultivatorii de pământ, preoţii, învăţătorii, sau membrii familiilor lor, precum şi cumpărările făcute pentru schimb de acei proprietari care au vândut în acest timp proprietăţile lor cu scopul de a face o cultură intensivă.

Proprietăţile astfel cumpărate vor fi expropriate conform dispoziţiilor legii de faţă;

d) Se vor putea expropria toate proprietăţile rurale care au fost trecute actualilor proprietari după 1 decembrie 1917, în baza ordonanţelor fostului guvern ungar, privitor la restrângerea liberei circulaţiuni a imobilelor, cerându-se prealabilă învoire a Comitetului agrar.

Fac excepţii moşiile minorilor.

Art. 8 – Se expropriază pământul cultivabil rural şi extravilan urban al proprietarilor particulari din:

a) Toate moşiile partea întrecătoare peste 30 jugăre cad. în comunele rurale şi 10 jug. cadastrale în comunele urbane care au fost arendate timp de 10 ani agricoli, între 1904 şi 1918;

b) Toate moşiile arendate la 1 mai 1921 partea întrecătoare peste 50 jugăre cad. la munte şi deal şi 100 jugăre cad. la şes.

Se înţelege prin arendare în sensul alineatului a şi b din acest articol atât arendarea prin arendaş cât şi arendările în parte, în care proprietarul nu a pus nici arătură, nici sămânţă.

Fac excepţie moşiile minorilor şi cele arendate pe baza dispoziţiilor ordonanţei nr. ...

c) Toate moşiile cultivate de proprietarii lor, partea întrecătoare peste:

50 jugăre cad. la munte

100 jugăre cad. la deal

200 jugăre cad. la şes în regiunile cu cereri de împroprietărire mari.

300 jugăre cad. la şes în regiunile cu cereri de împroprietărire mijlocii.

500 jugăre cad. la şes în regiunile cu cereri de împroprietărire satisfăcute.

Comitetul agrar poate reduce exproprierea de la 300 şi 500 jugăre cad. la limita de 200 jugăre cad. în vederea realizării scopului fixat la art. 1, punctul 1, prin colonizare.

Se înţeleg prin regiuni cu cereri de împroprietărire mari, acelea unde cei îndreptăţiţi prin art. 86, punctul 1-8 inclusiv, nu pot fi satisfăcuţi pe baza lotului de completare de 7 jugăre cad., prin regiuni cu cereri de împroprietărire mijlocii, acelea unde toţi îndreptăţiţii de la art. 86, punctul 1-8 inclusiv, sunt satisfăcuţi pe baza lotului de completare de 7 jugăre cad., şi prin regiuni cu cereri de împroprietărire satisfăcute, acelea unde toţi îndreptăţiţii pot fi împroprietăriţi.

Art. 9 – În baza unei prealabile învoiri a Comitetului agrar se va putea trece cu exproprierea şi sub limita de 100 jugăre cad. până la maximum de 50 jugăre, fără ca această reducere să dezorganizeze economiile mijlocii de

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

model; iar dacă ocupaţia principală a proprietarului nu este agricultura şi nici părinţii lui nu au fost agricultori, se va putea, cu aceeaşi prealabilă învoire a Comitetului agrar, trece cu exproprierea până la 10 jugăre, în ambele cazuri, în acele regiuni unde lipseşte pământul necesar pentru satisfacerea cererilor de împroprietărire a celor îndreptăţiţi, în baza art. 86, punctul 1 la 3 inclusiv.

Art. 10 – Loturile celor colonizaţi după 1 ianuarie 1885, se expropriază până la limita lotului fixat în regiune pentru împroprietărirea îndreptăţiţilor de la art. 86.

Art. 11 – Moşiile stăpânite în indiviziune vor putea fi expropriate, acolo unde este nevoie până la 50 jug. pentru fiecare coproprietar.

Art. 12 – În regiunile cu cereri de împroprietărire mari se vor expropria pentru cultură părţi din izlazurile urbariale, composesorale, comunale, asociaţiunile particulare organizate în baza legii 1913, precum şi ale comunităţilor de avere, păşunile de munte şi cu avizul serviciului silvic, schimbându-li-se caracterul, chiar şi păduri, fără privire la excepţiile făcute la art. 6, 7, dar numai dacă terenul este potrivit pentru cultură.

Art. 13 – Pământul cultivabil al composesoratelor se expropriază cu suprafaţa care întrece limita de expropriere fixată în regiune pentru proprietatea fiecărui composesor sau dacă este nevoie, conform dispoziţiilor art. 11.

Suprafaţa astfel expropriată se va delimita din întreaga suprafaţă a composesoratului, socotindu-se din acest punct de vedere ca indiviză.

Art. 14 – Dacă problema locuinţelor nu va putea fi rezolvată cu terenurile disponibile în urma acestei exproprieri, se va trece la o expropriere succesivă în măsura trebuinţelor şi asupra altor terenuri şi anume: în comunele rurale la terenurile situate într-o rază de cel mult 600 metri, iar în comunele urbane şi centrele miniere, industriale şi balneare într-o rază de cel mult 1000 metri.

Punctul de plecare al acestor raze este marginea comunei.

Cei expropriaţi în baza dispoziţiunilor punctului prezent vor putea fi după posibilitate despăgubiţi cu alt pământ corespunzător.

Pentru acelaşi scop se vor putea expropria şi părţi din păşunile şi pădurile comunale, precum şi din pădurile statului, fără ca întinderea lui să fie micşorată sub necesarul întreţinerii contingentului normal de vite din comună; în caz contrariu suprafaţa expropriată va trebui înlocuită în altă parte a hotarului comunei.

Pentru un loc de casă se va socoti cel mult 1/4 jugăr cad.

Cei împărtăşiţi cu astfel de loturi sunt obligaţi a începe zidirea în cel mult 5 ani de la intrarea în posesie, altfel vor pierde loturile şi plăţile făcute.

În comunele rurale, urbane, în centrele miniere, industriale şi balneare se vor putea în caz de nevoie expropria intravilane care de la promulgarea legii stau cel puţin 5 ani nezidite, întrucât până la depunerea proiectului de faţă nu au fost sădite cu vii ori plantate cu pomi.

Art. 15 – Pământul cultivabil al moşiilor din regiunile cu populaţiune deasă poate fi întrebuinţat la împroprietărirea sătenilor chiar sub limita de 50 jugăre cad., cu aprobarea Comitetului agrar şi cu învoirea proprieta-

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

rului, dându-i în schimb o suprafaţă echivalentă de pământ, fie în hotarul comunei, dacă este pământ disponibil, fie în regiunile de colonizare.

Art. 16 – Se socoteşte ca pământ cultivabil, în înţelesul legii de faţă, tot pământul pe care s-au făcut până astăzi arături, locurile de fâneaţă, păşunile, golurile de munte, precum şi oricare teren ce s-ar găsi propriu pentru a fi dat cu folos în cultură, inclusiv pământul inundabil care a fost cultivat sau păşunat.

Exproprierea se calculează numai asupra pământului cultivabil, adică asupra întinderii rămase din fiecare moşie după ce s-au scăzut viile, grădinile îngrădite, pometurile şi hemeiştele plantate înainte de 1 decembrie 1918, pământul care a fost şi este irigat artificial, pădurile, râurile, lacurile, bălţile, locurile mocirloase, suprafeţele ocupate de curţi şi clădiri.

Clasificarea făcută de cadastru în această privinţă va fi revizuită cu această ocazie.

Art. 17 – Terenurile neproductive, râpi, nisipuri mişcătoare, sărături, lacuri (râuri) cu trestişurile de pe ele, locuri mlăştinoase, mocirlele cad în complexul pământului expropriat, se vor expropria, urmând ca aceste pământuri neproductive, întrucât vor forma un complex compact mai mare, să se dea comunelor politice; iar în caz contrariu să se împartă loturile învecinate.

Clasificarea făcută de cadastru în această privinţă va fi revizuită cu această ocazie.

Art. 18 – Pământul des inundabil, mocirlos, neproductiv, râpile, nisipurile, precum şi albia râurilor, pot fi expropriate în întregime, fără considerare de întindere, pentru a fi îmbunătăţite sau împădurite de comună sau stat.

Dacă însă proprietarii unor asemenea terenuri se obligă să facă aceste îmbunătăţiri într-un termen de 10 ani, Comitetul agrar poate hotărî să nu fie expropriaţi, fixând şi sancţiunile pentru îndeplinirea obligaţiunilor proprietarului.

Pentru ajungerea scopurilor arătate mai sus nu se ţine seama la expropriere de întinderea moşiei.

Acolo unde iazurile, lacurile şi bălţile de o suprafaţă maximă de 150 jugăre sunt înconjurate de pământul expropriat, se vor putea expropria dându-se în proprietatea comunei pentru a fi folosite de săteni.

Art. 19 – Pământul expropriat prin dispoziţiile legii de faţă, care întrece necesitatea actuală de împroprietărire a locuitorilor din comuna sau comunele învecinate, se va putea lăsa până la colonizare în folosinţa foştilor proprietari sau arendaşi, dacă nu va fi cerut în arendă de ţărani.

Ei vor plăti pentru acest pământ o arendă egală cu dobânda pe care le-o datoreşte statul. Termenul de arendă va fi de 3 ani; acest termen se va reînnoi de drept din 3 în 3 ani, dacă statul nu va fi încunoştinţat proprietarul sau arendaşul, cu 10 luni înainte de expirare, că vrea să ia din folosinţă întreg sau parte din acest teren.

Proprietarii vor plăti, în afară de arendă, pentru pământul expropriat şi lăsat în folosinţa lor, conform dispoziţiunilor de mai sus, şi dările către stat şi comună.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Statul îşi rezervă totuşi dreptul de a lua din folosinţa proprietarului şi înăuntrul acestor intervale de timp suprafaţa necesară pentru executarea lucrărilor premergătoare colonizării.

Art. 20 – Proprietarul poate să-şi aleagă partea neexpropriată din moşie, cu condiţia ca partea ce rămâne sătenilor să fie potrivită pentru parcelare în loturi şi să poată fi economiceşte bine folosită; de asemenea nici proprietarul nu poate fi expropriat altfel, decât aşa ca partea ce-i rămâne să formeze un întreg economic cu investiţiile principale aflătoare pe moşie.

Art. 21 – Proprietarul are dreptul să rezerve în toate regiunile o jumătate din partea scutită de expropriere din moşia sa, pentru un copil al său care până la 1 Decembrie 1918 şi-a început studiile agronomice şi după ce le va termina în timpul reglementar se dedică economiei rurale.

Art. 22 – Moşiile aceluiaşi proprietar aflătoare în mai multe comune, fie că le-a folosit în regie, în arendă sau în parte, vor fi considerate ca una, rămânându-i proprietarului dreptul să aleagă care moşie ori părţi de moşie să rămână scutite de expropriere, fără ca suprafaţa astfel aleasă să poată întrece maximul regional prevăzut de art. 8.

În caz de neînţelegere, hotărârea Comisiei judeţene este obligatorie pentru părţi.

Vor trebui considerate ca unitate şi toate acele părţi de moşie care după 1 Decembrie 1918 au fost rupte din unitatea de moşie.

În cazuri excepţionale, ministrul agriculturii, cu avizul conform al Comitetului agrar, după expertiză la faţa locului, poate lăsa unui proprietar în una sau mai multe moşii o întindere totală până la 500 jugăre cad., dar numai în regiunile cu cereri de împroprietărire mijlocii sau satisfăcute. Pentru acest scop se vor avea în vedere crescătoriile şi instalaţiile de agricultură industrială şi intensivă existente, cu obligaţiunea pentru aceşti proprietari de a conduce exploatarea potrivit unui regulament special întocmit de ministerul agriculturii.

Art. 23 – Când un proprietar va fi expropriat de întreaga moşie aflătoare în hotarul unei comune, la cererea lui, vor putea să fie expropriate şi clădirile aparţinătoare acelei moşii, precum şi întregul inventar agricol.

. . . .

Partea II
Împroprietărirea

Cap. X
Ordinea de preferinţă la împroprietărire

Art. 91 – Pământul expropriat pe temeiul legii de faţă se parcelează spre a se vinde în loturi cultivatorilor de pământ în condiţiunile şi modul arătat în legea de faţă.

Art. 92 – Vor fi împroprietăriţi ţăranii muncitori de pământ în ordinea următoare:

1. Acei capi de familie, servitori şi muncitori agricoli din partea locului care în ultimii doi ani dinaintea mobilizării şi întrucât au fost mobilizaţi

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

şi în timpul exproprierii au lucrat pe moşia expropriată şi care în război au devenit invalizi, dar sunt capabili de a conduce lucrarea pământului.

Tot aci se înşiră văduvele şi familiile celor căzuţi în război, dacă îndeplinesc condiţiunile amintite.

2. Servitorii şi muncitorii agricoli din partea locului, capii de familie, care în ultimii doi ani şi în timpul exproprierii, dacă au fost demobilizaţi, au muncit pe moşia expropriată, dacă au făcut serviciul militar în război fără a fi devenit invalizi.

3. Toţi capii de familie care în război au devenit invalizi, dar sunt capabili de a conduce lucrarea pământului.

Tot aci se înşiră văduvele şi familiile celor căzuţi în război.

4. Toţi capii de familie care au făcut serviciul militar în război, fără a fi invalizi.

5. Bărbaţii neînsuraţi care au devenit invalizi de război, dar sunt capabili să conducă lucrarea pământului.

6. Bărbaţii neînsuraţi care au luat parte la război fără a fi invalizi.

7. Mobilizaţii prin ordinul Consiliului Dirigent.

8. Cei emigraţi care s-au întors, respectiv familiile lor, dacă nu au alt susţinător.

9. Capii de familie care nu au luat parte în război.

10. Bărbaţii neînsuraţi majori care nu au făcut servicii militare în decursul războiului.

11. Voluntarii din armata română, ori dintr-o armată aliată sau care s-au format în grupuri de voluntari independenţi.

La împroprietărire îndreptăţiţii de sub punctele 3 şi 11 se satisfac cu cei de sub nr. 1, intrând în aceeaşi categorie; cei de la punctul 2, se vor satisface împreună cu cei de sub nr. 4, intrând în aceeaşi categorie; iar cei de la punctul 8 vor rămâne cei din urmă la împroprietărire.

12. După satisfacerea tuturor celor îndreptăţiţi se vor completa şi se vor crea unde nu sunt sesiuni parohiale, cantorale şi şcolare până la maximul prevăzut în art. 6 p. 4.

Art. 93 – La împărţirea terenului expropriat vor lua parte în ordinea prevăzută în art. 92 locuitorii tuturor comunelor care după situaţiunea lor geografică sunt avizate la acel teren, fără considerare la împrejurarea că moşia expropriată face sau nu parte din hotarul acelei comune, preferându-se locuitorii care au muncit şi păşunat pe moşie, chiar din alt judeţ.

Pentru o mai bună cultivare a hotarelor comunale şi pentru îndestularea celor îndreptăţiţi se va putea face chiar şi schimbul între comune.

Art. 94 – Când pământul expropriat nu ajunge tuturor celor îndreptăţiţi, o parte din ei vor putea avea pământ în alte regiuni unde ar fi disponibil, vor fi preferaţi la împroprietărirea pe loc invalizii şi văduvele de război, iar din fiecare categorie oamenii în vârstă, cei cu familie numeroasă şi cei care au gospodării întemeiate.

Art. 95 – În caz de paritate de condiţiuni între îndreptăţiţii din aceeaşi categorie şi de neajungerea numărului loturilor, se va proceda prin tragere la sorţi.

Art. 96 – Nu vor putea beneficia de pământ, nici de arenzi prealabile, acei care au comis acte de trădare împotriva statului român constatate de

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

forurile judecătoreşti, care nu au urmat ordinul de chemare la mobilizare sau au dezertat din armata română, alienaţii cu excepţia foştilor mobilizaţi şi toţi care din orice cauză stau sub curatelă sau tutelă prelungită.

Promulgăm această lege şi ordonăm ca ea să fie investită cu sigiliul Statului şi publicată prin Monitorul Oficial.

Dat în Bucureşti la 23 iulie 1921.

Ferdinand

Preşedintele Consiliului de Miniştri
General Alexandru Averescu

Ministerul Justiţiei,
M. Antonescu

▼
„Monitorul Oficial", nr. 69, 30 iulie 1921, p. 3622-3633.

72

1921 iulie 23, Bucureşti. Lege pentru reforma agrară din Bucovina.

LEGE
pentru reforma agrară din Bucovina

Partea I
Exproprierea

Capitolul I
Îndreptăţirea şi măsura exproprierii

Art. 1 – În conformitate cu hotărârea Consiliului Naţional din Bucovina, se declară expropriate pentru cauză de utilitate publică proprietăţile rurale, în măsura şi condiţiunile cuprinse în legea de faţă, în scop de a spori întinderea proprietăţii ţărăneşti, de a înfiinţa păşuni comunale, precum şi pentru sporuri de interes general, economic şi cultural.

Art. 2 – Starea juridică şi întinderea proprietăţilor rurale, din punctul de vedere al aplicării acestei legi, se socoteşte pe ziua de 6 septembrie 1919, ţinându-se socoteală de efectul succesiunilor deschise de la această dată până la promulgarea legii de faţă.

Bunurile expropriabile sunt lovite de indisponibilitate din aceeaşi zi, fără îndeplinirea nici unei alte formalităţi.

Se exceptează şi rămân valabile:

a) Vânzările până la 10 ha de fiecare cumpărător făcute către ţărani, invalizi, văduvele şi orfanii de război, agronomi, preoţi, învăţători, cultivatori de pământ.

Aceste vânzări vor putea fi revizuite de Comitetul agrar.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

b) Vânzările făcute până la promulgarea legii, făcute cu aprobarea Comitetului agrar, cu restricţiunile prevăzute în legea de faţă în ceea ce priveşte exproprierea.

Toate vânzările peste 10 ha vor fi obligatoriu revizuite de Comitetul agrar, care în cazuri bine motivate le validează.

Transcrierea dreptului de proprietate asupra imobilelor rurale, făcute fără aprobarea Comitetului agrar, este nulă.

Art. 3 – Exproprierea atinge proprietatea fără privire la calitatea proprietarului, capacitatea lui juridică sau caracterul imobilului expropriat.

Art. 4 – Subsolul terenurilor expropriate trece în proprietatea statului, cu excepţia drepturilor câştigate.

Art. 5 – Se declară expropriate în întregime:

a) Proprietăţile rurale, fără deosebire de caracter şi întindere, ale tuturor persoanelor juridice de drept public, fără considerarea oricărei clauze contrarii.

Se exceptează de la expropriere terenurile mănăstirilor: Dragomirna, Putna, Suceava şi Suceviţa până la 100 ha.

Se mai exceptează 50 ha din pământul cultivabil al fondului bisericesc ortodox oriental pentru mitropolia Cernăuţi.

Se mai exceptează proprietăţile comunelor rurale şi urbane, pădurile tovărăşiilor, precum şi pădurile fondului bisericesc greco-ortodox, afară de părţile mărginaşe din apropierea satelor, pe care Comitetul agrar le va afla proprii pentru defrişare, în scop de a întemeia gospodării ţărăneşti şi păşuni comunale.

b) Proprietăţile rurale ale absenteiştilor, intrând în această categorie proprietarii care au petrecut în câte 5 ani consecutivi, în timpul de la 1 august 1909 la 1 august 1919, pe an mai mult de o jumătate de an afară de hotarele României întregite şi ale Austriei, fără motive bine cuvântate; precum şi acei proprietari care de la 15/28 noiembrie 1918 şi până azi nu şi-au avut domiciliul în ţară, lipsind fără vreo însărcinare oficială. Fac excepţie proprietăţile rurale până la 25 ha.

Cu autorizaţia Comitetului agrar, persoanele juridice expropriate în întregime, îşi pot rezerva clădirile şi instalaţiunile care nu sunt necesare unor scopuri naţionale, culturale şi economice.

Art. 6 – Se declară expropriat în întregime tot pământul cultivabil din:

a) Proprietăţile persoanelor juridice de drept privat;

b) Proprietăţile rurale care între 1 ianuarie 1905 şi 1 ianuarie 1919 au fost arendate mai mult de 9 ani, exceptând proprietăţile minorilor, funcţionarilor publici şi femeilor incapabile a gospodări însăşi.

Dacă proprietatea a fost arendată numai în parte, se expropriază o întindere egală cu partea arendată din corpul întreg al proprietăţii, iar restul cade sub dispoziţiile art. 7. Se înţelege prin arendare în sensul aliniatului b, art. 6, atât arendarea prin arendaş cât şi arendările în parte în care proprietarul nu a pus nici arătură, nici sământă;

c) Proprietăţile interzişilor şi celor puşi sub curatelă, întrucât nu au descendenţi direcţi;

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

d) Pământul rural, folosit prin embatic, plantat sau nu (emphyteusis), precum şi acela ţinut de săteni cu arendă cel puţin 10 ani neîntrerupt, dacă aceştia îşi vor fi construit pe el case, sălaşuri, mori de apă primitive (rustice) sau vor fi făcut plantaţiuni de vii sau pomi roditori, exproprierea făcându-se în folosul lor.

Art. 7 – Se declară expropriat parţial:

a) Sesiile existente pentru parohii până la 12 ha şi sesiile existente pentru cooperatori până la 6 ha;

b) Pământul cultivabil din proprietăţile rurale ale proprietarilor particulari, care au sau au avut la 1 august 1914 instalaţiuni importante agricole, în clădiri şi inventar, crescătorii de vite sau industrii agricole, după următoarea scară:

Suprafaţa expropriabilă ha	Suprafaţa rămasă ha
100	100
105	104
110	109
115	113
120	117
125	121
130	124
135	128
140	132
145	135
150	138
155	141
160	144
165	147
170	150
175	153
180	155
185	158
190	160
195	163
200	165
210	170
220	174
230	178
240	182
250	185
260	189
270	192
280	195
290	198
300	201
320	207

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

	340	212
	360	216
	380	220
	400	224
	420	228
	440	232
	460	235
	480	238
	500	241
	525	244
	550	247
	575	249
	600	250
Peste	600	250

Toate proprietăţile cuprinse între 100 şi 105 ha exclusiv se reduc la 100 ha; toate proprietăţile cuprinse între 105 şi 110 ha exclusiv se reduc la 104 ha şi a.m.d.

c) Moşiile proprietarilor care nu îndeplinesc condiţiunile de la art. 7, alin. b se expropriază până la 100 ha pământ cultivabil.

d) Proprietarilor care au unul sau mai mulţi fii care au studiat sau studiază agronomia, fiind înscrişi în şcoală cel mai târziu până la 1 ianuarie 1920, şi o frecventează, li se poate rezerva un loc de 50 ha peste suprafaţa ce-i revine neexpropriată conform prevederilor acestei legi, cu obligaţia, sub pedeapsă de nulitate a acestui drept, să obţină diploma în cel mult 5 ani de la promulgarea acestei legi şi de la acea dată să-şi cultive singur pământul.

Art. 8 – Proprietarului îi revine dreptul să aleagă partea de moşie neexpropriată, cu condiţia ca partea dată sătenilor să poată fi economiceşte folosită. Tot asemenea nici proprietarul nu poate fi expropriat altfel, decât aşa că partea ce-i rămâne să formeze un întreg economic cu investiţiile economice principale aflătoare pe moşie.

Art. 9 – Dacă însă ocupaţiunea principală a proprietarului nu este agricultura şi nici părinţii lui n-au fost agricultori, terenul neexpropriabil se reduce la 4 ha. Intră în această categorie şi acei proprietari care nefiind agricultori au cumpărat moşii după 15 noiembrie 1918.

Art. 10 – Se socoteşte ca pământ cultivabil, în înţelesul legii de faţă, tot terenul pe care s-au făcut până azi arături, locurile de fâneţe şi păşune, precum şi orice alt teren ce s-ar găsi propriu să fie întrebuinţat cu folos pentru agricultură.

Exproprierea se calculează numai asupra pământului cultivabil, adică asupra întinderii rămase din fiecare moşie, după ce s-au scăzut: locurile permanente de arie şi ferme, conacul cu grădina, viile şi grădinile stabile de zarzavaturi şi pomi roditori, pădurile, poienile mai mici de 10 ha înconjurate de păduri, luncile împădurite, râurile, lacurile, stabilimentele industriale cu terenul de instalare strict necesar şi parcelele pe care se află clădiri, întrucât toate acestea nu sunt cuprinse în partea expropriată.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Art. 11 – Sunt scutite de expropriere terenurile necesare ca locuri de hrană pentru personalul silvic de supraveghere, în întindere de 6 ha pentru personalul silvic şi 4 ha pentru personalul inferior.

Art. 12 – Mai multe proprietăţi ale aceluiaşi proprietar, precum şi proprietăţile stăpânite în indiviziune, se consideră ca o singură proprietate, rămânând ca proprietarul sau coproprietarii să-şi aleagă partea ce rămâne liberă de expropriere.

. . . .

Partea II
Împroprietărire

Capitolul IX
Ordinea de preferinţă la împroprietărire

Art. 61 – Pământul expropriat pe temeiul legii de faţă se parcelează spre a se vinde în loturi ţăranilor muncitori de pământ, parohiilor ortodoxe creştine, ca sesie pentru cooperatori, cantori şi pălimari şi şcolilor ca teren de experienţe agricole.

Art. 62 – Pământul expropriat se vinde în loturi celor îndreptăţiţi în următoarea ordine de precădere:

1. Ţăranilor muncitori de pământ care au pământ mai puţin decât întinderea lotului tip fixat în comună.

2. Parohiilor ortodoxe, de fiecare loc sistematizat de cooperator câte 6 ha dacă nu are sesiune, iar dacă sesiunea lui este necompletată ea se va întregi până la 6 ha, însă numai în cazul când prin exproprierea sesiunilor, conform art. 5, vor fi pe teren disponibil din sesia parohului, de cantor şi de pălimar, câte un lot în întinderea arătată la art. 67.

3. Şcolilor rurale, ca pământ de experienţă agricol, câte un ha de fiecare clasă sistematizată.

Folosinţa acestui pământ se va stabili prin regulament.

4. Ţăranilor muncitori de pământ lipsiţi cu desăvârşire de pământ.

Se vor prefera în aceeaşi categorie:

a) Familiile celor căzuţi în război şi invalizii.

b) Cei care au luat parte la război, cu precădere voluntarii care au luat parte în armata română sau aliată.

c) Cei păgubiţi în urma războiului.

Sunt îndreptăţiţi bărbaţii de 24 de ani cu ziua publicării decretului-lege nr. 3871 din 6 septembrie 1919 şi văduvele cu copii minori.

Cei care fără motive s-au sustras de la recrutările din anul 1919, precum şi cei ce au comis după 28 noiembrie 1918 acte de duşmănie faţă de statul român sau în acţiunea română, dacă actele acestora vor fi constatate prin sentinţe judecătoreşti, nu vor fi luaţi în considerare la împroprietărire.

În averea capilor de familie se va socoti şi averea imobiliară a soţiei.

Starea proprietăţii se va considera după starea din ziua promulgării legii de faţă.

Art. 63 – La condiţiuni egale de împroprietăriri se vor prefera:

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

1. Cei care au inventar şi gospodărie întemeiată.
2. Cei care au mai mulţi copii.
3. Cei mai în vârstă.

Art. 64 – În caz de paritate de condiţiuni între împroprietăriţii din aceeaşi categorie şi de neajungerea pământului se va proceda prin tragere la sorţi.

Acolo unde nu este destul pământ pentru a împroprietări pe toţi cei îndreptăţiţi, o parte din ei se vor putea muta în regiuni de colonizare. Această alegere se va face de către locuitorii înşişi, iar când pe această cale nu s-ar ajunge la un rezultat împăciuitor, alegerea se va face de comitetul local de împroprietărire. Vor fi preferaţi la împroprietărirea pe loc invalizii şi văduvele de război, iar din fiecare categorie oamenii în vârstă familişti care posedă gospodării întemeiate.

Promulgăm această lege şi ordonăm ca ea să fie investită cu sigiliul statului şi publicată prin Monitorul Oficial.

Dat în Bucureşti la 23 iulie 1921.

Ferdinand

Preşedintele Consiliului de Miniştri,
General Alexandru Averescu

Ministrul Justiţiei,
M. Antonescu

▼
Monitorul Oficial, nr. 69 din 30 iulie 1921, pag 3683-3647.

73

1921 august 4. Hotărârea luată în adunarea de constituire a Uniunii Maghiare cu privire la reforma agrară.

A Magyar Szövetség határozata
az agrár-reform tárgyában 1921. évi augusztus 4-iki alakuló nagygyűlésén.[1]

A Magyar Szövetség Vezetősége az erdélyi földbirtokreform kérdésével megalakulása óta a legnagyobb gonddal foglalkozik és teljesjogu képviselője, egyelőre a parlamenten kívül megtegye mindazt, amit népünk e legégetőbb gazdasági problémájának megoldása érdekében vállalnia kötelességének tart.

---

1 Tekintettel arra, hogy az agrár-reform tárgyában sérelmeink ugyanolyan súlyosak, szükségesnek tartjuk, hogy dokumentumaink közé iktassuk azt a határozatot is, amelyet a Magyar Szövetség megalakuló nagygyűlése 1921. évi augusztus 4-én hozott e tárgyban és amelyet teljes szövegében a Magyar Párt is magáévá tett.
12. számunkban a magyar iskolák sérelmének orvoslása tárgyában a Magyar Pártnak Marosvásárhelyen 1923. évi május hó 22-én tartott rendkívüli nagygyűlésén elfogadott határozatát mutattuk be szószerinti szövegében.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Ennek kapcsán szükségét látja a következő megállapításainak nyilvánosságra való hozatalát:

I. A kamara az erdélyi agrártörvényjavaslat bizottsági tárgyalását ez évi július 8-án kezdte meg, úgy hogy értesülésünk szerint a törvénytervezetet a bizottság tagjai is csak két nappal a tárgyalások megkezdése előtt kapták kézhez, viszont a kamara a törvényt július 19-én már részleteiben is megszavazta.

II. Erdély földreformtörvénye, mely nemzeti különbségre való tekintet nélkül, közmegelégedésre kellene hogy megoldja Erdély és a lecsatolt részek földdel dolgozó népének e legfontosabb kérdését,

1. a kétmilliónyi magyarság meghallgatása nélkül,
2. a szászság és a németség tiltakozása és
3. az erdélyi románság képviselői jórészének távollétében szavaztatott meg és vált törvénnyé.

III. Le kell tehát szögeznünk, hogy a törvénytervezet alkotmányos és demokratikus országok parlamenti szokásaival ellenkezően, idejében kellőképen nem publikáltatott, arról a sajtó útján vagy más úton-módon a legjobban érdekelt Erdély tudomást nem vehetett, tehát arról a közvélemény ki nem alakulhatott. A tíz nap alatt keresztülhajszolt törvénytervezet megszavazását még a parlamentben is csak a nem erdélyi kamarai többség tette lehetővé.

Mindezek megállapítása után a Magyar Szövetség szükségesnek tartja kijelenteni, hogy ezt a törvényt nem tartja Erdély és a lekapcsolt részek mezőgazdaságára, de különösen a magyarságra nézve megnyugtató megoldásnak a máskülönben szükségesnek és elodázhatatlanul megoldandónak tartott földreform ügyében. De teljes erejével és minden rendelkezésére álló törvényes és jogos eszközökkel rajta lesz, hogy ez a rólunk – nélkülünk hozott törvény minél hamarább a megfelelő revizó alá kerüljön.

Anélkül, hogy a részletekre kitérnénk, megállapítjuk, hogy az számos lényeges pontjában az egyidejüleg Óromânia számára megalkotott agrárreform törvénytől eltér. (Ilyen például a megváltási ár kérdése.) Mindeme eltérések az itt élő nemzeti kisebbségek sérelmére szolgálnak és szolgálhatnak és az állampolgári jogegyenlőség elvével is ellentétben állanak. Különösképpen sérelmesnek és revideálandónak tartja a magyarság kultúráját veszélyeztető és a közbirtokosságokat, vagyis a fölkmívelő népet károsító sőt egzistenciáját sok helyütt veszélyeztető ama pontjait, melyek egyházi, iskolai kultúrális alapitványi birtokok és a közbirtokossági földek kényszerkisajátítását mondja ki, amely rendelkezések tehát merőben ellenkeznek egy demokratikusnak mondott törvény intencióival, de antiszociálisak, antikulturálisak és különösen Erdély és a csatolt részek nem román nemzeteit egyoldalúan károsítók és sérelmesek, mert soviniszta célokat látszanak szolgálni.

Mindézek ellen a Magyar Szövetség – ez idő szerint más mód hiányában – a nagy nyilvánosság előtt és az utókor előtt *ünnepélyes óvást* emel.

Azonban a földreformtörvény reviziójának követelése mellett kötelességének tekinti a Magyar Szövetség vezetősége *a törvény végrehajtásának* ellenőrzését, illetőleg a végrehajtás keretében a magyarság jogos ingényeinek megvédelmezését.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

A temérdek és jogos panasznak a főoka az 1919. évi földreformtörvény-rendelet, illetőleg a kényszerbérleti rendelkezések végrehajtási módja. A legtöbb sérelem és jogtalanság a birtokosságot és a népet a végrehajtásnak számos esetben észlelt részrehajlása, tudatlansága, fejetlensége, fegyelmezetlensége és sok esetben erőszakossága miatt érte. Tapasztalati és elvitathatatlan tény, hogy a végrehajtási központok legnagyobb részt megfelelő kvalifikáció nélküli hivatalnokainak pontos eljárási utasitást nem adtak ki egyáltalában. Ennek tulajdonítható, hogy a különböző vidékeken a legkülönbözőbb, egymástól merőben eltérő eljárás szerint történt a földbirtok kényszerbérletbe való kiosztása és a bérösszegek megállapítása. Magyar telepeseink és a többi kisgazdáink, valamint a székelyföldi közbirtokosságok földjeit is kényszerbérletbe adták. Az általános rendszertelenség tette lehetetlenné a felebbezéseket is, és ez az oka, hogy a közönség – dacára a kibocsátott igen sok rendelkezésnek, vagy talán éppen azért – ma is tájékozatlan a kényszerbérleti ügyekre vonatkozólag.

Veszedelmes intézkedés volt, teljes jogbizonytalanságot és mérhetetlen kárt okozott egyeseknek és az országnak az az intézkedés, mely a kényszerbérletek időtartamát egy esztendőben állapította meg, azonban azóta újra egy esztendőt adtak hozzá és valószínüleg még egyet és talán még többet is fognak hozzáadni a véglegesítésig. Miután pedig a kormány kényszerbérleteket ideiglenes és nem végleges állapotnak jelentette ki, tehát évről-évre nemcsak a bizonytalanság kellemetlen és káros érzését tartotta fenn úgy a kényszerbérlőknél, mint a jogilag még birtokosoknál, de ez által az erdélyi föld intenziv és gondos mívelését lehetetlenné tette éppen a birtoklás ideiglenessége és a bizonytalanság tudata.

Egész országrész virágzó gazdasági életét akasztotta meg ez az elsietett intézkedés és minél tovább tart ez az állapot, közgazdaságunk annál nagyobb veszedelembe jut.

A közrend és békés fejlődés szempontjából a Magyar Szövetség vezetősége elsősorban szükségesnek tartja sürgetni, hogy:

a kormány meilőbb intézkedjék; hogy az eddigi gondatlan és felületes munkálatok minél rövidebb időn belül hozzáértő szakemberek által felülvizsgáltassanak, illetve gondoskodjék a sérelmes és káros intézkedések megszüntetéséről, ill. revidiálásáról. Szükségesnek tartja, hogy a reform végrehajtásánál a tényleges kisajátítást és kiosztást végző bizottságokban a kormány párfatlan és szakképzett közegein kívül a kisajátítást szenvedő fél, vagy felek képviselői is egyenlő számban legyenek képviselve, a felebbezései forum pedig *feltétlenül a független biróság tagjaiból legyen összeállitva.*

Az itt csak általánosságban érintett megállapítások azok, melyeket a Magyar Szövetség Központja a maga a földreformmal kapcsolatos munkájának és ezutáni munkaprogrammjának vázlataképpen a közönség tájékoztatása céljóból a sajtóval közölni kíván.

▼

Magyar Kisebbség, Lugoj, 1923, iulie 1, an II, nr. 13, p. 500-502.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Hotărârea Uniunii Maghiare (adusă în) marea adunare de constituire din 4 august 1921 în legătură cu reforma agrară.[1]

Conducerea Uniunii Maghiare se ocupă de problema reformei agrare din Ardeal cu cea mai mare grijă, de la înfiinţarea sa şi a făcut demersurile, în calitatea sa de singurul şi deplin îndreptăţitul reprezentant al maghiarimii din România, deocamdată, în afară de parlament, să facă tot ce consideră a fi de datoria sa în vederea rezolvării celei mai arzătoare probleme a poporului nostru.

În legătură cu aceasta vede necesară a da publicităţii următoarele constatări ale sale:

I. Dezbaterea proiectului legii agrare pentru Transilvania în comisia de la Cameră a fost începută în data de 8 a lunii iulie a.c., în aşa fel încât, după informaţiile noastre, membrii comisiei au primit proiectul legii doar cu două zile înaintea începerii dezbaterilor, iar în data de 19 iulie Camera a şi votat legea şi pe articole.

II. Legea de reformă agrară pentru Ardeal, care ar trebui să rezolve cea mai importantă problemă a poporului din Ardeal şi părţile conexate acestuia ocupat în agricultură, spre satisfacţia publică, fără deosebire de naţionalitate, a fost hotărâtă şi a devenit lege:

1. Fără ascultarea a două milioane de maghiari
2. Contrar protestului saşilor şi al germanilor, şi
3. În lipsa majorităţii reprezentanţilor românilor din Ardeal.

III. Trebuie, deci, să precizăm că proiectul legii, contrar obiceiurilor parlamentare ale ţărilor constituţionale şi democratice, nu a fost publicat din timp, despre acesta partea cea mai interesată, Ardealul, nu a putut lua cunoştinţă prin presă sau prin alt mijloc deci despre acesta nu s-a putut forma o opinie publică. Votarea proiectului legii în grabă, în zece zile a fost posibilă şi în parlament printr-o majoritate în Cameră, fără ardeleni.

După constatarea aceasta crede necesară Uniunea Maghiară a declara că nu consideră a fi o rezolvare liniştitoare această lege pentru agricultura Ardealului şi părţilor conexate şi, mai ales, pentru maghiari, în problema, de altfel, considerată necesară şi urgent de rezolvat a reformei agrare. Dar va pleda cu toată tăria şi cu toate mijloacele legale şi drepte avute la îndemână ca această lege adusă despre noi, fără noi să fie supusă revizuirii corespunzătoare cât mai urgent.

Fără să trecem la amănunte, constatăm că se deosebeşte în multe puncte esenţiale de legea agrară creată concomitent pentru România veche

---

1 – Ţinând cont că nedreptăţile noastre sunt în privinţa reformei agrare tot atât de grave, considerăm necesar a include între documentele noastre (adică a revistei) şi această hotărâre pe care a adus-o marea adunare de constituire a Uniunii Maghiare din 4 august 1921 al cărei text a fost însuşit în întregime de Partidul Maghiar.
În numărul 12 al (revistei) noastre am prezentat ad literam textul întreg al hotărârii adunării generale extraordinare din Târgu Mureş a Partidului Maghiar ţinută la 22 mai 1923.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

(Aşa este, de exemplu, problema dreptului de răscumpărare). Toate acele deosebiri servesc şi pot servi la nedreptăţirea minorităţilor naţionale care trăiesc aici, şi contravin şi cu principiul egalităţii în drepturi a cetăţenilor. Consideră deosebit de dezavantajos şi de revizuit neapărat acele puncte ale (legii) care ameninţă cultura maghiarilor şi composesoratele, adică păgubesc şi chiar ameninţă existenţa în multe locuri a populaţiei agrare, care prevăd exproprierea forţată a proprietăţilor bisericeşti, fundaţionale şcolare şi culturale şi a pământurilor composesorale, şi care prevederi contravin întru totul cu intenţiile declarate democratice ale legii, chiar sunt antisociale, anticulturale şi, mai ales în Ardeal şi părţile conexate, sunt unilateral păgubitoare şi nedrepte pentru populaţia neromânească pentru că par a sluji interese şovine.

Împotriva tuturor acestora Uniunea Maghiară – deocamdată în lipsa altor posibilităţi – face în faţa publicului larg şi a posterităţii o contestaţie solemnă.

Pe lângă revendicarea revizuirii legii de reformă agrară, însă, conducerea Uniunii Maghiare consideră de datoria sa controlarea executării legii, respectiv apărarea în cadrul efectuării executării a pretenţiilor juste a maghiarilor.

Cauza principală a enorm de multor şi justificatelor plângeri este Decretul lege de Reformă agrară din anul 1919, respectiv modul de executare a dispoziţiilor de arendare forţată. Cele mai multe discriminări şi nedreptăţi au suferit proprietarii şi poporul din cauza executărilor părtinitoare observate în multe situaţii, din necunoştinţă, nesocoteală, neatenţie şi de multe ori din cauza violenţei. Este un fapt constatat şi de netăgăduit că în marea majoritate a cazurilor centrele de executare nu au emis de loc instrucţiuni precise de aplicare pentru funcţionari în majoritate fără calificare corespunzătoare. Acestei neglijenţe se poate atribui faptul că repartizarea pământurilor cu ocazia arendărilor forţate şi stabilirea sumelor de arendare s-a făcut în diferite regiuni în mod cu totul diferit. Au fost date în arendă forţată şi pământurile coloniştilor maghiari şi ceilalţi mici gospodari ai noştri, cât şi ale composesoratelor din secuime. Dezordinea generală a făcut imposibilă şi efectuarea recursurilor şi aceasta este cauza în pofida prea multor ordonanţe sau tocmai din acest motiv – că publicul este şi astăzi dezorientat în privinţa arendărilor forţate.

A fost o măsură periculoasă, a cauzat nesiguranţă totală de drept şi pagube inimaginabile unora şi ţării, acea dispoziţie conform căreia perioada arendării forţate a fost stabilită pentru un an, de atuncea însă a fost adăugat încă un an şi probabil se adaugă încă unul şi poate vor fi adăugaţi şi mai mulţi până la definitivare. Din momentul în care guvernul a declarat arendările forţate provizorii şi nu o stare definitivă, a menţinut starea neplăcută şi păgubitoare a nesiguranţei atât în rândul arendaşilor cât şi al celor care de drept cică erau proprietari şi ca urmare, tocmai acest spirit al arendării provizorii şi al nesiguranţei a făcut imposibilă cultivarea intensivă şi grijulie a pământului ardelenesc.

A împiedicat viaţa economică înfloritoare a unei mari părţi a ţării, această măsură pripită, şi cu cât va ţine mai mult această stare va cădea economia noastră în primejdie mai mare.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

În interesul ordinei publice şi al dezvoltării paşnice consideră, în primul rând, conducerea Uniunii Maghiare urgentarea ca:

guvernul să ia măsuri cât mai curând ca lucrările neglijate şi superficiale de până acum să fie verificate de specialişti pricepuţi, respectiv să îngrijească de anularea, mai bine zis revizuirea măsurilor nedrepte şi păgubitoare. Consideră necesară ca la efectuarea faptică a reformei în comisiile de expropriere şi împroprietărire pe lângă organele nepartinice şi de specialitate ale guvernului să fie reprezentate şi părţile afectate de exproprieri sau reprezentanţii acestora, în număr egal, iar forul de recurs să fie neapărat format din membrii judecătoriilor independente.

Aici sunt trecute doar consideraţiunile generale pe care Centrala Uniunii Maghiare, ca o variantă a activităţii sale legate de reformă agrară şi a programului său de muncă de viitor, doreşte să le comunice presei pentru informarea publicului.

74

1921 august 12, Galaţi. Adresă de mulţumire a Inspectoratului General al Învăţământului Primar şi Normal – Galaţi, către Primăria Galaţi, pentru sprijinul acordat în organizarea cursului special de limba română pentru învăţătorii aparţinând minorităţilor naţionale din Transilvania.

1921 august 12, Galaţi

România
Ministerul Instrucţiunii
Inspectoratul general al învăţământului primar şi normal regiunea II.
NR. 279

Domnule Primar,

La apelul nostru, de a ne înlesni o cât mai frumoasă şi mai impresionantă despărţire de învăţătorii cursişti neromâni, din Ardeal şi Banat, care au urmat la şcoala normală din oraşul nostru, un curs special de limba română, aţi înţeles atât de bine situaţia şi aţi răspuns cu atâta grabă şi inimă, încât banchetul ce aţi binevoit a oferi acestor cursişti în seara de 11 august, în sala „Royal“, a putut răspunde în totul tuturor aşteptărilor noastre. Într-o atmosferă de colegialitate şi înfrăţire, cursiştii neromâni s-au arătat câştigaţi cauzei româneşti şi au făcut preţioasa declaraţie că veniseră la Galaţi cu neîncredere în noi, iar acum, după o lună, pleacă cu cele mai bune sentimente pentru noi, care aşa de bine i-am primit şi i-am tratat până acum la despărţire.

Cum meritul acestei despărţiri frumoase revine în totul dumneavoastră, primiţi, vă rog, domnule primar şi transmiteţi întregului Consiliu

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

comunal, expresiunea gratitudinii noastre pentru serviciul preţios ce aţi adus şcoalei şi culturii noastre naţionale.

Inspector general,
ss. indescifrabil

Domniei sale, domnului primar al oraşului Galaţi.
/Rezoluţie:/
26 august 1921

Comisia interimară întrunită în şedinţa sa de astăzi a luat act de mulţumirile ce se aduc prin adresa de faţă.

Preşedinte,
ss. indescifrabil

▼
Arhivele Statului Galaţi, fond Primăria oraşului Galaţi, dosar 5/1921, f. 158, publicat în „Tezaur documentar gălăţean", ediţie de documente întocmită de Cezar Bejan, Alexandru Duţă, Stelian Iordache, Viorica Solomon, Bucureşti, 1988, p. 354.

75

1921 august 19, Sibiu. Statutul „Asociaţiei învăţătorilor saşi din Transilvania".

Satzungen des Bundes Sächsischer Lehrer evengelischer Konfession A.B. in Siebennbürgen, Rumänien

Die sächsischen Lehrer aller Schulgattungen bilden einen Verein, der den Namen „Bund sächsischer Lehrer ev. Konfession A. B. in Siebenbürgen. Rumänien" führt. Die Satzungen des Vereins sind folgende:

1) Der Zweck des Vereins ist:

a) Förderung des gesamten sächsischen Schul=und Bildungswesens

b) Gemeinsame Vertretung der Standesinteressen der sächsischen Lehrerschaft

2) Als Mittel zur Erreichung des Zweckes dienen:

a) Besprechung pädagogischer und anderer wissenschaftlicher Fragen in Versammlungen, – Erörterung von Schul=und Bildungsfragen in einer eigenen Zeitschrift und in den Tagesblättern, – Abhaltung von Ferienkursen zum Zwecke der Lehrerfortbildung, – Unterbreitung von Vorschlägen betreffend das Schulwesen oder die Lehrerfortbildung an die Behörden, – Fühlungnahme mit aneren Vereinen des Landes soweit sie Kulturziele verfolgen, – andere Mittel, die sich als geeignet erweisen.

b) Pflichterfüllung und die Standeehre fördernder Lebenswandel, – Nachdrückliche Förderung der wirtschaftlichen und gesellschaftlichen Stellung der Lehrerschaft.

3) Das Geschäftsjahr ist das Schuljahr (beginnend am 1. September).

4) Mitgliedschaft:

a) Ordentliches Mitglied des Vereins kann jeder evang. sächsische Lehrer (Lehrerin) werden, der an einer im Verbande der evang. Landeskirche A.B. in Siebenbürgen stehenden Schule (Erziehungsananstalt) ordent-

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

lich angestellt ist oder an einer solchen Schule (Erziehungsanstalt) hauptsächlich als Supplent (Supplentin) beschäftigt ist.

Jedes ordentliche Mitglied hat das Recht, die moralische und materielle Unterstützung des Vereins in Anspruch zu nehmen, Anträge zu stellen, abzustimmen, zu wählen und gewählt zu werden, und die Pflicht die Interessen des Vereins in jeder Hinsicht zu vertreten, seine Beiträge pünktlich zu entrichten und den ordnungsgemäss gefassten Beschlüssen der Vollversammlung der Gesamtlehrerschaft seines Bezirkes und der Vertreterversammlung, insoweit diese Beschlüsse nicht im Gegensatz zu den Gesetzen und sonstigen Vorschriften der Landeskirche, sowie den Anordnungen ihrer Behörden stehen, Folge zu leisten.

B) Ausserordentliche Mitglieder des Vereins können sein: noch nicht angestellte Lehrer, die in die landeskirchliche Liste der Kandidaten des Lehramtes eingetragen sind, ferner Lehrer (Lehrerinnen) die an den im Punkt a) angeführten Schulen (Erziehungsanstalten) als Supplenten (Supplentinnen) nebenamtlich angestellt sind, sowie gewesenen Lehrer (Lehrerinnen), die aus der allgemeinen Pensionsanstalt der Landeskirche ein Ruhegehalt beziehen.

5. Gliederung und Vertretung.

Der Verein gliedert sich in folgende „Gruppen“ des Bundes sächsischer Lehrer:

a) Gruppe der Professoren,
b) Gruppe der Bürgerschullehrer,
c) Gruppe der Volksschullehrer,
d) Gruppe der Kindergärtnerinnen.

Für die Zugehörigkeit zu einer dieser „Gruppen“ ist die Art der Anstalt entscheidend, an welcher der Lehrer hauptamtlich angestellt ist, Lehrer von andern sächsischen Schulanstalten (Ackerbauschulen, Fachschulen u.s.w.) können sich einer dieser „Gruppen“ anschliessen, bis sich eine selbständige „Gruppe“ bildet.

6. Die Gruppen der Professoren und Bürgerschullehrer gliedern sich in Ortsgruppen, die Gruppe der Volksschullehrer gliedert sich in Bezirks=und Zweigsgruppen und die der Kindergärtnerinnen in Bezirksgruppen.

7. Jede Orts-Zweigs-und Bezirksgruppe wählt einen Ausschuss, der aus dem Obmann, dem Schriftführer und dem Kassenwart besteht. Der Obmann beruft die Versammlung ein, der Schriftführer führt die Sitzungsberichte, der Kassenwart hebt die Beiträge ein. Auf Wunsch von mindestens 1/5 der Mitglieder ist der Obmann verpflichtet eine Versammlung einzuberufen. Der Ausschuss hat die Beschlüsse seiner Gruppe durchzuführen oder weiterzuleiten. Die Amtsdauer des Ausschusses beträgt 2 Jahre.

8. Die Ortsgruppen der Professoren und Bürgerschullehrer, die zu einer Bezirksgruppe zusammengefassten Zweigsgruppen der Volksschullehrer und die Kindergärtnerinnengruppe eines Bezirkes bilden die Gesamtlehrerschaft des Bezirkes, die durch den „Ausschuss der Gesamtlehrerschaft des Bezirkes“ vertreten wird.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

9. Der Ausschuss der Gesamtlehrerschaft des Bezirkes besteht aus je 1 Vertreter jeder Ortsgruppe der Professoren, der Bürgerschullehrer, aus je 2 Vertretern jeder Zweiggruppe der Volksschullehrer und 1 Vertreterin der Bezirksgruppe der Kindergärtnerinnen. Dazu entsendet jeder Lehrerkörper der im Bezirksvorort gelegenen Anstalten auf je 4 Klassen einen Vertreter. Sollte unter diesen keine Lehrerin sein, so entsenden die Lehrerinnen des Bezirkes eine besondere Vertreterin. Der Ausschuss der Gesamtlehrerschaft des Bezirkes wird auf 2 Jahre gewählt.

10. Der 1. Voristzer des Ausschusses wird von der Gesamtlehrerschaft des Bezirkes gewählt und gilt gleichzeitig als Vertreter der Anstalt oder Gruppe der er angehört. Den 2. Vorsitzer, zwei Schriftführer und einen Kassenwart wählt der Ausschuss aus seiner Mitte. Er hat die Anträge für die Vollversammlung der Gesamtlehrerschaft des Bezirkes vorzubereiten und ihre Beschlüsse durchzuführen. Ebenso hat er ein Verzeichnis der Mitglieder der Gesamtlehrerschaft des Bezirks zu führen und ein solches Verzeichnis an die Hauptleitung des Bundes abzusenden.

11. Die 10 Gesamtlehrerschaften bilden den Bund sächsischer Lehrer ev. Konfession A.B. in Siebenbürgen, Rumänien, der durch die Vertreterversammlung vertreten wird.

12. Die Vertreterversammlung besteht in der Regel aus Mitgliedern der Ausschhüsse der Gesamtlehrerschaften der Bezirke und wird von den Gesamtlehrerschaften der Bezirke (in dringenden Fällen von den Ausschüssen selbst) von Fall zu Fall gewählt.

In die Vertreterversammlung entsendet:

A. a) Der Bistritzer 2 Professoren des Gymnasiums in Bistritz

b) Der Hermannstädter Bezirk 5 Professoren des Gymnasiums, der Realschule und der Mädchenmittel- und Handelsschule in Hermannstadt

c) Der Kronstädter Bezirk 4 Professoren des Gymnasiums, der Unterrealschule und der Mädchenmittel- und Handelsschule in Kronstadt

d) Der Mediascher Bezirk 2 Professoren des Gymnasiums in Mediasch

e) Der Mühlbächer Bezirk 1 Professor des Untergymnasiums in Mühlbach

f) Der Reener Bezirk 1 Professor des Untergymnasiums in Reen

g) Der Schässburger Bezirk 2 Professoren des Gymnasiums in Schässburg.

B. Jedes Seminar und die Kindergärtnerinnenbildungsanstalt je 1 Vertreter.

C. Jeder Bezirk, der Bürgerschulen hat, je 1 Vertreter dieser Anstalten.

D. Jeder Bezirk 2 Volksschullehrer.

E. Ausserdem gehört der Vertreterversammlung der Vorsitzer, ein Schriftführer und der Kassenwart der Hauptleitung, sowie je eine Lehrerin und Kindergärtnerin, die Mitglieder der Hauptleitung sind, als stimmberechtigtes Mitglied an.

13. Die Vertreterversammlung wählt den 1. und 2. Vorsitzer des Bundes 2 Schriftführer und einen Kassenwart, die alle einem Bezirk angehören müssen. Sie bilden mit 10 von der Gesamtlehrerschaft des zuständigen Bezirkes zu wählenden Beisitzern die Hauptleitung des Bundes. Mitglied

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

der Hauptleitung des Bundes soll mindestens eine Lehrerin und eine Kindergärtnerin sein.

Die Hauptleitung des Bundes führt die Beschlüsse der Vertreterversammlung der Gesamtlehrerschaft durch, bereitet die Vorlagen für die Vertreterversammlung vor, ordnet die Neuwahlen an, führt ein Verzeichnis sämtlicher Vereinsmitglieder, ist der Vertreterversammlung verantwortlich und wird von ihr entlastet.

Die Amtsdauer beträgt 2 Jahre.

14. Der Bund sächsischer Lehrer hält in der Regel von 2 zu 2 Jahren eine Tagung ab, in der auf Vorschlag der Vertreterversammlung Beratungen über wissenschaftliche und pädagogische sowie Standesfragen abgehalten und Beschlüsse betreffend Satzungsänderungen, das Vermögen und andere wichtige Angelgenheiten gefasst werden.

15. Die Gruppen.

Angelegenheiten, die in den Berufs oder Interessenkreis einer der in Punkt 5. genannten Gruppen gehören, werden von diesen in eignem Wirkungskreise erledigt. Soll die betreffende Angelegenheit jedoch von der Gesamtlehrerschaft vertreten werden, so muss sie vorher von der gemeinsamen Leitung im Bezirk beziehungsweise von der Hauptleitung beraten und gutgeheissen werden.

16. Die Ortsgruppen der Professoren bilden die Gesamtgruppe der Professoren, ebenso die Ortsgruppen der Bürgerschullehrer die Gesamtgruppe der Bürgerschullehrer und die Bezirksgruppen der Kindergärtnerinnen die Gesamtgruppe der Kindergärtnerinnen. Die Zweigsgruppen der Volksschullehrer jedoch schliessen sich zu Bezirksgruppen mit eigenem Obmann, Schriftführer und Kassenwart zusammen und die zehn Bezirksgruppen erst bilden die Gesamtgruppe der Volksschullehrer.

17. Die Gesamtgruppen geben sich ihre Geschäftsordnung selbst.

18. Beiträge und Geldgebahrung.

Jedes Mitglied zahlt einen Jahresbeitrag, der von dem Kassenwart der Orts-oder Bezirksgruppen eingehoben und an den Hauptkassier abgeschickt wird. In den Jahresbeitrag, dessen Höhe die Vertreterversammlung festgesetzt, ist die Bezugsgebühr für die Zeitschrift des Vereins mitenthalten.

19. Zeitschrift des Vereins.

Der Verein gibt eine Zeitschrift heraus, die von 2 Schriftleitern einem Kassier und einem Presseausschusss nach von der Vertreterversammlung genehmigten Leitsätzen geleitet wird.

20 Hilfskasse.

Der Verein gründet eine Hilfskasse, aus der seine Mitglieder in Notlagen zinsenfreie Darlehen erhalten, die auf Antrag des Ausschusses der Gesamtlehrerschaft eines Bezirkes von der Hauptleitung des Bundes bewilligt werden.

21. Ausschluss.

Der Ausschluss eines Mitgliedes erfolgt auf Antrag des Ausschusses. der Gesamtlehrerschaft eines Bezirkes durch Beschluss der Hauptleitung im Falle der Nichtzahlung der Beiträge oder eines den Vereinsinteressen

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

zuwiderlaufenden Verhaltens. Gegen diesen Beschluss kann bei der Vertreterversammlung Berufung eingelegt werden.

22. Auflösung.

Die Auflösung erfolgt auf Beschluss der Tagung des „Bundes“ mit mindestens zwei Drittel Stimmenmehrheit. Das Vermögen des Bundes geht in diesem Fall in den Besitz der evangelischen Landeskirche A.B. in Siebenbürgen über mit der Bestimmung, dass seine Zinsen in Form von Studienstipendien ausschliesslich zur Lehrerfortbildung verwendet werden.

23. Im Falle der Verein den in Punkt 1. bestimmten Zweck und das in den folgenden Punkten festgestellte Verfahren, bzw. seinen Wirkungskreis nicht einhält, kann derselbe, insoferne durch ein weiteres Wirken das Vermögen des Staates oder der einzelnen Mitglieder gefährdet werden könnte, durch die königlich rumänische Regierung sofort suspendiert und nach Massgabe des Ergebnisses der nach Suspendierung angeordneten Untersuchung auch aufgelöst oder zur pünktlichen Einhaltung der Satzungen bei sonstiger Auflösung verhalten werden.

24. Der „Bund sächsischer Lehrer“ kann, wenn er seinen Wirkungskreis überschreitet oder ein solches Vorgehen befolgt, das mit den Gesetzen und Vorschriften der Landeskirche oder den Anordnungen ihrer Behörden im Widerspruch steht oder die Interessen der Landeskirche sonstwie schädigt, durch das Landeskonsistorium zeitweilig oder gänzlich aufgelöst werden.

Genehmigt!
Hermannstadt, 19. August 1921.

Aus der Sitzung des Landeskonsistoriums der ev. Kirche A.B. in Siebenbürgen

D. Fr. Teutsch
Bischof

Für den Schriftführer
Max Tschurl

▼
Arhivele Statului Sibiu, fond Uniunea învăţătorilor saşi din Transilvania, nr. 2.

Traducere

Statutele Asociaţiei învăţătorilor saşi de confesiune evanghelică C. A. din Transilvania/România

Învăţătorii saşi de la toate categoriile de şcoli formează o uniune, care poartă denumirea de „Asociaţia învăţătorilor saşi de confesiune evanghelică C. A. din Transilvania, România“. Statutele asociaţiei sunt următoarele:

1) Scopul asociaţiei este:

a) Promovarea tuturor instituţiilor şcolare şi culturale săseşti;

b) Reprezentarea comună a intereselor profesionale ale corpului didactic săsesc.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

2) Ca mijloace pentru atingerea acestui scop servesc:

a) Dezbaterea problemelor pedagogice şi ştiinţifice în cadrul adunărilor; analiza problemelor şcolare şi culturale într-o revistă proprie şi în ziarele cotidiene; organizarea unor cursuri de vară pentru perfecţionarea învăţătorilor; înaintarea de propuneri către autorităţi referitoare la şcoală sau perfecţionarea profesională a învăţătorilor; stabilirea legăturilor cu alte asociaţii din ţară, care urmăresc scopuri culturale; alte mijloace care îşi vor dovedi eficienţa.

b) Împlinirea îndatoririlor şi o viaţă compatibilă cu onoarea profesională; promovarea situaţiei economice şi a poziţiei sociale a corpului didactic.

3) Anul de gestiune este anul şcolar (începând cu data de 1 septembrie).

4) Membrii asociaţiei:

a) Fiecare învăţător (învăţătoare) sas de confesiune evanghelică poate deveni membru ordinar al asociaţiei, dacă este titular sau suplinitor la o şcoală (instituţie de educare) confesională evanghelică C.A. săsească din Transilvania.

Fiecare membru ordinar are dreptul să beneficieze de sprijinul moral sau material al asociaţiei, să facă propuneri, să voteze, să aleagă şi să fie ales şi să susţină interesele asociaţiei în toate privinţele, are obligaţia să achite la termen cotizaţia şi să se conformeze necondiţionat hotărârilor luate în mod reglementar de adunarea generală a întregului corp didactic din circumscripţia sa şi de adunarea reprezentanţilor, în măsura în care aceste decizii nu contravin legii şi altor reglementări emise de biserică sau dispoziţiilor autorităţilor proprii.

b) Membri extraordinari ai asociaţiei pot fi: învăţători încă neangajaţi, care figurează însă în evidenţele bisericii ca viitori candidaţi pentru învăţământ, apoi învăţători (învăţătoare) angajaţi ca suplinitori (suplinitoare) la şcolile (instituţiile de educare) enunţate sub a) care deţin această funcţie numai ca o ocupaţie secundară, precum şi foşti învăţători (învăţătoare) care primesc pensiile de la Oficiul general de pensii al bisericii.

5) Structura şi reprezentarea:

Asociaţia se împarte în următoarele „grupe“ ale Uniunii învăţătorilor saşi:

a) grupa profesorilor
b) " învăţătorilor de la şcoli civile (medii)
c) " învăţătorilor de la şcoli primare
d) " educatoarelor de la grădiniţe.

Apartenenţa la una din aceste „grupe“ este determinată de genul instituţiei la care învăţătorul este angajat oficial; învăţătorii de la alte instituţii şcolare săseşti (şcoli agricole, profesionale etc) pot adera la una dintre „grupele“ menţionate, până la constituirea unei „grupe“ proprii.

6. Grupa profesorilor şi a învăţătorilor de la şcolile medii se împarte în grupe locale, cea a învăţătorilor de la şcolile primare în plase şi filiale iar educatoarele dintr-o plasă teritorială formează o grupă.

7) Fiecare grupă locală, filială sau plasă alege un comitet compus din preşedinte, secretar şi casier. Preşedintele convoacă adunarea, secretarul întocmeşte procesele verbale iar casierul încasează cotizaţiile. Preşedintele

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

este obligat să convoace adunarea la solicitarea a cel puţin 1/5 din numărul membrilor. Comitetul are îndatorirea de a executa hotărârile grupei pe care o conduce sau să le înainteze altor foruri. Durata de activitate a comitetului este de 2 ani.

8) Grupele locale ale profesorilor de la şcolile secundare şi civile (medii), filialele învăţătorilor de la şcolile primare constituite într-o grupă de plasă şi grupele educatoarelor de la grădiniţele de copii dintr-o plasă formează totalitatea corpului didactic al plasei respective, care este reprezentată prin „Comitetul corpului didactic al plasei".

9) Comitetul corpului didactic dintr-o plasă este format dintr-un reprezentant al profesorilor din fiecare grupă locală, al învăţătorilor de la şcolile civile, din câte 2 reprezentanţi ai învăţătorilor de la şcolile primare pentru fiecare filială şi o reprezentantă a educatoarelor din plasa cu grupe constituite. La aceştia se mai adaugă câte un reprezentant la 4 clase delegat la corpul profesoral din instituţiile şcolare aflate în reşedinţă de plasă. Dacă printre aceştia nu se află nici o învăţătoare, atunci învăţătoarele din plasa respectivă vor desemna o reprezentantă din oficiu. Comitetul corpului didactic de plasă se alege pe 2 ani.

10) Primul preşedinte al comitetului se alege de către corpul didactic al plasei şi este totodată şi reprezentantul instituţiei sau grupei din care face parte. Comitetul alege dintre membrii săi pe al 2-lea preşedinte, pe 2 secretari şi un casier. Acesta are ca sarcină pregătirea propunerilor pentru adunarea generală a corpului didactic din plasa respectivă şi executarea deciziilor luate. De asemenea, trebuie să întocmească o listă cu membrii corpului didactic de plasă pe care s-o înainteze consiliului conducător al asociaţiei.

11) Cele 10 corpuri didactice generale formează Asociaţia învăţătorilor saşi de confesiune evanghelică C.A. din Transilvania, România care este reprezentată prin Adunarea reprezentanţilor.

12) Adunarea reprezentanţilor constă de regulă din membrii comitetelor corpurilor didactice ale plaselor şi se aleg după caz de către corpurile didactice ale plaselor (în cazuri urgente de către comitete).

În Adunarea reprezentanţilor îşi vor trimite delegaţi:

A.) a) plasa Bistriţa: 2 profesori de la gimnaziul din Bistriţa;
- b) plasa Sibiu: 5 profesori de la gimnaziu, şcoala reală, şcoala medie de fete şi şcoala comercială din Sibiu;
- c) plasa Braşov: 4 profesori de la gimnaziu, şcoala reală inferioară, şcoala medie de fete şi şcoala de comerţ din Braşov;
- d) plasa Mediaş: 2 profesori de la gimnaziul din Mediaş;
- e) plasa Sebeş: 1 profesor de la gimnaziul din Sebeş;
- f) plasa Reghin: 1 profesor de la gimnaziul din Reghin;
- g) plasa Sighişoara: 2 profesori de la gimnaziul din Sighişoara.

B. Fiecare seminar şi institut pedagogic pentru pregătirea educatoarelor câte 1 reprezentant.

C. Fiecare plasă care are şcoli orăşeneşti, câte 1 reprezentant al acestora.

D. Fiecare plasă câte 2 învăţători de şcoală primară.

E. Din adunarea reprezentanţilor mai fac parte afară de cei menţionaţi: preşedintele, un secretar şi casierul consiliului de conducere al aso-

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

ciaţiei, precum şi câte o învăţătoare şi educatoare care sunt membre ale consiliului de conducere. Toţi sunt membri cu drept de vot.

13) Adunarea reprezentanţilor alege pe primul şi al 2-lea preşedinte al asociaţiei, 2 secretari şi un casier, care fiecare în parte trebuie să facă parte din grupa unei plase teritoriale. Ei formează împreună cu 10 consilieri aleşi de către totalitatea corpului didactic consiliul de conducere al asociaţiei. Din consiliul de conducere trebuie să facă parte în mod obligatoriu cel puţin o învăţătoare şi o educatoare.

Consiliul de conducere al asociaţiei execută hotărârile Adunării reprezentanţilor corpului didactic, elaborează materiale pentru Adunarea reprezentanţilor, dispune organizarea alegerilor, ţine evidenţa tuturor membrilor cuprinşi în asociaţie, este răspunzător înaintea Adunării reprezentanţilor şi îşi primeşte descărcarea de la aceasta.

Consiliul este ales pe 2 ani.

14) Asociaţia învăţătorilor saşi ţine de regulă o sesiune din 2 în 2 ani, în care se dezbat la propunerea Adunării reprezentanţilor chestiuni ştiinţifice şi profesionale, se iau decizii privind modificarea statutelor, averea asociaţiei sau legat de alte probleme importante.

15) Grupele.

Chestiunile profesionale sau cele ce intră în sfera de interese a uneia din grupele menţionate la punctul 5 se rezolvă de aceste grupe în sfera proprie de competenţă. Dacă problema trebuie să întrunească sufragiul întregului corp didactic, atunci aceasta trebuie dezbătută şi aprobată în prealabil de conducerea comună din plasa respectivă şi în consiliul de conducere al asociaţiei.

16) Grupele locale ale profesorilor formează grupa comună a profesorilor. De asemenea şi grupele locale ale învăţătorilor de la şcolile civile constituie împreună grupa comună a învăţătorilor de la şcolile civile iar grupele de plasă ale educatoarelor de la grădiniţele de copii se unesc în grupa comună pentru educatoare. Filialele învăţătorilor de la şcolile primare se unesc în grupe de plasă cu preşedinte, secretar şi casier propriu, iar cele 10 grupe de plasă formează împreună grupa comună a învăţătorilor de la şcolile primare.

17) Grupele comune îşi stabilesc singure programul de activitate.

18) Cotizaţiile şi modul de administrare a fondului bugetar. Fiecare membru plăteşte o cotizaţie anuală care este încasată de casierul grupei locale sau de plasă şi trimisă apoi casierului principal. În cotizaţia anuală, a cărei sumă o fixează Adunarea reprezentanţilor, este cuprinsă şi taxa pentru revista asociaţiei.

19) Revista asociaţiei.

Asociaţia publică o revistă care este condusă de 2 redactori, un casier şi un comitet al presei conform principiilor aprobate de Adunarea reprezentanţilor.

20) Casa de bani de ajutor.

Asociaţia înfiinţează o casă de bani de ajutor de la care membrii asociaţiei pot primi în caz de nevoie împrumuturi fără dobândă; împrumutul se aprobă de către consiliul de conducere al asociaţiei la propunerea Comitetului corpului didactic din plasa respectivă.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

21) Excluderea.

Excluderea unui membru se face la propunerea Comitetului corpului didactic al plasei prin decizia consiliului de conducere în cazul neplăţii cotizaţiilor sau dacă a dat dovadă de atitudine ce contravine intereselor asociaţiei. Împotriva acestei decizii se poate face apel la Adunarea reprezentanţilor.

22) Desfiinţarea.

Dizolvarea are loc în urma deciziei uniunii care a întrunit cel puţin 2/3 din majoritatea voturilor. Averea asociaţiei trece în acest caz în posesia Bisericii evanghelice regnicolare C.A. din Transilvania cu destinaţie precisă ca dobânzile să fie folosite ca burse pentru studiu acordate exclusiv pentru perfecţionarea profesională a învăţătorilor.

23) Dacă asociaţia nu îndeplineşte scopul propus în punctul 1 şi procentul fixat prin conţinutul punctelor următoare, respectiv dacă nu-şi respectă sfera de activitate, ori prin continuarea activităţii sale ar putea periclita averea statului sau membrilor asociaţiei, aceasta poate fi imediat suspendată de către Guvernul regal român şi după cele rezultate din concluziile anchetei ordonate după suspendare, asociaţia poate fi dizolvată sau atenţionată asupra respectării stricte a celor stipulate în statut, în caz contrar desfiinţarea este iminentă.

24) Dacă „Asociaţia învăţătorilor saşi“ îşi depăşeşte sfera de influenţă sau urmăreşte în mod vădit acest scop, care se află în contradicţie cu legile şi reglementările bisericii sau cu dispoziţiile autorităţilor acesteia sau dacă lezează interesele bisericii regnicolare în alt fel, poate fi suspendată temporar sau definitiv desfiinţată de către Consistoriul evanghelic C.A.

Aprobat
Sibiu, 19 august 1921

În şedinţa Consistoriului evanghelic superior C.A. din Transilvania

D. Fr. Teutsch
episcop

Pentru secretar,
Max Tschurl

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

76

1921 august 31, Galaţi. Lista întocmită de Epitropia Bisericii Comunităţii bulgare din Galaţi, cu privire la numele, profesia, adresa, naţionalitatea şi cetăţenia părinţilor elevilor Şcolii bulgare din Galaţi.

Nr. crt.	Numele şi pronumele părinţilor	Numele elevilor	naţionalitatea	cetăţenia	profesia	adresa
0	1	2	3	4	5	6
			CLASA I			
1.	Gheorghe Vasilev	Alexandâr	bulgară	albaneză	lăptar	Str. Militară nr. 49
2.	Hristo Pavlov	Gheorghi	"	"	"	Str. Cazărmei, 26
3.	Serafim Petrov	Vasilica	"	"	zidar	Str. Cazărmei, 26
4.	Cuzman D. Ciociorov	Ivan	"	sârbă	"	Str. Ramăşcani, 10
5.	"	Maria	"	"	"	"
6.	Silean Gheorghiev	Blaje	"	"	lăptar	Str. Portului, 89
7.	Târpo Stavrov	Stavri	"	albaneză	bragagiu	Piaţa Negri, 45
8.	Ivan Danilov	Iordan	"	bulgară	"	Str. Roşiori
9.	Avram Târbicicov	Vasil	"	italiană	negustor	Str. Traian
10.	Anghel Vâlcev	Vasilica	"	sârbă	zidar	Str. Sf. Gheorghe
11.	"	Ecaterina	"	"	"	"
12.	Peco Ţveatcov	Constanţa	"	bulgară	grădinar	domiciliat în s. Sârdar
			CLASA II			
1.	Silean Gheorghiev	Janeta	bulgară	sârbă	lăptar	Str. Portului 89
2.	Gheorghi Vasilev	Gherasim	"	albaneză	"	Str. Militară 49
3.	Târpo Stavrov	Anghel	"	"	bragagiu	Piaţa Negri
4.	Trifon Stoianov	Anastasia	"	bulgară	grădinar	Piaţa Nouă
5.	Iordan Ivanov	Nadejda	"	"	negustor	Str. Traian

DIRECTOR - ss/Protoiereu P. Somlev zis Stefanov

▼

Arhivele Statului Galaţi, fond Şcoala elementară mixtă cu limba de predare bulgară, dosar 1/1921-1926, f. 61.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

77

1921 octombrie 12, Careii Mari. Hotărârea Prefecturii județului Satu Mare de a se aproba şi comunica Consiliului oraşului Carei, înfiinţarea unui nou cimitir pentru comunitatea israelită.

No. 196/1921.

PREFECTURA JUDEŢULUI SATU MARE

Obiect: Cererea comunităţii bisericeşti isr<aelită> ort<odoxă> din loc<alitate> pentru înfi<i>nţarea unui cimitir.

Hotărâre

Noi, Prefectul judeţului Satu Mare, în baza autorizării obţinută de la fostul Cons<iliu> Dir<igent> în numele şi locul congregaţiunei judeţene, aceea hotărâre adusă în locul reprezentanţei de Consiliu<l> oraşului Careii Mari, prin care a permis comunităţii bisericeşti isr<aelită> ort<odoxă> din loc<alitate>, ca în nemijlocită apropiere a cimitirului isr<aelit> status-quo ante, să înfi<i>nţeze din mijloacele sale proprii un cimitir nou – în urma apelului Reuniunei Status-quo isr<aelită> din localitate supraarbitrându-o, în baza motivelor înşirate, o aprobăm.

Despre ce se încunoştinţează:

Consiliul oraşului Careii Mari şi prin el interesaţii.

Careii Mare la 12 octombrie 1921.

L.S. p. Prefect,
I. Pogăciaş

▼
Arhivele Statului Satu Mare, fond Primăria oraşului Carei, dosar 44 / 1920, f. 7.

78

1921 octombrie 23, Bucureşti. Memoriul ministrului de război adresat preşedintelui Consiliului de Miniştri referitor la cercetările efectuate asupra activităţii societăţilor americane pentru ajutorarea evreilor din Basarabia, care au ca scop întinderea comunismului în România.

Domnule Preşedinte de Consiliu,

Din informaţiile culese şi din cercetările făcute, s-a constatat că societăţile americane pentru ajutorul evreilor din Basarabia sunt conduse de idei subversive şi n-au alt scop decât întinderea comunismului în România.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Aceste societăţi, cari n-au nimic oficial, după cum se poate constata din adresa ataşatului militar american Nr. 2611 din 16 mai 1921 către Marele Stat Major, ci sunt simple societăţi particulare, care, sub masca precum că ajută evreii de la noi, sunt în strânse legături cu liga culturală evreiască „Bund“ şi cu celelalte organizaţiuni similare pe cari le alimentează cu bani şi cari toate au la bază: răspândirea comunismului.

Din comitetul acestor societăţi fac parte comunişti ca:

Iacob Radiuleonski, instructor al uniunei evreieşti;

Iacov M. Bernstein Kogan, propagandist social-revoluţionar, agită împotriva armatelor române în Basarabia.

Ewghenis Konigsatz, luptător comunist român care şi-a bătut joc de drapelul românesc şi care în caz de izgonirea românilor din Basarabia urma să fie guvernator.

Comitetul american, compus din astfel de indivizi, a fost creatorul curentului comunist în Basarabia, susţinând şi ziarul „Das Basaraben Leben“ al cărui prim redactor era Iacob Lembert, care a fost prins în corespondenţă cu revoluţionarul Cvitoc; iar în Bucovina tot comitetele americane scot ziarele „Freiheit“ şi „Neue Zeit“ cu caracter pronunţat socialist.

Ca o confirmare şi complectare a informaţiunilor ce le posedăm, primim din partea Comandamentului Trupelor de Est B. 2. cu No. 848/921 secret la aliniatul 5 şi 6 următoarele informaţiuni:

Comitetele americane pentru ajutorul evreilor din Basarabia nu au alt scop decât întinderea comunismului în România.

Astfel, supusul american Veniamin Martin a fost prins în momentul trecerii clandestine în Rusia, îmbrăcat în haine de lucrător.

Aceste comitete ajută şi înfiinţarea unei prese evreieşti în Basarabia şi Bucovina; astfel ziarul „Basaraben Leben“ susţinut de comitetul american a apărut în locul ziarului „Bassarabscaia Jisni“ care scria contra ţărei româneşti.

Evreul Iacob M. Bernstein Kogan – propagandist revoluţionar, care a îndemnat populaţia la revoltă, la intrarea armatei române în Basarabia, – este astăzi reprezentantul sioniştilor în România, şi face parte din comitetul american „Jodicani“.

Ca încheiere, Subinspectoratul de Siguranţă arată că liga evreiască – comitetele americane şi diferitele asociaţiuni evreieşti – au acelaşi scop, întinderea comunismului în România.

La sediul acestor comitete americane vin tot felul de refugiaţi din Ucraina cari unii sunt suspecţi, ba ceva mai mult, delegaţii evreo-americani stabilesc strânse legături cu cei mai cunoscuţi revoluţionari din Basarabia.

În luna februarie 1920, din îndemnul comitetului american şi al conferbundului din Odessa, toate organizaţiile evreieşti din Basarabia ca: „Poalei Sion“, „Bund“, „Sionish“, „Tarbut“, „Soc. culturală“ etc., precum şi o sumedenie de societăţi s-au unit şi au constituit conferbundul afiliat la Partidul Comunist din Basarabia.

Din cele relatate mai sus, reiese clar că ideile de cari sunt conduse aceste societăţi care n-au vreun caracter oficial, sunt dăunătoare siguran-

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

ţei statului nostru, pentru care cu onoare, vă rog să binevoiţi a dispune luarea unor măsuri represive spre a se pune capăt activităţii lor, silindu-i pe conducători să părăsească ţara.

Ministru de răsboi,
Răşcanu

Domniei sale,
Domnului Preşedinte al Consiliului de Miniştri

▼
Arhiva Ministerului Afacerilor Externe, fond Problema 33, vol. 4, p. 284-285.

79

1921 noiembrie 9, Geneva. Memoriul „Hungarian Minorities in Transylvania" înaintat de reprezentantul permanent al României la Liga Naţiunilor, Philippe Lahovary.

HUNGARIAN MINORITIES IN TRANSYLVANIA[1]

Note by the Secretary-General:

The Secretary-General has the honour to forward for the information of the Council and the Members of the League the copy of a Memorandum, dated November 9th, 1921, from M. Lahovary, permanent Representative of Roumania to the League of Nations, in reply to communications from the Hungarian Government relating to Hungarian Minorities in Transylvania, contained in Document C. 50.M.24.

At the request of M. Lahovary, the Memorandum 13 Pol. of December 31st, 1920, issued by the Hungarian Foreign Minister (Annex II of Document C. 50.M.24) is also annexed to this document for reference.

ROUMANIAN SECRETARIAT
TO THE
LEAGUE OF NATIONS

GENEVA, November 9th, 1921

Sir,

In accordance with instructions from my Government, and in reply to the accusations made by the Hungarian Government in the Memorandum of the Hungarian Minister for Foreign Affairs, No. 32778/21 dated February 25th, 1921, and Memorandum No. 13.Pol. of the same Department, dated December 31st, 1920, which were communicated to the Council of the League of Nations by the Conference of Ambassadors and included in the League of Nations document C.50.M.24, of May 20th, 1921, I have the honour to lay before you the following statement, merely for information:

1 Memoriul a fost redactat bilingv, cu variante în limbile franceză şi engleză.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

The two Memoranda from the Hungarian Government deal with the agrarian reform which the Roumanian Government considers it necessary to carry out in Transylvania and in the Banat; and the Royal Government feels impelled to declare that neither the Treaty of Trianon, dated June 4th, 1920, nor the Minorities Treaty, dated December 9th, 1919, nor any other treaty signed by the Royal Government, no matter how wide an interpretation is placed upon their provisions, put the Royal Government under any obligations to submit its measures for social and economic reform for the approval of any authority other than the Roumanian legislative bodies or His Majesty the King. Moreover, inasmuch as the national laws are applied to all citizens alike without distinction of origin or faith, the Royal Government cannot permit any direct or indirect interference of any kind on the part of foreign Powers in matters of domestic policy.

Having made this point absolutely clear, the Royal Government nevertheless considers it necessary to give certain explanations, purely for the purpose of information, concerning the erroneous and misleading statements which have appeared, particularly in Memorandum No. 13 Pol., of December 13st, 1920, issued by the Hungarian Ministry for Foreign Affairs, and also in the League of Nations document C.50.M.24.

The Hungarian Government states that there are essential differences between the agrarian reforms introduced in the former Kingdom of Roumania, which were promulgated by the Law of December 16th, 1919, and the agrarian reforms introduced in Transylvania and the Banat by the Decree of September 10th, 1919, and that these differences were all to the disadvantage of the landowners of Transylvania and the Banat, and that, since 91% of the latter are of Hungarian and Saxon origin, the object of the agrarian reform is to persecute and ruin the ethnical minorities, both Saxon and Magyar.

The agrarian reform introduced by the Roumanian Government, both in the former Kingdom and in the liberated provinces, is of a purely social and economic character.

This reform was rendered necessary owing to the fact that the land was divided in an unfair manner, which no longer corresponded to the modern needs of the population of the country. Several thousands of the great proprietors held tens of thousands of hectares of land, while agricultural labourers, exploited by the great landowners, comprised more than half of the agricultural population.

A similar situation existed in the agricultural countries of Central and Eastern Europe; Czecho-Slovakia, Poland and Yugoslavia have introduced similar agrarian reforms in their territory.

In Transylvania, in the Banat and also in Bessarabia, where the population before its union with the territories already belonging to Roumania had been disturbed by revolutionary movements, the rapid introduction of agrarian reform conceived on broad democratic lines was particularly urgent, and constituted a burning State problem, upon the solution of which the maintenance of social order depended. The very basis of these

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

reforms is the economic and social principle that land cannot be held simply as a source of income, either by corporations or by private persons, but must be turned to direct and immediate use.

The agrarian laws mentioned above have been enacted on these lines and involve:

(1) The development and extension of the system of peasant proprietorship, thus reducing the number of agricultural labourers without property.

(2) The development of intensive agriculture in the place of extensive agriculture.

(3) The development of national industries in districts where conditions are favourable.

(4) The improvement of living conditions in the towns and industrial centres.

In a country where the various provinces differ ar regards fertility of soil and historic development, a reform which is intended to place the economic life of the country upon a new basis must pay minute attention to such points as quality of the soil, extent of its development, density of the population, and also to the administrative organisation, the skill and capacity for work, the needs, and, finally, the specific psychology of a population which has been severely tried by recent historical events.

The soil is entirely different in the old Kingdom and in Transylvania. In the former, without the use of manure and with a single ploughing, the soil produces annually 19.8 hectolitres of wheat per hectare; while, in the latter country, in spite of the skillful use of fertilisers, a three-year system of rotation of crops and three ploughings for each sowing, the soil hardly produces 15.5 hectolitres of wheat per hectare.

The character of the population is also different in the old Kingdom and in Transylvania and the Banat. In the former, in spite of the vicissitudes undergone during the years of war, discipline and social order have not been disturbed; in the latter, the population has passed through a veritable revolution, which was to some extent affected by the ideas prevalent at Moscow.

These differences in the conditions of production, exploitation and administration, and in the social and economic life and the psychology of the agricultural population, explain the differences of detail existing between the provisions regulating agrarian reform drawn up by the Royal Government for Bessarabia, the old Kingdom, Transylvania and the Banat. In the working-out of these reforms, the Royal Government was entirely guided by social and economic considerations and deliberately put on one side all considerations of an ethnical or religious nature.

Moreover, partly in order to make good certain deficiences in the Decree of September 12th, and partly owing to the agitation of the rural population, which demanded the immediate distribution of the land, the Royal Government, as early as 1919, decided to lease this land immediately and directly to the peasants, at prices fixed by the State, until such time as it could be alloted to them with full rights of ownership by a supplemen-

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

tary law, the provisions of which would extend and complete earlier legislation.

For this reason, neither in Transylvania nor in the Banat, has expropriation, in the strict sense of the term, as yet been carried out, and only the actual possession of the land has passed from the landlords to the peasant by means of a system of compulsory leases.

The new agrarian laws which supplement these decrees were promulgated on July 14th, 1921, in the case of the old Kingdom and on July 23rd, 1921, in the case of Transylvania and the Banat.

The provisions of the new laws placed upon a footing of absolute equality Roumanian, Magyar or Saxon landowners and the Institutions of the Orthodox, Catholic or Protestant Churches. The Royal Government cannot be held responsible for the fact that the greater part of the important landowners of Transylvania are of Magyar origin. This fact must be ascribed to the historic development of the provinces and to the Hungarian Governments which, from the Middle Ages until the beginning of the 20th century, protected the Magyar landowners to the detriment of the interests of other nationalities.

II

The Hungarian memorandum made the following statement in respect to agrarian reform:

„... It is a debatable question whether Transylvania needed such agrarian reform. Recent events would seem to prove the contrary". By means of statistics, the memorandum attempts to demonstrate that „there was no necessity for a redistribution of rural property". (See page 23).

In 1919, the Governing Council of Transylvania and of the Banat collected the data necessary for the agrarian reform of December 12th, 1919, and for this purpose, consulted agricultural experts and the large landowners, 91% of whom are Hungarian. Not one voice was raised to dispute the fact that agrarian reform was a matter of urgent necessity.

The organisation of the great landowners of the district of Arad, „The Economic Union of Arad" or „Aradmeghye Gazdasagi Egyesalet", in the memorandum which it submitted to the Governing Council on May 31st, 1919, whilst affirming the necessity for the preservation of great landed properties, made the following statement:

„The distribution of land is very unequal in certain districts. There are Hungarian districts (at that time Hungary did not recognise the Union of Transylvania and of the Banat with Roumania) where the latifundia from 60 to 70% of the total superficial area of the estates. In these districts the desire for land is justified and assistance is a matter of urgent necessity".

In the memorandum addressed to the Governing Council by the great landowners, Dr. Aladar Krüger, chief legal adviser to the Hungarian Roman Catholic bishopric of Oradea Mare, and M. Eugene Madarassy, Director of the Chisineu estateș (district of Arad), the property of the Archduke Joseph of Habsburg, remarked:

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

„There is no doubt that agrarian reform is a matter of urgent necessity and we consider that it is absolutely necessary that the land should be distributed in a more rational manner".

The statistics published by the Hungarian Government in 1895 and 1915 and those collected by the Governing Council in 1919 show still more clearly the necessity for agrarian reform.

According to the most recent statistics of the Governing Council, the whole of the territory of Transylvania and of the Banat and other provinces which previously formed part of Hungary, amounts to 14,933,841 cadastral jugars (1 hectare = 1,737 cadastral jugars), and, out of a population amounting to 5,208,345, 3,806,218 are working on the land.

According to the statistics of 1895, the situation was then as follows:

Farms of below 100 cad. jugars: 99.01% consisting of 52.34% of the total acreage of the country.

Farms of above 100 cad. jugars: 0.99% consisting of 47.66% of the total acreage of the country.

The disproportion is still more evident if we compare the two extremes:

Farms of under 5 cad. jugars: 52.2% consisting of barely 5.84% of the total acreage of the country.

Farms of over 500 cad. jugars: 0.19% consisting of 32.29% of the total acreage of the country.

The situation remains practically unchanged to-day. From 1895 to 1915 estates of under 100 cadastral jugars increased at the expense of the great landowners by barely 2.26% and, from 1915 to 1919 by 4.15%. This indicates how slow would have been the increase in the number of small estates. During a period of social disturbance, however, the process of evolution had to be hastened in order to avoid revolutionary disturbances.

The distribution of estates in 1919 was as follows:

1. Below	1	cad.	jugar	132,084	farms	representing	40,847	cad. jug.
2. Of	1-5	cad.	jugar	304,638	farms	representing	853,231	cad. jug.
3. Of	5-10	"	"	223,874	"	"	1,622,320	" "
4. Of	10-20	"	"	182,852	"	"	2,557,078	" "
5. Of	20-100	"	"	110,049	"	"	3,782,267	" "

There were therefore 953,497 farms of under 100 cadastral jugars representing 8,855,743 cad. jugars, i.e. 58.75%.

6. Of	100	to	200	cad. jugars	3,838	farms	repr.	523,967	cad. jugars
7. Of	200	"	500	" "	2,368	"	"	742,997	"
8. Of	500	"	1000	" "	1,031	"	"	732,967	"
9. Above			1000	" "	1,198	"	"	4,026,951	"

There were therefore 8, 435 farms above 100 cad. jugars representing 6,206,744 cad. jugars, i.e. 41.25%.

If we compare the two extremes, the figures are still more eloquent:

1. There were 436,722 farms of under 5 cad. jugars (i.e. 50-51%) representing 894,074 jugars.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

2. There were 1,198 farms of over 1000 cad. jugars (i.e.0.11%) representing 4,026,951 jugars.

If we assume that in Transylvania the minimum size of a peasant-owned farm is 5 jugars, we see that more than half, i.e. 50-51%, of the agricultural population possesses an average of 2 jugars per head of a family, whilst a minute minority – 0,11% – hold 3,361 jugars per head of a family. This extraordinary disproportion has created an intolerable economic and social situation in Transylvania and in the Banat and within the last 30 years has been the cause of agricultural strikes and the extensive emigration of farm labourers to America. The Hungarian Government has had recourse to palliative measures such as the laws of 1908 with regard to agricultural labour and certain experiments in land apportionment, but these have in no way improved the situation.

The problem became particularly urgent owing to the war and the revolutionary disturbances of 1918. In the interests of social order throughout the country, the Roumanian Government at once turned its attention to this question, and the agrarian laws promulgated by it constituted a satisfactory, if not a final solution of the problem.

In Hungary as constituted at the present day, 50% of the area capable of cultivation is in the hands of 90 to 100 landowners, whilst the number of agricultural labourers exceeds 750,000. The Hungarian Government made a great effort by means of the law of December 7th, 1920, to avoid the necessity for radical agrarian reform and to save the medieval privileges of the few, but it will find itself obliged – and possibly very soon – to follow the example set by the Roumanian Government and to give the peasants their rights by destroying the latifundia.

III

The Hungarian Government declares that the great landowners of Transylvania contain an overwhelming majority of Magyar or Saxons amounting to 91,7% and it concludes by accusing the Roumanian Government of violating the minorities' clause by the expropriation of the great landowners.

The Hungarian Government is quite correct in stating that 91.7% of the great landed estates in Transylvania and in the Banat are held by Magyars and Saxons. We can go still further and state the Magyar and Saxon minorities possess a larger share of the land than the Roumanian population.

The total population of Transylvania and the Banat is 5,208,278 of which 3,316,345 are Roumanians and 1,891,933 are racial minorities.

Of a total area of 14,933,841 jugars, 3,316,345 persons (the Roumanians) hold 3,598,669 jugars and 1,891,933 (the minorities) hold 11,238,818 jugars.

The Roumanian peasant thus possesses about one jugar per head, whilst the Saxon or the Magyar possesses six. Moreover, it is well known that the Saxons and the Hungarians form 75% of the population of the towns which are not concerned with agriculture, whilst the Roumanian population is almost entirely agricultural.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

The situation is still stranger if we compare the total of the land possessed by the Roumanian with the figures for the large estates:

3,316,345 Roumanians possess 3,598,669 jugars, whilst 1,198 great landowners possess 4,626,951 jugars; of these large landowners only 27 are of Roumanian origin. It is also worthy of note that the latifundian properties in Transylvania and in the Banat, with few exceptions, are situated in districts inhabited by compact Roumanian populations.

The principal cause of this state of affairs is the policy followed by the Hungarian Government during the last six centuries, a policy the object of which was the spoliation of the Roumanian population for the benefit of the great Magyar landowners.

From 1224, the date of the Saxon colonisation of Transylvania until the present day, the succeeding Hungarian Governments, animated by a purely feudal spirit, have prevented the Roumanian population from attaining the status of landowners. In the course of the 13th and 14th centuries, the Roumanian aristocracy of Transylvania and the Banat was forced to cross the Carpathians in order to establish itself in Muntenia and in Moldavia and its place was taken by the Hungarian nobility. In 1291 the Hungarian nobility in Transylvania was insignificant for King Andrew III held the assizes of the Diet of Alba Iulia „cum nobilibus Saxonum, Siculorum et Valachorum“. In consequence of the emigration of the Roumanian nobility, the great mass of Roumanian people was left without leaders and became mere agricultural workers enslaved on the estates of the landowning nobility.

In 1437 after the rebellion of this mass of labourers, the Hungarian, Saxon and Szekler nobility, in order to safeguard its privileges against the great mass of Roumanian serfs, formed the famous „Unio Trium Nationum“, the principles of which were faithfully followed until the year 1918. All the rebellions which subsequently broke out among the Roumanian peasants of Transylvania and the Banat have been severely repressed, unmerciful punishment has been inflicted on the peasants and the few rights which they still possessed have been still further restricted. For example, the serf's right to possess land or to change his master was abolished. Several measures were subsequently adopted to ensure that the labour of the serfs should exclusively serve to enrich the Hungarian or Saxon landowners.

In the collection of the laws of the former kingdom of Hungary „Tripartitum opus Juris Consuetudinarii Regni Hungariae“, drawn up by the Jurist Stephan Werbaczy in the year 1517, we find in Part III, Chapter 30, a definite series of provisions dealing with this matter:

„Item rusticus, unica et singularis persona existens nullumque post se haeredum et successerem legitimum relinquens, super rebus suis mobilibus libere testari potest. Haereditates tamen si avitae fuerint, omnino in dominum terrestrem devoluntur.

Paragraph 1. – „Si vero per semetipsim exterint acquisitae, in duas dividentur partes, quarum una domino, ipsi terrestri, altera vero cui testamentaliter legaverit, effective cadet“.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Paragraph 2. – „Si autem intestatus decesserit: omnia ipsuis bona, tam mobilia quam etiam imobilia ad dominum terrestrem devoluntur".

Paragraph 6. – „Verum tamen colonorum quem ad modum multiplex est conditio, ita et consuetudo juris, quae iuxta locorum veterum usum observanda censetur".

Paragraph 7. – „Per hoc tamen non est intelligendum ud haereditas per rusticum cuipam legata vel vendita, iure perpetuo a domino terrestri alienari possit. Nam rusticus praeter laboris merced et praemium in terris domini sui, quantum ad perpetuitatem, nil iuris habet, sed totuis terrae proprietas ad dominum terrestrem spectat et pertinet".

Special attention must be paid to paragraph 7:

„With the exception of the price of, and the wages for, his labour on the estate of the landowner ... the peasant has no rights, the whole of the land is the property of the landlord".

Laws promulgated at a later date in Transylvania consolidate these provisions of the „Tripartitus" of Werbaczy and lay down still more authoritatively that the Roumanians form a „tolerated" population „usque ad bene placitum principis et regnicolorum", and are therefore deprived of all rights.

„Approbatae Regni Constitutiones jussu et approbatione Principis Georgis Rakotzi ex articulis detalibus ab anno 1540 usque ad 1603"; lay down that:

„Quamvis natio Valachica in regno inter status reputata non sit, nihilo minus tamen ... propter emolumentum regni tolerabuntur (Titlul VIII, Art. 1) ... natio Valachica in regno propter bonum publicum admissa". (Partie 1, Titlul IX, Art. 1).

In certain districts the provisions of the Werbaczy legislation were interpreted and applied still more rigorously by the local authorities. For instance, on August 28th, 1679, the Council of the town of Brasov (Brasso), upon which is dependent the commune of Rasnov, laid down that:

„... if a Roumanian dies without leaving descendants, his property will be added to the estate of the Saxon landowner nearest to his own; the same rule shall apply if he dies leaving direct descendants who are married into other communes; and the same rule shall be applied if it can be established that the property of the deceased man is of Saxon origin".

It is unnecessary to add that the Saxon neighbour was always able to establish the Saxon origin of the property by means of false witnesses.

In other districts the Roumanian inhabitants were simply expelled and their property bestowed upon others.

This system was established in the 15th century and lasted until the end of the 19th, and was even more cleverly applied during the war.

In 1456 King Ladislas declared that the Roumanians of Cernat, Nagyfalu, Tuches and Bacifalu near Braşov, were expelled and other „Christians" were installed in their places. In 1487 and 1504 all the Roumanians were expelled from Gurbora. In 1757 all the Roumanians of the district of Nocrinului near Sibiu (Hermanstadt), were expelled. In 1754 the same fate befell the Roumanians of Slamnic, Sura Mica and Vurpar. On April 24th and 29th, 1776, the magistrate of Sibiu declared that all the Roumanians

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

should be expelled from Sura Mare, Hamba, Vurpar, Noul Sasesc, Casolt, Gusterita, Bran and Roisa Saseasca. If they resisted, their houses were to be destroyed: „Sollten ihre Wohnungen einfach niedergerissen werden". (G. Müller, Die ursprüngliche Rechtslage der Rumänen).

We are only giving examples recorded by historians.

In 1848 this regime was abolished by law; the serfs declared free and the land which they held in exchange for their labour was granted to them in full ownership. It was only in 1848 that the Roumanian population of Transylvania and the Banat were granted full ownership of their lands, and the first land they held was that conceded to them by the Hungarian nobles and known for this reason as „Sessions urbariales".

The system in force, however, from 1848 till the present day which was specially designed to prevent the Roumanians from obtaining full ownership of land has prevented them from acquiring an area of land proportionate to their number.

In 1880, the Hungarian Government initiated a systematic policy of Hungarian colonisation in Transylvania. Large properties were bought by the State or by the „Altruista Bank" of Budapest and distributed on extremely advantageous conditions to Hungarians coming from the plains of Hungary.

The Roumanians never succeeded in buying land from the Magyar Government. The promoter of this policy, which was intended to prevent the ownership of the land falling into the hands of Roumanians, was the Minister of Agriculture, Ignatz Daranyi. This policy reached its climax in Decree No. 4000 of 1917, issued by the Prime Minister of Hungary, with regard to the transfer of real estate. This decree came into force on November 1st, 1917, and contained, among other provisions, the following:

Paragraph 1. – „Real estate cannot be sold or leased for a longer period than 10 years without the permission of the authorities. Sales or leases without this authorisation are invalid".

Paragraph 5. – „If a contract signed by virtue of this Decree does not obtain the approval of the authorities it is not valid. After 30 days from the date when the contract fails to obtain approval, the Minister of Agriculture may compel the vendor of the real estate to surrender it in return for payment of the price fixed in the unapproved contract, either to the State or to any person appointed by the Minister of Agriculture.

„If the Minister of Agriculture considers the selling price fixed in the contract as too high, this price can be fixed, if request be made, by the judicial authorities, and the vendor may be obliged to surrender his property at this price".

Paragraph 6. – „The aforementioned articles are also applicable in the case of voluntary sales by auction".

Paragraph 11. – „This Decree shall come into force on November 1st, 1917. It shall apply to estates situated in the districts of Arva, Bereg, Gömör Kishont, Caras Severin, Lipto, Maramureş, Nitra, Saros, Satmar, Szepes, Trencin, Turocz, Ugocia, Ung, Zemplin and Zolyom, Alba de Jos, Bistritza Nasaud, Brasov, Ciuc, Fagaras, Trei Scaune (Haromsek), Hunedioara, Tarnava Mica, Cosocna, Mures Turda, Tarnava Mare, Sibiu, Sala-

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

jul, Solnoc, Dobaca, Turda Aries and Odorhei and to the towns of Satu Mare, Cluj and Targu Mures".

„By order No. 170, 739/917 F.M., this decree also extends to the districts of Arad, Pojon and Sabolci".

Of the 35 districts mentioned above 21 are for the greater part Roumanian and now form part of Roumania: viz. Caras Severin, Maramures, Satmar, Ugocia, Alba de Jos, Bistritza Nasaud, Brasov, Ciuc, Fagaras, Trei Scaune (Haromsek), Hunedioara, Tarnava Mica, Mures Turda, Cosocna, Tarnava Mare, Sibiu, Salajul, Solnoc, Dobaca, Turda Aries and Odorhei.

Thirteen of these districts are inhabited by Slovaks or Ruthenians, and now form part of Czecho-Slovakia; one district alone, Sabolci, is inhabited by Magyars, and alone has remained Hungarian. The aim of this Decree was to prevent the Roumanian population from acquiring land, and to keep rural estates in the hands of the Magyars and Saxons.

Moreover, the Hungarian Government applied the provisions of this Decree with exceptional severity whenever the buyers were of Roumanian nationality.

As a striking example of this procedure, we will mention the case of Colonel Georges Kadès, of Roumanian nationality, who in 1917-1918 commanded the 103rd regiment of Austro-Hungarian Infantry at the front. In 1917 he tried vainly to obtain approval for a contract for the purchase of three jugars of land in the commune of Ocna; the authority was refused and the land passed into the ownership of a Hungarian, by the intermediary of the State.

This policy of spoliation and persecution of the Roumanian element, a policy followed by the Hungarian Government for more than six centuries and embodied in the legislation from 1517 to 1917, sufficiently explains why 1198 important landowners, for the greater part descendants of the feudal nobility, possess in the Banat and Transylvania more land than 3,316,345 Roumanians.

Roumanian legislation has endeavoured to avoid any idea of vengeance for the injustice endured by the Roumanian people in the past, and Roumanian agrarian reform is only inspired by the social and economic necessities of the present moment. Under the circumstances existing in central and Eastern Europe every Government is bound to consider the necessity of solving the agrarian question upon a democratic basis. The Roumanian Government cannot guarantee the feudal privileges of a minute and unproductive class to the detriment of three-fourths of the population of the country, and if the greater part of the land expropriated in Transylvania is now passing into the hands of the Roumanian peasants, this is due to the fact that the Roumanians form 85% of the agricultural population of these provinces. In the provinces where the population is mixed, the distribution of the land made available by expropriation has been carried out without regard to race. For the reasons already given we cannot admit that 1198 great landowners, of whom only 27 are Roumanian, are entitled to complain that such expropriation, paid for by the Roumanian State, constitutes a persecution of the Hungarians or Szeklers of Transyl-

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

vania and the Banat, who number 1,378,189, since agrarian reform is also being carried out in favour of this population.

The Roumanian Government has merely accomplished a work of justice based upon the democratic principles which have inspired its programme.

IV

„The Hungarian Government declares that, in order to be able to expropriate all the large landed proprietors, the Roumanian Government laid down in its decree of September 12th, 1919, that all male inhabitants of Transylvania and the Banat were eligible for territory".

This statement is inaccurate. It may be refuted by a quotation from Articles 33 and 34 of the Decree in question:

„Article 33. – Land will be granted to agrarian workers in the following order.

„(1) Heads of families, employés or agricultural workers of the district, who, within the period of two years previous to mobilisation, and provided that they were demobilised at the time of expropriation, have worked on the expropriated land and although disabled by the war are still capable of working on the land with their families.

In this category are included the widows and families of those who fell in the war if they fulfil the above-mentioned conditions.

„(2) Employés and agricultural workers of the district, heads of families, who during the last two years and at the time of expropriation, if they were demobilised, have worked on the expropriated land, and have not been disabled by the war.

„(3) All heads of families who have been disabled by the war, but are still capable of working on the land with their families. In this category are included the widows and families of those who fell in the war.

„(4) All heads of families who served in the war and were not disabled.

„(5) Unmarried men who were mobilized during the war and were disabled.

„(6) Unmarried men who were mobilized during the war, but were not disabled.

„(7) The families of those who were mobilised by order of the Directing Council.

„(8) Emigrants who have returned to their respective families, provided that these families have no other means of support.

„(9) Heads of families who were not mobilised.

„(10) Unmarried men who did not fight in the war.

„In the same category preference is given to those who have numerous families, all persons who are supported by the same breadwinner being considered as members of one family whether or not they are related by blood, in law or by adoption. Those who possess more than 5 cadastral jugars will only be taken into consideration after full satisfaction has been given to those coming under clauses 1-10. Those who possess less than 5 jugars will receive the complement up to 5 jugars after full satisfaction

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

has been given to those who possess no land whatever and are included in the same category.

„Article 34. – Of the persons included in the preceding article, those who possess little or no land will be the first to receive land if they clearly fulfil the conditions of the present Decree.

„With the exception of certain modifications of detail these provisions have remained intact under the new Law of July 23rd, 1921".

It is laid down, then, that the following alone have a right to the land:

(1) Those who are agricultural workers;

(2) Those who possess less than 5 jugars;

(3) Those who are capable of cultivating the land.

It is clear that the same rights are exercised by the minorities, provided that they fulfil the above-mentioned conditions.

V

The Hungarian Government states in its memorandum (see page 25):

„On November 5th, 1920, a decree was passed by the terms of which Hungarian landed property up to a minimum of 200 arpentes (one hectare equals 1,737 arpentes) will be taken for compulsory leasing even if there were not enough claimants in virtue of the previous decree. These lands will be allotted to the first-comer desirous of taking them for compulsory leasing. The grounds for this decree were that an insufficient number of claimants had appeared," and it concluded with the following words: „The Roumanian peasant had a surfeit of land".

All these statements show an extraordinary measure of bad faith on the part of the Hungarian Government, which was quite able to obtain reliable information on the existing situation in Transylvania.

As we have already shown, the expropriation and distribution of the land were operations which necessitated time and forethought and could not be carried out in 1919, whilst Transylvania and the Banat were war zones, and the Roumanian troops, having defeated the Communist troops of Bela Kun, were occupying Hungary. The Royal Government by its Decrees No. 821 and 7153 A of 1919 and 20393 A of 1920 promulgated by the Directing Council of Transylvania, decided to take for compulsory sale of leases to the peasants the territory which had been expropriated in accordance with the Decree of September 12th, 1919.

The amount of rent was fixed by the State in accordance with the situation and the quality of the land. The difficulties encountered by the administration in the application of the agrarian law were very great, and were due to the generally abnormal situation existing in certain districts; it was for this reason that the law was not always effectively applied at the start. For the same reason it was decreed in certain districts that the only territory which would be taken for compulsory sale of leases would be that for which the peasants had made special requests to the authorities, while in other districts the only land taken was that which was necessary for the sowing of wheat and rye in the autumn of 1919. In all other districts the expropriated land was always leased exclusively to the peasants of the commune in which the land was situated, and never to the peasants of other

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

communes. Certain communes, therefore, within which large properties existed, possessed more land that was necessary to satisfy the labourers to whom the Articles of the law applied, whilst in other communes there was no land available; this gave rise to widespread discontent among the agricultural classes.

To remedy this state of affairs and to justify and standardise the work of expropriation, the Royal Government applied the provisions laid down in the Ministerial Decree 30313 of November 5th, 1920, which reads:

„Whereas expropriation is necessarily preceded by compulsory leasing, and must be applied exactly in accordance with the terms of the Decree 2478/1920, even in districts where there are no cultivators entitled to claim territory which is compulsorily leased;

„We have decided:

„Article 1. – That compulsory leasing shall apply to cultivated land, pasture land and lowland meadows, pasture land and upland or mountain meadows liable to expropriation. The amount thus leased shall not exceed 200 jugars: as a special case where an exception appears necessary, it may exceed this amount with the approval of the Agrarian Committee".

The land affected by this Decree could, only be leased to those having right to it under the terms of Article 33 of the Decree; the leasing formalities had to be concluded before March 1st, 1921.

The provision which lays down that expropriation shall be carried out in accordance with the Decree No. 2478/204 in districts where there are no cultivators entitled to benefit by compulsory leasing (i. e. belonging to the categories referred to in the law), is a measure designed to satisfy the large number of claimants to land in a district where there is not sufficient property to satisfy their requirements. The Agrarian Law of July 23rd, 1921, which was the result of two years experience, laid down definite provisions for similar cases, which had not been dealt with under the Decree 3911/919. Thus Article 93 of the Law of July 1921 lays down:

„Expropriated land will be distributed, in the order determined by Article 92, to the inhabitants of all communes (which by their geographical situation ..., no matter whether the expropriated territory is, or is not, situated within the commune) preference, however, being given to those who have cultivated the land or have pastured cattle on it, even if they belong to another district".

The explanation is an obvious one. The provisions against which the Hungarian Government protests were taken as a practical measure of justice. In the same way March 1st was fixed as the last date for leasing, and the peasants were all well aware that the yearly spring sowings cannot be carried out after this date.

The most audacious statement, however, in the Hungarian Memorandum is that which declares that the Roumanian peasant of Transylvania has a „surfeit of land".

We will not repeat the evidence which we have given above, that 3,316,345 Roumanians hold 3,598,666 jugars, that is to say, one jugar per head. We have also shown that 50-51% of the farms consist of less than 5 jugars, while half of them are smaller than one jugar.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

The Roumanian peasant, so far from suffering from a surfeit of land, is reduced to the direst poverty!

It is also shown by the official figures that, even if the agrarian law were applied to its extreme limit, it could not satisfy half of those who have claim to the land.

In accordance with statistics and with the provisions of the Agrarian Law of July 23rd, 1920, approximately 2,000,000 jugars of cultivatable land have been expropriated. The claimants are of the following categories:

(a) Disabled soldiers without land,
50,070 persons entitled
to 5 jugars . . . . 210,350 jugars
(b) Land workers without cultivatable land,
406,064 persons entitled to 5 jugars . . . . 2,030,320 jugars
(c) 132,084 farmers with farms of
less than 1 jugar requiring,
to complete their share: . . . . 619,573 jugars
(d) 304,638 farmers with farms of
more than 1 jugar but less than 5 jugars,
possessing 853,231 jugars and requiring,
in order to complete their shares
to 5 jugars . . . . 669,859 jugars

In all, on a basis of a share of 5 jugars, a cultivatable surface of 3,570,102 jugars is required. Some 1,570,102 jugars are therefore still required to satisfy all claimants; it cannot therefore be maintained that the Roumanian peasants have a surfeit of land!

The statement made by the Hungarian Government that „the Roumanian Government is now recruiting Roumanians in the territory of the former Kingdom in order to settle them in Transylvania on land taken from Hungarian landowners“ (see page 25) is absurd.

The facts are exactly contrary. Unable to satisfy the requests for land from the peasants of Transylvania, the Royal Government will be obliged to assist in settling them in the Old Kingdom, where the cultivatable surface is larger and the land more fertile.

VI

The Hungarian Government declares that the Roumanian „Government enacted that none of those who failed to share in compulsory leasing will be entitled to present themselves for the final distribution“ (See page 25).

The Roumanian Government has made no such statement. Claims to land are determined by Article 33 of the Decree 3911/1919, quoted in Chapter IV, and by Article 92 of the existing Law of July 23rd, 1921. Compulsory leasing and the distribution of the land are carried out by Commissions, which are under public control; the lists of those who are entitled to land are drawn up by local committees, according to communes,

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

as is explained below. The peasants are represented on these committees by a minimum of two members, chosen from among them.

VII

The Hungarian Government declares that the compulsory leasing of large properties, carried out under the direct control of the State, is a measure introduced in order to dispossess and ruin the Hungarian landowners. (See page 25).

We have shown above that the agrarian reform of Transylvania was dictated by urgent social and economic necessities. The former capitalist system of agriculture could not be maintained any longer. A new system of distribution of land on a broadly democratic basis had become necessary.

Pending complete legislation in the matter, the Roumanian Government resorted to compulsory leasing for the following reasons:

(1) The necessity for satisfying demobilised soldiers returning from the war, excited by the revolutionary proceedings of October, November and December, 1918; and re-establishing social order.

(2) The necessity for ensuring a means of livelihood to the majority of soldiers returning from the war, 80% of whom were peasants and agricultural labourers; the total number of these soldiers was 874,802 in Transylvania and the Banat.

(3) Increase of production. The large properties had remained uncultivated by reason of the lack of draught cattle.

(4) The necessity for preventing the large landowners from exploiting the peasants as in the past.

(5) The necessity for a transition period the final apportionment of the land.

The jeremiads and intentionally erroneous deductions of the Hungarian Government are solely intended to gain the sympathy of the Western world, which is at present insufficiently informed as to the true agrarian situation in Greater Roumania.

VIII

The Hungarian Government states:

„It should here be explained, briefly, in what an amazing manner these laws were enforced. One representative of the proprietor finds himself face to face, in the local committee, with two peasant delegates. The district committees are entirely composed of Roumanian officials and the proprietors have no representative on them ... They are completely at the mercy of the Roumanian authorities". (See page 26).

This, again, is far from the truth and we will quote the law in disproof of the interpretation given in the Hungarian memorandum.

For the execution of measures of expropriation – compulsory leasing and apportionment of land – a hierarchy consisting of three committees was set up by Decree No. 3911/1919. These committees were as follows:

(a) the Local Committee;
(b) the District Committee, and
(c) the Upper Council for agrarian reform.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Article 15 of the Law lays down explicitly that:

„A Local Committee shall be established in each commune to decide on the spot and in general terms what land is to be expropriated".

These Committees shall include:

(a) The Justice of the Peace of the district in which the property is situated, or his assistant.

(b) The Agricultural Councillor of the district, or his assistant.

(c) The owner of the property, or his proxy. If the land is owned by several proprietors, these shall all have the right to be present or to be represented.

(d) Two peasant delegates appointed by the peasants themselves and approved by the Justice of the Peace at the opening of the negotiations.

Article 16. – In the local committee the judge, having heard the statements of those concerned, shall endeavour to effect an agreement between the peasants and proprietors, both as regards the expropriated land and the price; the minutes shall include this agreement, or, if no agreement is reached, the claims and arguments of the parties concerned.

Article 17. – The district committees shall be composed of:

(a) A judge appointed by the President of the tribunal.

(b) Two delegates appointed by the Prefect.

(c) The Agricultural Councillor of the district or a delegate of the Department of Agriculture.

(d) A delegate of the „Agrarian Bank".

(e) A surveyor.

(f) A forestry expert, and if necessary, other experts appointed by the head of the Agricultural Department.

The judge shall be President of the Committee. The right to vote is confined to the duly appointed members, that is to say, those included in categories a, b, c and d.

Those who have a right to vote must have no interest in the district, either as expropriated landowners or as claimants.

Article 19. – Dissatisfied parties may – appeal to the Upper Council against the decisions of the district committees within 15 days, except as regards the price of the land; such cases will be dealt with by the Court of Appeal of Cluj.

These provisions show clearly that, while the local committees are merely examining bodies, the district committees and the Upper Councils have judicial powers in regard to agrarian questions.

The committees are constituted in accordance with principles of justice. The landowners have the right to state all their grievances to the local committee upon which they are represented on the same footing and with the same rights as the peasants.

In the district committee neither the peasant nor the landowner is represented, but both are heard by the committee and have the right of appeal.

The new Agrarian Law of July 23rd, 1921, has, generally speaking, maintained the same provisions in force, but it has simplified the committees and their methods of work. On the basis of the preparatory work

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

accomplished with regard to compulsory leasing, the apportionment of the land has been begun, and the great majority of the claimants will take possession of the land granted to them during the course of the autumn.

IX

The Hungarian Government in its memorandum states that:

(1) „The Roumanian Government in its desire to ruin the Magyar landowners has fixed leases at 15-45 Kronen per cadastral jugar, a sum which hardly represents the price of a chicken. The rent therefore is not even sufficient for the payment of taxes and the repayment of debts.

(2) „The rent is not paid to the proprietors, but to the State Exchequer. The proprietors will never receive a farthing".

„This is disguised confiscation of property.

(3) „The peasant would willingly pay up to 1,000 Kronen per arpent". (See page 26).

The Hungarian Government's statements are false and stigmatized by the most glaring bad faith.

The prices have been fixed by the district committees in accordance with the situation and quality of the ground and the facilities for the sale of the produce. It is true that during 1919, a few months after the Hungarian Revolution, certain committees, in a mistaken desire to lighten the peasants' load, fixed the rents at a very low figure; all these cases have been revised, at the request of those concerned, and new prices have been fixed in accordance with the true value of the land.

Rents in Transylvania and in the Banat, in 1920 and 1921, varied from 45 to 150 lei per jugar, according to the quality of the soil. Taxes and mortgages do not, in even these abnormal times, absorb more than 35-40% of the rent.

Rents could not be fixed at higher rates, for while it was necessary to satisfy the claims of the people, it was also necessary, in the interests of social order, to reduce the price of foodstuffs, which had considerably increased since the beginning of negotiations, owing to the monopoly which had been exercised by large landowners during the war.

In Roumanian territory, rents have always been paid directly to the landowners. The State Banks have never interfered in the agrarian question. In one case only, that of Moritzfeld of Temisoara, the rent was paid to the State Bank. This was due to the fact that the land compulsorily leased had previously been leased by the owner to a foreign farmer. A lawsuit having arisen between the latter parties, the peasants could not pay the rent to either while the lawsuit was still undecided, and, in order to legalise their payment, they made it to the State Bank, in conformity with the regulations of civil law.

To state that the peasant of Transylvania and the Banat would willingly pay a rent of 1,000 Kronen per jugar, which represents 500 lei at the rate at which the crown was exchanged by the Roumanian Government, is deliberately to ignore the true state of affairs. The truth is that the peasants, who during the war were promised all the land that they needed by the Austro-Hungarian High Command, are still murmuring against the

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

payment of the rent fixed and claim exemption; they wish to obtain the land freehold and without payment.

An increase in rents would cause unrest among the peasants, and the Royal Government will never take this step.

X

The Hungarian Government states that:

„The prices fixed in Transylvania are those of 1913, whilst in Roumania they are those of 1916; there can be not doubt as to the tendency of these laws".

Once again the Hungarian Government's statement is false. The Roumanian Government decided to fix the expropriation prices in accordance with the normal value of land, both in the former territory of the kingdom and in Transylvania. It could not accept the speculative prices asked by the landowners after the war; it was necessary to refer back several years in order to obtain normal prices, that is to say, to 1913 in the case of Transylvania and the Banat and to 1916 in the case of the Old Kingdom. The figures for these two years were taken as a basis. As regards Transylvania and the Banat, Article 20 of the Decree 3911/1919 lays down that:

„The price of expropriated land is fixed by the present decree, taking the cadastral jugar as the unit, and having regard to the various categories and qualities of land. It has been fixed after careful study of all the factors, that is to say: The sale price of land in the locality and in the neighbourhood, the district value of leases in 1913, the valuation fixed by credit institutions, the net revenue per jugar, the opinion of experts as to the quality of the land, the land tax and other data relating to the land during the live years up to 1913".

Prices will be stated in lei. In districts where expropriation prices appear excessively high or excessively low they may be modified, but the grounds, – which must be well founded – on which the alteration is based must be stated.

The Law of July 1921 adopting these provisions adds:

„In determining prices, the leo is to be considered as equal to the crown".

With regard to the Old Kingdom, in arriving at the normal price of the land, the basis adopted was not the price of land in 1916, but maximum rents which, from 1907 onwards, were fixed in conformity with the law by the administrative authorities, in accordance with the situation and quality of the land.

In the Old Kingdom these prices, in spite of the very superior quality of the land, have remained lower than the prices fixed in Transylvania.

It must not be forgotten that, after the union of Transylvania and the Banat with Roumania, the land in the new provinces, which is much less fertile than that of the Old Kingdom, lost its market value and decreased constantly in price.

Moreover, appeals with regard to the fixing of prices could be submitted and were heard by the Court of Appeal at Cluj. The new law laid down that

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

a further appeal against the judgments of this Court could be made to the High Court of Appeal.

There is no doubt that the leo has considerably depreciated and has no longer its value of 1913 or 1916. The landowners will, however, receive, in exchange for the expropriated land, securities with coupons bearing interest at 5%. These securities may be liquidated in 50 years' time, and there is no doubt that the value of the leo, the currency of a naturally rich country like Roumania, will eventually rise to its pre-war value.

XI

The Hungarian Government states that:

„(1) In many districts, a landowner whose property is crippled with mortgages, will receive no compensation after he has satisfied his creditors". (See page 26).

„(2) Many mortgage banks in Hungary are in danger of bankruptcy". (See page 27).

„(3) France, Belgium, Switzerland, Holland etc., which hold numerous mortgages on properties in Transylvania, will lose more than half a milliard of francs". (See page 27).

This statement is inaccurate and based on cunning miscalculations.

As a matter of fact, Article 45 of Law 3911/1919 lays down clearly that:

„If an estate is burdened with mortgages, the Agrarian Bank will retain the whole of the price of expropriation, inform the magistrate, as the competent authority in the Cadastre, and ask for a certificate, in accordance with the laws in force with regard to mortgages on landed property".

The Agrarian Bank will itself pay all mortgage debts in cash. The remainder of the price will be remitted to the owner.

All normal debts date from before the war, as no bank belonging to any of the countries allied to Romania, or to neutral countries, granted any mortgages in Transylvania or in the Banat after 1913.

Mortgage debts have never exceeded in value 50% of the value of the land. The creditor therefore will always be covered and the landowner will still receive 50% as his share. In carrying out measures of expropriation, expropriated land is freed from encumbrance; the part which is retained by the landowner and which is selected by him will always suffice to meet all debts.

Foreign banks will certainly lose money on mortgages accepted in Transylvania; this cannot, however, be attributed to the agrarian reform but rather to the depreciation of the Hungarian crown, and the question of exchange cannot be regarded as connected with the social reforms of the Royal Roumanian Government.

The Hungarian Government further states that:

„To sell or mortgage the bonds with which the State pays for the expropriated land is forbidden. This means economic situation for a whole social class, and exclusion from economic evolution for those whose property consists solely of land. As this is the position of the Hungarians, they are condemned beforehand to economic extinction". (See page 26).

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

The interpretation given by the Hungarian Government is misleading. The Roumanian Government has forbidden the sale of bonds for a period of 10 years with the object of preventing a financial catastrophe. The great proprietors (the majority of whom, as we have shown, are Hungarians), impelled on the one hand by their chauvinism and on the other by anger at being expropriated, might throw these bonds on the market and thus completely disorganise the credit of the Roumanian State. This prohibition of the sale of bonds in no wise implies economic stagnation for the great proprietors, for the Agrarian Bank, which has been set up by the State to facilitate expropriation, is legally bound to accept these bonds as security, and to advance, in exchange, money which can then be invested in other undertakings. Thus the prevention of sale of these bonds will be seen to be a precautionary measure on the part of the State and does not, in the slightest degree, adversely affect the free circulation of the equivalent values of the land.

. . . .

XIII

The Hungarian Government states that:

„The persecution of Hungarians in Transylvania is filling Hungary with refugees and creating a state of mind in no way favourable to the closer relations which are so desired by the two countries.“ (See page 27).

The statement of the Hungarian Government is largely true. In Hungary, at the present moment, there are many Hungarian officials who, before 1918, held positions in Transylvania and the Banat. Their situation is deplorable but the Hungarian Government alone bears the responsibility for this state of affairs.

At the close of 1918, the Transylvania Governing Council and the Bucharest Central Government, made repeated appeals to these Hungarian Officials not to abandon their posts but to continue their duties, and they confirmed all these officials in their offices. A knowledge of the Roumanian language, the official language of the country, was not even insisted upon, and these officials were granted a period of three years to learn it. In return, they were called upon, at the outset, to make a declaration of loyalty, and when the boundaries had been finally fixed, to take an oath of allegiance to the State. The Hungarian Government gave its former officials in the territories assigned to Roumania, explicit orders to resist Roumanian sovereignty in all matters; to-day it is still pursuing the same irredentist propaganda.

A large number of these officials have put themselves in an impossible position in Roumania by refusing to serve or to take the oath of allegiange. Convinced that by their resistance they were accomplishing a great patriotic act, they preferred to go to Hungary, thus exposing themselves to all the miseries which the refugees are still suffering. The Roumanian Government could not, and will never, admit to its service officials who will not submit to the institutions and the laws of the State.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

In order to support the agreement that the Roumanian Government is systematically persecuting Magyar minorities by agrarian reforms and by legislation, the Hungarian Government quotes a number of concrete cases, which are either complete fabrications or brought forward with obvious intention to deceive. (See page 24 and 25).

We will now reconstruct the facts.

(1) The Hungarian Government asserts that several Hungarian landowners, as for instance, MM. Jean Gaspar, Francis Fodor, and Mesdames Ismail and Nagy (District of Mures Turda), have had their estates entirely expropriated, while the estates of Roumanians who were leaders of the liberation movement, MM. Dr. Al. Vaida Voevod, Dr. Aurel Vlad and George Pop of Basesti, have been left untouched. (See page 24 and 25).

The details which the Hungarian Government gives with regard to the land mentioned above and the assertions that it makes in connection with the expropriation of this land are not in accordance with facts; they are based on information which has not been verified, and the Hungarian Government is guilty of reprehensible levity in thus publishing these statements broadcast. Up to the summer of 1921, no expropriation had been carried out; the only action taken had been to determine by means of compulsory leasing in accordance with Article 2 of the Decree No. 3911/1919, what land was intended for expropriation. Compulsory sales of leases were therefore enforced in accordance with the law, and without any distinction, both with regard to the estates of MM. Jean Gaspar, Francis Fodor, etc., and to the estates of Roumanians. In this way the estates, comprising an area of 1,505 jugars, owned by Dr. Al. Vaida Voevod, former Prime Minister of Roumania, was subjected to compulsory sale of leases and only 150 jugars were left in his absolute possession. Dr. Aurel Vlad, former Finance Minister of Roumania only kept 280 jugars out of 2,700 jugars, which was the extent of his estate. In the same way, the whole estate of M. Jon Vaida Voevod, brother of Dr. Al. Vaida Voevod, was subject to compulsory sale. Similar steps were taken in respect of the estates of Dr. Stephan Pop, former Minister, Dr. Theodore Mihali, Minister Plenipotentiary of His Majesty the King of Roumania, and former President of the Club of the Roumanian, Serb and Slovak Nationalist Deputies in the Hungarian Parliament and of M. Antony Mociony, former Minister; indeed the estates of all Roumanian landowners have been subjected to the same treatment. The bad faith of the Hungarian Government becomes even more obvious when it asserts that the Roumanian Government has not touched the estates of M. George Pop of Basesti because he was a leader of Roumanian chauvinism. M. George Pop of Basesti, former President of the National Roumanian Party and President of the Great National Assembly of Alba Julia, which on December 1st, 1918, decreed the union of Transylvania and of the Banat with the ancient Kingdom, died on February 9th, 1919, that is to say, nearly a year before the introduction of any Roumanian Agrarian Reform Law in Transylvania. The Budapest Government is fully aware of this fact. At the funeral of George Pop, which took place in the Commune of Basesti (district of Salaj), the Hungarian troops stationed on

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

the other side of the line of demarcation, fired on the funeral procession, and the Hungarian Government was reprimanded by the Allies as a result. M. George Pop's estate was left by his will to educational and denominational foundations; as such, and in accordance with the Law, the whole of this land was subjected to compulsory sale of leases and divided among the peasants. Only 400 jugars for the use of the School of Agriculture founded by the deceased remained unaffected by the expropriation measures in accordance with the Law.

(2) The Hungarian Government, after having maintained that the estates of Dr. Vaida Voevod, Dr. Aurel Vlad and other leaders of Roumanian Nationalism, were exempted from expropriation, asserts that, on the other hand, the Roumanian Government „despoiled" M. Jean Mihu, who represented the moderate Roumanian policy under the Magyar régime, of his whole estate (600 square jugars). (See page 24).

M. Mihu indignantly repudiates the insulting insinuations of the Magyar Government. His patriotism, and the attitude he has always maintained, has won for him the respect of all Roumanians; and as for his estate, the Hungarian Government is here making another deliberate mistake, for the area of this estate is not 600 but 3,000 jugars, and the property was subjected to expropriation in accordance with Article 2 of the Decree 3911/1919 as quoted above.

(3) The Hungarian Government asserts that in the district of Tarnava Mica (Kisküküllo), the Magyar Uniate Church has been totally deprived of its 416 arpentes, and it brings forward this fact as evidence of religious persecution. (See page 25).

Another mistake! The Uniate Church in this district does not own 416 jugars as the Hungarian Memorandum alleges, but 800 cadastral jugars of forest and 740 cadastral jugars of arable land in the Commune of Boiul Mare (District of Tarnava Mica). Out of this area, only 500 jugars of arable land have been subjected to compulsory sales of leases. The remainder, some 800 cadastral jugars of forest and 200 cadastral jugars of arable land have remained the absolute property of the Uniate Church.

(4) The Hungarian Government asserts that:

„In the province of Udvarhely, where 96% of the inhabitants are of Hungarian nationality, 61% of the arable land has been taken, in spite of the fact 76.50% of this land was in the hands of small landowners ... In the Province of Odorhei (Udvarhely) there are 4% of Roumanians, therefore 61% of the arable land has been taken, to be given to these Roumanians, etc." (See page 25).

Every word of this is inaccurate. The area of the district of Odorhei is 511,174 cadastral jugars, of which 128,260 are arable and 93,361 pasture. The total of the estates larger than 100 jugars is 3,483, owned by 113 proprietors. Out of these estates, up to the end of 1920, the date of the Hungarian memorandum, only 4,799 jugars have been subjected to compulsory sale, that is to say, 3.74%, the total of the arable land of the district being 128,260. The Hungarian Government is thus making an inaccurate statement when it estimates the amount expropriated at 61% of the arable land, when in reality only 3,74% has been expropriated. But the Hungarian

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Government likewise states that this 61% (really 3.74%) has been given to the Roumanians of the district, who only compose 4% of the population.

We have already explained the provisions of Article 33 of Decree 3911/1919, which gives a schedule, in order of priority, of those persons who have a right to land.

In the district of Odorhei, out of a population of 125,555 inhabitants, 20,283 took part in the war and 1511 of these returned disabled. Land has everywhere been distributed by compulsory sales of leases to those disabled men who are heads of families, and the area expropriated has not been sufficient to satisfy the other categories provided for by the law. As the total number of Roumanians in the district of Odorhei is 3,959 and the area expropriated is 4,799 jugars, even if all the expropriated area had been distributed to Roumanians, which is not the case, they would only have received 1 1/4 jugars per head, whereas the minimum to ensure the support of a family is 5 jugars. But all the land expropriated (3.74%) has been distributed to disabled heads of families who are almost all Magyars (Szekler), and it will henceforth be difficult for the Hungarian Government to assert that the Roumanian Government has persecuted the Hungarians and Szeklers of Transylvania.

(5) The Hungarian Government asserts that:

„By means of the system, which consists in fixing very low rents, the Roumanian Government has managed to take, in the district of Haromszek, 400 arpentes from Nicolas Domokos, and 150 arpentes from M.G. Kovasznay". (See page 26).

Here again the real facts differ from the assertions of the Hungarian Government. These properties, which belonged to foreigners, have all been subjected to compulsory sales of leases and distributed among the peasants who were cultivating, and who were all of Magyar nationality (Szeklers). Under Article 2, paragraph (a) of Decree No. 3911/1919, all rural estates belonging to foreign subjects are to be altogether expropriated.

The proprietors appealed, in conformity with the law, to the district commission, against the decision relating to compulsory sales of leases; the commission of June 25th, 1921, approved the action taken as being in accordance with the law; this law does not conflict with any of the treaties in force at that time. In this case, also, the Roumanian Government has merely acted in accordance with the law.

XV

The Hungarian Government's Memorandum repeatedly refers to Article 63, Section VII, of the Treaty of Trianon to support its contention that the Roumanian Government, by its agrarian reforms, Decree 3911/1919, is violating the provisions of this Treaty. (See pages 23 and 27).

(1) Decree 3911 was promulgated on September 12th, 1919; the Treaty of Trianon was signed on June 4th, 1920, that is to say nine months later. This Treaty was ratified by Hungary in March 1921 and came into force on July 26th, 1921. It is therefore evident that no provision of this Treaty could be violated by Roumania before July 26th, 1921, the Treaty not being in force before that date.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

(2) The Hungarian Government's Memorandum, No. 13 Pol, is dated December 31st, 1920, whereas the Treaty of Trianon, after repeated pressure from the Allies, was ratified by Hungary only in March 1921. The Hungarian Government is therefore demanding that Roumania should comply with the Treaty which Hungary herself had not ratified on the date in question, and the provisions of which she was trying to evade by every means in her power.

(3) Paragraphs 3 and 4 of Article 63 of Section VII of the Treaty of Trianon state:

„Persons who have exercised the right to opt must within the following 12 months transfer their place of residence to the State for which they have opted".

„They will be entitled to retain their personal property in the territory of the other State where they had their place of residence before exercising their right to opt".

The Roumanian Government can admit of no interpretation of these clauses other than the following:

Former Hungarian nationals inhabiting the territory which now belongs to Roumania who have opted for a State other that Roumania shall be entitled to retain such personal property as they possess in the territory which is now Roumanian, but shall be subjected, in respect of such personal property, to the same obligations and law as Roumanian nationals. The Roumanian Government can in no case admit that subjects of another State who own personal property in Roumania should enjoy privileges apart from those included in the laws which are binding on all nationals of the State.

XVI

The public in Western countries, being insufficiently informed as to the actual conditions in the Roumanian provinces, may be easily persuaded when they read Hungarian protests against the Roumanian Government and administration, that the object of such protests is to protect racial minorities. The Hungarian Government therefore proclaims as the motive of its campaign the re-establishment of friendly relations between the two countries. (See page 27).

The real motives of this campaign are by no means so idealist as they appear, and have no relation to the protection of racial minorities in Transylvania.

We have already shown that the agrarian reforms of the Roumanian Government are only intended to improve the material conditions of the peasant population, without reference to race, and that the terms of these reforms are as favourable to Hungarians, Szeklers and Saxons as to Roumanians.

The real motives of this campaign are the private interests of those who are at present in power in Hungary. For the fact is that three families to-day dominate political life in Budapest: the Banffys, Telekis and Bethlens.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Count Stephen Bethlen is at present Prime Minister, Count Nicolas Banffy is Minister for Foreign Affairs, and Count Paul Teleki was Prime Minister and Minister for Foreign Affairs in Hungary a year ago. The Memorandum No. 13/Pol, dated December 31st 1920, to which we are replying to-day, is signed by Count Paul Teleki. The largest estates in Transylvania and the Banat belong to the members of these three Magyar families; the Banffy family owns approximately 90,000 cadastral jugars, the Teleki family 60,000 and the Bethlen family 50,000. These families, far from seeking to protect the interests of Magyar minorities, are endeavouring to protect their own interests even to the actual detriment of peasants of Magyar nationality, who, like all the others, will benefit by the agrarian reforms.

The Roumanian Government only seeks to promote the interests of the country, and it will carry out, without hesitation, the social and economic reforms which it has undertaken, only considering in this matter observations and complaints which are made by its own subjects.

By means of these explanations, we have, I hope, fully convinced those who might have been disposed to take the Hungarian Government's statement seriously.

The successive notes addressed to the League of Nations since May 20th all point to the agrarian reform in Transylvania and the Banat as lying at the root of these grievances. These notes are for the most part drawn up in a style which is far from diplomatic, and even certain unseemly reflections upon the Roumanian administration. As the Secretariat of the League of Nations has nevertheless regarded them as worthy of attention. I have the honour to enclose a copy of the Agrarian Law of Transylvania and the Banat dated July 23rd, 1921, and the Agrarian Law of the former kingdom of Roumania. The clear and impartial provisions of these laws refute in striking fashion the invariably inaccurate statements and propaganda of the Hungarians.

Will you be kind enough to transmit the above information to the Members of the League and of the Council?

I have the honour to be, etc.

(Signed) Philippe Lahovary,
Permanent Representative of Roumania

To the Secretary General
of the League of Nations,

GENEVA

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

ANNEX
(Annex II to Document C.50.M.24. 1921. I)
The Memorandum from the Hungarian Minister for Foreign Affairs referred to in the Memorandum from M. Lahovary

Translation

Royal Hungarian Ministry
for Foreign Affairs

Budapest, December 31st, 1920

No. 13/pol.

Your Excellencies,

On November 5th, 1920, the Roumanian Government issued a further decree regarding landed property. A close study of previous laws and decrees is necessary in order fully to understand the import of the new decree, which, disguised as a social reform, has in reality only two objects: (1) to evade certain clauses of the Treaty of Trianon for the protection of Hungarian Minorities; (2) to ruin the Hungarian landowners in Transylvania. In order to attain these objects, the Roumanian legislative authorities are acting methodically and proceeding carefully step by step. The first step taken in this direction was the Agrarian Law of December 16th, 1918, which only concerned former Roumania. It enacted that, apart from certain classes of inalienable property, etc., 2,000,000 hectares will be expropriated for the benefit of former combatants and their families, and also for the profit of war widows and orphans. In a country like Roumania, containing about seven and a-half million inhabitants, nothing could be more justifiable than a reform of this kind. Rural estates in that country amounted to 7,826,796 hectares of which only 49,18% consisted of small estates and 40% of large estates. The large estates were not greatly affected by this agrarian law because each landowner could keep a minimum of 200 hectares per district. When his property was distributed over several administrative areas, he might keep 200 hectares in each area. An expropriation table attached to the law lays down what amount of each estate was liable to expropriation. All arbitrary measures were thus excluded. Moreover, the right of partly or wholly transferring property in the interval was in no way restricted. In accordance with its fundamental principle of maintaining large estates, the law granted the large landowners a number of privileges which, together with other facilities which were introduced in the carring out of the law, nullified the effects of the famous reform.

It is a debatable question whether Transylvania needed such an agrarian reform. Recent events rather prove the contrary. Nevertheless, the administrative Council of Transylvania was not content with this law, but published for Transylvania a decree much more severe than the law of December 16th, 1918; this decree is dated September 20th, 1919. The time which elapsed between these two laws is accounted for by special reasons. In the first place, the so-called Bolshevik Government in Hungary was overthrown in the interval, and an invitation to the new Hungarian

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Government to attend the Peace Conference was shortly to be expected. Moreover, the Roumanian Government knew beforehand that Article 63 of Section VII would be included in the Treaty of Peace with Hungary. This Article lays down that persons who have exercised the right of option will be free to keep such real estate as they may possess in the territory of the other States in which they were domicilied before the option. The Roumanian Government was therefore bound to expedite matters so that when the Treaty came into force, the Hungarian landowners would have nothing to keep – neither money nor land.

In the light of these facts, the secret motives of the terms of the decree of September 20th become quite clear. The decree provides, among other things, that landed estates belonging to subjects of foreign States or persons who are aliens by origin or by marriage or who have become aliens in any other way, shall be expropriated, except in cases where these provisions conflict with those of the Treaty of Peace. This fine phrase explains, only too well, the haste which the Roumanian Government displayed in carrying out these expropriations! For, in order to avoid the practical consequences of this provision, it was necessary to evade it by rendering it impossible of fulfilment. Moreover, the class of persons who could advance claims in respect of the distribution of land was extended to include practically all the male population of Transylvania. This discrepancy in the Roumanian law cannot be explained by any pressing need for reform in Transylvania. This is proved by statistics. Rural property in Transilvania amounted to 3,321,994 hectares, 70% of this was in the possession of small landowners (629,100 in number, of whom 413,042 were of Roumanian nationality) and 10,8% in the possession of large landowners. From the sum total of these properties, a quarter must be deducted in respect of churches, schools and pious foundations, with which the Treaty protects racial minorities, particularly deals. Thus the situation of the 2,700,000 inhabitants of Transylvania in no way called for more radical agrarian reform than had been introduced in Roumania. There must therefore be another reason. It is only necessary to remember the facilities granted to the large landowners – a minimum of 200 hectares, the right to keep their property up to an amount not exceeding 200 hectares if the latter were scattered over several administrative units, liberty of transfer in the meantime etc. These facilities did not apply to Transylvania landowners. It is easy to understand, therefore, that these are the persons at whom the decree is aimed and if the fact is kept in mind that the Transylvania landowners are for the most part Hungarians (91,7%), Saxons or legal personalities, and if the clauses of the Treaty for the protection of minorities are consulted, the reason for this differential treatment as regards the agrarian question will be understood. Its purpose was to alter the radical distribution in Transylvania to the prejudice of the Hungarians, and this was to have been accomplished by ruining them economically.

A few examples will show the true character of this „social reform". In the province of Marostorda, commune of Maroskecze, M. Jean Gaspar was deprived of 25 arpentes out of 28 (the measure of land in use in Transylvania is the arpent, which is to the Roumanian hectares 1 : 1,737). At Dala,

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

the Protestant Church was deprived of the 8 arpentes which it possessed but the 28 belonging to the Roumanian Church were not touched. In the municipality of Baeéd, 20 arpentes out of 20 were taken from Mme Nagy, whereas MM. Augustin Aldea and Ignatius Codarcea, both of whom were of Roumanian nationality, were left with 100 arpentes! The estates of M. Aurel Vlad (2,000 arpentes in the province of Hunyad) were left untouched, as were those of M. Vajda-Voevod (more than 1,000 arpentes) and of M. George Pop (more than 1,000 arpentes) all of whom are supporters of extreme Roumanian chauvinism. On the other hand, M. Jean Mihu (600 arpentes), a representative of a moderate Roumanian policy under the Magyar regime, had his land forfeited. Other examples could be quoted. In theory, the aims of the decree are lofty, but in practice it appears in another light. Let the examples which we have given above bear witness to this! The decree, which serves political ends, proves to be most elastic and can be adapted to any interpretation. It thereby conflicts with the Roumanian law of December 16th, 1918, which, as has been shown above, is not elastic.

In order to understand this question better, we will summarise the main features of the picture before us. In Roumania, properly so-called, large estates include 40% of the arable land, and in Transylvania 10% (a quarter of which is in possession of public institutions). Small estates amount to 49% in Roumania and 70% in Transylvania. An agrarian revolution with much bloodshed took place in Roumania in 1907 but nothing of the kind happened in Transylvania. Roumania has a population of about 7,000,000 and Transylvania about 2,700,000. The rural property amounts to 7,826,796 hectares, in Transylvania to 3,321,994. In spite of this, everything is done to protect large estates in Roumania whereas all property is ruined in Transylvania. A well-known clause of the law of September 20, 1919 (No. 3) affects even estates of from 20 to 30 arpentes, if they have been leased out for a certain time. In former Roumania, the minimum of 200 hectares is inviolable! In order to realise what this measure involves for employees who cannot live entirely on the capital derived from their small estates and have had to seek other occupation; and in order to recognise how this article robs widows and orphans who cannot administer their estates, its consequences must be borne in mind. In the province of Kisküküllo, everything – that is to say 416 arpentes – has been taken from the Unitarian church; in the province of Marostorda, Madame Izmael has been deprived of her 24 arpentes, M. Francois Fodor of his 13 arpentes etc. Why should there be this inequality under the law? Why does Roumania establish two classes of citizens? Once more, statistics will give us the reply. In Transylvania, 63,8% of the large estates and medium-sized estates are in the hands of Hungarians; of the small estates (from 50 to 100 arpentes) 40,8%-47,4% are Roumanian. That is the reason! This was the second stage! But even this was not enough. A new effort had to be made, since the scheme to expropriate the Hungarians failed owing to the fact that there were not enough claimants for the land which was to be distributed. Despite all the seductions and unfairness of the distribution commissions, the Roumanian peasant had enough; he was satiated with land. What does this mean? It will be appreciated at its just value it is

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

realised that the Government enacted that none of those who failed to take part in compulsory leasing will be entitled to present themselves for the final distribution. Yet, in spite of this, not enough claimants could be found! Then the Government took a new step forward in its measures of spoliation. On November 5th, 1920, a decree was passed by the terms of which Hungarian landed property up to a minimum of 200 arpentes (1 hectare = 1,737 arpentes) will be taken for compulsory leasing even if there were not enough claimants in virtue of the previous decree. These lands will be allotted to the first-comer desirous of taking them for compulsory leasing. The grounds for this decree were that an insufficient number of claimants had appeared. The decree is to be carried into effect up to March 1st provided that the final distribution of land is completed by April 1st on the situation created by the compulsory leasing.

A few words remain to be said regarding compulsory leasing. This precedes expropriation, and serves as a means of pressure against landowners. For example, if the Roumanian farmer has no cattle, pastures are taken from the Hungarian landowners, who after a short time finds himself in a dilemma; he has to sell his cattle at a low prince, or let them die for lack of forage. Compulsory leasing therefore constitutes an effective means for promoting Roumanian policy. In the province of Udvarhely, where 96% of the inhabitants are of Hungarian nationality, 61% of the arable land has been taken in spite of the fact that 76,50% of this land was in the hands of small landowners. In the Province of Nagyküküllo, where the number of Magyars is only 13%, only 11% has been taken, although the percentage of small estates there is about the same. What is the reason for this? In the Province of Udvarhely there are 4% of Roumanians. Therefore, 61% of the arable land has been taken, to be given to these Roumanians. No Hungarians have received land there. In the Province of Nagyküküllo there is no need for radical reform, as there are not many Hungarian landowners there, and Roumanians chiefly would suffer from such a step. Where there are Hungarian claimants all reform is set aside! This is the case, for example, in the neighbourhood of Marosvasarhely. The elasticity of the terms of the law furnish sufficient pretexts. For example, claimants may be refused for „reasons of a moral nature", or because they might endanger the safety of the State, etc. According to information received by the Hungarian Government, the Roumanian Government is now recruiting Roumanians in the kingdom in order to settle them in Transylvania on land taken from Hungarian landowners. Apart from all this, the facts stated above show that the sole aim of the Roumanian Government is to evade those clauses of the Treaty of Trianon which are intended to protect the rights of Minorities. Roumania knew that on October 13th Hungary would be summoned to ratify the Treaty. A fait accompli had to be created in Transylvania before the actual coming into force of the Treaty. This explains the haste in publishing the new Decree on November 5th – that is, before the vote of the Hungarian Parliament was taken – and also the choice of the dates of March 1st and April 1st, which were necessarily previous to the ratification, for which a period of five months was allowed. But there are still other reasons. If the landowner is deprived of this land

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

in winter he will be obliged to sell his cattle for want of green forage. This will ruin him because, owing to the latest financial transactions of the Roumanian Government in Transylvania, the circulation of currency is so restricted that prices have fallen to ridiculous figures. If a large number of cattle are thrown on the market between December and March, the Roumanian peasant will obtain them for nothing, and even if the landowner were, by any chance, to regain possession of this property, he could no longer work on it for lack of cattle, and also in view of the advanced season. This again means ruin. The injustice of this procedure becomes even more manifest when it is remembered that the great landowners of Roumania are agriculturists, but generally let their estates on lease in order to pass their time in the capitals, or seaside towns of Western States. The farmer is generally a large contractor who sublets at higher rates to a number of under-farmers. In order to remedy these abuses, compulsory leasing was invented. The situation in Transylvania, however, is quite different. In Roumania it is the farmer who delivers all the farming stock and provides the whole equipment (Metayage system). In Transylvania, on the other hand, the large landowners themselves manage their property; these estates are generally well equipped and administered on the model of the intensive farming system in Western countries.

It should here be explained, briefly, in what an amazing manner these laws were enforced. One representative of the proprietor finds himself face to face, in the local Committee, with two peasant delegates. The district Committees are entirely composed of Roumanian officials, and the proprietors have no representative on them. This is not the case in Roumania proper. In view of the fact that these Committees decide by a majority of votes, it is evident that the rural Hungarian proprietors in Transylvania are incapable of defending their interests and are entirely at the mercy of the Roumanian authorities, who often use their power as a means of agitation at elections. The peasants know very well that the authorities are able to carry out what they promise. It is extremely characteristic that the authorities do not permit friendly agreements; they encourage the peasants to refuse compromises, and they disregard the latter when they have been established. Lastly, all these divisions aim at creating such a state of mind amongst the peasants that the Roumanian Government may find support, should the Great Powers compel it to observe the Treaty which it has signed. This was the third stage. The aim of the Roumanian Government was not only to alter the proportion of estates or the number of proprietors. All that was only a pretext. No, they desired to ruin the Hungarian proprietors. Let us see how they proceeded. In the case of compulsory leasing they fixed a rent of from 15 to 45 crowns per arpent, which is just the price of a hen. The farmer would readily pay a higher price up to one thousand crowns per arpent, since he can make up to six thousand crowns out of the land. The rent is frequently insufficient to pay taxes and repay debts. By means of this system in the country of Haromszek four hundred arpentes have been taken from M. Nicholas Domokose, and one hundred and fifty arpentes from M. Gabriel Kovasznay, etc. Moreover, rents are paid, not to the proprietor, but to the state Exchequer. The

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

proprietors will never receive a farthing. This is disguised confiscation of property! Let us see now what compensation is fixed in case of expropriation. Payment is to be made in bonds redeemable in fifty years, issued at a rate of 5%, and reckoned in leis. To sell or mortgage these bonds is forbidden. This means economic stagnation for a whole social class, and exclusion from economic evolution for those whose property consists solely of land. As this is the position of the Hungarians, they are condemned beforehand to economic extinction. If it is also taken into consideration that the prices fixed in Transylvania are those of the year 1913, while in Roumania they are those of 1916, the tendency of these laws can no longer be doubted. They are much too obvious. Everyone knows how money has decreased, and other securities have increased, in value. Compare the quotations of 1913 and 1920 on the Zurich stock exchange. It will often be the case that the proprietor, whose property is crippled with mortgages, will receive no compensation after he has satisfied his creditors. The mortgages themselves will lose all or part of the sums they have lent, since the part of the property remaining in the hands of the present holders will so diminish in value that it will no longer be possible to meet charges upon the property which still remains. The Treaties do not permit such a spoliation of racial minorities. The Roumanian Government is free to introduce reforms, but let it at least pay its victims sufficient to prevent this reform being a mere fiasco, and a disguised spoliation. This was the fourth stage. The clauses of the Peace Treaty must not be nullified at the outset. Up to the present the Hungarian Government has been waiting, trusting the statements of M. Garoflid, the Roumanian Minister, and President of the Agrarian Committee who called the Agrarian Reform in Transylvania „scandalous" and „demagogic". His decree of November 5th, however, was a great disappointment and it is not possible to wait longer without sacrificing the vital interests of Hungarian Minorities. The Royal Hungarian Government vigorously protests against such a precedent which might lead to the creation of others, to the detriment of the few advantages that the Peace Treaty confers on Hungary. The Hungarian Government has no desire to interfere with the internal affairs of Roumania, nor yet can it claim the right to obtain privileges for racial kinsmen in Roumania. But it desires to retain the rights that it possesses under Article 47, Section 3, by which Roumania recognises and confirms, as far as Hungary is concerned, its undertaking to consent to the insertion, in a Treaty concluded with the Principal Allied and Associated Powers, of the provisions judged necessary, by those Powers, to protect in Roumania the interests of those inhabitants who differ from the majority of the population in race, language and religion. Nor does the Royal Hungarian Government renounce the rights conferred upon it by Article 63, Section 3, of the Treaty, particularly as it cannot guarantee the carrying out of the Treaty of Trianon, if one the contracting parties sets the example of misinterpreting its provisions and rendering them ineffective for the other party. The persecution of Hungarians in Transylvania is filling Hungary with refugees and creating a state of mind in no way favourable to the closer relations which are so desired by the two countries. It is likewise putting many

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

mortgage-banks in Hungary in danger of bankruptcy, and threatening France, Belgium, Switzerland, Holland, etc., with the loss of half a milliard. These countries hold numerous mortgages on properties in Transylvania. The mortgages will be affected by the fact that these lands are sold at a low price. The Treaty of Peace provides means of settling all these questions in a friendly and equitable manner.

The Hungarian Government has therefore the honour to request the Great Powers, signatories of these Treaties, immediately to bring pressure to bear on the Roumanian Government in order that the decree of September 20th, 1919, and that of November 5th should be immediately suspended in Transylvania, as being contrary to the Armistice Treaty (Article 46, Annex to the Hague Convention) and as infringing the Treaty of Peace.

Further, the Hugarian Government would be particularly grateful if the Great Powers would promote the conclusion of an agreement with Roumania, which would allow Hungarian Minorities in Transylvania to maintain their moral and material existence.

For the Government:
(Signed) Teleki m.p.
Minister for Foreign Affairs

▼
Arhivele Statului Bucureşti, fond Vasile Stoica, dosar I/125/1921, p. 1-28.

Traducere

LIGA NAŢIUNILOR
Minorităţile ungare în Transilvania
Nota Secretarului General

Secretarul General are onoarea de a înainta spre informarea Consiliului şi Membrilor Ligii, copia Memorandumului, datată 9 noiembrie 1921, de la M. Lahovary, reprezentantul permanent al României la Liga Naţiunilor, ca răspuns la comunicările Guvernului ungar referitor la minorităţile ungare din Transilvania, conform Documentului C. 50. M. 24.

La cererea lui M. Lahovary, Memorandumul 13 Pol. din 31 decembrie 1920, întocmit de Ministerul de Externe din Ungaria (Anexa a II-a a Documentului C. 50. M. 24) este anexat la acest document de referinţă.

Liga Naţiunilor
Secretariatul General al României

Geneva, 9 noiembrie 1921

Stimate Domn,

Conform instrucţiunilor primite de la Guvernul meu şi ca răspuns la acuzaţiile formulate de Guvernul ungar în Memorandumul Ministerului

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

de Externe ungar nr. 32778/21 din 25 februarie 1921 şi în Memorandumul nr. 13 Pol. al aceluiaşi Departament, datat 31 decembrie 1920, documente care au fost transmise la Consiliul Ligii Naţiunilor prin Conferinţa Ambasadorilor şi incluse în documentul Ligii Naţiunilor C. 50. M.24 din 20 mai 1921, am onoarea de a supune atenţiei dv, pentru informare, următoarele.

Cele două memorandumuri ale Guvernului ungar se ocupă de reforma agrară pe care Guvernul român o consideră necesară în Transilvania şi în Banat; şi Guvernul regal consideră necesar să declare că nici Tratatul de la Trianon, din 4 iunie 1920, nici Tratatul Minorităţilor din 9 decembrie 1919, nici alt tratat semnat de Guvernul regal, indiferent de interpretarea clauzelor sale, nu a obligat Guvernul regal să supună spre aprobare vreunei autorităţi, alta decât „Corpului Legislativ Român" sau a Majestăţii sale, Regele, măsurile luate pentru reforma social-economică.

Mai mult, având în vedere că legile naţionale se aplică egal pentru toţi cetăţenii, fără deosebire de origine şi religie, Guvernul regal nu poate permite nici un amestec, direct sau indirect din partea puterilor străine, în politica internă.

Clarificând acest punct, Guvernul regal consideră totuşi necesar să dea unele explicaţii, cu titlu de informaţie referitor la afirmaţiile eronate şi tendenţioase care au apărut, în special în Memorandumul nr. 13 Pol. din 31 decembrie 1920, emis de Ministerul Afacerilor Externe ungar, precum şi de Liga Naţiunilor în Documentul C. 50. M. 24.

Guvernul ungar afirmă că există diferenţe esenţiale între reformele agrare din Vechiul Regat al României, care au fost promulgate de Legea din 16 decembrie 1919, şi cele din Transilvania şi Banat din Decretul din 10 septembrie 1919 şi că aceste diferenţe erau toate în detrimentul proprietarilor de pământ din Transilvania şi Banat şi că de vreme ce 91% din aceştia erau de origine ungară şi saxonă, scopul reformei agrare este de a persecuta şi ruina minorităţile etnice, atât saxone cât şi maghiare.

Reforma agrară elaborată de Guvernul român, atât în Vechiul Regat cât şi în provinciile eliberate, are un caracter pur social şi economic.

Această reformă a fost necesară datorită faptului că pământul a fost împărţit în mod inegal, ceea ce nu mai corespunde cerinţelor moderne ale populaţiei de la ţară. Câteva mii de mari proprietăţi deţin zeci de mii de hectare de pământ, în timp ce muncitorii agricoli, exploataţi de marii proprietari de pământ, numără mai mult de jumătate din populaţia agricolă.

O situaţie similară a existat în ţările agricole din Europa Centrală şi de Est; Cehoslovacia, Polonia, Jugoslavia au utilizat în teritoriile lor, reforme agrare similare.

În Transilvania, în Banat precum şi în Basarabia, unde înaintea unirii cu teritoriile care aparţineau deja României, populaţia a fost tulburată de mişcări revoluţionare, introducerea rapidă a reformei agrare în spirit democratic era deosebit de urgentă şi a constituit o arzătoare problemă de stat, iar de rezolvarea acesteia depindea menţinerea ordinii sociale. Baza acestor reforme o reprezintă principiul economic şi social conform căruia pământul nu poate fi ţinut doar ca o sursă de venit, fie de corporaţii, fie de persoane particulare, ci este destinat unei utilizări directe şi imediate.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Legile agrare menţionate mai sus au decretat:

(1) Dezvoltarea şi extinderea sistemului de împroprietărire al ţărănimii, reducând astfel numărul muncitorilor agricoli fără proprietăţi.

(2) Dezvoltarea agriculturii intensive în locul celei extensive.

(3) Dezvoltarea industriei naţionale în regiunile cu condiţii favorabile.

(4) Îmbunătăţirea condiţiilor de viaţă în oraşe şi centre industriale.

Într-o ţară în care provinciile diferă prin fertilitatea solului şi dezvoltarea istorică, o reformă care intenţionează să aşeze pe noi baze viaţa economică a ţării, trebuie să acorde atenţie unor astfel de puncte cum ar fi calitatea şi valorificarea solului, densitatea populaţiei precum şi organizarea administrativă, priceperea şi capacitatea de muncă, cerinţele vieţii şi în final, psihologia specifică a unei populaţii care a fost grav încercată de recente evenimente istorice.

Solul este total diferit în Vechiul Regat faţă de Transilvania. În primul, fără a folosi îngrăşăminte (bălegar) şi cu un singur arat, solul produce anual 19,8 hectolitri de grâu la hectar; în timp ce, în cel de-al doilea ţinut, în ciuda utilizării îngrăşămintelor şi a unui sistem de schimbare a recoltei o dată la trei ani precum şi un triplu arat pentru fiecare însămânţare, solul produce doar 15,5 hectolitri de grâu la hectar.

Caracterul populaţiei din Vechiul Regat este de asemenea diferit de cel al populaţiei din Transilvania şi Banat. În cel dintâi, în ciuda vicisitudinilor din anii de război, disciplina şi ordinea socială nu a fost tulburată, în ultimul, populaţia a traversat o revoluţie veritabilă, care a fost afectată într-o oarecare măsură de ideile predominante de la Moscova.

Aceste diferenţe în condiţiile de producţie, exploatare şi administrare, în viaţa social-economică şi în psihologia populaţiei agricole, explică diferenţele existente între reforma agrară elaborată de Guvernul regal pentru Basarabia, Vechiul Regat, Transilvania şi Banat. În elaborarea acestor reforme, Guvernul regal a fost în totalitate condus de considerentele sociale şi economice şi în mod deliberat le-a lăsat deoparte pe cele de natură etnică şi religioasă.

De altfel, Guvernul regal – pentru a corecta unele deficienţe ale Decretului din 12 septembrie 1919, precum şi datorită agitaţiei populaţiei rurale care cerea împărţirea urgentă a pământului – a decis, la începutul anului 1919, să dea acest pământ imediat şi direct ţăranilor, la preţurile fixate de stat, până când pământul va putea fi atribuit acestora cu drepturi complete de proprietate, prin intermediul unei legi suplimentare, ale cărei clauze se vor extinde şi vor completa legislaţia anterioară.

Din acest motiv, nici în Transilvania, nici în Banat exproprierea nu s-a făcut în adevăratul sens al termenului, ci doar posesia pământului a trecut de la proprietarii de pământ la ţărani, prin intermediul unui sistem de concesionări obligatorii.

Noile legi agrare, care au completat aceste decrete, au fost promulgate pe data de 14 iulie 1921, în Vechiul Regat şi în 23 iulie 1921 în Transilvania şi Banat.

Reglementările noilor legi au situat pe picior de absolută egalitate proprietarii români, maghiari şi saşi, instituţiile Bisericii Ortodoxe, Catolice şi Protestante. Guvernul regal nu poate fi făcut responsabil pentru

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

faptul că cea mai mare parte a proprietarilor de pământ din Transilvania sunt de origine maghiară. Acest fapt trebuie atribuit dezvoltării istorice a provinciilor şi guvernelor ungare care, din Evul Mediu până la începutul secolului XX, au protejat proprietarii de pământ maghiari, în detrimentul celorlalte naţionalităţi.

II

Memorandumul ungar a făcut următoarea declaraţie referitor la reforma agrară:

„... Este o problemă discutabilă dacă Transilvania avea nevoie de o astfel de reformă agrară. Recentele evenimente par să dovedească contrariu". Prin intermediul statisticilor, memorandumul încearcă să demonstreze că „nu era necesară o redistribuire a proprietăţii rurale" (vezi pag. 23).

În 1919, Consiliul Guvernamental din Transilvania şi Banat a adunat datele necesare pentru reforma agrară din 12 decembrie 1919 şi în acest scop a consultat experţi agricoli şi mulţi proprietari de pământ, din care 91% sunt unguri. Nu doar o singură voce s-a ridicat pentru a afirma că reforma agrară era imperios necesară.

Organizaţia marilor proprietari de pământ din regiunea Arad „Uniunea Economică din Arad" sau „Aradmeghye Gazdasagi Egyesalet", în memorandumul care a fost remis Consiliului din 31 mai 1919, în timp ce afirma necesitatea păstrării marilor proprietăţi, a făcut următoarea declaraţie:

„Împărţirea pământului este inegală în unele regiuni. Sunt districte ungureşti (la acea vreme Ungaria nu a recunoscut unirea Transilvaniei şi a Banatului cu România) unde proprietatea latifundiară reprezintă 60-70% din suprafaţa totală a proprietăţilor.

În aceste regiuni nevoia de pământ este justificată şi asistenţa este o problemă de urgentă necesitate".

În memorandumul adresat Consiliului, marii proprietari de pământ, Dr. Aladar Krüger, consilier juridic şef la Eparhia Romano-Catolică Ungară din Oradea Mare şi M. Eugene Madarassy, directorul regiunii Chişinău (districtul Arad), proprietatea Arhiducelui Joseph de Habsburg, au afirmat că:

„Nu este nici o îndoială că reforma agrară este o necesitate urgentă şi noi considerăm că este absolut necesar ca pământul să fie repartizat într-un mod raţional."

Statisticile publicate de Guvernul ungar în 1895 şi 1915 şi cele adunate de Consiliul Guvernamental în 1919 arată mai clar necesitatea reformei agrare.

Conform celor mai recente statistici ale Consiliului, întregul teritoriu al Transilvaniei şi Banatului şi alte provincii care anterior au făcut parte din Ungaria, se ridică la 14.933.841 jugăre cadastrale (1 hectar = 1,737 jugăre cadastrale) şi din populaţia de 5.208.345, 3.806.218 lucrează pământul.

Conform statisticilor din 1895, situaţia este următoarea:

Ferme sub 100 jugăre cadastrale: 99,01% reprezentând 52,34% din suprafaţa totală a ţării.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Ferme de peste 100 jugăre cadastrale: 0,99% reprezentând 47,66% din suprafaţa totală a ţării.

Această disproporţie este şi mai evidentă dacă comparăm cele două extreme.

Ferme de sub 5 jugăre cadastrale: 52,2% reprezentând aproximativ 5,84% din suprafaţa totală a ţării.

Ferme de peste 500 jugăre cadastrale: 0,19% reprezentând 32,29% din suprafaţa totală a ţării.

Astăzi situaţia rămâne practic neschimbată.

Din 1895 până în 1915 proprietăţile de sub 100 jugăre cadastrale au sporit cu aproximativ 2,26% şi din 1915 până în 1919 cu 4,15%. Aceasta arată cât de lent s-ar fi făcut creşterea numerică a micilor proprietăţi. Oricum în timpul unei perioade de tulburări sociale, procesul de evoluţie trebuia grăbit pentru a evita tulburările revoluţionare.

Repartiţia proprietăţilor în 1919 s-a făcut după cum urmează:

1. Sub 1 jug. cad. 132.084 ferme reprez. 40.847 jugăre cadastrale
2. De 1-5 jug. cad. 304.638 ferme reprez. 853.231 jug. cadastrale
3. De 5-10 jug. cad. 223.874 ferme reprez. 1.622.320 jug. cadastrale
4. De 10-20 jug. cad. 182.852 ferme reprez. 2.557.078 jug. cadastrale
5. De 20-100 jug. cad. 110.049 ferme reprez. 3.782.267 jug. cadastrale.

Existau deci 953.497 ferme de sub 100 jugăre cadastrale, reprezentând 8.855.743 jugăre cadastrale, adică 58,75%.

6. De la 100 la 200 jug. cad. 3838 ferme reprez. 523.967 jug. cad.
7. De la 200 la 500 jug. cad. 2368 ferme reprez. 742.997 jug. cad.
8. De la 500 la 1000 jug. cad. 1031 ferme reprez. 732.967 jug. cad.
9. Peste 1000 jug. cad. 1198 ferme reprez. 4.026.951 jug. cad.

Existau deci 8435 ferme de peste 1000 jugăre cadastrale, reprezentând 6.206.744 jugăre cadastrale, adică 41,25%.

Dacă comparăm cele două extreme, cifrele sunt mai elocvente:

1. Existau 436.722 ferme de sub 5 jugăre cadastrale (adică 50-51%) reprezentând 894.074 jugăre.
2. Existau 1198 ferme de peste 100 jugăre cadastrale (adică 0,11%) reprezentând 4.026.951 jugăre.

Dacă admitem că în Transilvania mărimea minimă a unei ferme ţărăneşti este de 5 jugăre, constatăm că mai mult de jumătate (adică 50-51%) din populaţia agricolă a acestor teritorii, posedă o medie de 2 jugăre per cap de familie, în vreme ce o mică minoritate de 0,11% deţine 3.361 jugăre per cap de familie. Această disproporţie extraordinară a creat în Transilvania şi în Banat o situaţie economică şi socială intolerabilă şi în ultimii 30 de ani a fost cauza unor greve ale agricultorilor şi a emigrării în masă a fermierilor în America. Guvernul ungar a recurs la unele măsuri paleative, cum ar fi legile din 1908 referitoare la munca agricolă şi unele experimente în distribuirea pământului, dar toate acestea nu au îmbunătăţit în nici un fel situaţia.

Urmare războiului şi a tulburărilor revoluţionare din 1918, această problemă a devenit extrem de urgentă. În interesul menţinerii ordinei sociale în întreaga ţară, Guvernul României şi-a îndreptat imediat atenţia asupra acestei probleme şi legile agrare promulgate au constituit o soluţie

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

satisfăcătoare a problemei, chiar dacă nu reprezintă o soluţie finală. În Ungaria, aşa cum este în prezent, 50% din suprafaţa cultivabilă este în mâinile a 90-100 de proprietari de pământ, în timp ce numărul muncitorilor agricoli depăşeşte 750.000. Guvernul ungar a făcut un mare efort prin legea din 7 decembrie 1920, să evite necesitatea unei reforme agrare radicale şi să salveze privilegiile medievale ale celor puţini, dar se va vedea obligat – şi probabil foarte curând – să urmeze exemplul Guvernului român şi să dea ţăranilor drepturile lor, prin distrugerea proprietăţii latifundiare.

III

Guvernul ungar afirmă că marii proprietari din Transilvania reprezintă o majoritate covârşitoare de maghiari şi saşi, în total 91,7% şi încheie prin a acuza Guvernul român de a viola clauza minorităţilor prin exproprierea marilor proprietari de pământ.

Guvernul ungar nu greşeşte când afirmă că 91,7% din marile proprietăţi din Transilvania şi din Banat sunt deţinute de maghiari şi saşi.

Putem merge mai departe şi să afirmăm că minorităţile maghiare şi saxone posedă o mai mare parte de pământ decât populaţia românească. Populaţia totală din Transilvania şi Banat este de 5.208.278, din care 3.316.345 sunt români, iar 1.891.933 sunt minorităţi.

Din suprafaţa totală de 14.933.841 jugăre, 3.316.345 persoane (românii) deţin 3.598.669 jugăre, iar 1.891.933 (minorităţile) deţin 11.238.818 jugăre.

Astfel deci, ţăranul român posedă aproximativ un jugăr per cap, în timp ce saşii şi maghiarii posedă şase. De altfel, este bine cunoscut că saşii şi ungurii formează 75% din populaţia oraşelor, care nu are legătură cu agricultura, în timp ce populaţia românească este aproape în întregime agricolă.

Situaţia este şi mai ciudată dacă comparăm totalul pământului posedat de români cu cifrele marilor proprietăţi:

3.316.345.români deţin 3.598.669 jugăre, în timp ce 1.198 mari proprietari deţin 4.626.951 jugăre; dintre aceşti mari proprietari doar 27 sunt români de origine. Este demn de notat că proprietăţile latifundiare din Transilvania şi Banat, cu câteva excepţii, se află în regiuni locuite de români.

Cauza principală a acestei stări de lucruri este politica Guvernului ungar din ultimele şase secole, o politică al cărei obiectiv a fost jefuirea populaţiei româneşti în beneficiul marilor proprietari maghiari.

Din 1224, data colonizării saxone în Transilvania, până în prezent, guvernele ungare, animate de spiritul feudal, au împiedicat populaţia românească să obţină statutul de proprietar de pământ. În cursul secolelor al XIII-lea şi al XIV-lea, aristocraţia românească din Transilvania şi din Banat a fost nevoită să treacă Carpaţii pentru a se stabili în Muntenia şi în Moldova,iar locul său a fost luat de nobilimea ungară. În 1291 nobilimea maghiară din Transilvania era semnificativă, când regele Andrei III a ţinut şedinţa Dietei de la Alba Iulia „cum nobilibus Saxorum, Siculorum et Valachorum". Urmare emigrării nobililor români, marea masă a poporului

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

român a rămas fără conducători şi au devenit simpli muncitori agricoli înrobiţi pe proprietăţile nobilimii cu pământ.

În 1437, după răscoala acestei mase de lucrători, nobilii maghiari, saşi şi secui, pentru a-şi apăra privilegiile împotriva marei mase a şerbilor români, au format faimoasa „Unio Trium Nationum", ale cărei principii au fost urmate cu fidelitate până în 1918. Toate revoltele ţăranilor români din Transilvania şi Banat care au izbucnit după aceea au fost reprimate cu violenţă, ţăranii au fost supuşi unor pedepse nemiloase, iar puţinele drepturi pe care le aveau au fost reduse. Spre exemplu, dreptul şerbilor de a avea pământ sau de a-şi schimba stăpânul a fost abolit. S-au adoptat câteva măsuri pentru a asigura ca munca şerbilor să servească în exclusivitate pentru îmbogăţirea proprietarilor ungari şi saşi.

În colecţia de legi a vechiului regat al Ungariei „Tripartitum Opus Juris Consuetudinarii Regni Hungariae" realizată de juristul Stephan Werbaczy în anul 1517, găsim în Partea a III-a, Capitolul 30, o serie distinctă de dispoziţii referitoare la acest subiect.[1]

Trebuie acordată o atenţie deosebită paragrafului 7.

„Cu excepţia preţului şi salariului pentru munca sa pe pământul proprietarului funciar ... ţăranul nu are nici un drept, întregul pământ este proprietatea moşierului".

Legile promulgate ulterior în Transilvania consolidează aceste dispoziţii ale „Tripartitus" lui Werbaczy şi subliniază într-o manieră categorică că românii formează o populaţie „tolerată", „usque ad bene placitum principis et regnicolorum" şi deci sunt lipsiţi de orice drepturi.

„Approbatae Regni Constitutiones jussu et approbatione Principis Georgis Rakotzi ex articulis detalibus ab anno 1540 usque ad 1603" notează că:

„Quamvis ...

În unele regiuni dispoziţiile legii lui Werbaczy au fost interpretate şi aplicate cu şi mai multă rigurozitate de către autorităţile locale. Spre exemplu, în 28 august 1679, Consiliul oraşului Braşov (Brasso), de care depinde comuna Râşnov, a decis că:

„... dacă un român moare fără a avea urmaşi, proprietatea sa va fi adăugată la proprietatea celui mai apropiat proprietar funciar sas; această regulă se aplica şi în cazul în care cel ce deceda avea urmaşi care erau căsătoriţi în alte comune; şi aceeaşi regulă va fi aplicată dacă se va stabili că proprietatea celui decedat este de origine saxonă".

Este necesar să adăugăm că vecinul sas putea întotdeauna să stabilească originea saxonă a proprietăţii prin intermediul martorilor falşi.

În alte regiuni locuitorii români erau pur şi simplu expulzaţi, iar proprietatea lor atribuită altora.

Acest sistem a fost instituit în secolul al XV-lea şi a durat până la sfârşitul secolului al XIX-lea şi a fost aplicat cu şi mai multă abilitate în timpul războiului.

În 1456 regele Ladislau a declarat că românii din Cernat, Nagyfolu, Tuches şi Bacifolu lângă Braşov, au fost expulzaţi şi alţi „Creştini" au fost instalaţi în locul acestora. În 1487 şi 1504 toţi românii din Gurbora au fost

---

1 Vezi doc. în lb. engleză, p. 318 - 319.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

expulzaţi. În 1757 toţi românii din regiunea Nocrinului, de lângă Sibiu (Hermanstadt), au fost expulzaţi. În 1754 acelaşi lucru s-a întâmplat şi cu românii din Slamnic, Sura Mică şi Vurpar.

Pe data de 24 şi 29 aprilie 1776, magistratul din Sibiu a declarat că toţi românii vor fi expulzaţi din Sura Mare, Hamba, Vurpar, Noul Săsesc, Casolt, Gusterita, Brad şi Roşia Săsească. Dacă ei se opun, casele lor vor fi distruse: „sollten ihre Wohnungen einfoch niedergerissen werden".

Noi nu facem altceva decât să dăm exemple care au fost înregistrate de istorie.

În 1848 acest regim feudal a fost abolit prin lege; şerbii au devenit liberi şi pământul primit în schimbul muncii depuse le-a fost dat în proprietate. De-abia în 1848 populaţia românească din Transilvania şi Banat a putut deveni proprietara pământurilor şi primele lor proprietăţi au fost cele concedate de către nobilimea maghiară şi numite „Sessions urbariales".

Dar regimul la putere care, din 1848 şi până în prezent a avut ca scop principal împiedicarea românilor de a obţine proprietate deplină asupra pământurilor, i-a împiedicat pe aceştia să dobândească o suprafaţă de pământ proporţională cu numărul lor.

În 1880, Guvernul ungar a iniţiat o politică sistematică de colonizare ungurească a Transilvaniei. Mari proprietăţi au fost cumpărate de stat sau de „Banca Altruistă" din Budapesta şi distribuite în condiţii extrem de avantajoase ungurilor care reveneau din câmpiile Ungariei.

Românii nu au reuşit niciodată să cumpere pământ de la Guvernul ungar. Promotorul acestei politici, care a fost destinată să împiedice ca proprietatea pământului să cadă în mâinile românilor, a fost ministrul agriculturii, Ignat Daranyi. Această politică a atins punctul culminant prin Decretul nr. 4000 din 1917 cu privire la transferul proprietăţii, emis de primul ministru al Ungariei.

Acest decret a intrat în vigoare pe data de 1 noiembrie 1917 şi conţinea, printre altele, următoarele:

Paragraf 1. – „Averea imobilă nu poate fi vândută sau închiriată pe o perioadă mai mare de 10 ani, fără aprobarea autorităţilor. Vânzările şi închirierile fără aceste autorizări nu sunt valabile."

Paragraf 5. – „Dacă un contract semnat în virtutea acestui decret, nu obţine aprobarea autorităţilor, nu mai este valabil. După 30 de zile de la data când contractul nu a obţinut aprobarea, ministrul agriculturii poate sili pe cel care vinde imobilul să-l cedeze statului, sau unei persoane numite de Ministerul Agriculturii contra preţului fixat în contractul neaprobat."

„Dacă ministrul agriculturii consideră că preţul de vânzare fixat în contract este prea ridicat, la cererea autorităţilor juridice acest preţ poate fi fixat şi vânzătorul poate fi obligat să-şi dea proprietatea la acest preţ".

Paragraf 6. – „Articolele mai sus menţionate sunt de asemenea aplicate în cazul vânzărilor prin licitaţie".

Paragraf 11. – „Acest decret intră în vigoare pe data de 1 noiembrie 1917. El va fi aplicat asupra proprietăţilor situate în regiunile Arva, Bereg, Gömör, Kishout, Caraş-Severin, Lipto, Maramureş, Nitra, Saros, Satmar, Szepes, Trenciu, Turocz, Ugocia, Ung, Zemplin şi Zolyom, Alba de Jos, Bistriţa-Năsăud, Braşov, Ciuc, Făgăraş, Trei Scaune (Haromsek), Sibiu,

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Sălaj, Solnoc, Dobâca, Turda Arieş şi Odorhei şi în oraşele Satu Mare, Cluj şi Târgu Mureş."

„Prin ordinul nr. 170.739/917. F.M., acest decret se extinde asupra districtelor Arad, Pojon şi Sabolci".

Din cele 35 districte menţionate mai sus 21 sunt în majoritate româneşti şi în prezent sunt parte din România: Caraş-Severin, Maramureş, Satmar, Ugocia, Alba de Jos, Bistriţa Năsăud, Braşov, Ciuc, Făgăraş, Trei Scaune (Haromsek), Hunedoara, Târnava Mică, Mureş, Turda, Cosocna, Târnava Mare, Sibiu, Sălaj, Solnoc, Dobâca, Turda Arieş şi Odorhei. Treisprezece din aceste districte sunt locuite de slovaci şi ruteni iar acum fac parte din Cehoslovacia; doar un singur district, Sabolci este locuit de maghiari şi a rămas Ungariei. Scopul acestui decret era de a împiedica populaţia românească să procure pământ şi de a păstra proprietăţile rurale în mâinile maghiarilor şi saxonilor. De altfel, Guvernul ungar a aplicat hotărârile acestui decret cu deosebită severitate atunci când cumpărătorii erau de naţionalitate română.

Ca exemplu elocvent al acestui procedeu vom menţiona cazul colonelului George Kadies, de naţionalitate română, care în 1917-1918 a condus pe front Regimentul de Infanterie 103 austro-ungar. În anul 1917 el a încercat, în zadar, să obţină aprobarea pentru un contract de cumpărare a 3 jugăre de pământ, în comuna Ocna; autorizaţia i-a fost refuzată şi pământul a trecut în posesia unui ungur, prin intermediul statului.

Această politică de jefuire şi persecutare a elementului românesc, o politică urmată de Guvernul ungar pe o perioadă mai lungă de şase secole şi întruchipată în legile din 1517 şi 1917, explică suficient de clar motivele pentru care 1198 mari proprietari, în majoritatea descendenţi ai nobilimii feudale, posedă în Banat şi în Transilvania mai mult pământ decât 3.316.345 români.

Legislaţia românească s-a străduit să evite orice idee de răzbunare pentru nedreptatea îndurată de români în trecut şi reforma agrară românească este inspirată doar din necesităţile sociale şi economice ale prezentului.

Ţinând cont de situaţia în care se află Europa Centrală şi de Est, fiecare Guvern este obligat să analizeze necesitatea rezolvării problemei agrare pe baze democratice. Guvernul român nu poate să garanteze privilegiile feudale ale unei clase puţin numeroase şi neproductive, în detrimentul a trei pătrimi din populaţia ţării; şi dacă cea mai mare parte a pământului expropriat din Transilvania trece acum în mâinile ţăranilor români, este datorită faptului că românii reprezintă 85% din populaţia agricolă a acestor provincii. În provinciile unde există populaţie mixtă, distribuirea pământului devenit disponibil prin expropriere s-a făcut fără a se ţine cont de originea etnică. Din motivele deja prezentate nu putem admite ca 1198 de mari proprietari funciari, dintre care doar 27 sunt români, să se plângă că exproprierea făcută de statul român reprezintă o persecuţie a ungurilor şi a secuilor din Transilvania şi Banat în număr de 1.378.198, de vreme ce reforma agrară este şi în favoarea acestei populaţii.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Guvernul român nu a făcut decât un act de dreptate bazat pe principiile democratice care au inspirat programul său.

IV

„Guvernul ungar declară că pentru a putea expropria pe toţi marii proprietari de pământuri, Guvernul român prin Decretul din 12 septembrie 1919 a stabilit că toţi locuitorii bărbaţi din Transilvania şi din Banat pot primi pământ".

Această afirmaţie nu corespunde realităţii. Ea poate fi respinsă prin citarea articolelor 33 şi 34 din Decretul-lege:

„Articolul 33 – Pământul va fi acordat muncitorilor agricoli în următoarea ordine:

„(1) Capii de familie, angajaţii sau muncitorii agricoli din district, care pe o perioadă de doi ani anterioară mobilizării au lucrat pe pământ expropriat şi care dovedeau că au fost demobilizaţi până la data exproprierii şi că deşi sunt invalizi de război, sunt încă capabili să lucreze pământul, împreună cu familiile lor.

În această categorie sunt incluse văduvele şi familiile acelora care au căzut în război, dacă ei îndeplinesc condiţiile mai sus amintite".

„(2) Angajaţii şi muncitorii agricoli din regiune, capii de familie, care în timpul ultimilor doi ani şi la data exproprierii, dacă erau demobilizaţi, au lucrat pe pământul expropriat şi nu sunt invalizi de război".

„(3) Toţi capii de familie care în urma războiului au rămas invalizi, dar care sunt încă capabili să muncească pământul cu familiile lor. În această categorie sunt incluse văduvele şi familiile celor căzuţi în război".

„(4) Toţi capii de familie care au participat la război şi nu sunt invalizi".

„(5) Bărbaţii necăsătoriţi care au fost mobilizaţi în timpul războiului şi s-au întors invalizi".

„(6) Bărbaţii necăsătoriţi mobilizaţi în timpul războiului şi care nu sunt invalizi de război".

„(7) Familiile celor care au fost mobilizaţi prin ordinul Consiliului de Conducere".

„(8) Emigranţii care s-au întors la familiile lor, dacă acestea dovedesc că nu au alt suport".

„(9) Capii de familie care nu au fost mobilizaţi".

„(10) Bărbaţii necăsătoriţi care nu au luptat în război".

„În aceeaşi categorie există preferinţă pentru aceia care au familii numeroase, membrii unei familii sunt consideraţi toţi aceia care sunt întreţinuţi de aceeaşi persoană, indiferent dacă sunt sau nu legături de sânge, prin lege sau prin adopţiune. Cei ce deţin mai mult de 5 jugăre cadastrale vor fi luaţi în consideraţie numai după satisfacerea în totalitate a celor prevăzuţi la paragrafele 1-10. Aceia care au mai puţin de 5 jugăre vor primi diferenţa de până la 5 jugăre, după completa satisfacere a celor care nu au pământ şi sunt incluşi în aceeaşi categorie".

„Articolul 34 – Dintre persoanele incluse în articolul precedent, aceia care au pământ puţin sau deloc vor fi primii care vor primi pământ, dacă ei îndeplinesc condiţiile prezentului decret".

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

„Cu excepţia unor modificări de detaliu aceste dispoziţii au rămas nemodificate în noua lege din 23 iulie 1921".

Deci, s-a stabilit că doar următorii au dreptul la pământ:

(1) Aceia care sunt muncitori agricoli.

(2) Aceia ce posedă mai puţin de 5 jugăre.

(3) Aceia care sunt capabili să cultive pământul.

Este clar că minorităţile au aceleaşi drepturi, în cazul în care îndeplineau condiţiile mai sus menţionate.

V

Guvernul ungar afirmă în memorandum (vezi pag. 25).

„În 5 noiembrie 1920 a fost adoptat un decret prin intermediul căruia proprietatea funciară ungurească de minimum 200 arpeni (un hectar = 1,737 arpeni) va fi luată pentru concesionarea obligatorie, chiar dacă nu erau suficienţi solicitanţi în virtutea decretului anterior. Aceste pământuri vor fi repartizate primului venit care doreşte să le ia pentru arendare forţată.

Motivele acestui decret au fost că „nu s-a prezentat un număr suficient de solicitanţi" şi încheie cu următoarele cuvinte: „Ţăranul român s-a săturat de pământ".

Toate aceste afirmaţii denotă rea credinţă din partea Guvernului ungar, care avea posibilitatea să obţină informaţii reale legate de situaţia din Transilvania.

După cum am arătat deja, exproprierea şi distribuirea pământului au fost operaţiuni care au necesitat timp şi chibzuinţă şi nu au putut fi duse la bun sfârşit până în 1919, în timp ce Transilvania şi Banat erau zone de război, şi trupele româneşti, după ce au înfrânt trupele comuniste ale lui Bela Kun, au ocupat Ungaria. Guvernul regal, prin decretul nr. 821 şi 7153 din 1919 şi 20393 A din 1920 promulgat de Consiliul Dirigent din Transilvania, a decis arendarea forţată a terenurilor expropriate, în favoarea ţăranilor, conform decretului-lege din 12 septembrie 1919.

Preţul pentru arendare a fost fixat de stat în conformitate cu situaţia şi calitatea pământului. Dificultăţile cu care s-a confruntat administraţia în aplicarea legii agrare au fost foarte mari şi s-au datorat situaţiei anormale existente în unele districte. Din acest motiv la început legea nu a fost aplicată eficient. Din acelaşi motiv în unele districte s-a decretat că vor fi supuse arendării forţate doar acele terenuri pentru care ţăranii au făcut cerere specială la autorităţi; în timp ce în alte districte s-a luat doar pământul care era necesar pentru însămânţarea grâului şi secarei, în toamna anului 1919. În toate celelalte districte pământul expropriat a fost mereu dat în arendă în exclusivitate ţăranilor din comuna în care se află terenul şi niciodată ţăranilor din alte comune. Deci, anumite comune cu largi proprietăţi, deţineau mai mult teren decât era necesar pentru satisfacerea cererilor lucrătorilor prevăzuţi în articolele legii, în vreme ce în alte comune nu exista teren disponibil; această situaţie a cauzat nemulţumiri în rândurile ţăranilor.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Pentru a remedia această stare de lucruri, pentru a justifica şi unifica operaţiunea de expropriere, Guvernul regal a luat următoarele decizii prevăzute în Decretul ministerial 30313 din 5 noiembrie 1920, care decide:

„Având în vedere că exproprierea este precedată în mod obligatoriu de arendarea forţată, ea trebuie aplicată cu exactitate conform prevederilor Decretului 2478/1920, chiar şi în districtele unde nu se găsesc cultivatori care au dreptul de a solicita terenuri care au fost arendate forţat".

„Am decis:

Articolul 1 – Arendarea forţată se va face la terenuri cultivate, păşuni, păşuni de şes, terenuri de păşunat şi de deal sau păşuni de munte – pasibile de a fi expropriate. Suprafaţa arendată nu va depăşi 200 jugăre; numai în cazuri speciale, când este necesară o excepţie, se poate depăşi această cifră cu aprobarea Comitetului agrar. Oricum pământul afectat de acest Decret nu poate fi dat în arendă decât celor care au acest drept conform art. 33 din decret; formalităţile de arendare trebuiesc încheiate înainte de 1 martie 1921.

Dispoziţia care prevede că exproprierea se va face în conformitate cu Decretul nr. 2478/204, în districtele unde nu sunt cultivatori care au dreptul să beneficieze de arendarea obligatorie (categoriile menţionate în lege), este o măsură destinată să satisfacă numărul mare de cereri de pământ într-un district unde nu este suficient teren pentru a satisface cererile acestora. Legea agrară din 23 iulie 1921, rezultatul a doi ani de experienţă, a stabilit măsuri precise pentru cazuri similare, care nu au fost tratate în Decretul 3911/1919. Astfel articolul 93 al legii din iulie 1921 decide:

„Terenurile expropriate vor fi distribuite, în ordinea prevăzută de articolul 92, locuitorilor tuturor comunelor, care prin poziţia lor geografică ... indiferent dacă teritoriul expropriat este, sau nu, situat în comună; având preferinţă pentru aceia care au cultivat pământul sau au păscut vitele pe el, chiar dacă aceştia sunt dintr-un alt district".

Explicaţia este clară. Dispoziţiile împotriva cărora protestează Guvernul ungar au fost adoptate ca măsură practică de dreptate. Tot astfel 1 martie a fost fixată ca dată limită pentru arendare şi toţi ţăranii cunoşteau că această dată este termenul limită pentru efectuarea însămânţărilor de primăvară.

Oricum, cea mai îndrăzneaţă afirmaţie din Memorandumul ungar este aceea că ţăranul român din Transilvania este „sătul de pământ".

Nu vom prezenta evidenţa care a fost dată mai sus, că 3.316.345 români au 3.598.666 jugăre, adică un jugăr per cap.

Am arătat de asemenea, că 50-51% din ferme sunt formate din mai puţin de 5 jugăre, în timp ce jumătate din ele sunt mai mici de un jugăr.

Ţăranul român, nu numai că nu era sătul de pământ, dar trăia în cea mai mare sărăcie.

Cifrele oficiale ne demonstrează că legea agrară, chiar dacă nu a fost aplicată la limita sa extremă, nu a putut satisface nici jumătate din cererile celor care au solicitat pământ.

Conform datelor statistice şi dispoziţiilor Legii agrare din 23 iulie 1920, aproximativ 2.000.000 jugăre de teren cultivat au fost expropriaţi. Cererile erau grupate în următoarele categorii:

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

(a) Invalizii de război fără pământ, 50.070 persoane
cu 5 jugăre . . . . 210.350 jugăre.
(b) Lucrătorii agricoli fără pământ cultivat,
406.064 persoane cu 5 jugăre . . . . 2.030.320 jugăre.
(c) 132.084 fermieri cu ferme
mai mici de 1 jugăr, pentru a-şi completa
partea: . . . . 619.573 jugăre.
(d) 304.638 fermieri cu ferme mai mari
de 1 jugăr, dar mai mici de 5 jugăre,
solicită . . . . 669.859 jugăre.

În total se solicită o suprafaţă de 3.570.102 jugăre de teren cultivat, luând ca bază lotul de 5 jugăre. Deci pentru a satisface toate cererile sunt necesare încă 1.570.102 jugăre; în consecinţă, nu poate fi păstrată ideea că ţăranul român este sătul de pământ!

Afirmaţia făcută de Guvernul ungar că „Guvernul român recrutează români din Vechiul Regat pentru a coloniza în Transilvania domeniile luate de la proprietarii de pământ maghiari“ (vezi pag. 25) este absurdă.

Faptele demonstrează exact contrariul. Neputând să satisfacă cererile pentru pământ ale ţăranilor din Transilvania, Guvernul regal va fi obligat să asigure instalarea lor în Vechiul Regat, unde suprafaţa cultivată este mai mare, iar pământul mai fertil.

VI

„Guvernul ungar declară că Guvernul României a decretat că toţi aceia care nu au participat la arendarea forţată, nu vor avea dreptul de a se prezenta la repartiţia definitivă“ (vezi pag. 25).

Guvernul român nu a făcut o astfel de afirmaţie. Dreptul la pământ este stabilit în art. 33 din Decretul 3911/1919, citat în cap. IV şi în art. 92 din prezenta lege din 23 iulie 1921.

Arendarea forţată şi repartizarea pământului sunt realizate de comisii care sunt supuse controlului public; listele celor care au dreptul să primească pământ sunt întocmite de Comitetele locale din comune, cum este explicat mai jos. Ţăranii sunt reprezentaţi în aceste comitete de cel puţin doi membri, aleşi din rândurile acestora.

VII

Guvernul ungar declară că arendarea forţată a marilor proprietăţi, realizată sub controlul direct al statului, este o măsură introdusă pentru a deposeda şi a ruina proprietarii de pământuri maghiari (vezi pag. 25).

Anterior am arătat că reforma agrară din Transilvania a fost dictată de urgente necesităţi social-economice.

În agricultură, vechiul sistem capitalist nu mai putea fi menţinut. Era necesar un nou sistem de distribuire a pământului, pe baze democratice. În aşteptarea unei legislaţii complete în domeniu, Guvernul român a recurs la arendarea forţată, din următoarele motive:

(1) Necesitatea de a linişti soldaţii demobilizaţi, care erau puternic influenţaţi de mişcările revoluţionare din octombrie, noiembrie şi decembrie 1918, precum şi pentru a restabili ordinea socială.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

(2) Necesitatea de a asigura mijloace de existenţă pentru majoritatea soldaţilor întorşi din război, căci 80% din aceştia erau ţărani şi muncitori agricoli; numărul total al acestora era de 874.802 în Transilvania şi în Banat.

(3) Creşterea producţiei. Marile proprietăţi au rămas necultivate, din cauza lipsei animalelor de tracţiune.

(4) Necesitatea de a împiedica marii proprietari de pământ să exploateze, în continuare, ţăranii.

(5) Necesitatea de a crea o perioadă de tranziţie până la împărţirea definitivă a pământului.

Concluziile intenţionat eronate ale Guvernului ungar nu doresc decât să câştige simpatia Occidentului, care în prezent este insuficient informat asupra situaţiei agrare reale din Marea Românie.

VIII

Guvernul ungar afirmă:

„Trebuie să explicăm aici, pe scurt, modul surprinzător în care aceste legi au fost aplicate. Un reprezentant al proprietarilor se găseşte la comisia locală în faţa a doi delegaţi ţărani. Comitetele districtuale sunt compuse în întregime din funcţionari români, iar proprietarii nu au nici un reprezentant... Ei sunt complet la cheremul funcţionarilor români" (vezi pag. 26).

Această afirmaţie este departe de adevăr şi noi vom cita din lege pentru a combate interpretarea din Memorandumul ungar.

Pentru realizarea măsurilor de expropriere – arendarea forţată şi repartizarea pământului – prin Decretul nr. 3911/1919 s-a înfiinţat o ierarhie de 3 (trei) comisii.

Aceste comisii erau următoarele:

(a) Comisia locală

(b) Comisia districtuală şi

(c) Consiliul Superior pentru reforma agrară.

Articolul 15 din lege arată că:

„În fiecare comună se va înfiinţa o comisie locală care să decidă la faţa locului şi în termeni generali ce teren va fi expropriat".

Aceste comisii vor include:

(a) Judecătorul de pace din districtul în care este situată proprietatea, sau asistentul său.

(b) Consilierul agricol al districtului sau asistentul său.

(c) Proprietarul terenului sau împuternicitul său. Dacă terenul are mai mulţi proprietari, toţi aceştia au dreptul de a fi prezenţi sau de a fi reprezentaţi.

(d) Doi delegaţi ţărani, aleşi de ţărani şi acceptaţi de judecătorul de pace, la deschiderea operaţiunilor.

Articolul 16 – În comisia locală, judecătorul, după ce a ascultat declaraţiile celor interesaţi, se va strădui să stabilească o înţelegere între proprietari şi ţărani, cu privire la pământul expropriat şi la preţ; procesul verbal va include această înţelegere, sau în caz contrar, pretenţiile şi motivele părţilor implicate.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Articolul 17 – Comitetele districtuale vor fi compuse din:
(a) Un judecător numit de preşedintele tribunalului.
(b) Doi delegaţi numiţi de prefect.
(c) Consilierul agricol al districtului sau un delegat al Departamentului Agriculturii.
(d) Un delegat de la „Banca Agrară".
(e) Un inginer topograf.
(f) Un inginer forestier şi dacă este necesar, alţi experţi numiţi de Departamentul Agriculturii.

Judecătorul va fi preşedintele comisiei. Dreptul la vot este limitat la membrii nominalizaţi, adică cei incluşi la punctele a, b, c şi d.

Cei ce au drept de vot nu trebuie să aibă nici un interes în acel district, nici ca proprietar, nici ca solicitant.

Articolul 19 – Părţile nemulţumite pot apela în termen de 15 zile la Consiliul Superior, împotriva deciziilor comitetelor districtuale, cu excepţia celor legate de preţul pământului; aceste cazuri vor fi analizate de Curtea de Apel din Cluj. Aceste dispoziţii arată clar că, în timp ce comisiile locale sunt doar organe de constatare, comisiile districtuale şi Consiliul Superior au putere juridică în problemele agrare. Comisiile sunt constituite în conformitate cu principiile justiţiei. Proprietarii de pământ au dreptul să-şi prezinte plângerile la comitetul local unde sunt egal reprezentaţi şi au aceleaşi drepturi cu ţăranii.

În comisia districtuală nu sunt reprezentaţi nici proprietarii, nici ţăranii, dar ambii sunt ascultaţi de comisie şi au drept la apel.

În linii generale noua lege agrară, din 23 iulie 1921, a păstrat aceleaşi dispoziţii, dar a simplificat comisiile şi metodele lor de lucru. Pe baza unei munci pregătitoare în vederea arendării forţate, s-a început repartizarea pământului, iar marea majoritate a solicitanţilor vor intra în posesia pământului ce le-a fost repartizat în cursul toamnei.

IX

În Memorandumul său Guvernul ungar afirmă că:
(1) Guvernul român în dorinţa sa de a ruina proprietarii maghiari a fixat arendarea la 15-45 coroane per jugăr cadastral, o sumă care de-abia reprezintă preţul unui pui. În felul acesta, arenda nu este suficientă pentru plata taxelor şi amortizarea datoriilor.
(2) Preţul arendării nu este plătit proprietarilor, ci „Tezaurului de Stat". Proprietarii nu vor primi nici un ban.
Aceasta este confiscare mascată a proprietăţii.
(3) Ţăranul va plăti de bunăvoie până la 1000 coroane per arpent (vezi pag.26).

Afirmaţiile Guvernului ungar sunt false şi stigmatizate de cea mai evidentă rea-credinţă. Preţurile au fost fixate de comisiile districtuale în conformitate cu starea, calitatea pământului şi facilităţile de vânzare a produselor. Este adevărat că în cursul anului 1919, la câteva luni după Revoluţia ungară, anumite comisii, în dorinţa greşită de a uşura povara ţăranilor, au fixat preţuri foarte scăzute; toate aceste cazuri au fost revă-

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

zute, la cererea celor interesaţi, iar noile preţuri au fost fixate în concordanţă cu valoarea reală a pământului.

Preţurile de arendă în Transilvania şi în Banat, în 1920 şi 1921, au variat între 45 şi 150 lei per jugăr, conform calităţii solului. Taxele şi ipotecile, în aceste vremuri anormale, nu reprezintă mai mult de 35-40% din arendă.

Arendele nu au putut fi fixate la preţuri mai ridicate, de vreme ce era necesar să se satisfacă cererile populaţiei şi era de asemenea necesar, în interesul ordinei sociale, să se reducă preţul produselor alimentare, care a crescut considerabil de la începutul negocierilor, datorită monopolului pe care l-au exercitat proprietarii de pământ, în timpul războiului.

Pe teritoriul României, arenzile au fost întotdeauna plătite proprietarilor de pământ. Băncile de stat nu s-au amestecat niciodată în problemele agrare. Există un singur caz, cel al lui Moritzfeld de Timişoara, când arenda s-a plătit Băncii de stat. Aceasta s-a datorat faptului că pământul supus arendării forţate fusese anterior dat în arendă de către proprietar, unui fermier străin. Între aceştia din urmă s-a desfăşurat un proces, astfel încât ţăranii nu au putut plăti arenda niciuneia din părţi cât timp s-a desfăşurat procesul şi pentru a legaliza plata, aceasta s-a făcut la Banca de stat, în conformitate cu reglementările Legii civile.

Să afirmi că ţăranul din Transilvania şi Banat ar plăti de bunăvoie o arendă de 1000 coroane per jugăr, ceea ce reprezintă 500 lei la rata Guvernului României de schimb a coroanei, reprezintă o ignorare deliberată a adevăratei stări de lucru. Adevărul este că ţăranii, cărora în timpul războiului Comandamentul austro-ungar le-a promis tot pământul de care aveau nevoie, încă vociferează împotriva plăţii arendei fixate şi cer scutirea; ei doresc să obţină pământul în proprietate absolută şi fără plată.

O creştere a preţului arendei ar cauza nemulţumiri în rândul ţăranilor, iar Guvernul regal nu va face niciodată acest pas.

X

Guvernul ungar afirmă că:

„Preţurile fixate în Transilvania sunt cele din 1913, în vreme ce în România sunt cele din 1916; nu poate exista nici o îndoială în ceea ce priveşte tendinţa acestor legi".

Afirmaţia Guvernului ungar este din nou falsă. Guvernul român a decis să fixeze preţurile de expropriere conform valorii reale a pământului, atât în vechiul teritoriu al Regatului, cât şi în Transilvania. Nu au putut fi acceptate preţurile speculative cerute de proprietarii de pământ, după război; trebuia să ne raportăm la câţiva ani în urmă, pentru a obţine preţuri normale, adică la 1913 în cazul Transilvaniei şi Banatului şi la 1916 în cazul Vechiului Regat. Cei doi ani au servit ca punct de plecare. În ceea ce priveşte Transilvania şi Banatul, Articolul 20 din Decretul 3911/1919 stabileşte:

„Preţul pământului expropriat este fixat prin prezentul decret, luând jugărul cadastral ca unitate şi ţinând cont de categoriile şi calităţile pământului. După un atent studiu al tuturor factorilor, s-a stabilit: preţul de vânzare al pământului în localitate şi în împrejurimi, preţul regional de

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

arendare în 1913, evaluarea stabilită de instituţiile de credit, renta netă per jugăr, opinia experţilor privind calitatea pământului, impozitul funciar şi alte date legate de pământ, în decursul ultimilor cinci ani până în 1913". Preţurile vor fi stabilite în lei. În regiunile în care preţurile exproprierii sunt fie prea ridicate, fie prea scăzute, acestea pot fi modificate pe motive bine fondate.

Legea din iulie 1921, adoptând aceste dispoziţii, adaugă:

„În determinarea preţurilor, leul este considerat egal cu coroana".

În Vechiul Regat, pentru a ajunge la preţuri normale pentru pământ, preţul de bază adoptat nu a fost preţul pământului din 1916, ci preţurile maxime pentru arendare, din 1907 până în zilele noastre, care au fost fixate de autorităţile administrative în conformitate cu legea şi cu situaţia şi calitatea pământului.

În Vechiul Regat, în ciuda calităţii superioare a pământului preţurile au rămas mai scăzute decât preţurile fixate în Transilvania.

Nu trebuie uitat că, după unirea Transilvaniei şi Banatului cu România, pământul din noile provincii, care este mult mai puţin fertil decât acela din Vechiul Regat, şi-a pierdut valoarea de piaţă şi a înregistrat o scădere constantă a preţului. De altfel, contestaţiile legate de fixarea preţului pot fi prezentate şi audiate de Curtea de Apel din Cluj. Noua lege prevede că aceste decizii ale Curţii pot fi, la rândul lor, contestate la Înalta Curte de Apel.

XI

Guvernul ungar afirmă că:

(1) În multe regiuni, proprietarul a cărui proprietate a fost grav afectată de ipotecare, nu va primi nici o despăgubire după ce va plăti creditorii (vezi pag. 26).

(2) Multe bănci de ipotecare din Ungaria sunt în pericol de faliment (vezi pag. 27).

(3) Franţa, Belgia, Olanda etc. care au avut în arendă numeroase proprietăţi din Transilvania, vor pierde mai mult de jumătate de miliard de franci (vezi pag.27).

Această afirmaţie este inexactă şi calculul este greşit.

De fapt, articolul 45 din Decretul-lege 3911/1919 enunţă clar că:

„Dacă o proprietate este împovărată de ipotecă, Banca Agricolă va reţine valoarea totală a exproprierii, informează judecătorul, ca fiind autoritatea competentă a Cadastrului şi cere un certificat, conform legilor în vigoare, referitor la toate datoriile proprietăţii".

Banca Agricolă va plăti în cash toate datoriile ipotecare. Ceea ce rămâne din preţ va fi remis proprietarului.

Toate datoriile obişnuite datează dinainte de război deoarece nici o bancă aparţinând ţărilor aliate României, sau ţărilor neutre, nu a acceptat nici o ipotecă din Transilvania sau Banat, după 1913.

Datoriile ipotecare nu au depăşit niciodată 50% din valoarea pământului deci, creditorul va avea întotdeauna acoperire, iar proprietarul va primi totuşi 50% din partea sa.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

În realizarea măsurilor de expropriere, pământul expropriat este scutit de taxe; partea care revine proprietarului şi care este aleasă de el va fi suficientă pentru a-i acoperi toate datoriile.

Băncile străine vor pierde, cu siguranţă, banii pe ipotecile din Transilvania, dar, aceasta nu poate fi atribuită reformei agrare ci deprecierii coroanei ungureşti, iar problema schimbului nu poate fi legată de reformele sociale ale Guvernului regal din România.

În continuare, Guvernul ungar afirmă că:

„Este interzis a vinde sau a ipoteca obligaţiunile cu care statul plăteşte pentru pământul expropriat. Aceasta înseamnă stagnare economică pentru o întreagă clasă socială şi excluderea de la evoluţia economică a celor doar cu proprietăţi de pământ. Deoarece aceasta este situaţia ungurilor, ei sunt condamnaţi dinainte la moarte economică" (vezi pag. 26).

Interpretarea Guvernului ungar este eronată.

Guvernul Român a interzis vânzarea obligaţiunilor pe o perioadă de 10 ani, în vederea prevenirii unei catastrofe financiare. Marii proprietari (aşa cum am arătat, majoritatea sunt unguri) împinşi pe de o parte de şovinismul lor şi pe de altă parte de furia de a fi expropriaţi, ar fi putut răspândi aceste obligaţiuni pe piaţă şi astfel ar fi dezorganizat complet creditul statului român. Această interzicere de vânzare a obligaţiunilor nu implică în nici un fel stagnare economică pentru marii proprietari, deoarece Banca Agricolă, care a fost înfiinţată de stat pentru a facilita exproprierea, are obligaţia legală de a accepta aceste obligaţiuni ca gaj, şi să avanseze, în schimb, banii care pot fi investiţi în alte întreprinderi. În felul acesta, împiedicarea vânzării acestor obligaţiuni va fi văzută ca o măsură de precauţie din partea statului fără a afecta, în nici un fel, libera circulaţie a echivalentului obţinut pentru valoarea pământului.

. . . .

XIII

Guvernul ungar afirmă că:

„Persecuţia ungurilor din Transilvania a umplut Ungaria de refugiaţi şi a creat o stare de spirit nefavorabilă, pentru mult dorita îmbunătăţire a relaţiilor dintre cele două ţări" (vezi pag. 27).

Afirmaţia Guvernului ungar este în mare parte reală. În prezent, în Ungaria, sunt mulţi funcţionari care, înainte de 1918, îndeplineau diferite funcţii în Transilvania şi Banat.

Situaţia lor este deplorabilă, dar Guvernul ungar este singurul care poartă răspunderea pentru această stare de lucruri.

La finele anului 1918, Consiliul Guvernamental din Transilvania şi Guvernul Central de la Bucureşti, au făcut repetate apeluri la funcţionarii unguri de a nu-şi abandona posturile şi de a-şi continua munca; toţi aceşti funcţionari au fost confirmaţi în posturile lor. Nu s-a cerut nici cunoaşterea limbii române, limba oficială a ţării şi s-a acordat o perioadă de trei ani pentru ca aceşti funcţionari să înveţe limba. În schimb, încă de la început, aceştia trebuiau să dea o declaraţie de loialitate, iar după stabilirea definitivă a graniţelor, să depună jurământul de credinţă faţă de stat. Guvernul ungar a dat ordine vechilor funcţionari, din teritoriile atribuite

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

României, de a se opune, în orice fel, suveranităţii României; şi în prezent se desfăşoară aceeaşi propagandă iredentistă.

Refuzând să lucreze şi să dea declaraţia de loialitate, un număr de funcţionari s-au pus în situaţii imposibile în România. Convinşi fiind că prin rezistenţa lor, făceau un act de mare patriotism, au preferat să plece în Ungaria, în felul acesta expunându-se la toate neplăcerile pe care le suferă refugiaţii. Guvernul român nu a admis şi nici nu va admite niciodată, să aibă în serviciul său funcţionari care nu se supun instituţiilor şi legilor statului.

XIV

Guvernul ungar – pentru a susţine teza, că Guvernul român persecuta în mod sistematic, minorităţile maghiare, prin reforme agrare şi prin legislaţie – citează un număr de cazuri concrete, care sunt fie inventate, fie prezentate cu vădită intenţie de a induce în eroare (vezi pag. 24 şi 25).

Acum noi vom reconstitui faptele.

(1) Guvernul ungar afirmă că unii proprietari unguri, ca de exemplu domnii Jean Gaspar, Francis Fodor şi doamnele Ismail şi Nagy (District Mureş Turda), au fost în totalitate expropriaţi, în timp ce proprietăţile românilor, lideri ai mişcării de eliberare, domnii dr. Al. Vaida-Voevod, dr. Aurel Vlad şi George Pop de Băseşti, au rămas neatinse (vezi pag. 24 şi 25).

Detaliile cu privire la pământul menţionat, pe care le dă Guvernul ungar, precum şi afirmaţiile în legătură cu exproprierea pământului, nu sunt în concordanţă cu faptele; ele sunt bazate pe informaţii care nu au fost verificate, iar Guvernul ungar se face vinovat de o condamnabilă lipsă de seriozitate publicând asemenea afirmaţii. Până în vara anului 1921 nu s-a efectuat nici o expropriere; singura măsură luată a fost de a determina, conform art.2 din Decretul nr. 3911/1919, ce terenuri urmau să fie expropriate. Astfel, arendările forţate au fost făcute conform legii şi fără nici o deosebire, atât în ceea ce priveşte proprietăţile domnilor Jean Gaspar, Francis Fodor etc., cât şi cele ale românilor. În felul acesta proprietatea de 1505 jugăre, aparţinând dr. Al. Vaida-Voevod, fost prim-ministru al României, a fost supusă arendării forţate şi i-au fost lăsaţi în proprietate doar 150 jugăre. Dr. Aurel Vlad, fost ministru de finanţe al României, a păstrat doar 280 jugăre din 2700 jugăre cât cuprindea proprietatea sa. În acest fel, întreaga proprietate a domnului Ion Vaida-Voevod, fratele dr. Al. Vaida-Voevod, a fost supusă vânzării forţate. La fel s-a procedat şi cu proprietăţile următorilor: dr. Stephan Pop, fost ministru, dr. Theodore Mihali, ministru plenipotenţiar al Maiestăţii sale, regele României şi fost preşedinte al Clubului deputaţilor naţionali români, sârbi şi slovaci din Parlamentul ungar şi ale domnului Antony Mociony, fost ministru; într-adevăr proprietăţile românilor au fost supuse aceluiaşi regim. Reaua credinţă a Guvernului ungar devine şi mai evidentă, atunci când acesta afirmă că Guvernul român nu s-a atins de proprietatea lui George Pop de Băseşti deoarece acesta era liderul şovinismului din România. George Pop de Băseşti, fost preşedinte al Partidului Naţional Român şi preşedintele Marii Adunări Naţionale de la Alba Iulia, care la 1 Decembrie 1918 a decretat unirea

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Transilvaniei şi a Banatului cu Vechiul Regat, a murit pe data de 9 februarie 1919, adică aproape cu un an înainte de introducerea reformei agrare în Transilvania. Guvernul de la Budapesta este perfect conştient de acest fapt. La înmormântarea lui George Pop de Băseşti, care s-a desfăşurat în comuna Băseşti (district Sălaj), trupele ungare, staţionate de cealaltă parte a liniei de demarcaţie, au tras asupra convoiului funebru şi ca urmare a acestui fapt Guvernul ungar a fost mustrat de aliaţi. George Pop a lăsat, prin testament, proprietatea sa fundaţiilor educaţionale şi confesionale; şi astfel, în conformitate cu legea, tot pământul a fost supus vânzării forţate şi împărţit ţăranilor. Doar 400 jugăre au rămas neafectate de exproprierea făcută conform legii, pentru a fi folosite de Şcoala de Agricultură, fondată de decedat.

(2) Guvernul ungar, după ce a susţinut că proprietăţile dr. Vaida Voevod, dr. Aurel Vlad şi ale altor conducători ai naţionalismului român au fost scutite de expropriere, pe de altă parte afirmă că Guvernul român „l-a prădat de întreaga sa proprietate de 600 jugăre pătrate pe dl Jean Mihu, care reprezenta politica română moderată în timpul regimului maghiar“ (vezi pag. 24).

Dl Mihu respinge cu indignare insinuările Guvernului ungar. Patriotismul şi atitudinea sa au determinat respectul românilor faţă de acesta; şi în ceea ce priveşte proprietatea sa, Guvernul ungar deliberat face aici o altă greşeală, deoarece suprafaţa acestei proprietăţi nu este de 600 ci de 3000 jugăre, iar proprietatea a fost supusă exproprierii conform Articolului 2 din Decretul 3911/1919, mai sus menţionat.

(3) Guvernul ungar afirmă că în districtul Târnava Mică (Kisküküllo), Biserica Unitară Maghiară a fost în totalitate deposedată de cei 416 arpeni, prezentând acest fapt ca persecuţie religioasă (vezi pag. 25).

O altă greşeală! Biserica unitară din această regiune nu deţine 416 jugăre aşa cum se spune în Memorandumul ungar, ci 800 jugăre cadastrale de pădure şi 740 jugăre cadastrale de pământ arabil în comuna Boiul Mare (district Târnava Mare). Din această suprafaţă, doar 500 de jugăre de teren arabil au fost supuse arendării forţate. Restul, de 800 jugăre cadastrale de păşune şi 200 jugăre de teren arabil, a rămas în proprietatea absolută a Bisericii unitare.

(4) Guvernul ungar afirmă că:

„În provincia Udvarhely, unde 96% din locuitori sunt de naţionalitate maghiară, 61% din pământul arabil a fost luat, în ciuda faptului că 76,50% din acest pământ se află în mâinile unor mici proprietari de pământ ... În provincia Odorhei (Udvarhely) 4% sunt români, deci 61% din pământul arabil a fost luat pentru a fi dat acestor români etc. “ (vezi pag. 25).

Fiecare cuvânt din această declaraţie este inexact. Suprafaţa districtului Odorhei este de 511.174 jugăre cadastrale, din care 128.260 sunt arabile şi 93.361 păşune. Totalul proprietăţilor mai mari de 100 jugăre este de 3483, deţinute de 113 proprietari.

Din aceste proprietăţi, până în 1920, data Memorandumului ungar, au fost supuse vânzării forţate doar 4799 jugăre, adică 3,74%, totalul pământului arabil din regiune fiind de 128.260.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Guvernul ungar face astfel o afirmaţie inexactă când estimează suprafaţa expropriată la 61% pământ arabil, când în realitate este vorba de 3,74%. Dar Guvernul ungar afirmă că aceşti 61% (în realitate 3,74%) au fost daţi românilor din district, care nu reprezintă decât 4% din populaţie.

Am explicat deja dispoziţiile Articolului 33 din Decretul 3911/1919, care dă o schemă, în ordinea priorităţilor, cu persoanele care au dreptul la pământ.

În districtul Odorhei, din 125.555 locuitori, 20.283 au participat la război, iar 1511 s-au întors invalizi. Pretutindeni pământul a fost distribuit, prin vânzări forţate, invalizilor de război care sunt capi de familie, iar suprafaţa expropriată nu a fost suficientă pentru a satisface celelalte categorii prevăzute în lege. Numărul total al românilor din districtul Odorhei fiind de 3959 şi suprafaţa expropriată de 4799, chiar dacă toată suprafaţa expropriată ar fi fost distribuită românilor, ceea ce nu s-a întâmplat, ei ar fi primit 1 1/4 jugăr per cap, în timp ce minimum pentru întreţinerea unei familii este de 5 jugăre. Dar tot pământul expropriat (3,74%) a fost distribuit capilor de familie, care în majoritate sunt maghiari (saşi) şi deci va fi greu pentru Guvernul ungar să afirme că Guvernul român a persecutat ungurii din Transilvania.

(5) Guvernul ungar afirmă că:

„Prin intermediul sistemului, care constă în fixarea unor preţuri foarte scăzute, Guvernul român a reuşit să ia, în districtul Haromszek, 400 arpeni de la Nicolas Domokos şi 150 arpeni de la domnul G. Kovasznoy" (vezi pag. 26).

Şi în acest caz, faptele reale diferă de afirmaţiile Guvernului ungar. Aceste proprietăţi, care au aparţinut străinilor, au fost toate supuse arendării forţate şi împărţite ţăranilor care le cultivau şi care erau, în majoritate, de naţionalitate maghiară. În Articolul 2 paragraf (a) din Decretul nr. 3911/1919, toate proprietăţile rurale aparţinând străinilor sunt expropriate.

Proprietarii au făcut apel, conform legii, la comisia districtuală; împotriva arendării forţate, comisia din 25 iunie 1921 a aprobat dispoziţiile aplicate ca fiind în concordanţă cu legislaţia în vigoare; această lege nu este în contradicţie cu nici unul din tratatele în vigoare, din acel timp.

În acest caz, Guvernul român a acţionat în conformitate cu legea.

XV

Memorandumul Guvernului ungar se referă în repetate rânduri la Articolul 63, Secţiunea XVII, a Tratatului de la Trianon, pentru a-şi susţine afirmaţia că Guvernul român, prin reformele agrare, Decretul 3911/1919, a violat dispoziţiile acestui tratat (vezi pag. 23 şi 27).

(1) Decretul 3911 a fost promulgat la data de 12 decembrie 1919; Tratatul de la Trianon a fost semnat la 4 iulie 1920, adică nouă luni mai târziu. Acest tratat a fost ratificat de Ungaria în martie 1921 şi a intrat în vigoare la 26 iulie 1921. Este deci evident că nici o dispoziţie a acestui tratat nu a putut fi călcată de România înainte de 26 iulie 1921, tratatul nefiind în vigoare înaintea acestei date.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

(2) Memorandumul Guvernului ungar nr. 13 Pol. este datat 31 decembrie 1920, în timp ce Tratatul de la Trianon, după presiuni repetate din partea aliaţilor, a fost ratificat de Ungaria de-abia în martie 1921. Deci Guvernul ungar cere ca România să se supună tratatului pe care Ungaria nu-l ratificase la acea dată.

(3) Paragrafele 3 şi 4 ale Articolului 63 din Secţiunea VII a Tratatului de la Trianon afirmă:

„Persoanele care au dreptul de a alege trebuie ca în termen de 12 luni să-şi transfere locul de reşedinţă în statul pentru care au optat".

„Ei vor putea să-şi păstreze proprietatea personală în teritoriul statului unde şi-au avut locul de reşedinţă, înainte de a-şi exercita dreptul de a alege".

Guvernul român nu poate admite o altă interpretare a acestor clauze, decât următoarea:

Vechii cetăţeni unguri care locuiesc în teritoriul care acum aparţine României şi care au optat pentru alt stat, nu pentru România, vor putea să-şi păstreze proprietăţile personale pe care le au în teritoriul care este acum al României, dar cei care au astfel de proprietăţi se vor supune obligaţiilor şi legilor, ca şi cetăţenii români. Guvernul român nu poate accepta în nici un caz ca persoanele dintr-un alt stat, care au proprietăţi particulare în România, să beneficieze de alte privilegii în afara celor incluse în legile valabile pentru toţi cetăţenii ţării.

XVI

Publicul din ţările de vest, fiind insuficient informat de situaţia reală din România, după citirea protestelor Ungariei contra Guvernului şi administraţiei României, poate fi cu uşurinţă tentat să creadă că obiectivul unor astfel de proteste este de a proteja minorităţile etnice.

Guvernul ungar proclamă ca motiv al campaniei sale, restabilirea unor relaţii de prietenie între cele două ţări (vezi pag. 27).

Motivele reale ale acestei campanii nu sunt nici pe departe atât de idealiste şi nu au nici o legătură cu protejarea minorităţilor din Transilvania.

Am arătat deja că reformele agrare ale Guvernului român au intenţionat doar să îmbunătăţească condiţiile materiale ale ţăranilor, fără referinţă la originea etnică; condiţiile acestor reforme sunt favorabile atât ungurilor, saşilor şi secuilor, cât şi românilor.

Motivele reale ale acestei campanii sunt interesele personale ale actualilor conducători din Ungaria. De fapt, sunt doar trei familii care domină viaţa politică la Budapesta: Banffy, Teleki şi Bethlen.

Contele Stephen Bethlen este prim ministru, contele Nicolas Banffy este ministrul afacerilor externe şi contele Paul Teleki a fost prim-ministru şi ministrul afacerilor externe din Ungaria, acum un an. Memorandumul nr. 13/Pol. din 31 decembrie 1920, căruia îi răspundem noi astăzi, este semnat de contele Paul Teleki. Cele mai mari proprietăţi din Transilvania şi Banat aparţin membrilor acestor trei familii maghiare; familia Banffy posedă aproximativ 90.000 jugăre cadastrale, familia Teleki 60.000 şi familia Bethlen 50.000.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Aceste familii, departe de a apăra interesele minorităţilor maghiare, încearcă să-şi apere propriile lor interese, chiar în detrimentul ţăranilor de naţionalitate maghiară, care, la fel ca ceilalţi, vor beneficia de reformele agrare.

Guvernul român caută doar să promoveze interesele ţării şi să îndeplinească fără ezitare reformele sociale şi economice, luând în considerare doar observaţiile şi cererile făcute de proprii supuşi.

Prin aceste explicaţii sper că i-am convins în întregime pe aceia dispuşi să ia în serios afirmaţia Guvernului ungar.

Notele succesive, adresate Ligii Naţiunilor până în 20 mai, sunt toate îndreptate spre reforma agrară din Transilvania şi Banat, ca fiind cauza acestor nemulţumiri.

Aceste note sunt în majoritate întocmite într-un stil care este departe de a fi diplomatic şi conţin o serie de expresii necuviincioase referitoare la administraţia română. Deoarece Secretariatul Ligii Naţiunilor a considerat aceste note ca fiind demne de atenţie, am plăcerea de a anexa o copie a Legii Agrare din Transilvania şi Banat, datată 23 iulie 1921 şi a Legii Agrare din Vechiul Regat al României.

Dispoziţiile clare şi imparţiale ale acestor legi resping într-un mod elocvent afirmaţiile şi propaganda eronată a Ungariei.

V-aş ruga să aveţi amabilitatea să transmiteţi informaţiile de mai sus membrilor Ligii şi Consiliului.

Philippe Lahovary,
Reprezentantul permanent al României

ANEXĂ
(Anexa II la Documentul C.50. M.24. 1921.I)
Memorandumul ministrului de externe ungar, la care se referă Memorandumul lui M. Lahovary.

31 decembrie 1920
Budapesta

Excelenţă,

Pe data de 5 noiembrie 1920, Guvernul român a publicat un nou decret referitor la proprietatea funciară. Pentru o mai bună înţelegere a importanţei noului decret este necesară cunoaşterea legilor şi decretelor anterioare. Îmbrăcând forma unei reforme sociale, noul decret are în realitate două obiective:

1. De a evita unele clauze ale Tratatului de la Trianon privitoare la protecţia minorităţilor maghiare;

2. De a ruina proprietarii maghiari din Transilvania.

Pentru a realiza aceste obiective autorităţile legislative din România acţionează metodic şi în etape. Primul pas făcut în această direcţie a fost Legea agrară din 16 decembrie 1918, care viza doar vechea Românie.

Aceasta a decretat că exceptând unele proprietăţi inalienabile, 2000000 hectare vor fi expropriate în beneficiul foştilor combatanţi şi al familiilor acestora, precum şi pentru văduve şi orfani.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Într-o ţară ca România, cu peste 7,5 milioane locuitori, nimic nu este mai justificativ decât o reformă de acest gen. Proprietăţile rurale sunt constituite din 7.826.796 hectare, din care 49,18% mici proprietăţi, iar 40% mari proprietăţi. Marile proprietăţi nu au fost puternic afectate de legea agrară, deoarece proprietarul putea păstra un minim de 200 hectare, pe regiune. Când proprietatea sa era situată în regiuni administrative diferite, acesta putea păstra 200 de hectare în fiecare zonă. S-a anexat acestei legi un tabel în care se precizează fiecare proprietate ce va fi supusă exproprierii. În felul acesta au fost excluse toate măsurile arbitrare. De altfel, dreptul de transferare parţială sau totală, între timp, nu a fost limitat. Conform principiului fundamental de a păstra marile proprietăţi, legea a acordat marilor proprietari de pământ un număr de privilegii care împreună cu alte facilităţi, au anulat efectele faimoasei reforme.

Necesitatea unei astfel de reforme agrare este discutabilă. Evenimente recente dovedesc contrariul. Consiliul administrativ din Transilvania nu a fost mulţumit de această lege şi a publicat, pentru Transilvania, un decret mult mai sever decât legea din 16 decembrie 1918; decretul este datat 20 septembrie 1919. Perioada de timp dintre cele două legi se explică prin unele motive speciale. În primul rând, aşa zisul Guvern bolşevic ungar a fost înlăturat, între timp, iar noul Guvern ungar aştepta invitaţia de a participa la Conferinţa de Pace. Pe de altă parte, Guvernul român ştia dinainte că Articolul 63 din Secţiunea VII va fi inclus în Tratatul de Pace cu Ungaria. Acest articol menţionează că persoanele care şi-au exercitat dreptul de a alege, vor putea să-şi păstreze proprietăţile imobiliare, pe care le deţin în alte state, unde au domiciliat înainte. Deci, Guvernul român a fost obligat să urgenteze aplicarea măsurilor luate, astfel încât la intrarea în vigoare a tratatului proprietarii unguri să nu aibă nici pământ, nici bani.

În lumina acestor fapte, înţelegem motivele secrete ale hotărârilor decretului din 20 septembrie.

Printre altele, decretul hotărăşte ca proprietăţile funciare care aparţin unor cetăţeni străini, sau unor persoane străine prin origine, prin căsătorie, sau care au devenit străini în orice alt fel, vor fi expropriate, exceptând cazurile în care hotărârile contravin Tratatului de Pace. Această faimoasă frază explică graba cu care Guvernul român a realizat aceste exproprieri. Căci, pentru a evita consecinţele practice ale acestei hotărâri, era necesar să o evite interpretând-o ca fiind imposibil de realizat. Mai mult, categoria de persoane care avea dreptul să solicite pământ include, practic, toată populaţia masculină din Transilvania. Această discrepanţă în legea română nu poate fi explicată prin necesitatea unei reforme în Transilvania. Statisticile dovedesc aceasta.

Proprietatea rurală în Transilvania este reprezentată prin 3.321.994 hectare, din care 70% aparţinea micilor proprietari (în număr de 629.100, din care 413.042 erau de naţionalitate română) iar 10,8% marilor proprietari. Dim suma totală a acestor proprietăţi, trebuie scăzut un sfert pentru biserici, şcoli şi fundaţii pioase etc. de care tratatul, care protejează minorităţile etnice, se ocupă în mod special.

Astfel, situaţia celor 2.700.000 locuitori ai Transilvaniei nu a necesitat o reformă agrară mai radicală decât aceea care a fost introdusă în România.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Deci aceasta a avut un alt motiv. Este necesar doar să amintim facilităţile acordate marilor proprietari – un minim de 200 hectare – dreptul de a-şi păstra proprietăţile fără a depăşi 200 hectare dacă ele se găsesc în regiuni administrative diferite, libertatea transferului etc. Aceste facilităţi nu se acordau şi proprietarilor de pământ din Transilvania. Este deci lesne de înţeles că acestea sunt persoanele vizate de lege şi dacă ţinem cont de faptul că proprietarii de pământ din Transilvania sunt în cea mai mare parte unguri (91,7%), saşi şi personalităţi legale şi dacă analizăm clauzele Tratatului pentru protecţia minorităţilor, vom înţelege acest tratament diferenţiat, în ceea ce priveşte problema agrară.

Scopul său a fost de a modifica radical structura etnică a Transilvaniei, în detrimentul ungurilor şi ruinarea lor economică.

Câteva exemple vor demonstra adevăratul caracter al acestei reforme sociale. În provincia Marostorda, comuna Maroskecze, domnului Jean Gaspar i-au fost luaţi 25 arpeni din cei 28 (în Transilvania unitatea de măsură pentru pământ este arpenul, care faţă de hectarul românesc este 1:1,737). La Dala, Biserica Protestantă a fost deposedată de cei 8 arpeni pe care îi avea, dar cei 28 aparţinând Bisericii Româneşti nu au fost atinşi. În localitatea Baeéd, dnei Nagy i-au fost luaţi cei 20 de arpeni pe care-i deţinea, în timp ce domnilor Augustin Aldea şi Ignatius Codarcea, ambii de naţionalitate română, le-au fost lăsaţi 100 arpeni. Proprietăţile domnului Aurel Vlad (2000 arpeni în provincia Hunyad) ca şi cele ale domnului Vajda-Voevod (mai mult de 1000 arpeni) şi ale domnului George Pop (mai mult de 1000 de arpeni) nu au fost atinse, toţi aceştia fiind susţinători ai şovinismului românesc extremist.

Pe de altă parte domnul Jean Mihu (600 arpeni), un reprezentant al politicii româneşti moderate, sub regim maghiar a fost deposedat de pământul său. Putem menţiona şi alte exemple. Teoretic, scopurile acestei legi sunt nobile, dar în practică aceasta apare sub o altă lumină.

Exemplele mai sus menţionate sunt o dovadă a acestui fapt. Decretul care slujeşte unor scopuri politice, se dovedeşte a fi mult prea elastic şi poate fi adaptat oricărei interpretări. Prin aceasta el intră în conflict cu legea românească din 16 decembrie 1918, care aşa cum am arătat nu este elastică.

Pentru o mai bună înţelegere, vom rezuma principalele caracteristici ale situaţiei existente.

În România propriu-zisă, marile proprietăţi ocupă 40% din terenul arabil, iar în Transilvania 10% (un sfert din această suprafaţă se află în posesia instituţiilor publice). Micile proprietăţi ajung la 49% în România şi la 70% în Transilvania. În România, în 1907, a avut loc o răscoală ţărănească ce nu s-a întâmplat în Transilvania. România are o populaţie de aproximativ 7.000.000 şi o proprietate rurală de 7.826.796 hectare, iar Transilvania o populaţie de 2.700.000 şi 3.321.994 hectare. Neţinând seama de acestea, se face totul pentru a proteja marile proprietăţi din România, în vreme ce toate proprietăţile din Transilvania sunt ruinate. O binecunoscută clauză a Legii din 20 septembrie 1919 (No. 3) afectează chiar şi proprietăţile de 10-30 arpeni, în cazul în care acestea au fost arendate pentru o perioadă de timp.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

În vechea Românie, minimum de 200 de hectare este inviolabil! Pentru a înţelege ce reprezintă această măsură pentru cei care nu pot trăi numai din capitalul obţinut de pe micile lor proprietăţi şi trebuie să-şi caute o altă ocupaţie şi pentru a înţelege cum acest articol jefuieşte văduvele şi orfanii care nu-şi pot administra pământul, trebuie să ţinem cont de consecinţele sale. În provincia Kisküküllo a fost luat tot pământul (416 arpeni) care aparţinea Bisericii unitare; în provincia Marostorda, doamna Izmael a fost deposedată de cei 24 arpeni, domnul François Fodor de 13 arpeni etc.

De ce această inegalitate în faţa legii? De ce a creat România două categorii de cetăţeni? Datele statistice ne vor da încă o dată răspunsul. În Transilvania 63,8% din proprietăţile mari şi mijlocii aparţin ungurilor; din micile proprietăţi (de 50 la 100 arpeni) 40,8% – 47,4% aparţin românilor. Acesta este motivul! Aceasta a fost a doua etapă! Dar nici asta nu a fost suficient. Trebuia făcut un nou efort, de vreme ce proiectul de expropriere a ungurilor nu a reuşit, datorită faptului că nici nu au existat suficiente cereri pentru pământul care trebuia distribuit.

În ciuda nedreptăţilor comisiilor de distribuire, ţăranul român a primit destul; el era sătul de pământ.

Ce înseamnă acestea? Se va aprecia la justa sa valoare faptul că guvernul a dispus ca toţi cei care nu au participat la arendarea forţată să nu se prezinte la distribuirea finală. Cu toate acestea, nu au fost găsiţi suficienţi solicitanţi.

Apoi Guvernul a făcut un pas înainte prin măsurile de jefuire. Astfel, pe data de 5 noiembrie 1920, s-a dat un decret prin care proprietăţile funciare ungureşti, de până la minimum 200 arpeni (1 hectar = 1,737 arpeni) vor fi supuse arendării forţate, chiar dacă nu există suficiente solicitări, conform dispoziţiilor decretului precedent. Aceste pământuri vor fi distribuite primului venit care doreşte să le ia în arendă. Acest decret a fost motivat prin numărul insuficient de cereri şi trebuie pus în aplicare până la 1 martie, prevăzând că distribuirea finală a pământului se încheie până la 1 aprilie, pe baza situaţiei create de arendarea forţată.

Trebuie spuse câteva cuvinte despre arendarea forţată. Aceasta precede exproprierea şi serveşte ca măsură de presiune asupra proprietarilor. Spre exemplu, deşi fermierul român nu are vite, păşunile sunt luate de la proprietarul ungur, care după o scurtă perioadă de timp se găseşte pus în faţa unei probleme, el trebuie să-şi vândă vitele la un preţ scăzut, sau să le lase să moară din lipsă de furaje. Deci arendarea forţată reprezintă un mijloc eficient de a promova politica României. În provincia Udvarhely, unde 96% din locuitori sunt de naţionalitate maghiară, a fost luat 61% din pământul arabil, în ciuda faptului că 76,50% din acest pământ aparţinea micilor proprietari. În provincia Nagyküküllo, unde numărul maghiarilor este de numai 13%, s-au luat numai 11% deşi procentul micilor proprietăţi este aproape acelaşi. Care este motivul? În provincia Udvarhely 4% sunt români. Deci, 61% din pământul arabil a fost luat pentru a fi dat românilor. Nici un ungur nu a primit pământ în această provincie.

În provincia Nagyküküllo nu este necesară o reformă radicală, deoarece aici nu sunt mulţi proprietari unguri şi în urma unei astfel de măsuri ar fi avut de suferit în special românii. Unde sunt solicitanţi unguri reforma

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

este lăsată deoparte. Spre exemplu, acesta este cazul împrejurimilor de la Marosvasarhely. Elasticitatea termenelor legii oferă suficiente pretexte. De exemplu, solicitanţii pot fi refuzaţi din „motive de ordin moral“, sau pentru că ei reprezintă un pericol pentru siguranţa statului etc. Conform informaţiilor primite de la Guvernul ungar, Guvernul român recrutează români din regat, pentru a se stabili în Transilvania, pe pământul luat de la proprietarii unguri.

Faptele mai sus menţionate arată că scopul Guvernului român este de a evita acele clauze ale Tratatului de la Trianon, care protejează drepturile minorităţilor. România ştia că pe 13 septembrie Ungaria urma să fie chemată pentru a ratifica tratatul. De aceea, în Transilvania, trebuia creat un „fait accompli“ înaintea intrării în vigoare a tratatului. Aceasta explică graba de a publica noul Decret din 5 noiembrie – adică înainte ca Parlamentul ungar să voteze – şi de asemenea alegerea datelor de 1 martie şi 1 aprilie, care erau anterioare ratificării, pentru care s-a acordat o perioadă de cinci luni.

Dar mai sunt încă alte motive. Dacă proprietarul este deposedat de pământ în timpul iernii, acesta va fi obligat să-şi vândă vitele. Aceasta îl va ruina căci datorită celor mai recente tranzacţii financiare ale Guvernului român în Transilvania, circulaţia monetară este atât de limitată încât preţurile sunt derizorii. Dacă un număr mare de vite este vândut pe piaţă între decembrie şi martie, ţăranul român poate să le obţină la un preţ foarte scăzut.

Dacă printr-o întâmplare, proprietarul ar intra în posesia proprietăţii sale, el nu ar putea s-o lucreze din lipsă de animale şi din cauza anotimpului avansat. Aceasta înseamnă tot ruinare. Nedreptatea este şi mai evidentă, dacă ne gândim că marii proprietari români nu se ocupă de agricultură şi că, în general, aceştia îşi dau pământul în arendă, pentru a-şi petrece timpul în capitale, sau în oraşele de pe malul mării, din statele de vest. În general, fermierul este un mare antreprenor care dă pământul în arendă, unui număr de sub-fermieri. Pentru a înlătura aceste abuzuri s-a recurs la arendarea forţată. Oricum, situaţia este diferită în Transilvania. Aici marii proprietari îşi conduc ei înşişi proprietăţile, care, în general, sunt bine utilate şi administrate după modelul fermelor din ţările de vest.

Trebuie să explicăm, pe scurt, maniera surprinzătoare în care au fost aplicate aceste legi. Un reprezentant al proprietarului se găseşte faţă în faţă, la comisia locală, cu doi delegaţi ţărani. Comisiile districtuale erau alcătuite doar din oficialităţi române, iar proprietarii nu au nici un reprezentant. În România situaţia este diferită. Având în vedere că aceste comitete decid printr-o majoritate de voturi, este evident că proprietarii rurali din Transilvania nu-şi pot apăra interesele şi sunt în întregime la cheremul autorităţilor române, care adeseori îşi folosesc puterea ca mijloc de agitaţie în alegeri. Ţăranii ştiu că autorităţile vor realiza ce au promis. Autorităţile nu permit acorduri amiabile; ei încurajează ţăranii să refuze orice compromis şi nu iau în consideraţie nici o astfel de înţelegere. În final, toate aceste repartiţii au ca scop crearea unei astfel de stări de spirit, în rândurile ţăranilor, încât Guvernul României poate găsi sprijin, în cazul în care Marile Puteri îl constrâng să analizeze tratatul pe care l-a semnat.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Aceasta a fost a treia etapă. Scopul Guvernului român a fost nu numai să schimbe proporţia proprietăţilor, dar şi numărul proprietarilor. Toate acestea au fost numai pretext. Ei au dorit să ruineze proprietarii unguri. Să vedem cum au procedat. În cazul arendării forţate, au fixat un preţ de 15 până la 45 coroane per arpen, care este preţul unei găini. Fermierul ar accepta să plătească un preţ mai ridicat, de până la 1000 coroane per arpen, având în vedere că poate obţine din teren până la 6000 coroane. În mod frecvent arenda este insuficientă pentru plata taxelor şi a datoriilor. Prin intermediul acestui sistem, în comitatul Haromszet dl Nicholas Domokose a fost deposedat de 400 arpeni, iar dl Gabriel Kovasznay de 150 arpeni etc. Mai mult, arendele nu sunt plătite proprietarului, ci statului. Proprietarii nu vor primi nici un ban. Aceasta este o confiscare mascată a proprietăţii! Să vedem acum ce compensare s-a fixat în cazul exproprierii. Plata se face în obligaţiuni amortizabile în 50 de ani, emise la o rată de 5%, calculate în lei. Este interzisă vânzarea sau ipotecarea acestor obligaţiuni. Aceasta înseamnă stagnarea economică a unei întregi clase sociale şi excluderea, de la evoluţia economică, a acelora care au doar pământ în proprietate. Cum aceasta este situaţia ungurilor, ei sunt astfel condamnaţi la moarte economică. Dacă ţinem cont că preţurile fixate în Transilvania erau cele din 1913, în vreme ce în România erau cele din 1916, nu mai există nici un dubiu în ceea ce priveşte tendinţa acestor legi. Ea este mult prea evidentă. Se cunoaşte faptul că valoarea banului a scăzut, în comparaţie cu alte valori. Comparaţi cotele de schimb de la Bursa din Zürich din anul 1913, cu cele din 1920. Deseori proprietarul, a cărui proprietate a fost ipotecată, nu va primi nici o compensaţie după ce va plăti creditorii. Chiar cei care au ipotecat vor pierde parţial sau total banii pe care i-au împrumutat, de vreme ce valoarea proprietăţii, care rămâne în posesia actualilor deţinători, va scădea astfel încât nu va fi posibil să achite toate cheltuielile pentru proprietatea rămasă. Tratatele nu permit jefuirea minorităţilor etnice. Guvernul român este liber să introducă reforme; dar cel puţin să-şi plătească victimele astfel încât această reformă să nu fie doar un adevărat fiasco şi o jefuire mascată. Aceasta a fost a patra etapă. Nu putem accepta nerespectarea, încă de la început, a clauzelor Tratatului de Pace. Până în prezent, Guvernul ungar a aşteptat, încrezându-se în cuvintele domnului Garoflid, ministru român şi preşedintele Comitetului agrar, care a caracterizat Reforma agrară din Transilvania ca fiind „scandaloasă" şi „demagogică". Oricum, decretul din 5 noiembrie a fost o mare decepţie şi nu este posibil să mai aşteptăm fără a sacrifica interesele vitale ale minorităţilor ungare. Guvernul regal ungar protestează vehement împotriva unui astfel de precedent, care poate crea altele, în detrimentul avantajelor pe care Tratatul de Pace le conferă Ungariei.

Guvernul ungar nu doreşte să se amestece în treburile interne ale României şi nu poate să-şi aroge dreptul de a obţine privilegii pentru conaţionalii din România. Dar el doreşte să păstreze drepturile pe care le are conform Articolului 47, Secţiunea 3, prin care România recunoaşte şi confirmă, în ceea ce priveşte Ungaria, angajamentul de a introduce, într-un Tratat încheiat cu Puterile aliate şi asociate, toate dispoziţiile considerate

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

necesare de acele Puteri, prin care să protejeze interesele locuitorilor din România, care sunt de altă naţionalitate, limbă şi religie.

Guvernul ungar nu renunţă nici la drepturile articolului 63, Secţiunea 3, din Tratat, mai ales datorită faptului că nu poate garanta executarea Tratatului de la Trianon, dacă una din părţi dă exemplu de interpretare pentru cealaltă parte. Persecutarea ungurilor din Transilvania a umplut Ungaria de refugiaţi şi a creat o stare de spirit deloc favorabilă îmbunătăţirii relaţiilor dintre cele două ţări. De asemenea, multe bănci ipotecare din Ungaria sunt în pericol de faliment şi ameninţă Franţa, Belgia, Elveţia, Olanda etc., cu pierderea unei jumătăţi de miliard. Aceste ţări deţin numeroase ipoteci asupra proprietăţilor din Transilvania. Arenzile vor fi afectate de faptul că aceste pământuri sunt vândute la preţuri scăzute. Tratatul de Pace conţine mijloace de a rezolva aceste probleme într-o manieră prietenească şi echitabilă.

Guvernul ungar are onoarea de a solicita Marilor Puteri, semnatare ale acestor tratate, să intervină de urgenţă la Guvernul român, pentru a suspenda imediat, în Transilvania, Decretul din 20 septembrie 1919 şi din 5 noiembrie, ca fiind contrar Tratatului de armistiţiu (Articolul 46, anexat la Convenţia de la Haga), şi deoarece contravine Tratatului de Pace.

Mai mult, Guvernul ungar va fi recunoscător Marilor Puteri dacă acestea ar favoriza realizarea unei înţelegeri cu România, care ar permite minorităţilor ungare din Transilvania să-şi salveze existenţa materială şi morală.

Din partea Guvernului
(Semnat Teleki M.P.),
ministrul afacerilor externe

80

1921 noiembrie. Raport întocmit de geograful francez E. de Martonne în urma unei călătorii în România, conţinând observaţii asupra situaţiei minorităţilor din Transilvania, Bucovina şi Basarabia.

Extrait d'un rapport sur la Roumanie
par M.E. de Martonne
(Novembre 1921)

Rapports de l'ancienne Roumanie
avec les pays annexés

L'union des provinces détachées de l'Autriche-Hongrie et de la Russie avec l'ancienne Roumanie, accueillie partout avec l'enthousiasme au premier moment, a fait surgir des difficultés sociales et politiques qu'on aurait pu prévoir, mais qui n'en ont pas moins surpris. Il a fallu pourvoir aux fonctions administratives occupées jusque là exclusivement par des Hongrois, des Allemands ou des Russes. Trouver un nombre de préfets double de celui de l'ancienne Roumanie n'était pas facile. Les Roumains en

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Hongrie avaient toujours été tenus à l'écart des fonctions publiques, à moins qu'il ne se magyarisent. En Bessarabie c'était pire encore; les neufs dixièmes des Roumains étaient illéttrés, par suite de l'absence d'écoles. Le personnel recruté hâtivement dans l'ancien Royaume et expédié dans les nouvelles provinces n'a pas toujours répondu aux nécessités de la situation. J'ai rencontré dans mes voyages de très jeunes gens, sans expérience, faisant fonction de „primpretor" c'est à dire à peu près de sous préfet en Transylvanie. D'autres fois, j'ai trouvé la même situation confiée à un notable roumain du pays manquant complètement d'autorité. J'ai entendu dire qu'on a dû changer plusieurs fois en Bessarabie des administrateurs incompétents ou indignes.

En Transylvanie et en Bucovine surtout, on a pu trouver sur place quelques bons éléments, avocats mêlés aux luttes politiques contre les Hongrois, Roumains que la magyarisation ou la germanisation avaient touchés juste assez pour leur permettre d'acquérir quelque expérience administrative; tel notamment le Préfet de Campulung. Mais le plus souvent il a fallu avoir recours à des Roumains du Royaume; les meilleurs se découragent vite. Qu'on songe à la vie du Roumain de Bucarest, habitué à un certain confort, à des distractions, et qui se trouve envoyé comme Préfet dans une de ces petites villes de Bessarabie, gros village aux maisons basses bordant des rues changées en cloaques à la moindre pluie. Souvent peuplés de Juifs sordides. Sa situation en sera pas beaucoup plus agréable dans une ville de Transylvanie, où domine l'élément hongrois franchement hostile ou l'élément allemand plus docile en apparence, mais retranché dans un isolement méprisant.

Toutes proportions gardées, nous avons connu les difficultés du même ordre en Alsace; de même que nous en avons triomphé, il est certain que les Roumains viendront à bout avec le temps, d'une situation délicate. *Les allogènes* – La présence d'éléments allogènes assez nombreux est certainement la principale difficulté pour les administrateurs roumains. Les Hongrois peuvent être en réalité moins de 1.800.000, chiffre donné par les recensements qu'ils ont faits; leur importance dépasse néanmoins celle qu'indique ce chiffre, car ils forment la majorité de la population des villes en Transylvanie, quand ce ne sont pas les Allemands. Ils possèdent à peu près toutes les grandes propriétés, étaient les seuls fonctionnaires, tenaient la plupart des maisons de commerce, exercaient à peu près seuls les professions libérales, avocat, médecin, journaliste, etc. Il faut être bien averti de cette situation pour ne pas être dupe d'une illusion qui a trompé plus d'un enquêteur anglo-saxon: le voyageur qui va de ville en ville, sans visiter les campagnes, n'entend guère parler que le hongrois ou l'allemand; à l'hôtel, dans les magasins, à la poste, à la gare, dans le train.

Les Roumains n'ont pas fait tout ce qu'ils auraient pu essayer pour effacer l'empreinte magyare des villes et des administrations. Sur la ligne d'Oradea Mare à Satmar, j'ai vu collées sur les wagons des étiquettes en hongrois, portant l'entête C.F.R. donc imprimées depuis l'annexion. Le personnel des chemins de fer, caissier, porteur, contrôleur, est encore presque partout hongrois. De même dans les postes, où il m'est arrivé de ne pouvoir me faire comprendre, ni en français, ni en roumain.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Dans les villes, les magasins ont toujours une double enseigne, en roumain et en hongrois. A Cluj, les Hongrois ont leurs écoles, leurs églises, leurs journaux, leurs thêatres; et le théâtre hongrois est fréquenté même par les Roumains. Tous les fonctionnaires hongrois qui ont accepté de prêter serment de fidélité au roi ont conservé leur poste ou ont eu un poste équivalent. A l'Université de Cluj, le zoologue Apati, qui jouissait d'une réputation européenne, n'a été expulsé qu'après avoir pris part a une tentative de révolte; le bibliothécaire est resté en fonction, le professeur de géologie, en âge de retraite, a été nommé conservateur des collections. Un Hongrois est aussi conservateur du musée archéologique et du musée carpatique.

Quand on a vécu dans le pays, on ne peut s'empêcher de sourire des bruits répandus par une propagande surnoise sur les „persécutions" dont seraient victimes les Hongrois. Etant donné l'attitude arrogante qu'ils ont souvent encore, les tentatives de révolte qui ont eu lieu après l'armistice et les complots qu'on a plusieurs fois découverts ensuite, j'ai l'impression au contraire que les Roumains montrent une tolérance louable, surtout après ce qu'ils avaient eux-même souffert de leurs anciens maîtres. Ils ont eu la naiveté d'incorporer les contingents hongrois de la classe appelée sous les drapeaux en 1920 dans les régiments voisins de la frontière. Nombreuses ont été les désertions avec armes. Le Général Petala a soutenu dès le début, qu'on devait renoncer pendant quelques années à incorporer les jeunes hongrois, à moins d'en former des bataillons de pionniers, cantonnés dans l'ancien Royaume.

Le même général me racontait un des faits dont il a eu à s'occuper pendant la durée de l'état de siège et qui est bien caractéristique de la mentalité hongroise. Une baronne reçoit très mal le gendarme roumain, venu demander un renseignement. Citée devant le conseil d'enquête militaire, elle s'excuse pleurant dans ces termes: „Comment pouvais-je m'imaginer que, moi, Baronne, je dusse répondre à un misérable serf roumain?" ...

Cluj était, sous la domination hongroise, une ville de fonctionnaires et d'aristocrates magyars. Quelques calèches à deux chevaux, conduits par un cocher sanglé dans la veste à brandebourg et coiffé du chapeau à pompon avec queue, circulent encore dans les rues, rappelant modestement les superbes équipages qui traversaient à fond de train la grande place et défilaient sur le corso chaque après-midi. Un tramway conduisant à la gare, assez éloignée du centre de la ville, a été suprimé presque aussitôt établi, il y a trente ans, parce qu'il offusquait les yeux des aristocrates et effrayait leurs chevaux. A l'Université, les étudiants fils de grande famille tenaient le haut du pavé. On en voyait encore quelques uns, au début de l'occupation roumaine, passer toute la journée au café New York ou Europe jouant aux cartes et fumant. Naturellement, tout le commerce était hongrois et la ville qui avait d'abord été jusqu'au XVIII ième siècle une ville allemande, comme la plupart des villes transylvaines, était devenue purement magyare; seuls les faubourgs étaient habités par des Roumains.

En comparant Cluj tel que je l'ai connu autrefois avec ce que j'ai vu dès le début de mon séjour, je constate déjà des changements. Ayant quitté plusieurs fois la ville pour y revenir d'Avril à Septembre, je puis affirmer

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

que dans ces six mois le caractère de l'agglomération s'est modifié sensiblement. Centre administratif et militaire de la Transylvanie, Cluj doit, pour les mêmes raisons qui l'avaient magyarisé, prendre un cachet roumain. Sur les trottoirs de la grande place, dans les cafés et restaurants, partout les uniformes roumains; les fonctionnaires roumains sont légion, car, outre les pouvoirs locaux institués par le „Conseil dirigeant“ qui a été le premier pouvoir légal après l'expulsion des autorités hongroises, et qu'on a jugé politique de laisser subsister encore quelque temps, il y a les administrations représentant Bucarest. Ainsi, il y a deux préfets du Département et deux Préfets de Police, sans compter le ministère de l'intérieur de Transylvanie ... Ajoutez à cela les Banques et Sociétés de commerce roumaines qui sont venues chercher à créer un centre d'affaires, dépossédant les hôtels et concourant à la crise du logement.

Peu à peu, les commerçants, qui ne parlaient que le Hongrois ont été forcés de se servir du Roumain, que la plupart n'ignoraient pas, mais ne voulaient ou n'osaient parler sous l'ancien régime. Dans tous les hôtels, restaurants, cafés, épiceries, magasins de nouveautés, le Roumain résonne. On l'entend presqu'autant que le Hongrois dans le rues.

Les fonctionnaires hongrois qui sont restés en place et qui sont bien traités, notamment dans l'Université, paraissent se comporter très correctement. Plusieurs se rappellent que leur famille n'est pas d'origine magyare, mais allemande, slave, ou même roumaine.

Je cite des faits que je connais. Il est probable qu'un processus analogue s'accomplira dans les autres villes. On voit dans certains journaux roumains d'opposition des réclamations contre la politique de tolérance; on cite des articles haineux qui paraissent librement dans les journaux hongrois, on note la prosperité des écoles hongroises, la prétention d'avoir même une université hongroise on fait état des complots qui sont le fait de quelques exaltés et qui deviendront de plus en plus rares. J'espère que les Roumains continueront une politique de tolérance et je suis persuadé qu'elle donnera de bons résultats.

Par la force des choses, les villes entourées d'une campagne roumaine, pénétrées par les fonctionnaires et le commerce qui prend naturellement le vent du pouvoir, deviendront de moins en moins hongroises et de plus en plus roumaines.

En Bukovine, les conditions sont différentes de celles qu'on rencontre en Transylvanie. Bien que j'y aie passé que quelques jours, j'ai eu le temps de faire des constatations intéressantes. Le pays est ici nettement divisé en deux parties; le Sud-Est purement roumain, le Nord-Ouest en grande majorité ruthène. Les villes sont peuplées d'Allemands et de Juifs. La seule préfecture de Campullung est roumaine; c'est un gros village plûtot qu'une ville. Les Juifs parlent allemand. C'est l'Allemand qui est la langue de la société, comme le Français à Bucarest; des siècles de domination autrichienne ont implanté l'idée que germanisme et civilisation sont synonymes. J'ai entendu des Roumaines parler allemand entre elles. Le préfet de Campullung, un des fonctionnaires les plus distingués que j'ai connus, marié à une femme d'origine allemande, homme intruit d'ailleurs et parlant assez bien le français, est entouré de livres allemandes. L'irrédentisme

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

roumain était en Bukovine une machine politique et un levier de revendications sociales, la propriété rurale étant aux mains des Allemands, mais la Roumanie elle-même était bien peu connue. Il résulte de ces circonstances une situation particulière qui surprend un peu, et qu'on a peine à comprendre. A Cernautzi, il m'a semblé que l'élément roumain, renforcé par l'arrivée de l'armée et des fonctionnaires, était bien loin de vivre sur le pied d'hotilité avec les Allemands encore nombreux. Le maire est un Allemand, qui parle roumain et qui m'aurait salué en Allemand si je n'avais manifesté ma préference pour la langue du pays que je parle moi-même. L'université a conservé un certain nombre de professeurs allemands, et j'ai eu l'echo des polémiques dans la presse locale, reprochant au Recteur d'exiger que les cours fussent tous fait en roumain.

Je ne peux pas dire que la Bukovine regrette d'être ratachée à la Roumanie. Mais il me semble que le problème des allogènes se présente ici tout autrement qu'en Transylvanie. On est au début d'une évolution qui peut être longue ou assez rapide suivant les circonstances.

Les Roumains. La fusion des nouvelles provinces avec l'ancien Royaume resterait, même si les allogènes étaient moins nombreux, une question délicate, par le fait seul que ces provinces ont vécu pendant des siècles sous un régime politique particulier. Il y a même chez les Roumains, un esprit local qui persiste et persistera longtemps sans doute en Transylvanie, comme en Bukovine, comme en Bessarabie. On ne saurait voir d'inconvénient à ce qu'il se perpétue, à ce qu'il y ait quelque originalité régionale, pourvu que cette originalité ne compromette pas l'unité. Il faut dire tout de suite qu'il s'agit de nuances, qui sont bien loin d'avoir l'importance des dissentiments profonds séparant, par exemple, en Yougoslavie, les Croates et Slovènes des anciens Serbes. Pourtant ce sont des nuances qui ne sont pas négligeables. Les incidents sont quotidiens et frappent vivement celui qui serait tenté d'oublier la force de l'empreinte mise par des siècles de vie politique séparée.

On sait que le ministère qui a succédé au cabinet libéral après l'union, avait pour chef un Transylvain, le Dr. Vaida et était composé en grande partie de Transylvains. Les libéraux qui sont nombreux dans les rangs des universitaires et comptent encore maints journaux à leur dévotion, ne cessent de dénoncer les méfaits de ce ministère. „Les Transylvains, dit-on, sont arrivés avec des prétentions extraordinaires; la vieille Roumanie était pourrie, ils étaient les sauveurs. En réalité ils manquaient de toute expérience administrative; la plupart des députés transylvains étaient de petits avocats sans cause, des professeurs ratés, même des étudiants d'Université, arrivés par la démagogie; on s'est lancé dans des expériences lamentables; le Ministre des Travaux publics, le Dr. Lupu, a organisé lui-même la grève des ateliers de chemin de fer qui a achevé la désorganisation du réseau“ ... Voilà des propos que j'ai entendus plus d'une fois.

Les Transylvains de leur côté ne laissent pas de se plaindre de leurs frères de l'ancien Royaume. On entend partout des réclamations contre le pouvoir central; les préfets ne sont pas choisis convenablement, les bonnes volontés locales ne sont pas utilisées. Les initiatives qui devaient être facilitées par la persistance d'organes créés par le Conseil dirigeant et

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

maintenus jusqu'à présent, sont paralysées par la complication des rouges, la lenteur avec laquelle se transmettent les demandes et les décisions, passant par les bureaux de Cluj et ceux de Bucarest. L'Université de Cluj se plaint, à juste titre il faut l'avouer, des retards étonnants que souffrent les ordonnancements de crédits, du refus de tenir des promesses faites, du désordre des bureaux, du ministère de l'Instruction publique. On remarque que les hommes politiques de l'ancienne Roumanie ne connaissent pas la Transylvanie. Parmi les Ministres actuels, un seul est venu à Cluj et c'est une personnalité de second ordre. Ni Monsieur Take Ionescu, ni Titulescu, ni le Général Averescu n'ont trouvé le temps de visiter une ville de Transylvanie. La politique aidant, les pires excès de langage sont possibles: un député transylvain a dit à la tribune que tout allait mieux du temps des Hongrois. Il ne faut ni s'étonner de ces dissentiments ni en exagérer l'importance. Ils sont du même ordre que les incidents soulevés par la reprise de l'Alsace-Lorraine et les maladresses qui ont marqué les débuts de notre administration. On en a la preuve précisément lorsque se produisent des écarts de langage comme celui que je viens de citer. Toute la presse locale proteste avec véhémence. Le temps aplanira les difficultés, sans empêcher que les Transylvains ne gardent <pourtant> une tournure d'esprit particulière. Dans un esprit particulier entre pour beaucoup la vie religieuse, plus intense que dans la vieille Roumanie. Les Uniates sont très près des catholiques; leurs prêtres sont plus instruits et d'une valeur morale très supérieure à celle des popes orthodoxes, ils ont dans les villages et les petites villes une influence réelle. Parmi les intellectuels, le sentiment religieux existe comme chez nous, ce qui est inconnu dans la Roumanie orthodoxe. Cela et l'influence de la culture allemande donne aux Transylvains une apparence plus sérieuse et plus disciplinée, un certain respect de l'ordre, moins de fantaisie et d'initiative peut-être.

J'ai déjà indiqué l'esprit local qui existe en Bukovine. L'empreinte allemande n'est nulle part plus forte. Un sentiment de supériorité naif paraît, là encore, avoir prévalu et prévaloir maintenant même chez les hommes politiques roumains, sentiment dans lequel entre pour quelque chose la culture germanique. On est fier d'être „Bucovinien" tout en étant content d'être „Roumain", mais on tient essentiellement à garder une certaine autonomie. Des froissements peuvent en résulter sans conséquences graves. La Bucovine ne peut prétendre à l'indépendance et elle ne peut être rattachée qu'à la Roumanie.

La situation est plus délicate en Bessarabie et il n'est pas douteux qu'elle pourrait devenir critique si une Russie unie et puissante voulait élever la voix. Les administrateurs roumains se sont montrés dans bien des départements au dessous de leur tâche. J'ai déjà dit pourquoi. Quand on a fait appel à des forces locales, on s'est aperçu que l'empreinte russe était bien loin d'être effacée dans les esprits des intellectuels. J'ai entendu se plaindre que le Zemstvo de Soroka donnait des bourses d'étude pour Prague, au lieu de Bucarest ou Paris. La réforme agraire a été faite en Bessarabie avec précipitation et avec un mépris exagéré des droits des propriétaires qui même Roumains, gardent un ressentiment facile à comprendre. Les députés de Bessarabie appuyent souvent à la Chambre les

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

revendications du parti paysan de l'ancienne Roumanie, qui frisent le communisme, et on en parle à Bucarest avec quelque aigreur. La Bessarabie est d'ailleurs peu connue encore dans l'ancienne Roumanie. Aucun homme politique de marque n'est allé la visiter; on attend à Kichinev la visite d'un ministre. Le pays est encore sous le régime de l'occupation militaire; le Dniester est un front de guerre, derrière lequel les bataillons s'échelonnent en profondeur campés dans les villages, et le long duquel circulent constamment des patrouilles. Chaque semaine des bolchéviks passent et on en arrête porteurs de tracts, ou même de bombes; des attentats ont été commis plusieurs fois sur le chemin de fer, des agents de police ont été tués dans les rues de Kichinev pendant mon séjour.

Je ne crois pas cependant que l'on puisse dire que la situation ait empiré depuis que j'ai vu la Bessarabie en 1919. Il reste le fond fondamental que la grande masse de la population paysanne est roumaine. On a fait un grand effort pour créer partout des écoles; il faut attendre que la nouvelle génération qui s'y forme élève la voix. Si la Russie ne peut bouger jusque là, il y a toute chance pour que la Bessarabie devienne, comme la Transylvanie, partie intégrante de la Roumanie, en gardant une originalité locale assez marquée.

▼

Arhivele Statului Bucureşti, colecţia Microfilme Franţa, r. 192, c. 974-986; Ministère des Affaires Etrangères, Archives Diplomatiques; Direction des Affaires Politiques et commerciales, vol. 72, serie Z, carton 580, dossier 1.

Traducere

Extras dintr-un raport despre România
al domnului E. de Martonne
(Noiembrie 1921)

Relaţiile vechii României cu provinciile anexate

Unirea cu vechea Românie a provinciilor desprinse din Austro-Ungaria şi Rusia, primită la-nceput peste tot cu entuziasm, a determinat apariţia unor probleme sociale şi politice inerente care au produs o mare surpriză. A fost necesar să se recurgă la înlocuirea maghiarilor care deţinuseră în exclusivitate funcţiile administrative, cu germani sau cu ruşi. Să găseşti un număr de două ori mai mare de prefecţi ca cel din vechea Românie, nu era un lucru tocmai uşor. Românii fuseseră dintotdeauna excluşi în Ungaria de la ocuparea vreunei funcţii publice, cu excepţia celor care se maghiarizau. În Basarabia era chiar mai rău; nouă zecimi dintre români erau analfabeţi, din lipsă de şcoli. Personalul recrutat în grabă în Vechiul Regat şi expediat în noile provincii nu a răspuns întotdeauna nevoilor impuse de situaţie. Am întâlnit în călătoriile mele oameni foarte tineri, fără experienţă, în funcţia de „primpretor“ adică aproximativ acelaşi lucru cu subprefectul în Transilvania. Am întâlnit şi o altă situaţie, încredinţarea acestei funcţii unei persoane cunoscute din ţară, de origine română, dar lipsită complet de autoritate. Am auzit spunându-se că în Basarabia a fost

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

necesară de multe ori schimbarea administratorilor incompetenţi sau nedemni.

În Transilvania şi, mai ales, în Bucovina s-au putut găsi pe loc unele elemente corespunzătoare, avocaţi amestecaţi în luptele politice împotriva ungurilor, români care avuseseră de-a face cu maghiarizarea sau germanizarea în suficientă măsură pentru a avea o oarecare experienţă administrativă; un astfel de exemplu este prefectul din Câmpulung. Cel mai adesea însă, a fost nevoie să se apeleze la români din Regat; însă cei mai buni s-au descurajat repede. Să ne gândim la situaţia românului din Bucureşti, obişnuit cu un anumit confort, cu distracţii, trezindu-se trimis ca prefect într-unul din micile oraşe ale Basarabiei; un fel de sate mai mari cu case joase pe marginea străzilor care se transformă într-o imensă baltă la cea mai mică ploaie. Cel mai adesea aceste orăşele sunt populate de evrei murdari. Situaţia lui n-ar fi cu nimic mai agreabilă nici într-un oraş din Transilvania, unde domină elementul maghiar ostil pe faţă, sau elementul german mai blând în aparenţă, retras însă într-o izolare dispreţuitoare.

Păstrând proporţiile, noi am avut de-a face cu astfel de greutăţi în Alsacia; aşa cum şi noi am rezolvat în cele din urmă situaţia, la fel şi românii, cu timpul, vor rezolva această situaţie delicată.

Alogenii – Prezenţa în număr destul de mare a elementelor alogene este, desigur, cea mai mare dificultate pentru administraţia românească. Maghiarii pot fi în realitate mai puţini de 1.800.000, cifră rezultată din recensămintele lor; importanţa prezenţei lor depăşeşte totuşi simpla prezenţă numerică dat fiind că ei formează majoritatea populaţiei oraşelor din Transilvania, acolo unde această majoritate nu e reprezentată de saşi. Ei au controlul asupra tuturor marilor proprietăţi, ei sunt funcţionarii, ei sunt proprietarii caselor de comerţ, numai ei practică meseriile liberale de avocat, medic, ziarist, etc. Trebuie să fii avertizat asupra acestei situaţii pentru a nu fi păcălit de iluzia care a înşelat mai mulţi observatori anglo-saxoni: călătorul care merge din oraş în oraş, fără a vizita şi satele, nu aude vorbindu-se decât maghiara sau germana; la hotel, în magazine, la poştă, la gară, în tren.

Românii n-au făcut tot ce era posibil pentru a atenua amprenta maghiară lăsată asupra oraşelor şi asupra administraţiei. Pe linia Oradea Mare – Satu Mare, am văzut lipite pe vagoane etichete scrise în limba maghiară având antetul CFR, deci imprimate după anexare. Personalul căilor ferate, casieri, hamali, controlori, este încă aproape peste tot de origine maghiară. La fel cel din poşte, unde mi s-a întâmplat să nu mă pot face înţeles nici în franceză, nici în română.

Magazinele din oraşe au întotdeauna firma în ambele limbi: maghiară şi română. La Cluj, cetăţenii maghiari au şcolile lor, bisericile lor, ziarele lor, teatrul lor; teatrul maghiar este frecventat şi de români. Toţi funcţionarii maghiari care au acceptat să depună jurământ de credinţă regelui şi-au păstrat postul sau au primit unul echivalent. La Universitatea din Cluj, zoologul Apati, care se bucura de o reputaţie europeană, nu a fost expulzat decât după ce a participat la o tentativă de revoltă; bibliotecarul a rămas în funcţie; profesorul de geologie aflat la vârsta pensiei, a fost

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

numit responsabil cu păstrarea colecţiilor de roci. Tot un ungur este conservator la Muzeul de arheologie şi la Muzeul de istorie a Transilvaniei.

Cine a trăit un timp în România nu se poate abţine să nu râdă când aude de zvonurile răspândite de o propagandă răuvoitoare referitoare la „persecuţiile“ ale căror victime ar fi ungurii. Ţinând cont de atitudinea arogantă pe care o mai au încă adeseori, de încercările de revoltă care au avut loc după armistiţiu şi de comploturile descoperite de mai multe ori după aceea, am impresia că, dimpotrivă, românii sunt de o toleranţă lăudabilă, mai ales după ceea ce au avut ei înşişi de suferit din pricina foştilor stăpâni. Ei au avut naivitatea de a încorpora contingentele maghiare ale categoriilor sociale chemate sub arme în anul 1920 în regimentele din vecinătatea frontierei. Mulţi dintre cei chemaţi au dezertat cu arme cu tot. Generalul Petala a susţinut încă de la început că ar trebui să se renunţe câţiva ani la încorporarea tinerilor maghiari sau să se formeze doar batalioane de soldaţi, cantonaţi în Vechiul Regat.

Acelaşi general mi-a povestit un fapt petrecut în timpul stării de asediu, foarte caracteristic de altfel pentru mentalitatea ungurilor. O baroană l-a primit foarte prost pe jandarmul român venit să-i ceară o informaţie. Citată în faţa Consiliului militar de anchetă, ea s-a scuzat, plângând, în aceşti termeni: „Cum aş fi putut să-mi închipui că eu, o Baroană, trebuia să răspund unui amărât de slugoi român?...“

Clujul era, pe vremea aceea, sub dominaţie maghiară, un oraş de funcţionari şi de aristocraţi maghiari. Pe străzi încă mai circulă câteva caleşti cu doi cai, conduse de un vizitiu cu bici, îmbrăcat în vestă cu galoane şi cu o pălărie cu ciucure, amintind în chip modest superbele echipaje care traversau în goana mare piaţa din centrul oraşului şi defilau pe corso în fiecare după-amiază. Acum 30 de ani a fost scos din funcţiune, după ce abia fusese instalat, un tramvai ce mergea la gară, care se află destul de departe de centrul oraşului, pentru că deranja privirile aristocraţilor şi le speria caii. La Universitate, studenţii provenind din mediile aristocratice erau privilegiaţi. Puteau încă fi văzuţi câţiva, la începutul ocupaţiei româneşti, petrecându-şi ziua întreagă la cafeneaua New York sau Europa, jucând cărţi şi fumând. Şi comerţul era, bineînţeles, în mâna ungurilor, iar oraşul care fusese până în secolul al XVIII-lea un oraş german, la fel ca majoritatea oraşelor transilvănene, devenise exclusiv maghiar; numai micile târguri mai erau locuite de români.

Comparând Clujul aşa cum îl ştiam de altă dată cu ceea ce am văzut încă de la începutul actualei mele vizite, constat multe schimbări. Plecând de mai multe ori din oraş pentru a reveni apoi, în perioada aprilie-septembrie, pot afirma că, în aceste şase luni structura etnică a populaţiei s-a modificat sensibil. Centru administrativ şi militar al Transilvaniei, Clujul trebuie, din aceleaşi motive care au determinat maghiarizarea lui, să capete o amprentă românească. Pe trotuarele din piaţa din centrul oraşului, în cafenele şi restaurante, peste tot uniforme româneşti; funcţionarii români sunt în număr mare, căci, în afară de puterile locale instituite de „Consiliul Dirigent“, care a fost prima putere legală după alungarea autorităţilor maghiare, şi care s-a socotit politiceşte vorbind că trebuie lăsat să funcţioneze încă o bucată de vreme, şi alături de ei persoanele din admi-

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

nistraţie care reprezintă Bucureştiul. Astfel, există doi prefecţi ai Departamentului şi doi prefecţi de Poliţie, fără a mai pune la socoteală Ministerul de Interne al Transilvaniei...

Adăugaţi la toate acestea Băncile şi Societăţile de comerţ româneşti care au venit să încerce să creeze un centru de afaceri, ocupând hotelurile şi contribuind astfel la o criză de locuinţe.

Încetul cu încetul, negustorii care nu vorbeau decât ungureşte, au fost obligaţi să vorbească româneşte, limbă pe care cei mai mulţi o ştiau, dar nu voiau sau nu îndrăzneau s-o folosească în vechiul regim. Acum în toate hotelurile, restaurantele, cafenelele, farmaciile, magazinele, se aude vorbindu-se româneşte. Pe străzi se vorbeşte româneşte la fel de mult ca ungureşte.

Funcţionarii unguri care au rămas pe loc şi care sunt bine trataţi, în special la Universitate, se pare că se comportă foarte corect. Mulţi dintre ei îşi amintesc acum că familia lor nu este de origine maghiară ci germană, slavă sau chiar română.

Vorbesc numai despre lucruri pe care le cunosc direct. Se pare că şi în celelalte oraşe va avea loc un proces asemănător. În unele ziare româneşti de opoziţie pot fi citite diverse incriminări ale politicii de toleranţă; sunt citate articolele duşmănoase care apar în ziarele ungureşti, se vorbeşte despre prosperitatea şcolilor maghiare, despre pretenţia ungurilor de a avea chiar şi o Universitate, se citează tot felul de comploturi care sunt de fapt opera unor exaltaţi şi care sunt, oricum, din ce în ce mai rare. Sper că românii vor continua această politică de toleranţă şi sunt convins că ea va da rezultate bune.

Prin forţa lucrurilor, oraşele, înconjurate de sate româneşti, în care pătrund tot mai mulţi funcţionari şi ia amploare comerţul, vor deveni din ce în ce mai puţin ungureşti şi din ce în ce mai mult româneşti.

În Bucovina, condiţiile sunt diferite de cele întâlnite în Transilvania. Deşi am stat acolo numai câteva zile, am avut timp să constat unele lucruri interesante. Acest ţinut este împărţit clar în două părţi; sud-estul exclusiv românesc, nord-vestul populat în cea mai mare parte de ruteni. Oraşele sunt populate de nemţi şi de evrei. Singură prefectura din Câmpulung este românească, aceasta fiind mai degrabă un sat mai mare decât un oraş. Evreii vorbesc nemţeşte. Germana este limba folosită de lumea bună, aşa cum franceza este cea folosită la Bucureşti; anii de stăpânire austriacă au reuşit să imprime ideea că germanismul este sinonim cu civilizaţia. Am auzit românce vorbind nemţeşte între ele. Prefectul din Câmpulung, unul dintre cei mai distinşi funcţionari pe care i-am cunoscut, căsătorit cu o nemţoaică, un om instruit de altfel, vorbind destul de bine franţuzeşte, este înconjurat de cărţi nemţeşti. Iredentismul românesc era în Bucovina o maşină politică şi o pârghie pentru revendicările sociale, proprietatea ţărănească fiind în mâinile nemţilor, dar în România în sine era puţin cunoscută. Din toate aceste împrejurări rezultă o situaţie specială care surprinde puţin, şi care este greu de înţeles. La Cernăuţi, mi s-a părut că elementul românesc, întărit prin venirea armatei şi a funcţionarilor, era departe de a avea resentimente faţă de nemţii încă numeroşi din ţinut... Primarul este un neamţ care vorbeşte româneşte şi care m-ar fi salutat

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

nemţeşte dacă eu nu mi-aş fi manifestat preferinţa pentru limba română, pe care o vorbesc şi eu. Universitatea i-a păstrat pe câţiva profesori nemţi şi am putut citi pe această temă polemici în presa locală, reproşând rectorului că nu toate cursurile se ţin în limba română.

Nu pot spune că Bucovina regretă că s-a unit cu România. Mi se pare însă că aici problema alogenilor se pune cu totul altfel decât în Transilvania. Avem de-a face cu o evoluţie care poate fi de lungă sau scurtă durată în funcţie de împrejurări.

Românii

Alipirea noilor provincii la Vechiul Regat va rămâne, chiar dacă alogenii sunt mai puţin numeroşi, o problemă delicată, prin simplul fapt că aceste provincii au trăit veacuri întregi sub un regim politic special. Şi la români există un spirit local care persistă şi va persista încă multă vreme fără îndoială în Transilvania, ca şi în Bucovina, ca şi în Basarabia. Nimeni nu va vedea nimic rău în perpetuarea acestui spirit local, în faptul că există un specific regional, dacă acesta nu afectează cu nimic unitatea. Trebuie spus că aici e vorba de nuanţe, care nu au nici pe departe importanţa profundelor resentimente care-i dezbină, de exemplu, în Jugoslavia pe croaţi şi sloveni, de sârbi. Aceste nuanţe nu sunt însă neglijabile. Incidentele sunt frecvente şi-l uimesc pe cel care ar fi tentat să uite cât de puternică este amprenta lăsată de secolele de viaţă politică separată.

Se ştie că guvernul care a urmat cabinetului liberal după unire avea ca prim ministru un transilvănean, dr. Vaida, şi era format în cea mai mare parte din ardeleni. Liberalii, care sunt în număr mare universitari şi au încă în slujba lor multe ziare, nu încetează să denunţe prejudiciile aduse de acest guvern. „Transilvănenii, se spune prin aceste ziare, au venit de la început cu pretenţii mari; România de până la venirea lor era pierdută, ei îi sunt salvatorii. În realitate le lipseşte experienţa administrativă; majoritatea deputaţilor transilvăneni sunt nişte bieţi avocaţi fără procese, profesori rataţi, chiar şi studenţi ai Universităţii, ajunşi în Cameră prin demagogie; s-au lansat în tot felul de afaceri lamentabile; Ministrul lucrărilor publice, dr. Lupu, a organizat el însuşi greva atelierelor de la căile ferate, a provocat el însuşi dezorganizarea reţelei...“ Iată afirmaţii pe care le-am auzit adesea.

Nici transilvănenii nu s-au lăsat mai prejos şi se plâng de fraţii lor din fostul regat. Peste tot se aud numai reclamaţii împotriva puterii centrale; prefecţii nu sunt aleşi cum trebuie, nu se profită de bunăvoinţa autorităţilor locale. Iniţiativele, în loc să fie încurajate prin continuitatea organelor create de Consiliul Dirigent şi menţinute până în prezent, sunt paralizate printr-un sistem birocratic complicat, prin greutatea cu care se transmit cererile şi hotărârile în trecere prin birourile din Cluj şi din Bucureşti. Universitatea din Cluj se plânge, pe bună dreptate trebuie s-o recunoaştem, de întârzierea surprinzătoare a ordonanţării creditelor, de refuzul de a se respecta promisiunile făcute, de brambureala din birouri, din Ministerul Instrucţiunii Publice. Se observă că oamenii politici din fostul regat nu cunosc Transilvania. Dintre actualii miniştri, doar unul a venit la Cluj şi acesta nu este o personalitate de prim ordin. Nici domnul Take Ionescu, nici Titulescu, nici generalul Averescu nu au găsit timp să viziteze oraşele

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Transilvaniei. Acest lucru favorizează tot felul de declaraţii; un deputat transilvănean a spus la tribună că totul mergea mai bine pe vremea ungurilor. Nu trebuie nici să ne mirăm, nici să exagerăm importanţa acestor resentimente. Ele sunt asemeni celor care au provocat incidentele ocazionate de realipirea Alsaciei şi Lorenei şi stângăciilor care au marcat începuturile administraţiei noastre asupra acestor regiuni. Avem această dovadă ori de câte ori auzim declaraţii ca cea de mai sus. Toată presa locală protestează cu vehemenţă. Timpul va atenua aceste neînţelegeri, fără a reuşi însă să schimbe mentalitatea transilvănenilor. Această mentalitate include şi viaţa religioasă, mult mai intensă decât cea din fostul regat. Unitarienii sunt foarte aproape de catolici; preoţii lor sunt mai instruiţi şi au o autoritate morală superioară preoţilor ortodocşi, în sate şi în micile oraşe ei au o influenţă reală. Printre intelectuali sentimentul religios se manifestă ca şi la noi, ceea ce nu se întâmplă în România ortodoxă. Acest lucru, precum şi influenţa culturii germane îi fac pe transilvăneni să pară mai serioşi, mai disciplinaţi, să aibă un anume respect pentru ordine, mai puţine fantezie şi iniţiativă, poate.

Am vorbit deja despre specificul local al Bucovinei. Influenţa germană nu este nicăieri mai puternică. Un sentiment de superioritate naiv pare, chiar şi acolo, că a animat şi mai animă chiar şi pe oamenii politici români, sentiment care include oarecum şi cultura germană. Eşti mândru că eşti „Bucovinean“ şi eşti, în acelaşi timp, bucuros că eşti „Român“, se doreşte însă păstrarea unei oarecari autonomii. Pot apărea jigniri din această cauză, dar fără consecinţe grave.

Bucovina nu poate pretinde independenţa şi nu poate fi alipită decât la România.

Situaţia este mai delicată în Basarabia şi poate, fără îndoială, deveni critică dacă Rusia, o Rusie unită şi puternică ar ridica vreo pretenţie. Administraţia românească s-a dovedit în multe sectoare sub nivelul aşteptărilor. Am spus deja de ce. Atunci când s-a apelat la forţele locale, s-a constatat că amprenta rusească era departe de a se fi şters din conştiinţele intelectualilor. Am auzit lume plângându-se că Zemstva din Soroka dădea burse de studiu pentru Praga, în loc să dea pentru Bucureşti sau Paris. În Basarabia reforma agrară s-a făcut în grabă şi cu o exagerată neglijare a drepturilor proprietarilor care, deşi români, au o reţinere uşor de înţeles. Deputaţii Basarabiei sprijină adeseori în Cameră revendicările Partidului Ţărănesc din vechea Românie, care frizează comunismul, iar la Bucureşti se vorbeşte cu oarecare amărăciune despre acest lucru. De altfel, Basarabia este încă puţin cunoscută în vechea Românie. Nici unul din oamenii politici de marcă nu s-a dus s-o viziteze; la Chişinău se aşteaptă vizita unui ministru. Ţara este încă sub regimul ocupaţiei militare; Nistrul este un front de război în spatele căruia batalioanele se eşalonează în adâncime cantonate în sate şi de-a lungul căruia circulă tot timpul patrule. În fiecare sâmbătă trec Nistrul bolşevici, sunt arestaţi mereu purtători de manifeste sau chiar bombe; s-au comis numeroase atentate pe calea ferată, în timpul vizitei mele pe străzile Chişinăului au fost omorâţi agenţi de poliţie.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Nu cred, totuşi, că se poate spune că situaţia s-a înrăutăţit de când am văzut eu Basarabia în 1919. Rămâne problema esenţială şi anume că majoritatea populaţiei de la ţară este de origine română.

S-au făcut multe eforturi pentru a se înfiinţa şcoli peste tot; trebuie să aşteptăm ca noua generaţie care este în formare să aibă un cuvânt de spus. Dacă Rusia nu va putea face nimic până atunci, există şanse ca Basarabia să devină, ca şi Transilvania, parte integrantă a României, păstrându-şi totuşi o amprentă locală destul de evidentă.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

81

1921, Braşov-Mediaş. Evidenţa asociaţiilor săseşti din Braşov şi Mediaş.

a) Verzeichnis der sächsischen Vereine aus Kronstadt (Jahr 1921)

L. Z.	Name des Vereins	Gründungs-jahr	Wirkungsbereich des Vereins	Gegenwärtige Mitgliederzahl	Arbeitsziel des Vereins
0	1	2	3	4	5
1.	Philharmonische Gesellschaft	1878	Stadt Kronstadt	62	
2.	Fortschritts-Verein junger Kaufleute	1873	Kronstadt	550	
3.	Kronstädter Deutscher Liederkranz	1885	"	Männerchor-74 Frauenchor-52	Plege des deutschen Volksliedes und deutsch-sächischer Kultur
4.	Sektion Kronstadt des Siebenbürgischen Karpathenvereins	1881	Bergwelt in der näheren Umgebung Kronstadt. Schuler; Butschetsch; Königstein; Krähenstein; ein Teil des Fagarascher Gebirges	1187	Die Erschliessung der Berge.
5.	Evangelischer Schulkinder-Bekleidungsverein	1883	evangelische Stadtpfarrgemeinde	318	Kinder armer Eltern mit Schuhen und Wäsche oder Kleidungsstücken zu versehen, um ihnen während der harten Jahreszeit den Schulbesuch möglich zu machen
6.	"Hoffnungsbund", Jugendabteilung des Blauen Kreuz Vereins	1921	Kronstadt	120	Bekämpfung des Alkoholsgenusses, der Trinksitten und des Wirtshauses
7.	Werb und Jugendabteilung (14-18 Jahre) des Blauen Kreuz-Vereines	1921	"	45	Bekämpfung des Alkoholgenusses
8.	Blau-Kreuz Verein	1913	Siebenbürgen, jetzt ganz Grossrumänien	60	

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

9.	Kronstädter Skiverein	1905	Pflege des Skisportes in den siebenbürgischen Karapten	182 ordentliche Mitglieder und 20 Zöglinge	
10.	Verein weiblicher Handelsangestellter	1910	Kronstadt	100	Fachbildung
11.	Kronständter Frauenverein zur Erziehung ev. Waisen	1863	"	482	Erziehung armer ev. Kinder, besonders Waisen
12.	Verein zur Unterstützung eines Erziehungshauses für unbemittelte sächsische Schüler in Kronstadt	1882	"	433	Ist im Namen des Vereines angegeben
13.	Deutsch-sächsischer Arbeiter Bildungs Verein	1906	"	208	
14.	Kronstädter Männergesangverein	1859	"	Männer: 126 Frauen: 115	Pflege der deutschen Lieder, Aufführungen bedeutender Chorwerke
15.	Vereinigung der Kronstädter Sammler	1908	Burzenland und Umgebung	310	Genanntes Gebiet natur-und kulturhistorisch zu erforschen und im Wege unseres "Burzenländer sächsischen Museums" dem Publikum darzustellen
16.	Kronstädter deutsch-sächsische Nachbarschaften	1819	alle deutsch-säsischen Bewohner Kronstädtsdie das 21 Lebensjahr vollendet haben	10.000	Zusammenfassung sämtlicher Volksangehörigen, Heranziehung zu völkischer Arbeit, Aufklärung
17.	Kronstädter sächsischer Gewerbeverein	1841	Kronstadt	514	Förderung der Gewerbe und Geselligkeit
18.	Honterus-Laube	1905 (seit 1906 bis Oct. 1921 nicht tätig)	Kronstadt	435	Allgemeine Hebung der Volkskraft, insbesondere durch Bekämpfung des Alkoholismus u. anderer Schädiger der Volksgesundheit
19.	Kronstädter Kinder Schulverein	1913	"	495	Kinderschutz
20.	Kronstädter sächsischer Turnverein	1861	"	272	Turnen, Sprotübungen für Männer und Frauen, Geselligkeit

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

21.	Kronstädtere Ortsverein des allgem. Frauenvereins	1886	"	342	
22.	Frauenverein zur Unterstützung der ev. Mädchenschule	1872	Sachsentum in Kronstadt	850	1. Unterstützung der ev. Mädchenschule 2. Aufbringung von Stipendien für arme sächs Frauen und Mädchen 3. Werktätige Unterstüzung des ev. Presbyteriums bei Erhaltung eines Mittagstisches für arme sächs. Schulkinder
23.	Sächsischer=Knaben=Bund	1919	Jugendpflege Wandern, im Sinne des deutschen Wandervogel	38	Selbsterziehung der Jugend
24.	Lese- und Geselligkeitsverein (Deutsches Kasino)	1827	Kronstadt und Burzenland		Fönderung und Pflege der edeln Geselligkeit und Vermittlung der modernen Literatur

b) Verzeichnis der sächsischen Vereine aus Mediasch (1921)

1.	Madiascher ev. Schulfondverein A.B.	1893	unbeschränkt	241	Bildung und Verwaltung eines Fondes zur Unterstützung von dem Mediascher ev. Presbyterium A.B. unterstehenden ev. deutschen Lehranstalten.
2.	"Coetus" der St. L. Roth-Schule	Umbestimmt	Ev. Gymnasium A.B. in Mediasch	72	Selbstbildung und Pflege der Geselligkeit
3.	Mediascher Ortsverein des allgemeinen Frauenvereins der ev. Landeskirche A.B.	1863	Arbeit für Kirche und Schule-Mediasch	378	Wohltätigkeit (Armenpflege, Kinderschutz Krankenpflege usw).
4.	Deutsches Casino	1858	Mediasch	162	Pflege der Geselligkeit
5.	Agronomia	1871	Schüler dar landw.. Lehranstalt-Mediasch	88	Selbstbildung der Mitglieder und Pflege der Geselligkeit
6.	Mediascher Gewerbeverein	seit 1900 wieder selbständig	Mediasch	421	Haebung der Industrie und des Gewerbes und Pflege der Geselligkeit
7.	Gewerbekorporation in Mediasch	1898	"	318	

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

8.	Gewerbe-Gehilfen-Verein in Mediasch	1887	"	255	Bildung des Gewerbegehilfen, fachmännische, sittliche und geistige Ausbildung und Pflege des Gesanges.
9.	Verein junger Kaufleute in Mediasch	1897	"	170	Beteiligt sich an der Erhaltung der hiestgen Gremialhandelsschule.
10.	Mediascher Muskverein	1848	"	243	Pflege des deutschen Liedes (durch-Männer Frauen und gemischte Chöre) und edlen Tonkunst.
11.	Mediascher sächs. Turnverein	1862	Stadt Mediasch und Umgebung	136	Turnen und Pflege nationaler Gesinnung
12.	Deutscher Bühnenverein	1920	Mediasch	115	Pflege von künstlerischen und schöngeistigen Bestrebungen jeder Art.
13.	Distrikt des Guttemplerordens, I.O.G.T.	1907	"	120	Bekämpfung des Weingeistgenusses
14.	Alkoholenthaaaltsamkeits Verein	1903	Romänien	30	"
15.	Vereinigung deutsch sächsischer Frauen in Mediasch	1911	Mediasch	16	a) Zusammenfassung aller Frauen deutschen Blutes unabhängig vom relig. Bekenntnis. b) Erziehung der deutschsächsischen Frauen zu verantwortlichen Mitarbeit am völkischen Leben
16.	Siebenbürgisch-sächs. Landwirtschaftsverein – Ortsverein Mediasch	1845	Mediasch	174	Förderung der Landwirtschaft.
17.	Bauern und Arbeiterverein in Mediasch	1919	"	96	Aufklärung in völkischer Hinsicht (Vorträge), Pflege der Geselligkeit.
18.	Mediascher Verschönerungsverein	1920	"	200	Verschönerung der Stadt
19.	Mediascher freiwillige Feuerwehr	1877	Mediasch und Umgebung	120	Schutz bei Feuer und Wassergefahr
20.	Allgemeiner siebenbürgischdeutscher Jugendbund-Ortsgruppe Mediasch.	In Grundung begriffen	Das sieb. sächs. nach Siedlungsgebeit	unbestimmt	

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

21.	Evangelische Nachbarschften in Mediasch	neuorganisiert im Jahre 1921	Mediasch. Jede der 19 Nachbarschaften hat ihren bestimmten Bereich	1600	Vereinter Arbeit im Dienste der Aufgaben unscrer Volkskirche und unseres Volkes, gegenseitige Hilfe, zur Erhaltung guter sächsischer Sitte, zur Vertiefung ihrer geistigen und sittlichen Bildung.
22.	Bürgerwehr der I.O.G.T.	1907	Mediasch und Umgebung	70	Bekämpfung des Alkohols

▼

Arhivele Statului Sibiu, fond Consiliul Naţional Săsesc, nr. 7 / 1921.

Traducere

a) Tabel cuprinzând asociaţiile săseşti din Braşov (consemnate în 1921)

Nr. crt.	Denumirea asociaţiei	Anul de înfiinţare	Raza de activitate a asociaţei	Nr. actual al membrilor	Obiectivele de activitate ale asociaţiei
0	1	2	3	4	5
1.	Societatea filarmonică	1878	oraşul Braşov	62	
2.	Asociaţia pentru progresul tinerilor comercianţi	1873	Braşov	550	
3.	Societatea corală germană din Braşov	1885	Braşov	chorul bărbătesc - 74 chorul de femei - 52	Cultivarea cântecului popular german şi a culturii germano-săseşti
4.	Secţiunea Braşov a asociaţiei Siebenbürgischer Karpatenverein	1881	Zona montană din jurul Braşovului: Poiana Braşov, Bucegi, Piatra Craiului, o parte din munţii Făgăraşului	1187	Accesibilitatea munţilor
5.	Asociaţia evanghelică pentru asigurarea îmbrăcăminţii copiilor de şcoală	1883	Comunitatea bisericii evanghelice din oraş	318	Aprovizionează copii ce provin din familii nevoiaşe cu încălţăminte, lenjerie sau îmbrăcăminte, pentru a le înlesni frecventarea şcolii în sezonul rece.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

6.	„Liga speranţei", secţiunea pentru tineret a asociaţiei Crucea albastră	1921	Braşov	120	Combaterea consumului de alcool şi a băuturilor
7.	Secţiunea pentru propagandă şi tineret (14-18) a asociaţiei Crucea albastră	1921	Braşov	45	Lupta împotriva alcoolismului
8.	Asociaţia Crucea albastră	1913	Transilvania, acum România Mare	60	
9.	Asociaţia de schi din Braşov	1905	Promovarea schiatului în Carpaţii transilvani	182 membri activi 20 începători	
0	1	2	3	4	5
10.	Asociaţia salariaţilor din comerţ	1910	Braşov	100	Instruire profesională
11.	Asociaţia femeilor din Braşov pentru educarea copiilor orfani de confesiune evanghelică	1863	Braşov	482	Educarea copiilor ev. săraci, în special a orfanilor
12.	Asociaţia pentru subvenţionarea unei instituţii de educare a copiilor saşi nevoiaşi din Braşov.	1882	Braşov	433	Rezultă din denumirea asociaţiei
13.	Asociaţia germano săsească pentru educarea muncitorilor.	1906	Braşov	208	
14.	Societatea corală bărbătească din Braşov	1859	Braşov	bărbăţi: 126 femei: 115	Cultivarea liedului german, prezentarea publicului a lucrărilor corale importante
15.	Uniunea colecţionarilor braşoveni	1908	Braşov şi împrejurimi	310	Cercetarea ţinutului sub aspectul ştiinţelor naturii şi privind istoria culturii şi prezentarea rezultatelor publicului în cadrul „Muzeului săsesc din Ţara Bârsei".
16.	Vecinătăţile germano-săseşti din Braşov	1819	toţi locuitorii germano-săseşti din Braşov, care au împlinit vârsta de 21 ani	10000	Cuprinderea tuturor etnicilor germani, atragerea spre munca în folosul naţional, muncă de lămurire.
17.	Asociaţia meseriaşilor saşi din Braşov.	1851	Braşov	514	Promovarea meseriilor şi a sociabilităţii

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

18.	Honterus-Laube	1905	Braşov	35	Ridicarea pe scară largă a vitalităţii poporului, în special prin combaterea alcoolismului şi altor factori dăunători sănătăţii.
19.	Asociaţia elevilor din Braşov.	1913	Braşov	495	Ocrotirea copiilor
20.	Asociaţia săsească pentru gimnastică din Braşov.	1861	Braşov	272	Gimnastică, exerciţii fizice pentru bărbaţi şi femei, sociabilitate.
21.	Asociaţia locală Braşov a Asociaţiei generale pentru femei	1886	Braşov	342	
22.	Asociaţia femeilor pentru sprijinirea şcolilor evanghelice pentru fete.	1872	Saşii din Braşov	850	1. Sprijinirea şcolii evanghelice pentru fete. 2. Procurarea de burse pentru femei şi fete săseşti nevoiaşe.
23.	Liga băieţilor saşi	1919	Educaţia tineretului, drumeţie în sensul asociaţiei germane „Wandervogel"	38	Autoeducaţia tineretului
24.	Asociaţia de lectură şi sociabilitate (Casina germană)	1827	Braşov şi Ţara Bârsei	523	Promovarea şi cultivarea sociabilităţii şi procurarea de literatură modernă

b) Tabel cuprinzând asociaţiile săseşti din Mediaş (consemnate în 1921)

1.	Asociaţia fondului şcolar din Mediaş pentru şcolile evanghelice C.A.	1893	nelimitat	241	Formarea şi administrarea unui fond de către Presbiteriul ev. C. A. din Mediaş pentru subvenţionarea instituţiilor şcolare germane evanghelice
2.	„Cetus" Şcoala St. L. Roth	necu-noscut	Gimnaziile ev. C.A. din Mediaş	72	Instruire autodidactică şi cultivarea vieţii de societate
3.	Asociaţia locală din Mediaş a Asociaţiei generale a femeilor bisericii evanghelice C.A.	1863	Activează în folosul bisericii şi a şcolilor din Mediaş	378	Acţiuni de binefacere (îngrijirea săracilor, ocrotirea copiilor, îngrijirea bolnavilor etc.)
4.	Casina germană	1858	Mediaş	162	Cultivarea sociabilităţii

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

5.	Agronomia	1871	Elevii de la Şcoala agricolă din Mediaş	88	Instruirea autodidactică a membrilor şi cultivarea sociabilităţii
6.	Asociaţia meseriaşilor din Mediaş	din 1900 este din nou independentă	Mediaş	421	Promovarea industriei şi a meseriilor şi cultivarea sociabilităţii
7.	Corporaţia meseriaşilor din Mediaş	1898	Mediaş	318	
8.	Asociaţia profesională a calfelor din Mediaş	1887	Mediaş	255	Formarea calfelor prin iniţiere profesională, morală şi intelectuală, cultivarea cântecului.
9.	Asociaţia tinerilor comercianţi din Mediaş	1897	Mediaş	170	Participă la subvenţionarea şcolii gremiale de comerţ din localitate
10.	Asociaţia muzicală din Mediaş	1848	Mediaş	243	Cultivarea liedului (prin chorurile bărbăteşti şi de femei şi mixte) şi a muzicii culte.
11.	Asociaţia săsească de gimnastică din Mediaş	1862	oraşul Mediaş şi împrejurimi	136	Exerciţiul fizic şi grija pentru ţinuta morală naţională
12.	Asociaţia germană teatrală	1920	Mediaş	115	Promovarea preocupărilor artistice şi intelectuale de orice fel
13.	Districtul ordinului Guttempler	1907	Mediaş	120	Combaterea consumului de alcool.
14.	Asociaţia antialcolicilor	1903	România	30	Combaterea consumului de alcool.
15.	Asociaţia femeilor germane săseşti din Mediaş	1911	Mediaş	16	a) Cuprinderea totalităţii femeilor germane indiferent de religie; b) educarea femeilor săseşti pentru a deveni membre responsabile în viaţa poporului săsesc.
16.	Asociaţia agricolă săsească din Transilvania – Asociaţia locală din Mediaş	1845	Mediaş	174	Dezvoltarea agriculturii
17.	Asociaţia ţăranilor şi a muncitorilor din Mediaş	1919	Mediaş	96	Instruire în spiritul etnic (prelegeri), promovarea sociabilităţii
18.	Asociaţia pentru înfrumuseţarea oraşului Mediaş	1920	Mediaş	200	Înfrumuseţarea oraşului

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

19.	Pompierii voluntari din Mediaş	1877	Mediaş şi împrejurimi	120	Protecţie în caz de incendiu şi inundaţii
20.	Liga generală pentru tineretul german din Transilvania – Organizaţia locală Mediaş	în constituire	Zona locuită de saşi în Transilvania		incertă ??
21.	Vecinătăţile evanghelice din Mediaş	reorganizate în 1921	Mediaş. Fiecare dintre cele 19 vecinătăţi are o sferă de activitate proprie	1600	Prin muncă unită în slujba bisericii şi a poporului săsesc, ajutor reciproc, pentru menţinerea obiceiurilor săseşti, pentru aprofundarea formării spirituale şi morale
22.	Garda cetăţenească	1907	Mediaş şi împrejurimi	70	Combaterea alcoolismului

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

82

1921, Sibiu. Statutul „Asociației agricole săsești“ din Transilvania

Satzungen
des Siebenbürgisch-sächsischen Landwirtschaftsvereines[1]

Name, Zweck und Sitz des Vereines.

§1.

Der Verein führt den Namen „Siebenbürgischer Landwirtschaftsverein“. Sein Zweck ist die Hebung und Förderung des sächsischen Bauernstandes durch Verbesserung und Vervollkommnung des Betriebes der Landwirtschaft in ihrem gesamten Umfange, ferner der Kauf und Verkauf von Erzeugnissen und Bedarfsartikeln der landwirtschaftlichen Betriebe und Industrien, sowie die Vertretung der Angelegenheiten der sächsischen Landwirtschaft.

Der Sitz der Vereinsleitung ist Hermannstadt.

Gliederung des Vereines.

§2.

Die Vereinigung von Vereinsmitgliedern in derselben Ortsgemeinde zu den in §1 angegebenen Zwecken unter Beobachtung der durch die Oberverwaltung herausgegebenen Bestimmungen bildet einen Ortsverein.

Die Vereinigung mehrer Ortsvereine bildet einen Bezirksverein. Welche Orte zu den einzelnen Bezirksvereinen gehören, bestimmt die Oberverwaltung (§§22 und 27).

Die sämtlichen Orts- und Bezirksvereine bilden den Siebenbürgisch-sächsischen Landwirtschaftsverein.

Mitgliedschaft des Vereines.

§3.

Der Verein hat:

a) Ehrenmitglieder.

Die Würde der Ehrenmitgliedschaft wird von der allgemeinen Versammlung des Gesamtvereines über Vorschlag der Oberverwaltung verliehen;

b) Stiftende Mitglieder.

Diese Mitgliedschaft wird über Anmeldung durch die Oberverwaltung verliehen. Die für diesen Mitgliedschaft zu zahlende Summe beträgt wenigstens 500 Lei. Diese Zahlung befreit nicht von der den ordentlichen Mitgliedern vorgeschriebenen Beitragsleistung;

c) Ordentliche Mitglieder (männliche und weibliche Mitglieder).

Über die Aufnahme der ordentlichen Mitglieder entscheidet nach vorheriger Anmeldung der zuständige Ortsverein, bzw. wenn der Aufzu-

---

1 Asociația a fost înființată în anul 1864.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

nehmende einem bestimmten Ortsverein nicht angehören will, der Bezirksverein, bei dem die Anmeldung erfolgte.

Jedes ordentliche Mitglied muss grossjährig und unbescholten sein.

Den Jahresbeitrag, den das ordentliche Mitglied zu leisten hat, setzt die Oberverwaltung fest.

Auch juristische Personen können in den Verein aufgenommen werden; sie üben ihre Rechte durch ihren rechtmässigen Vertreter aus.

Dauer der Mitgliedschaft.

§4.

Die Mitgliedschaft hört auf:
a) durch freiwilligen Austritt;
b) durch den Tod;
c) durch Ausschliessung.

§5.

Die Ausschliessung eines Mitgliedes erfolgt nach Anhörung des betr. Ortsvereines durch die zuständige Bezirksverwaltung, wenn dasselbe
a) den Zwecken des Vereines offenbar zuwiderhandelt;
b) eines Verbrechens oder eines aus Unsittlichkeit oder Gewinnsucht entspringenden Vorgehens oder einer solchen Übertretung durch das Gericht schuldig erkannt wird.

Gegen den Beschluss der Bezirksverwaltung steht die Berufung an die Oberverwaltung offen, die endgültig entscheidet.

Rechte der Mitglieder.

§6.

Alle Mitglieder des Vereines haben das Recht:
a) an den Versammlungen des Orts- und Bezirksvereines sowie des Gesamtvereines mit Sitz und Stimmrecht teilzunehmen;
b) die Vereinszeitung und andere vom Verein herausgegebene Druckschriften zu den festgesetzten Preisen zu beziehen;
c) an anderen den Mitgliedern vom Verein erwirkten Begünstigungen und Vorteilen teilzunehmen;
d) durch die Fachleute des Vereines im Rahmen der bestehenden Bestimmungen beraten zu werden.

Pflichten der Mitglieder.

§7.

Die Mitglieder des Vereines sind verpflichtet:
a) die Mitgliedbeiträge pünktlich zu bezahlen;
b) die Bestrebungen des Vereines nach Kräften zu unterstützen.

Von den Mitgliedsbeiträgen.

§8.

Der Mitgliedsbeitrag ist von jedem Mitglied bis zum 31. Januar an den Kassier des Ortsvereines oder, falls er keinem Ortsverein angehört, an den

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Kassier des Bezirksvereines gegen Ausfolgung einer auf seinen Namen ausgestellten Mitgliedkarte zu bezahlen.

Die eingeflossenen Mitgliederbeiträge hat der Ortsvereinskassier bis spätestens 1. März an den Bezirksverein, dieser bis 1. April an die Oberverwaltung abzuführen. Nach jedem Mitgliede erhalten Orts-und Bezirksvereine einen von der Oberverwaltung zu bestimmenden Betrag.

Verwaltung des Gesamtvereines.

§9.

Die Angelegenheiten und Geschäfte des Gesamtvereines werden besorgt:

a) durch die Hauptversammlung des Vereines;
b) durch die Oberverwaltung;
c) durch das Vereinsamt.

Hauptversammlung des Gesamtvereines.

§10.

Die Hauptversammlung des Gesamtvereines werden in der Regel jährlich einmal abgehalten.

Eine ausserordentliche Vereinsversammlung muss einberufen werden, wenn von wenigstens 4 Bezirksverwaltungen ein diesbezügliches Verlangen gestellt wird.

Ort und Zeit der Versammlung bestimmt die Oberverwaltung, die die Einladung dazu rechtzeitig in der Vereinszeitung zu veröffentlichen hat.

§11.

Der Entscheidung durch die Hauptversammlung sind vorbehalten:

a) die Abänderung der Vereinssatzungen;
b) die Wahl des Präsidenten und des geschäftsführenden Vorstehers;
c) die Wahl von 15 Mitgliedern der Oberverwaltung und auf Antrag der Oberverwaltung die Wahl von Ehrenmitgliedern;
d) die Prüfung und Genehmigung der Jahresrechnung des Gesamtvereines;
e) die Beschlussfassung über die Verwendung der Zinsen des Reservefonds;
f) die Beschlussfassung über die Verwendung der Zinsen von Stiftungen;
g) die Verhandlung des Jahresberichtes der Oberverwaltung;
h) die Verhandlung wirtschaftlicher Fragen (Vorträge);
i) die Auflösung des Vereines.

§12.

Nicht auf der Tagesordnung stehende Anträge müssen bei der Oberverwaltung wenigstens 14 Tage vor der Versammlung angemeldet werden, um verhandelt werden zu können.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

§13.

In den Hauptversammlungen führt der Präsident, im Verhinderungsfalle der geschäftsführende Vorsteher, oder falls beide verhindert sind an der Versammlung teilzunehmen, ein von der Oberverwaltung hiezu bestimmtes Mitglied der Oberverwaltung den Vorsitz. Der von der Oberverwaltung damit betraute Schriftführer hat die Niederschrift anzufertigen.

§14.

Jedes Vereinsmitglied hat das Recht, an den Beratungen und an der Abstimmung in den Hauptversammlungen teilzunehmen. Eine Vertretung von abwesenden persönlichen Mitgliedern findet nicht statt. Juristische Personen üben ihre Rechte durch ihre Vertreter aus (§3. letzter Absatz), sonstige Vertretungen sind unzulässig.

Bei den Beschlussfassungen, als in den Bezirks=und Ortsvereinen entscheidet die unbedingte Stimmenmehrheit der anwesenden Vereinsmitglieder. Wenn bei Wahlen die erste Abstimmung keine unbedingte Stimmenmehrheit herbeiführt, so findet eine zweite Abstimmung nur auf jene zwei Personen statt, welche bei der ersten die verhältnismässige Mehrheit erhielten; bei sodann eintretender Stimmengleichheit entscheidet das Los.

§15.

Anträge auf Abänderung der Vereinssatzungen müssen, um darüber entscheidend beschliessen zu können, der Oberverwaltung wenigstens einen Monat im voraus angezeigt und von dieser auf die Tagesordnung der Hauptversammlung gesetzt werden. Satzungsänderungen bedürfen der Genehmigung durch die Regierung.

Oberverwaltung.

§16.

Die Oberverwaltung besteht aus dem Vereinsamt (§23) und 15 gewählten Mitgliedern, den Vorstehern der Bezirksvereine und den Direktoren der sächsischen Ackerbauschulen.

§17.

Die Vereinsvorsteher und die zu wählenden Mitglieder der Oberverwaltung werden von der Hauptversammlung aus der Mitte der Vereinsmitglieder ohne Rücksicht auf ihren Wohnsitz und Beruf auf 6 Jahre gewählt und zwar in der Weise, dass alle zwei Jahre ein Drittel der gewählten Mitglieder ausscheidet.

Die Ausscheidenden sind wieder wählbar.

§18.

Die Oberverwaltung hat aus ihrer Mitte einen Stellvertreter des geschäftsführenden Vorstehers und den Hauptkassier zu wählen.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

§19.

Den Vorsitz in den Sitzungen der Oberverwaltung führt der Präsident oder der geschäftsführende Vorsteher. Die geschäftliche Leitung des Vereines obliegt dem geschäftsführenden Vorsteher.

§20.

Die Oberverwaltung hält in der Regel ihre Sitzungen vierteljährlich, jedoch ist das Vereinsamt verpflichtet, in dringenden Fällen oder auf Wunsch dreier Mitglieder oder über Antrag von vier Bezirksvereinen auch ausserordentliche Sitzungen einzuberufen. Den Einladungen zu den Sitzungen ist die Tagesordnung beizufügen.

Die Oberverwaltung ist berechtigt, ausser den eigenen auch sonstige Fachleute zu den Beratungen zuzuziehen.

§21.

Bei Beschlussfassungen erfolgt die Abstimmung in den Sitzungen der Oberverwaltung mündlich. Bei Wahlen muss schriftlich abgestimmt werden.

Umgültige Beschlüsse fassen zu können, müssen ausser dem Vorsitzer wenigstens 9 stimmberechtigte Mitglieder anwesend sein.

§22.

Die Oberverwaltung als das wichtigste Glied für die Entfaltung einer regen Tätigkeit des Vereines ist berufen und verpflichtet die Tätigkeit des Vereines auf die wahren Bedürfnisse des landwirtschaftlichen Betriebes zu leiten und die Kräfte und Mittel des Vereines auf die wirksamste Art zur Anwendung zu bringen. Sie bringt durch das Vereinsamt die Beschlüsse der Hauptversammlung zur Ausführung, bestimmt den Umfag der einzelnen Bezirksvereine (§27), beruft die ordentlichen und die ausserordentlichen Hauptversammlungen ein, beaufsichtigt die Geschäftsführung der Bezirks= und Ortsvereine, sowie der wirtschaftlichen Unternehmungen des Hauptvereines, unterhält die Verbindung mit anderen Vereinen und vertritt den Verein gegenüber den Behörden. Sie hat das Recht erforderlichenfalls ausserordentliche Versammlungen der Bezirksvereine einzuberufen. Sie stellt die Beamten des Gesamtvereines an, und entscheidet über Gehalte und Pensionierungen, verwaltet das Vermögen des Vereines, prüft die Rechnungen der Fachabteilungen und der Bezirksvereine, stellt den Jahresvoranschlag fest und legt der Hauptversammlung die Jahresrechnung nebst einem Ausweis über den Stand des Vereinsvermögens und dem Geschäftsberichte vor. Dieser soll über alle zur Förderung der Vereinszwecke im Laufe des Jahres getroffenen Anordnungen und deren Erfolge, sowie überhaupt über das Gedeihen des Vereines Auskunft geben.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Das Vereinsamt.

§23.

Das Vereinsamt besteht aus dem Präsidenten, dem geschäftsführenden Vorsteher, dem Vereinsdirektor, dem ersten Sekretär und dem Hauptkassier des Vereines. Es führt das Siegel des Gesamtvereines mit der Umschrift: „Siebenbürgisch=sächsischer Landwirtschaftsverein“.

§24.

Den Verein vertreten nach aussen der Präsident oder der geschäftsführende Vorsteher und der Vereinsdirektor. Sämtliche Ausfertigungen des Vereines sind vom Präsidenten oder dem geschäftsführenden Vorsteher und dem Vereinsdirektor zu unterzeichnen. Ihre Unterzeichnung ist rechtsverbindlich für den Verein.

Die näheren Aufgaben und die Pflichten der einzelnen Vereinsbeamten werden durch besondere Dienstschriften geregelt.

Das Vereinsamt hat die laufenden Angelegenheiten des Vereines zu erledigen, die Vorlagen für die Sitzungen der Oberverwaltung und der Hauptversammlung des Vereines vorzubreiten und die von diesen gefassten Beschlüsse zur Ausführung zu bringen.

Es hat das Recht Ausgaben bis zum Betrage von 10.000 Lei gegen nachträgliche Genehmigung durch die Oberverwaltung zu machen und in dringenden Fällen, wo die Berufung der ganzen Oberverwaltung untunlich ist, unter Zuziehung von einem von der Oberverwaltung bestimmten Ausschusse über Angelegenheiten des Vereines bindende Beschlüsse zu fassen. Über die auf diese Weise erledigten Angelegenheiten ist der Oberverwaltung in der nächstfolgenden Sitzung Bericht zu erstatten und die nachträgliche Genehmigung anzusprechen.

Fachabteilungen und Sonderausschüsse.

§26.

Zum Zwecke der besseren Pflege einzelner landwirtschaftlicher Betriebszweige setzt die Oberverwaltung nach Bedarf Fachabteilungen und Sonderausschüsse ein und gründet innerhalb des Rahmens des Hauptvereines oder der Bezirks=und Ortsvereine besondere Zweigvereine. Über die Zusammensetzung dieser Fachabteilungen und Sonderausschüsse, bzw. die Bestimmungen für die Zweigvereine wird von Fall zu Fall Beschluss gefasst.

Bezirksvereine.

§27.

Der Gesamtverein gliedert sich in Bezirksvereine.

Jeder Bezirksverein umfasst diejenigen Ortsvereine, die ihm von der Oberverwaltung zugewiesen werden.

Es steht der Oberverwaltung zu nach Anhörung der betreffenden Ortsvereine und Bezirksvereine einen Bezirksverein zu teilen oder mehrere kleinere zu einem zu vereinigen.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

§28.

Die Geschäfte der Bezirksvereine besorgen die Bezirksverwaltungen und die Hauptversammlungen der Bezirksvereine.

Die Verwaltung des Bezirksvereines besteht aus dem Vorsteher, seinem Stellvertreter, dem Schriftführer, Kassier und mindestens 9 gewählten Mitgliedern, den Vorstehern der zum Bezirksvereine gehörigen Ortsvereine und den Obmännern der Fachabteilungen des Bezirksvereines.

§29.

Die Mitglieder der Bezirksverwaltung werden von der Hauptversammlung des Bezirksvereines auf 6 Jahre gewählt, jedoch hat jedes 2. Jahr ein Drittel der Mitglieder auszuscheiden. Die Ausscheidenden sind wieder wählbar.

§30.

Die Vorschriften der in den §§10, 12, 14, 20 und 21 enthaltenen Geschäftsordnung für die Sitzung der Oberverwaltung und für die Hauptversammlung gelten auch für die Bezirksverwaltungen und die Hauptversammlungen der Bezirksvereine, jedoch mit der Abänderung in §21, dass die Sitzung einer Bezirksverwaltung schon bei Anwesenheit von 6 Mitgliedern beschlussfähig ist.

§31.

Die Aufgabe der Bezirksvereine besteht namentlich:

a) in der Verbreitung landwirtschaftlicher Fachkenntnisse und der Förderung des landwirtschaftlichen Fortschrittes durch Veranstaltung von Wanderversammlungen, Studienausflügen, Ausstellungen, Anbauversuchen, Probearbeiten mit neuen Maschinen, Verbreitung von gutem Saatgut, Büchersammlungen u. dgl.

b) in der Einrichtung, Erhaltung und Unterstützung von Musterwirtschaften, Musterobstanlagen, Saatzuchten, Zuchtviehweiden, Massnahmen zur besseren Verwertung von landwirtschaftlichen Erzeugnissen, sowie zum Bezuge von landwirtschaftlichen Bedarfsartikeln u. dgl.

c) in der Erstattung von Berichten und Gutachten, der Vorbringung von Wünschen, Anträgen und Beschwerden hinsichtlich der landwirtschaftlichen Zustände des Bezirkes an die Oberverwaltung;

d) in der Verwaltung des Bezirksvereinsvermögens, Prüfung der Jahresrechnungen der Ortsvereine, Förderung der Tätigkeit der Ortsvereine u. dgl.

§32.

Jeder Bezirksverein hält alljährlich in der ersten Hälfte des Kalenderjahres eine ordentliche Hauptversammlung ab.

Gegenstände der Hauptversammlung sind:

a) Wahl der Bezirksverwaltung (§29);

b) Entgegennahme des Jahresberichtes der Bezirksverwaltung;

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

c) Prüfung der Jahresrechnung des Bezirksvereines;

d) Beschlussfassung über solche Gegenstände, durch die das Vermögen des Bezirkvereines dauernd belastet wird;

e) Verhandlungen landwirtschaftlicher Fachfragen (Verträge).

§33.

Die Bezirksverwaltungen, die in der Regel an einem bestimmten Monatstage ihre Sitzungen halten, haben gleich den in §22 enthaltenen Bestimmungen und im Sinne der in §31 umschriebenen Aufgaben der Bezirksvereine alles zu tun, was der Förderung des landwirtschaftlichen Fortschrittes in dem Bezirke und den Interessen des Bezirksvereines dienlich ist. Besonders überwachen sie die Tätigkeit der Ortsvereine und die Einhebung der Mitgliederbeiträge, prüfen alljährlich deren Jahresrechnungen, legen der Hauptversammlung alljährlich den Bericht über ihre Tätigkeit sowie die Jahresrechnung vor und übersenden diese sowie die Mitgliederbeiträge an die Oberverwaltung. Sie haben das Recht erforderlichenfalls die Einberufung ausserordentlicher Versammlungen der ihrer Aufsicht unterstehenden Ortsvereine zu veranlassen.

§34.

Das Siegel der Bezirksverwaltung hat die Umschrift: „Bezirksverwaltung des Siebenbürgisch=sächsischen Landwirtschaftsvereines in ...“

Ortsvereine.

§35.

Die in einer Gemeinde ansässigen Vereinsmitglieder können auf Grund gegenwärtiger Satzungen und der hierfür von der Oberverwaltung herausgegebenen besonderen Bestimmungen einen Ortsverein bilden, wovon im Wege der betreffenden Bezirksverwaltung der Oberverwaltung durch Einsendung des darüber aufgenommenen Protokolles Mitteilung zu machen ist.

§36.

Die Aufgabe der Ortsvereine besteht hauptsächlich:

a) in der Veranstaltung landwirtschaftlicher Besprechungen und Leseabende;

b) in der Anschaffung von Büchern und Zeitschriften zur gemeinsamen Benützung durch die Mitglieder;

c) in dem gemeinsamen Bezug von Zuchttieren, Sämereien, Setzlingen, Dünger und Futtermitteln;

d) in der Anschaffung von landwirtschaftlichen Geräten und Maschinen und deren Ausleihen an die Mitglieder;

e) in der Einrichtung und Erhaltung von Baum=und Rebschulen, Ausläufen für Jungvieh, Viehweiden, Zuchtstationen;

f) in der gemeinsamen Verwertung von landwirtschaftlichen Erzeugnissen;

g) in der Veranstaltung von Kursen, Vorträgen, Studienausflügen;

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

h) in der Erstattung von Berichten, Gutachten, Vorstellungen an die Bezirks- und Oberverwaltung.

§37.

Es steht den Ortsvereinen frei ausser dem in §3, bzw. dem von der allgemeinen Versammlung festgesetzten Mitgliederbeitrag noch für ausserordentliche Bedürfnisse des Ortsvereines die zeitweise Einhebung ausserordentlicher Beiträge zu beschliessen und von neu eintretenden Mitgliedern die Zahlung einer gering bemessenen Aufnahmegebühr zu verlangen.

§38.

a) Die auf drei Jahre gewählte Ortsvereinsleitung, die aus einem Vorsteher, dem Stellvertreter, Kassier und Schriftführer und mindestens 4 Ausschussmitgliedern besteht, hat bis spätestens 31. Januar jeden Jahres die Mitgliederbeiträge einzuheben und bis spätestens 1. März an die Bezirksverwaltung abzuführen;

b) wenigstens einmal im Jahre – im Laufe des Monates Dezember – eine allgemeine Versammlung der Mitglieder des Ortsvereines einzuberufen, dieser einen Bericht über ihre Tätigkeit im ablaufenden Jahre zu erstatten, die Jahresrechnung zur Prüfung vorzulegen;

c) den Bericht und die geprüfte Jahresrechnung der Bezirksverwaltung bis spätestens 31. Januar jeden Jahres einzusenden;

d) für eine möglichst rege Tätigkeit des Ortsvereines im Sinne der in §36 bezeichneten Aufgaben Sorge zu tragen.

§39.

Das Siegel des Ortsvereines hat die Umschrift: „Landwirtschaftlicher Ortsverein in ...“ zu führen.

Schlichtung strittiger Vereinsangelegenheiten.

§40.

In strittigen Vereinsangelegenheiten zwischen Ortsvereinsmitgliedern entscheidet in erster Reihe der Ortsvereinsausschuss, über Berufung endgiltig die Bezirksverwaltung; zwischen Ortsvereinsmitgliedern und der Ortsvereinsleitung in erster Reihe die Bezirksverwaltung, über Berufung endggiltig die Oberverwaltung; zwischen Bezirksverwaltung und Oberverwaltung ein von der Hauptversammlung des Gesamtvereines zu berufendes Schiedsgericht.

Sämtliche Berufungen haben binnen 15 Tagen nach schriftlich zugestellter Entscheidung, schriftlich zu erfolgen.

Vereinsvermögen.

§41.

Sowohl der „Siebenbürgisch sächsische Landwirtschaftsverein“ (als Gesamtverein), als auch die ihm angehörigen Bezirks- und Ortsvereine besitzen selbständige Vermögenserwerbsfähigkeit. Ihre Vermögen werden

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

nach Massgabe der einschlägigen Bestimmungen gegenwärtiger Satzungen voneinander abgesondert verwaltet.

Für von den Ortsvereinen übernommene Verpflichtungen kommen die Bezirksvereine nicht auf, ebensowenig kommt für von Ortsvereinen oder von Bezirksvereinen übernommene Verpflichtungen der „Siebenbürgisch=sächsische Landwirtschaftsverein" auf.

§42.

Der Hauptverein bestreitet seine Bedürfnisse:

1. aus dem Erträgnis seines Vermögens;
2. aus dem Jahresbeiträgen und Stiftungen der Mitglieder;
3. aus dem dem Verein satzungsgemäss zukommenden 10% igen Anteil an dem Reingewinn der von ihm gegründeten Bodenkreditanstalt;
4. aus sonstigen Zuwendungen von Geldinstituten, Körperschaften und Einzelpersonen, sowie aus etwaigen Staatsunterstützungen.

Die verfügbaren Mittel des Vereines sind in der Bodenkreditanstalt nutzbringend anzulegen.

§43.

Wenn sich ein Ortsverein auflöst, nimmt die betreffende Bezirksverwaltung das Vermögen des aufgelösten Ortsvereines in Verwahrung und Nutzniessung. Sollte sich später neuerdings ein Ortsverein in derselben Gemeinde bilden, so ist das in Verwahrung und Nutzniessung genommene Vermögen mitsamt dem Vermögensausweis dem neugebildeten Ortsverein zu übergeben.

Wenn sich ein Bezirksverein auflöst, wird dessen Vermögen von der Oberverwaltung in Verwahrung und Nutzniessung genommen.

Bei einer Auflösung des Gesamtvereines ist dessen Vermögen dem Landeskonisitorium der ev. Landeskirche in Hermannstadt in Verwahrung und zur Nutzniessung für sächsische kulturelle Zwecke zu übergeben.

§44.

Zur Stärkung des Reservefondes ist diesem auch weiterhin noch alljährlich mindestens ein Drittel seiner Zinsen zuzuführen.

Auflösung der Vereine.

§45.

Die Auflösung des Vereines kann nur beschlossen werden, wenn die Oberverwaltung mit Zweidrittelmehrheit einen darauf bezüglichen Antrag in einer mindestens einen Monat vorher nach Hermannstadt eigens hiezu einzuberufenden allgemeinen Vereinsversammlung stellt, und diese Versammlung den Antrag ebenfalls mit einer Mehrheit von Zweidritteln der anwesenden Mitglieder annimmt. Alle Beschlüsse der Hauptversammlung die eine Abänderung der Vereinssatzungen enthalten oder die Auflösung des Vereines und in diesem Falle die Verwendung des Vereinsvermögens betreffen, sind vor der Durchführung zum Zwecke der Bestättigung dem Ackerbauministerium vorzulegen.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Staatliche Aufsicht.

§46.

Für den Fall als der Verein den in seinen Satzungen festgestellten Zweck und das satzungsgemässige Verfahren, bzw. seinen Wirkungskreis nicht einhält, wird derselbe, insoferne durch die weitere Fortsetzung seiner Tätigkeit der Staat oder das Vermögen der Vereinsmitglieder gefährdet würde, durch die kön. Regierung eingestellt und nach dem Ergebnisse der nach der Einstellung anzuordnenden vorschriftsmässigen Untersuchung auch endgültig aufgelöst oder unter Umständen zur pünktlichen Einhaltung der Satzungen bei sonstiger Auflösung verpflichtet.

▼

Arhivele Statului Sibiu, fond Consiliul Naţional Săsesc, nr. 19.

Traducere

Statutul
Asociaţiei agricole săseşti din Transilvania

Numele, scopul şi sediul asociaţiei.

§1.

Asociaţia poartă denumirea „Asociaţia agricolă săsească din Transilvania“. Scopul acesteia constă în ridicarea şi promovarea ţărănimii săseşti prin îmbunătăţirea şi perfecţionarea agriculturii, în cumpărarea şi vânzarea produselor şi a articolelor de primă necesitate pentru activitatea agricolă şi industrie şi în reprezentarea problemelor agriculturii săseşti.

Conducerea asociaţiei îşi are sediul în Sibiu.

Structura asociaţiei.

§2.

Unificarea membrilor asociaţiei dintr-o localitate cu scopul prevăzut în §1 şi prin respectarea dispoziţiilor elaborate de conducere constituie o asociaţie locală.

Unificarea mai multor asociaţii locale formează o asociaţie cercuală. Conducerea asociaţiei decide localitaţile ce fac parte din asociaţiile cercuale (§22 şi 27).

Totalitatea asociaţiilor locale şi cercuale constituie Asociaţia agricolă săsească din Transilvania.

Calitatea de membru al asociaţiei.

§3.

Asociaţia are:

a) Membri de onoare.

Această calitate se acordă la propunerea conducerii de către adunarea generală a asociaţiei;

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

b) Membri fondatori.

Această calitate se conferă prin anunţarea de către conducerea asociaţiei. Suma care trebuie plătită pentru obţinerea acestei calităţi trebuie să fie de cel puţin 500 lei. Plata acestei sume nu exclude achitarea cotizaţiei ce revine oricărui membru;

c) Membri titulari (bărbaţi şi femei).

Membrii ordinari sunt acceptaţi prin decizia asociaţiei locale la solicitarea prealabilă a acestora, iar dacă solicitantul nu doreşte să facă parte dintr-o anume asociaţie locală, primirea se face de către asociaţia cercuală la solicitarea acestuia.

Fiecare membru titular trebuie să fie major şi fără antecedente judiciare.

Conducerea asociaţiei stabileşte contribuţia anuală pe care trebuie s-o achite fiecare membru titular.

Şi persoane juridice pot fi primite în asociaţie, acestea îşi exercită dreptul lor prin reprezentantul legal.

Durata calităţii de membru

§4.

Calitatea de membru încetează:

a) prin retragerea la cerere,

b) prin deces,

c) prin excludere.

§5.

Excluderea unui membru se face de către conducerea asociaţiei cercuale după audierea (conducerii) asociaţiei locale din care face parte respectivul, dacă acesta:

a) acţionează în mod vădit împotriva scopurilor urmărite de asociaţie;

b) dacă instanţa îl declară vinovat de săvârşirea unui delict sau de o faptă ce dovedeşte imoralitate sau sete de câştig.

Împotriva deciziei conducerii cercuale se poate face apel la conducerea asociaţiei, al cărei verdict este definitiv.

Dreptul membrilor

§6.

Toţi membrii asociaţiei au dreptul:

a) de a participa cu drept de vot la adunările locale şi cercuale precum şi la cele ale asociaţiei generale;

b) să comande ziarul şi diferite lucrări editate de asociaţie la preţurile stabilite;

c) să profite de favorizările şi avantajele obţinute de asociaţie;

d) să beneficieze de consultanţă din partea specialiştilor asociaţiei în limitele precizărilor existente.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Obligaţiile membrilor

§7.

Membrii asociaţiei sunt obligaţi:

a) să achite la termen cotizaţia de membru;

b) să sprijine după puteri străduinţele asociaţiei.

Cotizaţiile membrilor.

§8.

Fiecare membru este obligat să-şi achite cotizaţia până la data de 31 ianuarie la casierul asociaţiei locale, sau dacă nu face parte dintr-o asociaţie locală, la casierul asociaţiei cercuale în baza carnetului de membru eliberat pe numele respectivului.

Casierul asociaţiei locale are datoria să predea banii rezultaţi din încasarea cotizaţiilor până cel târziu la 1 martie către asociaţia cercuală, iar casierul asociaţiei cercuale va preda banii conducerii asociaţiei până la 1 aprilie. Asociaţiile locale şi cercuale vor beneficia pentru cotizaţiile fiecărui membru de o anumită sumă din partea conducerii asociaţiei.

Administrarea asociaţiei generale.

§9.

Cu problemele şi afacerile asociaţiei generale se ocupă:

a) adunarea generală a asociaţiei;

b) conducerea asociaţiei;

c) oficiul asociaţiei.

Adunarea generală a asociaţiei.

§10.

Adunarea generală a Asociaţiei agricole săseşti din Transilvania are loc anual.

O adunare generală extraordinară trebuie convocată, dacă solicitarea vine din partea administraţiilor a cel puţin patru cercuri.

Conducerea asociaţiei generale fixează locul şi data adunării şi va publica invitaţia în ziarul propriu în timp util.

§11.

Adunarea generală îşi rezervă dreptul deciziei în:

a) modificarea statutelor;

b) alegerea preşedintelui şi a conducătorului girant;

c) alegerea administraţiei superioare constând din 15 membri şi la solicitarea administraţiei superioare alegerea membrilor de onoare;

d) verificarea şi aprobarea bilanţului financiar anual al asociaţiei generale;

e) decizia în modul de folosire a dobânzilor rezultate din fondul de rezervă;

f) decizia în folosirea dobânzilor obţinute de pe urma donaţiilor;

g) dezbaterea rapoartelor anuale ale administraţiei superioare;

h) discutarea problemelor economice (prelegeri);

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

i) desfiinţarea asociaţiei;

§12.

Propunerile care nu se află pe ordinea de zi trebuie anunţate administraţiei superioare cu cel puţin 14 zile înaintea adunării pentru a putea fi dezbătute.

§13.

Adunările generale sunt conduse de către preşedinte, în cazul în care acesta este împiedicat să participe, de conducătorul girant, sau în absenţa ambilor de un membru al administraţiei superioare desemnat de aceasta. Secretarul adunării generale este însărcinat de administraţia superioară cu întocmirea procesului verbal.

§14.

Fiecare membru al asociaţiei are dreptul de a participa la dezbateri şi votare în cadrul adunării generale. Membrii asociaţiei care absentează nu pot fi înlocuiţi prin reprezentanţi. Persoanele juridice îşi exercită drepturile prin reprezentaţi (§3), alte înlocuiri nu se admit.

În luarea deciziilor de către asociaţiile cercuale şi locale hotărăşte majoritatea voturilor obţinute de la membrii prezenţi. Dacă la alegeri primul scrutin de vot nu întruneşte majoritatea voturilor, are loc al doilea scrutin pentru primele două persoane care au obţinut în primul tur majoritatea de voturi; în cazul parităţii se trage la sorţi.

§15.

Solicitările de schimbare a statutelor trebuie anunţate administraţiei superioare cu cel puţin o lună înainte pentru a se trece pe ordinea de zi a adunării generale în vederea luării unor decizii.

Modificarea statutelor trebuie aprobată de guvern.

Administraţia superioară.

§16.

Administraţia superioară este formată din oficiul asociaţiei (§23), din 15 membri aleşi, din preşedinţii asociaţiilor cercuale şi directorul Şcolii agricole săseşti.

§17.

Preşedinţii asociaţiilor şi membrii ce vor fi aleşi în administraţia superioară sunt selectaţi de adunarea generală din rândul membrilor asociaţiei fără deosebire de locul de domiciliu şi meserie pe durata de 6 ani, în aşa fel, încât o treime din membrii aleşi sunt înlocuiţi din 2 în 2 ani.

Cei eliminaţi pot fi realeşi.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

§18.

Administraţia superioară alege din mijlocul ei pe locţiitorul conducătorului girant şi pe casierul principal.

§19.

Conducerea şedinţelor administraţiei superioare este asigurată de preşedinte sau de conducătorul girant. Conducerea afacerilor asociaţiei revine conducătorului girant.

§20.

Administraţia superioară ţine în mod obişnuit patru şedinţe anual, dar oficiul asociaţiei este obligat să convoace şedinţe extraordinare în cazuri urgente sau la solicitarea a trei membri sau a patru asociaţii cercuale. Invitaţia de a participa la şedinţe trebuie să fie însoţită de ordinea de zi.

Administraţia superioară este îndreptăţită să atragă pentru consultaţii afară de specialiştii proprii şi pe alţi specialişti în domeniu.

§21.

În luarea deciziilor votarea se face prin vot simplu în şedinţele administraţiei superioare. La alegeri se votează în scris.

Pentru ca decizia să poată căpăta valabilitate este necesară prezenţa preşedintelui şi a cel puţin 9 dintre membrii cu drept de vot.

§22.

Administraţia superioară ca cea mai importantă verigă în desfăşurarea unei activităţi animate a asociaţiei este chemată şi obligată să conducă activitatea asociaţiei în sensul adevăratelor imperative ale producţiei agricole şi să folosească forţele şi mijloacele asociaţiei în modul cel mai eficient. Astfel se vine în întâmpinarea realizării deciziilor luate de adunarea generală prin oficiul asociaţiei, se stabileşte perimentrul fiecărei asociaţii cercuale (§27), administraţia superioară convoacă adunările generale şi extraordinare, supraveghează conducerea afacerilor din asociaţiile cercuale şi locale, precum şi acţiunile economice ale asociaţiei centrale, întreţine relaţii cu alte asociaţii şi reprezintă asociaţia în faţa autorităţilor. Are dreptul să convoace – în caz de necesitate – adunarea asociaţiilor cercuale. Angajează funcţionarii asociaţiei generale şi decide asupra salariilor şi a pensionărilor, administrează averea asociaţiei; examinează situaţiile financiare ale asociaţiilor cercuale, stabileşte bugetul anual şi prezintă adunării generale bilanţul anual însoţit de o situaţie asupra averii asociaţiei şi raportul de activitate. Acesta trebuie să relateze despre dispoziţiile luate pentru promovarea scopurilor urmărite de asociaţie în anul respectiv şi rezultatele obţinute, precum şi despre bunul mers al asociaţiei în general.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Oficiul asociației.

§23.

Oficiul asociației este format din președinte, conducătorul girant, directorul asociației, primul secretar și casierul principal al asociației. Dispune de un sigiliu al asociației generale cu inscripția „Asociația agricolă săsească din Transilvania“.

§24.

Asociația este reprezentată în afară de președintele său sau de conducătorul girant și directorul asociației. Toate documentele asociației vor fi semnate de președinte sau conducătorul girant respectiv directorul asociației. Semnătura acestora este obligatorie din punct de vedere juridic pentru asociație.

Obligațiile și îndatoririle de serviciu ale funcționarilor din asociație se stabilesc prin instrucțiuni de serviciu separate.

§25.

Oficiul asociației rezolvă problemele curente ale asociației, pregătește documentele pentru ședințele administrației superioare și ale adunării generale ale asociației și se îngrijește de realizările deciziilor luate în cadrul celor două fronturi.

Are dreptul să facă cheltuieli până la suma de 10.000 lei prin obținerea ulterioară a avizului din partea administrației superioare sau în cazuri urgente, când convocarea administrației superioare este imposibilă, și să ia decizii prin consultarea comitetului pentru afacerile asociației numit de administrația generală. Despre cazurile rezolvate pe această cale se va redacta un raport prezentat în ședința proximă a administrației superioare solicitându-se aprobarea ulterioară.

Secții și comitete speciale.

§26.

Administrația superioară înființează după necesitate secții și comitete speciale pentru o mai bună supraveghere a sectoarelor agricole în cadrul asociației generale sau ale celor cercuale și locale. Componența acestor secții și comitete speciale, respectiv desemnarea pentru asociațiile cercuale se stabilește de la caz la caz.

Asociațiile cercuale.

§27.

Asociația generală se împarte în asociații cercuale. Fiecare asociație cercuală în parte cuprinde asociațiile locale care i-au fost repartizate de către administrația generală.

Administrația generală are dreptul, după audierea asociațiilor locale și cercuale de a diviza o asociație cercuală sau s-o mărească prin unificarea mai multor asociații mici.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

§28.

Afacerile asociaţiilor cercuale cad în grija administraţiilor cercuale şi a adunării generale ale asociaţiilor cercuale.

Administraţia asociaţiilor cercuale se compune din preşedinte, locţiitorul acestuia, secretar, casier şi cel puţin 9 membri aleşi, de asemenea din preşedinţii asociaţiilor locale care constituie asociaţia cercuală şi din conducătorii secţiilor asociaţiei cercuale.

§29.

Membrii administraţiei cercuale se aleg pe durata de 6 ani de adunarea generală a asociaţiei cercuale, cu menţiunea că o treime din membri sunt înlocuiţi la un interval de 2 ani. Aceştia au dreptul să fie realeşi.

§30.

Dispoziţiile cuprinse în §10, 12, 14, 20 şi 21 cu privire la modul de desfăşurare a şedinţelor administraţiei superioare şi a adunării generale sunt valabile şi pentru administraţia cercuală şi adunările generale ale acesteia.

§31.

Atribuţiile asociaţiilor cercuale constau în:

a) răspândirea cunoştinţelor de specialitate în domeniul agriculturii şi în promovarea progresului agricol prin organizarea de adunări itinerante, excursii de documentare, expoziţii, experimente de însămânţare, lucrări experimentale cu utilaje noi, răspândirea sămânţei selecţionate, procurarea de literatură de specialitate şi altele asemănătoare.

b) în amenajarea, întreţinerea şi sprijinirea gospodăriilor model, a pomiculturii, cultivarea cerealelor pentru sămânţă, păşuni pentru animale de prăsilă, să ia măsuri pentru o mai bună valorificare a produselor agricole, precum şi pentru procurarea articolelor agricole de primă necesitate etc.

c) în întocmirea rapoartelor şi acordarea avizelor, în expunerea doleanţelor, propunerilor şi plângerilor către administraţia generală cu privire la situaţia agriculturii din cercul respectiv;

d) în administrarea averii asociaţiei cercuale, examinarea bilanţurilor anuale ale asociaţiilor locale, promovarea activităţii asociaţiilor locale etc.

§32.

Fiecare asociaţie cercuală organizează în prima jumătate a anului o adunare generală ordinară.

Obiectivele adunării generale sunt:

a) alegerea administraţiei cercuale (§29);

b) primirea raportului anual de activitate din partea administraţiei cercuale;

c) examinarea bilanţului anual al administraţiei cercuale;

d) luarea unor decizii asupra acelor obiective care împovărează constant averea asociaţiei cercuale;

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

e) dezbaterea unor probleme agricole de specialitate (contracte).

§33.

Administraţiile cercuale, care îşi ţin şedinţele de obicei într-o anumită zi din lună, trebuie să facă totul pentru promovarea progresului agricol în cercul respectiv şi să servească intereselor asociaţiei cercuale conform precizărilor din § 22 şi §31. Acestea supraveghează în mod deosebit activitatea asociaţiilor locale, încasarea taxelor de membru, examinează anual bilanţurile, prezintă anual adunării generale un raport de activitate şi un bilanţ contabil, iar acestea, împreună cu cotizaţiile membrilor, vor fi trimise administraţiei superioare. Administraţiile cercuale au dreptul să convoace, în caz de necesitate, adunarea generală extraordinară a asociaţiilor locale care se află în subordinea lor.

§34.

Sigiliul administraţiei cercuale poartă inscripţia „Administraţia cercuală din .... a Asociaţiei agricole săseşti din Transilvania".

Asociaţiile locale.

§35.

Membrii asociaţiei care trăiesc într-o comună se pot constitui într-o asociaţie locală în conformitate cu prezentul statut şi cu precizările special elaborate în acest sens de către administraţia superioară; procesul-verbal de constituire va fi transmis de administraţia cercului din care face parte localitatea respectivă către administraţia superioară.

§36.

Sarcinile asociaţiilor locale constau în principal în următoarele:

a) organizarea unor dezbateri pe teme agricole şi seri de lectură;

b) procurarea unor cărţi şi reviste de specialitate de care să beneficieze toţi membrii;

c) aprovizionarea cu animale de prăsilă, sământă, răsaduri, îngrăşăminte şi furaje pentru toţi membrii;

d) procurarea utilajelor şi maşinilor agricole şi împrumutarea acestora către membrii asociaţiei;

e) înfiinţarea şi întreţinerea unor şcoli pomicole şi viticole, locuri libere pentru vite cornute tinere, păşuni pentru animale, staţii pentru animale de prăsilă;

f) valorificarea comună a produselor agricole;

g) organizarea de cursuri, prelegeri, excursii de documentare;

h) întocmirea rapoartelor, avizarea şi prezentarea acestora către administraţia cercului şi cea superioară.

§37.

Asociaţiile locale au dreptul să hotărască încasarea unor sume extraordinare pe o perioadă limitată, excepţie fac §3 respectiv contribuţia de

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

membru stabilită de adunarea generală, şi să perceapă de la noii membri o taxă redusă de înscriere.

Sarcini

§38.

a) Conducerea asociaţiei locale aleasă pe trei ani, compusă dintr-un preşedinte, un locţiitor, un casier, un secretar şi cel puţin 4 membri din comitet, este obligată să încaseze până cel târziu la data de 31 ianuarie ale fiecărui an contribuţia membrilor şi s-o predea până cel târziu la 1 martie către administraţia cercului;

b) este obligată să convoace cel puţin odată pe an – în cursul lunii decembrie – o adunare generală a tuturor membrilor din asociaţia comunei respective, să prezinte în cadrul acesteia o dare de seamă asupra activităţii desfăşurate în anul respectiv şi să înfăţişeze spre examinare bilanţul contabil;

c) va trimite administraţiei cercului până cel târziu la 31 ianuarie raportul de activitate şi bilanţul;

d) să se îngrijească de o activitate rodnică din partea asociaţiei locale în sensul celor prevăzute de §36.

§39.

Sigiliul asociaţiei locale poartă inscripţia: „Asociaţia agricolă – Asociaţia locală din ...".

Aplanarea neînţelegerilor din asociaţie.

§40.

În chestiuni litigioase dintre membrii asociaţiei locale cu referire la chestiuni privind asociaţia decide în primă instanţă comitetul asociaţiei locale, în caz de apel hotărăşte administraţia cercului, litigiile dintre membrii asociaţiei locale şi conducerea asociaţiei locale se judecă în primă instanţă de administraţia cercului iar în caz de apel de administraţia superioară; neînţelegerile dintre administraţia cercului şi cea superioară se vor judeca de un arbitraj desemnat în acest caz de adunarea generală a întregii asociaţii.

Toate convocările se vor face în scris în termen de 15 zile de la comunicarea scrisă a sentinţei.

Averea asociaţiei.

§41.

Atât „Asociaţia agricolă săsească din Transilvania" (ca asociaţie generală), cât şi asociaţiile cercuale şi locale ce-i aparţin au dreptul să deţină avere proprie. Aceasta este separat administrată, conform precizărilor din prezentul statut.

Asociaţiile cercuale nu răspund pentru obligaţiile asumate de asociaţiile locale, de asemenea „Asociaţia agricolă săsească din Transilvania" nu-şi ia această răspundere faţă de asociaţiile locale sau cercuale.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

§42.

Asociaţia generală îşi acoperă cheltuielile din:
1. venitul averii proprii;
2. taxele de membru şi donaţii ale membrilor asociaţiei;
3. partea de 10% ce-i revine din venitul net al băncii Bodenkredit fondată de asociaţie;
4. donaţii din partea instituţiilor bancare, a asociaţiilor şi persoanelor particulare, precum şi subvenţii primite din partea statului.

Banii de care dispune asociaţia trebuie depuşi cu folos la Bodenkredit.

§43.

La desfiinţarea unei asociaţii locale, administraţia cercului din care face parte aceasta va prelua întreaga sa avere în păstrare şi uzufruct. Dacă mai târziu se va reînfiinţa în aceeaşi localitate o nouă asociaţie, întreaga avere se va restitui acesteia.

În cazul în care se va desfiinţa asociaţia cercuală, averea acesteia va intra în păstrarea şi uzufructul administraţiei superioare.

La desfiinţarea întregii asociaţii, averea va intra în posesia Consistoriului evanghelic C.A. din Sibiu în condiţiile mai sus menţionate şi va fi destinată scopurilor culturale săseşti.

În scopul creşterii acestui fond de rezervă i se vor adăuga anual cel puţin o treime din dobânzile rezultate.

Desfiinţarea asociaţiei.

§45.

Desfiinţarea asociaţiei se poate hotărî numai dacă două treimi din majoritatea administraţiei superioare înaintează o cerere în acest sens către adunarea generală cu cel puţin o lună înainte de convocarea acesteia la Sibiu, şi dacă această propunere este acceptată cu o majoritate de două treimi din rândul membrilor prezenţi. Toate deciziile adunării generale care vizează modificarea statutelor sau desfiinţarea asociaţiei şi în acest caz modul de întrebuinţare a averii acesteia se vor înainta Ministerului agriculturii pentru a fi avizate înainte de a intra în vigoare.

Supravegherea din partea statului.

§46.

În eventualitatea în care asociaţia nu va respecta scopul stabilit prin statut şi procedura statutară, respectiv raza de acţiune, atunci aceasta va fi desfiinţată de către guvernul regal dacă prin continuarea activităţii ar aduce prejudicii statului sau averii membrilor săi, iar comisia de cercetare instituită după sistarea activităţii va decide după caz, fie desfiinţarea ei fie atenţionarea asupra respectării stricte a prevederilor statutare, în caz contrar va fi desfiinţată.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

83

1921, București. Circulara nr. 56313 emisă de Ministerul Instrucțiunii – Secția Învățământului Particular privind organizarea serbărilor particulare cu elevi de diferite confesiuni.

MINISTERUL INSTRUCȚIUNII
Secția Învățământului Particular
BUCUREȘTI
No. 56313

Cu ocazia serbărilor școlare organizate de școlile particulare s-a constatat că programele cuprind și subiecte (poezii, cântece, piese de teatru) în limba maternă a copiilor de diferite confesiuni.

Pentru ca Ministerul să poată lua cunoștință din vreme de conținutul lor, vi se pun în vedere următoarele:

1. Imnul regal să fie cântat numai în limba românească;
2. Programele festive în limba maternă a minorităților confesionale să fie însoțite și de textul în românește;
3. Aceste programe le veți înainta ministerului din vreme însoțite de traducerile textului fiecărui subiect, pentru a se decide asupra aprobării lor.

MINISTRU
ss. G.n. Ionescu

Director General
ss. Petre Popescu

Școala primară de băieți „Istraelito-Română Arnold și Charlotte“
M. Reintraub – Târgu Neamț

▼
Arhivel Statului Neamț, fond Școala izraelito-română de băieți „Arnold și Charlotte“, Târgu Neamț, dosar 46/1920, f. 38.

84

1921, București. Răspunsul dat de Ministerul Cultelor și Artelor la Apelul adresat Guvernului român de Comitetul American pentru Drepturile Minorităților Religioase în care se arată că Guvernul român a respectat drepturile tuturor confesiunilor religioase din țară.

R O M Â N I A
MINISTERUL
CULTELOR ȘI ARTELOR
Direcția Generală a Cultelor
Nr. 32516

Domnule Ministru,

Răspunzând adresei dumneavoastră din 12 iunie a.c., Nr. 19968/1921, cu care ne trimiteți Apelul adresat Guvernului român de „Comitetul

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

American pentru Drepturile Minorităţilor Religioase", avem onoarea a vă ruga să binevoiţi a aduce la cunoştinţă numitului Comitet, că în statul român Constituţia asigură absolută libertate religioasă şi liberul exerciţiu al tuturor cultelor.

Călăuzit de acest spirit de largă toleranţă al Constituţiei române, Ministerul Cultelor a respectat tuturor confesiunilor din ţinuturile alipite toate drepturile ce le-au avut în fosta Monarhie austro-ungară, şi le-a lăsat neştirbită autonomia avută până acum.

Guvernul român însă, nu numai că a acordat acestor biserici libertate absolută, ci dintru început a căutat şi o apropiere către ele, şi după ce capii lor au depus jurământul de fidelitate către M. Sa Regele, recunoscându-se astfel cetăţeni ai statului român, acest minister s-a silit cu toată sinceritatea, ca legăturile astfel stabilite să se menţină cât se poate mai amicale.

Credincioşii acestor biserici au fost trataţi totdeauna ca orice alt cetăţean român, iar după depunerea jurământului din partea episcopilor, bisericile au fost împărtăşite din partea statului şi cu ajutoare materiale în acelaşi grad ca şi Biserica Ortodoxă Română.

Pe timpul de la 1 iulie 1920 până la 31 martie 1921, Biserica Ortodoxă Română din Transilvania, care are 1776 preoţi, a primit pentru salarizarea preoţimii, a centrelor episcopeşti, şcolilor teologice, preoţilor invalizi, văduvelor şi orfanilor de preot, suma de 10.726.433 lei.

Pe acelaşi timp şi bisericile neortodoxe din Transilvania au primit aceleaşi ajutoare şi după aceleaşi norme, anume:

1). Biserica greco-catolică română cu 1570 preoţi a primit . . . . 7.838.045 lei
2). Biserica romano-catolică cu 610 preoţi a primit . . . . 2.763.027 lei
3). Biserica reformată cu 867 preoţi a primit . . . . 4.225.797 lei
4). Biserica unitară cu 112 preoţi a primit . . . . 823.684 lei
5). Biserica saxonă luterană cu 166 preoţi a primit . . . . 3.000.000 lei.

Precum se poate constata din aceste date, statul român e condus de cea mai largă libertate faţă de bisericile neortodoxe şi nu face nici o deosebire între ele şi Biserica Ortodoxă Română.

Referitor la singuraticele puncte din apelul Comitetului American, întrucât ele privesc Ministerul Cultelor, avem onoarea a vă comunica următoarele:

La punctul 2). În centrele episcopeşti unde s-a întâmplat ca autorităţile să rechiziţioneze de la biserici şi respectiv, de la preoţi sau funcţionari bisericeşti, locuinţe pe seama ofiţerilor sau funcţionarilor statului, în toate cazurile, care au fost aduse la cunoştinţă acestui minister, ministerul a intervenit ca locuinţele rechiziţionate să fie evacuate.

La punctul 4). Toate institutele pentru educaţia preoţilor, existente mai înainte, funcţionează şi acum netulburate, şi au fost împărtăşite şi cu însemnate ajutoare materiale, cuprinse în sumele indicate mai sus, pentru salarizarea profesorilor şi superiorilor. Studenţilor acestor institute teolo-

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

gice, Ministerul le-a făcut toate uşurinţele posibile, între altele acordându-se scutire de serviciu militar şi reducere cu 50% pe căile ferate, întocmai aşa ca şi studenţilor în teologie români ortodocşi.

La punctul 6). Deşi în împrejurările excepţionale de viaţă, în care trăim astăzi, sub masca propagandei religioase se manifestă uneori tendinţe subversive cuprinzând agitaţii contra statului român, cu toate acestea, toate bisericile neortodoxe se bucură de o liberă manifestare a credinţei şi de o liberă propagandă, fără nici o restricţie. Au deplină libertate în comunicarea cu toate parohiile şi instituţiile lor religioase culturale, şi-au ţinut şi îşi ţin nestânjenite congresele şi sinoadele pentru dezbaterea afacerilor religioase. De asemenea toate reuniunile de caracter social şi pentru promovarea pietăţii, organizate în cadrul bisericilor, există şi acum şi îşi continuă neîmpiedicate activitatea. Toleranţa guvernului român faţă de bisericile străine e atât de mare, că în bisericile ungureşti de pe întreg teritoriul alipit la Regatul Român, contrar datinei de sub stăpânirea maghiară, în fiecare duminică şi sărbătoare la toate serviciile divine se cântă în mod demonstrativ imnul statului maghiar, fără a fi conturbaţi de nimeni. Ministerul a acordat şi sectelor baptiste şi adventiste libertatea cultului şi propaganda ideilor lor religioase, întrucât nu ating bunele moravuri şi ordinea publică.

La punctul 7). Toate bisericile se folosesc de limba lor proprie nu numai în practicarea cultului religios, ci şi în administraţia bisericească. Limba de propunere în institutele teologice ale diferitelor confesiuni neromâneşti e şi în prezent tot limba maghiară. Ce e mai mult, unele episcopii ungureşti, catolice şi protestante, se folosesc până în prezent de limba maghiară, chiar şi în corespondenţa cu acest minister.

La punctul 8). Dacă unii preoţi şi oficiali ai bisericilor neromâneşti au fost arestaţi, aceasta nu s-a făcut din intoleranţă religioasă sau pentru sentimentele lor naţionale ungureşti, nici pentru simpla neacceptare a cetăţeniei statului român, ci fiindcă s-au făcut vinovaţi de delicte grave contra acestui stat, conspirând contra integrităţii lui.

Primiţi, vă rog, Domnule Ministru, asigurarea deosebitei noastre consideraţiuni.

MINISTRU,
(ss) Octavian Goga

Director General,
(ss) Dr. P. Ionescu

▼
Arhivele Statului Bucureşti, fond Preşedinţia Consiliului de Miniştri, dosar 14/1921, vol I, f. 558-559.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

85

1921, Bucureşti. Consiliul de administraţie al Societăţii Generale de Construcţii şi Lucrări Publice.

SOCIETATEA GENERALĂ
DE CONSTRUCŢIUNI ŞI LUCRĂRI PUBLICE
SOCIETATE ANONIMĂ
CAPITAL SOCIAL LEI 60.000.000 – PRIMA EMISIUNE LEI 20.000.000
BUCUREŞTI
4, STR. PARIS, PALATUL BĂNCII MARMOROSCH BLANK & Co.
ETAJUL AL III-LEA

Studiază şi execută proiecte tehnice de orice natură. Ia în antrepriză executarea sau în concesiune exploatarea oricărui fel de construcţiuni şi lucrări publice. Exploatează brevete de invenţiuni de orice natură. Expertizează, recepţionează, controlează şi verifică orice fel de instalaţiuni tehnice şi industriale.

CONSILIUL DE ADMINISTRAŢIE:

Preşedinte: **Dl Constantin Olănescu,** Inginer Diplomat al Şcolii Centrale din Paris, fost Ministru.
Vice Preşedinte: **Dl Mauriciu Blank,** Administrator Delegat al Băncii Marmorosch Blank & Co. Soc. Anon.
Membrii: **Dl Alexandru Perieţeanu,** Inginer, Inspector-General,
Dl N. Vasilescu-Karpen, Inginer, Inspector-General, Profesor la Şcoala Naţională de Poduri şi Şosele.
Dl Aristide Blank, Director al Băncii Marmorosch Blank & Co. Soc. Anon.
Dl Emanoil R. Samitca, Inginer, Diplomat al Şcolii Centrale din Paris.
Censori: **Dnii** Inginer Şef **Victor Em. Bruckner**
Inginer Şef **Şerban Ghica.**
Censori Supleanţi: **Dnii Ioan Flachs.**
I. Bădulescu.
Petre Herescu.
Nicolae Tabacovici.
Alexandru Cantuniari.
Director-Delegat: **Dl Em. R. Samitca,** Inginer Diplomat al Şcoalei Centrale din Paris.

▼
Anuarul general al României Mari, ediţia IX 1920-1921, Bucureşti.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

1921, Bucureşti. Consiliul de administraţie al Băncii pentru comerţ şi industrie „Transsylvania".

„TRANSSYLVANIA"
BANCA PENTRU COMERŢ ŞI INDUSTRIE
BANK FÜR HANDEL UND GEWERBE
BUCUREŞTI
STR. BANCA NAŢIONALĂ, 4

Operaţiuni:
Primeşte depuneri spre fructificare;
Scontează cambii, mandate, titluri ieşite la sorţi şi cupoane;
Fondează şi finanţează întreprinderi comerciale, industriale şi economice existente sau ce se vor înfiinţa;
Primeşte efecte în depozit şi sume în cont curent;
Face împrumuturi pe gaj comercial, acte autentice, depozite de mărfuri şi cereale;
Cumpără, vinde şi dă împrumuturi pe titluri şi efecte publice;
Cumpără şi vinde trate, cecuri şi vărsăminte interne sau asupra străinătăţii.
Wirkungskreis:
Uebernimmt Spareinlagen zur Verzinsung;
Escomptiert Wechsel, Mandate verloste Wertpapiere u. Zinsabschnitte;
Gründet und finanziert bereits bestehende oder neu zu schaffende Handels – Gewerbe, oder wirtschaftliche Unternehmungen;
Uebernimmt Wertpapiere in das Depot u. Betrage in laufende Rechnung;
Gibt Darlehen auf commercielle, Gagen, verburgte Akten, auf Waren und Getreide Depots;
Kauft verkauft und belehnt Titres und öffentliche Wertpapiere;
Kauft und verkauft Tratten sowie Schecks und Ueberweisungen auf das In-und Ausland.

CONSILIUL DE ADMINISTRAŢIE
VERWALTUNGSRAT

PREŞEDINTE: domnul Dr. Adolf Frank, *medic*
VICE-PREŞEDINTE: Domnul Franz Schmidts, *arhitect*
ADMINISTRATORI: Domnul Anton Esser, *inginer*
DELEGAŢI: Domnul Ernst Schmidts, *arhitect* – Domnul Adalbert Rositzky, *director com.*
MEMBRI: Domnul Josef. E. Engelleiter, *industriaş* – Domnul Johann Franz, *fabricant* – Domnul Viktor Jakobi, *farmacist* – Domnul Emil Schuster, *farmacist* – Domnul Carol Gagel, *comerciant.*

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

DIRECTOR: Domnul Friedrich S. Bendeck.
CENSORI: Domnul Georg Hermann, *rentier* – Domnul Josef Dudacek, *comerciant* – Domnul Fritz Laurentzy, *fabricant*.

▼
Anuarul general al României Mari, ediţia IX, 1920-1921, Bucureşti.

87

1921, Bucureşti. Consiliul de administraţie al Băncii generale a Ţării Româneşti.

BANCA GENERALĂ A ŢĂRII ROMÂNEŞTI
Capital Lei 60.000.000
Rezerve Lei 47.305.000

Sucursale în:
PLOIEŞTI – BRĂILA – GALAŢI – CRAIOVA
CONSTANŢA – GIURGIU şi TURNU-MĂGURELE

Primeşte depuneri spre fructificare în cont curent.
– Acordă avansuri pe efecte, mărfuri şi cereale.
– Face plăţi asupra străinătăţii, liberând cecuri şi scrisori de credit.
– Serviciu special pentru Casa de Economie cu casete. – Încasează şi scontează cupoane şi titluri precum şi efecte asupra României şi străinătăţii. – Serviciu special pentru emisiuni de acţiuni. – Finanţări şi participări la afaceri comerciale şi industriale.
Face orice operaţiuni de Bursă.

CONSILIUL DE ADMINISTRAŢIE:

PREŞEDINTE:
C. Râmniceanu Manolescu

VICE-PREŞEDINŢI:
Barbu Ştirbey – Jacques M. Elias

MEMBRI:
Mişu Antonescu – Victor Antonescu – G. Alberti – Jean Callimachi – Dr. I. Costinescu – Henri Catargi – Dr. G. D. Creangă – C. G. Dissescu – I.G. Duca – Alex. Hurmuzachi – Teofil Joncu – I.M. Mitilineu – Comandor Carlo Orsi – Ing. Pennescu-Kertsch

▼
Anuarul general al României Mari, ediţia IX, 1920-1921, Bucureşti.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

88

1921, Bucureşti. Consiliul de administraţie al Societăţii Anonime „Româno-Minieră".

MICA
Societate Anon. ROMANA MINIERA
BUCUREŞTI, Str. General Berthelot, 10
CAPITAL SOCIAL DEPLIN VARSAT LEI 21.000.000
Exploatarea importantelor zăcăminte de mică din Judeţele Vâlcea şi Gorj
Societatea „Mica" se interesează la ori ce întreprinderi miniere din ţară şi străinătate.

CONSILIUL DE ADMINISTRAŢIE

PREŞEDINTE
Domnul General A. AVERESCU, *fost ministru*

VICE PREŞEDINTE
Domnul D. GRECIANU, *fost ministru – Domnul Gen. COANDA, fost ministru*

ADMINISTRATORI DELEGAŢI
Domnul Dr. C. V. MALTEZEANU, *Directorul General al Băncii Sindicatului Agricol Jalomitz.*
Domnul Ing. I. GIGURTU, *Directorul Societăţii Române de Industrie şi Comerţ.*

MEMBRI
Domnul C. ARGETOIANU, *fost ministru* – Domnul C. C. ARION, *fost Ministru*
Domnul N. SEULESCU, *fost ministru* – Domnul Rudolf BRANDSCH, *deputat.*
Domnul Paul TEODORU, *fost Secretar General al Ministerului de Interne.*
Domnul N. N. MURGASEANU, *deputat, fost Secretar Gen. al Minist. de Finanţe.*
Domnul Dr. Ştefan CAZIMIR, *Avocat fost Secretar al Ministerului de Domenii.*
Domnul Dr. Adolf FRANK, *Preşedintele Băncii: Transsylvania Banca pentru Comerţ şi Industrie.*
Domnul Baron G. CAPRI, *deputat, fost prefect al judeţului Roman.*
Domnul Adalbert de ROSITZKY, *director.*
Sfinţia Sa Părintele Sebastian PARVULESCU, *preşedintele Băncii populare Cernazoara din Cernadia.*

DIRECTOR GENERAL: Domnul Inginer ANTON ESSER.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Domnul Friederich S. BENDECK, *Directorul Băncii Transsylvania Banca pentru Comerţ şi Industrie.*

Domnul C. JONESCU, *membru în Consiliul Băncii Sindicatului Agricol Ialomiţa.*

Domnul Dr. Emil MICSUNESCU, *Administrator Delegat al Soc. Rom. de Industrie şi Comerţ.*

Domnul August MIHĂILESCU, *Avocat.*

Domnul Alexandru APOSTOL, *membru în Consiliul de Administraţie al Băncii Sindicatului Agricol Ialomiţa.*

▼

Anuarul general al României Mari, ediţia IX, 1920-1921, Bucureşti.

a) Proprietăţile Statului (Proprietés de l'Etat)

a) VECHIUL REGAT.

CĂRBUNI (Charbons).

1.	Soc. «Olandeză Română (Rappaport & Co.) Plopul Dărmăneşti	(Bacău)	200 H.
2.	Soc. «Olandeză Română (N. Corivan & C.) Vermeşti Văsiesti	"	235 H.
3.	Ath. Jonescu (Gr. Septilici & Co.) Partenie Comaneşti	"	250 H.
4.	Soc. «Montana Română» (1. Hertz) Zănoaga Moroeni	(Dâmboviţa)	720 H.
5.	Soc. «Minieră Română» Aninoasa Aninoasa	"	425 H.
6.	Gr. Filiti, D. Filiti & St. Crèstescu Făgeţelul Margineanca Doiceşti	"	2000 H.
7.	Soc. «Lignitul» (Negreţu & Voiculescu) Jidava C. Lung	Muscel	248 H.
8.	Soc. «Lignitul» (J. Negreţu) Poenari – V. Borii Poenari	"	20 H.
9.	J. Beligrădeam fii (Gr. Stoicescu) Poenari – Poenari	"	11 H.
10.	Anton Borneanu Bahna Bahna	Mehedinţi	369 H.
1.	Gr. Stoicescu (N. Zanne) Strehaia Strehaia	"	900 H.
2.	C. Georgescu & N. Popp V. Copcei Dedoviţa	"	87 H.
3.	M. Cliiriac & Cotoran Piscu Poeniţ Mera	Putna	697 H.

OZOCHERITA (Ozocherite)

1.	Ed. Chr. Berchten Părăul lui Tudorache Slănic	(Bacău)	100 H.
2.	C. G. Vernescu Părăul lui Tudorache Slănic	"	100 H.

NISIP AURIFER (Sable aurifere).

1.	Maria C. G. Costaforu Hărliasca Gemenea	(Dâmbovita Muscel)	600 H.

FIER ŞI CUPRU (FER ET CUIVRE)

1.	E. Wolf (E. Bum) Altăn-Tepe Ceamurli	(Tulcea)	600 H.
2.	E. Wolf (E. Bum) Islam-Geaferca Balabancea	"	600 H.
3.	E. Wolf (E. Bum) Carapelit Ortachioi	"	600 H.
4.	S. Dendrimo & G. O. Basarabeanu Amzalar Balabancea	"	600 H.
5.	Victor Berceanu Amzalar Balabancea	"	600 H.
6.	G. Mornand Ceamurli Ceamurli de sus	"	600 H.
7.	V. Tebinca Cineli Baschioi	"	75 H.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

CĂRBUNI (Charbons).

b) Proprietăţi particulare (Proprietés privées).

1.	Josef Rotter (C. Stoyaiescu) Loloaia Comăneşti	Bacău	275 H.
2.	Soc. «Olandeză română» (N. Corivan) Vermeşti Vasiesti	"	400 H.
3.	Ath. Jonescu (Gr. Septilici & Co.) Partenie Comăneşti	"	588 H.
4.	Josef Rotter azi «Minele-Unite» Galeon Comăneşti	"	293 H.
5.	Josef Rotter azi «Minele-Unite» Loloaia Comăneşti	"	730 H.
6.			
7.	Soc. «Olandeză Română» (A. Seters) Darmăneşti Dărmăneşti	"	708 H.
8.	Minele-Unite Asău Comăneşti Fântâna lui Tranole Comăneşti	"	457 H.
9.	Anton Bărdescu Coca-Scheia Scheia	Buzău	120 H.
10.	Soc. Minieră-Română (Vişin & Mircen) Vulcana-Pandeli Cucuteni	Dâmboviţa	580 H.
1.	G. & Laurenţin Zara Sfoara-Mică-Golească Sotănga	"	120 H.
2.	G. Vişin & Locatelli Vulcana Pandeli Cucuteni	"	632 H.
3.	G. & Laurenţin Zara Sfoara Mare-Valea Neuliu Sotănga	"	340 H.
4.	G. Georgescu & M. Bendick Vulcana Pandele Vulcana Pandele	"	150 H.
5.	Elena Dobrogeanu Valea Popii Sotănga Sotănga	"	328 H.
6.	Al. Costescu & Co., Sotănga Sotănga	"	274 H.
7.	Dem. Cair Sotănga Sotănga	"	5 H.
8.	Colonel C. N. Costescu Sotănga Sotănga	"	150 H.
9.	Gr. Stoicescu (N. Zanne) Strehaia Strehaia	Mehedinţi	
20.	C. Georgescu & N. Popp Valea Copcii Dedoviţa	"	645 H.
1.	Soc. «Lignitul» (Negreţu & Voiculescu) Jidava C. Lung	Muscel	520 H.
2.	Soc. «Lignitul» (J. Negreţu) Poenari-V. Borii Poenari	"	12 H.
3.	J. Beligrădeanu Fii (Gr. Stoicescu) Bătoaia Berevoeşti	"	858 H.
4.	J. Beligrădeanu Fii (Gr. Stoicescu) Poenari Poenari	"	177 H.
5.	Mălăncioin & G. Hera Berevoieşti Godeni	"	9 H.
6.	Gr. G. Cantacuzino Jugur Jugur	"	523 H.

89

1921, Bucureşti. Consiliul de administraţie al Băncii Cerealiştilor.

BANCA CEREALIŞTILOR
SOCIETATE ANONIMĂ

CAPITAL STATUTAR Lei 50.000.000 PRIMA EMISIUNE Lei 25.000.000

SEDIUL CENTRAL:
BUCUREŞTI – Strada Lipscani No. 8

SUCURSALA: Constanţa, Bulv. Elisabeta No. 4
Telefon 18-67

Face orice operaţiuni de Bancă, scont, avansuri pe depozite de efecte publice, executări de ordine de bursă, încasări, etc. în special acelea

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

în legătură cu comerţul de cereale.
Finanţează orice întreprinderi comerciale şi industriale.
Secţiune specială pentru operaţiunile de cereale şi mărfuri.

CONSILIUL DE ADMINISTRAŢIE:

PREŞEDINTE:

N. ZANNE, inginer, Preşedintele Camerei de Comerţ

VICE-PREŞEDINTE:

N. D. POULOPOULO, proprietar
A. MANISALIAN, mare comerc.-export.

MEMBRI:

I. ABRAMOVICI, comerciant-exportator
A. GALANTZIS, şeful firmei Tzouchlos & Lecos
I. I. CHRISOVELONI (Banca N. Chrisoveloni)
I. DULMAN, comerciant de cereale
NESTOR FILOTTE, mare industriaş
A. GALIATZATOS, mare industriaş, armator
N. P. IOANID, mare proprietar
SP. LICHIARDOPOULO, mare industriaş, armator
GH. N. LULUDIS, mare armator
THEODOR MENDL, proprietar
I. STANCULESCU, mare proprietar
G. U. NECROPONTES, mare proprietar şi industriaş
W. WATSON, armator, proprietar

CENSORI:

CHR. STAICOVICI
GR. P. CARP
IOSEF COHEN
A. PAPACOSTEA
D. I. LALIS

▼

Anuarul general al României Mari, ediţia IX, 1920-1921, Bucureşti.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

90

1922 februarie 23, Sibiu. Instrucţiuni ale lui Hans Otto Roth către consiliile cercuale în care înfăţişează şi motivează pactul încheiat de saşi cu Partidul Liberal pentru alegerile parlamentare.

Der deutsch-sächsische Volksrat für Siebenbürgen hat in seiner gestern in Hermannstadt abgehaltenen Vollsitzung den Beschluss gefasst, in den sächsischen Minderheitswahlkreisen die Kandidaten der liberalen Partei zu unterstützen. Dieser Stellungnahme des Volksrates sind bekanntlich wochenlange Verhandlungen der sächsischen Delegierten mit der Regierung vorausgegangen. Der Beschluss stellt unsere Volksorganisation vor eine ausserordentlich schwere Aufgabe, deren vorbildliche Erfüllung Pflicht der völkischen Disziplien ist. Die Last der Durchführung des Volksratsbeschlusses ruht fast vollständig auf den Kreisausschüssen, die durch Schaffung besonderer Wahlausschüsse sofort die Organisations und Werbearbeit beginnen müssen. Die zur Durchführung des Volksratsbeschluses notwendige Aufklärungsarbeit ist aber nur dann in wirkungsvoller Weise möglich, wenn die Einstellung der mit der Regierung geschlossenen Wahlvereinbarung in richtiger Weise erfolgt. Die mit der Regierung geschlossenen Vereinbarungen bedeuten nicht im geringsten das Eingehen auf eine parlamentarisch politische Zusammenarbeit mit der liberalen Partei, sondern lediglich die Unterstützung der Regierungskandidaten in den sächsischen Minderheitswahlkreisen bei den bevorstehenden Parlamentswahlen. In Wirklichkeit ist also nur eine Wahlvereinbarung geschlossen worden, die sich unsererseits mit der Abgabe der sächsischen Stimmen in den Minderheitswahlkreisen vollkommen erschöpft. Jede andere Einstellung des Volksratsbeschlusses widerspricht den tatsächslichen Verhältnissen und vor allem den politischen Absichten unserer obersten völkischen Vertretung. Aber auch diese vorübergehende Stellungnahme für die Regierungskandidaten bei den Parlamentswahlen ist blos nach langen Verhandlungen und reiflichen Erwägungen beschlossen worden. In erster Linie sind für uns Erwägungen massgebend gewesen, die die Erhaltung unserer deutschen konfessionellen Schule als das bedeutendste Lebensproblem unseres Volkes in der Gegenwart vor Augen gehalten haben. In der grossen romänischen Öffentlichkeit hat schon seit geraumer Zeit eine ausserordentlich volkstümliche und starke Bewegung eingesetzt, die die Mehrheit des romänischen Volkes umschliesst und die Verstaatlichung der konfessionellen Schulen in letzter Linie zum Ziele hat. Gewiss würde diese Verstaatlichung der konfessionellen Schulen nicht in der Weise erfolgen, dass die Schliessung der konfessionellen Schulen verfügt würde, sondern vielmehr auf die Art, dass einerseits die staatliche Subvention den Schulerhaltern entzogen und den Schulen selbst der Öffentlichkeitscharakter genommen würde. In den Verhandlungen mit der Regierung ist es uns gelungen, gerade in diesen beiden Hauptfragen ernste Zusagen zu erhalten, die den Bestand der deutschen konfessionellen Schule sicherer als bisher erscheinen lassen. Auch einer Reihe anderer Fragen, vor allem in Angelegenheit der Abänderung der gesetzwidrigen Bestimmungen der

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Durchführungsverordnung zur Agrarreform sind uns ausserordentlich wertvolle Zusicherungen gemacht worden. So besteht denn die ernste Möglichkeit, dass in Lebensfragen unseres Volkes auf gesetzlichem Wege gewisse Rechte festgelegt werden, deren endgiltige Regelung für uns von weittragendsten Bedeutung ist. So konnte denn der Volksrat die Verantwortung nicht übernehmen, die Wahlvereinbarung mit der Regierung abzulehnen und damit sich in entscheidenden Fragen auf den Standpunkt politischer Passivität zu stellen. Darin liegt die tiefere Begründung der gestrigen Stellungnahme des Volksrates. Selbstverständlich hat sich die sächsische Politik das uneingeschränkte Recht vorbehalten vom ersten Tage des Zusammentrittes des neuen Parlamentes an in allen Fragen vollkommen freie und schonungslose Kritik zu üben, deren Lösung unseren wohlverstandenen völkischen und politischen Interessen zuwiderläuft. Also nochmals muss mit allem Nachdruck betont werden, dass die sächsische Politik den Boden ihrer Unabhängigkeit und Selbstständigkeit nicht in geringsten verlassen hat, sondern lediglich im Interesse der Erfüllung gewisser entscheidender Lebensinteressen unseres Volkes eine Wahlvereinbarung mit der Regierung abgeschlossen hat.

Nach der Beschlussfassung des Volksrates ist nicht mehr die rein politische Frage massgebend und entscheidend, ob die Bedingungen zum Abschluss des Wahlabkommens wirklich gegeben waren oder nicht, sondern schlechthin die Frage unserer Volksdisziplin. Die Geschlossenheit und Einmütigkeit der Politik unseres Volkes bedeutet für uns ein unschätzbares politisches Kapital. Stellen wir uns nicht wie ein Mann hinter den Beschluss unserer obersten politischen Vertretung und geben wir nicht alle sächsischen Stimmen entsprechend den Weisungen unseres Volksrates ab, so erschüttern wir damit das Vertrauen in die politische Schlagkraft unseres Volkes für alle Zukunft und zwar nicht nur für die heutige Regierung, sondern ebenso für die Opposition, sowie für die gesamte politische Öffentlichkeit unsere Landes. Es ist also gebieterische Pflicht unserer Volksorganisation und vor allem unserer Kreisausschüsse, die noch zur Verfügung stehende kurze Zeit der Wahlvereinbarung mit aller Energie und mit Zusammenraffung unserer ganzen organisatorischen Kraft dazu auszunützen, um den Beschluss unseres Volksrates in allen Teilen unseres Siedlungsgebietes volle eseltung zu verschaffen. Ausser der Werbetätigkeit in der Presse und in Versammlungen ist es notwendig:

1. In allen sächsischen Gemeinden besondere Wahlausschüsse zu bilden, weiterhin gassenweise Organisationen zu schaffen, durch die nachbarschaftweise kontrolliert wird, ob alle sächsischen Wähler auch wirklich zur Wahl gehen, und die vor allem dafür verantwortlich gemacht werden, dass die Wahlbeteiligung unter allen Umständen vollständig sei. Am Wahltage ist es ratsam, an den Ausgängen der Gemeinden Vertrauensmänner aufzustellen, die niemanden aus der Gemeinde gehen lassen, der nicht nachweist, dass er seine Stimme abgegeben hat.

2. In den Städten sind bei allen Wahllokalen „Hauptquartiere“ mit Listen aller Nachbarschaften zu errichten. Autos und Fuhrwerke müssen zur verfügung stehen, um alle Wähler rechtzeitig zur Wahl heranbringen zu können. Auch hier ist die nachbarschaftsweise Organisation der Wahl

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

wohl am zweckmässgsten. Schliesslich wäre es gut, die sächsischen Wochenblätter unbedingt dazu zu veranlassen, ihr Erscheinen diesmal nicht für Sonnabend, sondern für Donnerstag oder Freitag festzusetzen, sodass durch sie wirkungsvolle Wahlpropaganda gemacht und noch rechtzeitig in die Landgemeinden hinausgetragen werden kann.

Auf jeden Fall ist es notwendig, dass die Leitung der Kreisausschüsse nach Einlangen dieser Zuschrift sofort alle Massnahmen treffen und zum Zwecke der Wahlvorbereitung unbedingt in Permanenz bleiben. Vor allem ersuchen wir gewissenhaft zu sorgen, dass diejenigen einzelnen Gemeinden ihres Kreises, die zu fremden Wahlkreisen gehören, unbedingt auch rechtzeitig aufgeklärt und für die Wahlen vorbereitet werden.

Hochachtungsvoll

Hauptanwaltschaft des deutsch–sächsischen Volksrates für Siebenbürgen

Dr. Hans Otto Roth
Hauptanwalt

▼

Arhivele Statului Sibiu, fond Consiliul Naţional Săsesc, nr. 42.

Traducere

Consiliul naţional german-săsesc pentru Transilvania a decis în cadrul şedinţei plenare ce a avut loc ieri la Sibiu, ca să susţină candidaţii Partidului Liberal în cercurile electorale săseşti. Luarea acestei atitudini de către Consiliul naţional a fost determinată de tratativele întreprinse cu săptămâni în urmă de delegaţii saşi şi reprezentanţii guvernului. Această decizie aşează organizaţia poporului nostru în faţa unei sarcini deosebit de grele, ale cărei realizări rezidă în obligaţia respectării disciplinei populare. Povara îndeplinirii deciziei luate de Consiliul naţional se sprijină aproape în întregime pe comitetele cercuale, care trebuie să înceapă de îndată cu munca de organizare şi de propagandă prin crearea unor comisii electorale speciale. Munca de lămurire necesară pentru ducerea la capăt a deciziei luate de Consiliul naţional se poate desfăşura numai atunci cu eficienţă, dacă angajamentul încheiat cu guvernul prin convenţia electorală se va realiza într-un mod corespunzător. Convenţia încheiată cu guvernul nu înseamnă nici pe departe o colaborare parlamentar politică cu Partidul Liberal, ci pur şi simplu sprijinirea candidaţilor din partidul de guvernământ în viitoarele alegeri parlamentare de către cercurile electorale săseşti. Prin urmare, s-a încheiat doar un pact electoral, care pentru noi se sfârşeşte odată cu acordarea voturilor din partea saşilor. Orice altă poziţie a deciziei Consiliului naţional contravine situaţiei de fapt şi înainte de toate scopurile politice ale conducătorilor noştri politici. Dar până şi această poziţie temporară adoptată pentru alegerile parlamentare faţă de candidaţii partidului de guvernământ a fost luată după tratativele îndelungate şi chibzuiri temeinice. Pentru noi au fost în primul rând decisive considerentele care vizează menţinerea şcolilor confesionale germane, o problemă vitală a poporului nostru în perioada actuală. În opinia publică

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

românească s-a resimţit în ultimul timp o mişcare puternic naţională, care-i cuprinde pe majoritatea românilor şi are drept scop etatizarea şcolilor confesionale. Desigur că această laicizare a şcolilor confesionale nu s-ar produce prin dispunerea închiderii şcolilor confesionale, ci mai degrabă prin retragerea pe de-o parte a subvenţiilor acordate de stat şi prin deposedarea şcolilor de caracterul lor public. În tratativele purtate cu guvernul am reuşit obţinerea acordului tocmai în privinţa acestor două chestiuni, care garantează existenţa şcolilor confesionale într-un mod mai sigur ca până acum. Şi în privinţa altor probleme ni s-au făcut asigurări deosebit de importante, astfel modificarea deciziilor ce contravin legii în privinţa dispoziţiei de executare a Legii agrare. Astfel există posibilitatea serioasă ca să se stipuleze pe calea legii anumite drepturi vitale pentru poporul nostru, a căror reglementare definitivă este de o importanţă covârşitoare pentru noi. În aceste circumstanţe Consiliul naţional nu a putut să-şi asume răspunderea de a refuza pactul electoral cu guvernul şi să adopte o poziţie de pasivitate politică în probleme decisive. În aceasta rezidă motivarea profundă a poziţiei adoptate de Consiliul naţional în şedinţa de ieri. Bineînţeles că politica săsească şi-a rezervat dreptul nelimitat la o critică liberă şi fără menajamente în toate chestiunile care ar contraveni intereselor noastre etice şi politice din prima zi a întrunirii noului Parlament.

Prin urmare, trebuie să accentuăm în mod repetat, că politica săsească nu şi-a părăsit terenul independenţei şi autonomiei proprii, ci a încheiat un pact electoral cu guvernul numai pentru realizarea intereselor vitale ale poporului nostru.

După decizia luată de către Consiliul naţional nu mai este hotărâtoare şi decisivă problema politică, dacă condiţiile pentru încheierea pactului electoral au existat sau nu în realitate, ci chestiunea disciplinei poporului nostru. Unitatea şi unanimitatea politicii poporului nostru constituie pentru noi un capital politic de nepreţuit. Dacă nu vom sprijini în unanimitate decizia conducerii noastre politice şi nu vom acorda toate voturile conform indicaţiilor Consiliului naţional, atunci vom zdruncina pentru viitor încrederea în eficacitatea politică a poporului nostru şi acest efect nu va fi valabil numai pentru guvernul de astăzi, ci şi pentru opoziţie şi pentru întreaga opinie publică politică din ţara noastră. Este prin urmare o datorie imperioasă a organizaţiei noastre şi mai cu seamă a comitetelor cercurilor, de a folosi timpul scurt de care dispunem pentru a interveni cu toată energia şi prin unificarea puterii noastre organizatorice în realizarea hotărârii luate de Consiliul naţional pe cuprinsul ţinutului locuit de saşi. Este necesar ca pe lângă activitatea de propagandă prin presă şi în cadrul adunărilor să fie luate următoarele măsuri:

1. În toate localităţile săseşti să se creeze comisii electorale speciale, formarea unor organizaţii pe străzi aflate sub controlul vecinătăţilor care vor verifica dacă toţi alegătorii s-au prezentat la vot şi care răspund ca participarea la votare să fie de sută la sută. În ziua alegerilor este indicat să se numească oameni de încredere care să formeze pichete la ieşirea din comune şi să nu permită nimănui să părăsească localitatea, dacă nu poate prezenta dovada acordării votului său.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

2. În mediul urban se vor constitui la toate secţiile de votare „cartiere generale“ cu listele tuturor vecinătăţilor. Maşini şi căruţe vor sta la dispoziţie pentru a transporta în timp util pe toţi alegătorii la secţiile de votare. Organizarea electoratului pe vecinătăţi se dovedeşte a fi cea mai potrivită. În fine, ar fi bine să determinăm redacţiile ziarelor săptămânale săseşti să-şi mute ziua de apariţie de pe ziua de sâmbătă pe cea de joi sau vineri, încât să se poată efectua prin intermediul lor o propagandă electorală eficace şi să ajungă şi în mediul rural în timp util.

Oricum, este necesar ca conducerea comitetelor cercuale să ia toate măsurile după obţinerea prezentei adrese şi să asigure permanenţă în vederea pregătirii alegerilor. În mod deosebit, vă rugăm să aveţi în vedere acele comune din cercul dumneavoastră, care aparţin altor cercuri electorale, în pregătirea şi lămurirea din timp a electoratului pentru alegeri.

Cu deosebit respect

Oficiul juridic al Consiliului naţional german-săsesc
din Transilvania

Dr. Hans Otto Roth,
consilier juridic

91

1922 februarie 25, Budapesta. Raport întocmit de Gr. Stârcea de la Legaţia română din Budapesta, adresat ministrului de externe român, I. Gh. Duca, prin care informează că o serie de organizaţii din Transilvania sunt finanţate din Ungaria.

Domnule Ministru,

Am onoarea a aduce la cunoştinţa Excelenţei voastre următoarele informaţiuni, rugând să binevoiţi a dispune, ca la folosinţă să nu se divulge, cum că ele provin de la această Legaţiune:

1) Ziarul „Elöre“ de la Cluj, ai cărui subdirectori sunt baronul Kemény János şi Gelei Antal, a primit la începutul lunei februarie o subvenţie de 50.000 lei din partea Ministerului de Culte maghiar.

2) Pentru alegerile electorale actuale şvabii din Banat au primit bani pentru propagandă prin canonicul Pacher şi doctorul Muth.

3) Idem clubul din Oradea-Mare prin episcopul Szécsenyi.

4) Dr. Kecskeméti a primit pentru Clubul Partidului Poporului din Cluj şi Târgu-Mureş bani prin banca „Erdélyi Bank“ din Cluj.

5) Barabás Béla a primit bani prin Banca Poporului din Arad (Aradi Népbank).

Excelenţei sale,
Domnului Ioan G. Duca,
Ministrul Afacerilor Străine,
Bucureşti

▼

Arhiva Ministerului Afacerilor Externe, fond 71, 1920-1944, Transilvania, vol. 2, p. 50.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

92

1922 martie 8, Bucureşti. Observaţii asupra raportului „Transylvania under the Rule of Roumania" al Misiunii Militare americane (dl. Sidney B. Snow, Joël M. Metclaf şi Edward B. Witte) înaintat Secretariatului Ligii Naţiunilor de către Liga pentru Protecţiunea Minorităţilor din România cu sediul la Budapesta privind situaţia ungurilor de confesiune unitară din România în primăvara anului 1920.

OBSERVAŢII
asupra raportului „Transylvania under the Rule of Roumania" al Misiunii Unitare Americane

„Liga pentru Protecţiunea Minorităţilor din România" cu sediul în Budapesta a înaintat Secretariatului Ligii Naţiunilor un raport al Misiunii Unitare Americane asupra situaţiunii ungurilor de confesiune unitară din România în primăvara anului 1920.

Spiritul de duşmănie faţă de România, lipsa de obiectivitate în aprecierea faptelor şi neseriozitatea informaţiunilor ce prezintă misiunea, dovedesc că, deşi e semnat de trei americani, acest raport nu e decât unul din lunga serie de pamflete de propagandă antiromânească, cu care organizaţiile din Budapesta năpădesc cercurile politice ale Occidentului şi cărora Guvernul român nu mai socoate necesar a le acorda atenţiunea unui răspuns.

Având în vedere însă că Secretariatul Ligii Naţiunilor a luat în considerare acest raport redactat de cei trei membri ai Misiunii Unitare Americane, dl. Sydney B. Snow, Joël H. Metclaf şi Edward B. Witte, şi ni l-a transmis nouă cerându-ne eventuale lămuriri, credem că este util să punem la dispoziţia Consiliului şi membrilor Societăţii Naţiunilor şi la dispoziţia opiniei publice informaţiile ce urmează:

I

Întâia greşeală este însuşi titlul raportului: „Transylvania under the Rule of Roumania". Aceasta ar însemna că Transilvania şi Banatul sunt două provincii deosebite de România propriu-zisă, cucerite şi păstrate de România numai prin forţa armelor. Adevărul este că aceste provincii a căror populaţie e 65% românească şi numai restul e de alte naţionalităţi, s-au unit cu Vechiul Regat Român din propria lor voinţă conform principiului autodeterminării naţiunilor. Unirea s-a făcut în 1 Decembrie 1918 în Adunarea Naţională de la Alba Iulia. Conform votului acestei Adunări şi dispoziţiunilor Tratatului de Trianon, Transilvania şi Banatul sunt părţi integrante ale statului român. De altfel şi din punct de vedere administrativ, aceste două provincii sunt conduse de elemente locale, între care sunt şi foarte mulţi unguri, numărul funcţionarilor aduşi din Vechiul Regat în locul funcţionarilor unguri, care au refuzat serviciul, netrecând nici astăzi

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

de 4%. Astfel Transilvania şi Banatul nu sunt şi nu pot fi sub stăpânirea României", ci ele sunt sub stăpânirea lor proprie.

II

La 18 octombrie 1918, dl. Alexandru Vaida Voevod, deputat român transilvănean în Parlamentul ungar, a declarat în Camera din Budapesta în numele românilor din Transilvania şi Banat, că din acea zi înainte neamul românesc din Transilvania şi Banat nu mai recunoaşte autorităţile guvernului şi parlamentului ungar şi îşi ia soarta în mâna sa proprie.

În octombrie şi noiembrie 1918, Imperiul austro-ungar s-a prăbuşit.

În 1 Decembrie, Adunarea Naţională de la Alba Iulia a proclamat unirea Transilvaniei şi Banatului cu Vechiul Regat Român, şi încă înainte de 1 ianuarie 1919 regimentul de Transilvania a şi fost ocupată de trupe regale româneşti şi de voluntari transilvăneni.

Ungurii din Transilvania au văzut îndată că la Conferinţa de Pace care avea să înceapă în curând, Transilvania şi Banatul vor fi deslipite de Ungaria şi vor fi anexate României conform votului lor din 1 Decembrie 1918 şi conform Tratatului de Alianţă dintre România şi Puterile Aliate din 16 august 1916. Pentru a împiedica acest eveniment sau pentru a mai salva ceva din ruine, ei încă în ultimele zile ale anului 1918 au început o puternică propagandă în ţările aliate, căutând să dovedească pe de o parte că Ungaria şi ungurii au fost numai nişte victime nevinovate în mâinile politicii germane şi că, deşi s-au bătut cu înverşunare în contra Franţei, Angliei, Italiei şi aliaţilor lor, în fond dânşii au fost întotdeauna devotaţi prieteni ai acestor ţări, iar pe de altă parte că neamul românesc nu are nici un drept istoric sau etnic asupra Transilvaniei şi că stăpânirea românească ar însemna distrugerea culturii şi introducerea barbariei în aceste provincii. În acest sens au fost redactate toate articolele şi broşurile răspândite în 1919 şi 1920 de birourile ungureşti din Elveţia şi Olanda. Scopul era evident: influenţarea cercurilor cu greutate în ţările aliate ca acestea la rândul lor să impună delegaţiunilor la Conferinţa de Pace o atitudine potrivită cu dorinţele ungureşti.

Cum în calitatea lor de naţiune, ungurii în 1919 şi 1920 nu puteau apela la simpatia ţărilor occidentale, deoarece 4 ani de zile se luptaseră în contra lor şi amintirea sângelui soldaţilor aliaţi vărsat de trupele ungureşti era prea recentă, au căutat să realizeze o apropiere de cercurile politice din Franţa, Anglia şi Statele Unite cu ajutorul bisericii. Ungurii din Transilvania fiind romano-catolici, presbiterieni sau unitari, conducătorii lor care în decursul războiului au propovăduit o luptă înverşunată în contra aliaţilor şi nu s-au gândit nici o clipă la comunitatea lor de credinţă cu soldaţii aliaţi, acum şi-au adus aminte de toate legăturile pe care organizaţiile lor bisericeşti le aveau înainte de război cu organizaţiile bisericeşti din ţările aliate. Misiuni au fost trimise imediat în Elveţia şi Olanda ca să reia contactul cu ele şi prin aceste misiuni apeluri disperate au fost lansate către bisericile anglicane, presbiteriene, unitare şi catolice din ţările aliate conjurându-le să vină în ajutorul coreligionarilor lor din Transilvania şi Banat, să-i scape de barbaria românească şi să nu permită ca aceste provincii să fie deslipite de Ungaria şi 3.500.000 de români, 65% din

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

populaţie, să fie dezrobiţi. Sub masca aceasta a apărării religiei, şefii bisericilor ungureşti din Transilvania, episcopul unitar Iosif Ferencz, episcopul presbiterian reformat Carol Nagy şi episcopul romano-catolic contele Gustav Majlath, cereau ajutorul bisericilor occidentale pentru a perpetua stăpânirea unei minorităţi ungureşti şi secuieşti de 23% asupra unei majorităţi de 77%, dintre care 65% români, iar restul de 12% germani, ruteni, armeni şi sârbi. Un apel plin de insulte la adresa românilor a fost trimis de cei trei episcopi către Conferinţa de Pace în 8 septembrie 1919. Un memoriu tot aşa de insultător a fost adresat de biserica reformată presbiteriană. Un apel similar în care românii sunt acuzaţi de „corupţie fără pereche" („unexampled corruption") şi de „furie vandalică a urei de rasă" („vandal fury of Roumanian racial hatred"), semnat de episcopii Ferencz şi Nagy şi de pastorul luteran ungur G. Kirchknopf a fost lansat din Cluj în 16 septembrie 1919 către „protestanţii din lumea întreagă", cerând sprijin în contra românilor pentru ungurii din Transilvania „care îndură mizerii supraomeneşti de dragul caracterului lor maghiar şi al protestantismului lor" („enduring superhuman miseries for the sake of its Magyardem and Protestantism"). Misiuni au fost invitate, – cu deosebire misiuni americane şi engleze, mai puţin familiarizate cu relaţiile politice şi etnice din Transilvania, – au fost conduse prin ţară şi prevăzute cu „informaţiuni" şi lungi liste de pretinse „crime" ale stăpânirii româneşti în contra „nevinovaţilor" corifei maghiari. Şi e interesant de constatat că dintre membrii diferitelor misiuni religioase care s-au plimbat neturburate prin Transilvania, aproape nici unul nu şi-a pus întrebarea: dacă e aşa grozavă opresiunea românească în Transilvania şi Banat, cum se face că episcopii unguri pot lansa astfel de apeluri insultătoare la adresa românilor şi totuşi nu sunt pedepsiţi?

Adevărul este că aceste misiuni ale bisericilor protestante din Anglia şi America, în urma informaţiunilor ce primeau în drumul lor spre România şi cu deosebire în Budapesta, deveneau duşmane ale ocârmuirii româneşti în Transilvania încă înainte de a ajunge la graniţele noastre, iar în decursul aşa ziselor „călătorii de anchetă" pe care Guvernul român le-a admis cu plăcere, căutau anume informaţii care să le justifice opiniile lor deja formate, şi evitau contactul cu autorităţile noastre, care în multe cazuri le-ar fi putut da lămuriri şi le-ar fi putut ajuta să judece obiectiv situaţia.

III

E regretabil că în special biserica unitară din Anglia şi America a putut fi rătăcită de către informaţiile greşite ce i se dădeau din izvoare maghiare şi a putut contribui astfel la întârzierea restabilirii ordinii şi bunei înţelegeri între cetăţenii români de origine română şi maghiară.

Evident acţiunea bisericii unitare din Occident în contra României era o solidarizare a ei cu biserica unitară din Transilvania, iar lupta acesteia în contra stăpânirii româneşti izvora din spiritul şovinist unguresc, de care era îmbibată în urma îndrumărilor ce veneau de la Budapesta şi se hrănea cu speranţa că totuşi votul celor 65% din populaţia Transilvaniei şi Bana-

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

tului, exprimat în 1 Decembrie 1918 la Alba Iulia, nu va fi ascultat de Conferinţa de Pace şi aceste provincii nu vor fi unite cu România.

Această acţiune politică a bisericii unitare a început imediat după ce Transilvania a intrat în stăpânire românească. Precum am amintit mai sus, episcopul unitar Iosif Ferencz, împreună cu episcopul romano-catolic Majlath şi cu cel presbiterian Nagy, în 8 septembrie 1919 a adresat un memoriu Conferinţei de Pace, protestând violent în contra României. În 16 septembrie 1919, împreună cu Dl. Nagy şi Kirchknopf, a lansat un apel cu acelaşi conţinut „către toţi protestanţii din lume". În 27 octombrie 1919 s-a adresat pentru ajutor către Asociaţiunea Unitară Americană. Cu câteva zile mai înainte, în 24 octombrie, vicarul episcopal George Boros, care fusese trimis în Olanda şi făcuse legăturile cu Anglia şi America, a lansat din Budapesta, unde se afla, un alt apel violent în contra României către dl Samuel A. Eliot, prezidentul Asociaţiunii Unitare Americane, trimiţându-i şi o listă de pretinse ilegalităţi româneşti în contra unitarilor, care fiind alcătuită în Budapesta, pe când comunicaţia cu Transilvania era întreruptă, nu conţinea decât inexactităţi pe răstălmăciri (v. „The Christian Register" din 15 ianuarie 1920).

În urma activităţii emisarilor unguri care sub pretextul apărării religiunei, făceau jocul politicii maghiare din Budapesta, biserica unitară din America a fost aşa de mult indusă în eroare încât reprezentanţii ei în tot decursul anului 1919 au lucrat pe lângă delegaţiunile americane şi engleze de la Conferinţa de Pace din Paris în contra României, luptând la început pentru păstrarea Transilvaniei şi Banatului sub stăpânirea ungurească şi apoi pentru impunerea unor condiţii cât se poate de grele pe seama României în Tratatul Minorităţilor. Numărul unitarilor în Transilvania şi Banat după înseşi rapoartele episcopului e 75.000. Prin urmare pentru a nu jigni mândria acestei populaţii maghiare supunând-o stăpânirii româneşti, biserica unitară din America lucra ca mai bine să rămână 3.500.000 de români şi 700.000 de germani sub vechea opresiune maghiară, în ciuda principiului naţionalităţii şi autodeterminării proclamat de aliaţi. Citâm din însuşi articolul Dlui Samuel A. Eliot, Preşedintele Asociaţiunii Unitare Americane, publicat în „The Christian Register" din 15 ianuarie 1920:

„În decursul anului trecut funcţionarii Asociaţiunii Americane Unitare au făcut tot ce le-a stat în putinţă ca să îşi dovedească simpatia pentru fraţii lor din Ungaria.[1] Un schimb de vederi a început cu delegaţiunea americană de la Conferinţa Păcii din Paris îndată după deschiderea ei. Acest schimb de vederi a fost direct, deoarece Ministerul de Externe din Washington, foarte prevenitor, mi-a făcut toate uşurinţele. În curând fu vădit că nu mai era nici o speranţă de a salva Transilvania de ocupaţia şi stăpânirea română. Deşi nimic n-a fost încă publicat, e evident că anexarea promisă a Transilvaniei către România este o parte a preţului ce au plătit Anglia şi Franţa pentru intrarea României în război. Încă întâile ştiri ce am primit de la delegaţiunea americană din Paris ne declarau că nu e nici

---

1 La această dată dânşii, de acord cu ungurii, considerau Transilvania ca făcând parte din Ungaria. Unitarii, de altfel, nu se găsesc în Europa continentală decât în Transilvania.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

o speranţă de a împiedica îndeplinirea acelui tratat. Sforţările noastre deci fură îndreptate ca să apărăm în cadrele tratatului principiul toleranţei religioase. În acest răstimp a sosit în Olanda o delegaţiune care reprezenta pe protestanţii unguri. Delegaţiunea n-a putut obţine permisiunea de a purcede la Paris, dar scrisorile şi documentele ei tipărite au fost transmise Conferinţei de Pace prin mijlocirea prietenilor lor englezi şi americani. După o corespondenţă îndelungată, am fost în fine asiguraţi prin scrisori personale din partea reprezentanţilor americani, că în tratat s-a pus o clauză care, dacă executarea ei va putea fi impusă, păstrează neştirbite drepturile catolicilor, protestanţilor şi evreilor din Transilvania".

Aceste cuvinte arată lămurit sentimentele anti-româneşti ale bisericii unitare din America şi Anglia. Activitatea astfel descrisă de însuşi şeful organizaţiei bisericeşti unitare din America a început îndată după deschiderea Conferinţei de la Paris, deci încă în decembrie 1918 şi a urmat în tot decursul anului 1919; întâiul emisar ale acestei biserici, dl W.H. Drummond, a venit în Transilvania pentru informaţii abia în octombrie 1919. Biserica Unitară din America şi Anglia luase prin urmare o atitudine ostilă României cu cel puţin 10 luni înainte de a avea din Transilvania informaţiile unui trimis al său şi bazându-se numai pe ştirile tendenţioase ale emisarilor politici ai Guvernului ungar.

Evident, dacă odată opinia conducerii centrale a bisericii era formată şi o atitudine anti-românească era adoptată, misiunile ce s-au trimis în Transilvania în octombrie 1919 şi în aprilie 1920, cu zece şi şasesprezece luni mai târziu, nu mai căutau să afle cu obiectivitate adevărul, ci într-o provincie ieşită din mişcări revoluţionare şi într-o vreme când vechea administraţie ungurească se ducea, iar noua administraţie românească era încă la începutul organizării sale, se bizuiau mai degrabă să culeagă informaţii şi impresii care să justifice atitudinea luată de conducătorii bisericii lor de acasă. Iar aceasta o puteau face cu atât mai uşor întrucât în drumul lor spre România şi din România treceau prin Budapesta, unde de obicei se opreau pentru mai multe zile şi unde un grup special de intelectuali ştiutori de englezeşte, în frunte cu vicarul unitar din Cluj, George Boros, pastorul Jozan, fostul ministru de justiţie, Francisc Szekely, fostul ministru de agricultură, Lorant de Györy, le serveau şi le completau informaţiunile cu care trebuia să se întoarcă aceste misiuni în Anglia şi America.

Întâia misiune informativă a bisericii unitare anglo-americane a fost aceea a lui William H. Drummond din Londra. Misiunea a durat aproximativ 10 zile, dintre care 8, de la 23-31 octombrie 1919, au fost petrecute în Cluj, iar două pe drum. La reîntoarcere, fireşte, W. Drummond a stat mai multe zile în Budapesta în cercul amintit mai sus. În Cluj, conform raportului său, dânsul a fost în contact cu episcopii unguri (unitar, presbiterian şi romano-catolic), cu profesori universitari, cu judecători şi funcţionari, bineînţeles toţi unguri. A vizitat colegiul unitar, a fost sărbătorit de episcopi şi de profesori, a luat parte la un serviciu divin festiv şi a rămas profund impresionat când orga şi corul i-au cântat cu pricepere „God save the king". A ascultat jalbe şi a alcătuit o listă de „fărădelegi" româneşti pe

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

care „la sugestia Comitetului din Budapesta al lui Sir George Clerk“ a prezentat-o delegaţiunilor americane şi engleze la Conferinţa Păcii.

Concluzia Dlui Drummond este că „ocupaţiunea românească cu asprimea şi terorismul ei aduce poporul la disperare şi trebuie să umple de cea mai gravă îngrijorare pe toţi prietenii libertăţii religioase şi ai ocârmuirii luminate“.

Impresia generală pe care dânsul o comunică bisericii şi poporului său este cuprinsă în următorul pasagiu al raportului:

„Diplomaţia occidentală a aruncat Ungaria în braţele Austriei în contra voinţei ei şi când a venit războiul ea nu mai avea putinţa de a alege. Pentru ea acesta era un război în contra primejdiei unei agresiuni ruseşti, fără nici un sentiment de duşmănie faţă de noi. Supuşii britanici n-au fost internaţi în Ungaria în decursul războiului ... iar acum vechiul sentiment de dragoste faţă de Anglia şi de încredere în spiritul englez de dreptate a reînviat într-o măsură însemnată, cântarea imnului nostru naţional în biserica din Cluj era mai mult decât un act spontan de politeţă; ea vorbea de ceva foarte profund în inimile mulţimii“.

Dl Drummond, profan în chestiuni de istorie ungară, a adoptat ce i s-a spus în Budapesta despre anglofilia ungurilor. N-a vrut să-şi aducă aminte că abia era un an de când sub gloanţele anglofililor unguri de pe frontul Balcanilor, de pe Piave şi din Flandra cădeau sute şi mii de soldaţi englezi, dintre care unii poate făceau parte din propria sa congregaţie.

Dl Drummond, profan şi în materie de muzică, a rămas fermecat că în biserica unitară din Cluj, corul şi orga i-au cântat „God save the king“ şi consideră acest fapt drept o dovadă de profundă dragoste a ungurilor faţă de naţiunea engleză. Dânsul nu ştie că melodia imnului imperial german „Heil dir im Siegerkranz“ e identică cu a imnului britanic „God save the king“ şi că, dacă corul şi orga i-au cântat cu pricepere acest imn, aceasta nu dovedeşte că le sunt dragi englezii şi imnul lor, ci că patru ani de zile au cântat cu entuziasm „Heil dir im Siegerkranz“!

Cu autorităţile româneşti Dl Drummond nu a avut contact. Dânsul nici nu s-a gândit că informatorii săi unguri au putut exagera pretinsele „ilegalităţi“ a căror listă i se dăduse şi că pentru a câştiga o judecată obiectivă era necesar să afle şi punctul de vedere al administraţiei şi comandamentului militar, mai ales că Transilvania la acea epocă era zonă de război, iar trupele româneşti erau încă în Budapesta. Logic este ca într-o anchetă cu caracter de seriozitate să se asculte părerile ambelor părţi şi să se ia în considerare împrejurările momentului, frământările trecutului imediat şi starea sufletească a părţilor. „Audiatur et altera pars“ e un principiu de care trebuie să se ţină seamă în asemenea cazuri.

Dl Drummond a urmat altă cale: a fost sărbătorit de episcopii unguri din Transilvania, a fost înduioşat de imnul englez, care precum am spus are aceeaşi melodie ca „Heil dir im Siegerkranz“ – cântat în biserica unitară din Cluj, a însemnat „fărădelegile“ administraţiei româneşti care i s-au spus, nu le-a mai controlat, deoarece probabil venise hotărât dinainte să fie convins de adevărul lor, a completat apoi lista în Budapesta şi la Conferinţa de Pace, în cercurile bisericeşti şi în revistele din Anglia şi America a protestat din toate puterile în contra „barbarilor“ români care

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

au îndrăznit să dezrobească 3.500.000 români transilvăneni şi să jignească astfel mândria, nu interesele, a 75.000 de unguri unitari, şi chiar au îndrăznit să stârnească bolşevismul din Ungaria. Dl Drummond îşi uitase chiar că, dacă nu era armata română care să distrugă terorismul lui Bela Kun şi să păzească ordinea în capitala ungară pe când se găsea dânsul acolo, nu ar fi avut prilejul să fie sărbătorit de cercul unguresc de intelectuali amintit mai sus.

IV

Am stăruit anume asupra acţiunii dlui W.H. Drummond, deoarece Misiunea Unitară Americană, compusă din Sydney B. Snow, Joël H. Metclaf şi Edward B. Witte, al căror raport e înaintat acum Secretariatului General al Ligii Naţiunilor, nu e decât continuarea misiunii sale.

Conform raportului său, tipărit întâia dată în Londra în 1920 şi a doua oară în Budapesta 1921, misiunea a fost trimisă de către Asociaţiunea Unitară Americană în urma raportului dlui Drummond. A ajuns în România în aprilie 1920 şi a plecat din România în 7 iulie; a petrecut deci 3 luni de zile vizitând pe coreligionarii săi din Transilvania. La plecarea sa spre România misiunea a primit instrucţiunile necesare din partea preşedintelui Samuel A. Eliot, cel care purtase la Conferinţa Păcii campania unitară în contra României, – precum am dovedit mai sus cu propriile sale cuvinte.

Evident că o misiune care venea în România duşmănind această ţară avea să privească toate evenimentele şi întreaga situaţie din punctul său de vedere.

Din partea autorităţilor româneşti, membrii misiunii au avut toată libertatea de a circula prin toată ţara precum mărturisesc chiar dânşii, în afară de câteva cazuri la începutul şi la sfârşitul călătoriei lor prin Transilvania, n-au fost turburaţi deloc în activitatea lor de către poliţie sau armată, deşi se aflau în zonă de război. Autorităţile noastre încrezătoare în spiritul de imparţialitate englez şi american şi convinse că misiunea va cere şi opinia lor în ce priveşte nemulţumirile ce ar auzi în sânul populaţiei unitare nici nu s-a gândit că ar fi necesar să dea misiunii un însoţitor, bun cunoscător al situaţiunii din Transilvania, care să-i dea informaţiuni şi din punctul de vedere al statului.

În schimb, episcopii unguri din Transilvania, cel unitar, cel reformat presbiterian şi cel romano-catolic, au luat dinainte toate măsurile pe de o parte ca misiunea să aibă însoţitori abili şi ştiutori de englezeşte, pe de altă parte, ca în toate comunele ungureşti pe unde va trece, misiunea să fie primită sărbătoreşte, cu cântece şi discursuri şi apoi cu liste întregi de jalbe şi cu apeluri în contra stăpânirii româneşti. Mărturiseşte acest lucru însuşi dl Joël H. Metclaf într-un articol al său publicat în „The Christian Register“ din 12 august 1920:

„În decursul şederii noastre în Târgul Mureşului, preotul catolic care urmează imediat după episcop, nu numai că a fost amabil cu noi ducându-ne să-i vizităm biserica şi şcolile unde profesoarele sunt călugăriţe, ci tot timpul cât am stat în oraşul său a fost cu noi zi de zi luând parte la mese şi la serviciile divine. Nimeni nu ne-a dovedit mai multă prietenie decât dânsul. Dânsul ne-a spus că episcopul său contele Gustav Majlath a trimis

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

o circulară către toţi preoţii din Transilvania, rugându-i să fie foarte îndatoritori cu noi" (pag. 791).

Pretutindeni, în Turda, în Roşia, în Dicio Sân-Martin, în Târgul Mureşului, în satele din secuime, misiunea a fost primită de către unguri cu discursuri pe care i le traducea însoţitorul ei profesorul Solomon Csifo din Cluj, cu drapele ungureşti, cu cântece şi manifestaţii în contra României, fără ca autorităţile româneşti să fi intervenit câtuşi de puţin. Cu toate acestea dl Snow şi tovarăşii săi au găsit că ungurii din Transilvania erau sub călcâiul terorismului român. Dar oare în 1916-1918, fost-ar fi fost posibil ca românii din Transilvania şi Muntenia să primească o misiune străină cu drapele şi cântece româneşti, cu manifestaţii în contra ungurilor? Dacă ar fi încercat o atare acţiune ar fi ajuns toţi în faţa plutoanelor de execuţie.

În decursul celor trei luni, misiunea unitară nu odată şi-a uitat că se află într-o ţară românească, unită cu Vechiul Regat în 1 Decembrie 1918, şi că trupe româneşti păzeau ordinea de la Nistru până la apele Tisei; răpiţi de aranjamentul teatral cu care erau primiţi, dl Snow şi soţii săi au căzut şi dânşii în greşeala de a îndemna minoritatea maghiară la rezistenţă faţă de statul român. O spune dl Metclaf descriind primirea ce li s-a făcut în Dicio Sân-Martin.

„În casa pastorului ne aşteptau reprezentanţii celorlalte corporaţii bisericeşti ale oraşului ... şi căpetenia romano-catolicilor ne salută în numele tuturora. Între altele dânsul a zis: ... „Dorim ca prezenţa dumneavoastră aici să dea tărie fraţilor dumneavoastră şi să vă ajute ca întorcându-vă acasă să le puteţi spune toate greutăţile, toate suferinţele şi toată jalea în care trăiesc coreligionarii dumneavoastră de aici, împreună cu toţi ungurii. Duceţi cu dumneavoastră ştirea că cele trei comunităţi bisericeşti care trăiesc aici în pace şi prietenie sunt nu numai singurele cetăţui ale vieţii noastre religioase, dar şi singurul refugiu al naţiunii noastre" ... După ce această vorbire minunată ne-a fost tradusă de profesorul Csifo, noi am răspuns în acelaşi spirit ... Pastorul calvin ieşi apoi în faţa noastră şi ne ţinu un discurs aprins, calculat ca nouă să ne aprindă inimile, iar pe el să-l ducă la puşcărie". ... („The Christian Register", 12 august 1920, pag. 789-790).

La discursul pe care i-l adresă în englezeşte în Târgul Mureşului, profesorul Dr. Andrei Antalffy vorbindu-le de „sentinţa amară şi crudă" ce avea să se rostească asupra ungurilor de către Conferinţa Păcii, dl Snow a răspuns făcând o paralelă între secui şi întâii colonişti ai Engliterei. Noi, scoţând la iveală tenacitatea obstinată şi dragostea de libertate a celor două grupuri. (L. C. pag. 792).

Oratoria de felul acesta desigur nu contribuia la calmarea spiritelor şi la împăcarea minorităţei maghiare cu situaţia creată în urma războiului.

Au fost cazuri când misiunea şi-a luat chiar rol de protector mai presus de autorităţile româneşti şi-a dat asigurări şi îndrumări care în orice ţară organizată nu pot ţinea decât de atribuţiunile ţării. Citām din raportul protopopului unitar Bela Gvido din Dicio Sân-Martin, adresat episcopului său Iosif Ferencz în 7 decembrie 1921 şi trimis de dl Ferencz cu nr. 1967/1921/eln. Ministerului de Culte din Bucureşti:

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

„Membrilor din misiunea a doua engleză (dl Gvido având în vedere limba, confundă pe americani cu englezii, cum face de altfel toată lumea în Transilvania). Le-am dictat într-un proces verbal unele din ilegalitățile ce m-au lovit pe mine şi au lovit ungurimea, şi atunci a zis englezul (adică americanul), că de acum înainte pot umbla în deplină libertate pentru îndeplinirea afacerilor mele oficiale".

Spiritul îngăduitor al autorităților româneşti n-a plăcut misiunii dlui Snow. Ei ar fi dorit să aibă conflicte şi să fie arestaţi ca să poată dovedi cu propriile lor pățanii terorismul românesc. Ne spune însuşi dl Metclaf cum asistând la o ceartă între o santinelă română şi profesorul Csifo, dânşii, cei trei americani erau „dornici să fie arestaţi ca să poată arăta Americii ce fel de popor sunt românii" („only too willing to be arrested to show America what kind of people the Roumanians are". V. „The Christian Register" din 12 august 1920, pag. 789.)

O misiune care călătoreşte spre a se informa în mod imparţial asupra unei situaţiuni nu are voie să se abată de la programul său, să facă astfel de declaraţii şi să aibă astfel de atitudini. De aceea misiunea dlui Snow şi a tovarăşilor săi în loc să fi lăsat în sufletele ungurilor transilvăneni o reconfortare şi un spirit paşnic, n-a făcut decât a întări reticenţa lor politică faţă de statul român..

V

Venind în România cu sentimentele mai sus zugrăvite, iar aici fiind informată în mod tendenţios de către cei care îi vizita, misiunea dlui Snow fireşte nu putea vedea nimic bun în organizaţia pe care o stabilea Guvernul român în noile provincii dezrobite. Ea n-a văzut şi n-a aflat că Transilvania şi Banatul trecuseră printr-o revoluţie şi că dacă în haosul general din 1918-1919, după opresiunea de veacuri a românilor transilvăneni şi după istovitorul război mondial, autorităţile şi armata română n-ar fi creat ordine, mulţi din cei ce se plângeau misiunii în contra stăpânirii româneşti şi care până în clipa din urmă fuseseră stăpâniţi de intoleranţă violentă faţă de românii din aceste provincii, n-ar fi avut prilejul să se mai plângă. Misiunea dlui Snow nu s-a gândit că din decembrie 1918 până în 20 aprilie 1920, de la intrarea în Transilvania până la ocuparea Budapestei şi apoi până la retragerea pe actuala frontieră, armata română era în operaţii militare şi că Transilvania fiind zonă de război era o datorie severă a Comandamentului să-şi ia măsurile de siguranţă necesare. Viaţa în Transilvania în primăvara anului 1920 nu putea fi tot aşa de liniştită şi tihnită ca viaţa din Massachusetts sau Connecticut la aceeaşi dată.

Misiunea dlui Snow nu şi-a cules informaţiunile prin propriile sale investigaţii, ci le-a luat din povestirile însoţitorilor săi unguri care făceau toate sforţările pentru a prezenta în culori defavorabile regimul românesc. Dovada ne-o dă însuşi raportul în care şi numai la paginile 11-13 se repetă de nouă ori cuvintele „ni s-au spus", „ni s-a povestit". Necontrolând faptele ce i s-au adus la cunoştiinţă, misiunea a ajuns să afirme în raportul său chiar neadevăruri sfruntate. Astfel ca o dovadă de prigonirea limbii maghiare, ea spune că în unele localităţi bisericile unitare au fost obligate de autorităţi să înlăture de pe frontispiciul lor inscripţia „Egy az Isten"

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

(„Dumnezeu e unul") şi că petiţia episcopului unitar pentru permisiunea adunării Consistoriului său bisericesc i-a fost trimisă înapoi cu observaţia că numai atunci va putea fi primită când inscripţia sigiliului episcopal va fi făcută în româneşte. Or, amândouă aceste afirmaţiuni sunt minciuni: nici o biserică n-a fost silită să-şi schimbe inscripţia şi nici una nicăieri n-a schimbat-o, iar sigiliul episcopului unitar şi astăzi are tot inscripţia sa veche ungurească.

Misiunea se plânge că în Transilvania acum inscripţiile la căile ferate se fac în româneşte (pag. 8), dar Transilvania e pământ românesc, 65% din populaţie sunt români, pe când ungurii abia sunt 23%. Înainte de 1919 toate inscripţiile erau ungureşti. Dacă atunci era justificat statul ungar ca în inscripţii şi toată administraţia transilvăneană să întrebuinţeze numai limba minorităţii, de ce nu ar fi justificat acum statul român să întrebuinţeze în acelaşi rost limba majorităţii?

Misiunea se plânge că funcţionarilor unguri li s-a cerut un jurământ de fidelitate către statul român şi că mulţi dintre dânşii au fost obligaţi să-şi părăsească funcţiile şi chiar să treacă în Ungaria. E adevărat că mulţi funcţionari unguri din Transilvania n-au vrut să servească sub regimul românesc şi au trecut frontiera. Guvernul român însă, precum am avut onoarea să arătăm în scrisoarea noastră nr. 262 din 2 ianuarie a.c., le-a dat tuturora posibilitatea de a rămâne în slujbe şi de a-şi asigura existenţa lor şi a familiilor lor. Consiliul Dirigent al Transilvaniei le-a cerut un jurământ de fidelitate către stat sau cel puţin un jurământ că îşi vor îndeplini conştiincios datoria funcţiunii lor. Nu li s-a cerut nici măcar să ştie limba română care e limba statului, ci li s-a fixat un termen de 2 ani ca s-o înveţe. O mare parte din funcţionari au făcut jurământ către stat, alţii au făcut declaraţii de loialitate. Toţi aceştia au fost menţinuţi şi astăzi fac parte din corpul funcţionarilor statului român. Alţi însă mai şovinişti, visând reîntoarcerea stăpânirii ungureşti în Transilvania, au refuzat orice declaraţie de loialitate şi orice recunoaştere a autorităţilor româneşti anunţând categoric că ei nu se vor supune decât ordinelor Guvernului ungar. Faţă de aceştia Guvernul român s-a găsit în imposibilitatea de a-i mai menţine în funcţii şi a le mai plăti lefuri. Unii dintre aceştia nefiind originari din Transilvania şi Banat au fost chiar trecuţi peste frontiera românească în Ungaria de al cărei guvern erau gata să asculte.

Guvernul român nici atunci, nici acum şi nici în viitor nu poate admite în slujba sa decât funcţionari credincioşi ţării.

Misiunea afirmă că autorităţile româneşti silesc bisericile protestante şi romano-catolice să ţină anumite sărbători de ale bisericii ortodoxe ai cărei credincioşi sunt românii şi care e biserica de stat a României, şi aminteşte zilele de 10 Mai şi 20 Mai 1920, când toate bisericile au fost invitate de stat să ţină slujbă religioasă deosebită. Această afirmaţie iarăşi dovedeşte ce superficială a fost investigaţia dlui Snow. În România libertatea religioasă este deplină. Bisericile, de orice credinţă ar fi ele n-au să-şi ţină decât propriile sărbători. Toate bisericile însă şi toţi locuitorii sunt obligaţi să observe sărbătorile naţionale ale statului. Ziua de 10 Mai a cărei impunere i s-a părut dlui Snow o ilegalitate, e sărbătoarea independenţei, cea mai sfântă sărbătoare naţională a României. În 10 Mai 1920, Guvernul

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

român ca şi celelalte guverne aliate au ordonat în întreaga ţară servicii religioase pentru cei căzuţi în război, – era deci de asemenea o sărbătoare naţională. Dar ar îndrăzni oare cineva să protesteze în Franţa în contra ţinerii sărbătorii de 14 iulie, ori în America în contra zilei de 4 iulie?

Misiunea învinovăţeşte autorităţile româneşti cu distrugerea monumentelor naţionale ungureşti din Transilvania ale lui Kossuth, Bem, Petöfi. Punctul de vedere al Guvernului român în această privinţă l-am făcut cunoscut în nota noastră din 2 ianuarie a.c. Nu este adevărat că sub ocârmuirea românească monumente naţionale ungureşti ar fi fost distruse. Adevărat e tocmai contrariul: îndată ce oraşele din Transilvania şi Banat au fost ocupate de trupele româneşti, s-au luat toate dispoziţiile ca populaţia românească pentru care monumentele lui Kossuth, Bem şi ale altor figuri istorice ungureşti constituiau o sfidare, să nu-l poată deteriora, şi aceste monumente au fost învelite în scânduri păstrându-se astfel neatinse până în ziua de astăzi. E adevărat că la trecerea dlui Snow şi a tovarăşilor săi prin Transilvania câteva monumente ungureşti ridicate în oraşele transilvănene nu mai erau pe piedestalul lor. Acestea însă n-au fost distruse nici de populaţia nici de armata românească, ci au fost ridicate şi duse la Budapesta încă în august 1916 când a intrat România în război, iar unele din ele zac şi astăzi neîngrijite prin depozitele turnătoriei „Hungaria" din capitala maghiară. Dl Snow ne acuză între altele cu distrugerea statuii poetului Petöfi. Ei bine această statuie, opera sculptorului Nicolae Köllö, a fost transportată la Budapesta în august 1916 de către profesorul Rudnay şi a fost aşezată într-un colţ al turnătoriei „Hungaria" unde a stat până în ianuarie 1922. Ministerul de Culte al Ungariei a dispus în sfârşit ca statuia să fie reparată şi dăruită orăşelului Kiskunfélegyhàza, unde îşi petrecuse copilăria marele poet. Oraşul Kiskunfélegyhàza a transportat statuia din Budapesta într-un car cu 4 cai marţi 14 februarie a.c. (V. „Bécsi Magyar Ujsag" din 16 februarie 1922 pag. 6).

Aceeaşi soartă au avut-o şi alte statui.

Guvernul român nu se opune păstrării unor monumente naţionale ungureşti în pieţele oraşelor României, cu condiţia ca acestea să nu fie ofensatoare pentru sentimentul naţional al românilor. Statui de ale lui Kossuth, Bem şi altora care s-au luptat în contra poporului românesc, nu vor putea fi tolerate. Acestea vor putea fi restituite Guvernului ungar în schimbul unor opere de artă româneşti aflătoare în posesiunea lui.

Misiunea se plânge că adeseori comandamentul militar şi autorităţile administrative au arestat anumiţi unguri şi pe unii chiar i-au maltratat. Misiunea citează un număr de cazuri aflate fireşte tot din auzite. Nu vrem să spunem că greşeli nu s-au făcut; acestea sunt inevitabile în împrejurări turburi cum erau cele din Transilvania în 1919. Căci trebuie să accentuăm: Transilvania în 1919-1920 era zonă de operaţii şi ca atare stătea sub legi marţiale. Dar pretutindeni unde s-a constatat că s-a comis greşeală s-au luat măsuri de îndreptare şi de pedepsirea vinovaţilor. Cazurile de arestări citate în raportul misiunii sunt departe de a fi ilegale, iar dacă dl Snow după ce a ascultat jalba clienţilor săi unguri s-ar fi adresat şi autorităţilor româneşti pentru desluşiri, ar fi aflat că arestările nu s-au făcut fără motive legale suficiente. Evident nici unul dintre cei care i s-au plâns nu i-a

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

mărturisit că fusese vinovat. Astfel dl A. Zoltan (pag. 15) a fost arestat pentru că a rostit „o singură frază“ în contra României, dl C. Székely (pag. 16) pentru că cineva i-a ascuns o puşcă în casă, dl Al. Kiss şi L. Orban (pag. 16) pentru că au făcut propagandă „pentru întemeierea unor şcoli confesionale“, dl C. Pethö (pag. 16) pentru că răuvoitori l-au acuzat că a îndemnat tinerii unguri să treacă Mureşul şi să se înroleze în armata maghiară; şi aşa un şir întreg de inşi au fost arestaţi şi pedepsiţi fără ca, după spusele lor, să fi avut cea mai mică vină. Dacă cineva cunoaşte împrejurările acelor zile şi înţelege pe de o parte şiretenia acestor bocitori unguri, pe de altă parte naivitatea politică şi inexperienţa dlui Snow, şi mai ştie să citească printre şirele raportului va afla fără multă greutate că acei ce s-au jeluit americanilor au fost arestaţi şi pedepsiţi pentru următoarele motive:

1. Au agitat în public, în biserici şi şcoli în contra statului şi armatei române;
2. Nu s-au supus ordinelor comandamentului şi au ascuns arme în casele lor;
3. Au îndemnat pe tinerii unguri din teritoriul transilvănean ocupat de armata română să se furişeze printre rândurile acesteia şi să se înroleze în armata ungară;
4. Au răspândit în vreme de război ştiri false care au cauzat tulburări;
5. Au aranjat manifestaţii de simpatie pentru funcţionarii unguri care au refuzat recunoaşterea statului român;
6. Sub pretextul întemeierii unor şcoli ungureşti confesionale au căutat să organizeze boicotarea şcolilor ungureşti susţinute de statul român;
7. S-au făcut vinovaţi de furturi şi alte contravenţii.

Sub stăpânirea legilor marţiale ale oricărei ţări de pe faţa pământului s-ar fi procedat în acelaşi fel şi s-ar fi luat aceleaşi dispoziţii.

Se face un grav caz de acuzaţie Guvernului român că în 1919 a pus restricţii în ce priveşte întrunirile publice şi adunările societăţilor, afară de serviciul divin în biserici şi că întrunirile chiar când se permiteau trebuiau ţinute în prezenţa unui reprezentant al autorităţilor (pag. 17). Dl Snow uită că pe atunci de la Viena spre răsărit era încă război, şi nu ştie că atari dispoziţii erau impuse de situaţia excepţională prin care treceam şi erau dictate în interesul bine priceput al populaţiei sau crede dânsul că astăzi după 3 ani de la încheierea păcii în teritoriul german de pe Rin ocupat de trupele americane sunt alte legi în vigoare şi în cazuri similare se purcede altfel de cum se făcea în Transilvania în 1919?

Regimul întrunirilor era foarte liberal pentru acele zile. Însuşi dl Snow mărturiseşte (pag. 14) că în Târgul Mureşului lângă piedestalul statuii lui Kossuth a văzut o adunare a tinerilor unguri care fâlfâiau steaguri ungureşti protestând în contra înrolării în armată. Ar fi admis oare comandamentul armatei americane ţinerea unor adunări de protestare în contra dispoziţiilor sale în Colonia?

Unele denunţuri ale dlui Snow, în afară de superficialitatea lor, nu sunt lipsite nici de o candoare amuzantă. Astfel dânsul aminteşte ca un adevărat caz tipic de corupţie românească şi de persecuţie a ungurilor întâmplarea că doi jandarmi Malos şi Doboş au căutat să stoarcă bani de

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

la pastorul Coloman Pethö (pag. 17). Or, deşi erau în serviciul tinerei jandarmerii transilvănene amândoi aceşti jandarmi erau unguri, fuseseră 6-7 ani în serviciul jandarmeriei ungureşti şi încercând să stoarcă bani, nu făceau decât să continue ceea ce au învăţat şi practicat ani întregi sub stăpânirea ungurească.

VI

Într-un capitol special se plânge raportul dlui Snow în contra legilor de reformă agrară şi în contra aplicării lor faţă de proprietăţile bisericii unitare (pag. 18-20). Citează chiar un număr de cazuri unde afirmativ exproprierea s-a făcut pe nedrept sau a trecut limitele fixate prin lege. Mai presus de toate însă protestează în contra legilor aduse.

Noi ne-am ocupat de reforma agrară din Transilvania şi Banat în scrisoarea noastră adresată Ligii Naţiunilor în 9 noiembrie 1921 şi în cea din 2 ianuarie 1911, arătând cu deplină claritate că această reformă era pentru viaţa acestor provincii şi pentru a României întregi o inexorabilă necesitate socială şi economică, că exproprierea se aplică în mod egal proprietarilor şi instituţiilor posesoare de pământ, că pentru pământul expropriat se plăteşte contravaloarea lui şi că pământul se împarte celor lipsiţi fără considerare la originea lor etnică sau la credinţa lor religioasă. Este adevărat că în 1919, pe când lumea din Transilvania era încă în fierbere şi trupele româneşti înaintau asupra Budapestei, în unele părţi autorităţile locale au făcut greşeli la arendările forţate. Acestea însă au fost reclamate guvernului, care prin decretul 20393 A. din 1920 al Consiliului Dirigent şi prin decretul ministerial 30313 din 5 noiembrie 1920 a dispus revizuirea operaţiunilor şi îndreptarea relelor.

Cazurile citate de dl Snow sunt interpretări tendenţioase ale unor măsuri perfect legale. Astfel dânsul aminteşte exproprierea moşiei bisericii unitare de la Banabic (jud. Cojocna) şi înşiră motivele pentru care această expropriere e contra legii:

1. Moşia cuprinde şi păduri şi mori, iar legea după cum o ştie dl Snow cere numai exproprierea pământului cultivabil;

2. Produsul moşiei e întrebuinţat direct pentru alimentarea colegiului unitar din Cluj; şi

3. Dacă biserica unitară ar fi obligată să-şi aleagă pentru păstrare una din moşiile sale, ea şi-ar alege moşia aceasta. Or dl Snow era foarte rău informat şi asupra cazului de la Banabic şi asupra legii de reformă agrară. Atât prin decretele 821 şi 7153 A din 1919, cât şi prin decretele lege 3911 din 1919 şi prin legea agrară din 23 iulie 1921 se dispune categoric exproprierea în întregime a proprietăţilor rurale şi a extravilanelor urbane aparţinând corporaţiunilor, fundaţiunilor, bisericilor, mănăstirilor, şcolilor, spitalelor şi altor instituţiuni care n-au interes direct în agricultură, deci se dispune exproprierea în întregime a proprietăţilor de mână moartă, bineînţeles plătindu- se de către stat contravaloarea lor. Se expropriază de asemenea din orice moşie partea ce trece de 30 jugăre cadastrale, dacă această moşie între 1904 şi 1918 a fost arendată 10 ani de-a rândul. Nu se expropriază morile, viile, grădinile, intravilanele rurale, pădurile întrucât sunt necesare pentru trebuinţele morale (lemne de foc, de construcţii) ale

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

instituţiunilor. Moşia de la Banabic a fost expropriată pentru că era proprietate de mână moartă. În aceeaşi vreme ea putea fi expropriată şi pentru că în cei 10 ani dinainte de 1918 ea fusese arendată fără întrerupere. Jumătate din populaţia căreia i s-a distribuit pământul acestei moşii însă este ungurească, încât exproprierea acestei moşii ungureşti s-a făcut spre binele conaţionalilor vechiului proprietar. Nu este adevărat că ţăranii din Banabic având destul pământ au arendat moşia din nou vechiului exploatator; pentru satisfacerea lor până la limita maximală de 5 jugăre ar trebui încă patru moşii similare.

În ce priveşte reforma agrară de proprietăţile bisericeşti unitare Guvernul român va aplica întru toate dispoziţiile legii promulgate în 23 iulie 1921. Pentru a fixa cât se poate de clar punctul nostru de vedere citâm din această lege următoarele pasagii:

„Art. 6-8. Se expropriază în întregime toate proprietăţile rurale şi extravilanele urbane aparţinând tuturor persoanelor juridice, care urmăresc satisfacerea unui interes public, ca: fundaţiuni, corporaţiuni, instituţiuni, biserici, mănăstiri, capitluri, universităţi, şcoli, spitale, judeţe, comune etc.

„Fac excepţie:

4. Pământurile cultivabile ale parohiilor până la maximum 32 jugăre cadastrale, şi care aveau la 1 Decembrie 1918 destinaţia aşa numitelor sesiuni parohiale; porţiuni canonice, sesiuni reduse, sesiuni notariale existente, -8 jugăre cadastrale pentru cantori bisericeşti, precum şi pământul cultivabil al şcolilor până la maximum 16 jugăre cadastrale care aveau la 1 Decembrie destinaţia de dotaţiuni învăţătoreşti şi întrucât serveau acestui scop. Va fi scutit de expropriere până la 10 jugăre cadastrale pământul cultivabil al bisericilor destinat pentru trebuinţele bisericeşti. Nu se bucură de scutirile impuse în acest aliniat parohiile care au mai puţin de 300 suflete şi filiile[1] care au mai puţin de 100 suflete ...

6. Pământurile cultivabile pentru fiecare mitropolie până la 200 jugăre cadastrale, pentru fiecare episcopie până la 100 jugăre cadastrale, pentru mănăstiri până la 30 jugăre cadastrale şi după posibilitatea în apropierea reşedinţei. Acolo unde asemenea proprietăţi pentru episcopii şi mitropolii nu există dar se vor crea după satisfacerea tuturor îndreptăţiţilor de la art. 86.[2]

7. Casele de locuit cu parcurile lor, intravilanele rurale, clădirile, viile şi stabilimentele industriale, morile cu apele care alimentează.

8. Pădurile sau părţile de păduri care servesc trebuinţele normale de lemne de foc şi construcţiuni ale subiectelor indicate în acest act, însă numai în măsură care acoperă aceste trebuinţe...

Art. 50. Preţul terenurilor expropriate se fixează pe jugăre cadastrale, pe categorii de calităţi de pământ. Ele se determină orice elemente de apreciere şi anume: preţul de vânzare al pământului în localităţi şi în vecinătate în anul 1913; preţul de arendare în regiune capitalizat cu 5%; evaluarea făcută de instituţiunile de credit; venitul net la jugărul cadas-

---

1 Mici comunităţi bisericeşti afiliate unei parohii centrale.
2 În care se fixează cine e îndreptăţit a obţine pământ.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

tral; impozitul funciar şi orice alte date luate din ultimii 5 ani până la 1913. În nici un caz însă preţul nu va trece peste preţul din anul 1913. Socoteala se va face în lei. Pentru stabilirea preţului leul se consideră egal cu coroana."

Lămuriri mai amănunţite asupra preţului se cuprind în scrisoarea noastră din 9 noiembrie 1921.

Legea agrară se aplică deopotrivă bisericilor ungureşti ca şi celor româneşti. Profesorul Wambaugh de la Harvard Law School a cărui opinie e amintită în raportul misiunii (pag. 23) greşeşte când crede că reformele agrare româneşti pot fi aduse în legătură cu Tratatul Minorităţilor. Reformele agrare sunt măsuri interne sociale care se aplică în măsură egală faţă de toţi cetăţenii ţării şi în privinţa cărora statul român nu poate admite ingerinţe. În Tratatul Minorităţilor nu se găseşte nici o singură frază care ar stânjeni statul român în rezolvarea problemei sale agrare conform nevoilor sale proprii.

VII

Misiunea se plânge că Universitatea din Cluj a fost ocupată de autorităţile statului şi transformată în universitate românească şi adaugă că pentru popularea ei s-au adus studenţi români din Vechiul Regat, considerând aceasta drept o ilegalitate (pag. 7). Nimic nu e mai fals decât această concepţie. Universitatea din Cluj a fost ridicată de statul ungar ca universitate ungurească în mijlocul unei provincii cu 65% populaţie românească, tocmai ca să ajute deznaţionalizarea acestei majorităţi. Întemeierea unei universităţi româneşti ar fi fost normală în Cluj, a unei universităţi ungureşti niciodată. Statul român nu putea susţine o instituţie creată în contra naţiunii româneşti. Universitatea de altfel era proprietatea statului şi era susţinută de stat; iure successionis ea devenind proprietatea statului român; aceasta nu încălca drepturile nimănuia transformându-se conform trebuinţelor sale culturale. Nu cumva misiunea dlui Snow ar fi voit ca statul român să continue politica statului ungar faţă de românii transilvăneni închizându-le şcolile şi îndeplinind programul de maghiarizare al contelui Apponyi? De altfel universitatea a fost luată din mâna corpului profesoral unguresc numai după ce profesorii au refuzat a se supune statului român şi a se obliga să înveţe româneşte ca peste 2-3 ani cursurile să poată fi ţinute în limba română, afirmaţiunea că s-au adus studenţi români din Vechiul Regat pentru a popula universitatea deoarece în Transilvania nu erau în număr suficient, e o minciună şi o calomnie. Studenţi din Vechiul Regat nu puteau fi aduşi pentru simplul motiv că organizaţia şi programul Universităţii din Cluj sunt până astăzi diferite de ale celorlalte universităţi româneşti, încât trecerea studenţilor la Cluj era imposibilă. Înainte de război sub stăpânirea ungurească pe când românii numai renegându-şi neamul puteau ocupa funcţiuni de ale statului, la universităţile ungureşti studiau 909 studenţi[1]. Alţii tot atâţia îşi urmau studiile în străinătate. În 1920/21, semestrul I, Universitatea din

1 Statistica oficială „Magyarorszag Közoktatasügye az 1913 évben", Budapest, Athenaeum, 1915 (pag. 52).

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Cluj a avut 2652 de studenţi, dintre care 1670 români, 690 evrei, 160 unguri, 110 saşi şi 22 de alte naţionalităţi. Dintre toţi cei 1670 români numai 50 nu erau din Transilvania şi Banat. Mai putea fi oare nevoie de a „importa“ studenţi din Vechiul Regat?

Dl Snow găseşte că s-a făcut o ilegalitate transformând Universitatea de stat din Cluj într-o universitate românească deoarece astfel studenţii unguri din Transilvania şi Banat nu-şi mai pot face studiile universitare, în limba ungurească. Involuntar însă ne întrebăm: dar studenţii unguri care se duc la universităţi germane sau franceze tot în ungureşte îşi fac studiile? Precum studenţii români din Transilvania şi Banat până în 1918 îşi făceau în ungureşte educaţia universitară de ce nu şi-ar putea-o face de acum şi studenţii unguri din aceste provincii în româneşte?

Misiunea se plânge că în multe locuri şcolile unitare ungureşti au fost ocupate de autorităţi pentru şcoli de ale statului, şi că în unele comune statul refuză să pună clădirea şcolii sale insuficient populată la dispoziţia şcolii ungureşti care nu-şi mai încape elevii în sălile sale. Jalba aceasta e încă o dovadă de miopia misiunii şi şiretenia şi rea credinţa informatorilor care o conduceau. Deşi toate pretinsele „ilegalităţi“ s-au petrecut în 1919 când anumite excese ale românilor, abia dezrobiţi, faţă de unguri, asupritorii de ieri, ar fi uşor explicabile, în nici unul din cazurile citate de misiune în raportul său nu s-a procedat în mod ilegal. Nici o singură şcoală unitară n-a fost confiscată şi n-a fost închisă de către stat.

Misiunea a fost minţită cu o mare îndrăzneală, astfel i s-a spus că în multe locuri parohiile unitare şi-au ridicat clădiri şcolare şi apoi le-au cedat statului cu condiţia ca la cerere, când parohiile vor vrea să-şi suporte ele şcolile, acele clădiri să le fie restituite. Această informaţie era o minciună. În nici o comună din Transilvania nu a avut loc o astfel de învoială între parohii şi stat. Situaţia e cu totul alta. Multe parohii ungureşti – unitare, presbiteriene, catolice – din Transilvania prin anii 1880-1895 nemaiputându-şi susţine şcolile confesionale le-au predat Statului cu condiţia ca acesta să suporte cheltuielile, să le păstreze ca şcoli ungureşti şi să numească la fiecare cel puţin un învăţător de confesiunea parohiei. Contractele toate sunt identice. În nici unul nu se fixează un termen pentru revenirea şcolilor în posesiunea parohiilor. Contractele nu pot fi denunţate câtă vreme statul îşi îndeplineşte angajamentele. La sfârşitul anului 1918 şi în decursul anului 1919, profitând de dezorganizarea şi confuzia ce se ivise în urma revoluţiei, un număr de parohii unitare, care îşi cedaseră şcolile către statul ungur, au pus iarăşi stăpânire pe ele şi au refuzat să recunoască dreptul statului român asupra lor, care „iure successionis“ intra acum în drepturile şi îndatoririle statului ungar. Îndată ce încă din 1919 ordinea a fost stabilită şi administraţia română a fost organizată, statul a cerut parohiilor revenirea la contract ceea ce ele cu puţine excepţii au şi făcut, predând şcolile iarăşi în mâna statului. Această revenire la angajamentele încheiate a fost interpretată misiunii Dlui Snow ca o închidere şi confiscare a şcolilor unitare. În realitate nici una din aceste şcoli n-a fost închisă ci ele funcţionează tot ca şcoli ungureşti, însă supravegheată şi susţinută de statul român. De altfel asupra şcolilor ungureşti din România, am avut prilejul să dăm desluşiri suficiente şi în memoriile noastre precedent.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Evident educaţiunea fiind o mare problemă de stat, guvernul român nu poate şi nu poate permite funcţionarea în şcoli publice a unor învăţători care au refuzat să facă jurământ de fidelitate. Nici un stat de pe glob n-ar permite acest lucru. În multe comune în 1919 din spirit de rezistenţă faţă de statul român, intelectualii unguri şi în special preoţii, după ce statul român a preluat şcolile de stat, au început să facă sub pretextul înfiinţării unor şcoli confesionale, o nesocotită propagandă între enoriaşii lor pentru boicotarea şcolilor de stat, deşi acestea erau tot maghiare şi în covârşitoarea lor majoritate erau conduse de aceşti învăţători ca şi sub stăpânirea ungurească. Faţă de aceste elemente statul român a aplicat legile ungureşti care sunt în vigoare în Transilvania şi Banat, deoarece o astfel de propagandă nu putea fi tolerată.

Pentru a arăta până la ce absurditate e împins dl Snow de către informatorii săi, nu ne putem răbda a cita din raportul cuvânt de cuvânt următoarea „ilegalitate" românească: „În Sard părinţii nu vreau să-şi trimită copiii la şcoala statului; dânşii însă nu sunt în stare să-şi susţină una cu puterile lor proprii" (pag. 210).

Va să zică, avem o populaţie ungurească pentru care statul român susţine o şcoală; populaţia însă desigur sub inspiraţia vreunui agitator nesocotit, refuză să-şi trimită copiii la şcoala aceasta fiindcă e susţinută de statul român; ea însă nu are mijloace proprii pentru a-şi ridica şi a-şi susţine o şcoală confesională; prin urmare nu-şi trimite copiii la nici o şcoală. Iată ce ilegalitate comite statul român! Am vrea să ştim ce ar dori misiunea dlui Snow? Ar vrea oare ca Guvernul român să vie să se roage de ungurii unitari din Sard ca aceştia să se milostivească şi să nu-şi lase copiii în noaptea analfabetismului? În astfel de cazuri statul român are o singură cale de urmat educaţia primară fiind obligatorie pentru toţi. Statul va lovi cu toată rigoarea legilor pe cei ce fie din prostie, fie din şovinism, împiedică vlăstarele tinere de la frecventarea şcolii.

În ce priveşte şcolile primare, – de altfel singurele amintite în faimosul Tratat al Minorităţilor art. 10 – statul român din cea dintâi zi a reunirii Transilvaniei şi Banatului cu Vechiul Regat a avut o politică bine determinată: să dea pretutindeni populaţiei şcoli în limba ei. Astfel şcolile de stat căci înainte de 1919 toate erau ungureşti, în comunele româneşti au devenit româneşti, în comunele ungureşti sau săcuieşti au rămas ungureşti, în comunele germane au devenit germane, iar în comunele mixte s-au transformat în şcoli cu clase paralele române, ungureşti sau germane; şcolile confesionale sau comunale au rămas cu limba de instrucţie determinată de susţinătorii lor. Diferitele biserici au avut şi au toată libertatea de a-şi ridica şcoli noi. Departe de a scădea numărul şcolilor primare şi confesionale ungureşti, astăzi el e cu mult mai ridicat decât în 1918. Astfel biserica reformată presbiteriană în 1918 avea în Transilvania şi Banat 178 şcoli primare, iar în 1921 aveau 446. În special biserica unitară avea:

	în 1918	în 1921
şcoli primare	28	30
şcoli secundare civile	–	2
şcoli secundare licee	2	3
şcoală academică teologică	1	1

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Dacă amintim acum că numărul total al şcolilor primare ungureşti în Transilvania şi Banat e 1.278 şi că dintre acestea însuşi statul român susţine 472 pentru minoritatea ungurească, pe când înainte de 1918 statul ungar nu susţinea pentru majoritatea românească din aceste provincii nici o singură şcoală românească, lumea imparţială va vedea fără multă greutate că statul român a întronat un regim de dreptate şi egalitate în provinciile sale dezrobite şi va face toate sforţările pentru înlăturarea asperităţilor dintre cetăţenii săi.

VIII

Misiunea se plânge de asemenea că Guvernul român deşi a semnat Tratatul Minorităţilor din 9 decembrie 1919, totuşi până în 7 iulie 1920 n-a ajutat cu nici o sumă biserica unitară maghiară şi şcolile ei din Transilvania (pag. 24).

Orice om serios, citind această tânguire va trebui să-şi formeze o părere foarte defavorabilă despre priceperea acestei misiuni în chestiuni politice şi economice.

Dl Snow şi însoţitorii săi nu-şi dau seamă de realităţile vieţii. România din 1920, distrusă şi jefuită de vrăjmaşi, obligată să stea neclintită cu arma în mână la răsărit, după ce abia de câteva luni îşi asigurase la apus, nu era republica Statelor Unite cu viaţa economică neturburată şi cu finanţele intacte. În cele şase luni cât s-a scurs între semnarea Tratatului Minorităţilor şi plecarea dlui Snow din România, Guvernul român avea de rezolvat alte probleme urgente şi avea de acoperit alte nevoi mai arzătoare decât ajutorarea cu bani a unei biserici care dădea necontenit dovezi de duşmănie faţă de statul român.

Dl Snow şi camarazii săi nu cunosc nici situaţia juridică. Dânşii invocă Tratatul Minorităţilor. Acesta însă se bazează pe art.60 din Tratatul de la Saint Germain şi pe art 47 din Tratatul de la Trianon şi nu putea intra în vigoare decât după ratificarea cuvenită. Ori Tratatul de la Saint Germain şi Tratatul Minorităţilor au fost ratificate de Parlamentul român în 30 august 1920 şi au intrat în vigoare abia în 4 septembrie 1920. Iar Tratatul de la Trianon, deşi a fost ratificat de România deodată cu celelalte două, a fost ratificat de Ungaria în martie 1921 şi a intrat în vigoare în 26 iulie 1921 deci aproape cu un an mai târziu decât celelalte şi la un an după vizita misiunii dlui Snow în Transilvania.

Prin urmare misiunea americană cerea în iulie 1920 respectarea unui tratat care la acea dată nu avea nici o putere obligatorie şi a cărui ratificare de către celelalte state semnatare era pusă sub o mare îndoială.

Afirmaţiunea misiunii este însă adevărată: biserica unitară din Transilvania până în 7 iulie 1920, data când misiunea a plecat din România n-a primit nici un ajutor bănesc din partea statului român. Putem adăuga chiar că nici până în primăvara anului 1921 această biserică n-a obţinut de la stat nici o subvenţie.

Cauza acestei situaţii este raportul în care această biserică se află cu statul român de la începutul regimului românesc în Transilvania, de la 1 Decembrie 1918, până în 10 aprilie 1921.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Biserica unitară e recunoscută de stat în Transilvania încă prin hotărârea dietei ţinute în Târgul Mureşului în 1-14 ianuarie 1571[1]. Dieta din 1591 a stabilit raportul dintre această biserică şi stat al cărui reprezentant e principele. Hotărârea ei cuprinsă în „Approbatae Regni Constitutiones" publicate în 1653, Partea I, Titlul I. Articolul IX glăsuieşte în felul următor:

„După cum a fost obiceiul de la început până acum, aceia dintre credincioşii celor patru religii recepte, care prin voinţa şi hotărârea congreselor lor bisericeşti vor fi aleşi episcopi sau vicari, va trebui să fie confirmaţi de către Principe".

Aceeaşi colecţie de legi „Approbatae Constitutiones" în partea II, Titlul I, obligă pe episcopii acestor biserici să facă „jurământ omagial" către Principele ţării, iar în Partea III, Titlul I fixează chiar textul acestui jurământ.

Prin urmare din cele mai vechi vremuri ale confesiunii unitare în Transilvania, această biserică a fost liberă să-şi profeseze credinţa şi să se organizeze, dar episcopii ei aleşi erau confirmaţi în demnitatea lor de către Principele ţării şi aveau obligaţia să-i păstreze jurământ de fidelitate. Domnitorul ţării este „patronul suprem", „summus patronus" al acestei biserici şi al celorlalte biserici protestante din Transilvania.

Acest raport între biserica unitară şi statul transilvănean s-a păstrat până astăzi.

Când Transilvania în 1691 a trecut sub stăpânirea Casei de Habsburg, drepturile şi îndatoririle acestei biserici au fost garantate în „Diploma Leopoldinum" punctele 2 şi 3. În 1848 ele au fost iarăşi confirmate prin articolul XX al legii ungare votate în Pressburg şi prin art. IX ale legii transilvănene votate în Cluj.

După ce apoi Transilvania în 1865 a fost unită cu Ungaria, Parlamentul din Budapesta în 1868 a adus articolul de lege XLIII, despre „regularea amănunţită a unirii Ungariei şi Transilvaniei", în care §14 e următorul:

„Toate legile Transilvaniei care garantează libertatea cultului şi a autonomiei administrative, egalitatea în faţa legii, sfera de autoritate şi relaţiile reciproce ale confesiunilor, bisericilor şi autorităţilor bisericeşti recunoscute în teritoriul transilvănean şi în aşa numitele părţi ungurene, nu numai se păstrează neştirbite, ci se extind şi asupra bisericilor greco-catolice, armeno-catolică şi greco-orientală";

Acestea sunt legile pe a căror temelie a stat biserica unitară până în 1918.

Încetarea stăpânirii ungare în Transilvania n-a adus nici o schimbare în situaţia juridică a acestei biserici. Prin hotărârea Adunării Naţionale de la Alba Iulia din 1 Decembrie 1918, Transilvania şi Banatul unindu-se cu Vechiul Regat Român, iar Tratatul de la Saint-Germain confirmând şi garantând această unire, în mod natural angajamentele pe care le avusese statul ungar faţă de biserica unitară cădeau în sarcina statului român, iar la rândul său biserica unitară avea să-şi îndeplinească faţă de statul român obligaţiile ce avusese faţă de statul ungar. Întâiul act juridic săvârşit de ocârmuirea românească în Transilvania a fost Decretul nr. 1 al Consiliului Dirigent prin care se declară că legile existente în Transilvania rămânând

1 Monumenta Conutualus Regni Transsylvane. Budapest 1877 vol. I-II, pag. 374.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

în deplină vigoare şi drepturile câştigate rămân neştirbite. Drepturile minorităţilor transilvănene erau garantate prin rezoluţia Adunării Naţionale din Alba Iulia cu un an înainte de ticluirea Tratatului Minorităţilor.

Firesc ar fi fost ca în astfel de împrejurări biserica unitară din Transilvania dându-şi seama de realitatea situaţiei şi ferindu-se de atitudini duşmănoase faţă de statul român, să fi intrat în legături normale cu ocârmuirea românească îndată ce zilele turburi au trecut. Conduşi de un spirit naţional maghiar rău înţeles şi poate ademeniţi de speranţa că stăpânirea ungurească iarăşi se va reîntoarce în Transilvania, conducătorii bisericii unitare împreună cu ai celorlalte biserici ungureşti, au respins cu furie ideia unei apropieri şi au refuzat categoric recunoaşterea statului român. Ba precum am arătat mai sus, timp de doi ani de zile au purtat atât în străinătate cât şi acasă cea mai violentă luptă în contra aspiraţiilor legitime ale neamului românesc. Cu o astfel de atitudine biserica unitară nu mai era o instituţie de răspândire a principiilor creştine, ci un instrument al politicii guvernelor maghiare din Budapesta.

Statul român nu poate acorda ajutoare din bugetul său unei biserici care desfăşoară o acţiune duşmănoasă şi păgubitoare intereselor lui. De aceea până la plecarea misiunii dlui Snow din România, biserica unitară nu primise încă nici un ajutor din partea statului.

De atunci însă situaţia s-a schimbat cu totul.

Pe de o parte restabilirea cursului normal al vieţii şi intensificarea relaţiilor economice, pe de altă parte întărirea Regatului nostru, alcătuirea Micii Înţelegeri şi eşecurile politicii budapestane au avut darul de a readuce pe fruntaşii unguri din Transilvania la realitate şi de a-i convinge că situaţia nouă cere o mentalitate nouă. Ratificarea Tratatului de la Trianon de către Parlamentul ungar a potolit apoi şi pe cei câţiva ireconciliabili.

Astfel în martie şi aprilie 1921 toţi episcopii unguri din Transilvania şi Banat au făcut jurământul cuvenit de fidelitate faţă de statul român, inaugurând prin aceasta o nouă eră în dezvoltarea eparhiilor lor. Episcopul unitar Iosif Ferencz din pricina vârstei sale înaintate a făcut jurământul în Cluj în faţa unui delegat al guvernului.

Raporturile între stat şi aceste biserici imediat au luat o altă întorsătură. Ajutoarele de care aceste biserici aveau nevoie pentru preoţimea şi instituţiile lor le-au fost acordate fără întârziere, achitându-li-se chiar de la 1 iulie 1920. În viitor aceste ajutoare vor face parte din bugetul ordinar al Departamentului Cultelor. Normele urmate în fixarea sumelor sunt aceleaşi ca şi pentru bisericile româneşti greco-orientale sau greco-catolice, şi am dat lămuriri asupra lor în scrisoarea noastră din 2 ianuarie 1922.

În special biserica unitară a primit de la statul român pentru preoţime, episcopie şi pentru academia sa teologică pe răstimpul de la 1 iulie 1920 la 31 martie 1921 suma de 823,684 lei. În anul bugetar 1921/1922 a primit:

pentru preoţi	1.192.899,18
pentru episcop şi administraţia centrală	229.320,00
pentru Academia Teologică	214.859,00
În total	1.637.078,18 lei

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Iar în bugetul anului 1922/1923 s-au luat pe seama bisericii unitare:

pentru preoţi	1.624.800,00
pentru episcopi şi administraţia centrală	286.100,00
pentru Academia Teologică	388.160,00
În total	2.299.660,00 lei

Dacă am face o mică asemănare între ajutoarele acordate de stat bisericii ortodoxe române din Transilvania pentru anul bugetar 1920-1921 şi cele acordate bisericii unitare pentru acelaşi răstimp şi am ţine seamă de proporţia credincioşilor acestor două biserici, am afla că cea care ar trebui să se plângă în contra statului român e biserica ortodoxă-română.

În 1920-1921 biserica ortodoxă care are: credincioşi 2.300.000 a primit 10.726.433 lei, deci câte 4,76 lei de cap.

În biserica unitară care are: credincioşi 75.000 a primit 823.684 lei, deci câte 11 lei pe cap.

Statul român ajută biserica unitară în felul acesta cu o sumă aproape de trei ori mai mare decât i s-ar cuveni acestei biserici în baza art. 10 din Tratatul Minorităţilor.

Nu mai amintim alte ajutoare şi uşurinţe ce s-au făcut de către statul român bisericii unitare şi celorlalte biserici ungureşti din Transilvania, ca d.e. scutirea studenţilor de la teologie de serviciul militar, reducere de 50% la călătoria studenţilor, preoţilor şi profesorilor pe C.F.R., reducere de 50% pe căile ferate la călătoria membrilor congreselor lor la adunările anuale etc. Guvernul ungar niciodată n-a acordat astfel de favoruri preoţimii sau studenţimii româneşti.

După depunerea jurământului de fidelitate către România, Guvernul român a închis complet capitalul atitudinii din trecut a bisericii unitare şi a urmat cea mai liberală politică de înlăturare a antagonismelor. În liberalismul său a mers aşa de departe încât mulţi bărbaţi de frunte ai vieţii româneşti i-au adus învinuirea că nu ţine seama de interesele naţionale şi jigneşte sentimentul de mândrie şi dreptate al poporului românesc.

Cazul vicarului unitar George Boros e o dovadă eclatantă în această privinţă.

Dl George Boros, profesor şi rector al Academiei Teologice Unitară din Cluj şi vicar al episcopiei unitare din Transilvania, a plecat la Budapesta în 1919, unde a organizat un centru de propagandă antiromânească. S-a dus apoi în Olanda de unde a făcut legătura cu cercurile protestante din Anglia şi America şi a stârnit biserica unitară din aceste două ţări în contra României. În mare parte lui i se datoresc articolele şi apelurile unitarei în contra noastră publicate în ţările anglo-saxone şi atitudinea duşmănoasă a misiunilor religioase care au vizitat Transilvania în 1919-1920. Iată în ce termeni scria dl Boros despre România în apelul său adresat din Budapesta în 24 octombrie 1919 către dl Samuel A. Eliot, preşedintele Asociaţiei Unitare Americane:

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

„Am avut suferinţe grele în secolele trecute, dar pericolul niciodată n-a fost aşa de iminent ca acum. Chiar şi sub persecuţiunile Jesuiţilor episcopii şi pastorii erau în stare să comunice cu poporul lor, iar învăţătorii îşi puteau continua activitatea lor şcolară. Acum acest lucru e aproape cu totul imposibil, deoarece învăţătorii, profesorii şi chiar episcopul sunt sub cea mai strictă supraveghere şi după cum ne-o dovedesc mai multe cazuri, sunt arestaţi şi duşi la puşcărie fără nici un motiv serios. Terorismul niciodată n-a fost aşa de furios printre dealurile Transilvaniei şi pe şesurile Ungariei, cum e acum sub stăpânirea militară românească. E mare nevoie de intervenţia şi ajutorul dumneavoastră. (v. „The Christian Register" 15 ianuarie 1920).

Dar dl Boros care acoperea România cu astfel de ocări, după câtăva vreme petrecută în Budapesta s-a pocăit, şi în 1921 s-a reîntors în Transilvania, bucuros că poate trăi sub „terorismul" românesc. Statul român nici măcar nu s-a gândit să-i ceară socoteală pentru insultele ce i-a adus şi pentru pagubele ce i-a reinstalat. Mai mult încă statul român a permis ca dl Boros să fie reinstalat în postul său de rector al Academiei Teologice şi de vicar al episcopiei şi să se bucure neturburat de drepturile şi privilegiile situaţiunii sale. Iar dl Boros care doi ani de zile a calomniat România în străinătate, astăzi primeşte de la statul român o leafă anuală de 73.440 lei.

E oare şi acesta un act de prigonire a bisericii unitare?

IX

Constituţia română asigură tuturor cultelor religioase cea mai deplină libertate. Călăuzit de acest principiu Guvernul român a respectat toate drepturile de care se bucură confesiunile religioase din ţinuturile dezrobite înainte de unirea lor cu Vechiul Regat şi n-a admis nici o ştirbire a organizaţiunii lor autonome. Îndată ce aceste confesiuni prin glasul organelor lor conducătoare au recunoscut autoritatea statului român şi au prestat jurământul de credinţă, ele au fost împărtăşite din partea statului şi cu ajutoare materiale, nefăcându-se nici o deosebire între ele în privinţa originii etnice a credincioşilor. Instituţiile lor funcţionează neturburate. Congresele şi sinoadele lor se ţin fără nici o restricţie. Organele lor au toată libertatea de a comunica cu parohiile şi aşezămintele lor culturale şi religioase. Au deplină libertate de a se folosi de limba lor proprie (maghiară, germană etc.) nu numai în serviciul divin ci şi în administraţia lor bisericească şi în instituţiile lor de educaţie. Ba unele episcopii ungureşti se folosesc până în prezent de limba maghiară chiar şi în corespondenţa lor cu guvernul.

În scrisoarea sa nr. 2935 din 23 martie 1921 adresată episcopilor unguri din Transilvania şi Banat, Octavian Goga, ministrul cultelor şi artelor a precizat în următoarele cuvinte punctul de vedere al Guvernului român în chestiunea religioasă:

„În România de azi toate bisericile, oricare ar fi credinţa ce profesează, au dreptul a se bucura de un egal tratament, putându- şi exercita toate drepturile, fiind libere a se conduce şi dezvolta pe bază de drepturi câştigate, care le vor fi garantate cu dorinţa leal exprimată de a observa raporturile ce trebuie să existe între stat şi biserică".

Dar, – şi acest lucru încă e bine să se ştie – Guvernul român nu va putea tolera niciodată ca biserica să se abată de la misiunea sa pur morală

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

şi educativă şi organizaţiunile sub masca religiunii, să adăpostească tendinţe subversive în contra statului.

București, 8 martie 1922

▼

Arhivele Statului Bucureşti, fond Vasile Stoica, dosar I / 162, f. 1-38.

93

1922 mai 21, Cluj. Cererea adresată Ministerului Instrucţiunii de către Subsecretariatul General Cluj ca să se organizeze în Vechiul Regat în lunile de vară cursuri de limba şi literatura română, istorie, geografie şi constituţie pentru învăţătorii şi profesorii minorităţilor din această parte a ţării; rezoluţia Ministerului Instrucţiunii.

14065/1922
Secţia VI

DOMNULE MINISTRU,

Consistoarele minorităţilor din Ardeal şi părţile anexe cer, ca statul să organizeze şi în acest an, în cursul lunilor de vară, în diferite centre din Vechiul Regat, cursuri de limba şi literatura română, de istorie, geografie şi constituţia Patriei pe seama învăţătorilor şi profesorilor care sunt aplicaţi în şcolile de sub conducerea lor.

Din partea noastră recomandăm această cerere a lor, cu atât mai vârtos, că puterile didactice din Ardeal şi sursele materiale ce ne stau la dispoziţia noastră, sunt deja angajate pentru cursurile de vară, ce sunt organizate pe seama învăţătorilor minoritari, în primul rând aplicaţi în şcolile statului.

Pentru o mai bună reuşită a acestor cursuri, vă rugăm să luaţi dispoziţii de cu vreme şi să binevoiţi a fixa precis locul şi data începerii cursurilor, şi a comunica la timp, că întreţinerea şi spesele de călătorie în sarcina cui vor cădea?

Din partea noastră vă punem la dispoziţie suma de 150.000 lei de la statul 908, poziţia /VI/ „/Curs de româneşte pentru învăţătorii de stat şi comunali maghiari, nemţi etc./" Consistoarele cer ca condiţie sine qua non ca spesele să fie suportate de către stat.

Numărul participanţilor va fi între 1000 – 2000, care vor urma a fi repartizaţi după anumite norme /ex. după judeţe/ în grupe: mărimea acestor grupe vor varia după mijloacele de găzduire, ce le pot oferi centrele Vechiului Regat şi vor trebui fixate pentru a putea evita eventualele aglomerări într-un singur centru, cum s-a întâmplat anul trecut la Craiova.

Director General,
ss/indescifrabil

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Către:
MINISTERUL INSTRUCŢIUNII
BUCUREŞTI.

Rezoluţie:
No. 49767
16 VI 1922
Director general al instrucţiunii – Cluj

La adresa dv. nr. 14065/1922 avem onoarea a vă face cunoscut că vi s-au comunicat centrele unde vor avea loc cursurile de vară.

(ss)indescifrabil

▼
Arhivele Statului Bucureşti, fond Ministerul Instrucţiunii Dir. Învăţământ Primar – Rural. dosar 144 / 1922, f. 2.

94

1922 mai 22, Cernăuţi. Memoriu de răspuns al ministrului de stat pentru Bucovina către ministrul de externe al Poloniei referitor la plângerile polonilor din Bucovina.

Cernăuţi
Cabinetul
Ministrului de Stat
pentru Bucovina

Ministerul Afacerilor Străine
Registratura Generală

No. 52799

Nr. 28 din 28 mai 1922

Se va comunica în copie
Dlui Ministru Florescu

Domnule Ministru,

La adresa d-voastră nr. 22932 din 12 mai 1922 privitoare la plângerile polonilor din Bucovina am onoarea de a vă răspunde precum urmează:

Elementul polonez din Bucovina se compune în cea mai mare parte din funcţionari şi meseriaşi cari sunt răspândiţi îndeosebi prin oraşele din Bucovina. Numai în judeţul Gura Humorului se găsesc două comune rurale Pleşu şi Poiana Micului în care trăiesc câteva sute de suflete. Numărul total al polonilor în Bucovina era în 1910, când s-a făcut ultimul recensământ al populaţiei, 36.000 de suflete. De atunci încoace numărul populaţiei poloneze nu a sporit, din contră, a scăzut prin numeroase emigrări în Polonia învecinată. Dacă deci corespondentul din Cernăuţi al ziarului „Rzeczpospolita“ din Varşovia susţine că în Bucovina trăiesc 50.000 de polonezi, apoi afirmaţia aceasta este absolut falsă. Polonezii nu dau decât 3 din numărul populaţiunilor totale din Bucovina. Procentul acesta este deci aşa de disparent, încât şi polonezii n-ar avea nici un drept să ridice pretenţii nici politice, nici naţionale; aşa fiind ei n-au nici un drept să pretindă fiindcă numărul lor nu atinge cifra de 50.000 care e prevăzută

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

pentru alegerea unui deputat. Dar nici în cazul când numărul lor ar atinge cifra de 50.000, ei tot n-ar putea obţine acest mandat, întrucât ei sunt răspândiţi asupra Bucovinei întregi şi alegerile nu se fac după pretenţii naţionale. În primul parlament al României Mari, s-a dat ce-i drept d-lui Kwialkowski un mandat în Senat, dar acesta s-a făcut atunci pe socoteala ucrainienilor ceea ce azi nu se mai poate face. Dară cu tot numărul lor disparent, polonii nu au reprezentant al lor în Comisia interimară a oraşului Cernăuţi şi câte un reprezentant în toate celelalte instituţiuni publice, ca Banca regională, Casa de economii etc. Clerul romåno-catolic din Bucovina se compune în marea sa majoritate din preoţi de naţionalitate poloneză, aşa că nemţii de aici sunt foarte supăraţi din pricina aceasta şi cer clerici de naţionalitatea lor.

Pe terenul şcolar, polonezii n-au nici un motiv de a se plânge, fiindcă ei au şcoli naţionale poloneze susţinute de stat în toate oraşele şi comunele rurale în care se găseşte un număr oarecare de familii poloneze; iar în Cernăuţi Guvernul român susţine un liceu polonez de opt clase, prin urmare, favoruri de care polonezii se bucurau fără ca statul nostru să fie prin ceva obligat a le acorda. În condiţiunile acestea este deci o mare lipsă de modestie şi bunăcuviinţă a corespondentului polonez din Cernăuţi, când acesta se plânge de asuprirea conaţionalilor săi din Bucovina, când biserica noastră românească clădită şi susţinută la Liov de Fondul nostru bisericesc continuă să fie, în ciuda tuturor intervenţiilor, rechiziţionată de autorităţile poloneze şi dată în seama unui cleric rutean şi când noi în Polonia n-avem de reclamat nici posturi politice, nici posturi administrative şi nici şcoală.

Cu conducerea liceului polon din Cernăuţi a fost încredinţat de guvernul nostru, profesorul Isidor Pochmarski, cetăţean român de naţionalitate poloneză. Numirea sa în postul de director s-a făcut înainte de trei ani la cererea şi recomandaţia fruntaşilor polonezi din Cernăuţi. Astăzi conducătorii polonezilor de aici nu mai sunt mulţumiţi cu acest director şi însuşi consulul republicei polone, dl. Lorenowicz mi-a cerut înlocuirea lui, o cerere la care i-am răspuns că la liceele de stat din România, singur Guvernul român este în drept să facă numiri după buna sa chibzuinţă şi că funcţiunea sa de consul a unui stat străin nu-i îngăduie să se amestece în treburile noastre interne. Cauza pentru care câţiva din intelectualii polonezi de aici nu sunt mulţumiţi de directorul Pochmarski este că dânsul, credincios jurământului ce l-a prestat, grijeşte ca tineretul de la acest liceu să fie crescut în spiritul românesc şi în intenţiunile statului nostru, iară nicidecum în spiritul polonez, cum ar dori unii, cari în iperzelul lor naţional uită că sunt cetăţeni români şi nu polonezi. Fireşte deci că directorul a avut grijă să înlăture din cărţile didactice, ce se aplică la liceul său, tot ceea ce ar putea aduce jignire ideii de stat şi intereselor superioare ale ţării noastre. Acuzaţiunile ce i se aduc sunt deci lipsite cu desăvârşire de orice temei şi eu cred că ceea ce poate recomanda polonilor, este ca ei să se modereze în pretenţiile lor şi să nu uite că situaţia privilegiată, pe care ei, o mână de oameni, o au în Bucovina, o menţin numai graţie indulgenţei noastre fără nici o bază de îndreptăţire, căci pe noi nimic nu ne obligă de a impune credincioşilor germani clerici polonezi şi de a susţine pe socoteala statului pentru o infimă minoritate de 30.000 de suflete şcoli primare şi chiar un liceu în Cernăuţi. Eu din contra cred că a sosit timpul ca fără întârziere să începem cu lichidarea acestei situaţiuni privilegiate, de care

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

o mână de polonezi bucovineni se bucură de atâta vreme fără nici o îndreptăţire.

Ministrul de stat pentru Bucovina,
I. Nistor

▼
Arhiva Ministerului Afacerilor Externe, fond 71, 1920-1944, România, vol. 385, p. 6-9.

95

1922 iunie 2, <Bucureşti>. Circulara Subsecretariatului de Stat de pe lângă Ministerul de Interne prin care se nominalizează cele şapte confesiuni recepte ce îşi pot ţine adunările bisericeşti fără nici o autorizaţie din partea autorităţilor poliţieneşti şi administrative.

Subsecretariatul de Stat
de pe lângă
Ministerul de Interne
Nr. 17644/1922

Domnule Subprefect

În baza adresei Ministerului Cultelor şi Artelor Nr. 14162 din 13 mai 1922 avem onoarea a vă ruga să binevoiţi a lua stricte dispoziţiuni ca următoarele confesiuni şi anume: 1) confesiunea ortodoxă orientală, 2) greco-catolică, 3) romano-catolică, 4) reformată (calvină), 5) luterană, 6) unitară, 7) israelită (mozaică), care potrivit dispoziţiunilor legale în vigoare în Ardeal, Banat şi celelalte ţinuturi de pe fostul imperiu ungar urmează să fie considerate ca confesiuni recipiate, să-şi poată ţinea adunările lor bisericeşti prevăzute în legile (statutele lor de organizare) fără nici o autorizare prealabilă din partea autorităţilor poliţieneşti şi administrative.

Subsecretar de Stat
ss indescifrabil
L. S.

Domniei sale, domnului subprefect al jud. Maramureş.
Sighetul Marmaţiei
Pe verso: Subprefectura jud. Maramureş
intrat: 1922 iunie 10 nr. 3267
Către toate preturile şi Primăria Sighet

Copia ordinului Subsecretariatului de stat de pe lângă Ministerul de Interne nr. 17644/1922 vi se comunică spre ştire şi confirmare.

Sighet la 13. VII. 1922
ss indescifrabil
L.S.

aprob subprefect
ss indescifrabil
Expediat la 17. 07. 1922

▼
Arhivele Statului Maramureş, fond Prefectura jud. Maramureş, act nr. 3267 / 1922, fila 1.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

96

1922 iunie 17, Cernăuţi. Proces verbal întocmit în urma inspectării unei şcoli primare (ucraineană, germană, polonă, israelită) din oraşul Cernăuţi.

Proces-verbal

Azi, 17 iunie 1922, am inspectat şcoala primară urbană cu 4 secţiuni din strada Gării, oraşul Cernăuţi şi am constatat următoarele:

1) Şcoala are local propriu, mare cu două rânduri şi-n el funcţionează patru şcoli mixte şi anume: ucraineană, germană, polonă şi israelită;

2) Mişcarea populaţiei şcolare în acestea e:

		B	F	
1) Şcoala ucraineană:	cl. I	39 +	37 =	76
	cl. II	31 +	32 =	63
	cl. III	48 +	30 =	78
	cl. IV	27 +	29 =	56
	Total		=	273
2) germană:	cl. I	13 +	11 =	24
	cl. II	16 +	10 =	26
	cl. III	25 +	24 =	49
	cl. IV	11 +	14 =	25
	Total		=	124
3) polonă:	cl. I	12 +	16 =	28
	cl.IIA	21	– =	21
	cl.IIB	–	22 =	22
	cl. III	14 +	20 =	34
	cl. IV	19 +	22 =	41
	cl. V	10 +	14 =	24
	Total		=	170
4) israelită:	cl. I	19 +	27 =	46
	cl. II	20 +	20 =	40
	cl. III	29 +	21 =	50
	cl. IV	31 +	36 =	67
	cl. V	16 +	9 =	25
	Total		=	231

În toate aceste şcoli, unde şcoală română nu e urmează:
U G P I
273+124+170+231=798

Părinţii acestor copii sunt toţi consideraţi ca cetăţeni români.

3) Personalul care predă limba română e următorul:

1. La şcoala ucraineană: Iuliana Ostafi ştie limba română, Valeria Benea ştie bine limba română, Achelina Niţan ştie limba română.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

2. La şcoala germană: Clotilda Orloschi ştie binişor limba română şi Natalia Zavulovici nu prea cunoaşte limba română, întâmpină greutăţi în pronunţie şi expresii.

3. Şcoala polonă: Benea Valeria ştie româneşte, Cojocaru Mihai ştie limba română.

Şcoala israelită: Friş Roz[illegible] nu ştie limba românească, Ostafi Iuliana [illegible] limba română, Nat. Zav[illegible]ci nu prea ştia vorbi româneşte şi Orloschi Clotilda ştie binişor rom[illegible]

4) Am asistat la [illegible] la clasele I, IV şi V. La clasa I, condusă de Friş Roza [illegible]riu în limba română – rezultate slabe. La clasele IV şi [illegible] Clotilda Orloschi şi care predă în limba română am ascul[illegible]atică, geografie şi istorie şi am dobândit rezultate satisfăcăt[illegible]

La cl. IV a şcolii ucra[illegible]ne unde predă limba română d-na Achelina Niţan am constatat la citire, istorie şi memorizare rezultate satisfăcătoare.

Inspector şcolar,
ss. indescifrabil

Director,
ss. indescifrabil

▼

Arhivele Statului, Bucureşti, fond Ministerul Instrucţiunii, dosar 11/1922, f. 58.

97

1922 iulie 17, Sibiu. Proces-verbal întocmit la data de 17 iulie cu ocazia înfiinţării „Asociaţiei generale pentru teatrul german din Transilvania".

Protokoll

aufgenommen über die am 17. Juli 1922, 5 Uhr namchmittages in Hermannstadt in der Kanzlei des Deutsch-Sächsischen Volksrates abgehaltenen Sitzung der Vertreter der Siebenbürgisch-deutschen Städte in Angelegenheit der Gründung eines allgemeinen deutschen Theatervereines.

Anwesend sind:

1. Gustav Andrea, Vorstand des deutschen Theatervereines Hermannstadt.
2. Hermann Plattner, Vorstandstellvertreter desselben Vereines.
3. Albert Reinhard, als Vertreter Schässburgs.
4. Dr. Fritz Holzträger, als Vertreter von Bistritz.
5. Erwin Reisner, Ausschussmitglied des Hermannstädter deutschen Theatervereines.
6. Dr. Hans Otto Roth, als Vertreter des Deutsch-Sächsischen Volksrates für Siebenbürgen.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Es wird zunächst festgestellt, dass zwei Vertreter der Stadt Mühlbach zur Sitzung in Hermannstadt erschienen waren, jedoch mit Rücksicht auf die späte Stunde an der Sitzung nicht teilgenommen haben, da sie noch denselben Tag nach Mühlbach zurückreisen w[illegible] Die übrigen Städte haben keine Vertreter entsendet.

Gustav Andrea als Vorstand de[illegible]annstädter Theatervereines und Einberufer der Sitzung, überni[illegible] und begrüsst die Erschienenen herzl[illegible] Bedauerns, dass die übrigen Städte keine V[illegible].

Hierauf führt er in längeren einle[illegible]pfend an die in der Einladung vom 8. Juli 1.J. ent[illegible]nd auch andere Gründe anführend, aus, dass das deu[illegible] Siebenbürgen und der deutsche Theaterdirektor nicht [illegible]aut sich selbst gestellt bleiben darf, sondern dass die Angele[illegible] einer straffen einheitlichen Führung und der werktätigen Unters[illegible]g des Publikums und der hiezu berufenen Faktoren bedarf. Das deut[illegible]e Theater in Siebenbürgen muss eine Angelegenheit der völkichen knetur der Deutshen in Siebenbürgen Werden. Der Hermannstädter deutsche Theaterverein hat im vergangenen Herbst und Winter die Regelung der Angelegenheit in die Hand genommen und hat hiefür vorläufig die Summe von rund 170.000 Lei geopfert. Das Resultat ist bekannt: Absetzung der Direktion Leo Bauer und Einsetzung der Direktion Wilhelm Popp, mit der Hermannstadt bereits auf drei Jahre abgeschlossen hat.

Der Hermannstädter Theaterverein ist jedoch nicht im Stande, die Angelegenheit in Siebenbürgen allein zu regeln, er bedarf der Unterstützung auch der anderen Städte. Diese Unterstützung kann am besten und wirksamsten durch die Ausdehnung des Thaetervereines auf ganz Siebenbürgen erfolgen.

Als erste Frage, über die beschlossen werden muss, ergibt sich die, ob es zweckmässiger ist, einen Hauptverein für ganz Siebenbürgen zu gründen mit Ortsgruppen in allen in Betracht kommenden Städten, oder ob die in den einzelnen Städten bereits existierenden Vereine (Literarischer Verein, Bühnenverein, Moderne Bücherei etc.) sich zu Ortsgruppen des Deutschen Theatervereines erklären sollen, und nur ein Zentralausschuss, bestehend aus Vertretern der verschiedenen Vereine mit dem Sitz in Hermannstadt, gegründet werden soll.

Nach längerer Debatte für und wider, wird gefasst folgender

BESCHLUSS:

Es soll ein Hauptverein für deutsches Theater in Siebenbürgen mit Ortsgruppen in den einzelnen Städten gegründet werden. Der Dringlichkeit wegen soll die Organisation vorläufig auf Grund der genehmigten Satzungen des Hermannstädter Theatervereines begonnen werden, doch sollen gleichzeitig Satzungen für die Gründung eines Hauptvereines ausgearbeitet werden, und seinerzeit zur Genehmigung vorgelegt werden.

Der Hauptverein soll seinen Sitz in Hermannstadt haben, und aus einer entsprechenden, in den Satzungen festzustellenden Anzahl von Vertretern der verschiedenen Ortsgruppen bestehen.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Die gründende Hauptversammlung soll in den Vereinstagen in Mühlbach stattfinden.

Von Seite der Hermannstädter Vertreter wird in Abwesenheit des Herrn Abgeordneten Dr. Hans Otto Roth der Wunsch bekanntgegeben, seinerzeit den genannten He[illegible] zum Vorsitzenden des Hauptvereines zu wählen, da er für die glücklic[illegible]elung der Theaterangelegenheit seine [illegible] Hermannstädter Theatervereines gestellt und die Sache [illegible] den [illegible]rester Regierungsstellen mit Erfolg vertreten hat.

Die zweite wichtige Frage i[illegible]ie materielle. Wie schon erwähnt, hat der Hermannstädter Theaterve[illegible] zur bisherigen Regelung ein Darlehen von rund 170.000 Lei aufgenom[illegible]n und es wird auch in Zukunft noch mancher materieller Opfer von S[illegible] der deutschen Bevölkerung bedürfeh. Daher muss möglist viel Kapital a[illegible]gebracht werden, es müssen möglichst viele Mitglieder vershciedenster [illegible]t mit den verschiedensten Beiträgen gesammelt werden.

Diesbezüglich wird einstimmi[illegible] folgender

BESCHLUSS:

gefasst:

In allen Städten muss sofort die regste Werbearbeit einsetzen, um möglichst rasch möglichst viel Mitglieder und somit möglischst viel Geld zu sammeln.

Es soll folgende Arten von Mitgliedern geben:

1. Ordentliche Mitglieder mit einem Jahresbeitrag von 18 Lei für das laufende Jahr.
2. Gründende Mitglieder mit einem Gründungsbeitrag von 500 Lei.
3. Stifter mit einem Stiftungsbeitrag von 2000 Lei (Banken, Gross.-industrielle u.s.w.)
4. Als einmaliges Eintrittsgeld ist zu entrichten wenigstens 10 Lei ohne jegliche Beschränkung und Grenze nach aufwärts.

Von den einlaufenden Beträgen sollen in der Regel 50% dem Hauptverein abgeliefert werden zur Bestreitung allgemeiner Kosten, 50% verbleiben der Ortsgruppe für ihre eigenen Zwecke. Doch kann über begründetes Ansuchen der Ortsgruppen oder des Hauptvereines diese Quote nach oben oder unten auch abgeändert werden.

Der Hauptverein hat von den ihm abgelieferten Beträgen in erster Reihe das Darlehen des Hermannstädter Theatervereines zu bezahlen.

Da die Tagesordnung erschöpft ist, schliesst Vorsitzer um 1/2 8 Uhr Abend die Sitzung mit einem Dankeswort an die Erschienenen.

Gustav Andrea
Vorstand des Hermannstädter Deutschen
Theatervereins.

▼
Arhivele Statului Sibiu, fond Asociaţia generală pentru teatrul german din Transilvania, nr. 1.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Proces-verbal

încheiat în ziua de 17 iulie 1922 orele 17 în cancelaria Comitetului naţional german-săsesc din Sibiu cu ocazia şedinţei având pe ordinea de zi înfiinţarea unei Asociaţii generale pentru teatrul german. Au fost invitaţi să participe reprezentanţi din oraşele săseşti din Transilvania.

Au fost prezenţi:

1. Gustav Andrea, preşedintele Asociaţiei teatrului german din Sibiu.
2. Hermann Plattner, locţiitorul preşedintelui al aceleiaşi asociaţii.
3. Albert Reinhard, reprezentant al oraşului Sighişoara.
4. Dr. Fritz Holzträger, reprezentant al oraşului Bistriţa.
5. Erwin Reisner, membru în consiliul de conducere al Asociaţiei teatrului german din Sibiu.
6. Dr. Hans Otto Roth, reprezentant al Consiliului naţional german-săsesc pentru Transilvania.

Se constată că cei doi reprezentanţi ai oraşului Sebeş s-au deplasat la Sibiu pentru a lua parte la şedinţă dar, dată fiind ora înaintată la care a fost stabilită ţinerea şedinţei, aceştia nu au putut lua parte la lucrările ei, deoarece doreau să se întoarcă în cursul aceleiaşi zile acasă. Celelalte oraşe nu au trimis reprezentanţi.

Gustav Andrea, în calitate de preşedinte al Asociaţiei teatrului german din Sibiu şi iniţiatorul prezentei convocări, preia conducerea lucrărilor salutând cordial pe cei prezenţi şi exprimându-şi regretul pentru neparticiparea reprezentanţilor din celelalte oraşe.

După o introducere amănunţită în care a făcut trimitere şi la motivele ce au stat la baza invitaţiei din 8 iulie 1921 pe care le-a completat cu altele mai noi, vorbitorul a subliniat că Teatrul german din Transilvania şi directorul acestei instituţii nu mai pot rămâne în continuare financiar de sine stătători, ci se impune crearea unei conduceri unitare şi sprijinul efectiv din partea publicului şi a factorilor cu anumite responsabilităţi în acest domeniu. Teatrul german din Transilvania trebuie să devină o problemă de cultură naţională pentru germanii transilvăneni. Asociaţia teatrului german din Sibiu a întreprins câteva demersuri în toamna şi iarna anului trecut, cheltuind până în prezent suma de 170.000 lei. Rezultatul este cunoscut: demiterea directorului Leo Bauer şi numirea lui Wilhelm Popp, cu care s-a încheiat un contract pe 3 ani.

Dar Asociaţia teatrului german din Sibiu nu este în stare să reglementeze singură această chestiune pentru Transilvania, motiv pentru care are nevoie de sprijinul celorlalte oraşe. Acest sprijin se poate dovedi eficient prin extinderea Asociaţiei teatrale pe teritoriul întregii Transilvanii.

Prima chestiune asupra căreia trebuie să decidem este, dacă este mai adecvat scopului urmărit constituirea unei Asociaţii generale pentru Transilvania care să cuprindă filialele locale şi oraşele, sau dacă asociaţiile deja existente în oraşe (Asociaţia literară, Asociaţia de teatru, bibliotecile etc.) să se declare ca filiale locale ale Asociaţiei teatrului german şi în acest caz

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

să se constituie doar un comitet de conducere format din reprezentanţi ai diferitelor asociaţii care să-şi aibă sediul la Sibiu.

După dezbateri îndelungate pro şi contra,

se DECIDE:

Constituirea unei Asociaţii generale pentru teatrul german din Transilvania cu filiale locale în oraşe. Din cauza urgenţei impuse de rezolvarea problemei, se decide ca organizaţia să funcţioneze deocamdată în baza statutelor aprobate pentru Asociaţia de teatru din Sibiu, pornindu-se de îndată la elaborarea unor statute pentru înfiinţarea Asociaţiei generale, care vor fi apoi supuse aprobării.

Asociaţia generală va avea sediul în oraşul Sibiu şi va fi compusă din reprezentanţii filialelor locale al căror număr se va stabili prin statut.

Adunarea generală de constituire va avea loc la Mediaş.

În absenţa domnului deputat dr. Hans Otto Roth reprezentanţii din oraşul Sibiu dau glas dorinţei lor ca numitul să fie ales în funcţia de preşedinte al Asociaţiei generale avându-se în vedere meritele sale deosebite puse în slujba Asociaţiei teatrale din Sibiu şi a demersurilor sale pe lângă guvernul din Bucureşti care au fost încununate de succes.

Cea de a doua chestiune importantă priveşte partea materială. După cum s-a amintit, asociaţia sibiană a făcut un împrumut de 170.000 lei pentru realizarea obiectivelor sale imediate, iar pentru viitor va avea nevoie de sacrificii materiale din partea populaţiei. Astfel este necesară procurarea unui capital substanţial, ceea ce presupune înscrierea unui număr cât mai mare de membri provenind din categorii sociale diferite şi care să contribuie cu sume diferenţiate.

În această chestiune s-a luat următoarea

DECIZIE:

În toate oraşele se va declanşa de îndată o activitate susţinută de propagandă pentru a se obţine înscrierea unui număr cât mai mare de membri şi ca atare a unui fond financiar cât mai substanţial.

Membrii vor fi de următoarele categorii:

1. Membri ordinari care au de plătit pentru a.c. o contribuţie de 18 lei;
2. Membri fondatori – 500 lei;
3. Membri donatori – 2.000 lei (bănci, marii industriaşi etc.);
4. Există o taxă unică de înscriere, de cel puţin 10 lei.

Din totalul acestor venituri vor intra în beneficiul Asociaţiei generale de regulă 50% pentru acoperirea cheltuielilor obişnuite, iar 50% rămân în folosinţa filialelor locale pentru satisfacerea scopurilor proprii. La cererea motivată a filialelor sau a Asociaţiei generale această cotă poate fi majorată sau micşorată.

Asociaţia generală are datoria de a achita în primul rând împrumutul făcut de asociaţia teatrală din Sibiu în contul sumelor ce i se vor preda.

Deoarece ordinea de zi a fost epuizată, preşedintele declară şedinţa închisă la ora 19,30 şi adresează un cuvânt de mulţumire participanţilor.

Gustav Andrea
Preşedintele Asociaţiei teatrului german
din Sibiu.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

98

1922 iulie 27, Constanţa. Adresă prin care Comunitatea armeană din Constanţa mulţumeşte Primăriei Constanţa pentru subvenţia de 40 mii lei acordaţi şcolii armene din localitate şi pentru locul donat de primărie pentru construirea unei biserici armeneşti.

România
Comunitatea armeană
din Constanţa
Nr. 277
1922 iulie 27

Domnule Preşedinte

În numele Comunităţii armene din acest oraş, am onoarea a vă aduce cele mai călduroase mulţumiri atât pentru subvenţia anuală de 40.000 lei ce aţi binevoit a acorda în folosul Şcolii armene cât şi pentru locul ce aţi binevoit a dona Comunităţii noastre şi pentru care mi s-a dat putinţa de a construi pe proprietatea noastră, de pe strada Tomis, casa parohială.

În credinţa că, sprijiniţi precum suntem sub înţeleapta dvs. administraţie, Comunitatea armeană va fi şi în viitor ocrotită, vă rog, Domnule Preşedinte, să binevoiţi a primi expresiunea sentimentelor noastre de deosebită stimă şi consideraţiune.

L.S. Preşedinte P. Poladian — Secretar ss. indescifrabil

Domniei sale
Domnului preşedinte al Comisiei interimare al urbei Constanţa.

<Rezoluţia> S-a luat act şi se va aduce la cunoştinţă Consiliului comunal. Viceprimar ss, indescifrabil.

▼

Arhivele Statului Constanţa, fond Primăria oraşului Constanţa, dosar 15 / 1922, f. 43.

99

1922 iulie 29, Ocna Sibiului. Raport al primarului oraşului adresat Prefecturii judeţului Alba Inferioară, la Aiud, cu referire la confesiunile româneşti şi ungureşti din localitate, la averile lor şi la şcoala confesională susţinută de cultul reformat.

Nr. 1165/922

CĂTRE
PREFECTURA JUDEŢULUI ALBA INFERIOARĂ
AIUD

La ordinul Nr. 48/922 am onoare a raporta:

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

1) Confesiunea gr. cath. nu susţine şcoală confesională, şi nici nu are nici un fond pentru scopul acesta. De avere mobiliară nu dispune, are însă de 3 jug. 910 & pământ productiv.

2) Confesiunea gr. or. nu susţine nici o şcoală confesională, nu dispune de nici un fond nici de avere mobilă sau imobilă.

3) Confesiunea rom. cath. în prezent nu susţine şcoală confesională, dispune de 15.000 lei capital care însă s-a depus pentru obligaţiunile de război (HADI KÖLCSÖN KÖTVENY) dispune şi de 1 jug. 1459 & pământ productiv.

4) Confesiunea reformată susţine o şcoală cu 2 învăţători ca şcoală confesională, din impozit confesional aruncat pe credincioşii Bisericii reformate.

De avere mobilă nu dispune, are 2 jug. 585 & pământ productiv, se foloseşte de învăţătorul actual.

Ocna-Sibiului, la 29 Iulie 1922.

PRIMAR:
L.S. ss indescifrabil

pe verso:
Să ia act. La dosar.
Aiud la 1/VIII-922 Prefect
ss indescifrabil

▼
Arhivele Statului, Alba, fond Prefectura jud. Alba – Cabinetul prefectului, dosar 7 / 1922, f.2.

100

1922 august 19, Sebeş. Discursul rostit de preotul oraşului Braşov, dr. Viktor Glondys, cu ocazia adunării generale despre situaţia bisericii din Bucovina[1], (fragment).

Mühlbach, 19 August 1922

– Auszug –

Der Bukoviner Boden ist für das Siebenbürger Sachsentum geweihtes Land, da dort sächsisch-evangelische Kolonien zugrunde gegangen sind. Als die Bukovina im Jahre 1787 in den österreichischen Verband kam, da gab es dort 228 evangelische Seelen. Heute sind es etwa 20.000. Der Charakter der Bukoviner Kirche ist durchaus Diaspora, im Süden inmitten rumänischer und im Norden inmitten ruthenischer Bevölkerung, überall in der Minderheit. Die Pfarrsprengel reichen bis auf 80 Kilomter, wobei der Pfarrer auch noch Religionslehrer und staatlicher Matrikelführer ist. Wenn man eine Gegenüberstellung machen wollte, so tritt in Siebenbürgen

1 publicat în: „Siebenbürgisch-Deutsches Tageblatt", Nr. 14765 din 20 august 1922.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

stark der Eindruck hervor, dass die Kirche als Mittel der völkischen Behauptung aufgefasst wird. In der Bukovina leistet die Kirche die gleiche Arbeit, wenn auch nicht so bewusst. Die Anhänglichkeit der Gemeindemitglieder zur Kirche geht um ihrer Welt willen. Die Bukoviner Kirche hat durch die Eingliederung in den rumänischen Staat eine ganze Reihe von Vorteilen erreicht.

Was die sächsische so schwer trägt, die Agrarreform, kann der bukovinischen nichts anhaben. Man kann ihr nichts wegnehmen, weil sie nichts besitzt. Auch die Stellung der Kirche der Staatsautorität gegenüber ist günstiger, als es in Österreich der Fall war. Dazu kommt eine bedeutende Erhöhung der staatlichen Unterstützung. Als die Revolution kam, gab es für die Buchenländer Deutschen nur einen Weg: Mit den Rumänen zusammenzugehen, um den Anschluss an die Siebenbürger Sachsen zu gewinnen. In der Zeit bis zum vollendeten Anschluss an die Landeskirche schuf sich die evangelische Kirche der Bukovina eine eigene Organisation. Von dem Zusammenschlusss erwarteten sich die Bukoviner grosse Vorteile, unter anderem die Teilnahme an dem Schutz der siebenbürgischen Religionsgesetze. Vermehrtes Zusammengehörigkeitsgefühl erleichterte die Organisationsarbeit. Wenn der Bischof nächstes Jahr nach der Bukovina kommt, wird er eine kleine Gemeinschaft finden, aber er wird nicht minder herzlich empfangen werden. Die Evangelischen der Bukovina zählen mit unerschütterlichem Vertrauen auf die sächsische Kirche. Erhalten Sie diese Kirche um des Glaubens willen, der Ihnen entgegengebracht wird.

▼

Arhivele Statului Sibiu, Colecţia Brukenthal G1-51 nr. 85.

Traducere

– Fragment –

Pământul Bucovinei este un ţinut sfânt pentru saşii ardeleni, căci acolo au dispărut colonii săseşti de confesiune evanghelică. În anul 1787, când Bucovina a fost anexată Austriei, au existat 228 de suflete. Astăzi numărul lor este aproape de 20.000. Caracterul bisericii din Bucovina este de diasporă, căci germanii sunt peste tot în minoritate trăind în sud în mijlocul populaţiei româneşti, iar în partea nordică printre ruteni. Eparhiile cuprind o suprafaţă de 80 km. iar preotul predă şi religia în şcoli şi trebuie să ţină matricolele de stare civilă. Dacă ne-am încumeta la un paralelism, în Transilvania s-ar naşte impresia că biserica este concepută ca un mijloc pentru apărarea fiinţei naţionale. Biserica din Bucovina năzuieşte spre aceeaşi strădanie, chiar dacă nu o face într-un mod atât de conştient. Ataşamentul enoriaşilor faţă de biserică este în funcţie de lumea în care trăiesc. Biserica din Bucovina a obţinut o serie de avantaje prin încorporarea în statul român. Reforma agrară cu urmări atât de grave pentru biserica saşilor nu a afectat-o şi pe cea din Bucovina. Acesteia din urmă nu i s-a putut lua nimic, căci nu poseda nimic. Şi poziţia bisericii faţă de autoritatea statului este mai avantajoasă în comparaţie cu situaţia avută

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

în cadrul Austriei. La aceasta se mai adaugă o subvenţie substanţială dobândită din partea statului. La declanşarea revoluţiei, germanii din Bucovina aveau de ales o singură cale: să meargă alături de români pentru a realiza joncţiunea cu saşii transilvăneni. Biserica evanghelică din Bucovina şi-a creat un mod de organizare propriu până la alipirea definitivă la biserica naţională. Bucovinenii au sperat obţinerea unor avantaje substanţiale prin unire, printre altele, participarea la ocrotirea legislaţiei religioase din Transilvania. Sentimentul de omogenitate a uşurat munca organizatorică. Dacă episcopul va vizita în anul următor Bucovina, va găsi o comunitate mică care îl va primi cu multă căldură. Credincioşii evanghelici din Bucovina nutresc o speranţă de nezdruncinat în biserica săsească. Menţineţi această biserică de dragul credinţei cu care se îndreaptă spre voi.

101

1922 septembrie 22–23, Bistriţa. Proces-verbal privind şedinţa de constituire a „Uniunii studenţilor germani din România", adoptarea statutului şi dezbaterea programului de lucru.

PROTOKOLL
Über die Verhandlungen der 1. Vertretertagung des „Bundes deutscher Hochschüler in Rumänien" vom 22. und 23. September in Bistritz (Siebenbürgen)

1. *Sitzung* (22. September vormittag)

Vorsitzender Frank eröffnet 10 Uhr 15 Minuten die Sitzung und begrüsst die erschienen Vertreter und anwesenden „Alten Herren" (Prof. Dr. Kisch, Prof. Dr. Huss, Dr. Holzträger, Dr. Henning, Prof. Ihl) mit warmen Worten und dem Ausdruck des Bedauerns, dass die Vertreter aus dem Buchenland und Bessarabien zur Tagung nicht erschienen sind. Vorsitzender bittet die heutige Sitzung als rein informativen Charakters anzusehen, mit dem Zwecke, die prinzipielle Entscheidung über die Gründung des „B.D.H.R." trotz Abwesenheit der Buchenländer und Bessarabier zu treffen und die Grundlagen des neuen Bundes zu besprechen. Er eröffnet hierüber die Aussprache und ersucht die Anwesenden, mit Ernst und gutem Willen an den Beratungen teilzunehmen.

Auf Antrag Dr. Holzträgers wird die Anwesenheit folgender stimmberechtigter Vertreter festgestellt:

O.G. Klausenburg: Müller, Klein, Lang (3 Stimmen).

O.G. Schässburg: Fink, Jakobi (4 Stimmen).

O.G. Hermannstadt: Ernst, Stephani, Schuster (5 Stimmen).

O.G. Bistritz: Fleischer, Berger, Kelp, Alberti, Höhr, Binder, Rottmann (7 Stimmen).

Banat: Fisch, Roos, Röhrich, Reb, Bürger (6 Stimmen).

Prof. Ihl stellt den Antrag, Sr. Hochwürden Herrn Bischof Dr. Teutsch ein Begrüssungstelegramm zu senden (Angenommen).

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Dr. Kisch beantragt die Absendung von Begrüssungsdepeschen an die Führer der vier deutschen Siedlungsgebiete (Angenommen). Es folgt die Verlesung der Depeschen.

Fink begrüsst namens der O.G. Schässburg die Gründung des B.D.H.R. und zeichnet die Stellungnahme seiner O.G. zur Organisation des Bundes. Er möge keine Korporationspolitik treiben, keine Spitzenorganisation werden und nur gemeinsame Interessen aller Mitglieder vertreten.

Müller (Klausenburg) schliesst sich den Worten des Vorredners an und spricht sich für die Gründung des B.D.H.R. trotz Abwesenheit der Buchenländer und Bessarabier aus.

Ernst (Hermannstadt) spricht ebenfalls für die Gründung des Bundes und schlägt vor, die Hochschülerschaften des Buchenlandes und Bessarabiens zum Anschluss an den Bund aufzufordern.

Roos (Banat) wünscht im Namen der schwäbischen Hochschülerschaft die Schaffung des B.D.H.R. und bittet, den schwäbischen O.G. in ihrer Innerorganisation ganz freie Hand zu lassen, weil die lokalen Verhältnisse des Banates eine besondere Tätigkeit der deutsch-nationalen Hochschülerschaft erfordern.

Frank bespricht die Aufgaben und Tätigkeit des Bundes. Arbeit zur Vertretung unserer Studieninteressen einerseits, Arbeit für das Gesamtdeutschtum unseres Vaterlandes andererseits. Den Hochschülerschaften der einzelnen Siedlungsgebiete muss zur Erfüllung ihrer örtlichen völkischen Pflichten volle Bewegungsfreiheit zugestanden werden.

Stephani begründet die Notwendigkeit eines Bundes deutscher Hochschüler in Rumänien zur Schaffung einer Plattform für unsere gemeinsame Arbeit. Redner beantragt, die Konstituierung der Versammlung zur Gründung des B.D.H.R. auszusprechen und an die buchenländer und bessarabischen Hochschülerschaften die Aufforderung ergehen zu lassen, sich dem Bunde anzuschliessen. Er liest seine Fassung dieses Beschlussantrages vor.

Klein unterstützt die Anregung Stephanis und stellt eine andere Fassung des Antrages zur Abstimmung, die, nach Zurückziehung des vorigen Antrages, wie folgt einstimmig angenommen wird:

„Die in Bistritz versammelten Vertreter der schwäbischen und sächsischen Hochschülerschaft konstituieren sich als gründende Versammlung des „Bundes deutscher Hochschüler in Rumänien“ als der Zusammenfassung sämtlicher deutschen Studenten unseres Vaterlandes und sprechen den Wunsch aus, dass die nicht vertretenen deutschen Hochschülerschaften des Buchenlandes, Bessarabiens und Altrumäniens sich diesem Verbande anschliessen.“

Hierauf konstituiert sich die gründende Vertreterversammlung des B.D.H.R.; aus der Wahl des Versammlungsleiters geht Ernst (Hermannstadt) mit 12 Stimmen gegen Fleischer (Bistritz) hervor. Zu Schriftführern werden Klein und Binder gewählt.

Ernst übernimmt den Vorsitz und beantragt die Arbeit in Ausschüssen zu erledigen, die von der V.V. gewählt werden und Richtlienien erhalten. Ihre Beschlüsse werden der V.V. zur Debatte und Abstimmung vorgelegt.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Stephani schliesst sich der Meinung an und stellt den Antrag drei Kommissionen zur Ausarbeitung der Satzungen, des Arbeitsprogramms und der Geschäftsordnung zu wählen.

Dr. Holzträger spricht für die Einsetzung blos zweier Ausschüsse, l. zur Ausarbeitung der Satzungen, 2. zur Feststellung des Arbeitsprogramms und der Geschäftsordnung. Antrag wird angenommen. – Es folgt die Aussprache über den Aufbau des Bundes.

Ernst will die Schaffung einer Spitzenorganisation vermieden und die O.G. Einteilung eingeführt wissen. Einfügung der Mitglieder in den Bund als Deutsche Rumäniens schlechtweg, ohne Betonung der schwäbischen, sächsischen etc. Volkszugehörigkeit.

Klein regt den Aufbau des Bundes nach Kreisen an, die sich im Sinne der Bundeszwecke eigene Satzungen geben dürfen, mit Rücksicht auf die spezifischen völkischen Aufgaben der Hochschülerschaften aus den einzelnen Siedlungsgebieten.

Röhrich (Banat) weist auf die Notwendigkeit eines Bundes der schwäbischen Hochschüler hin, der ausserhalb des B.D.H.R. stehen müsse. Dem B.D.H.R. gehören die Schwaben als O.G. an.

Vorsitzender ersucht die Ausschüsse, im Sinne dieser Aussprache zu arbeiten und schreitet zur Einsetzung der Kommissionen. In die Ausschüsse werden entsendet:

1. Satzungsausschuss:
Klein, Stephani, Alberti, Fink, Fisch, Roos, Lang.

2. Arbeitsprogrammausschuss:
Ernst, Fleischer, Müller, Jakobi, Reb, Röhrich, Bürger.

Die Ausschüsse arbeiten nachmittags. Nächste Vollversammlung wird auf 1/2 9 Uhr abend festgesetzt. Damit Schluss der Vormitattagssitzung 1/4 2 Uhr mittags.

2. *Sitzung* (22. September 9 Uhr abends)

Vorsitzender Ernst eröffnet 9 Uhr die Versammlung und bittet den Satzungsausschuss, die am Nachmittag ausgearbeiteten Statuten vorzulegen.

Klein als Referent der Satzungskommission liest die Satzungen vor. Debatte und Abstimmung folgt nach jedem Paragraphen. Sie werden mit kleinen Abänderungen von der Vollversammlung angenommen und wie folgt als Satzungen des B.D.H.R. zum Beschluss erhoben.

SATZUNGEN
des „Bundes deutscher Hochschüler in Rumänien".

I. Name

§1. Der Verband, mit dem Sitz in einer rumänischen Universitätsstadt, führt den Namen „Bund deutscher Hochschüler in Rumänien" (B.D.H.R.)

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

II. Zweck

§2. Der B.D.H.R. bezweckt die Zusammenfassung aller deutschen Hochschüler rumänischer Staatszugehörigkeit zur Vertretung ihrer gemeinsamen Studieninteressen.

III. Mitgliedschaft.

§3. Die Mitgliedschaft des Bundes kann jeder Hochschüler deutscher Abstammung und Muttersprache erwerben.

§4. Die Mitgliedschaft erstreckt sich auf die Dauer der Studienzeit.

§5. Die Mitgliedschaft erlischt: a) durch Austritt, b) durch Ausschluss.

§6. Jedes Mitglied hat das Recht: a) in Hochschulfragen die Unterstützung des Bundes in Anspruch zu nehmen; b) an allen Veranstaltungen des Bundes teilzunehmen; c) auf der Bundes-Tagung (B.T.) mit beratender Stimme teilzunehmen und gewählt zu werden.

§7. Jedes Mitglied ist verpflichtet: a) die Bestrebungen des Bundes nach besten Kräften zu unterstützen und die Satzungen einzuhalten; b) den von der B.T. alljährlich festzusetzenden Beitrag an den Kassenwart seiner O.G. abzuführen.

IV. Aufbau

§8. Der B.D.H.R. setzt sich aus den Ortsgruppen (O.G.) zusammen, die in allen Orten mit einer Mindestzahl von zehn deutschen Hochschülern bestehen sollen.

§9. Die O.G. eines Siedlungsgebietes sind zu einem Kreise zusammengefasst:

a) Altrumänischer Kreis;
b) Banater Kreis;
c) Bessarabischer Kreis;
d) Buchenländer Kreis;
e) Siebenbürger Kreis.

§10. Den einzelnen Kreisen steht es zu, ihren örtlichen Verhältnissen Rechnung tragende Satzungen zu schaffen, die dem Vorstand zur Genehmigung vorgelegt werden.

§11. Alle O.G.O.G. sind verpflichtet, ihrer Kreisleitung über ihre Tätigkeit laufenden Bericht zu erstatten. Die Kreisleitungen haben über die Tätigkeit ihrer O.G.O.G. dem Vorstand bis zu einem von diesem festzusetzenden Zeitpunkte jährlich mindestens einmal zu berichten.

§12. Jede O.G. hat auf der B.T. eine ihrer Mitgliederanzahl entsprechende Stimmenanzahl (Verhältnis 1:10), jedoch darf ein entsendeter Vertreter nicht mehr als fünf Vertretungen seiner O.G. innehaben.

§13. Die O.G.O.G. führen die Beiträge ihrer Mitglieder der Kreisleitung ihres Siedlungsgebietes ab, die sie bis zum 15. Oktober jedes Jahres dem Vorstand abzuführen haben.

§14. Die Organe des Bundes sind:

a) Die Bundestagung (B.T.)
b) Der Vorstand

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

A) Die Bundestagung

§15. Die B.T. ist das oberste Organ des B.D.H.R. Sie setzt sich zusammen aus den Vertretern der einzelnen O.G.O.G. und dem Vorstand.

§16. Sie allein beschliesst endgültig in allen Bundesangelegenheiten, wählt den ersten und zweiten Vorsitzenden und entlastet den Vorstand.

§17. Die B.T. tritt alljährlich in den Sommerferien (Bis spätestens 1. September) zu einer Tagung zusammen, zu welcher jede O.G. für 10 Mitglieder je einen bevollmächtigten und stimmberechtigten Vertreter entsendet.

§18. Die Vertreter haben ihren O.G.O.G. über die B.T. Bericht zu erstatten.

B) Der Vorstand.

§19. Der Vorstand setzt sich zusammen: aus dem ersten Vorsitzenden und dessen Stellvertreter (2 Vorsitz.), 6 weiteren Vorstandsmitgliedern, dem Kassenwart und den Kreisobmännern aus den einzelnen Siedlungsgebieten.

§20. Der Vorstand ist das durchführende Organ des B.D.H.R. Er führt die laufenden Geschäfte und beruft die B.T. ein.

§21. Der Vorstand ist der B.T. verantwortlich und wird von derselben entlastet.

§22. Der erste Vorsitzende vertritt den Bund nach aussen. Er ernennt den Kassenwart und die vier Vorstandsmitglieder und weist ihnen ihr Arbeitsgebiet zu. Er beruft die Sitzungen des Vorstandes ein und führt in diesen, wie in der B.T. den Vorsitz. Er ist verpflichtet, der B.T. über die Tätigkeit des Vorstandes einen Jahresbericht vorzulegen.

§23. Dem Kassenwart obliegt die Geldgebahrung des Bundes. Er führt die Bundeskasse und ein Kassenbuch mit den nötigen Belegen, die vierteljährlich einmal vom Vorstand überprüft werden müssen.

V. Bundeskasse.

§24. Die B.K. besteht aus den Beiträgen der Bundesmitglieder und etwaigen dem Bunde zugewendeten Spenden. Aus der B.K. werden bestritten:

a) Die laufenden Ausgaben des Vorstandes;

b) Besondere Ausgaben in B.-Angelegenheiten auf Beschluss des Vorstandes.

VI. Das Archiv

§25. Das Bundesarchiv wird vom ersten Vorsitzenden des B.D.H.R. besorgt und dem folgenden Vorstand zur Weiterführung übergeben.

VII. Änderungen der Satzungen und Auflösung des Bundes.

§26. Eine Änderung vorliegender Satzungen kann nur auf Beschluss des B.T. mit 2/3 Stimmenmehrheit erfolgen.

§27. Im Auflösungsfalle wird ein etwaiges Vermögen des Bundes völkisch-kulturellen Zwecken zugewendet.

Zu §1. Frägt Stephani satzungsgemäss an, ob der Sitz des Bundes angegeben werden solle. Nach einer kurzen Aussprache, in der u.a. die Meinung vertreten wurde, Klausenburg als Sitz des Bundes anzuführen,

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

geht Antrag Klein durch, wonach §1. den Zusatz erhält: Der Bund „mit dem Sitz in einer rumänischen Universitätsstadt" etc.

Über §10 entspinnt sich eine den Aufbau des Bundes betreffende Aussprache. Der Ansicht, den einzelnen Kreisen das Recht auf eigene Satzungen nicht zu geben, treten Fleischer und Frank entgegen, mit der Begründung, dass den Hochschülerschaften der einzelnen Siedlungsgebiete volle Bewegungsfreiheit zugestanden werden müsse, und die Satzungen derselben ohnehin dem Bundesvorstand zur Genehmigung vorgelegt werden müssen.

Zu §11 beantragt Fleischer die Berichte der Kreise an den B.V. semesterweise einsenden zu lassen. – Gegenantrag Dr. Holzträgers die Berichte jährlich mindestens einmal, mit Zusatzantrag Ernst, „bis zu einem vom Vorstande festzusetzenden Zeitpunkte" wird angenommen.

Zu §14 schlägt Dr. Holzträger vor, statt Vertretertagung die Bezeichnung „Bundestagung" zu wählen. Antrag gegen drei Stimmen angenommen.

Zu §22 beantragt Lang die Ämter des 1. und 2. Schriftwart aufrecht zu erhalten. Ernst schlägt vor, blos zwei Vorstandsmitglieder zu ernennen, die mit den übrigen Vorstandsmitgliedern die Ämter unter sich verteilen und ihr Arbeitsgebiet vom 1. Vorstand zugewiesen erhalten, da ein oder zwei Schriftführer die Korrespondenz allein nicht bewältigen könnten. Abstimmung ergibt 12 Stimmen gegen Antrag Lang.

Antrag Stephani, § 23 zu streichen, fällt durch.

Zu §27 stellt Dr. Holzträger den Antrag, das etwaige Bundesvermögen im Auflösungsfalle nicht dem Kulturamte als einer vergänglichen Einrichtung, sondern „völkisch-kulturellen Zwecken" zuzuwenden. Antrag angenommen.

Nach Durchberatung und Abstimmung der Satzungen wird die Sitzung für 10 Minuten aufgehoben, nach welcher das von der II. Kommission ausgearbeitete Arbeitsprogramm vorgelesen wird. Zur Durchbertung des Arbeitsprogrammes wird die nächste Vollversammlung auf Samstag, 8 Uhr früh, festgesetzt.

3. *Sitzung* (Samstag, 23. September).

Beginn der Sitzung 9 Uhr. Vor Eingehen in die Tagesordnung beantragt Frank, ihm als Vorsitzenden des B.s.s.H. in den Verhandlungen Stimmrecht zu erteilen, zumal er die Vorarbeiten für die B.T. geleitet habe und macht darauf aufmerksam, dass den Vertretern der O.G. Klausenburg kein Stimmrecht gebühre, da sie gegenwärtig nur 7 Mitglieder führe.

Müller und Alberti weisen die Anfechtung Franks gegenüber der O.G. Klausenburg zurück und stellen fest, dass dieselbe 32 Mitglieder zähle. Fink unterstützt Franks Ansuchen um Erteilung des Stimmrechtes. Abstimmung ergibt Mehrheit für Antrag Fink. Die O. G. Klausenburg wird als richtig vertreten angesehen. Es folgt als 1 Punkt der Tagesordnung die Wahl des Bundesvorsitzenden. Nach Unterbrechung der Versammlung auf 10 Minuten schreitet man zur geheimen Wahl des 1. Vorsitzenden. Aus der Reihe der Kandidaten (Müller, Fleischer, Fisch) geht jur. Emil Fleischer

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

mit 18 Stimmen aus der Wahl hervor. Zum 2. Vorsitzenden wird einstimmig jur. Hans Fisch gewählt.

Ernst übergibt dem neugewählten Vorsitzenden die Leitung der Sitzung und dankt dem Vorsitzenden des B.s.s.H. Erwin von Frank für seine Arbeiten für das Zustandekommen der Vertreterversammlung.

Fleischer übernimmt hierauf den Vorsitz und dankt der Versammlung für das ihm entgegengebrachte Vertrauen, das er zu rechtfertigen bestrebt sein werde. Aus Studienrücksichten sei er jedoch gezwungen, alle Vorstandsmitglieder stark zur Arbeit heranzuziehen.

Abg. Rudolf Brandsch erscheint unter kräftigen Heilrufen in der Versammlung und wird vom Vorsitzenden herzlichst begrüsst. Abg. Brandsch ergreift das Wort und führt ungefähr folgendes aus:

Ich freue mich im Namen des Verbandes der Deutschen in Grossrumänien ihrem neugegründeten Bunde viel Glück und Erfolg in seiner Arbeit wünschen zu können. Mit der Gründung des Bundes deutscher Hochschüler erwachsen sowohl der politischen Leitung des rumänischen Deutschtums, als auch Ihnen Pflichten, die ich näher kennzeichnen will. Vor allem möge der Zusammenhang zwischen dem Bund und dem Verband ein möglichst inniger werden. Wir sehen eine Kontinuierlichkeit in unserer völkischen Arbeit nur dann, wenn wir Sie in unsere Arbeit hineinwachsen, Sie unsere Nachfolger werden sehen. Wir wollen Ihnen mit Rat und Unterstützung dienen, wenn Sie sich vertrauensvoll an uns wenden. Machen Sie uns mit Ihren Plänen und Vorhaben bekannt, damit wir die Fühlungnahme nie verliehren. Die Gründung des B.D.H.R. ist über den Kreis unseres kleinen Volkes von weitgehender Bedeutung. Ihr Bund stellt für das gesamte Ostdeutschtum einen wichtigen völkischen Faktor dar. In der jetzigen Zeit, wo das deutsche Mutterland wirtschaftlich und kulturell den Anschluss an den Osten sucht, können wir dem Gesamtdeutschtum ungeheure Dienste erweisen. Wir müssen die Vermittler dieses Gedankens werden, und die Fäden zwischen Ausland-und Reichsdeutschtum enger knüpfen. Arbeiten Sie mit Zielbewusstsein auf dem eingeschlagenen Wege, dann wird Ihr Bund das erfüllen, was wir von ihm erwarten. In diesem Sinne rufe ich Ihnen ein kräftiges Heil zu!

Die Ausführungen des Abg. Brandsch wurden mit viel Beifall aufgenommen.

Hierauf bringt Ernst folgende Vorschläge der O.G. Hermannstadt zur Errichtung dreier Ämter im Vorstand zur Beratung, die nach längerer Debatte angenommen werden und auf Antrag Fleischer dem Arbeitsprogramm sinngemäss eingefügt werden soll:

1. *Amt zur Beschaffung von deutschen Lehrbüchern und Fachzeitschriften.*

Dem Amte obliegt die möglichst billige Beschaffung deutscher Lehrbücher und Fachzeitschriften für die in Grossrumänien studierenden deutschen Hochschüler. Der Leiter dieses Amtes ist ein Vorstandsmitglied des B.D.H.R. Er ernennt die Mitarbeiter des Amtes.

Er beschafft die Bücher:

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

1) direkt vom Verlage und setzt sich zu dem Behufe mit der Organisation des deutschen Verlagsbuchhandels, mit der deutschen Studentenschaft, dem Z.A.D.St und allen anderen Stellen in Verbindung, um deren Unterstützung für die möglichst billige Beschaffung zu gewinnen.

2) Durch Ankauf oder Sammlung antiquarischer Werke, die entweder weiter vertrieben oder zur Anlegung einer Handbibliothek verwendet werden.

2. *Presseamt*

Der B.D.H.R. errichtet mit dem Sitze in Klausenburg ein Presseamt, dessen Aufgabe in folgendem besteht:

1) Veröffentlichung von Aufsätzen und Mitteilungen in der inländischen Tagespresse über allgemein akademische und Hochschulfragen. Unter Umständen ist auf eine Herausgabe einer Akademischen Beilage zu einer deutschen Zeitung Rumäniens hinzuwirken.

2) Aufklärungsarbeit über die Verhältnisse der Deutschen in Rumänien auf dem Wege der deutschen Hochschulpresse.

3) Herausgabe eines Nachrichtenblattes zur Erledigung eines wechselseitigen Nachrichtendienstes zwischen den im Ausland und in der Heimat studierenden deutschen Hochschülern. Der Nachrichtendienst umfasst alle die deutschen Hochschüler interessierenden Fragen.

Die Leitung des Presseamtes obliegt einem Vorstandsmitglied des B.D.H.R. Der Vertrauensmann des B.D.H.R. beim Z.A.D.St. Leipzig gehört dem Presseamt als Mitglied an. Als ständige Mitarbeiter sind in erster Linie die Vertrauensmänner der V.V.A.D.St. für die deutschen Siedlungsgebiete Rumäniens anzuwerben. Erwünscht und anzustreben ist die Mitarbeit führender Männer der Deutschen in Rumänien. Zur Vermeidung jeder Doppelarbeit ist rege Fühlungnahme mit dem Kulturamte geboten.

Die Herausgabe des Nachrichtenblattes findet nicht an bestimmten Tagen statt, es erscheint nach Massgabe des zur Veröffentlichung vorliegenden Materials. Die Form ist dem Presseamt anheimgestellt. Die Zusendung an die im Ausland studierenden Hochschüler erfolgt tunlichst über die V.V.A.D.St.

3. *Berufsberatungs- und Stellenvermittlungsamt.*

Dem Amte obliegt vor allem:

a) Aufklärung des akademischen Nachwuchses über Berufsgestaltungen und Berufsaussichten.

b) Stellenvermittlung.

ad a) Die Aufklärung erfolgt auf Grundlage einer aufzustellenden genauen Statistik der deutschen Hochschüler Rumäniens und einer aufzustellenden genauen Statistik der akademischen Berufe. Zum Zwecke der Durchfürung der Letzteren ist an die Berufsverbände (Ärzteverein etc.) und das Kulturamt heranzutreten.

ad) b) Zum Zwecke der Stellenvermittlung unterhält der B.D.H.R. enge Beziehung zu den Berufsverbänden und dem Kulturamt.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

ad 1 wird über die günstige Beschaffungsmöglichkeit von Lehrbüchern aus dem Reiche verhandelt und ein Kostenvoranschlag entworfen. Das Amt wird angehalten, sich mit den in Betracht kommenden Verlegern und den Ausfuhrstellen für Buchhandel im Reiche in Verbindung zu setzten. Ein Abschnitt, wonach Bücher und Zeitschriften in eigener Regie beschafft und nach Berechnung aller Kosten mit einem Aufschlage von 2% verkauft werden sollen, wird gestrichen. Das Amt beschafft Bücher und Zeitschriften nur auf Bestellung und vorheriger Einsendung des beiläufigen Kostenbetrages.

ad 2. entwickelt sich eine längere Debatte über die Frage der Herausgabe eines Nachrichtenblattes. Vorläufig soll vom Druck des Blattes abgesehen werden und die Vervielfältigung mit Schreibmaschine geschehen. Nach Behebung der materiellen Schwierigkeiten soll der B.V. die Drucklegung des Blattes durchführen. Auf Antrag Fleischer wird der Bezug des Blattes allen Mitgliedern zur Pflicht gemacht.

ad 3. spricht Stephani über die Schwierigkeiten, die sich der Durchführung von statistischer Erhebung entgegenstellen. Er berichtet über die bisher diesbezüglich unternommenen Schritte, die trotz Inanspruchnahme des Volksrates und des Z.A.D.St. zu keinem befriedigenden Ergebnis geführt hätten. Stephani schlägt vor, von einer selbständigen Durchführung der statistischen Arbeiten abzusehen und sie dem Kulturamte zu übertragen unter tüchtiger Mitarbeit unsererseits.

Kelp (Bistritz) hält die Durchführung der Statistik im Reich auf dem Wege des Z.A.D.St., im Inlande mittels Fragebogen für möglich.

Fleischer spricht für die Inangriffnahme der statistischen Arbeiten von Seiten des Bundes. Wenn sie in erster Zeit auch mangelhaft sein werden, so wird man der Vervollkommnung im Laufe der Jahre immer näher kommen.

Ernst stellt gegen Stephani den Antrag, die statistischen Erhebungen vom Bunde aus anzugehen und dem Kulturamte nur die moralische Pflicht zur Mitarbeit (gemeinsame Unterzeichnung von Aufrufen etc.) zu übertragen. (Angenommen)

Ernst referiert sodann über die Vorarbeiten der O.G. Hermannstadt zur Herausgabe eines Taschenbuches für Hochschüler. Zweck des Taschenbuches soll die Aufklärung der deutschen Hochschüler über alle Hochschulfragen, Berufswahl, Studieneinteilung etc. sein. Das Taschenbuch soll praktische Winke zur Wahl des Studiums und Wissenswertes über das Deutschtum in Rumänien enthalten und dem deutschen Hochschüler ein Führer werden. In 3-4 Monaten wird das Taschenbuch herausgegeben von der O.G. Hermannstadt im Vereine mit dem Kulturamte, im Verlag W. Krafft erscheinen und vorläufig nur einen „praktischen Teil" enthalten. 1000 Exemplare kosten 7-8000 Lei. Der Verlag gibt es nicht auf eigene Gefahr heraus, der B.D.H.R. muss es in eigene Regie nehmen.

Die Ausführungen Ernst's finden allgemein Anklang. Die O.G. Hermannstadt wird vorläufig mit der Herausgabe des Taschenbuches betraut. Auf Antrag Fleischer ist der Bezug des Taschenbuches für alle Bundesmitglieder bis zu einem vom Vorstand festzusetzenden Zeitpunkte verpflichtend. Nach der Erledigung der Vorschläge der O.G. Hermannstadt

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

liest Ernst das Arbeitsprogramm noch einmal vor, das nach kurzer Aussprache einstimmig wie folgt angenommen wird:

Arbeitsprogramm.

A) Stellung zu politischen Fragen
B) Kulturelles
C) Studentisches und Hochschulfragen
D) Wirtschaftliches
E) Leibesübungen
F) Gesellschaftliches

A) *Stellung zur Politik*

Der B.D.H.R. ist eine interkorporative, interkonfessionelle Organisation. In politischer Beziehung verfolgt der Bund die Ziele des Verbandes der Deutschen in Grossrumänien, hält sich aber als solcher von selbständigem politischem Handeln fern.

B) *Kulturelles*
Arbeit nach innen.

Der Bund macht es seinen O.G.O.G. zur Pflicht, ihre Mitglieder aufzuklären über

1. geschichtliche, wirtschaftliche, soziale, kirchliche, kulturelle und politische Verhältnisse:

a) der deutschen Siedlungsgebiete in Rumänien,
b) des deutschen Mutterlandes,
c) des gesamten Auslanddeutschtums.

Dies kann geschehen durch Abhaltung von Vortragsreihen und entsprechenden Veranstaltungen, durch Errichtung von Büchereien und Vermittlung geeigneter Literatur (Bücher, Zeitschriften, Zeitungen).

Arbeit nach aussen.

1. Die im Obigen umschriebene Aufklärungsarbeit soll nach Möglichkeit weiteren Volksschichten zugute kommen, weshalb namentlich zu den Vorträgen diese hinzugezogen werden sollen.

2. Der Bund sucht mitzuwirken an der Pflege aller Beziehungen zwischen den deutschen Siedlungsgebieten Rumäniens und dem deutschen Mutterlande. Zu diesem Zwecke sucht er seinen Mitgliedern die Mitarbeit in der deutschen Presse des In-und Auslandes zu ermöglichen und hält sie zu dieser Mitarbeit an.

Der Bund und seine Ortsgruppen unterstützen in jeder Beziehung die Abhaltung von Vorträgen, die sich auf die Siedlungsgebiete Rumäniens beziehen.

Der Bund und seine Mitglieder suchen auf die Errichtung von Lehrstühlen für Kenntnis des Auslanddeutschtums an deutschen Hochschulen hinzuwirken.

3. Zur Erreichung dieser Ziele sucht er die engste Zusammenarbeit mit dem Kulturamt des Verbandes der Deutschen in Grossrumänien und mit

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

allen völkischen und kulturpolitischen Verbänden des In-und Auslandes, namentlich mit dem Z.A.d.St. Leipzig.

C) *Studentische und Hochschulfragen*

1. Zur umfassenden Beratung seiner Mitglieder gibt der Bund überdies im Verein mit dem Kulturamt des Verbandes der Deutschen in Grossrumänien ein Taschenbuch für Hochschüler heraus, das über sämtliche diese berührende Fragen Auskunft gibt. Die Redaktion von Seiten der Hochschüler obligt dem Presseamt und dem Spezialreferenten des Z.A.d.St.

2. Herausgabe eines Nachrichtenblattes zur Erledigung eines ständigen Nachrichtendienstes zwischen den im Auslande und in der Heimat studierender Hochschüler. Der Nachrichtendienst umfasst alle die deutschen Hochschüler interessierenden Fragen (die Leitung siehe Presseamt).

3. Die Vertretung der Interessen der Bundesmitglieder im deutschen Reiche und in Österreich obliegt dem Z.A.d.St., worüber mit diesem jeweilig genaueres zu vereinbaren ist.

4. Der Bund hält einen Studentenaustausch aufrecht, der den in Rumänien studierenden deutschen Hochschülern in den Ferien Gelegenheit gibt, Deutschland und Österreich kennen zu lernen und hinwiderum Komilitionen aus Deutschland und Österreich den Besuch der deutschen Siedlungsgebiete Rumäniens ermöglicht.

D) *Wirtschaftliches.*

Wirtschaftlich betätigt sich der Bund im Interesse seiner Mitglieder:

1. Durch Stellungsvermittlung im Verein mit den Fachverbänden und dem Kulturamt.

2. Durch Beschaffung von Lehrbücher und Fachzeitschriften zu billigen Preisen im Verein mit den Fachvereinen und dem Kulturamt.

3. Durch Einfluss auf Vermehrung und gerechte Verteilung in-und ausländischer Stipendien.

4. Durch Erleichterung der Passbeschaffung, und Hinwirken auf Ermässigung der Fahrpreise und der Visumgebühren.

E) *Leibesübungen.*

Der Bund macht es seinen Mitgliedern zur Pflicht, Leibesübungen zu betreiben und als Mitglieder den inländischen völkischen Turnvereinen anzugehören, bzw. solche zu gründen. Es ist anzustreben, die B.T. mit sportlichen Wettkämpfen zu verbinden. Den O.G.O.G. obliegt die Pflege des Wanderns und der Beherbergung von Gästen aus anderen O.G. Das Wandern soll den Mitgliedern ein Kennenlernen der deutschen Siedlungsgebiete in Rumänien ermöglichen.

F) *Gesellschaftliches.*

Den O.G.O.G. obliegt es, durch zeitweise gesellschaftliche Veranstaltungen die Kameradschaft unter den Mitgliedern zu fördern und die enge Zusammenarbeit mit den im Bunde stehenden Akademikern anzustreben und durch Hinzuziehung aller Volkskreise das Gemeinschaftsgefühl zu stärken.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Frank spricht über die Stellungnahme des B.D.H.R. zum siebenbürgisch-sächsischen Jugendbunde. Er zeichnet dessen Ziele und Tätigkeit und regt die Teilnahme unseres Bundes an der Jugendbundarbeit an. Auf Antrag Frank spricht die B.T. aus, dass der B.D.H.R. die Jugendbundbewegung begrüsst und seinen Mitgliedern die Mitarbeit in seinen Verbänden zur Ehrenpflicht macht: er setzt sich zum Ziele, die Ausarbeitung des Jugendbundes auf die aussersiebenbürgischen Siedlungsgebiete zu vermitteln. An die Leitung des Jugendbundes soll vom B.V. eine Resolution gesendet werden, in der unsere Stellungnahme zum Jugendbund klargelegt wird. Von der Errichtung eines „Jugendbundamtes" wird vorläufig abgesehen.

Auf Antrag Stephani wird der Mitgliedsbeitrag für das laufende Jahr mit Lei 10 festgesetzt.

Fink schlägt vor, an die industriellen Kreise mit der Bitte um finanzielle Unterstützungen heranzutreten, da wir für dieses Jahr die Mitgliederbeiträge nicht flüssig machen können und der B.V. Geld unbedingt in grösserer Summe benötigt. (Antrag Fink einstimmig angenommen). Alle O.G. werden ersucht, diesbezüglich in Frage kommende Persönlichkeiten dem B.V. namhaft zu machen, der sodann auf schriftlichem Wege an dieselben heranzutreten hat.

Klein stellt den Antrag, den einzelnen O.G. für das laufende Jahr nur die Einsendung der Beiträge ihrer Mitglieder, die jetzt noch zu erreichen sind, verpflichtend zu machen (Angenommen).

Prof. Ihl spricht über die Heranziehung der „Alten Herren" zur Bundesarbeit und stellt den Antrag, in dem Arbeitsprogramm die Zusammenarbeit des Bundes mit den im Berufe stehenden Akademikern zu betonen.

Stephani stellt sich energisch gegen die Ausführungen Prof. Ihls und warnt vor einem zu innigen Verhältnis zu den „Alten Herren", da dies nur ewige Zwistigkeiten zur Folge habe.

Klein unterstützt Prof. Ihl auf das wärmste und stellt als einen hauptsächlichsten Zweck des Bundes die Zusammenfassung sämtlicher deutschen Akademiker zu gemeinsamer Arbeit hin. Die Abstimmung ergibt 21 gegen 4 Stimmen für den Antrag Prof. Ihls.

Zur endgültigen Festlegung der Satzungen (Durchführungsbestimmungen und Geschäftsordnung) und des Arbeitsprogrammes wird ein Ausschuss, bestehend aus Fleischer, Frank, Klein, Alberti, Kelp und Binder, eingesetzt.

Fleischer stellt den Antrag, den Vorstand um zwei weitere Mitglieder, die vom 1. Vorstand zu ernennen sind, zu erweitern. (Einstimmig angenommen)

Nächste V.V. wird auf nachmittag 1/2 4 Uhr festgesetzt.

Hierauf Schluss der Sitzung um 1/4 2 Uhr nachmittag.

Haupttagung (Samstag nachmittag)

Die Sitzung wird 4 Uhr nachmittag vom Vorsitzenden eröffnet. Als Gäste werden begrüsst: Abg. Brandsch, Abg. Connerth, Prof. Dr. Kisch, Stadtpfarrer Hofstädter, Dr. Holzträger, Prof. Ihl etc. Vorsitzender Fleischer ergreift das Wort und gibt bekannt, dass die Grundlagen für den B.D.H.R. geschaffen seinen und der Zweck der Tagung erreicht worden sei.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Er bespricht nun in längerer Rede die Aufgaben des neuen Bundes und wünscht ihm Segen in seiner Tätigkeit für unser deutsches Volk. Nach dem Lied „Hast du dem Lied“, das die Versammelten stehend absingen, spricht der Vorsitzende die Gründung des „Bundes deutscher Hochschüler in Rumänien“ aus.

Roos (Banat) gibt einen längeren Bericht über die Verhältnisse der Deutschen im Banat. Dass die Schwaben wieder zum grössten Teile deutsch sind, verdanken wir den Sachsen und besonders Herrn Abg. Brandsch. Die politische Einheit ist heute, nach Auflösung der Autonomiepartei, wieder hergestellt. Ein Hindernis im nationalen Kampfe ist die katholische Kirche, die ungarische gesinnt ist und alle völkischen Bestrebungen zu unterdrücken sucht. Hauptaugenmerk ist auf die Entwicklung der deutschen Schulen zu richten. Die schwäbische Hochschülerschaft hat einen schweren Stand, weil sie nicht allgemeine Unterstützung findet in ihrer Arbeit. Redner schliesst die sehr interessanten Ausführungen mit dem Wunsche, die Schwaben mögen an der Seite der Sachsen und der übrigen deutschen Stämme unseres Vaterlandes den Weg zur Einigung finden und in alle Ewigkeit Deutsche bleiben.

Fisch (Banat) dankt für seine Wahl zum 2. Vorsitzer und spricht über die Tätigkeit des neuen Bundes in völkischer Hinsicht. Seine Ausführungen ernteten allgemeinen Beifall.

Abg. Connerth begrüsst die Schaffung des Hochschülerbundes im Namen aller Deutschen unseres Staates. Der Bund möge für das Ideal unseres Volkes im fernen Osten wirken: Deutsche Kultur, deutsche Sprache, deutsche Art soll bestehen bleiben!

Vors. Fleischer dankt den Vertretern für ihr Erscheinen zur Tagung, den „Alten Herren“ für ihre kräftige Mitarbeit während der Beratungen und schliesst die Sitzung mit einem Heil auf die Zukunft des „Bundes deutscher Hochschüler in Rumänien“.

1. Vorsitzender: cand. jur. Emil Fleischer

Schriftführer: rer. pol. Gustav Adolf Klein

▼
Arhivele Statului Sibiu, fond Asociaţia academică a germanilor din România, nr. 1.

Traducere

Proces-verbal

încheiat asupra lucrărilor primei adunări a reprezentanţilor „Uniunii studenţilor germani din România“ care a avut loc în zilele de 22 şi 23 septembrie în oraşul Bistriţa (Transilvania).

Prima şedinţă (22 septembrie, înainte de masă)

Preşedintele Frank deschide lucrările şedinţei la ora 10,15 adresând un salut călduros reprezentanţilor „domnilor vârstnici“ (prof. dr. Kisch,

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

prof. dr. Huss, dr. Holzträger, dr. Henning, prof. Ihl) şi exprimându-şi regretul că reprezentanţii Bucovinei şi ai Basarabiei nu au putut da curs invitaţiei. Preşedintele roagă ca şedinţa de astăzi să fie privită ca având un caracter pur informativ, convocată cu scopul de a decide, în principiu, înfiinţarea „Uniunii studenţilor germani din România“ (U.S.G.R.) şi pentru a pune bazele noii uniuni chiar dacă reprezentanţii din Bucovina şi Basarabia nu sunt de faţă.

La propunerea dr. Holzträger se constată prezenţa următorilor reprezentanţi cu drept de vot:

– Organizaţia locală (O.l.) Cluj: Müller, Klein, Lang (3 voturi).

– Organizaţia locală Sighişoara: Fink. Jakobi (4 voturi).

– Organizaţia locală Sibiu: Ernst, Stephani, Schuster (5 voturi).

– Organizaţia locală Bistriţa: Fleischer, Berger, Kepl, Alberti, Höhr, Binder, Rottmann (7 voturi).

– Organizaţia locală Banat: Fisch, Roos, Röhrich, Reb, Bürger (6 voturi).

Prof. Ihl face propunerea ca să se trimită Eminenţei sale domnului Episcop dr. Teutsch o telegramă de salut (se acceptă).

Dr. Kisch propune trimiterea unor scrisori de salut conducătorilor din cele patru regiuni cu populaţie germană (se acceptă) – Se dă citire scrisorilor.

Fink salută în numele organizaţiei locale Sighişoara înfiinţarea U.S.G.R. şi expune punctul de vedere al organizaţiei locale pe care o reprezintă asupra modului de organizare a uniunii. Anume, aceasta să fie apolitică, să nu devină o organizaţie fruntaşă, ci să reprezinte doar interesele comune ale membrilor săi.

Müller (Cluj) se aliază cuvintelor antevorbitorului său şi propune constituirea U.S.G.R. în ciuda absenţei reprezentanţilor din Bucovina şi Basarabia.

Ernst (Sibiu) susţine înfiinţarea uniunii şi propune ca studenţimea din Bucovina şi Basarabia să fie îndemnată să adresez la această organizaţie.

Roos (Banat) exprimă dorinţa studenţilor şvabi de constituire a U.S.G.R. şi roagă acordarea deplinei libertăţi organizaţiilor locale şvăbeşti sub aspectul organizării interne, deoarece condiţiile locale din Banat impun desfăşurarea unei activităţi speciale din partea studenţimii germane.

Frank comentează sarcinile şi activitatea uniunii. Pe de o parte, aspectul reprezentării intereselor studenţilor noştri, pe de altă parte, activitatea în folosul tuturor germanilor din patria noastră. Studenţilor din fiecare ţinut trebuie să li se acorde mână liberă în îndeplinirea sarcinilor locale şi naţionale.

Stephani motivează necesitatea unei uniuni a studenţilor germani din România prin crearea unei platforme pentru o activitate comună. Vorbitorul solicită din partea adunării constituirea U.S.G.R. şi adresarea unei chemări către studenţimea din Bucovina şi Basarabia de a se alătura uniunii. El dă citire variantei proprii pentru proiectul de rezoluţie.

Klevin vine în sprijinul propunerii făcute de Stephani şi supune votării o altă variantă, care este acceptată în unanimitate după retragerea primei propuneri, cu următorul text: „Reprezentanţii studenţimii şvăbeşti şi

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

săseşti prezenţi la Bistriţa şi constituiţi în adunarea generală pentru înfiinţarea „Uniunii studenţilor germani din România“ cu scopul de a cuprinde în sânul ei pe toţi studenţii germani din patria noastră îşi exprimă dorinţa ca studenţii din Bucovina, Basarabia şi Vechiul Regat care nu sunt reprezentaţi la prezenta adunare să se alăture acesteia“.

Are loc constituirea adunării generale a reprezentanţilor studenţilor pentru înfiinţarea U.S.G.R. şi se supun la vot cele două propuneri pentru alegerea unui preşedinte care să conducă lucrările.

Ernst (Sibiu) câştigă cu 12 voturi faţă de Fleischer (Bistriţa). În funcţiile de secretari ai adunării sunt aleşi Klein şi Binder. Ernst preia conducerea adunării şi propune ca lucrările să se desfăşoare pe comisii, acestea sunt votate de adunarea generală şi primesc directivele necesare. Hotărârile acestora vor fi prezentate adunării generale pentru dezbatere şi votare.

Stephani se alătură acestei opinii şi propune votarea a trei comisii, anume: pentru elaborarea statutelor, pentru stabilirea programului de activitate şi a ordinii de zi.

Dr. Holzträger propune constituirea doar a două comisii, 1. pentru elaborarea statutelor şi 2. pentru trasarea programului de activitate şi a ordinii de zi. Propunerea este acceptată. Urmează discuţii asupra structurii organizatorice a uniunii.

Ernst doreşte să evite crearea unei organizaţii fruntaşe şi opinează pentru împărţirea pe organizaţii locale. De asemenea susţine includerea membrilor în uniune sub genericul de germani, fără a se accentua apartenenţa lor şvăbească sau săsească.

Klein propune organizarea uniunii pe cercuri, care să beneficieze de dreptul de a-şi elabora statute proprii în conformitate cu scopurile urmărite de uniune, ţinându-se cont de sarcinile specifice ce revin studenţilor din fiecare zonă în parte.

Röhrich (Banat) atenţionează asupra necesităţii existenţei unei Uniuni a studenţilor şvabi, care trebuie să se situeze în afara U.S.G.R. Şvabii să se constituie într-o organizaţie locală a U.S.G.R.

Preşedintele cere comisiilor să lucreze în acest sens şi trece la constituirea acestora.

Din comisii fac parte:

1. Comisia pentru elaborarea statutelor: Klein, Stephani, Alberti, Fink, Fisch, Roos, Lang.

2. Comisia pentru stabilirea programului de activitate: Ernst, Fleischer, Müller, Jakobi, Reb, Röhrich, Bürger.

Comisiile îşi continuă activitatea după amiază.

Adunarea generală este convocată pentru orele 20,30.

Şedinţa se încheie la orele 13,15.

A doua şedinţă (22 septembrie, orele 21 seara).

Preşedintele adunării, Ernst, deschide lucrările la ora 21 şi invită comisia pentru elaborarea statutelor să le prezinte.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Klein dă citire statutelor în calitate de referent al comisiei menţionate. Fiecare paragraf se dezbate şi votează în parte. Acestea sunt adoptate de către adunarea generală, cu mici amendamente, ca Statute ale U.S.G.R.

Statutele „Uniunii studenţilor germani din România"

I. Denumirea

§1. Uniunea, cu sediul într-unul din oraşele universitare româneşti, poartă denumirea de „Uniunea studenţilor germani din România" (U.S.G.R.)

II. Scopul

§2. U.S.G.R. urmăreşte cuprinderea tuturor studenţilor germani de cetăţenie română pentru susţinerea intereselor comune de studiu.

III. Calitatea de membru

§3. Calitatea de membru o poate dobândi fiecare student de origine germană cu limba maternă germană.

§4. Calitatea de membru se extinde pe durata perioadei de studiu.

§5. Calitatea de membru încetează prin: a) ieşirea benevolă; b) prin excludere.

§6. Fiecare membru are dreptul: a) să ceară sprijinul uniunii în chestiuni universitare; b) să participe la toate manifestările uniunii; c) să participe la adunarea generală a uniunii cu vot consultativ şi să fie ales.

§7. Fiecare membru este obligat: a) să sprijine obiectivele uniunii din răsputeri şi să respecte prevederile statutului; b) să achite anual cotizaţia ce se va stabili de adunarea generală a uniunii la casierul organizaţiei locale din care face parte.

IV. Structura

§8. U.S.G.R. se compune din organizaţii locale, care se vor înfiinţa în toate localităţile unde există cel puţin zece studenţi germani.

§9. Organizaţiile locale dintr-un ţinut formează un cerc:

a) Cercul Vechiului Regat
b) Cercul Banat
c) Cercul Basarabia
d) Cercul Bucovina
e) Cercul Transilvania

§10. Fiecare cerc în parte are libertatea să-şi întocmească statute proprii care să ţină cont de specificul zonei respective; acestea trebuie supuse preşedintelui pentru aprobare.

§11. Toate organizaţiile locale au obligaţia să prezinte conducerii cercului referate despre activitatea desfăşurată. Conducerea cercului trebuie să raporteze cel puţin o dată anual (data se va fixa de către comitetul de conducere), despre activitatea desfăşurată de organizaţiile locale ce-i aparţin.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

§12. Fiecare organizaţie locală beneficiază de un număr de voturi corespunzător numărului membrilor săi (relaţia 1:10), cu menţiunea că un reprezentant delegat nu poate să beneficieze mai des de cinci reprezentări pentru organizaţia sa.

§13. Organizaţiile locale depun cotizaţiile încasate de la membrii lor la conducerea cercului, care apoi le predă comitetului de conducere până la 15 octombrie a fiecărui an.

§14. Organele uniunii sunt:

a) adunarea generală

b) comitetul de conducere

A. Adunarea generală

§15. Adunarea generală este organul executiv al U.S.G.R. Aceasta se compune din reprezentanţii tuturor organizaţiilor locale şi din comitetul de conducere.

§16. Ea singură ia decizii definitive în toate chestiunile ce privesc uniunea, alege preşedintele şi vice-preşedintele şi desărcinează preşedintele.

§17. Adunarea generală se întruneşte anual în timpul vacanţei de vară (până cel târziu la 1 septembrie), fiecare organizaţie locală va delega pentru fiecare 10 membri câte un reprezentant împuternicit şi cu drept de vot.

§18. Reprezentanţii au obligaţia să informeze pe membrii organizaţiilor locale despre cele discutate în cadrul adunării generale.

B. Comitetul de conducere

§19. Comitetul de conducere se compune din: preşedinte şi vice-preşedinte, 6 membri, casier şi din conducătorii cercurilor.

§20. Comitetul de conducere este organul executiv al U.S.G.R. Acesta rezolvă problemele curente şi convoacă adunarea generală.

§21. Comitetul de conducere este răspunzător în faţa adunării generale şi este desărcinat de acesta.

§22. Preşedintele reprezintă uniunea în exterior. El numeşte casierul şi pe cei patru membri ai comitetului de conducere, fixându-le domeniul de activitate. El convoacă şedinţa comitetului de conducere şi conduce lucrările acestuia precum şi ale adunărilor generale. Este obligat să prezinte un raport despre activitatea anuală a comitetului de conducere în cadrul adunării generale.

§23. Casierul se ocupă de gestiunea uniunii. El conduce casieria uniunii, întocmeşte registrul de casă şi actele justificative care vor fi supuse trimestrial comitetului de conducere spre verificare.

V. Casieria uniunii

§24. Casieria uniunii cuprinde cotizaţiile membrilor şi eventualele donaţii. Din casieria uniunii se acoperă:

a) cheltuielile curente ale comitetului de conducere;

b) cheltuieli speciale în folosul uniunii din dispoziţia comitetului de conducere.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

VI. Arhiva uniunii

§25. Preşedintele U.S.G.R. răspunde de arhiva uniunii, acesta predă documentele vice-preşedintelui pentru prelucrarea lor.

VII. Modificarea statutelor şi dizolvarea uniunii

§26. Modificarea prezentului statut se poate efectua numai prin decizia adunării generale şi cu 2/3 majoritate de voturi.

§27. Dacă uniunea va dispune de avere în momentul desfiinţării, aceasta va fi folosită în satisfacerea unor scopuri cultural-naţionale.

Stephani pune în discuţie dacă prevederea din §1 cu privire la sediul uniunii să fie precizată prin statut. După o scurtă dezbatere, în care s-a propus printre altele ca sediul uniunii să fie fixat în oraşul Cluj, se adoptă propunerea lui Klein de a se adăuga la §1: Uniunea „cu sediul într-unul din oraşele universitare româneşti", etc. În jurul §10 privind structura uniunii se iscă discuţii. Faţă de punctul de vedere ca cercurile să nu beneficieze de dreptul de a-şi întocmi statute proprii, Fleischer şi Frank susţin motivarea că studenţilor din diferitele zone trebuie să li se acorde deplină libertate de mişcare şi că statutele trebuie oricum înaintate spre avizare comitetului de conducere al uniunii.

Fleischer solicită ca rapoartele întocmite de cercuri conform §11 să fie înaintate semestrial adunării generale a uniunii. Dr. Holzträger vine cu o contrapropunere, anume, ca rapoartele să fie înaintate anual, această propunere completată cu precizările făcute de Ernst, „până la o dată ce va fi fixată de comitetul de conducere" este adoptată.

Propunerea dr. Holzträger de a înlocui în §14 termenul de adunare a reprezentanţilor cu noţiunea de „adunare a uniunii" este adoptată cu trei voturi împotrivă.

Legat de prevederile §22 Lang solicită menţinerea posturilor pentru 2 secretari. Ernst propune numirea doar a 2 membri în comitetul de conducere care să împartă cu ceilalţi membri din comitetul de conducere sarcinile ce vor fi stabilite de preşedinte, deoarece 1 până la 2 secretari nu ar putea rezolva prin forţe proprii corespondenţa. Din scrutin rezultă 12 voturi împotriva propunerii făcute de Lang.

Propunerea lui Stephani de a se renunţa la §23 este respinsă.

Referitor la §27, dr. Holzträger propune ca în cazul desfiinţării uniunii, eventuala avere a acesteia să nu fie vărsată în contul Ligii culturale a germanilor din România ca o măsură trecătoare, ci cu menţiunea „destinată scopurilor culturii naţionale". Propunerea este acceptată.

După încheierea dezbaterilor şi aprobarea statutelor, şedinţa se suspendă pentru 10 minute, după care se dă citire programului de activitate elaborat de cea de-a doua comisie. Discutarea programului de activitate sub toate aspectele se stabileşte pentru şedinţa următoare, pe ziua de sâmbătă orele 8 dimineaţa.

A treia şedinţă (sâmbătă, 23 septembrie)

Şedinţa este deschisă la ora 9. Frank solicită, înainte de a se intra în ordinea de zi, ca să i se acorde dreptul de vot în calitatea sa de preşedinte

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

al Uniuniii studenţilor saşi din Transilvania în cadrul acestor dezbateri, ţinându-se cont de faptul că a condus lucrările premergătoare actualei adunări generale şi atrage atenţia asupra faptului că reprezentanţii organizaţiei locale din Cluj nu au drept de vot, deoarece numără în momentul de faţă doar 7 membri.

Müller şi Alberti contestă afirmaţiile făcute de Frank referitoare la organizaţia locală Cluj, menţionând că aceasta numără 32 de membri. Fink vine în sprijinul solicitării lui Frank de a i se acorda dreptul de vot. Din numărarea voturilor rezultă că cererea lui Frank a fost aprobată. Se consideră că organizaţia locală Cluj este reglementar reprezentată. Se trece la punctul 1 de pe ordinea de zi: alegerea preşedintelui uniunii. După o întrerupere de 10 minute se trece la alegerea preşedintelui prin vot secret. Din rândul candidaţilor propuşi (Müller, Fleischer, Fisch) câştigă Emil Fleischer cu 18 voturi. În funcţia de vice-preşedinte este ales Hans Fisch.

Ernst predă conducerea şedinţei preşedintelui nou ales şi mulţumeşte lui E. von Frank pentru contribuţia sa la realizarea întrunirii Adunării reprezentanţilor.

Fleischer preia conducerea mulţumind adunării pentru încrederea acordată, pe care se va strădui s-o justifice prin activitatea viitoare. Dat fiind faptul că este student, va fi nevoit să apeleze la colaborarea activă din partea membrilor comitetului de conducere.

Apariţia deputatului Rudolf Brandsch este primită cu vii aclamaţii, iar preşedintele îi adresează un cuvânt de salut. Deputatul Brandsch ia cuvântul:

Mă bucur ca, în numele Uniunii germanilor din România Mare, să urez noului organism constituit mult noroc şi succes în activitatea sa. Prin înfiinţarea Uniunii studenţilor germani rezultă atât pentru conducerea politică a germanilor din România, cât şi pentru dumneavoastră, o serie de obligaţii pe care aş dori să le determine mai de aproape. În primul rând doresc ca legătura dintre cele două organisme să devină strânsă. Vedem o continuitate în munca noastră naţională numai dacă vă integraţi în activitatea noastră şi vă putem considera urmaşii noştri. Dorim să vă fim de folos prin sfat şi sprijin dacă ni le veţi solicita cu încredere. Faceţi-ne cunoscute proiectele şi planurile voastre pentru a nu pierde legătura. Constituirea U.S.G.R., are o importanţă covârşitoare pentru poporul nostru mic. Uniunea voastră constituie pentru toţi germanii din răsărit un factor naţional de mare importanţă. În actuala conjunctură, când Germania caută contactul economic şi cultural cu Răsăritul, putem aduce servicii mari tuturor germanilor. Trebuie să devenim mijlocitorul acestei idei şi să înnodăm mai strâns legăturile dintre germanii din străinătate şi cei din Germania. Munciţi cu consecvenţă pe drumul deschis, atunci uniunea va îndeplini aşteptările noastre. În acest sens vă adresez noroc!

Expunerile deputatului Brandsch au fost primite cu vii aplauze.

În continuare Ernst prezintă spre dezbatere următoarele propuneri ale organizaţiei locale Sibiu cu privire la înfiinţarea a trei oficii.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

1. *Oficiul pentru procurarea de manuale și reviste de specialitate germane*

Sarcina acestui oficiu rezidă în procurarea, cu prețuri cât mai scăzute, de manuale și reviste de specialitate germană pentru studenții germani care își efectuează studiile în România. Conducătorul este un membru din comitetul de conducere al U.S.G.R. Acesta numește pe colaboratorii săi.

El procură cărțile:

1. Direct de la editură, iar pentru realizarea acestui scop va contacta Organizația germană pentru edituri și librării, Organizația studenților germani, Oficiul central pentru studenții germani precum și alte organisme pentru obținerea sprijinului acestora în achiziționarea cât mai ieftină a cărților.

2. Prin cumpărarea sau colecționarea unor lucrări de la anticariate pe care le va distribui mai departe sau le va folosi în formarea unei biblioteci de specialitate.

2. *Oficiul presei*

U.S.G.R. înființează la Cluj un Oficiu al presei căruia îi revin următoarele sarcini:

1. Publicarea de referate și comunicări în ziarele cotidiene din țară despre problemele universitare. În anumite circumstanțe se poate acționa în sensul editării unui supliment academic la unul din ziarele germane din România.

2. Muncă de lămurire asupra situației germanilor din România prin intermediul presei universitare germane.

3. Editarea unui ziar de informații pentru asigurarea unui schimb de informații reciproc între studenții germani care studiază în străinătate și cei care urmează studiile în patrie. Serviciul de informații cuprinde toate problemele care prezintă interes pentru studenții germani.

Oficiul presei este condus de un membru din comitetul de conducere al U.S.G.R. Persoana acreditată de U.S.G.R. pe lângă Oficiul central al studenților germani din Leipzig face parte din Oficiul presei. În calitate de colaboratori permanenți trebuiesc recrutați în primul rând persoane de încredere ale Uniunii studenților germani din străinătate. Colaborarea unor personalități aflate la conducerea germanilor din România este de dorit și trebuie întreprinse demersuri în acest sens. Pentru a se evita repetarea oricărei activități este necesară o legătură permanentă cu Liga culturală a germanilor din România.

Apariția ziarului de informații nu se va produce într-o zi anume, ci în funcție de materialul existent pentru publicare. Oficiul presei va stabili forma sub care va apărea. Ziarul va fi trimis studenților germani care-și desfășoară studiile în străinătate prin intermediul Uniunii studenților germani din străinătate.

3. *Oficiul pentru consfătuire profesională și de plasare*

Sarcina acestuia rezidă în:

a) lămurirea studenților despre formarea și perspectiva profesională

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

b) plasarea acestora.

La a), această lămurire se face în baza unei statistici exacte care se va elabora cu privire la studenţii germani din România şi cu ajutorul unei statistici asupra profesiunilor academice. Pentru realizarea ultimului deziderat se va lua legătura cu asociaţiile profesionale (Asociaţia medicilor etc.) şi cu Liga culturală a germanilor din România.

La b), U.S.G.R. va ţine permanent legătura cu asociaţiile profesionale şi cu Liga culturală pentru asigurarea locurilor de muncă.

La 1, se negociază posibilităţile cele mai avantajoase pentru procurarea manualelor din Germania şi se va calcula un deviz destinat acestui scop. Oficiul este atenţionat să se pună în legătură cu editorii şi oficiile de export pentru comerţul de cărţi din Germania. De la bun început se anulează capitolul conform căruia se pot procura cărţi şi reviste în regie proprie care, după calcularea, cheltuielilor să poată fi vândute printr-un adaos de 2% la preţ. Oficiul procură cărţile şi revistele numai în baza unor comenzi şi a comunicării preţului estimativ în prealabil.

La 2, are loc o dezbatere mai lungă pe tema editării unui ziar de informaţii. Deocamdată să se renunţe la tipărirea ziarului şi acesta să apară cu textul dactilografiat şi apoi multiplicat. Conducerea uniunii va dispune tipărirea acestuia după ce greutăţile financiare vor fi înlăturate. La propunerea lui Fleischer se decide obligativitatea fiecărui membru de a se abona.

La 3, Stephani vorbeşte despre greutăţile care s-ar ivi la realizarea statisticilor. El relatează despre paşii întreprinşi până în prezent în acest sens, care n-au dus la un rezultat satisfăcător, cu toate că au fost implicate Consiliul naţional şi Oficiul central al studenţilor germani. El propune să se renunţe la realizarea acestor lucrări statistice, iar sarcina să fie transmisă Ligii culturale cu menţiunea ca executarea lucrării să fie sprijinită prin colaborarea oficiului propriu.

Kelp (Bistriţa) susţine că ducerea la capăt a lucrărilor statistice este posibilă dacă se apelează la Oficiul studenţilor germani pentru studenţii care studiază în Germania, iar pe plan intern se poate realiza cu ajutorul unor chestionare.

Fleischer este de părere că această lucrare trebuie întreprinsă de U.S.G.R. Chiar dacă în prima etapă informaţiile vor fi incomplete, acestea se vor putea completa în cursul anilor următori.

Ernst propune ca statisticile să fie întocmite de uniune, iar Liga culturală să colaboreze doar dintr-o îndatorire morală. Propunerea este acceptată.

Ernst raportează apoi despre lucrările preliminare întreprinse de Organizaţia locală Sibiu pentru editarea unei agende pentru studenţi. Scopul acestei agende este să lămurească pe studenţii germani asupra tuturor problemelor privind viaţa universitară, alegerea profesiei, mersul studiilor etc. Agenda trebuie să dea sfaturi practice în alegerea specialităţii şi informaţii ce merită să fie cunoscute despre germanii din România şi să devină un ghid pentru studentul german. Agenda va apărea în 3-4 luni, ca lucrare a Organizaţiei locale Sibiu în colaborare cu Liga culturală la editura W. Krafft şi va cuprinde deocamdată doar o „parte practică". Costul

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

celor 1000 de exemplare se ridică la 7-8000 lei. Editura nu-şi asumă riscul financiar, astfel că U.S.G.R. va trebui să acopere cheltuielile.

Explicaţiile lui Ernst sunt acceptate. Organizaţia locală Sibiu va fi deocamdată însărcinată cu editarea agendei. Fleischer propune ca procurarea agendei să se facă în mod obligatoriu de către fiecare membru al uniunii până la o dată stabilită de preşedinte. După rezolvarea propunerilor făcute de Organizaţia locală Sibiu, Ernst reciteşte programul de activitate, care, după o scurtă deliberare, este acceptat în unanimitate, după cum urmează:

Program de activitate

A. Poziţia faţă de problemele politice
B. Activităţi culturale
C. Probleme studenţeşti şi universitare
D. Chestiuni economice
E. Educaţie fizică
F. Muncă socială colectivă

A. *Poziţia faţă de politică*

U.S.G.R. este o organizaţie intercorporativă şi interconfesională. Uniunea urmăreşte sub raport politic scopurile Uniunii Germanilor din România Mare, dar se abţine de la acţiuni politice proprii.

B. *Culturale*

Activitatea în interior

Uniunea obligă organizaţiile locale să-şi instruiască membrii în legătură cu:

1. Situaţia istorică, economică, socială, bisericească, culturală şi politică:
a) a germanilor din România
b) a germanilor din ţara mamă
c) a germanilor din străinătate.

Această instruire se poate face prin organizarea unor cicluri de conferinţe, prin înfiinţarea de biblioteci şi procurarea literaturii adecvate (cărţi, reviste, ziare).

Munca spre exterior

1. De activitatea de instruire descrisă mai sus trebuie să profite cercuri cât mai largi ale populaţiei, motiv pentru care aceasta va fi atrasă să participe la activităţile ce vor fi organizate.

2. Uniunea va sprijini întreţinerea tuturor relaţiilor dintre germanii din România şi germanii din ţara mamă. Uniunea va facilita în acest scop colaborarea membrilor săi cu presa germană din ţară şi din străinătate şi va solicita această colaborare.

Uniunea şi organizaţiile sale vor sprijini în toate privinţele organizarea de conferinţe care au drept subiect germanii din România.

Uniunea şi membrii săi vor acţiona pentru înfiinţarea unei catedre pentru cunoaşterea istoriei germanilor din străinătate în cadrul universităţilor germane.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

3. Pentru realizarea acestor scopuri uniunea va colabora cu Liga culturală a Uniunii Germanilor din România Mare precum şi toate asociaţiile naţionale şi cultural-politice din ţară şi din străinătate, mai ales cu Oficiul central al studenţilor germani din Leipzig.

C. *Probleme studenţeşti şi universitare*

1. Uniunea va elabora în colaborare cu Liga culturală a Uniunii Germanilor din România Mare un ghid pentru studenţi în vederea asigurării unei consultări cuprinzătoare a membrilor săi, care va cuprinde informaţii despre toate aspectele acestor chestiuni. Redactarea materialului din partea studenţilor cade în atribuţia Oficiului de presă şi a referentului special de la Oficiul central al studenţilor germani.

2. Editarea unui ziar de informaţii pentru asigurarea unui schimb permanent de informaţii între studenţii aflaţi în străinătate şi cei care-şi urmează studiile în ţară. Oficiul de informaţii dă răspuns la toate problemele ce prezintă interes pentru studenţii germani (conducerea, vezi Oficiul presei).

3. Reprezentarea intereselor membrilor uniunii în Reich-ul german şi în Austria revine Oficiului cultural pentru studenţii germani, cu care se vor iniţia demersurile pentru stabilirea obiectivelor în amănunt.

4. Uniunea va menţine un schimb între studenţi, care va oferi studenţilor germani care îşi desfăşoară studiile în România posibilitatea de-a vizita în timpul vacanţelor Germania şi Austria şi invers, studenţilor din Germania şi Austria – posibilitatea de a cunoaşte ţinuturile în care trăiesc germanii din România.

D. *Chestiuni economice*

Uniunea activează din punct de vedere economic în interesul membrilor săi:

1. Mijlocirea locurilor de muncă în colaborare cu asociaţiile profesionale şi Liga culturală.

2. Prin procurarea de manuale şi reviste de specialitate la preţuri convenabile cu concursul asociaţiilor de specialitate şi a Ligii culturale.

3. Prin exercitarea influenţei pentru creşterea şi atribuirea corectă a burselor în ţară şi în străinătate.

4. Prin înlesnirea procurării de paşapoarte şi pentru obţinerea de reduceri pentru biletele de călătorie şi de viză în străinătate.

E. *Educaţie fizică*

Uniunea impune membrilor săi obligativitatea exerciţiului fizic şi să devină membri activi ai asociaţiilor sportive de gimnastică din ţară, respectiv să contribuie la constituirea acestor asociaţii germane. Trebuie să se tindă într-acolo, încât să se organizeze competiţii sportive cu ocazia adunărilor generale ale uniunii. Organizaţiile locale sunt obligate să cultive drumeţia şi să ofere găzduire membrilor din alte organizaţii locale. Drumeţia trebuie să dea posibilitatea membrilor uniunii ca să cunoască ţinuturile cu populaţie germană din România.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

F. *Muncă socială colectivă*

Organizaţiile locale au obligaţia să promoveze camaraderia prin organizarea unor întruniri colective prin colaborarea activă a studenţilor, iar la aceste întruniri să atragă o participare largă care să cuprindă toate categoriile sociale, cu scopul de a întări sentimentul colectivităţii.

Frank vorbeşte despre poziţia U.S.G.R. faţă de Uniunea tineretului săsesc din Transilvania. Vorbitorul analizează scopul şi activitatea acesteia şi propune ca U.S.G.R. să participe la activitatea celeilalte organizaţii. La propunerea lui Frank adunarea generală salută mişcarea tineretului în numele U.S.G.R., precizând că este o îndatorire de onoare pentru membrii U.S.G.R. ca să-şi ofere colaborarea propunându-şi drept scop mijlocirea extinderii mişcării tineretului şi în celelalte zone în care locuiesc germani. Preşedintele uniunii va transmite către conducerea Uniunii tineretului săsesc din Transilvania o rezoluţie prin care să se precizeze poziţia U.S.G.R. faţă de aceasta. Deocamdată se renunţă la înfiinţarea unui „Oficiu pentru uniunea tineretului".

La propunerea lui Stephani se stabileşte cotizaţia pentru a.c. la suma de 10 lei.

Fink propune solicitarea unui ajutor financiar cercurilor de industriaşi, deoarece cotizaţiile membrilor nu vor fi disponibile în acest an, iar adunarea uniunii are nevoie stringentă de o sumă mai substanţială (propunerea lui Fink este acceptată în unanimitate).

Organizaţiile locale sunt invitate să facă cunoscute adunării uniunii personalităţile care pot intra în discuţie, cărora li se vor adresa apoi în scris.

Klein propune ca organizaţiile locale să încaseze pentru anul în curs cotizaţiile de la membrii care pot fi contactaţi (acceptat).

Prof. Ihl vorbeşte despre atragerea „domnilor vârstnici" în activitatea uniunii şi propune includerea în programul de activitate şi a absolvenţilor universitari care la ora actuală îşi exercită profesiunea.

Stephani se exprimă cu energie împotriva propunerilor făcute de prof. Ihl şi atrage atenţia că o legătură prea strânsă cu „domnii vârstnici" ar duce la neînţelegeri permanente.

Klein vine în sprijinul prof. Ihl subliniid că scopul principal al uniunii rezidă în cuprinderea tuturor studenţilor şi absolvenţilor al unei instituţii de învăţământ superior pentru desfăşurarea unei activităţi comune.

După supunerea la vot, propunerea prof. Ihl este acceptată cu 21 voturi pentru şi 4 împotrivă.

Se instituie o comisie compusă din Fleischer, Frank, Klein, Alberti, Kelp şi Binder pentru definitivarea statutelor şi a programului de activitate.

Fleischer propune lărgirea comitetului de conducere cu încă 2 membri care să fie numiţi de primul preşedinte (acceptat în unanimitate).

Următoarea şedinţă se stabileşte pentru orele 15,30.

Şedinţa este declarată închisă la ora 13,30.

Şedinţa principală (sâmbătă după amiază)

Lucrările şedinţei sunt deschise de preşedinte la ora 14.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Le adresează un cuvânt de salut următorilor oaspeţi: deputatul Brandsch, deputatul Connerth, prof.dr. Kisch, preotul oraşului Hofstädter, dr. Holzträger, prof. Ihl etc.

Preşedintele Fleischer se înscrie la cuvânt şi face cunoscut că condiţiile de constituire ale U.S.G.R. au fost create, iar adunarea şi-a atins scopul. Vorbitorul dezbate într-o cuvântare mai lungă obligaţiile noii uniuni şi îi doreşte noroc în activitatea sa, pusă în slujba poporului german. După ce toţi cei prezenţi au cântat în poziţie de drepţi „Hast du dem Lied", preşedintele adunării declară constituită „Uniunea studenţilor germani din România".

Roos (Banat) face un raport amănunţit asupra situaţiei germanilor din Banat. Faptul că majoritatea şvabilor au redevenit germani o datorăm saşilor şi mai cu seamă domnului deputat Brandsch. Unitatea politică este astăzi restabilită după desfiinţarea partidului autonom. Un obstacol în lupta naţională este biserica catolică, care este filomaghiară şi încearcă să înfrângă toate strădaniile naţionale. Atenţia cea mai mare trebuie acordată dezvoltării şcolilor germane. Studenţimea şvăbească se confruntă cu o situaţie dificilă, deoarece nu găseşte un sprijin unanim în desfăşurarea activităţii ei. Vorbitorul îşi încheie expunerea deosebit de interesantă cu dorinţa ca şvabii să găsească alături de saşi şi de ceilalţi germani din patria noastră calea spre unitate şi să rămână pururea germani.

Fisch (Banat) mulţumeşte pentru alegerea sa în calitate de al 2-lea preşedinte şi vorbeşte despre activitatea noii organizaţii pe tărâm naţional. Expunerea sa a fost primită cu vii aplauze.

Deputatul Connerth salută constituirea Uniunii studenţilor în numele tuturor germanilor din statul nostru. Uniunea să acţioneze pentru realizarea idealului poporului nostru în răsăritul îndepărtat: cultura germană, limba germană, specia germană să dăinuie!

Preşedintele Fleischer mulţumeşte reprezentanţilor pentru participare, „domnilor vârstnici" pentru contribuţia adusă în timpul dezbaterilor şi încheie lucrările şedinţei cu urări de bine pentru viitorul „Uniunii studenţilor germani din România".

1. Preşedinte: Emil Fleischer

Secretar: Gustav Adolf Klein

102

1922 septembrie 24, Zalău. Raport al Primăriei oraşului Zalău, înaintat prefectului judeţului Sălaj privind asimilarea limbii române de către funcţionarii maghiari după 1918.

Primăria oraşului
Zalău
Nr. 5296/1922

Domnului Prefect

La somarea dv. de sub numărul 1283/1922, îmi înaintez raportul în cele ce urmează:

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Corpul funcţionarilor al oraşului Zalău afară de 6 funcţionari cu ocazia preluării imperiului, a rămas în locul său şi până în ziua de azi la serviciu. Ţin pentru funcţionari şi angajaţi un curs zilnic obligatoriu pentru limba română la care participă destul de sârguincios şi ajung la succese îndestulătoare.

Fiind însă învăţarea limbii grea pentru funcţionarii înaintaţi în vârstă, succesul e mai slab. Totuşi însă, în afară de chestiunile interne ale oraşului – cauzele sunt rezolvate în limba statului şi ordinele referitoare la limbă sunt ţinute cu cea mai mare punctualitate.

Înaintând tabloul prescris despre funcţionari, vă raportez că un asemenea raport am înaintat direct şi domnului ministru de interne, cerându-i ca pentru însuşirea limbii până la perfecţiune pentru funcţionarii din grupa II, să se aprobe un termen nou la finele anului viitor.

Zalău, la 24 Septembrie 1922
Primar
ss. indescifrabil

▼
Arhivele Statului Sălaj, fond Prefectura jud. Sălaj, prefect-adm. nr. 1283 / 1922, f.2.

103

1922 octombrie 4, Zalău. Raport al prefectului judeţului Sălaj cu privire la tipografiile existente în judeţ.

Nr. 35 – 1922

Către
Ministerul de Interne
Directoratul Gen<eral>

Cluj

La ordinul Dv. Nr. 26374/1921, cu onoare vă înaintăm tabloul despre toate tipografiile şi stabilimentele grafice din judeţul Sălaj.

4 octombrie

Prefect
Domşa

▼
Arhivele Statului Sălaj, fond Prefectura jud. Sălaj, prefect-adm. nr. 35 / 1922, f. 12-13.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

TABLOU
despre tipografiile din judeţul Sălaj

Nr curent	Numele firmei	Numele actualului proprietar şi domiciliul	mari	mici	Cu câţi lucrători	Obser-vare
1	Tipografia lui Samuil Seress	văd. lui Samuil Seress Zalău	2	1	12	
2	Tipografia „Globus“	Ştefan Jacabfi Zalău	1	1	6	
3	Tipografie de mână Wider Jacob	Wider Jacob Cehu Silvaniei	1		1	
4	Tipografia „Porolissum“	Vegl David Jibou		1	2	
5	Tipografia „Lovinger Lipot“	Lovinger Lipot Tăşnad		1	1	
6	Legătoria de cărţi Guttmann Ludovic	Guttmann Ludovic Tăşnad				
7	Tipografia „Victoria“	George Avram Şimleu	1	1	2	
8	Tipografia Bölöni Sandor	Bölöni Sandor Şimleu Silvaniei		2	2	
9	Tipografia „Alex. Heimlich“	Alex.Heimlich Şimleu-Silvaniei	1	1	3	

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

104

1922 noiembrie 22, Bucureşti. Raport al Inspectoratului de propagandă din Basarabia către Ministerul Instrucţiunii Publice privind situaţia învăţământului în câteva judeţe din Basarabia (cu o statistică a şcolilor pe naţionalităţi).

INSPECTORATUL DE PROPAGANDĂ DIN
BASARABIA
Nr. 11
din 27 martie 1922

Domnule Ministru,

Am onoare a vă supune la cunoştinţă activitatea ce am desfăşurat în lunile februarie şi martie în calitate de inspector propagandist din Basarabia.

Cea dintâi preocupare ce am avut când am plecat în executarea însărcinării ce mi s-a dat, a fost aceea, de a căuta prin toate mijloacele să-mi cunosc terenul de activitate şi pentru aceasta mi-am fixat această activitate în judeţele: Chişinău, Orheiu şi Tighina (Circ. I).

Am luat informaţiile necesare de la Directoratul general şcolar asupra situaţiei numerice a şcolilor primare urbane şi rurale, a celor particulare şi grădiniţelor de copii, precum şi de numărul posturilor, cercetând activitatea membrilor corpului didactic, iniţiativa lor în activitatea socială în şcoală şi în afară de şcoală, activitatea economică etc., pentru a şti cum şi unde trebuie să-mi îndrept mai mult atenţia în desfăşurarea planului meu de lucru şi să ştiu în prealabil cam cu ce elemente voi avea întovărăşire la muncă.

Am cercetat apoi situaţia localurilor de şcoli şi frecventarea elevilor şi fiindcă lupta trebuie pusă pe primul loc în serviciul organizării şi naţionalizării şcoli româneşti, am căutat să-mi dau seama prin comparaţie cum stau şcolile noastre româneşti faţă de acelea ale minorităţilor, care îşi au organizarea lor veche, şi se pare că luptă cu toate mijloacele permise şi nepermise de propagandă antiromânească.

Din tabloul de mai jos se poate vedea numărul şcolilor urbane şi rurale de stat, particulare, grădiniţe de copii din aceste 3 judeţe.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Situaţia numerică a şcolilor primare, particulare şi grădiniţele de copii din judeţele: Chişinău, Orhei şi Tighina.

Judeţul	Români		Ruseşti		Ucrainene		Evreieşti		Polone		Germane		Baptiste		Bulgare		Nr. posturilor		Şcoli particulare		Grădiniţe de copii		Nr. posturilor	
	U	R	U	R	U	R	U	R	U	R	U	R	U	R	U	R	U	R	U	R	U	R	U	R
Chişinău (oraş)	23	–	13	–	1	–	9	–	1	–	–	–	1	–	–	–	160	–	11	–	12	–	–	–
Chişinău (judeţ)	–	178	–	–	–	2	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	223	–	–	–	–	–	–
Orheiu	3	183	–	1	–	10	–	2	–	–	–	–	–	–	–	–	5	239	–	–	1	–	–	–
Tighina	3	144	16	4	–	12	2	3	–	–	–	11	–	–	–	10	59	276	1	–	1	13	–	–

În Chişinău (oraş) sunt: 48 şcoli urbane;
În Chişinău (judeţ)sunt: 180 şcoli rurale;
În Orhei sunt: 3 şcoli urbane şi 196 şcoli rurale;
În Tighina sunt: 21 şcoli urbane şi 184 şcoli rurale.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Frecvenţa şi localurile de şcoli.

După recensământul din anul trecut, populaţia şcolară din aceste trei judeţe este de 171.725 copii de la 7 – 16 ani.

Din această populaţie şcolară s-au înscris în şcoli 38.250 copii. Diferenţa de 133.475 rămân fără şcoală, o bună parte din ei urmează la şcolile particulare.

Lipsa de localuri şi indiferenţa părinţilor fac ca frecvenţa să fie slabă.

Am găsit pe aici părerea, că ar trebui luată sarcina localurilor de la zemstve şi primării şi dată Casei Şcoalelor şi poate ar fi bine să se ţină în seamă.

Cu începere din anul şcolar 1921 – 1922 s-a introdus obligativitatea de către autorităţile din Basarabia.

În acest scop s-au instituit comitete şcolare compuse din preot, învăţător şi gospodari mai de seamă din sat.

Amenzile se aplică înţelept numai la elevii puşi pe liste câţi încap în şcoli.

Cu începerea lunii martie şi deci a lucrărilor agricole, se observă că şcolile se depopulează complet. Ţăranul basarabean pune mare preţ pe lucrul pământului şi nu ţine socoteala de şcoală în perioada muncilor agricole.

Localurile de şcoli sunt în general în stare rea. În marea lor majoritate au aparţinut ministerului, zemstvelor şi bisericilor. Acum în urmă toate au trecut directoratelor, iar din cauza veniturilor slabe au fost neglijate.

Toate aceste 3 judeţe, care formează Circ. I-a, au 675 localuri. Din acestea, 10% îndeplinesc condiţiile de construcţie; 65% sunt localuri bisericeşti în chiliile bisericilor, iar restul închiriate.

Mobilierul

În cea mai mare parte vechi şi insuficient. Am găsit în câteva şcoli din Chişinău un sistem de pupitre perfecţionat pentru 2 elevi, distanţa negativă şi cu spătar individual pentru fiecare elev, spătar care e construit concav şi foarte sistematic, aşa că prinde spatele copilului forţându-l să stea drept fără să se obosească.

Acest sistem merită a se răspândi în cât mai multe şcoli şi a se ţine în seamă la hotărârea ce va trebui luată *negreşit*, ca mobilierul şcolilor să fie sistematic, înlăturându-se atâtea numeroase cazuri de încovoiere a coloanei vertebrale provocată din ţinuta defectuoasă în bănci a elevilor, încă din şcoala primară.

Învăţătorii. Pregătirea profesională.
Aplicarea regulamentelor şi programelor

Învăţătorii, aproape toţi, din punct de vedere profesional al pregătirii pedagogice sunt inferiori celor din Regatul Vechi.

Două treimi din personalul didactic este ocupat de femei şi cum numirile s-au făcut prin consiliile judeţene, s-au introdus multe elemente slab pregătite.

Titlurile cerute sunt: liceu, şcoală eparhială, seminar şi şcoală normală.

Din totalul de 1130 învăţători din aceste trei judeţe, din informaţiile ce le-am cules, nu sunt 5% normalişti.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Mai toţi absolvenţii şcolilor normale din aceşti 3 ani din urmă s-au dus la Universitate, iar elevii din şcolile particulare cu totul insuficient pregătiţi au umplut asemenea universităţile.

Se impune negreşit înfiinţarea cursurilor de perfecţionare pe lângă şcolile normale.

În şcolile minorităţilor, unde controlul este mai anevoios, se predă şi astăzi după programa rusă.

În şcolile evreieşti şi bulgare s-au găsit cărţi aduse din Bulgaria şi Polonia, în care cărţi, cu toată cenzurarea lor, s-au găsit chestiuni tratate împotriva intereselor noastre naţionale.

Din cauza speculaţiilor politice locale, şcolile minorităţilor au luat o dezvoltare dăunătoare intereselor noastre naţionale.

Se refuză aplicarea regulamentului şi programei în aceste şcoli, încurajat fiind personalul didactic al acestor şcoli de demagogii, care urmăresc glorii în politică în detrimentul şcolii noastre româneşti.

Am găsit în vizitele mele pe la şcoli, elevi români neaoşi în şcoala rusă nr. 2 din Tighina, şi am întrebat pe învăţători ce caută aceşti copii în aceste şcoli.

Mi-au pretextat că depărtarea de şcolile româneşti i-au făcut să se înscrie în şcolile ruseşti, unde limbii române i se dă o oră pe zi în orar... pregătire, ce, după cum am avut onoarea a vă expune, lasă mult de dorit. Învăţătorii basarabeni au mare nevoie de sfătuitori cu ştiinţă, cu experienţă, cu autoritate, la desfăşurarea activităţii lor şcolare şi extraşcolare. Fără îndrumători bine pregătiţi, şcoala românească din Basarabia va primejdui interesele vitale ale neamului nostru, căci norodul – şovăielnic şi – el va pierde credinţa în şovăielnicii învăţători, slab pregătiţi şi dezorientaţi în activitatea lor cea atât de însemnată, ce ar trebui să o desfăşoare acum la reînvierea conştiinţei naţionale a românilor basarabeni.

Inspector şcolar propagandist
ss/ Victor Munteanu

Domniei sale,
Domnului Ministru al Instrucţiunii Publice, Bucureşti.

▼
Arhivele Statului Bucureşti, fond Ministerul Instrucţiunii. Direcţia Învăţământ Primar, dosar 11/1922, f. 2 – 4.

105

1922 noiembrie 28, Şimleul Silvaniei. Raport al Poliţiei de Stat din Şimleul Silvaniei cu privire la societăţile minorităţilor care funcţionează în oraş.

55 – 1922 conf.

Către Prefectura Judeţului Sălaj
Zalău

La ordinul d-voastră cu nr. 142-1922, în legătură cu raportul nostru din 16 noiembrie 1922 cu nr. de sus am onoare a vă raporta, că următoarele societăţi ale minorităţilor din Şimleul Silvaniei nu au statute:

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

1. Societatea Ciobotarilor
2. Casina Industriaşilor maghiari
3. Corpul Industrial
4. Corpul Tăbăcarilor
5. Societatea diletanţilor.

S-au înaintat statutele Ministerului de Interne pentru aprobarea următoarelor societăţi, cluburi etc.

1. Hala comercianţilor
2. Societatea vânătorilor
3. Casina maghiară
4. Reuniunea Femeilor izraelite
5. Reuniunea Fetelor izraelite

Societatea zidarilor constructivi este numai o filială a societăţii centrale din Cluj având statutele acolo unde este reşedinţa centrală.

Societatea de cântări maghiară posedă statute aprobate.

Societatea „Lorantffu Zsuzsana“ conform ordinului d-voastră cu nr. 554-1922 s-a sistat funcţionarea.-/: nr. nostru confidenţial 23-1922.:/

Şimleul Silvaniei la 28 noiembrie 1922

poliţai
ss. indescifrabil

▼
Arhivele Statului Sălaj, fond Prefectura jud. Sălaj, prefect, Confidenţiale nr. 142 / 1922, f. 8.

106

1922 decembrie 1, Careii Mari. Circulară prefectului judeţului Satu Mare către primarii oraşelor, primpretorii de plasă şi poliţiile de stat privind condiţiile în care urmează să fie acordată autorizarea de şedere în ţară a supuşilor ruşi şi ucraineni, aflaţi în ţară înainte şi după anul 1916, în conformitate cu Ordinul Ministerului de Interne din 5 iulie 1922.

No. 2621/1922

Prefectul judeţului şi oraşului Sătmar

Către,
Toţi D<om>nii Primari ai oraşelor şi Primpretorii de plasă, D<omnului> Primar <al> Sătmar<ului>, D<omnului> Subprefect, Prefectura Poliţiei şi Poliţiile de Stat.

La reşedinţă

Vă comunicăm ordinul Min<isterului> de Int<erne> Dir<ecţiunea> Pol<iţiei> şi Sig<uranţei> Gen<erale> No. 46761 din 5 iulie 1922 spre conformare şi executare:

În urma evenimentelor politice de peste hotarele ţăr<i>i noastre, invaziunea străinilor cu deosebire a ruşilor şi ucrainenilor, devenind peri-

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

culoasă ordinei şi siguranţei statului, vă atragem atenţiunea că nu veţi mai acorda nici o autorizare de şedere în ţară nici unui străin din categoriile de mai sus arătate decât în condiţiunile ce urmează:

I. Supuşilor ruşi şi ucraineni aflători în ţară dinainte de 1916, a căror atitudine faţă de interesele noastre de stat, nu lasă nimic de dorit, li se vor preschimba biletele de liberă petrecere ce posedă la această dată conform ordinului nostru No. 36146/920.

II. Supuşii ruşilor şi ucraineni veniţi în ţară după această dată, sau refugiaţi în ultimul timp, nu li se va permite şederea în ţară, decât numai cu autorizarea Ministerului de Int<erne>, Dir<ecţiunea> Pol<iţiei> şi Sig<uranţei> Gen<erale>. În acest scop urmează ca de urgenţă să se facă controlul acestor străini a căror situaţie n-a fost încă aranjată, înaintând ministerului. Dir<ecţiunii> Pol<iţiei> şi Sig<uranţei> Gen<erale> actele acestor străini, împreună cu relaţiunile necesare asupra legăturilor familiare sau avere ce o au în ţară, asupra legăturilor ce le <au> în societate, ocupaţia, mijloacele de existenţă, etc. <...>[1] în baza căror relaţiuni ministerul să se poată pronunţa asupra şederii lor în ţară.

Refugiaţii evrei, ruşi şi ucraineni care posedă autorizaţii provizorii date conform deciziei No. 57666/921, vor fi lăsaţi în localităţile unde se află, cu strictă observare a tuturor dispoziţiunilor din decizie, iar în cazul când atitudinea lor lasă de dorit, se va aviza ministerul spre a dispune.

Careii Mari la 1 decembrie 1922.

L.S. Prefect,
I. Pogăciaş

▼
Arhivele Statului Satu Mare, fond Primăria oraşului Carei, dosar 43 / 1922, f. 18.

107

1922 decembrie 3, Bucureşti. Adresă a Ministerului Instrucţiunii – Direcţiunea generală a Învăţământului Particular către directoarea Şcolii israelito-română de fete din Roman, prin care se aprobă orarul, lista personalului didactic, a elevelor înscrise şi manualele didactice propuse pe anul şcolar 1922/1923, în afară de manualele didactice de limbă ebraică.

Ministerul Instrucţiunii
Direcţiunea Generală a
Învăţământului Particular
No. 114591/922

Doamnă Directoare

Având în vedere avizul Inspectorului şcolar respectiv dat cu ocazia inspecţiei făcută de d-sa la acea şcoală, în ziua de 3 nov.a.c. vă facem cunoscut că ministerul ia act de funcţionarea acelei şcoli cu programa

1 Aşa în textul original.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

statutului autorizată cu ordinul No. 825/3 din 1899. Aprobă orariile, lista personalului didactic, a elevelor înscrise şi manualele didactice propuse pe anul şcolar 1922-23, afară de manualele didactice de l. ebraică introduse în cl. III şi IV pentru care, de urgenţă, veţi înainta ministerului de fiecare câte un exemplar pentru a fi cercetate şi aprobate.

Vi se restituie de pe fiecare listă câte un exemplar vizat.

Director General	Şeful serviciului
ss. G.n. Ionescu	ss. Vict. Georgescu

Doamnei Directoare a Şc. izr. române de fete Roman.

▼
Arhivele Statului Neamţ, fond Şcoala izraelito-română de fete Roman, dosar 11 / 1922, f. 6.

108

1922 decembrie 17, Bucureşti. Proiectul de statut al Comunităţilor Evreieşti din Vechiul Regat.

Proiectul de statut al Uniunii Comunităţilor Evreieşti din Vechiul Regat

– Forma definitivă votată –

– Numele, sediul şi scopul.

Art. 1. – Din reunirea tuturor Comunităţilor Evreieşti din Vechiul Regat într-o organizaţie comună se constituie Uniunea Comunităţilor Evreieşti din Vechiul Regat. Sediul Biroului şi al Comitetului Central se află în Bucureşti.

Art. 2 – Scopul U.C.E. este:

a) De a studia şi de a purta de grijă chestiunilor de cult, şcolare şi de asistenţă socială, privind interesele şi dezvoltarea evreimii, având ca organe comunităţile evreieşti din ţară.

b) Sprijinirea şi înfiinţarea de şcoli superioare cum sunt: o şcoală talmudică superioară, un seminar teologic, şcoli pregătitoare pentru tinerii care vor să urmeze cursurile seminarului rabinic, etc.

c) Înfiinţarea şi sprijinirea de instituţiuni de asistenţă socială cum sunt: institute pentru surdo-muţi şi copii născuţi orbi, policlinici, colonii şcolare, etc.

d) Combaterea cerşetoriei prin crearea de oficii de procurare de lucru şi controlarea sistematică a colectelor.

e) Colecţionarea şi publicarea de material statistic şi istoric privitor la evreii din România.

f) Crearea unei Uniuni a Comunităţilor Evreieşti din întreaga ţară.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Organizarea şi conducerea

Art. 3. – Sunt membri ai Uniunii Comunităţilor Evreieşti din Vechiul Regat toate comunităţile existente în cuprinsul Vechiului Regat sau care se vor mai crea de aici înainte în localitaţile unde nu există comunităţi.

Art. 4. – Pot fi declaraţi de către Comitetul Central, membrii de onoare, persoane individuale, care au adus servicii mari iudaismului din România sau care vor fi înfiinţat instituţii evreieşti de interes obştesc puse în serviciul tuturor evreilor din ţară, sau care vor fi făcut donaţii importante.

Art. 5. – Organele de conducere ale U.C.E. sunt: 1. Conferinţa anuală; 2. Comitetul Central; 3. Comitetul Executiv. 4. Biroul.

Art. 6. – În fruntea U.C.E. va sta un comitet compus din: reprezentanta Comunităţii Evreilor din Bucureşti, preşedintele sau un delegat al Comunităţilor evreieşti din Craiova, Piteşti, Ploieşti, Focşani, Brăila, Constanţa şi câte un delegat din fiecare capitală de judeţ din Moldova. Comunităţile din Iaşi şi Galaţi vor trimite câte trei delegaţi, comunităţile din Botoşani şi Brăila vor trimite câte doi delegaţi.

Toţi aceşti delegaţi întruniţi la un loc constituie Comitetul Central al U.C.E.

Reprezentanţii Comunităţii Evreilor din Bucureşti, împreună cu delegaţii comunităţilor din Iaşi, Botoşani, Galaţi şi Bacău, vor constitui Comitetul Executiv, având un secretar special angajat pentru rezolvarea chestiunilor curente.

Art. 7. – În fiecare an se vor întruni într-o conferinţă delegaţii tuturor Comunităţilor evreieşti din ţară pentru a primi darea de seamă asupra activităţii desfăşurate în anul expirat, aprobarea gestiunii financiare, rezolvarea chestiunilor curente şi alegerea Comitetului Central.

La această conferinţă anuală, Comunităţile vor fi reprezentate printr-un număr de delegaţi proporţional cu numărul membrilor fiecărei comunităţi. Această proporţie se va stabili de Comitetul Executiv.

Venituri

Art. 8. – Veniturile U.C.E. provin din:

a) contribuţia Comunităţilor;

b) donaţiile membrilor de onoare;

c) donaţiuni şi legate testamentare.

[...]

Art. 10. – Contribuţiile Comunităţilor stabilite în conferinţa anuală vor fi achitate semestrial.

Anul bugetar începe de la 1 aprilie.

Dispoziţiuni generale

Art. 11. – Pentru susţinerea scopurilor sale U.C.E. va edita un buletin periodic. În cazul însă când mijloacele sale materiale nu-i vor îngădui publicarea unui buletin, se va angaja un spaţiu special în unul din periodicele evreieşti existente, U.C.E. rezervându-şi răspunderea numai pentru acest spaţiu.

Art. 12. – Schimbarea acestor statute nu va putea fi efectuată decât de Conferinţa anuală.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Fotoliul prezidenţial este ocupat de dl. farmacist Al. Solomon.
Luări de cuvânt:
– Al. Solomon
– Moscovici – Iaşi
– M. Schweig
– Feur – Fălticeni
– Rivensohn – Roman
– Zalman – Botoşani
– Ornstein – R. Sărat
– Herşcovici – Hârlău
Se votează în unanimitate.

▼
„Curierul israelit", organ al Uniunii Evreilor Pământeni, anul XV, nr. 14, 17 decembrie 1922.

109

1922 decembrie 28, Cluj. Programul Partidului Maghiar, dezbătut şi aprobat în şedinţa de constituire a partidului.

A Magyar Párt programmja.

Tárgyalta és elfogadta a Magyar Pártnak Kolozsvárt, 1922. december 28-án tartott alakuló nagygyűlése.

1. A magyar anyanyelevű román állampolgárokból alakult nemzeti kisebbség, mint közjogi alany elismerése a gyulafehérvári határozatokban lefektetve lévén és a nemzetközi békeszerződésekben biztosíttatvan, ezek alapján követeljük a nemzeti kisebbségek közjogi alanyiságának az alkotmányban való elismerését és az elismerés szükségképpeni következményeként a nemzeti autonómiát.

Ugyancsak az alkotmányban biztosítani kívánjuk a romániai összes nemzeti kisebbségek autonómiáját, mely szerint mindenik nemzet önmagát saját nyelvén, saját fiai által kormányozza, saját közigazgatással és igazságszolgáltatással.

Követelünk általános, egyenlő, a nőkre is kiterjedő választójogot, titkos szavazással és választókerületenkénti arányos képviselettel.

E mellett követeljük a választókerületek törvény útján leendő arányos beosztását, a választások tisztaságának a büntetőjogi védelem szigorítása mellett kellő biztosítását, a parlament visszautasítási jogának, mint a népakarat kigúnyolásának eltörlése mellett, a mandátumok érvénye felett független választási bíróság ítélkezését és megfelelő összeférhetetlenségi törvény alkotását.

Követeljük a választói névjegyzékeknek az önkormányzati szervek útján való összeállítását, a kiigazítási eljárás félremagyarázást nem tűrő szabályozását és a visszaélések ellen bármikor igénybevehető bírósági jogvédelmet.

2. Követeljük a törvényhatósági-és községi autonómia (önkormányzat) visszaállítását, a közigazgatás decentralizálását, a tisztviselők szolgálati

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

pragmatikáját, a közigazgatási bíráskodás hatáskörének széles kiterjesztését, a közhivatalnokok jogellenes hivatali ténykedéseiért az államkincstár anyagi felelősségének megállapítását s általában a jogrendnek és jogbiztonságnak a közigazgatás egész menetén való helyreállítását.

3. A jogszolgáltatás egyenletességének és nyugodt menetének biztosítására kívánjuk a jogállam attributumainak és elsősorban a bírói függetlenségnek teljes és hatékony biztosítását, továbbá a törvényhozói, bírói és közigazgatási hatáskörök szigorú elhatárolását s különösen annak kimondását, hogy általános állampolgári kötelezettségek megállapítására nézve a törvényhozást illető jogok a kormány, vagy egyes közigazgatási hatóságok által rendeleti úton, úgynevezett Decret-lege útján ki nem sajátíthatók. Kívánjuk e mellett az esküdtszéki bíráskodás visszaállítását, a jogbiztonság védelmére a titkosrendőrség és a kivételes (katonai) bíráskodás megszüntetését.

4. A vallás-és közoktatásügy terén a jogfolytonosság alapján kívánjuk a vallás-és lelkiismereti szabadság teljes biztosítását, a törvényesen bevett és elismert vallásfelekezetek jogainak a meglevő önkormányzati szervekkel együtt alkotmányos elismerését azzal, hogy az állami ünnepeken és a törvényes munkaszüneteken kívül más napokon munkaszünetek ne legyenek elrendelhetők és senki se kényszeríttessék ünnepein kívül más egyház ünnepeit megtartani. Kívánjuk továbbá a vallásfelekezeteket, illetve az egyházakat – az állam felügyeleti jogának biztosítása mellett – minden fokon, tehát az elemi iskolától az egyetemig megillető iskolafenntartó és alapító jog védelmét, a tanítási és tanulási szabadság fokozott biztosítását éspedig kapcsolatban a magyar egyházak, testületek és egyletek által annakidején a magyar állam részére szerződésileg biztosított iskolaépületeknek az illető egyházak, társulatok s egyletek részére való visszabocsátásával. Az iskola oktatási nyelve tekintetében kívánjuk az iskolákat fenntartó egyházak és társulatok elhatározásának megfelelő szabadságát.

Kívánjuk az egyes egyházak, illetve vallásfelekezetek között az egyenlőség és viszonosság biztosítását és ehhez képest a régebbi törvények, különösen az 1848. évi XX. tc.-nek megfelelő állami támogatás törvényes biztosítását.

5. Kívánjuk a tulajdonjognak teljes védelmét és törvényes biztosítását, az ezeket korlátozó rendelkezések fokozatos hatályon kívül helyezését, különösen a házjog védelmét és a lakásrekvirálások záros határidőn belül való fokozatos megszüntetését.

A földmíves-és földbirtokososztály jogos érdekének kielégítésére a törvény és az eddigi eljárás revíziója mellett olyan birtokreformot kívánunk, mely a termelés fokozását is biztosítja és a tulajdonjog szentségét csak a legszükségesebb mértékig érinti, kívánjuk tehát az egyházi és iskolai célokra rendelt s általában az alapítványi birtokoknak a földreform aluli mentesítését. A kisajátítást szenvedők részére kívánjuk annak elismerését s törvényben való biztosítását, hogy a kisajátítás csak teljes kártalanítás mellett történhetik s kártérítésül a kisajátítás időpontjában fennálló forgalmi árat, vagy hozadékértékeket kell venni és annak legalább felét készpénzben kell nyújtani.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

6. A munkaszabadság teljes biztosítása végett kívánjuk a sztrájkjog teljes elismerését, a munkásbiztosításnak és munkásvédelemnek az önkormányzat elvén való kiépítését.

Kívánjuk az ipar és kereskedelmi tevékenység szabadságát s az ezeket korlátozó rendelkezések hatályon kívül helyezését.

Kívánjuk az igazságos progresszív adórendszer bevezetését, az adózás szempontjából egy adómentes létminimum igazságos megállapítását, az egyes foglalkozási ágak űzéséhez nélkülözhetetlenül szükséges eszközök, háziberendezések mind magán-, mind közvégrehajtás alól való mentesítését, illetőleg a törvényben biztosított mentesség egyszerűsítését és áttekinthetőségét.

7. Kívánjuk a katonai szolgálatnak miliciarendszer alapján való rendezését, legfeljebb háromhavi tényleges szolgálattal és a saját hadkiegészítő területén való szolgálatteljesítéssel s az anyanyelvnek szolgálati nyelvként való biztosítását.

8. A személyes szabadság védelmére kívánjuk az ezt korlátozó egyes kivételes rendszabályok hatályon kívül helyezése mellett annak az elvnek szigorú érvényre juttatását, hogy bírói intézkedés nélkül senki személyes szabadságától meg nem fosztható és abban meg nem szorítható.

Kívánjuk az egyesülési és gyülekezési jog és a sajtószabadság törvényes biztosítását.

▼
Mikó Imre – „Hustonkét Ev". 1918-1940, A „Studium" Kiadása, Budapest, 1941, p. 271-274.

Traducere

Programul Partidului Maghiar

Dezbătut şi aprobat de adunarea generală de constituire a Partidului Maghiar, ţinută la Cluj la 28 decembrie 1922.

Minoritatea naţională formată din cetăţeni români de limbă maternă maghiară, fiind recunoscută în hotărârile de la Alba Iulia şi garantată în tratatele de pace internaţionale, ca subiect de drept public, în baza acestora pretindem recunoaşterea în constituţie – ca subiect de drept public a minorităţilor naţionale şi, în consecinţă, ca urmare, necesară, recunoaşterea autonomiei naţionale.

Dorim, de asemenea, garantarea în constituţie a autonomiei tuturor minorităţilor naţionale din România, potrivit căreia fiecare naţiune să se autoguverneze în limbă proprie, prin fii proprii, cu administraţie şi justiţie proprie.

Pretindem drept de vot universal, egal, care să se extindă şi asupra femeilor, cu reprezentare proporţională pe circumscripţii electorale obţinută prin alegeri secrete.

Pe lângă aceasta, pretindem înpărţirea proporţională prin lege a circumscripţiilor electorale, garantarea cuvenită a corectitudinii alegerilor, apărate prin înăsprirea dreptului penal, pe lângă ştergerea dreptului

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

parlamentului de respingere, ce e o batjocură a voinţei poporului – judecarea valabilităţi mandatelor de o instanţă electorală independentă, adoptarea în acest sens a unei legi corespunzătoare de incompatibilitate.

Pretindem întocmirea listelor electorale prin organele autonomiilor locale, reglementarea procedurilor de rectificare în scopul diminuării oricăror interpretări greşite, iar împotriva abuzurilor, asigurarea apărării judecătoreşti accesibile oricând.

2. Pretindem restabilirea autonomiei municipale (judeţene) şi comunale, descentralizarea administraţiei, reglementarea activităţii funcţionarilor, extinderea largă a sferei de acţiune a contenciosului administrativ, stabilirea responsabilităţii materiale a erariului pentru activitatea ilegală a funcţionarilor publici manifestată în timpul exerciţiului funcţiunii, în toate structurile administraţiei.

3. Pentru asigurarea uniformităţii şi a desfăşurării paşnice a administraţiunii justiţiei dorim garantarea deplină şi eficientă a atribuţiilor statului de drept, în primul rând a independenţei judecătoreşti, apoi delimitarea strictă a competenţei legislativului, a justiţiei şi a administraţiei şi, îndeosebi, declararea că în privinţa stabilirii obligaţiilor generale cetăţeneşti atributele legislativului nu pot fi însuşite de guvern sau de vreun alt organ administrativ pe calea ordonanţelor, pe calea aşa numitului Decret-lege. Dorim pe lângă aceasta, restabilirea jurisdicţiunii Curţii cu juraţi, iar pentru apărarea siguranţei de drept, desfiinţarea poliţiei secrete şi a jurisdicţiunii excepţionale (militare).

4. În domeniul cultelor şi învăţământului public, în baza continuităţii de drept, dorim garantarea deplină a libertăţii religiei şi a conştiinţei, recunoaşterea constituţională a cultelor acceptate şi recunoscute legal împreună cu organele lor de autoadministrare existente, prin aceea că în afară de sărbătorile de stat şi a repauselor legale de muncă, în alte zile repause de muncă să nu fie ordonate şi nimeni să nu fie constrâns a ţine sărbătorile altui cult, în afară de cel propriu. Dorim, de asemenea, apărarea dreptului de întreţinere şi de înfiinţare de şcoli de toate gradele de către confesiuni, adică de biserici – deci de la şcoala primară până la universitate – cu garantarea dreptului de supraveghere a statului, garantarea accentuată a libertăţii instrucţiunii şi a învăţării, şi anume, prin restituirea pentru biserici, asociaţii şi unităţi în cauză a clădirilor şcolare cedate la vremea respectivă statului maghiar pe bază de contracte. În legătură cu limba de predare a şcolii, dorim libertatea cuvenită de decidere pentru bisericile şi asociaţiunile susţinătoare de şcoli.

Dorim asigurarea egalităţii şi reciprocităţii între biserici şi confesiuni, şi în legătură cu aceasta, garantarea sprijinului din partea statului, în conformitate cu legile mai vechi, mai ales a Legii XX din 1848.

5. Dorim apărarea deplină şi garantarea legală a dreptului de proprietate, abrogarea treptată a reglementărilor de restrângere a acestora, în special apărarea dreptului asupra caselor, şi încetarea treptată, în cadrul unui termen limitat, a rechiziţiilor de locuinţe.

Pentru satisfacerea intereselor îndreptăţite ale claselor de agricultori şi a posesorilor de moşii şi în urma revizuirii procedurilor de până acum, dorim o reformă agrară care să garanteze şi creşterea producţiei şi atinge

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

doar în măsura cea mai stringentă sanctitatea dreptului de proprietate; dorim deci, scutirea de sub reformă agrară a posesiunilor destinate în scopuri bisericeşti şi şcolare, în general scopuri fundaţionale. Pentru cei supuşi exproprierilor, dorim recunoaşterea şi garantarea prin lege a faptului că exproprierea poate fi făcută numai cu despăgubire totală, iar la baza despăgubirilor vor sta preţurile în curs sau valoarea veniturilor existente în momentul exproprierii, şi cel puţin jumătatea sumelor să fie achitate în bani lichizi.

6. Pentru garantarea deplină a libertăţii muncii, dorim recunoaşterea deplină a dreptului la grevă, funcţionarea în baza principiului autonomiei a asigurărilor muncitoreşti şi a ocrotirilor muncitoreşti.

Dorim libertatea activităţii industriei şi a comerţului şi abrogarea dispoziţiilor de îngrădire a acestora.

Dorim introducerea unui sistem just de impunere progresivă, stabilirea din punct de vedere al impunerii a unui minim acceptabil de existenţă neimpozabilă, scutirea de sub execuţie silită, atât privată cât şi publică, a unor unelte, instalaţii din încăperi neapărat necesare pentru practicarea unei ramuri de activitate, respectiv simplificarea scutirilor şi asigurarea transparenţei acestora, garantate prin lege.

7. Dorim reglementarea serviciului militar pe baza sistemului miliţiilor, cu stagiu efectiv de cel mult trei luni şi cu satisfacerea stagiului pe teritoriul propriu al cercului de recrutare, şi garantarea folosirii limbii materne ca limbă de serviciu.

8. Pentru apărarea libertăţii personale dorim, pe lângă abrogarea unor reglementări excepţionale de îngrădire, aplicarea strictă a principiului că fără dispoziţii judecătoreşti nimeni să nu fie privat sau îngrădit de libertate personală.

Dorim garantarea legală a dreptului de asociaţiune şi de întrunire, şi libertatea presei.

110

1922 Regulament de funcţionare pentru organizaţia „Uniunea germanilor din România Mare."

Geschäftsordung des Verbandes der Deutschen in Grossrumänien

§1.

Die oberste Vertretung des Verbandes der Deutschen in Grossrumänien ist die „Hauptversammlung der Deutschen in Grossrumänien". Die Hauptversammlung setzt sich aus den durch die Volksräte aller Gaue gewählten Vertreter zusammen. Die Zahl der Vertreter der einzelnen Gaue wird so bestimmt, dass auf je 5000 Seelen ein gewählter Vertreter entfällt. Ausserdem sind die deutschen Mitglieder des Senates und der Kammer, soweit sie auf dem Boden des von der Hauptversammlung festzusetzenden

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Volksprogrammes der Deutschen Grossrumäniens stehen sowie der Hauptversammlung. Die einzelnen Gaue wählen gleichzeitig mit den ordentlichen Mitgliedern auch soviel Ersatzmitglieder, dass auf je 15.000 Seelen ein Vertreter entfällt. Bis zum Zeitpunkt der Durchführung der in diesen Satzungen vorgesehenen Neuorganisation wählen die bisherigen Organisationen der Gaue die Vertreter für die Hauptversammlung.

§2.

Die Vollmachtsdauer für die gewählten Mitglieder der Hauptversammlung beträgt drei Jahre. Die Betrauung der gewählten Miglieder der Hauptleitung erlöscht gleichzeitig mit dem Verluste ihrer Mitgliedschaft in der Hauptversammlung. Die deutschen Abgeordneten und Senatoren, die auf dem Boden des von der Hauptversammlung festzusetzenden Volksprogrammes der Deutschen Grossrumäniens stehen, bleiben nach Auflösung des Parlamentes bis zum Tage der Durchführung der Neuwahlen Mitglieder der Hauptversammlung und Hauptleitung des Verbandes.

§3.

Die Hauptversammlung wählt aus ihrer Mitte einen Vrositzenden, vier stellvertretende Vorsitzende, zwei Schriftführer und einen Zahlmeister.

§4.

Die Hauptversammlung tritt jährlich einmal zu einer Sitzung zusammen. Sie wird vom Vorsitzenden bezw. bei dessen Verhinderung entweder auf Verlangen der Hauptleitung, oder auf Verlangen einer der Volksräte einberufen. Anträge zur Einberufung sind zu begründen und haben genaue Vorschläge für die Tagesordnung zu enthalten.

§5.

Die Mitglieder der Hauptversammlung haben im Verhinderungsfalle das Recht, ihr Stimmrecht mittels ordnungsgemäss ausgestellter Vollmacht auf andere Mitglieder der Rauptversammlung zu übertragen. Doch darf ein Mitglied der Hauptversammlung, einschliesslich seiner eigenen Stimme, insgesamt höchstens 5 Stimmen vertreten.

§6.

Die Obligenheiten der Hauptversammlung sind folgende:

a) Festetzung des Volksprogrammes der Deutschen Grossrumäniens,

b) Stellungnahme zu bedeutenderen Volksfragen,

c) Wahl der Hauptleitung des Verbandes,

d) Wahl des Hauptanwaltes des Verbandes,

e) Beschlussfassung über die Beschaffung, der zur Führung der Geschäftdes Verbandes notwendigen Geldmittel,

f) Festsetzung ihrer Geschäftsordnung.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

§7.

Die Einladung zu den Sitzungen der Hauptversammlung hat wenigstens 14 Tage vor deren Abhaltung zu erfolgen und die genaue Tagesordnung zur Stizung zu enthalten.

§8.

Die Sitzungen der Hauptversammlung sind nicht öffentlich. Auf besonderen Beschluss der Hauptleitung können jedoch auch öffentliche Sitzungen der Hauptversammlung abgehalten werden.

Die Vollsitzung ist beschlussfähig, wenn mindestens die Hälfte der stimmberechtigten Mitglieder anwesend, oder ordnungsgemäss vertreten ist.

§9.

Den Vorsitz in den Stizungen der Hauptversammlung führt der Vorsitzende, in dessen Verhinderung einer der Stellvertreter.

§10.

Der Vorsitzande eröffnet und schliesst die Sitzung. Er leitet die Beratungen und führt die erforderlichen Abstimmungen und Wahlen herbei.

Er wacht über die Einhaltung der Geschäftsordnung und sorgt für den würdigen und ruhigen Verlauf der Sitzungen. Seinen, im Interesse der Ruhe und Ordnung getroffenen Verfügungen haben sich alle Mitglieder widerspruchslos zu fügen.

Vor durchgeführter Verhandlung aller auf der Tagesordnung befindlichen Gegenstände ist der Vorsitzende zur Vetagung oder Schliessung der Stizung nur dann berechtigt, wenn die Hauptversammlung dies selbst wünscht.

§11.

Vor Eintritt in die Tagesordnung sind die Mitglieder der Hauptversammlung berechtigt, Anfragen an den Vorsitzenden oder den Hauptanwalt in solchen nicht auf der Tagesordnung stehenden Angelegenheiten zu richten, die nach ihrer Natur zum Wirkungskreise der Hauperversammlung gehören.

Solche Anfragen können sofort, müssen aber spätestens während der selben Sitzungsdauer der Hauptversammlung beantwortet werden. Eine Aussprache über die erteilte Antwort ist unzulässig. Nur der Anfrager hat das Recht, sich über die Anahme oder Ablehnung der erteilten Antwort zu äussern und diese Stellungnahme zu begründen.

Durch Abstimmung wird hierauf ermittelt, ob die Hauptversammlung die Antwort zur Kenntnis nimmt oder nicht.

Wird die Beantwortung der gestellten Anfragen von der Mehrheit nicht zur Kenntnis genommen, so ist die den Gegenstand der Anfrage bildende Angelegenheit gleich zu verhandeln.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

§12.

Die Verhandlungsgegenstände, vorbereitet durch die Hauptleitung, sind der Hauptversammlung durch die Vorsitzenden der Arbeitsausschüsse als Berichterstatter mit begründeten Anträgen vorzulegen.

§13.

Gegenstände, die nicht auf der Tagesordnung stehen, können nicht verhandelt werden. Eine Ausnahme hievon bilden neben den Fällen des §11 jene Anträge, die mindestens 24 Stunden vor Beginn der Sitzung der Hauptversammlung dem Vorsitzenden schriftlich überreicht werden, vorausgesetzt, dass sie von wenigstens 10 Mitgliedern der Hauptversammlung unterschrieben sind.

Solche Anträge sind durch den Vorsitzenden zu Beginn der Stizung bekanntzugeben. Die Hauptversammlung entscheidet sodann ohne Aussprache durch Abstimmung darüber, ob der Antrag dringlicher Natur und auf die Tagesordnung der eben beginnenden Sitzung zu setzen, oder für die nächste Stizung der Hauptversammlung zurückzustellen ist.

§14.

Der Vorsitzende führt die auf der Tagesordnung stehenden Gegenstände der Reihe nach der Verhandlungen zu und ruft die Redner in der Reihenfolge der Anmeldung zum Sprechen auf.

Die Redner sind verpflichtet, die von ihnen gestellten Abänderungs oder Zusatzanträge dem Vorsitzenden schriftlich zu übergeben.

§15.

Zu demselben Gegenstand darf ein und dasselbe Mitglied der Hauptversammlung nur einmal sprechen. Eine Ausnahme hievon findet statt:

1. Bei den Rednern, die zu dem in Verhandlung stehenden Gegenstand Anträge gestellt haben. Diese dürfen auch ein zweites Mal das Wort ergreifen.

2. Bei den Berichterstattern und dem Hauptanwalt zu sachlichen Aufklärungen, die zu wierholten Malen zum Gegenstand zu sprechen berechtigt sind.

3. Bei etwa notwendig werdenden persönlichen Bemerkungen. Zu solchen kann der Vorsitzende, wenn es erforderlich ist, demselben Redner auch öfter das Wort erteilen.

4. Schliesslich findet eine Ausnahme dann statt, wenn die Versammlung einem Redner in besonders berücksichtigungswerten Fällen durch Mehrheitsbeschluss gestattet, ein zweites Mal das Wort zu ergreifen.

§16.

Will sich der Vrositzende selbst an der Aussprache beteiligen, so hat er den Vorsitz zu einen der Stellvertreter abzugeben, der die Verhandlung bis zum Abschluss dieses Verhandlungsgegenstandes leitet.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

§17.

Abschweifungen vom Gegenstand der Verhandlung sind vom Vorsitzenden zu rügen. Nach wiederholter fruchtloser Aufforderung des Redners, bei der Sache zu bleiben, kann ihm nach Befragung der Hauptversammlung das Wort entzogen werden.

§18.

Der Redner darf in seiner Rede nicht unterbrochen werden.

Verletzt aber ein Redner den Anstand und die gute Sitte oder bedient er sich solcher Ausdrücke, die die Mitglieder der Versammlung beleidigen, so hat ihn der Vorsitzende sofort zur Ordnung zu rufen und ihm nötigenfalls das Wort zu entziehen.

Nach zweimaligem fruchtlosem Ordnungsruf kann auf Beschluss der Versammlung ohne jede Aussprache der Ausschluss des Betreffenden Redners von der weiteren Teilnahme an der im Gang befindlichen Sitzung ausgesprochen werden.

§19.

Anträge auf Schluss der Aussprache können jederzeit gestellt werden, und sind vom Vorsitzenden sofort zur Abstimmung zu bringen.

Entscheidet sich die Mehrheit für den Schluss der Aussprache, so dürfen ausser den schon vorgemerkten Rednern nur noch der Berichterstatter und die Antragsteller zum Schlussworte zugelassen werden.

Wird ein Antrag auf Schluss der Aussprache auch nicht eingebracht, so hat der Vorsitzende dennoch den Schluss der Beratung auszusprechen, wenn kein Mitglied mehr zum Wort gemeldet ist.

§20.

Besteht der Antrag aus mehreren Teilen oder handelt es sich um eine umfangreichere und weitläufigere Vorlage, so hat vorerst eine allgemeine und dann die Einzelberatung stattzufinden.

Am Schluss der allgemeinen Beratung ist die Abstimmung nur auf Eintreten in die Einzelberatung, auf Vertagung oder auf Übergang zur Tagesordnung zulässig.

§21.

Nach der Einzelberatung hat der Vorsitzende festzusetzen, in welcher Reihenfolge über die einzelnen Anträge abgestimmt werden soll.

In erster Reihe sind die Anträge auf Übergang zur Tagesordnung dann die Vertagungs-, hierauf die Abänderungsanträge und unter diesen zuerst die vom Antrage des Berichterstatters am weitesten abweichenden zur Abstimmung zu bringen. Schliesslich folgen die Zusatzanträge.

Jedes Mitglied kann eine Änderung der vom Vorsitzenden vorgeschlagenen Abstimmungsordnung beantragen, worüber ohne Aussprache abgestimmt wird.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Anträge bezüglich der formellen Geschäftsbehandlung können jederzeit gestellt werden und sind vom Vorsitzenden ohne Aussprache sofort zur Abstimmung zu bringen.

§22.

Die Stimmenvertretung kann nur bei namentlichen Abstimmungen, die geschäftsordungsgemäss oder auf Verlangen der Mitglieder stattfindet, geltend gemacht werden.

§23.

Die Abstimmung geschieht auf Anordnung des Vorsitzenden entweder durch Handerheben, oder durch Erheben von den Sitzen.

Wenn mindestens 15 der Anwesenden, oder durch Anwesende vertretenen Mitglieder die namentliche Abstimmung wünschen, so hat sie zu erfolgen. Wahlen können nur mit Zuruf oder Stimmzetteln durchgeführt werden, doch hat die Wahl der Leitung des Verbandes, der Beamten des Verbandes und der Hauptleitung auf alle Fälle in geheimer, schriftlicher Abstimmung stattzufinden.

Mit Stimmzetteln ist weiterhin zu wählen, wenn wenigstens 15 der Anwesenden oder durch Anwesende vertretenen Mitglieder der Hauptversammlung es wünschen.

§24.

Die Beschlüsse werden durch die unbedingte Mehrheit der Anwesenden, bezw. durch Anwesende vertretenen Mitglieder gefasst.

Erhält keiner der gestellten Anträge die unbedingte Stimmenmehrheit, so ist der betreffende Gegenstand in der nächsten Stizung noch einmal zur Verhandlung zu bringen. Wenn auch dann keiner der Anträge die unbedingte Mehrheit erhält, so ist der in Rede stehende Gegenstand fallen zu lassen.

Wenn sich bei Abstimmungen Stimmengleichheit ergibt, entscheidet der Vorsitzende.

Ergibt sich bei Wahlen im ersten Wahlgang keine unbedingte Mehrheit für einen oder den anderen Kandidaten, so ist eine engere Wahl unter den beiden vorzunehmen, die die meisten Stimmen erhalten haben. Bei Stimmengleichheit entscheidet das Los.

§25.

Wird ein Mitglied durch einen auf der Tagesordnung stehenden Gegenstand persönlich berührt, so hat es für die Dauer der Verhandlung dieses Gegenstandes den Stizungssaal zu verlassen.

§26.

Über die Stizungen der Hauptversammlung wird durh den Schriftführer ein Protokoll abgefasst, das die Liste der Anwesenden, die gestellten Anträge und die gefassten Beschlüsse zu enthalten hat.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Das Protokoll ist vom Vorsitzenden, dem Hauptanwalt, dem Schriftführer und zwei, vom Vrositzenden zu Beginn der Stizung ernannten Beglaubigern, die auf dem Siedlungsgebiet des jeweiligen Sitzes der Hauptleitung wohnen, zu unterzeichnen. All dies hat innerhalb 20 Tagen zu geschehen. Jedem Volksrat ist eine Abschrift des Protokolles zuzusenden.

§27.

Zur Führung der Geschäfte des Verbandes wählt die Huptversammlung die „Hauptleitung des Verbandes der Deutschen in Grossrumänien". Die Zahl der Mitglieder der Hauptleitung wird so bestimmt, dass auf je 30.000 Seelen der deutschen Einwohnerschft Grossrumäniens ein gewählter Vertreter entfällt und zwar hat die Wahl so zu geschehen, dass jeder Gau soviele Mitglieder in die Hauptleitung entsendet, als seiner Seelenzahl entsprechen. Bleiben über diese Einheiten von 30.000 noch mehr als 15.000 Seelen übrig, so entsendet der betreffende Gau noch einen weiteren Vertreter in die Hauptleitung. Unter allen Umständen aber muss jeder Gau durch mindestens ein Mitglied in der Hauptleitung vertreten sein. Ausserdem sind die deutschen Mitglieder des Senates und der Kammer, soweit sie auf dem Boden des von der Hauptversammlung festzusetzenden Volksprogrammes der Deutschen Grossrumäniens stehen, sowie der Hauptanwalt des Verbandes, von amtswegen Mitglieder der Hauptleitung. Aufgabe der Hauptleitung ist es auch, die Beamten der Kanzlei des Verbandes, mit Ausnahme des Hauptanwaltes zu bestellen.

§28.

Der Vorsitzende der Haupversammlung ist gleichzeitig auch Vorsitzender der Hauptleitung des Verbandes. Gehört der Vorsitzende den gewählten Vertretern der Hauptversammlung an, so hat der betreffende Gau, dessen Beauftragter er ist, ein Mitglied weniger in die Hauptleitung zu entsenden.

Die Hauptleitung wählt aus ihrer Mitte zwei stellvertretende Vorsitzende und einen Schriftführer.

§29.

Über die Sitzungen der Hauptleitung fasst der Schriftführer ein Protokoll ab, dass von ihm, dem Hauptanwalt und dem Vrositzenden zu unterschreiben ist.

§30.

Die Hauptleitung des Verbandes tritt halbjährlich zu einer ordentlichen Sitzung zusammen. Der Vorsitzende ist jedoch befugt, sie auch zu ausserordentlichen Sitzungen einzuberufen. Er ist dazu verpflichtet, wenn 10 Mitglieder der Hauptleitung es wünschen.

§31.

Die Hauptletiung muss einberufen werden, wenn mindestens drei ihrer Mitglieder es verlangen.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

§32.

Die Hauptleitung wählt zur Vorbereitung der Arbeiten des Verbandes aus der Reihe ihrer Mitglieder eine beliebige Anzahl von Arbeitsausschüsse haben das Recht, sich nach Bedarf aus Mitgliedern und Nichtmitgliedern der Hauptversammlung, die Fachleute auf den betreffenden Arbeitsgebieten sind, frei zu ergänzen. Die durch Ergänzung hinzugekommenen Mitglieder der Arbeitsausschüsse haben jedoch nur beratende Stimme.

§33.

Diese Geschäftsordnung hat ausser in der Hauptversammlung des Verbandes mit sinngemässer Anpassung auch in der Hauptleitung und ihren Arbeitsausschüssen Anwendung zu finden.

▼

Arhivele Statului Sibiu, fond Consiliul Naţional Săsesc, nr. 4 / 1922.

Traducere

Regulamentul de funcţionare
al Uniunii germanilor din România Mare

§1

„Adunarea generală a germanilor din România" constituie reprezentanţa superioară a Uniunii germanilor din România Mare. Aceasta se compune din reprezentanţii aleşi de către consiliile naţionale din toate gau-urile (provincie). Numărul reprezentanţilor din fiecare provincie se stabileşte în aşa fel, încât să revină câte un reprezentant la 5000 suflete. Membrii germani în Senat şi Camera deputaţilor precum şi juristul uniunii devin membrii ordinari ai adunării generale din oficiu, dacă recunosc platforma program a germanilor din România Mare ce va fi elaborată de adunarea generală. Fiecare provincie va alege concomitent cu membrii ordinari şi atâţia membri supleanţi încât să revină câte unul la 15.000 suflete. Până se va trece la reorganizarea prevăzută în prezentul statut, organizaţiile existente în provincii îşi vor alege reprezentanţii care să participe la adunarea generală.

§2

Durata de împuternicire a membrilor aleşi pentru adunarea generală este de trei ani. Misiunea membrilor aleşi în conducerea superioară încetează concomitent cu pierderea dreptului de membru al adunării generale. Deputaţii şi senatorii germani, care aderă la programul germanilor din România Mare, ce va fi elaborat de adunarea generală, îşi păstrează calitatea de membru al adunării generale şi în conducerea uniunii, chiar dacă Parlamentul va fi dizolvat, până la efectuarea de noi alegeri.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

§3

Adunarea generală alege din mijlocul membrilor săi un preşedinte, patru vicepreşedinţi, doi secretari şi un casier.

§4

Adunarea generală se întruneşte anual. Convocarea se face de către preşedintele, la cererea conducerii centrale sau a unuia dintre consiliile naţionale. Cererea trebuie să conţină motivele ce stau la baza ei şi propuneri concrete pentru ordinea de zi.

§5

Membrii adunării generale au dreptul, în cazul în care nu pot participa, să transfere dreptul lor de vot unui alt membru din adunarea generală în baza unei împuterniciri legale. Un membru al adunării generale are dreptul să suplinească 5 voturi în care este inclus şi propriul său vot.

§6

Îndatoririle adunării generale sunt următoarele:

a) elaborarea programului naţional al germanilor din România Mare;

b) luarea de poziţie faţă de chestiunile importante legate de germani;

c) alegerea conducerii centrale a uniunii;

d) luarea deciziilor privind procurarea mijloacelor financiare necesare conducerii afacerilor uniunii;

e) stabilirea ierarhiei problemelor.

§7

Invitaţia de participare la lucrările adunării generale trebuie să parvină membrilor cel puţin cu 14 zile înainte însoţită de ordinea de zi.

§8

Şedinţele adunării generale nu sunt publice. Dacă există o decizie specială a conducerii centrale şedinţele adunării generale se pot desfăşura cu uşile deschise.

Şedinţa plenară poate lua o hotărâre legală dacă cel puţin jumătate din membrii cu drept de vot sunt prezenţi sau reprezentaţi în mod reglementar.

§9

Preşedintele conduce lucrările adunării generale, dacă nu poate participa îl va înlocui unul dintre vicepreşedinţi.

§10

Cel ce conduce adunarea generală va deschide şi încheia lucrările acesteia. El conducere dezbaterile şi alegerile.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Se îngrijeşte de respectarea ordinii de zi şi de desfăşurarea normală a şedinţei. Toţi membrii sunt obligaţi să se supună fără replică dispoziţiilor sale pentru desfăşurarea lucrărilor în linişte şi disciplină.

Preşedintele este îndreptăţit să declare şedinţa închisă după epuizarea ordinii de zi numai dacă acest lucru este dorit şi de adunarea generală.

§11

Membrii adunării generale sunt îndreptăţi ca înainte de a intra în ordinea de zi să adreseze întrebări preşedintelui sau juristului care se referă la probeleme ce nu fac obiectul ordinei de zi dar care prin natura lor aparţin sferei de activitate a adunării generale.

Acestor întrebări trebuie să li se dea răspunsul pe loc sau cel târziu pe parcursul lucrărilor adunării generale. O discuţie explicativă legată de răspunsul dat este nepermisă. Numai persoana care adresează întrebarea este îndreptăţită să se pronunţe asupra acceptării sau respingerii răspunsului primit şi să-şi motiveze această atitudine.

Prin vot se decide dacă adunarea generală acceptă sau nu răspunsul.

Dacă răspunsul la întrebarea pusă nu este luat la cunoştinţă de majoritatea celor prezenţi, atunci problema ce formează obiectul întrebării se va dezbate imediat.

§12

Subiectele ce formează baza de discuţie vor fi pregătite de conducerea centrală şi înaintate adunării generale prin preşedinţii comisiilor de lucru în calitate de secretar raportor fiind însoţite de propuneri argumentate.

§13

Subiectele care nu se află pe ordinea de zi nu pot fi dezbătute. O excepţie de la regulă o formează în afara cazurilor menţionate la §11 acele propuneri, care au fost înaintate în scris preşedintelui cu cel puţin 24 de ore înainte de începerea adunării generale, cu precizarea că documentul trebuie să fie semnat de cel puţin 10 membri din adunarea generală.

Preşedintele va face cunoscut aceste solicitări la începutul şedinţei. Adunarea generală va decide prin vot şi nu prin înscriere la cuvânt dacă cererea este urgentă şi în acest caz se va include pe ordinea de zi, sau dacă poate fi amânată până la şedinţa următoarei adunări generale.

§14

Preşedintele prezintă spre dezbatere probleme de pe ordinea de zi şi invită vorbitorii la cuvânt în ordinea înscrierii lor.

Vorbitorii sunt obligaţi să predea în scris preşedintelui eventualele propuneri privind modificări sau solicitări suplimentare.

§15

Un membru al adunării generale are dreptul să ia cuvântul o singură dată la o anume problemă pusă în dezbatere. Se permit excepţii din partea:

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

1. Vorbitorilor care a făcut propuneri legate de subiectul aflat în dezbatere. Aceştia pot luat cuvântul şi a doua oară.

2. Raportorilor şi juristului pentru lămuriri obiective.

3. Dacă sunt necesare unele obiecţi personale. Preşedintele poate în asemenea cazuri să acorde dreptul la cuvânt de mai multe ori aceluiaşi vorbitor.

4. În fine se acceptă o abatere dacă majoritatea din cei prezenţi la adunarea generală aprobă aceluiaşi vorbitor o nouă înscriere la cuvânt având-se în vedere importanţa subiectului.

§16

Dacă preşedintele doreşte să participe direct la dezbateri prin înscriere la cuvânt va preda conducerea lucrărilor locţiitorului său, care va conduce lucrările până la epuizarea subiectului respectiv.

§17

Preşedintele nu va admite abaterea vorbitorilor de la subiectul aflat în dezbatere. Dacă atenţionarea vorbitorului va rămâne fără rezultat, i se poate retrage cuvântul după consultarea adunării generale.

§18

Nu se admite întreruperea vorbitorului în luarea sa de cuvânt.

Dacă însă vorbitorul va încălca buna-cuvinţă şi decenţa sau va folosi expresii jignitoare la adresa membrilor din adunarea generală, preşedintele îl va pune la punct şi dacă este nevoie îi retrage dreptul la cuvânt.

După două chemări la ordine zadarnice adunarea generală poate decide fără nici o explicaţie eliminarea vorbitorului respectiv de la lucrările şedinţei.

§19

Propuneri pentru încheierea unei dezbateri se pot face oricând şi trebuiesc supuse la vot imediat de către preşedinte.

Dacă majoritatea se pronunţă pentru încheierea dezbaterii, mai au dreptul de a lua cuvântul raportul şi persoana care a făcut propunerea.

Chiar dacă nu se propune încheierea unei dezbateri, preşedintele o va anunţa oficial, dacă nu mai figurează nici un membru pe lista înscrierilor la cuvânt.

§20

Dacă cererea este formată din mai multe părţi sau dacă este vorba despre o propunere voluminoasă şi amănunţită se va organiza în prealabil o dezbatere generală şi apoi una individuală asupra fiecărei probleme.

În încheierea dezbaterii generale supunerea la vot este admisă numai pentru începerea dezbaterilor individuale, pentru amânarea şedinţei sau pentru trecerea la ordinea de zi.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

§21

După finalizarea dezbaterilor individuale preşedintele va decide ordinea supunerii la vot a fiecărei propuneri în parte.

Ordinea de supunere la vot este următoarea: în primul rând cererile privind trecerea la ordinea de zi, apoi cele legate de amânarea şedinţei, propunerile de modificare şi dintre acestea se dă prioritate celor venite din partea raportorului. În final urmează cererile suplimentare.

Fiecare membru poate solicita schimbarea ordinii supunerii la vot a problemelor, procedură care nu necesită nici o explicaţie.

Propunerile legate de modul formal de desfăşurare a lucrărilor se pot face oricând şi se supun la vot de către preşedinte fără a necesita un schimb de păreri.

§22

Votul este valabil numai prin votarea nominală care se desfăşoară conform regulamentului sau la cererea membrilor.

§23

Votarea se face din dispoziţia preşedintelui fie prin ridicarea mâinii sau prin ridicarea în picioare.

Dacă cel puţin 15 dintre cei prezenţi sau membri reprezentanţi prin delegaţi doresc votul nominal, acesta se va efectua. Alegerile se pot face prin aprobare verbală sau prin buletine de vot, dar atunci când se alege conducerea uniunii, funcţionarii şi conducerea centrală votul este secret şi în scris.

Se poate recurge la buletinul de vot dacă 15 dintre membrii prezenţi sau reprezentaţi prin delegaţi la adunarea generală solicită acest procedeu.

§24

Decizile se iau prin obţinerea majorităţii voturilor din partea celor prezenţi sau a membrilor reprezentaţi prin delegaţi.

Dacă nici una din propunerile făcute nu întruneşte majoritatea voturilor, vor constitui subiect de dezbatere în şedinţa următoare. Dacă nici cu această ocazie nu se va obţine majoritatea necesară, se va renunţa la subiectul pus în discuţie.

Preşedintele are dreptul de decizie în cazul parităţii.

Dacă în primul tur de scrutin nu se întruneşte majoritatea necesară pentru unul dintre candidaţi, vor intra în competiţie primii doi candidaţi care au obţinut cele mai multe voturi. Dacă se ajunge la egalitate de voturi se trage la sorţi.

§25

Dacă persoana unui membru este atacată prin una din probelemele aflate pe ordinea de zi, aceasta va părăsi sala de şedinţă pe durata dezbaterii subiectului respectiv.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

§26

Secretarul şedinţei va întocmi procesul-verbal care trebuie să cuprindă lista celor prezenţi, propunerile făcute şi deciziile luate în cadrul adunării generale. Procesul-verbal trebuie semnat de către preşedinte, jurist, secretar şi doi verificatori desemnaţi de preşedinte la începerea şedinţei cu condiţia ca ei să domicilieze în ţinutul în care îşi are sediul la momentul respectiv conducerea. Aceasta se vor realiza în termen de 20 de zile. Fiecare consiliu naţional va primi în copie procesul-verbal.

§27

Adunarea generală alege pentru conducerea afacerilor uniunii „Conducerea centrală a Uniunii germanilor din România Mare". Numărul membrilor din conducerea centrală se stabileşte în aşa fel, încât să revină un reprezentant ales la 30.000 suflete iar alegerea se va face astfel ca membrii delegaţi pentru conducerea centrală să corespundă numărului de suflete din provincia respectivă. Dacă vor rămâne peste aceste unităţi formate din cifra de 30.000 mai mult de 15.000 de suflete, provincia respectivă va delega un reprezentant în plus în conducerea centrală. Oricum, fiecare provincie trebuie să fie reprezentată în mod obligatoriu de cel puţin un membru în conducerea centrală. Germanii care sunt membrii în Senat sau în Camera Deputaţilor precum şi juristul uniunii sunt din oficiu membrii ai conducerii centrale, cu condiţia ca să recunoască şi să acţioneze în sensul programului Uniunii germanilor din România Mare. Conducerea centrală are obligaţia să numească funcţionarii cu excepţia juristului.

§28

Preşedintele adunării generale deţine în acelaşi timp şi funcţia de preşedinte al conducerii centrale. Dacă preşedintele face parte din reprezentanţii aleşi în adunarea generală, atunci provincia din care provine va delega cu un membru mai puţin în conducerea centrală.

Conducerea centrală alege din mijlocul ei doi locţuitori ai preşedintelui şi un secretar.

§29

Secretarul va întocmi un proces-verbal despre şedinţa comitetului de conducere care trebuie să poarte semnătura acestuia precum şi a juristului şi a preşedintelui.

§30

Conducerea centrală a uniunii se întruneşte semestrial într-o şedinţă ordinară. Preşedintele are dreptul să convoace şi şedinţe extraordinare. El este obligat să procedeze astfel dacă 10 membri din conducerea centrală solicită acest lucru.

§31

Conducerea centrală trebuie să se întrunească la solicitarea a cel puţin trei membri.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

§32

Conducerea centrală alege pentru elaborarea diferitelor lucrări comisii de lucru compuse din membrii conducerii dar după circumstanţe aceasta poate coopta membrii şi nemembrii în adunarea generală precum şi specialişti în diferite domenii. Membrii comisiilor de lucru care au fost primiţi pentru completarea acestora au dreptul numai la vot consultativ.

§33

Acest regulament va fi aplicat de adunarea generală a uniunii precum şi de conducerea centrală şi comisiile de lucru prin adaptare dar păstrându-i sensul.

111

1922, Bucureşti. Tabel statistic privind alegerile legislative din martie 1922, partidele politice şi proporţia de voturi pentru Adunarea Deputaţilor şi Senat (publicat în 1923).

. . . .

Recapitulând cele expuse, vom arăta că, în cuprinsul României întregite, voturile exprimate valabil, la toate circumscripţiile electorale din ţară, pentru alegerile de deputaţi, din primăvara anului 1922, au fost astfel repartizate, după principalele partide sau grupuri politice şi anume:

Lista	No. voturilor valabile	Proporţia %
Naţional-Liberală	5.379.336	52.6
Ţărănistă-basarabeană	666.650	6.5
Democratică a Unirei	126.933	1.2
Ţărănistă	1.878.477	18.4
Poporului	761.191	7.6
Naţionalistă-democrată	284.157	2.7
Conservator-democratică	59.298	0.6
Conservator-progresistă	91.230	0.9
Partidul Naţional (Ardeal)	173.085	1.7
Socialistă	102.433	1.0
Grup. Evreesc (Basarabia)	63.336	0.6
Comunistă	63.151	0.6
Grup. german	20.984	0.2
Grup. maghiar	9.224	0.1
Disidentă-ţărănistă	139.05	1.4
Disidentă liberală	29.788	0.2
Diverse grupări şi independenţi	366.878	3.7
Total general	10.225.203	100

După efectuarea calculelor necesare, potrivit cerinţelor legii, numărul mandatelor cuvenite fiecărei circumscripţii s-a atribuit de preşedinţii birourilor electorale după cum urmează:

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Lista	În Vechiul Regat	În Bas.	În Bucov.	În Ardeal	Total
Partidul Naţional-Liberal	139	7	–	81	227
Partidul Ţărănesc	22	18	–	–	40
Partidul Naţional	–	–	–	25	25
Partidul Ţărănesc-basarab.	–	22	–	–	22
Partidul Democrat al Unirei	–	–	16	–	16
Partidul Poporului	11	–	–	1	12
Grupul German	–	–	–	9	9
Grupul Naţional-Ţărănesc	4	–	–	–	4
Partidul Naţional-Democrat	2	–	–	1	3
Partidul Conservator-dem.	1	–	–	1	2
Partidul Socialist	–	–	1	1	2
Liga democratică-basarab	–	2	–	–	2
Grupul Liber-disident	1	–	–	–	1
Grupul Evreesc (Basarab)	–	1	–	–	1
Grupul Maghiar	–	–	–	1	1
Independente (diverse)	–	1	–	1	2
Total general	180	51	17	121	369

Dacă vor însuma toate voturile exprimate valabil, în cuprinsul ţării, la ultimele alegeri pentru Senat, vom găsi următoarea repartiţie, pe partide:

Candidaţii partidului	Voturi valabile	Proporţia %	
Naţional Liberal	1.223.350	51.1	60.4
Ţărănesc-basarabean	167.425	7.0	
Democratic al Unirei	55.809	2.3	
Ţărănesc	459.427	19.2	
Poporului	169.256	7.1	
Naţionalist-democrat	70.092	2.9.	
Conservator democrat	6.399	0.3	
Conservator progresit	28.097	1.2	
Naţional (Ardeal)	70.340	3.0	
Socialist	6.882	0.3	
Naţional-Ţărănist	9.324	0.4	
Social-ţărănist	3.484	0.1	
Ţărănist-disident	2.099	0.1	
Liberal-disident	8.675	0.3	
Liga democratică-basarabeană	10.807	0.4	
Evreesc (basarabean)	12.490	0.5	
Maghiar (Ardeal)	11.558	0.5	
German	6.947	0.3	
Independent-bisericesc (Bas)	5.025	0.2	
Independenţi	64.864	2.8	
Total	2.393.350	100.0	

▼
Buletinul statistic al României, editat de Direcţia Generală a Statisticii din Ministerul Industriei şi Comerţului, nr. 2 / 1923, p. 88.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

112

1923 ianuarie 6, Târgu-Mureş. Adresă prin care Serviciul Special de Siguranţă Târgu-Mureş transpune Prefecturii judeţului Mureş-Turda Ordinul nr. 279/1923 al Inspectoratului General de Siguranţă privind interzicerea oricărei manifestări antisemite.

ROMÂNIA
MINISTERUL DE INTERNE
DIRECŢIUNEA SIGURANŢEI GENERALE
SERVICIUL SPECIAL DE SIGURANŢĂ TÂRGU-MUREŞ
Nr. 92 din 6/I 923

Domnule Prefect!

Cu onoare vă trimitem mai jos în copie Ordinul nr. 279/923 al Inspectoratului General de Siguranţă către acest serviciu, rugându-vă să binevoiţi a dispune cele de cuviinţă.

L.S. Şeful Serviciului:
s.s. indescifrabil

Copie. Telegrama extra urgentă cu mare precădere către Serviciul Special de Siguranţă Târgu-Mureş.

Cheia circularelor. Conform ordinului strict al Ministerului de Interne nu se admite şi nu se tolerează sub nici un motiv nici un fel de demonstraţie sau manifestaţie precum nu se admite agitaţiune cu acest caracter fie în localuri sau în orice loc, de mai mulţi sau un singur individ, în consecinţă veţi lua toate măsurile împreună cu celelalte autorităţi executive din localitate şi sectorul dvs. ca acest ordin să se execute întocmai cu toată rigoarea cunoscând că pentru orice greşeală, întârziere, moliciune şi neglijenţă sunteţi responsabili şi pasibili de cele mai severe pedepse. În copie acest ordin conform ord. domnului ministru de interne îl veţi aduce la cunoştinţa prefecturilor şi poliţiilor din sectorul dumneavoastră.

Inspector general, dr. Bianu 279 din 4 ianuarie 1923.

Pentru conformitate:
s.s. indescifrabil

Prefectura judeţului
Loco

Prefectura jud. Mureş-Turda
Intrat: 1923 Jan. 6
Nr. ad. 2/ conf. anexa:

▼
Arhivele Statului Mureş, fond Prefectura jud. Mureş, dosar 6/1923, f. 1.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

113

1923 ianuarie 12, Târgu-Mureş. Telegramă cifrată adresată de ministrul de interne prefecţilor din Ardeal privind depistarea depozitelor de arme deţinute de unii cetăţeni maghiari şi întocmirea listei persoanelor suspecte.

PREFECTURA JUDEŢULUI MUREŞ-TURDA
Nr. 9. conf.
intrat la 12.I.1923
Obiectul: Ordonarea anchetei pentru descoperirea depozitelor de arme şi muniţiuni făcute de unguri.
Pregătirea listei persoanelor suspecte.

Telegramă cifrată

Domnilor prefecţi ai judeţelor din Ardeal

În vederea mişcărilo<r> de la frontieră, vă rugăm să binevoiţi a dispune de îndată ce primiţi ordinul de faţă la anchete cu desăvârşire discrete prin Jandarmerie sau alte mijloace de cari dispuneţi pentru a se da de urma depozitelor de arme şi muniţiuni care se presupune că s-ar găsi ascuns<e> de către unguri pe teritoriu<l> nostru.

De asemenea, pregătiţi-vă din timp şi absolut cu toată discreţiunea liste de persoanele suspecte cari ar urma să fie arestate de îndată ce aţi primit un ordin în acest sens de la minister, întocmind în acelaşi timp un tablou de toţi unguri<i> supuşi unguri.

Ministrul de interne: Văitoianu
Nr. 1319

Rezoluţie

În şedinţa ţinută la 12/I s-a<u> dezbătut măsurile ce sunt a se lua referitor la telegrama de mai sus.

La această şedinţă a luat parte: comanda militară, şeful poliţiei şi siguranţei, primarul oraşului, procuratura şi parchetul, subprefectul şi secretarul prefecturei.

Listele persoanelor suspecte din Târgu-Mureş le are siguranţa, iar cele din judeţ le are jandarmeria.

Ordinul prezent s-a comunicat Poliţiei, Siguranţei şi Jandarmeriei.

13/I Popovici

▼

Arhivele Statului Mureş, fond Prefectura jud. Mureş, dosar 9/1923, f. 36.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

114

1923 ianuarie 31, Bucureşti. Dezbaterea în Adunarea Deputaţilor a problemelor privind mişcările antisemite.

Domnul dr. A. Stern: Domnilor deputaţi, am penibila şi dureroasa datorie de a aduce pe tribuna Parlamentului întâmplările triste care s-au desfăşurat ieri în Universitatea din Bucureşti, întâmplări ai căror autori au fost din nenorocire o mică parte din adevărata studenţime românească şi această mică parte rătăcită şi ademenită de un curent nenorocit de agitaţiune. Este inutil, domnilor deputaţi, să intru în amănunţita descriere a acestor întâmplări. Le cunoaşteţi cu toţii. Studenţii evrei, doritori de a învăţa carte, s-au prezentat ieri la şcoală pentru a asista la cursuri. Au fost împiedicaţi de acest mănunchi de studenţi rătăciţi de a intra la cursuri, au fost în urmă huiduiţi, înghiontiţi, goniţi din Universitate şi puţini dintre dânşii s-au ales fără răni şi fără vânătăi.

Vedeţi domnilor, că nu intru în descrierea în detalii a acestor întâmplări. Nu vreau să răscolesc aceste evenimente dureroase. E de ajuns să le reamintesc. Aceste întâmplări au avut drept urmare în afară din Universitate, în Calea Victoriei şi în străzile oraşului o adevărată apoteoză. Aceşti studenţi rătăciţi au făcut un convoi prin străzi cu mahalale, şi în strigăte de „jos jidanii, jos porcii". Şi aşa s-a terminat această zi care într-adevăr a înscris o pagină neagră în letopiseţele antisemitismului şi parcă a covârşit, dar în orice caz a atins, acele întâmplări pe care le-am trăit eu înainte de războiul mondial.

În dimineaţa zilei de ieri s-au prezentat la mine, care n-aveam nici o cunoştinţă de aceste întâmplări, un număr însemnat de părinţi evrei, părinţi ai copiilor stâlciţi în bătăi – şi între aceşti părinţi mai mulţi care au luat parte la războiul pentru întregirea neamului – şi mi s-au plâns în termeni îndureraţi şi revoltaţi de această renaştere a unei mişcări pe care o credeau înmormântată pentru totdeauna în ţară, de acest atentat în contra drepturilor lor de oameni şi de cetăţeni de acest atentat în contra libertăţii învăţământului şi a culturii, şi m-au rugat pe mine ca să aduc înaintea mandatarilor naţiunii această chestiune.

Domnilor, nu trebuie să judecăm întâmplările acestea numai ca un fapt răzleţ. Precum o ştiţi foarte bine, şi precum o ştiu membrii guvernului ele sunt rezultatul unei campanii...

O voce: În toată lumea.

Domnul dr. A. Stern: Din norocire nu în toată lumea. Ţările cari sunt la înălţimea civilizaţiunii şi a culturii nu mai cunosc acest sentiment şi nici în ţară la noi nu se cunoaşte şi mă doare...

Domnul I. Ionescu Quintus: Nu vă e permis de la tribuna Parlamentului să insultaţi ţara.

Domnul dr. A. Stern: Eu o ştiu mai bine, ştiu că păturile adânci ale poporului român sunt departe de a împărtăşi aceste vederi. Prin urmare ele sunt rezultatul fatal şi logic al unei mişcări criminale care porneşte din Iaşi şi s-a lăţit ca o pecingine asupra ţării întregi şi care a trebuit să ducă fatalmente la ceea ce am văzut ieri.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Nu trebuie să judecăm întâmplarea de ieri numai după efectele pe cari le vedem acum, ci trebuie să mergem mai departe, să ne gândim la efectele mai îndepărtate care fatalmente vor veni dacă nu se va pune acum capăt acestei mişcări cumplite, deoarece din nenorocire nu i s-a pus capăt atunci când era la începutul ei şi când eu am atras atenţiunea guvernului asupra primejdiei acestei mişcări. Nu voi să fiu o Casandră, nu voi să cobesc a rău, dar e de datoria mea să vă atrag atenţiunea d-voastră şi a guvernului şi să vă spui: feriţi-vă de Idele lui Marte!

Domnul Leonte Moldovanu: Cer cuvântul.

Domnul dr. A. Stern: Aduceţi-vă aminte de anul 1907. Se ştie când începe o mişcare antisemită, unde începe o mişcare antisemită şi nu se ştie unde va sfârşi, deşi se începe ca o mişcare antisemită se poate sfârşi cu o groaznică catastrofă!

O voce din majoritate: Nu ne temem de aceasta.

Domnul dr. A. Stern: Aceasta e părerea dumneavoastră, dar eu vorbesc din istorie, şi, istoria dureroasă a ţării, şi am dreptul să atrag atenţiunea guvernului asupra acestui fapt. Nu mă întrerupeţi, ca să nu mă scoateţi din calmul care se cade şi vârstei mele şi răspunderii mele, căci eu aci nu vorbesc numai ca reprezentant al evreilor, ci vorbesc din profunda mea conştiinţă de cetăţean român şi de mandatar al naţiunii. Vă rog să nu interpretaţi rău cuvintele mele, dacă iese din viforul sufletului meu poate un accent mai violent, vă rog să aveţi în vedere acest lucru că am sufletul îndurerat, nu numai pentru durerea evreilor, ci pentru durerea ţării.

Ei bine domnilor, eu mi-am îndeplinit datoria când în ziua de 17 decembrie, în acea şedinţă pe care o voi numi şedinţă memorabilă, nu pentru cuvintele mele slabe şi lipsite de ecou în această incintă, ci memorabilă pentru declaraţiunile pe care le-au făcut membrii guvernului, atât domnul ministru de instrucţiune publică, cât şi ministru de interne şi mai ales domnul prim-ministru. Declaraţiunea d-lui prim-ministru a fost răsunătoare, solemnă în toată lumea şi ne-a dat speranţele cele mai mari că această fatală şi cumplită mişcare se va opri, se va înăbuşi în germenii ei.

Ce ne-a spus d-sa? Să-mi daţi voie să vă reamintesc aceste cuvinte. În aplauzele Adunării, cu asentimentul prin urmare al majorităţii, domnul prim-ministru a zis:

„Noi regretăm orice poate să aducă dezbinare între cetăţenii României Mari, care are nevoie de concordie şi solidaritate pentru ca să se poată dezvolta. Şi pe lângă concordie, statul are nevoie şi de ordine şi nimeni nu este în drept să-şi facă chiar dreptate prin el însuşi şi să tulbure ordinea publică.

Şi în aplauzele Adunării, domnul ministru preşedinte a adăugat:

„Guvernul e hotărât să menţină ordinea şi să caute ca cei cari se fac culpabili de dezordine să-şi primească pedeapsa lor“.

Domnilor, în urma acestor declaraţii, care pe mine – şi am rostit-o aici – care pe mine m-au umplut de o mare mulţumire sufletească, mă aşteptam şi toţi împreună cu mine ne aşteptam, ca această agitaţie să înceteze cu o oră mai înainte. Am fost, domnilor, din nenorocire amăgiţi în aşteptările noastre! Mişcarea a fost lăsată să continue înainte, şi continuând înainte fără nici o piedică, a trebuit fatalmente să ajungă acolo unde a ajuns.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Domnilor, poliţia d-lui ministru de interne, – nu vorbesc aici de dl ministru de instrucţiune publică, – poliţia d-lui ministru de interne şi magistratura simpaticului domn ministru al justiţiei în tot timpul acestor evenimente a dormit. *(Zgomote în sânul majorităţii).*

O voce: Nu au avut ce căuta.

Domnul dr. A. Stern: D-lor, să nu mă umpleţi de amărăciune ca să aud în sânul Parlamentului asemenea glasuri care parcă solidarizează pe unii membri ai majorităţii cu autorii acestor dezordine pe care domnul ministru preşedinte le-a vestejit în sânul Parlamentului. Dumneavoastră aţi aplaudat atunci cuvântarea elocventă şi înaripată a domnului ministru preşedinte. Cum vă puneţi acum în contrazicere cu dânsul? Vă conjur domnilor, lăsaţi-mă să-mi termin scurta mea cuvântare. Vă promit că nu am să provoc pe nimeni. *(Zgomot)*

Domnul dr. C. Anghelescu, ministrul instrucţiunii: Rugăm majoritatea şi minoritatea să asculte.

Domnul dr. A. Stern: Am zis domnilor – şi faptele nu mă contrazic, – că poliţia şi magistratura au dormit. Au dormit, dar numai într-un singur caz s-a deşteptat, şi ştiţi despre care caz vorbesc? De cazul nefericitului cafegiu Braunstein din Bârlad, care văzând cafeneaua lui atacată de o bandă de huligani, într-un moment de surescitare explicabilă, văzându-şi viaţa şi avutul ameninţat, într-un moment care se poate cu drept cuvânt numi legitimă apărare, acest om a scos un revolver şi a tras în vânt, dar din nenorocire a nimerit pe unul din cei care atacau bruma lui de avere.

Şi atunci domnilor, să vedeţi deosebire: de unde până atunci magistratura şi poliţia nu ştiau nimic din cele ce se întâmplase în ţară în contra evreilor şi se dezinteresau, iată că deodată a lucrat cu o iuţeală fulgerătoare şi cu asprime uimitoare, şi acest nenorocit Braunstein cu nevasta lui şi bătrâna lui mamă au fost aruncaţi şi maltrataţi în beciurile poliţiei din Bârlad, încât soţia s-a îmbolnăvit, bătrâna lui mamă a murit şi el încă azi se găseşte în arest preventiv!

Prin urmare, domnilor, vedeţi că poliţia şi magistratura găsesc energia necesară să intervină atunci când vrea!

Am denunţat în prima mea cuvântare – şi aici mă adresez d-lui ministru al instrucţiunii – uneltirea dascălilor liceali din Huşi şi din Bârlad, pa cari eu îi consider ca adevăraţi iniţiatori ai mişcării antisemite din ţară.

Aflu că tocmai acum, după mai multe anchete, s-a dat, în sfârşit, la judecata consiliului profesoral pe faimosul Zelea Codreanu, cel cu explorări folcloristice pe terenul variaţiunilor cuvântului târtan, jidan etc. Dar celălalt coleg al Domniei sale, mi se pare tot de la Huşi, care, spre ironia soartei, poartă un nume biblic, anume David, nu ştiu prin ce minune, în loc de a-şi primi pedeapsa pentru faptele comise, că a adus zâzania în şcoală, în oraş şi în populaţiune s-a pomenit decorat cu „Steaua României".

Aceasta este o simbrie, o răsplată, în loc de pedeapsă şi reprimare!

Domnii studenţi – când pronunţ acest cuvânt – eu ştiu ce însemnat criteriu este dânsul pentru progresul omenirii şi pentru cultură şi nu pot, după cum am spus, să pronunţ acest cuvânt fără ca un fel de simpatie şi dragoste să nu izvorască din sufletul meu chiar pentru studenţii rătăciţi.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Dacă vorbesc de aici cu însufleţire şi dacă, din căldura vocii şi tonului meu, ar putea să rezulte o părere de duşmănie sau de ură împotriva studenţilor, eu declar că aceasta ar fi o impresie falsă, căci eu am toată simpatia şi dragostea pentru studenţii români.

Voci: Şi noi.

Domnul dr. A. Stern: Domnilor, studenţii scot un ziar ocazional. Am cetit şi eu acest ziar ocazional, care se chiamă „Cuvântul Studenţesc".

Dar am găsit acolo lucru caracteristic: studenţii se apără cu energie şi seriozitate contra imputării de a fi antisemiţi.

Domnul dr. N. Lupu: A învăţat bizantinismul de la guvern.

Domnul dr. A. Stern: Dar mai este încă ceva, domnilor; există şi un alt ziar studenţesc în Cluj, numit „Dacia Nouă".

Aceştia sunt ceva mai departe de noi, căci ei se află într-o provincie alipită, într-o provincie care până mai deunăzi, înainte de a veni viteaza armată română ca să-i alipească la sânul patriei mume, au fost şi ei robi şi persecutaţi de către un alt neam preponderent şi stăpânitor.

Ei bine, domnilor, este aşa de curios cum mintea omenească uită aşa de lesne trecutul! Abia reveniţi la autonomie, la independenţă, strânşi la sânul patriei mume, ei au uitat suferinţa robiei trecute şi se întorc ei acum în contra minorităţilor!

Acesta este un fenomen psihic care poate să surprindă pe cineva, pe cine nu cunoaşte mai profund cutele sufletului omenesc şi nu le poate urmări.

Cu toate acestea, ar fi datoria acelora dintre oamenii noştri politici cari înţeleg şi sunt convinşi că numai prin crearea unui sentiment de solidaritate naţională, de conştiinţă naţională, se poate organiza un stat, să stăruie ca să înceteze cu o oră mai înainte această zâzanie şi această dezbinare între diferitele elemente cari trebuie să organizeze noul stat al României Mari.

Ce zic, domnilor, aceşti rătăciţi tineri, în această gazetă „Dacia Nouă", care poate că a trăit numai viaţa unei roze, viaţă de o zi poate, nu ştiu dacă mai există, dar şi-a dat toată măsura mentalităţii ei în primul său număr?

Să-mi daţi voie să vă citesc din primul număr al ziarului.

Domnilor, vă spun încă odată: nu pun mare greutate nici pentru acest lucru. Tinerimea îşi însuşeşte lesne o lozincă drept ideal. Ea urmează mai puţin raţiunea şi nu experienţa, care vine să tempereze şi să călăuzească la drumul vieţii, dar urmează mai mult drumul inimii şi se încălzeşte pentru tot ce crede că este un ideal, deşi ar fi fals şi atunci poate să meargă chiar până la sacrificiul de sine.

Ei bine, aceşti tineri zic în acest ziar: „dacă ruşinea nu-i cuprinde – adică pe colegii evrei – şi vor continua a ne insulta aici în ţara noastră, îi vom strivi în sânge. Le vom sfărâma capetele ca la şerpii veninoşi şi le vom spulbera creierii în vânt!

A sunat ceasul când toţi cei ce se opun dezvoltării noastre naţionale vor fi stârpiţi ca lăcustele. Dacă nimeni nu ne face dreptate ne vom face noi!

Avem nevoie de cadavre la Institutul de Anatomie!..."

E ceva lugubru acest lucru şi dacă ar trebui să-l luăm în serios, am avea de ce să fim foarte îngrijoraţi şi foarte amărâţi, dar trec peste acest

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

lucru, care este numai o caracteristică pentru starea actuală de suflet, numai pentru o parte minimă a studenţimii.

Domnilor, în numele cui se face această mişcare?

În numele naţionalismului şi astfel se construieşte, în mod lent, o prăpastie între aceste două naţiuni: evreii şi naţionalismul. Dar aceasta este o prăpastie artificială. Naţionalismul acesta este un naţionalism fanatic şi reacţionar al domnului Cuza; este acel naţionalism care vrea să bage zâzanie între diferite naţionalităţi şi confesiuni ale aceluiaşi neam, este acel naţionalism care vrea să împiedice consolidarea şi refacerea naţiunii, organizarea ei, crearea acelei solidarităţi naţionale, a acelei conştiinţe, a acelei unităţi de conştiinţă naţională, de care este nevoie şi care formează singurul fundament temeinic al unui stat. Însă eu mă întreb: de ce studenţimea noastră ascultă de glasul domnului Cuza, care îşi datoreşte catedra şi premiul de la Academie unui îndrăzneţ plagiat?

O voce: Nu este adevărat! Nu este cazist, dar nu e adevărat!

Domnul dr. A. Stern: Dar domnilor, aceasta s-a dovedit înaintea justiţiei! Căci domnul Cuza a avut şi curajul să cheme în judecată pe acela care l-a acuzat de plagiat pe două coloane, şi a fost achitat de Curte, de acuzarea de calomnie. Prin urmare, plagiatul este judecătoreşte constatat.

Voci: Aceasta nu este adevărat.

Domnul dr. A. Stern: Acest domn Cuza... *(zgomote, întreruperi)*.

O voce: Aţi afirmat o inexactitate.

Domnul dr. Adolf Stern: Orice ar fi domnul Cuza şi oricât rău ar face, nu-mi plac personalităţile, voi să rămân pe terenul strict obiectiv. Dar atunci întreb pe domnii studenţi, pe studenţii aceştia, căci domnilor, pentru cinstea şi pentru fericirea ţării sunt între studenţi români majoritatea, cari prin sufletul, prin manifestările lor se opun acestui curent. Şi încă mai deunăzi am citit un apel al studenţilor din Bucureşti, care protestează în contra acestei mişcări a colegilor lor rătăciţi şi au deschis o listă invitând pe colegi să se înscrie în această listă toţi aceia cari în adevăr au dorit să înveţe carte, lăsând toate celelalte lucruri pe seama altor persoane mai bine chemate ca să se ocupe de politica ţării. Ei bine, eu întreb pe studenţi, acest grupuleţ de studenţi ce ascultă de sfaturile domnului Cuza, – iată îl numesc Cuza-Sadea – de ce ascultă de sfaturile dumnealui?

Dacă este vorba de naţionalism, apoi să le dau o altă pildă, să le dau eu naţionalismul unui savant român, să le arăt naţionalismul aceluia care o viaţă întreagă a luptat pentru ideea naţională, să le dau pildă acelui dascăl care este purtătorul strălucit al culturii române, pe profesorul Nicolae Iorga.

Este cineva din dumneavoastră care contestă autoritatea domnului Nicolae Iorga? *(Zgomot)*

Voci: Nu, nu este nimeni. *(Zgomot, întreruperi)*.

Domnul dr. Adolf Stern: Nu înţeleg vuetul pe care l-am creat când am calificat pe domnul profesor Nicolae Iorga.

Domnilor, ca savant şi ca purtător al culturii române nu m-am atins de dânsul ca politician, căci atunci s-ar fi putut naşte în rândurile partidelor politice, ar fi putut să nască între dumneavoastră voci de protestare.

Dar eu n-am făcut acest lucru.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Dar în ceea ce priveşte calităţile domnului Iorga, ca erudit, ca reprezentant vrednic şi ilustru al culturii române, cred că nu se va găsi nici unul din dumneavoastră care să-l conteste.

Ei bine, ştiţi ce zice domnul profesor Iorga în „Neamul Românesc" mai deunăzi cu privire la această nenorocită mişcare?

Să vă citesc: „O viaţă întreagă am dat lupta pentru afirmarea cât mai deplină a poporului român în ţara românească, şi de câte ori drepturile poporului meu au fost îngustate de o concurenţă neleală, am atacat fără cruţare pe acei cari s-au făcut vinovaţi de aceasta.

Dar niciodată n-am ales procesul deschis astfel înaintea pasiunilor populare, cari se pot trezi, dar nu supraveghează şi nu conduce. Iar, când e vorba de a împiedica revărsarea lui, sângele stropeşte pământul ţării.

Nebunilor nu le vorbim, dar pe cuminţii rătăciţi, îi rechemăm la conştiinţa lor şi pe guvernanţi la datorie."

Iată, domnilor, cum vorbeşte savantul Nicolae Iorga şi dacă îmi daţi voie să spun dacă e vorba de naţionalismul domnului Iorga, pe lângă toate însuşirile sale, de poli-istoric şi enciclopedist, mai este şi şeful Partidului Naţional-Democrat.

Şi fiindcă este vorba de naţionalism, să-mi daţi voie să vă reamintesc cari sunt şi vederile Partidului Naţional.

Şi sunt convins că dacă Partidul Naţional avea în acest Parlament aleşii săi, ei ar fi susţinut şi în acest Parlament vederile pe cari le-au exprimat în Adunarea de la Alba-Iulia.

Şi, domnilor, cred că e bine, ca pentru domerirea d-voastre, şi pentru domerirea rătăciţilor, să citesc aci proclamaţiunea Partidului Naţional, în adunarea din Alba-Iulia, ca principiu fundamental pentru înjghebarea României Mari.

Iată domnilor: „Deplina libertate naţională pentru toate popoarele conlocuitoare.

Fiecare popor se va instrui, administra şi judeca în limba sa prin indivizii din sânul său şi fiecare popor va primi drept de reprezentare în Corpurile legiuitoare şi la guvernarea ţării în proporţie cu numărul indivizilor ce-l alcătuiesc.

Egala îndreptăţire şi deplina libertate autonomă confesională pentru toate confesiunile din stat."

De ce, domnilor, aceşti studenţi şi mă adresez aici de-dreptul lor, de ce aceşti studenţi rătăciţi nu ascultă de aceste cuvinte şi de ce nu ascultă de cuvintele colegilor din capitala luminei, din capitala Franţei, sora noastră.

Aţi citit dumneavoastră adresa trimisă de preşedintele Asociaţiei studenţilor români din Franţa către studenţii din Bucureşti?

Este un apel nobil şi vibrator de sentimente înalte, care ne arată generaţia noastră, ca stând pe culmele civilizaţiei şi ale culturei.

O voce: La ce gazetă?

Domnul dr. A. Stern: În „Dimineaţa", pe care am primit-o azi, am citit acest apel care este o rază de lumină în bezna aceasta care ne înconjoară pentru o clipă, fiindcă sunt sigur că se va împrăştia, am această siguranţă.

Ce zic aceşti studenţi, ce zic tinerele noastre odrasle, cari trăiesc la Paris: „Domnule Director, departe de ţară...

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Domnul L. Moldovan: Iscăleşte numai unul?

Domnul dr. A. Stern: Veţi vedea cine. Este probabil că apelul colegilor studenţilor o să oprească şi o să cântărească mai mult decât vorbele mele.

Iată-l:

„Departe de ţară şi fără de putinţa de a avea amănunte şi control, am fost nedumeriţi de agitaţiunile antisemite întreţinute, mai ales de o seamă de studenţi. Acum, după ce ele par a fi devenit ironice, şi când ecourile lor ajung în valuri în acest occident îngăduitor şi înţelept, ne indignăm.

Studenţii români la Paris cu tot atâta dragoste de ţară ca şi cei de acasă, dar cu mai multă conştiinţă de drepturile noastre şi ale altora, şi în mijlocul acestei lumi civilizate, unde libertatea şi justiţia nu sunt vorbe goale, protestează contra agitaţiunilor antisemite.

Noi facem un cald apel către colegii noştri din ţară, rugându-i să înţeleagă că aceste agitaţiuni prejudecă grav situaţia internă a patriei noastre şi compromit serios reputaţiunea ei în străinătate. Dacă ar cunoaşte colegii noştri impresiunea penibilă produsă aici de bărbăţia lor şovinistă şi excesivă şi ruşinea – de ce să ocolesc cuvântul – pe care noi trebuie să o suportăm, şi-ar acoperi feţele şi ar cere linişte şi frăţească colaborare. Căci Franţa este ţara unde tactul politic şi pasiunea libertăţii au făcut din evreu un preţios element de propăşire naţională.

Să se gândească apoi studenţii că pământul ţării noastre a gemut destul, secole de-a rândul sub barbaria cotropitorilor şi a teroarei, ca să respire astăzi fiece colţ al lui atmosfera senină a bunătăţii şi a toleranţei.

Prea multe dureri au păţit acest învăţământ ca să nu-l ascultăm.

Preşedintele Asociaţiunii studenţilor români din Franţa, *Constantin Vişinoiu:*

Domnilor, mai nobile, mai frumoase cuvinte, nu au ieşit niciodată din gura cuiva. Şi de cine este iscălit acest apel? Mi se pare că s-a spus că este iscălit numai de o singură persoană. Da, o singură persoană; dar în ce calitate? De preşedintele Asociaţiunii studenţilor români din Franţa.

Nu este de ajuns aceasta ca să deştepte pe rătăciţii noştri tineri? Vor ei să continue a urma mai mult lozinca dată de către marele Pontif şi antisemitismului de la Universitatea din Iaşi şi de tagma lui? În această tagmă s-a mai înscris un alt domn, un domn cu numele neaoş românesc de Miltiades Cutava – neaoş român – care scoate la Constanţa un ziar cu titlul modest de „Strălucitorul“, şi în acest strălucit ziar dl Miltiades Cutava, gelos de laurii strămoşului său Miltiades, îmvingător al Perşilor, vrea să pună ţara românească la cale, şi în acest ziar îşi dezvoltă programul naţionalist.

Ei bine, domnilor, în privinţa acestor principii naţionaliste, este bine să dau citire la câteva puncte.

Voci: Nu ne interesează!

Domnul dr. A. Stern: Ba e foarte interesant.

În acest program domnul Miltiades Cutava ce propune pentru organizarea nouă a României Mari?

Iată cari sunt principiile „Strălucitorului“:

„Să se dea foc sinagogilor şi şcolilor – şi ceea ce nu vrea să arză, să se acopere cu pământ – aşa ca să nu se mai vază din ele nici piatră, nici moloz.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Şi casele să fie ruinate şi pustiite la fel, căci şi acestea servesc spre aceleaşi scopuri ca şi şcolile.

Să se ia de la ei toate cărţile de rugăciuni şi Talmudul, în care se învaţă aşa de multe nelegiuiri, minciuni, blesteme şi batjocuri.

Sub pedeapsă de moarte să li se interzică de a mai învăţa, fie în public, fie în ascuns.

Domnul M. Gh. Orleanu, preşedinte: Domnule doctor Stern, dl Cutava este niţel sărit din minte şi s-a deschis acţiune publică pentru ce a scris acolo.

Domnul dr. A. Stern: Sunt foarte fericit că interpelarea mea a avut acest bun ca să se afle că în contra acestui descreierat care propovăduieşte omorul, jaful şi incendiul, s-a deschis acţiune publică, dar el este numai unul din apostolii cari fac parte din cortegiul marelui pontif A.C. Cuza. Împotriva lor ce s-a făcut?

Domnilor, sunt în viaţa naţiunilor ca şi a indivizilor, curente cari dacă se ia atunci când sunt în fluxul lor, duc la prosperare, la fericire, la progres, dacă sunt neglijate sau rău întrebuinţate, abat din drum şi duc la pieire.

Domnilor, într-unul din aceste clipe, din aceste curente hotărâtoare, se găseşte astăzi România Mare şi este nevoie ca toţi fiii ţării să se unească ca să pună temelii solide viitorului acestei ţări.

Domnilor, acela care întrupează expresiunea cea mai înaltă a neamului, care reprezintă ideea cea mai curată a poporului român, Maiestatea sa, regele, în răspunsul la comisiunea Senatului, care i-a prezentat răspunsul la Mesajul de deschidere, a spus aceste cuvinte într-aripate. Şi cred că este bine să le citesc aci înaintea d-voastre, că concluzia cea mai bună a discursului meu în care am căutat să spun mulţam, dar nu multă, cred că este bine să vă amintesc aceste cuvinte regale rostite de pe Tronul României, căci dacă celelalte glasuri nu au puterea, nu au farmecul şi vraja ca să răspândească rătăcirea în care se găsesc studenţii, eu cred că aceste cuvinte ieşite din gura Maiestăţii sale, regelui vor trebui să aibă acest mare dar care ne lipseşte nouă.

Iată ce zice regele, domnilor, în această ocaziune solemnă:

„Împreună cu dumneavoastră sunt însufleţit de aceeaşi dorinţă a unei păci drepte şi statornice, care să ne îngăduie a închina toate puterile noastre pentru îndreptarea stărilor lăsate de război. Dar pe lângă pacea din afară, nu trebuie să pierdem din vedere şi pacea dinnăuntru atât de necesară sănătăţii şi propăşirii scumpei noastre ţări, fără de care orice am clădi ar fi lipsit de temelii solide. În acest scop fac din nou un călduros şi părintesc apel la toţi cetăţenii de pretutindeni fără deosebire de credinţă şi de stări sociale.

Avem nevoie de pacea externă, dar nu trebuie să pierdem din vedere nici pacea dinăuntru atât de necesară sănătăţii şi propăşirii scumpei noastre ţări".

Nu se va asculta oare nici glasul regelui? Eu, domnilor, am credinţa că da, fiindcă după cum am spus încă odată sunt un optimist incorigibil fiindcă acela care în viaţa lui nu este optimist, acela care nu crede în îndreptarea relelor, nu găseşte nici în sufletul său curajul să lupte pentru această îndreptare, de aceea domnilor termin.

O voce: Bine faci.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Domnul dr. Adolf Stern: Şi fiindcă aşa trebuie să se termine o întrebare, întreb dar guvernul: ce măsuri înţelege a lua pentru a opri această stare anarhică, pentru a pune capăt acestor excese, pentru a restabili ordinea şi pacea, pentru a asigura libertatea învăţământului şi garanta drepturile de om şi de cetăţean ale evreilor români.

Dacă guvernul liberal are interes să facă această operă de însănătoşire şi de împăciuire cerute de interesele vitale ale ţării, nu trebuie decât voinţă serioasă ca să o facă. Dacă va vrea va putea, lumea aşteaptă cu nerăbdare dovada acestei voinţe.

Domnul M. G. Orleanu, preşedinte: Domnul Bujor are cuvântul.

Domnul P. Bujor: Domnule preşedinte, domnilor deputaţi, prin o comunicare anterioară făcută în una din şedinţele Camerei, înainte de sărbătorile Crăciunului, am atras atenţia domnului ministru al instrucţiei asupra agitaţiilor studenţeşti de la Universitatea din Iaşi.

Atrăgeam în special atenţia asupra consecinţelor grave ce vor avea pentru ţara noastră aceste agitaţii în caz când, din cauza unei slăbiciuni condamnabile a autorităţilor superioare, nu se vor lua măsuri pe cât de bine chibzuite pe atât de grabnice şi energice.

Domnul ministru al instrucţiunii n-a găsit de cuviinţă să-mi răspundă atunci.

Cele spuse de mine în acea şedinţă s-au adeverit.

Agitaţiile studenţeşti s-au întins de atunci şi până azi din ce în ce mai mult, iar ieri, după cât sunt informat, ele au ajuns la violenţe sângeroase, aşa de dureroase pentru prestigiul Universităţilor noastre.

Crede oare guvernul că astfel de violenţe pot să ne arate în faţa lumei civilizate că pe o ţară de progres şi de cultură, aşa cum ne spunea alaltăieri, de pe banca ministerială dl ministru de externe că îi place străinătăţii civilizate să ne considere?

Eu cred că nu.

Astfel fiind, întreb guvernul şi, în special, pe dl ministru al instrucţiei, dacă n-a sosit momentul să pună capăt acestor agitaţii cari azi au luat un caracter cu adevărat anarhic.

Domnul Iamandi: O simplă întrebare dacă îmi permiteţi: întreb pe dl profesor Bujor, dacă este exact că la Iaşi, colegul său dl Borcea, membru al Partidului Ţărănesc şi fost ministru al instrucţiunii a dat dreptate acţiunii studenţilor şi mai mult decât atât dacă i-a îndemnat să plece pe stradă şi să facă propagandă antisemită. *(Aplauze).*

Domnul P. Bujor: Când s-a întâmplat lucrul acesta?

Domnul D. Iuca: Nu are nevoie de dată. *(Zgomot).*

Domnul P. Bujor: Dar lăsaţi-mă să vorbesc atunci.

Acuzaţi opoziţiunea de violenţă şi d-voastră faceţi acte de anarhie.

Domnilor, am auzit ieri de acest zvon. Eu până când nu voi vorbi cu domnul Borcea, pe care îl cunosc mai bine decât d-voastră, nu pot să cred...

O voce: Aţi afirmat d-voastră aici.

Domnul P. Bujor: Dar sunt infamii acestea. *(Zgomot, întreruperi).*

(Între domnii deputaţi ţărănişti şi din majoritate are loc un violent schimb de cuvinte).

Domnul M. G. Orleanu, preşedinte: Suspend şedinţa pentru 5 minute.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

La redeschidere.

Domnul M. G. Orleanu: Dl Bujor are cuvântul în continuare.

Domnul P. Bujor: Ca deputat şi ca membru al familiei universitare, mi-am făcut datoria, atrăgând pentru a doua oară atenţia guvernului asupra acestei anarhii.

Dacă guvernul nu va lua nici acum măsurile energice impuse de situaţia actuală gravă, atunci voi fi drept să cred că informaţiile ce le am şi cu ocazia scandalului de ieri la Universitatea de aici, din Bucureşti, sunt adevărate, adică că studenţii sunt îngăduiţi de autorităţile superioare, reprezentantul Ministerului Instrucţiei fiind faţă la acest scandal, a avut o atitudine pasivă şi îngăduitoare, iar armata simţind această atitudine n-a putut împiedica violenţele până la sânge, comise asupra studenţilor evrei şi după cât aflu în ultimul moment şi asupra studenţilor creştini.

Ca profesor, mă doare în suflet când văd că studenţii sunt, în bună parte, victima unor rău sfătuitori cari trebuie traşi la răspundere şi victima lipsei de curaj şi a îngăduinţii autorităţilor superioare.

Soluţia?

În prima linie, soluţia cea mai cuminte şi mai eficace pentru potolirea acestor agitaţii e ca toate instituţiile universitare, adică laboratoarele, clinicile, bibliotecile, seminariile şi căminurile să fie dotate cât mai grabnic cu fondurile necesare pentru a satisface accesul marelui număr de studenţi, cari bat la poarta acestor instituţii, mai ales de la război încoace de când acest număr a crescut enorm de mult faţă de mijloacele pe cari aceste instituţii le aveau înainte de război şi cari azi sunt cu totul insuficiente.

Şi noi, profesorii universitari, şi studenţii chiar, cerem de ani de zile sporirea mijloacelor de lucru ale Universităţilor noastre.

Cu simple promisiuni pe care şi actualul ministru de instrucţie le dă şi cu mai multă prisosinţă nu se vor putea curma neajunsurile de cari sufăr Universităţile noastre şi cari, în mare parte sunt şi cauza tulburărilor anarhice de azi.

În a doua linie, studenţii trebuie convinşi de guvern, singurul care poate hotărî definitiv dacă revendicările lor din punctul de vedere politic pot fi sau nu admise.

Şi se vor convinge uşor când prima nevoie va fi satisfăcută, adică când toţi studenţii vor avea cu prisosinţă locuri în toate instituţiile culturale ale Universităţilor noastre.

Ţara noastră, la momentele critice de azi, trebuie să facă cele mai mari sacrificii pentru intensificarea culturii.

Cu elemente slab pregătite în Universităţile noastre din cauza lipsei de mijloace, nu se va putea face niciodată acea refacere, economică şi morală de care ţara are absolută nevoie pentru a nu ajunge la ruină completă şi la anarhie.

(Aplauze pe băncile Partidului Ţărănesc.)

Domnul dr. Jianu: Dar soluţia imediată?

Domnul P. Bujor: Soluţia imediată la bugetul viitor. Dacă ni se va promite că de la bugetul viitor se vor înzestra Universităţile cu cele necesare şi pentru lucrul şi pentru traiul studenţilor, atunci aceasta va fi soluţia cea mai apropiată.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Domnul Simion Mândrescu: Domnilor deputaţi, în interpelarea în chestiunea mişcărilor studenţeşti, pe care am avut onoarea să o adresez domnului ministru al instrucţiunii şi pe care voi avea plăcerea să o dezvolt mâine înaintea d-voastre, mă voi ocupa pe larg şi îmi voi fixa punctul meu de vedere în această chestiune.

Pentru astăzi mă mărginesc să relev o greşeală mare de neiertat, pe care o face domnul Stern şi pe care a făcut-o cu bună ştiinţă.

Este aproape de mintea fiecăruia, că nici un om cu minte nu poate să se bucure de excese *(aplauze pe băncile majorităţii)*, şi că excesele le regretăm cu toţii *(aplauze pe băncile majorităţii)*

Dar este o mare nedreptate – pentru mine ca om nu numai ca profesor şi deputat român – e o mare nedreptate ce o face dl Stern, când toată vina acestor incidente regretabile în manifestarea unor sentimente explicabile, o aruncă în spinarea şi în sarcina studenţimei române. *(Aplauze prelungite pe băncile majorităţii).*

Domnul Dănescu: Aplaudă Lupule! *(Ilaritate).*

Domnul Simion Mândrescu: Cu toţii ştim că de la început au fost două tabere distincte şi fiind tabere s-au putut face greşeli de o parte şi de alta. Şi dacă este să căutăm vinovaţii şi să fim drepţi, atunci îi putem găsi şi de o parte şi de alta; asta este dreptatea. *(Aplauze pe băncile majorităţii).*

Voi cerceta altă dată aceste lucruri, nu vreau să amintesc astăzi de cei cari au pornit încăerările la Cluj, ci voi aminti numai de ceea ce s-a petrecut ieri, nu mai departe, în Universitatea din Bucureşti. Studenţimea noastră universitară din Bucureşti a fost cea mai calmă din toate universităţile din ţară.

Voci: Aşa este.

Domnul Simion Mândrescu: Şi pentru că ea e mai departe de ceea ce ne doare aşa de mult pe toţi, de ceea ce există la alte universităţi într-o măsură prea mare...

Domnul dr. Lupu: Ce este aceea care vă doare pe toţi?

Domnul Simion Mândrescu: Vei afla mâine. Ne doare că domnul dr. Lupu într-o chestiune aşa de delicată naţională, nu se astâmpără... *(Aplauze pe băncile majorităţii).*

Domnul dr. Lupu: D-le Mândrescu eu nu cunosc... decât cetăţeni români, nu cunosc deosebire de confesiuni. Prin urmare, te rog precizează ce te doare. *(Zgomot).*

Domnul Simion Mândrescu: Ce mă doare vei vedea mâine, când îmi voi dezvolta interpelarea.

Studenţimea universitară din Bucureşti a fost cea mai calmă şi am fost în mijlocul ei, şi au venit şi ei la mine. Erau hotărâţi ca oameni de ordine să-şi reia în linişte cursurile şi au şi început. Ieri la intrarea în Universitate, spiritele fiind bine înţeles agitate, au dat peste grupuri compacte de studenţi evrei veniţi cu gândul de a strica această hotărâre, probabil, căci altfel nu-mi pot explica de ce studenţimea română a ieşit de acolo aşa cum nu se poate ieşi decât din alte localuri, bătuţi şi plini de sânge. Jurnalele au denaturat lucrurile şi de aceea le restabilim.

Studentul Lungulescu din anul I de drept, a fost bătut cu bastonul şi cu boxul în faţă şi în cap şi a venit de mi s-a plâns şi m-a rugat să ridic

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

chestiunea înaintea dumneavoastră. Acestea sunt chestiuni regretabile. Prin urmare, greşeala mare pe care o face dl Stern, e de a arunca toată vina acestor excese numai în spinarea şi în sarcina studenţimii române. Şi apoi mai răspund unei alte greşeli pe care o face şi în interpelarea d-sale de rândul trecut intitulând pe cei cari manifestau exprimând un sentiment măreţ naţional, huligani, după cum mai înainte îl numise pe domnul Cuza, expresiune care nu este permisă unui om cult şi mai ales nu e permis să se pronunţe asemenea cuvinte în Parlament.

Domnul Stern caută să explice această mişcare studenţească ca o pornire venită de la Iaşi, de la huliganul Cuza. Doamne Dumnezeule domnilor, dar este posibil o asemenea falsificare *(domnul dr. Lupu îşi face cruce)*. Nu-ţi face cruce, domnule doctor Lupu, sau mai bine faci că-ţi faci cruce căci altfel m-ai face să bănuiesc că în dosul numelui d-tale de Lupu se ascunde un Wolf oarecare. *(Aplauze, râsete)*.

Nu domnilor, un sentiment pe care îl împărtăşeşte o studenţime românească întreagă nu poate ieşi de la un singur om. El se naşte dintr-un sentiment general românesc. *(Aplauze)*.

E o îngrijorare de viitorul cultural al nostru. De starea intelectualităţii noastre şi mâine voi explica toate acestea. *(Aplauze)*.

Domnul dr. N. Lupu: Aceasta voiam *(aplauzele majorităţii)* ca să ştim unde e autorul.

Domnul S. Mândrescu: Merg mai departe: Domnul Bujor a încercat să ne dea reţete. Eu respect reţetele date de colegi pentru că ştiu că sunt cu sufletul printre studenţime chiar dacă altă dată merg şi pe alte căi. Dar eu în locul Domniei sale aş fi dat o altă reţetă.

Aş fi rugat pe domnul Stern, ca împreună cu ai Domniei sale, să intervină pe lângă studenţii evrei să se pună de acord cu sentimentele noastre şi cu studenţii noştri şi să nu mai provoace *(aplauze)* după cum noi vom interveni pe lângă studenţii noştri să se pună de acord cu interesele generale ale ţării. *(Aplauze, zgomot, întreruperi)*.

Şi aş mai fi dat o reţetă, ca domnul Stern în bună înţelegere cu domnul Bujor şi cu ceilalţi să roage pe domnul Borcea şi alţi ţărănişti, să nu se mai amestece acolo unde nu trebuie să se amestece. *(Aplauze prelungite)*.

Domnul M. G. Orleanu: Domnul Moldovan are cuvântul.

Domnul Leonte Moldovan: Domnilor deputaţi, nu m-am urcat la această tribună ca să aduc învinuiri, ci am venit să fac anumite constatări. În rândul trecut, când domnul doctor Stern a luat cuvântul pentru anumite excese studenţeşti din trecut, nu am voit să iau cuvântul, nu am voit să mă amestec într-o discuţie care privea, mi se părea mie, o mişcare pur studenţească. Dacă totuşi astăzi iau cuvântul, este pentru că am convingerea că alături de mişcarea studenţească mai este şi o altă mişcare cu caracter politic.

Domnilor deputaţi, este adevărat că ori s-au întâmplat din nou excese la Universitatea din Bucureşti, excese pe cari noi toţi le-am regretat şi pot să-l asigur pe colegul nostru, doctorul Lupu, că înainte de Crăciun am căutat personal, împreună cu domnul doctor Angelescu, ministrul instrucţiunii, să stăm de vorbă cu reprezentanţii anumitor universităţi din ţară, ca să găsim posibilitatea de a înlătura orice excese, orice dezordine, orice

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

neînţelegeri. Aşa că în chip individual am căutat să dau concursul pentru a evita pe viitor asemenea regretabile excese.

N-am reuşit, sau nu s-a putut reuşi.

Dar, domnilor, ieri nu au fost numai bătăile de la Universitate cari au fost de toată lumea de bună credinţă regretate, dar ori s-a produs o solidarizare a întregei populaţiuni evreieşti din oraşul acesta alături de studenţime, şi mişcarea în loc să rămână îngrădită în marginele Universităţii, ea s-a întins în tot oraşul Bucureşti. Şi ieri şi astăzi prăvăliile cetăţenilor noştri din oraş au rămas închise.

Iată ce m-a făcut pe mine să mă urc la această tribună. Se cere de la noi calm, se cere de la noi îngăduială, se cere de la noi prudenţă, dar dacă se cer toate acestea, să nu ni se ceară ca să tolerăm şi provocaţiunile. *(Aplauze prelungite).*

Domnul dr. N. Lupu: Iar hoţul de păgubaş.

Voci: Jos, jos, Wolf.

Domnul Leonte Moldovan: Eu am ascultat pe doctorul Stern în dezvoltarea interpelării sale astăzi, l-am ascultat într-un moment când, cuprins de elan, vorbea de un viitor fericit al acestei ţări, la care să contribuie toţi cetăţenii de orice confesiune din această ţară şi am zis: Da, este o vorbă cuminte, cu o singură condiţie ca ea să vină din fundul inimei şi să fie sinceră. *(Aplauze).*

Dar, domnilor, întreb: ca să fie sinceră, nu trebuie să fie numai pe buze, ci trebuie să fie tradusă în fapte şi să-mi răspundă doctorul Stern, ce măsuri a luat ca să împiedice aceste demonstraţiuni a cetăţenilor civili, în contra taberei româneşti ca să o numesc aşa, cari se fac prin închiderea prăvăliilor 2 zile consecutive?

Când în 1919 s-a publicat decretele legi prin cari se dădea încetăţenire tuturor evreilor din ţară, am scris în ziarul nostru din Brăila: Acuma sunteţi chemaţi să colaboraţi la mărirea acestei ţări, învăţaţi să faceţi politică fiincă sunteţi noi veniţi în tabăra politică, ca să faceţi politică reală pentru ţara aceasta, trebuie să nu mai staţi în organizaţiile voastre pe cari le aveaţi înainte, nu mai este nevoie, nu mai este necesar pentru voi ca să aveţi societăţi, sau alte instituţiuni, cari vă garantau atunci, dar cari sunt absolut de prisos acuma; veniţi cu dragă inimă la noi, intraţi în orice partid politic veţi voi, luptaţi cu toţii umăr la umăr cu noi, pentru a rezolva toate problemele câte apasă pe umerii acestei ţări.

N-aţi făcut, sau nu s-a făcut? Rău a făcut. Au trecut 4 ani de atunci, dar evreii n-au învăţat să facă politică, sau dacă fac politică nu o fac pentru rezolvarea nevoilor şi greutăţilor noastre, ci pentru apăsarea şi mărirea acestor greutăţi. *(Aplauze).*

Dar, domnilor, să venim la chestiunea studenţească. Rău se face, şi aceasta este a nu studia o problemă în fundamentul ei când se zice că un singur om, Cuza de la Iaşi, poate să mişte pe toată suprafaţa României întregite populaţia studenţească de la toate universităţile.

Nu poate să fie un om care duce această mişcare. Trebuie să fie o cauză mai generală care mână la excese această studenţime românească? Şi să-mi îngăduiţi să vă spun.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Am întrebat câţiva colegi, profesori universitari, cari mi-au dat ceva date. Şi iată: se găsesc la Universitatea din Iaşi, la Electrotehnică 80% evrei, şi numai 20% de alte confesiuni, ca să nu zic naţionalităţi; 60% la Medicină, 40% la Drept, 20-30% la Litere, şi 65-75% la Liceul Naţional din Iaşi; iar la Cernăuţi, din 1.300 de studenţi sunt 300 români, 150 de alte naţionalităţi, iar restul evrei. Acuma, d-lor, nu sunt eu, şi proporţia pe care vă o spun aci este aceeaşi la Cluj, nu cunosc pe cea din Bucureşti, încă odată repet, nu sunt eu acela care să vin şi să zic că evreii n-au drept câtă vreme sunt cetăţeni ai acestei ţări.

Dar îngăduiţi-mi să întreb un lucru: Aceşti români, 13 milioane de români în această ţară, când se văd ei micşoraţi la un procentaj foarte redus, n-au dreptul cel puţin să fie mâhniţi, şi noi de aci nu avem dreptul, reprezentanţii acestei ţări, să ridicăm cuvântul şi să cerem măsuri ca în aceeaşi proporţie să se dea şi românilor satisfacţia cuvenită? *(Aplauze).*

Războiul a produs multe greutăţi. La alţii au produs şi multe bunătăţi. Noi am luptat pe front, ziceţi că au luptat şi evrei, foarte bine, în proporţie mai redusă, fiindcă erau şi în număr mai redus.

Dar este incontestabil că, din punct de vedere al pregătirii economice, ei au fost totdeauna şi astăzi sunt superiori nouă. Şi atunci ce se întâmplă? Mai bine dotaţi materialmente, au intrat, fiindcă au avut posibilitatea bănească, în universităţi la toate facultăţile şi s-au văzut atunci ai noştri, aceia cari au păstrat această ţară din vechime, aceia cari au mărit acum această ţară prin atâta sânge vărsat, s-au văzut strâmtoraţi cum s-a văzut odată strâmtorat nu ştiu care animal de un oarecare animal pe care l-a primit în groapă.

Ei! Cel puţin lăsaţi tineretului nostru dreptul de a fi mâhnit şi dreptul de a se gândi la viitorul său. *(Aplauze).*

Domnul dr. N. Lupu: Aşa se aşează viitorul ţării cu lucruri de astea?

Domnul Leonte Moldovan: Viitorul acestei ţări este în mâna acelei tinerimi şi ea o va ţine, căci noi ne vom duce. *(Aplauze).*

Şi dacă d-voastră, conştienţi şi de bună credinţă, vă preocupaţi de viitorul acestei ţări, trebuie să vă puneţi umăr la umăr toţi acei de bună credinţă şi să fii şi d-ta de bună credinţă domnule Lupu dacă vrei să faci un serviciu ţării. *(Zgomot, întreruperi).*

Domnilor, problema este prin urmare mult mai largă şi mult mai generală. Nu este vorba de a împiedica o bătaie în universitate, este vorba de a se apropia două suflete, este vorba de a apropia sufletul evreiesc de sufletul nostru pentru ca împreună să putem colabora la mărirea acestei ţări, dar pentru aceasta, domnule dr. Lupu, să fii de mai multă bună credinţă, decât eşti.

Domnul dr. N. Lupu: Măcar de ai avea d-ta jumătate din buna mea credinţă!

Domnul Leonte Moldovam: Domnule doctor, eu iau act de buna d-voastră credinţă, dar trebuie să constat ca numai buna credinţă nu ajută la nimic, când e lipsită de tact pentru a o realiza.

Domnilor, treceţi peste gândul dumneavoastră de fiecare zi, treceţi peste gândul de partid din fiecare moment şi căutaţi de vă puneţi la lucru,

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

pentru ideile mai generale decât acelea cari privesc imediata necesitate a partidului dumneavoastră.

Domnilor, ajung la o ultimă chestiune. Domnul dr. Stern în comunicarea pe care a dezvoltat-o adineaori, făcea învinovăţiri guvernului că nu ia măsuri să astâmpere pe studenţi.

Domnilor, e adevărat că guvernul a făcut tot posibilul ca să aducă pacea şi poate că ar fi reuşit, dacă intenţiile lui n-ar fi fost sabotate dintr-o altă parte. Dar aş întreba pe domnul dr. Stern, de ce nu a cerut guvernului ca să ia drastice măsuri ca populaţia evreiască civilă să-şi deschidă imediat prăvăliile, pentru ca ea să dea cel dintâi semnalul că doreşte să trăiască cu noi în linişte, să colaboreze cu noi, ca împreună să reuşim de a împăca cele două tabere studenţeşti.

Până atunci, aş cere un lucru, ca populaţia civilă să nu demonstreze alături de studenţii evrei, ci să caute prin mijloace de cuminţenie şi mijloace de prevedere, să dea concurs tuturor organelor, cari pot să aducă linişte în această ţară şi numai atunci vor fi făcut o operă cuminte.

Până atunci, domnilor, să mă iertaţi, dacă protestez în contra tuturor demonstraţiilor ce s-au făcut în contra mişcărilor studenţeşti, pe cari repet, dacă din punct de vedere al exceselor le condamn, din punct de vedere al nevoilor de cultură al neamului românesc, trebuie să fie satisfăcute, fiindcă nu cred că mii de studenţi se mişcă de hatârul cuiva, ci numai de nevoile lor.

Atâta aveam de zis, şi rog acum şi pe domnul ministru al instrucţiei, cu care am avut onoarea să vorbesc înainte de Crăciun, să binevoiască a face toate sforţările necesare ca să înmulţească căminele, să înmulţească cantinele, să înmulţească bursele, să doteze laboratoarele şi celelalte instituţiuni de cultură şi în aceeaşi proporţie numerică, să dea satisfacţie elementului românesc. *(Aplauze).*

Domnul M. G. Orleanu, preşedinte: Domnul ministru al instrucţiunii are cuvântul.

Domnul dr. C. Angelescu, ministrul instrucţiunii: Domnilor deputaţi, să-mi daţi voie să încep cu ultimele cuvinte ale domnului dr. Stern. Domnia sa spunea că dacă declaraţiunile făcute atât de domnul prim-ministru, cât şi de noi ceilalţi miniştri, acum două luni, că vom căuta să împiedicăm mişcarea studenţească şi tulburările cari s-au manifestat la universităţi nu au corespuns realităţii faptelor.

Domnilor, am făcut tot ce este omeneşte posibil, am aci înaintea mea acest dosar cu documente pe care voiesc să vi-l cetesc şi veţi vedea că ne-am preocupat de aproape de această chestiune şi am făcut tot ce era posibil să se facă.

Domnilor, înainte de vacanţă, am chemat la Bucureşti pe toţi rectorii şi pe toţi decanii de la facultăţile noastre şi am avut cu ei o convorbire foarte lungă şi ne-am sfătuit împreună asupra măsurilor cari trebuiau luate ca să împiedicăm aceste manifestări, aceste turburări, cari desigur fac rău şi culturei naţionale şi fac rău şi ţării noastre.

Şi, domnilor, au venit la Bucureşti toţi decanii – şi regret, că domnul Borcea, care era decan al Facultăţii de Ştiinţe, d-sa nu a venit.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Domnilor, iată, am aici comunicatul rectorilor şi decanilor. Ei au emis părerea următoare – nu vă cetesc întreg comunicatul, ca să nu vă obosesc, vă cetesc numai punctele principale – au emis părerea ca să se revizuiască toate înscrierile făcute la facultăţi şi toţi aceia cari se vor găsi în neregulă cu înscrierile, să fie eliminaţi.

Un alt punct important pe care l-au cerut studenţii noştri şi pe care l-au adoptat rectorii şi decanii a fost ca toţi studenţii străini cari au venit din Galiţia, din Polonia, din Ungaria să nu mai fie primiţi la universităţile noastre, căci cei mai mulţi nu au actele lor în regulă. S-a admis deci şi acest punct.

Au mai cerut, domnilor, studenţii, ca bursele cari se dau în străinătate precum şi valuta care se dă acestor studenţi, să fie examinate de aproape, căci trebuie să ştiţi, că anul trecut s-a dat valută pentru 68.000.000 lei în străinătate la studenţii cari făceau nu numai studii cari nu se fac în ţară, dar făceau dreptul, ştiinţele, literele sau medicina, studii cari se puteau face şi aci la noi în ţară.

Toate acestea s-au revizuit anul acesta de o comisiune la Ministerul de Finanţe şi s-a suprimat valuta tuturor studenţilor cari erau în această categorie.

Va să zică şi acest punct a fost rezolvat de către decani şi rectori.

Erau însă, domnilor, puncte pe cari nici decanii, nici rectorii, nici noi, nu puteam să le admitem. Unul din aceste puncte era acel faimos „numerus clausus“ de importaţiune străină, de importaţiune ungurească, pe care nimeni nu poate să-l admită. Nici un om, care are răspundere şi dă seama de marile interese ale ţării, nu poate să admită acest „numerus clausus“. *(Aplauze)*.

Domnul dr. N. Lupu: Aţi aplaudat pe domnul Moldoveanu, care aproba „numerus clausus“ şi acum aplaudaţi pe domnul ministru.

Domnul V. Madgearu: Sunt două grupuri, unul mai mic aici şi unul mai mare acolo.

Domnul I. G. Duca, ministrul de externe: În această chestiune sunt alţii cu două feţe.

Domnul dr. C. Angelescu, ministrul instrucţiunii: Ca să vedeţi şi d-voastră că şi studenţii sunt până la oarecare punct de altă părere, acum este faptul că ei au revenit asupra acestui punct, au renunţat la „numerus clausus“ pentru anul acesta şi voiesc să se aplice „numerus clausus“ numai de la toamna viitoare.

Încă odată declar: nu se poate admite „numerus clausus“. Putem să eliminăm pe acei cari sunt înscrişi în mod neregulat – şi sunt mulţi – la universităţile noastre. Putem să eliminăm pe străinii de cari vă vorbeam adineauri, dar nu se poate face – şi am spus studenţilor cari au venit la mine – deosebire între cetăţenii aceleiaşi ţări. *(Aplauze)*.

Domnilor, eu am mai decis cu decanii şi rectorii ca să se intervină să se trimită cadavre de evrei la facultăţile noastre de medicină; am intervenit şi personal pe lângă secretarul Uniunei izraelite, am intervenit pe lângă domnul Bercovici care este preşedintele Societăţii Sacre. Din nenorocire, domnilor, şi trebuie să o spun cu regret, până acum nu au trimis. Aceasta este o mare greşeală, căci înlesnea foarte mult rezolvarea chestiunii.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Iată acum, domnilor, cum se termină comunicatul rectorilor şi decanilor:

„Autoritatea universitară reprezentată prin decani, rectori şi Senatul universitar, ferm hotărât de a menţine ordinea şi disciplina dintre studenţi, în Universitate şi în afară, va aplica cu toată rigoarea legile, regulamentele şi dispoziţiunile relative la penalităţile de aplicat acelor studenţi cari vor încerca să turbure mersul normal al învăţământului".

Am comunicat câteva zile în urmă, la 18 ianuarie, decanilor, prin această adresă pe care o am aci, ca să aducă la îndeplinire ceea ce s-a stabilit în conferinţa care a avut loc la Ministerul Instrucţiunii. Am aci această comunicare, este inutil ca să o mai citesc.

Dar, zicea adineauri domnul dr. Stern, că nu am făcut lucru mare, că nu am făcut ceea ce trebuia.

Domnul dr. N. Lupu: Eu vă spun că în politică se judecă după rezultate, şi dacă d-ta, după toate sforţările, nu ai putut să faci decât lucruri atât de neînsemnate, trebuie să pleci de acolo.

Domnul I. G. Duca, ministrul de externe: Am să-ţi reamintesc această formulă.

Domnul dr. C. Angelescu, ministrul instrucţiunii: Domnilor, eu ca ministru al instrucţiunii trebuie să mă ţin de legile şi regulamentele cari le am la minister. Iată ce spune această lege: „Pedepsele studenţilor se vor putea aplica de decani, rectori sau Senatul universitar, după regula stabilită prin regulamentul de ordine şi disciplină".

Va să zică rămâne acest punct, în ceea ce priveşte interiorul Universităţii, că ministrul instrucţiunii, în puterea acestei legi, nu are dreptul să se amestece în Universitate, pentru că autonomia universitară îl impiedică să intervină direct. Rectorii împreună cu Senatul universitar sunt aceia cari trebuie să ia măsuri. Mai mult decât atât, iată ce spune art. 65: „Pentru abaterile comise în afară de cuprinsul Universităţii, de către studenţi, aceste pedepse vor putea fi aplicate şi de ministru, însă luându-se avizul Senatului universitar".

Va să zică chiar turburările din afară, nu pot fi pedepsite de mine fără avizul Senatului universitar, nu am dreptul să pedepsesc un singur student pentru turburări din afară, fără să cer prealabil acest aviz. Pentru ce v-am citit acestea? Pentru ca să vă arăt că autonomia universitară nu-mi dă dreptul să intervin decât numai prin Senatul universitar şi prin rectorii şi decanii facultăţilor.

Ori, domnilor, am aicea un teanc de telegrame de la 18 ianuarie şi până astăzi. Din ele se poate vedea ce am făcut. La 18 ianuarie, înainte de a se deschide Universitatea, am trimis următoarea telegramă rectorilor:

„Rog luaţi măsurile cele mai energice pentru ca Universitatea să se deschidă în linişte şi cursurile să poată fi urmate de toţi studenţii, contra acelora cari turbură ordinea procedaţi cu toată rigoarea".

A doua telegramă tot la 18 ianuarie, trimisă rectorilor:

„Urmând a se deschide cursurile universitare, rugăm să binevoiţi a aduce la îndeplinire deciziunile consfătuirii rectorilor şi decanilor.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Constituiţi urgent comisiunile pentru cercetarea înscrierilor în facultăţi şi cari să studieze situaţia generală a studenţilor, interveniţi pentru soluţionarea chestiunii cadavrelor.

Rugăm ca împreună cu Senatul să luaţi măsurile cele mai energice pentru ca cursurile să se facă în linişte cu toţi studenţii.

Contra celor ce turbură ordinea înăuntru şi afara Universităţii, veţi aplica cu cea mai mare rigoare sancţiunile prevăzute de legi şi regulamente".

Iată o altă telegramă adresată către toţi rectorii Universităţilor, la 20 ianuarie:

„Ca completarea telegramelor anterioare: Luaţi măsurile cele mai energice pentru ca la deschiderea Universităţii cursurile să urmeze în linişte cu toţi studenţii. Ministerul nu poate admite să se reînnoiască turburările, deci se impun măsuri riguroase contra tuturor acelora cari turbură ordinea.

Puneţi în vedere studenţilor gravitatea consecinţelor ce pot avea pentru ei măsurile pe cari vom fi forţaţi să le luăm".

Vedeţi, prin urmare, domnilor, că am făcut tot ce e posibil, ca ministru, rămânând ca Senatul universitar şi rectorii, cari sunt chemaţi să aplice legea, să ia măsuri în Universitate şi afară din Universitate.

Iată o altă telegramă adresată domnului Iacobovici:

„Rog afişaţi la toate facultăţile măsurile ce veţi fi obligaţi a lua în caz de turburări şi arătaţi studenţilor urmările grave la care se expun".

Domnul dr. N. Lupu: Vă credem, domnule ministru, nu mai aveţi nevoie să le citiţi pe celelalte.

Domnul I. G. Duca, ministrul de externe: Nu eşti numai d-ta domnule Lupu, în ţara aceasta, ci trebuie lămurită toată lumea.

Domnul dr. C. Angelescu, ministrul instrucţiunii: Mai mult decât atât, mi s-a spus că sunt antisemit.

Eu, domnilor, nu sunt nici antisemit, nici filosemit, ci sunt român înainte de toate.

Domnul dr. N. Lupu: Nu numai că eşti român, dar eşti unul dintre cei mai bogaţi români. *(Mare ilaritate)*.

Domnul dr. C. Angelescu, ministrul instrucţiunii: Vă pare rău de aceasta?

Domnul dr. I. Jianu: Dumneata eşti unul din românii cei mai bogaţi în sentimente româneşti.

Domnul dr. C. Angelescu, ministrul instrucţiunii: Iată altă telegramă, adresată la toţi rectorii.

Domnul dr. N. Lupu: Nu mai citiţi, domnule ministru, căci vă credem că aţi trimis telegrame.

Domnul I. G. Duca, ministrul de externe: Este util să se lămurească opinia publică.

Domnul dr. N. Lupu: Domnule Duca, dumneata dacă ai fi în locul domnului Angelescu, ai citi toate aceste telegrame? De ce vrei să compromiţi astfel pe colegul dumitale?

Domnul I. G. Duca, ministrul de externe: Vă rog lăsaţi asemenea intrigi, cari sunt şi ridicole.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Domnul dr. C. Angelescu, ministrul instrucţiunii: Mai citesc o singură telegramă.

Voci: Toate, toate.

Domnul dr. N. Lupu (părăsind incinta): Când vei termina cu telegramele viu şi eu înapoi.

Voci: Fugi de adevăr.

Domnul dr. C. Angelescu, ministrul instrucţiunii: Domnilor, domnul Bujor, adineaurea m-a acuzat că nu am făcut ceea ce trebuia.

Aveam datoria să arăt înaintea d-voastră că am făcut tot ce omeneşte era posibil, cum ziceam şi la începutul cuvântării mele.

Nu vă mai citesc celelalte telegrame, toate sunt în acelaşi sens; am invitat rectorii să ia măsurile pe cari legea învăţământului şi autonomia universitară îi obligă să ia în aceste cazuri.

Prin urmare, vedeţi că am făcut ca ministru tot ce este posibil pentru a interveni acolo unde trebuia, adică la Senatul universitar şi la rectori, ca ei să ia măsurile cele mai energice, pentru ca toţi studenţii să fie primiţi la Universitate şi pentru ca măsuri să fie luate în contra acelora ce turbură liniştea.

Zicea adineaorea domnul Bujor, că soluţiunea acestor manifestaţiuni şi tulburări ar depinde în prima linie de dotarea Universităţilor noastre. Aşa este.

Şi eu sunt în acestă privinţă de părerea domnului Bujor.

Universităţile noastre lasă foarte mult de dorit.

Universităţile din Bucureşti şi Iaşi abia ajungeau pentru România veche dinainte de război, aşa că astăzi sunt absolut insuficiente ca clădiri, căminuri, laboratorii anexe etc. şi dotarea lor trebuie să ne preocupe în prima linie şi m-am preocupat. Să nu creadă domnul Bujor că am aşteptat să vină dumnealui la această tribună ca să iau măsurile necesare. *(Aplauze)*. Are probă domnul Bujor că m-am preocupat de aproape de chestiunea învăţământului. Domnia sa ştie că am colindat întreaga ţară, silindu-mă ca în fiecare comună să clădească câte o şcoală. *(Aplauze prelungite)*.

(Domnul dr. Lupu întrerupe)

Domnule Lupu, de ce să nu o spui, nu zic că le-am făcut eu, le-au făcut ţăranii, eu am dat numai impulsiunea necesară, ca român am crezut că este de datoria mea, ca să colind ţara şi să nu stau pe acest fotoliu fără ca să fac nimic. *(Aplauze, strigăte de brave)*

Domnul dr. N. Lupu: Domnule ministru, când vă adresaţi mie, daţi-mi voie să vă răspund două cuvinte. *(Zgomot, întreruperi)*

Domnul dr. C. Angelescu, ministrul instrucţiunii: Domnule Lupu, îmi veţi răspunde pe urmă.

Domnul dr. N. Lupu: Constat că vă temeţi de răspuns. *(Zgomot, întreruperi)*

Domnul dr. C. Angelescu, ministrul instrucţiunii: Ziceam, domnilor, că am căutat să dau o impulsiune ca să se clădească cât mai multe şcoli în comunele rurale; căci dacă universităţile stau rău, apoi şi învăţământul primar stă foarte rău.

Voci: Mai rău!

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Domnul dr. C. Angelescu, ministrul instrucţiunii: Într- adevăr, cum spuneţi dumneavoastră, şi mai rău! De aceea am căutat să dau o impulsiune puternică în această direcţiune.

Dar, dumneavoastră, opoziţia, negaţi din nenorocire acest lucru.

Însă, nu e mai puţin adevărat, că ţărănimea a înţeles acest lucru şi anul acesta a început să construiască două mii de şcoli. *(Strigăte de bravo, aplauze prelungite).*

Domnul dr. N. Lupu: Contribuţiile acestea date de ţărani au fost silite căci a venit ţăranul să se plângă că jandarmul l-a silit. *(Zgomot, întreruperi).*

Domnul dr. C. Angelescu, ministrul instrucţiunii: Noi, oligarhii din Partidul Liberal, am dat anul acesta 200.000.000 în lemne din pădurile statului numai pentru clădirile şcolare. *(Aplauze prelungite, îndelung repetate).*

Domnul dr. N. Lupu: Constat că oligarhii au dat din pădurile statului, iar nu din pădurile dumnealor. Domnilor oligarhi! Să daţi din pădurile d-voastră, iar nu din ale statului. *(Zgomot, întreruperi, protestări).*

Domnul dr. C. Angelescu, ministrul instrucţiunii: Domnilor, ţărănimea ne-a înţeles pe noi, pentru că a contribuit cu aproape un miliard de lei la construcţiunea acestor şcoli. *(Aplauze prelungite).*

Domnul dr. N. Lupu: Ţărănimea a fost schingiuită ca să dea. *(Zgomot, întreruperi, protestări).*

Domnul dr. C. Angelescu, ministrul instrucţiunii: Domnilor, vedeţi dar, că ne-am preocupat de cultura de la sate şi puteţi avea confienţă în noi, că tot astfel ne vom preocupa şi de cultura cealaltă universitară. *(Aplause prelungite pe băncile majorităţii, zgomot, întreruperi, protestări pe băncile Partidului Ţărănesc).*

Domnul dr. N. Lupu: Să vorbiţi de capetele sparte ale studenţilor, nu vorbiţi alături de drum, d-le ministru, vorbiţi în chestiune. *(Zgomot, întreruperi, protestări pe băncile majorităţii).*

Domnul M. G. Orleanu, preşedinte: Fiecare răspunde aşa cum înţelege, d-le Lupu şi nu ai d-ta dreptul să-l întrerupi; iar eu nu am dreptul să fac censura nimănui decât numai atunci când depăşeşte prescripţiunile regulamentului. *(Zgomot, întreruperi).*

Domnul dr. C. Angelescu, ministrul instrucţiunii: Noi ne dăm seama că trebuie să ridicăm cultura poporului nostru, că trebuie să dăm posibilitatea copiilor ţăranului nostru să ajungă la licee, la şcoli normale şi universitare. De aceea noi căutăm să facem în toate părţile internate, mai cu deosebire în teritoriile alipite, unde este aşa de multă nevoie. *(Aplauze prelungite pe băncile majorităţii, zgomot, întreruperi pe băncile opoziţiei).*

Domnul dr. N. Lupu: Câte ai făcut?

Domnul dr. C. Angelescu, ministrul instrucţiunii: Am făcut internat la Făgăraş, facem internate la Cernăuţi, la Timişoara, la Cluj şi aşa mai departe. Acelaşi lucru şi pentru studenţi. Noi am început la 1918-1919 să ajutăm pe studenţi, făcând căminuri şi cantine, am dat atunci când eram ministrul instrucţiunii câteva milioane pentru căminuri şi cantine, anul acesta acelaşi lucru. Aveţi un proiect de lege aci pe care mi se pare că-l veţi vota mâine, prin care dau un milion studenţilor de la Bucureşti, pentru căminuri. *(Aplauze pe băncile majorităţii).*

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Va să zică, vedeţi că ne preocupăm de această cultură de care vorbea adineauri domnul Bujor.

Mai mult decât atât, spunea d-sa că nu avem laboratorii. Aşa este. Am intervenit şi v-am mai spus încă odată la Ministerul de Finanţe, şi mi-a promis că anul acesta îmi va da 200 milioane pentru şcoli. *(Aplauze pe băncile majorităţii).*

Chiar alaltăieri, domnul ministru de finanţe a declarat în plenul comisiunii bugetare, că domnia sa, – şi dumneavoastră eraţi acolo, ca să puteţi să afirmaţi dacă este adevărat ceea ce spun eu.

Voci din majoritate: Aşa este.

Domnul dr. C. Angelescu, ministrul instrucţiunii: A afirmat că două lucruri îl preocupă pe Domnia sa, în primul rând armata şi apoi şcoala. *(Aplauze pe băncile majorităţii).*

Domnul dr. N. Lupu: Domnule preşedinte, nu vorbeşte în chestiunea turburărilor antisemite de ieri. *(Zgomot).*

Domnul dr. C. Angelescu, ministrul instrucţiunii: Sunt în chestiune, fiindcă domnul Bujor a vorbit de căminuri, de cantine etc.

Prin urmare, domnilor, dotaţia învăţământului superior de care vorbea domnul Bujor adineauri ,va fi un fapt împlinit, pentru că avem concursul domnului ministru de finanţe, cum vă spusei adineauri.

Dar, domnilor, trec acum la domnul Stern. Domnul Stern vorbea de uneltirile dascălilor din învăţământul secundar; vorbea Domnia sa de cele petrecute la Huşi, vorbea de asemenea de cele petrecute la Bârlad. Îmi pare rău că domnul Stern, care a avut dosarele aci câteva zile, nu le-a răsfoit să vadă că dacă sunt unele persoane cari trebuiesc pedepsite, sunt însă altele cari nu au nici o vină şi între acestea este şi domnul David, de care vorbeaţi dumneavoastră adineauri.

Domnul dr. N. Lupu: N-are nici o vină? Eu nu ştiu ce o fi în dosarele d-tale, dar atât domnul David, cât şi domnul Zelea Codreanu, obligă pe şcolari să vină la şcoală cu semnul svastica.

Domnul dr. C. Angelescu, ministrul instrucţiunii: Nu afirmaţi acest lucru, domnule Lupu. În ceea ce priveşte pe domnul David este absolut inexact. Cel puţin din dosarele pe care le am aci şi din anchetele cari s-au făcut de doi inspectori la Huşi, nu reiese că domnul David ar fi făcut ceea ce spuneţi dumneavoastră. În ceea ce priveşte pe domnul Zelea Codreanu el este dat în judecată, prin urmare de ce vă plângeţi?

Domnul dr. N. Lupu: Trebuia să-l dai ca complice, iar nu pe unul să-l decorezi şi pe celălalt să-l dai în judecată.

Domnul dr. C. Angelescu, ministrul instrucţiunii: Nu reiese din inspecţiunile făcute, că domnul David, care este un profesor eminent, ar fi întrucâtva vinovat, şi fac apel la cei care sunt de la Huşi să-mi spună dacă domnul David este un profesor eminent.

O voce: Da, da.

Domnul dr. C. Angelescu, ministrul instrucţiunii: Domnilor, în ce priveşte Bârladul s-a făcut de asemenea o anchetă de un inspector, căci mi s-a spus că sunt acolo 4 profesori cari au ţinut cuvântări antisemite, şi vor fi pedepsiţi dacă au luat parte la întruniri cu caracter antisemit; îşi vor

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

primi pedeapsa pe care o va cere inspectorul care a fost trimis în faţa locului o va propune.

S-a mai vorbit aici de domnul Stern, de „Dacia Nouă“, de acea gazetă unde de găsea un articol atât de grozav ca acela pe care l-a citit dl Stern aici. Domnul ministru de interne vă afirmă că această gazetă a fost confiscată şi depusă la Parchet. Vedeţi, prin urmare, noi ne-am făcut întreaga datorie.

O voce din majoritate: De ce nu se confiscă „Aurora“?

Domnul dr. C. Angelescu, ministrul instrucţiunii: Domnilor acum vreau să vă vorbesc de turburările care au avut loc ieri la Universitatea din Bucureşti. Vi s-a arătat pe larg cele ce s-au petrecut ieri la Universitate. E inutil să mă întind mai mult în această privinţă înaintea d-voastră. Vina este, domnilor, trebuie s-o recunoaştem, şi dintr-o parte şi dintr-alta; dar poate că ieri vina a fost mai mult din partea studenţimei evreieşti, pentru că a venit cu ciomege.

Domnul dr. N. Lupu: Nu e adevărat.

Domnul dr. C. Angelescu, ministrul instrucţiunii: Daţi-mi voie, am raportul rectorului Universităţii. Al domnului Valaori pe care-l învinuia aşa de mult domnul Bujor ieri care şi-a făcut cu prisosinţă datoria ori de câte ori l-am trimis. *(Aplauze prelungite)*.

Domnia sa a căutat totdeauna să împace spiritele şi nu s-a dus acolo ca să aţâţe spiritele cum spunea adineauri domnul Bujor. *(Aplauze prelungite)*.

Şi domnilor, imediat ce am văzut că se petrec aceste turburări, aceste neorânduieli la Universitate, am chemat pe prorector şi l-am rugat să întrunească de urgenţă Senatul universitar pentru că e în căderea lui să ia măsurile necesare în interiorul Universităţii. Aşa se spune în lege, şi s-a convocat Senatul şi aţi citit desigur astăzi decizia pe care Senatul a dat-o ieri. S-au închis cursurile pentru 8 zile şi s-au invitat studenţii să intre în regulă pentru că nu admitem nici noi şi nici Senatul universitar să se facă deosebire între studenţi pentru că unii ar fi creştini şi alţii evrei. Toţi trebuie să fie primiţi deopotrivă la cursuri.

Domnul dr. N. Lupu: O să vă demascăm.

Domnul I. G. Duca, ministrul de externe: Avem noi să vă demascăm.

Domnul dr. C. Angelescu, ministrul instrucţiei: Primind domnilor adresa domnului rector astăzi, iată ce i-am răspuns:

„Domnule rector, ministerul a luat cunoştinţă. *(Citeşte)*

Şi acum, domnilor în numele guvernului, am de făcut această declaraţiune? În aceste rânduri pe cari vi le-am citit *(citeşte)* ... *(Aplauze prelungite)*.

D. M. G. Orleanu, preşedinte: Domnul Mihalache are cuvântul.

Domnul I. Mihalache: Domnilor deputaţi, am luat cuvântul ca să arăt poziţia Partidului Ţărănesc faţă de agitaţiile antisemite.

Personal, situaţia mea îmi este mult uşurată, din două împrejurări, întâi, ei trăiesc într-un judeţ unde nu există la sate şi la oraş nici un evreu. Al doilea, experienţa mea m-a învăţat să preţuiesc în altfel de manifestări decât în declaraţiuni şi agitări pe la colţul stradelor, valoarea patriotismului şi românismului. *(Aplauze pe băncile Partidului Ţărănesc)*.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Ca unul care trăiesc în judeţul Muscel, cunosc din propria mea experienţă şi din traiul de toate zilele că singura cale de a da rol precumpănitor elementului românesc în viaţa economică, în viaţa culturală şi în viaţa politică, este munca pozitivă, iar nu agitaţia de stradă. *(Aplauze).*

Sunt convins că mai mult ar fi făcut vestitul agitator dl Cuza pentru cauza românească, întemeind într-o mahala o cooperativă care să facă concurenţă unui evreu, decât asmuţind pe studenţi în contra evreilor, prin agitaţii sterpe neducând la alt rezultat decât la înăsprirea spiritelor între concetăţenii acestei ţări. *(Aplauze pe băncile Partidului Ţărănesc).*

Domnul I. G. Duca, ministrul afacerilor străine: Are absolută dreptate.

Domnul I. Mihalache: Domnilor, este învederat că mişcările studenţeşti cari au fost provocate, precum voi dovedi, s-au bazat pe o realitate: există un dezechilibru între numărul studenţilor evrei – şi, în general, minoritari – şi al studenţilor români.

E un fapt real. Dar domnilor, motivele nu sunt greu de văzut.

Mai întâi evreii trăiesc în oraşe şi, în special, în centrele unde sunt universităţi. În al doilea rând, şi în legătură cu aceasta, viaţa, condiţiile materiale de studiu, pentru elementul evreiesc sunt mult mai uşoare – şi în general, pentru orăşeni sunt mult mai uşoare – decât pentru ţărani şi în al treilea rând, elementul evreiesc este mai înstărit, în general, decât elementul românesc.

Dar domnilor, cine este răspunzător de această stare de lucruri? *(Aplauze pe băncile Partidului Ţărănesc).*

Voci din majoritate: Guvernul! Guvernul! *(Ilaritate)*

Domnul I. Mihalache: Domnilor, eu n-am să ascund că în parte sunt şi împrejurările pe care nu le-ar fi putut lecui nici un guvern, dar aceasta nu vă scapă de răspundere pe dumneavoastră care v-aţi angajat în faţa ţării să lecuiţi aceste nevoi. *(Aplauze pe băncile Partidului Ţărănesc).*

Domnul I. G. Duca, ministrul afacerilor străine: Cer cuvântul.

Domnul I. Mihalache: Aţi luat angajamentul solemn să ieftiniţi traiul, să urcaţi valuta.

Voci: Ce are a face? Veniţi la chestie.

Domnul I. Mihalache: Domnilor, sunt în chestiune fiindcă vinovatul a avut interes să producă o diversiune şi vinovaţii sunteţi dumneavoastră.

Dar bine domnilor, cine este vinovat că învăţământul superior este astfel organizat, încât nu poate cuprinde întregul număr de studenţi români şi mai ales studenţii de la ţară?

Domnul Ştefan C. Ioan: Dar numai cel superior? Dar cel primar cum este?

Domnul I. Mihalache: Dar politica culturală pe care o cer aceste vremuri, este aceasta ca să pui 2.000 lei taxă la studenţii cari vor să urmeze la laborator? *(Aplauze pe băncile ţărăniste).*

Domnul dr. C. Angelescu, ministrul instrucţiunii: Vă dau cea mai formală dezminţire în această privinţă, faceţi o afirmaţiune care este absolut inexactă. Taxele în facultăţi se pun de către consiliul facultăţilor, ori, nici o facultate nu are 2.000 lei taxă de laborator. Să-mi arătaţi o singură facultate. Cum vorbiţi dumneavoastră de asemenea lucruri?

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Domnul I. Mihalache: Domnule ministru, afirmaţiunea mea este luată din gazeta „Cuvântul Studenţilor", din articolul „Pentru ce se mişcă studenţii". Domnilor, să nu-mi vorbească dl ministru de localuri de şcoli primare făcute la ţară, făcute de ţărani, făcute exclusiv din iniţiativa ţăranilor. Laudele domnului ministru îmi amintesc fabula: „Musca la arat".

„De unde vii, domnule ministru? Viu de la inaugurarea unei şcoli primare! Partidul Liberal înmulţeşte numărul localurilor de şcoală" etc. Domnule ministru, care este politica bugetară, cari sunt sacrificiile băneşti făcute de d-voastră în raport cu nevoile universităţilor?

Domnul dr. C. Angelescu, ministrul instrucţiunii: Anul acesta s-au dat aproape 300 milioane pentru şcolile rurale *(aplauze prelungite pe băncile majorităţii)* şi 100 milioane de primării şi judeţe. *(Aplauze pe băncile majorităţii)*.

Domnul I. Mihalache: Domnule ministru, nu stă în atenţiunea mea să polemizez în această chestie cu dumneavoastră, fiindcă v-aş aduce aminte un singur fapt pozitiv: refuzul d- voastră personal de a da girul numai Casei Şcoalelor, unei comune Văleni Podgori din judeţul Muscel, care voia să contracteze un împrumut pentru a face un local de şcoală.

Domnul dr. C. Angelescu, ministrul instrucţiunii: Le-am dat bani. *(Aplauze prelungite; îndelungate strigăte de bravo)*

Domnul I. Mihalache: Declar că aş fi foarte plăcut impresionat de această dezminţire a domnului ministru, dacă pentru a-mi întoarce un cuvânt ar fi avut fericita inspiraţie ca în ultimul moment să fi făcut lucrul acesta.

Domnul dr. C. Angelescu, ministrul instrucţiunii: Voi proba înaintea Parlamentului că am dat bani şi voi aduce petiţia învăţătorului de mulţumire.

Domnul I. Mihalache: Domnule ministru, iau act cu satisfacţie... dar constat un lucru, această digresiune s-a produs prin faptul că dl ministru a pierdut şirul cuvintelor mele, fiindcă întreb, care e politica bugetară pe care a adoptat-o guvernul în ce priveşte învăţământul superior ca să facă imposibile astfel agitaţiile studenţeşti? *(Zgomot, întreruperi)*.

Domnul dr. C. Angelescu, ministrul instrucţiunii: Dumneavoastră ştiţi că anul acesta facem pentru prima oară un buget. *(Aplauze)*.

Domnul I. Mihalache: Domnule ministru, am ascultat toate măsurile ce le-aţi luat de la începutul lui ianuarie până azi ca să potoliţi mişcarea studenţească şi rezultatul este acesta. Că în vreme ce dumneavoastră daţi circulări, şi luaţi măsurile ce spuneţi că s-au luat, tocmai atunci se pregăteau agitaţiunile studenţeşti şi aceasta însemnează ori că nu aţi pus degetul pe rană şi n-aţi aplicat medicamentul ce trebuieşte, ori prin politica d-voastră nu faceţi decât să înteţiţi aceste agitaţiuni. *(Zgomot)*.

Domnilor, răul de care suferă învăţământul nostru întreg are o veche pricină politică mizerabilă a tuturor guvernelor oligarhice şi dacă era o reacţiune de făcut din partea studenţilor, era aceea că pe lângă munca pozitivă – singura care se poate substitui definitiv elementul românesc elementelor minoritare, dar era şi aceasta: să reacţioneze împotriva moravurilor politice cari îngăduie ca bogătaşul să se lăfăiască în avere iar studenţii să sufere. *(Întreruperi)*.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Când sunt atâţia milionari în această ţară, cari dacă ar fi atinşi numai cu a cincizecea partea din avutul lor, ar putea să producă statului fonduri suficiente pentru învăţământ în general, vedem că toate sforţările acestui guvern se îndreptează numai către scăparea acestor milionari, mulţumindu-se cu expediente, cu leacuri mărunte, cari în loc să vindece rana nu fac decât să o înrăutăţească şi mai mult.

Domnilor, în această stare de nesiguranţă generală, de enervare, la care tremură toată lumea, nu este greu de văzut că studenţii, în nemulţumirea lor, au găsit să se manifeste împotriva studenţilor evrei, socotindu-i pe aceştia vinovaţi, mai ales când s-au văzut îndemnaţi şi de atmosfera politică care s-a descoperit pe deplin azi în acest Parlament. *(Protestări. Voci: Inexact).*

O voce: Poate că faceţi aluzie la domnul Borcea.

Domnul I. Mihalache: Domnilor, nu cred că domnul Borcea să fi făcut lucrurile de cari a fost învinuit azi; dar nu am să merg până acolo încât să afirm că nici unul din membrii Partidului Ţărănesc nu au căzut sau nu ar putea să cadă victimă acestui curent, fiindcă antisemitismul este o boală generală. Dar tocmai de aceea există deosebirea dintre omul civilizat şi cu răspundere de politicianul de rând. Pe acest resort, nu este cuminte să apeşi mai ales în împrejurări de acestea, când numai concordia tuturor cetăţenilor din ţară mai poate să fie garanţia noastră în împrejurările prin cari trece ţara în momentul de faţă. Şi aici este rătăcirea Partidului Liberal, având nevoie de o diversiune, având nevoie de un pretext pentru a împiedica manifestările de protest ale cetăţenilor ce se pregătesc împotriva guvernului dumneavoastră; aţi apăsat degetul pe acest resort al antisemitismului. Antisemitism la căminul studenţilor în litere se face de nişte doamne din societatea înaltă, în strânsă legătură cu fruntaşii Partidului Liberal; articolul care s-a cetit astăzi de dl Stern a fost scris în ziarul „Dacia Nouă“, scos de patru studenţi săraci de la Cluj şi a fost scris de un redactor al ziarului liberal „Înfrăţirea“. Acestea sunt informaţiuni culese la faţa locului de profesorii universitari cari au cercetat cazul. dar bine ştiţi, a apărut un ziar „Cuvântul Studenţesc“ ştiu din izvorul cel mai autorizat.

Voci: Care este acela?

Domnul I. Mihalache: Am aflat că acei studenţi au cerut fonduri pentru întreţinerea lui de la Ministerul de Interne.

Domnul general A. Văitoianu, ministrul de interne: Perfect adevărat, pentru studenţii de aici, cari au venit şi au cerut fonduri şi cărora le-am refuzat. *(Aplauze pe băncile majorităţii).* Cu totul neadevărat este însă pentru ziarul „Dacia Nouă“. „Dacia Nouă“ a fost confiscată şi trimisă înaintea Parchetului pentru articolul pe care l-a scris.

Domnul I. Mihalache: Ştiu că aţi refuzat aceste fonduri, aceasta nu vă scapă de răspundere *(mare ilaritate pe băncile majorităţii)*, de răspunderea morală. Domnilor, vă rog păstraţi-vă puţin cumpătul. Aş vrea şi eu să-mi daţi explicaţiune psihologică: domnul ministru ia măsuri împotriva agitatorilor studenţilor şi trimite pe unii la Parchet; şi cu toate acestea studenţii care conduc mişcarea au curajul să vină să-i ceară fonduri. *(Aplauze pe băncile Partidului Ţărănesc).*

În privinţa explicaţiunii acestui lucru, domnilor, dacă mai există vreo îndoială, atmosfera care s-a dezvăluit astăzi a spulberat această îndoială.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Eu sunt convins că dacă vreunul din zapaciii domnului ministru de interne ar fi asistat la această adunare, la un colţ, acolo, nu ar fi pus temei pe măsurile cari le-a luat el, ministru de interne, ci ar fi pus mai mult temei pe „Numerus clausus“, susţinut de domnul Moldovan.

Şi ar fi plecat convins că-şi face datoria de bun român dacă ar tolera împrăştierea de manifeste provocatoare, cum s-a întâmplat cazul la Iaşi; manifeste împotriva evreilor au fost distribuite, dacă nu prin poliţie, dar sub ochii administraţiei.

O voce: Aceasta este o minciună.

Domnul general A. Văitoianu, ministrul de interne: Vorbiţi de zapciii d-voastră cari împrăştiau manifeste în grădina publică din Bârlad şi pe cari i-am oprit.

Domnul dr. N. Lupu: Să-i numiţi cari sunt?

O voce: I-a numit.

Domnul dr. N. Lupu: Aceia nu fac parte din Partidul Ţărănesc. Sunt agenţii domnului Cuza, părintele d-voastră moral.

Domnul general A. Văitoianu, ministrul de interne: Nu e adevărat, sunt agenţii partidului d-voastră.

Domnul I. Mihalache: Scopul acestor agitaţiuni dezvăluie precis ordinul scris al prefectului de la Muscel. Sub pretext că înlătură tulburări studenţeşti, de fapt guvernul vrea să împiedice orice mişcare politică, iar când un deputat ia contact cu alegătorii, este arestat.

Domnul general A. Văitoianu, ministrul de interne: Vă rog să citiţi ordinul dat de mine în această chestiune; veţi vedea că se raportează exclusiv la campania antisemită, iar dumneata, domnule Mihalache, eşti de rea credinţă astăzi; *(aplauze)* căci atunci când am spus că mâine sunt gata să-ţi răspund la interpelarea pe care o pregăteai, mi-ai trimis răspuns că te mulţumeşti să-ţi dau în scris ceva. *(Aplauze)*.

Domnul dr. N. Lupu: S-a temut de dumneata. Aceasta este o îndrăzneală din partea d-tale, este un cinism. *(Zgomot, tumult)*.

Eşti patronul tuturor banditismelor şi al urmelor ferate. *(Mare tumult, zgomot)*.

Domnul M. G. Orleanu, preşedinte: Domnule dr. Lupu încă odată te chem la ordine. *(Aplauze)*.

Domnul dr. N. Lupu: Este onoare pentru mine că pe asemenea chestiune să fiu chemat la ordine. *(Zgomot, tumult)*.

Voci: La ordine! La ordine!

Domnul M. G. Orleanu, preşedinte: Cu învoirea Camerei trimit pe domnul dr. Lupu înaintea comisiunii disciplinare. *(Aplauze prelungite)*. Este o chestiune de bună cuviinţă elementară ca să respectăm persoana care vorbeşte. *(Aplauze prelungite)*.

Domnul I. Mihalache: Domnule ministru, eu nu vă acuz pe d-voastră de credinţă, căci bănuiesc că v-au fost transmise greşit cele spuse de mine. Am spus că am cerut conform regulamentului răspunsul d-voastră în scris, că aştept acest răspuns în scris şi după aceasta îmi voi dezvolta interpelarea.

Domnul general A. Văitoianu, ministrul de interne: Vă voi da acest răspuns şi în scris şi verbal.

Domnul dr. N. Lupu: Nu-mi convine să vorbesc cu acest domn.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

În scris să dea răspunsul. *(Zgomot, mare tumult).*

Domnul I. Mihalache: Nu aveam de gând să insist asupra acestui lucru, căci voi reveni când voi dezvolta interpelarea. Domnul ministru m-a acuzat insultându-mă, că sunt de rea credinţă. Voi face dovada imediat că nu sunt de rea credinţă. Iată ordinul dumneavoastră telegrafic cu no. 1237 din 1922. „În vederea menţinerii liniştei şi siguranţei vă facem cunoscut că nu veţi îngădui nici o manifestaţie în cuprinsul acelui judeţ şi oraş.

Ministru de interne, General Văitoianu".

E categoric.

Domnul general A. Văitoianu, ministrul de interne: Ceea ce se vorbeşte acolo este relativ la mişcările antisemite. *(Aplauze).*

Domnul I. Mihalache: Domnilor, gazeta „Cuvântul Studenţesc" care a apărut de curând, spulberă şi ea ultima urmă de îndoială a rostului politic a manifestaţiunilor studenţeşti. Are un manifest către studenţime şi un articol de fond: „Ce vrem". Acolo se parafrazează cuvântul domnului Cuza care în gazeta sa de la Iaşi spune: În aceste vremuri ne trebuie o Constituţie românească şi nu jidănească şi datoria tuturor românilor este să ajute să treacă Constituţia românească.

O voce: Este părerea personală a domnului Cuza.

Voci: Cuza este liberal?

Domnul I. Mihalache: Va să zică, primul număr al gazetei menite să explice mişcările studenţeşti, în prima pagină nu vorbeşte nimic de revendicările pur studenţeşti şi vorbeşte exclusiv de concursul pe care trebuie să-l dea studenţii (ca şi orice român) în calitatea lor de cetăţeni români guvernului, să facă o Constituţie românească.

Domnilor, este neîndoios că o astfel de propagandă este nu numai cu efecte nule, dar aş putea să afirm că este o politică criminală. Tăria unităţii noastre naţionale stă în forţa noastră morală înăuntru, dar şi în tratatele internaţionale, cum este Tratatul de la Versailles. *(Aplauze pe băncile Partidului Ţărănesc). (Întreruperi, zgomot pe băncile majorităţii).*

Domnilor, mă prinde mirarea asupra exclamărilor voastre. Ei bine, domnilor, dacă noi luăm în serios acest tratat şi îl considerăm ca un petic de hârtie, cum putem noi pretinde duşmanilor noştri să ia în serios acest tratat. *(Aplauze pe băncile Partidului Ţărănesc).*

Este regretabil că tocmai în aceste împrejurări se zgândără toate patimile politice şi toate resentimentele confesionale. D-lor, a fost pusă în picioare ţara de curând că suntem atacaţi la hotare, că duşmanii noştri se mobilizează şi a venit comisiunea interaliată şi a spus, nu e adevărat. Din două una:

Ori nu este adevărat ce spune comisia interaliată, adică s-au mobilizat duşmanii noştri şi atunci trebuie să ne gândim că comisiunea interaliată nu este o comisiune a generalului Văitoianu, trimisă să ancheteze pe zapciul de la Priboeni în cazul unui arestat oarecare. Această comisiune interaliată angajează onoarea aliaţilor noştri şi dacă aliaţii noştri protejează pe duşmanii noştri şi îi acoperă, acest lucru este în contra intereselor noastre şi atunci care este situaţiunea noastră politică externă în aceste împrejurări când avem nevoie de concursul aliaţilor noştri? *(Aplauze pe băncile Partidului Ţărănesc).*

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Ori, domnilor, e adevărat ce a spus comisia: nici o mobilizare. Atunci de ce guvernul înşeală ţara şi o nelinişteşte? Să zicem că este adevărat ce spune guvernul că duşmanul se mobilizează, că suntem în pragul războiului şi atunci întreb: aceasta este oare politica cea mai cuminte în astfel de împrejurări, la care se adaugă marşul spre prăbuşirea financiară şi economică, să asmuţi elementele acestei naţiuni: unul împotriva altuia? Acum este momentul să provoci prin impunerea Constituţiunii nu numai toate partidele de opoziţie, dar însăşi masa largă a acestei ţări, provinciile, întreaga Basarabie şi Ardealul şi pe deasupra să mai provoci tulburări interne pe chestiuni de confesiune şi să faci din întrega ţară un vulcan gata de erupţie?

Domnilor, v-aţi jucat cu focul şi pentru interese meschine de politică aţi provocat mişcări studenţeşti antisemite. Băgaţi de seamă, v-aţi mai jucat odată la 1907 tot aşa. S-a început cu mişcări antisemite, şi au degenerat în răscoalele ţărăneşti. *(Aplauze pe băncile ţărăniste).*

Politica noastră e netă. Pentru asigurarea preponderenţei elementului românesc nu există decât o cale: muncă pozitivă şi curăţirea parazitismului politic care face imposibilă dezvoltarea energiilor naţionale ale acestei ţări. *(Aplauze pe băncile ţărăniste).*

Voci: Intraţi în chestiune.

Domnul I. Mihalache: Numai printr-o politică cinstită şi largă faţă de toţi cetăţenii acestei ţări, numai prin sinceritatea acestei politici ne vom putea impune în consideraţiunea ţărilor civilizate cu cari stăm în raport; a scrie una în tratate şi a practica alta, este o politică nedemnă. Să mergem cu toţii în mijlocul studenţimii, să-i arătăm că este pe drum greşit şi că împinge ţara în prăpastie. Numai dând cuvântul de ordine între membrii partidului d-voastră, şi punându-vă cu toţii în calea acestor agitaţiuni periculoase; numai printr-o politică largă bugetară cu fonduri suficiente pentru Universitate, numai prin suprimarea taxelor şcolare, prin impozite speciale destinate învăţământului, puse pe moşteniri şi altele numai prin o nouă gospodărie politică şi culturală, aşa putem face ca elementul românesc să aibă toate înlesnirile şi posibilităţile de a urma învăţământul superior.

Numai aceasta e politica care poate să deschidă larg porţile învăţământului superior elementului românesc de la sate şi oraşe. Numai aşa putem să înlăturăm asperităţile cari fac să se încaiere în anume momente elemente cari nu pot trăi în bună frăţietate. *(Aplauze prelungite pe băncile ţărăniste).*

Domnul M. Gh. Orleanu, preşedinte: Domnul ministru de externe are cuvântul. *(Aplauze îndelung prelungite).*

Domnul I. G. Duca, ministrul de externe: Sunt foarte recunoscător domnului Mihalache că a rostit acest discurs, fiindcă de ce nu îmi plăcea în dezbaterea de astăzi este că vedem că pluteşte deasupra discuţiilor noastre, ceea ce era în fond, dar ceea ce oratorii opoziţiei nu îndrăzneau să spună.

Dacă domnul Mihalache nu ar fi cerut cuvântul, l-aş fi cerut eu, fiindcă este necesar să se lămurească lucrurile şi să ieşim din echivocul care s-a încercat să se creeze aici. Domnul Mihalache mi-a înlesnit foarte mult

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

sarcina, fiindcă ne-a dezvăluit care este realitatea în aceste dezbateri. Am să o spun eu în două cuvinte.

Domnilor, nu este vorba aci de agitaţiunile de la Universitate – a răspuns colegul meu Angelescu foarte peremptoriu în această privinţă – este o manevră politică care se încearcă. Această manevră consistă în a zice: trebuie să zugrăvim Partidul Naţional Liberal şi guvernnl actual ca autorii agitaţiunilor studenţeşti pentru ca să creăm în jurul lor o atmosferă anumită.

O voce: Te pomeneşti că ne-am arestat tot noi! *(Ilaritate pe băncile ţărăniste).*

Domnul I. G. Duca, ministrul de externe: Şi atunci a venit domnul Mihalache cu o suavitate delicioasă să ne explice că noi am provocat, am organizat aceste agitaţiuni.

Domnule Mihalache, eu te-am ascultat şi mi-am zis că argumentaţiunea d-tale păcătuia dintr-o prea stranie lipsă de psihologie. Ei bine, domnule Mihalache, se poate să presupui d-ta şi să vrei să dovedeşti ţării că noi, cari ca orice guvern, avem nevoie şi interes de linişte, că noi...

O voce: Aveţi nevoie de diversiune. *(Zgomot, întreruperi).*

Altă voce: Lăsaţi-l să vorbească, va spune desigur o prostie! *(Ilaritate).*

O voce: Cel puţin sunt de bună credinţă!

Domnul I. G. Duca, ministrul de externe: Domnilor, este aşa de evident că guvernul are nevoie de linişte, încât să vrei să dovedeşti contrariul, vă rog să-mi iertaţi cuvântul neparlamentar pe care am să-l spun, dar nu găsesc altul, este o fenomenală absurditate; căci este o fenomenală absurditate să închipui că noi, din senin, avem să zgândărim asemenea chestiuni, să provocăm astfel de agitaţiuni, tocmai pentru a ne înlesni guvernarea. *(Ilaritate pe băncile majorităţii).*

Domnul dr. N. Lupu: Se cunoaşte că aţi fost la Lausanne domnule Duca! *(Zgomot, întreruperi, protestări).*

Domnul I. G. Duca, ministrul de externe: Să mă iertaţi, domnule Mihalache, dar susţinând asemenea lucruri m-ai făcut pentru prima oară să mă îndoiesc de facultăţile d-tale intelectuale. *(Ilaritate pe băncile majorităţii, protestări pe băncile opoziţiei).*

Domnul dr. N. Lupu: Noi ne îndoim de facultăţile guvernului d-voastră. *(Zgomot, întreruperi, protestări).*

Domnul I. G. Duca, ministrul de externe: Orice aţi voi să faceţi, adevărul nu veţi reuşi să-l întunecaţi, şi anume: că guvernul are o politică hotărâtă în sensul declaraţiunilor făcute acum o lună şi jumătate de la această tribună de domnul preşedinte al Consiliului: noi înţelegem în România Mare să fie un regim de deplină libertate şi de frăţească convieţuire între toţi cetăţenii ţării, de orice naţionalitate şi confesiune ar fi. *(Aplauze prelungite).*

Iar ori de câte ori vor încerca cei interesaţi să facă agitaţiuni, să se opună realizării acestei politici, noi îi vom împiedica aşa cum este datoria oricărui guvern să o facă. *(Aplauze prelungite).*

Domnul dr. N. Lupu: De ce n-ai împiedicat acum spargerea capetelor? *(Zgomot, întreruperi).*

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Domnul I. G. Duca, ministrul de externe: Dar a mai rezultat ceva preţios din dezbaterile actuale – şi, de aceea, vă spunem că eram aşa de recunoscător domnului Mihalache – din această dezbatere a reieşit lămurit atitudinea opoziţiei care caută să pescuiască în apă turbure. *(Zgomot, întreruperi, protestări pe băncile ţărăniste).*

Domnul dr. N. Lupu: Pentru prima oară mă îndoiesc de abilitatea d-tale.

Domnul I. Mihalache: Pentru prima oară mă îndoiesc de facultăţile d-voastră, domnule Duca.

O voce: D-voastră care aveţi două politici. *(Zgomot, întreruperi).*

Domnul M. G. Orleanu, preşedinte: Ascultaţi pe domnul Duca.

Voci: Îl ascultăm aşa după cum a fost ascultat şi domnul Mihalache.

Domnul M. G. Orleanu, preşedinte: D-voastră trebuie să ştiţi că domnul Mihalache nu ar fi avut dreptul să vorbească, dar guvernul a consimţit să-l lase să vorbească, fiindcă este şef al Partidului Ţărănesc. *(Zgomot, întreruperi).*

Domnul I. G. Duca, ministrul de externe: Dumneavoastră aveţi două politici: una pentru lumea din afară, prin care vreţi să vă arătaţi apărătorii marilor principii de egalitate şi de dreptate, iar alta dedesubt, pentru sucesul acţiunii de opoziţie care constă în a încuraja toate agitaţiunile de orice natură ar fi ele... *(Zgomot, întreruperi, protestări).*

Domnul dr. N. Lupu: Să precizaţi. *(Zgomot, protestări).*

Domnul I. G. Duca, ministrul de externe: ... ca să creaţi astfel dificultăţi guvernului. *(Aplauze prelungite).*

Voci de pe băncile ţărăniştilor: Precizaţi.

Domnul I. G. Duca, ministrul de externe: Să precizez?

Cea mai bună dovadă este în însuşi cuvintele domnului dr. Lupu de alaltăieri, care spunea că suntem la guvern numai pentru câteva zile. *(Ilaritate, aplauze ironice pe băncile Partidului Ţărănist).*

Aceasta este atmosfera pe care să o creaţi, şi n-are cineva decât să citească discursurile dumneavoastră, să urmărească acţiunea agenţilor dumneavoastră la sate, să răsfoiască zilnic gazeta oficială a partidului dumneavoastră, ca să vadă ce fel de opoziţiune faceţi şi ce scopuri urmăriţi. *(Aplauze).*

Şi interesul dumneavoastră este atât de evident, încât degeaba cereţi preciziuni cu chitanţe la mână. Agitaţiunea pe care aţi anunţat-o de mult, o urmăriţi cu stăruinţă. *(Aplauze).*

Dar vă zbuciumaţi în zadar, fiindcă vă repet ceea ce v-am spus şi alaltăieri, oricari ar fi zvârcolirile dumneavoastră şi oricât aţi încerca să tulburaţi ordinea publică, noi suntem hotărâţi s-o menţinem şi să ne facem până la capăt datoria faţă de ţară şi de neam.

▼

Dezbaterile Adunării Deputaţilor, nr. 26, şedinţa din 31 ianuarie 1923, p. 663-675.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

115

1923 februarie 27, Bucureşti. Memoriu adresat de dr. Hans Otto Roth şi dr. Hans Hedrich în numele Partidului parlamentar German către Ion I. C. Brătianu, preşedintele Consiliului de Miniştri, în legătură cu necesitatea garantării prin Constituţie a unor drepturi şi libertăţi minorităţilor din România.

Herrn

Ministerpräsidenten Ion I. C. Brătianu

Hier

Herr Ministerpräsident!

Die Deutsche Parlamentspartei hat den Entwurf zur neuen Staatsverfassung mit grösster Sachlichkeit und Gewissenhaftigkeit geprüft. Die Schaffung einer eigenen Staatsverfassung hat unserer Ansicht nach den Sinn, die Grundzüge der allgemeinen Staatspolitik auf weite Sicht hin festzulegen und den Rahmen zu ziehen, innerhalb dessen sich die staatsbürgerlichen Freiheiten und die gesetzgeberische Tätigkeit des Parlamentes in der Zukunft zu bewegen haben. Zu diesen Grundfragen, die eine prinzipielle Lösung in der Verfassung zu finden haben, gehört unzweifelhaft auch die Frage des Rechtschutzes der völkischen Minderheiten. Die geehrte Regierung weiss genau dass unsere Partei ihre politischen Forderungen nie überspannt sondern sie stets auf das Mindestmass beschränkt, das für unser Volk unbedingte Lebensnotwendigkeit darstellt. Leider müssen wir nach ruhiger und sachlicher Prüfung des Verfassungsentwurfes feststellen, dass seine Bestimmungen gar keine Bürgschaften für die politische Freiheit der völkischen Minderheiten und im Besonderen der Deutschen in Grossrumänien bieten. Es ist uns wiederholt vorgehalten worden, wir möchten unsere Politik mehr auf die freundschaftlichen Gefühle und die Duldsamkeit des rumänischen Volkes gründen, als auf den Buchstaben der Gesetze. Wir sind uns dessen wohl bewusst, dass Gesetzesbestimmungen tote Buchstaben bleiben, wenn der gute Wille und die anständige Gesinnung zu ihrer Durchführung fehlt. Es darf aber andererseits auch nicht übersehen werden, dass es sich bei der Schaffung der neuen Staatsverfassung um eine rein sachliche gesetzgeberische Tätigkeit handelt, bei der die Grundrechte des allgemeinen Staatslebens in juristische klor umschriebenen Leitsätzen zusammen zu fassen sind. Dazu Kommt, dass die Verfassung nicht ein für Kurze Zeit zu schaffendes Gesetz dorstellt, sondern das Grundgesetz des staates, das über Generationen hinaus die Richtung der allgemeinen Staatspolitik bestimmt. Wer aber weiss, wie verschieden die Zusammensetzung der zukünftigen Regierungen nach Jahrzehnten aussehen kann und wie verschieden die Beweggründe sein können, von denen sich diese Regierungen bei der Auslegung un Anwendung der Staatsverfassung werden leiten lassen muss uns beipflichten, dass wir mit aller Kraft auf eine klare Fassung der Minderheitenrechte dringen müssen. Es ist unsere Gewissenspflicht, zu verlangen, dass das von uns vertretene Mindestmass von Freiheiten und Rechten der

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

völkischen Minderheiten in der Verfassung unzweideutige Aufnahme finde. Deswegen sind wir auch genötigt, Herrn Ministerpräsidenten die entschiedene Mitteilung zu machen, dass uns der vorliegende Verfassungsentwurf in seiner heutigen Form nicht befriedigt und wir im Falle der unveränderten Beibehaltung seines gegenwärtigen Textes nicht in der Lage sind, dem Entwurf unsere Zustimmung zu geben. Wir haben unsere Wünsche und Forderungen sowohl im Verfassungsausschuss wie auch in den Sektionen der Kammer und des Senates vorgebracht ohne aber auch nur in einem einzigen Falle einen Erfolg zu erzielen. Deswegen möchten wir die geehrte Regierung ersuchen, uns in den nächsten Tagen Gelegenheit zu geben, die uns bewegenden Fragen mit ihr in unmittelbarem Meinungsaustausch zu besprechen. Sollten auch diese Beratungen ergebnislos sein, so würden wir uns allerdings genötigt sehen, den Verfassungsentwurf in der Vollsitzung des Reichstages zu bekämpfen und abzulehnen.

Wir haben nicht die Absicht, unsere Abänderungsvorschläge in dieser Denkschrift im Einzelnen zu begründen. Wir wollen auch nicht jede einzelne Bestimmung des Verfassungsentwurfes anführen, gegen die wir Stellung nehmen werden. Es genügt wohl, wenn wir in den folgenden Ausführungen kurz die grundsätzlichen Fragen des Minderheitenrechtes berühren, die in der Verfassung eine unzweideutige und klare Lösung finden müssen. Wir werden in der Aussprache mit der geehrten Regierung hoffentlich Gelegenheit finden unsere Bedenken auch gegen weitere Artikel des Verfassungsentwurfes zum Ausdruck zu bringen. Die Hauptfragen aber, die zum Mindestmass unserer Wünsche und Forderungen gehören, gestatten wir uns, der geehrten Regierung im Folgenden in knappen Ausführungen darzulegen:

1. Der Artikel 5 des Entwurfes behandelt die individuellen Grundfreiheiten der Staatsbürger. An Stelle des klaren Rechtsbegriffes „Staatsbürger" gebraucht der Entwurf den seinem Charakter nach vollständig anders gearteten Begriff „Romäne". Der Begriff „Romäne" ist ein ausschliesslicher Rassenbegriff und kann keinesfalls als Rechtsbegriff in der Verfassung Anwendung finden, ohne dass diese Begriffsverwirrung zu verhängnisvollen Folgen in der Weiterentwicklung der allgemeinen Staatspolitik führen kann. Die Gleichstellung des Rassenbegriffs „Romäne" mit dem klaren Rechtsbegriff des Staatsbürgers schliesst nach den Jahrzehntelangen Erfahrungen der ungarischen Politik eine ungeheuere Gefahr in sich. Wenn uns entgegengehalten wird, dass die politische Denkungsart des Romänentums anders sei, als die des Magyarentums, so würden wir doch mit Entschiedenheit darauf verweisen, dass bei der Kodifizierung der staatsbürgerlichen Grundrechte nicht Gefühle, soudern nur klare Begriffsbestimmungen ausschlaggebend sein Können. Wir möchten in diesen zusammenhange darauf verweisen, dass auch die neue tschechoslovakische Verfassung in den Paragraphen 128, 130, 131 und 132 ausdrücklich den klaren Rechtsbegriff des Staatsbürgers festgelegt hat. Dasselbe tut auch die neue Verfassung Polens und Jugoslaviens. Folgerichtig müsste natürlich nicht nur der Artikel 5 des Verfassungsentwurfes in dem von uns beantragten Sinne abgeändert werden, sondern es müssten auch sämtliche

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

weiteren Artikel des Verfassungsentwurfes, die den Begriff des Staatsbürgers enthalten, entsprechend abgeändert werden.

2. Der Artikel 21, jetzt 23 des Entwurfes behandelt die Frage der Gleichberechtigung der Kirchen. Wir haben keinen Einwand dagegen zu erheben, dass der griechisch-orthodoxen Kirche ein gewisser zeremonieller Vorrang in der im Entwurf umschriebenen Form zuerkannt werde. Dagegen müssen wir unter allen Umständen verlangen, dass die Autonomie unserer Kirchen, die in den alten ungarischen Staatsgesetzen wie auch in den noch älteren siebenbürgischen Landesgesetzen rechtlich tief verankert ist, auch verfassungsmässig ausdrücklich anerkannt werde. Wir verlangen damit nicht die Zuerkennung eines neuen Rechtes, sondern nur die verfassungsmässige Bestätigung des heute gesetzlich zurechtbestehenden Zustandes. In der selben Weise ist die Frage der Aufrechterhaltung der Autonomie der Kirchen in der neuen Verfassung des jugoslavischen Staates im Artikel 12 gelöst worden.

3. Der Artikel 23, jetzt 25 des Entwurfes hat eine so allgemeine und unklare Fassung, dass wir uns damit keinesfalls zufrieden geben können. Die Sprachenfrage und Schulfrage bilden den empfindlichsten Teil des ganzen Minderheitproblems. Die Verfassung muss daher nach dieser Richtung hin unbedingt klare und unzweideutge Bestimmungen enthalten. Zunächst verlangen wir auch in dieser Frage nur die verfassungsmässige Bestätigung und Anerkennung des heute gesetzlich zurechtbestehenden Zustandes. Wir wünschen, dass die Verfassung ausdrücklich die Bestimmung enthalte, dass die Kirchen auch weiter das Recht der Gründung und Erhaltung konfessioneller Schulen mit Öffentlichkeitsrecht besitzen. Es ist weiterhin unsere Pflicht, zu verlangen, dass den Kindern nichtromänischer Volkszugehörigkeit der Unterricht auch in den Staatsschulen in ihrer Muttersprache und durch Lehrer eigener Volkszugehörigkeit erteilt werde. Dieser Grundsatz der Minderheitspolitik ist in den Karlsburger Beschlüssen von der romänischen Nationalversammlung in lapidarer Form niedergelegt worden.

4. Der Artikel 27, jetzt 30 des Entwurfes behandelt die Frage der Vereinigungsfreiheit. Wir wiederholen hier den schon im Verfassungsausschuss gestellten Antrag, dass die Vereinigungsfreiheit verfassungsmässig ausdrücklich auch auf nationaler und kirchlicher Grundlage gewährleistet werde. Es ist uns von Regierungsseite entgegengehalten worden, dass diese Forderung eine Selbstverständlichkeit enthalte, die in der Verfassung nicht noch besonderes zum Ausdruck gelangen müsse. Wenn dem so ist, so wird es der geehrten Regierung auch nicht schwer fallen diese Selbstverständlichkeit in der Verfassung mit Rücksicht auf unseren entschieden geäusserten Wunsch doch auch noch besonderes auszusprechen. Eine derartige Bestimmung würde eine der Hauptbürgschaften der national und-kulturpolitischen Freiheit der völkischen Minderheiten darstellen. Die Erfahrungen der Vergangenheit und auch der letzten 4 Jahre romänischen Regiems machen es uns zur Pflicht, gerade diese Forderung mit besonderer Entschiedenheit zu vertreten.

5. Artikel 57 jetzt 65 und der Artikel 69 (neu) behandelt die Fragen des Wahlrechtes für Kammer und Senat. Es ist unser Wunsch, dass der

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Wortlaut der alten Verfassung beibehalten werde und an Stelle der Vertretung der Minderheiten wieder der Grundsatz der proportionellen Vertretung gesetzt werde. Es ist wohl nicht notwendig diesen Antrag weitgehend zu begründen. Dieselbe Änderung des gegenwärtigen Entwurfes verlangen wir natürlich auch für die Vertretungskörper der örtlichen Verwaltung für die Bestimmungen des Artikels 106, jetzt 109.

6. Die Artikel 108, jetzt 111 und 109, jetzt 112 enthalten die Bestimmung das Steuern nur zu Gunsten des Staates, der Komitate, der Gemeinden und gewisser öffentlicher Einrichtungen ausgeworfen und eingehoben werden dürfen. Damit wird das alte Recht der siebenbürgischen Kirchen zur Erhaltung ihrer sozialen kulturellen und Wohltätigkeitseinrichtungen Steuern auszuwerfen und mit Hilfe der staatlichen Verwaltungsbehörden einzubeheben, aufgehoben und den Kirchen das stärkste Werkzeug zur Erfüllung ihrer Mission genommen. Wir müssen daher unbedingt verlangen, dass uns die neue Verfassung nicht eines unserer stärksten Rechte, dass wir bisher unbeschränkt ausüben und gebrauchen konnten, mit einem Federstrich beraube. Dieses Unrecht würde nicht nur uns, sondern auch die romänischen Kirchen Siebenbürgens schwer treffen und verletzen.

7. Der Artikel 128 (neu) setzt die romänische Sprache als Amtssprache des Staates fest, ohne über die Sprachenrechte der völkischen Minderheiten auch nur ein Wort zu verlieren. Das Recht der völkischen Minderheiten auf den freien Gebrauch ihrer Muttersprache gehört zu den ursprünglichsten Menschheitsrechten und ist in die selbe Linie zu stellen mit der Freiheit des Eigentums und der Sicherheit des persönlichen Lebens. In Ungarn hat das sogenannte Nationalitätengesetz die Sprachenrechte der völkischen Minderheiten im Einzelnen geregelt. Ebenso tut es die neue tschechoslovakische Verfassung, die auf Grund der ausdrücklichen Bestimmung des Artikel 128 der Verfassung das Geltungsgebiet der Staatssprache und der Sprache der völkischen Minderheiten für alle Zweige der Verwaltung und des Staatsdienstes genau abgrenzt. Ebenso haben auch mehrere romänische politische Parteien sehr schöne Lösungen in ihren Verfassungsentwürfen für die Sprachenfrage der Minderheiten gefunden. Wir wollen auch in dieser Frage nicht eine eigene, von uns gepägte Formel in Vorschlag bringen, sondern uns die Lösung des Punktes 1 des Absatzes III der seinerzeit vom König und der damaligen Regierung in aller Form bestätigten Karlsburger Beschlüsse zu eigen machen. Es könnte daher als neuer Artikel 129 in der Verfassung folgende allgemeine Bestimmung aufnahme finden:

„Minorităţile etnice au deplină libertate naţională şi culturală. Fiecare popor se va instrui, administra şi judeca în limba sa proprie, prin indivizi din sânul său şi fiecare popor va primi drept de reprezentare în corpurile legiuitoare şi la guvernarea ţării în proporţie cu numărul indivizilor ce-l alcătuiesc“.

Diese Formel, die ein integrierender Teil des Vereinigungsaktes des Siebenbürger Romänentums mit dem Altereich ist und die Grundlage des freiwilligen Anschlusses sämtlicher Deutschen unseres Landes an Grossromänien gebildet hat, berücksichtigt alle Beziehungen des Minderheits-

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

rechtes. Sie klingt nur die Prinzipien der Minderheitsrechte an und überlässt die Regelung der Einzelfragen der Spezialgesetzgebung.

In diesen sieben knappen Thesen haben wir die Hauptwünsche undforderungen zusammengefasst, die wir bei der Schaffung der neuen Staatsverfassung unbedingt erheben müssen. Die geehrte Regierung weiss, dass es nicht unsere Absicht ist der romänischen Politik durch unsre Stellungnahme nach Aussen hin irgend welche Schwierigkeiten zu bereiten. Aber es ist andererseits auch unsere unausweichliche Pflicht, unsere Minderheitsrechte bei der Schaffung der neuen Verfassung mit aller Kraft zu verteidigen. Wir hoffen, dass uns die geehrte Regierung Gelegenheit geben wird, alle aufgeworfenen Fragen in unmittelbarem Meinungsaustausch zu beraten.

Empfangen Herr Ministerpräsident den Ausdruck unserer besonderen Hochachtung

Die Deutsche Parlamentspartei in Grossromänien:

Abgeordneter Dr. Hans Hedrich
Schriftführer
Bukarest, den 27. Februar 1923

Abgeordneter Dr. Hans Otto Roth
Vorsitzender

▼
Arhivele Statului Sibiu, colecţia Brukenthal K_{6-8}, nr. 93.

Traducere

Domnului
Preşedinte al Consiliului de Miniştri, Ion I. C. Brătianu
Loco

Domnule Preşedinte al Consiliului de Miniştri!

Partidul Parlamentarilor Germani a examinat proiectul pentru noua constituţie a ţării cu cea mai mare obiectivitate şi conştiinciozitate. Crearea unei constituţii proprii are în opinia noastră menirea de a preciza principiile generale ale politicii de stat pentru o perspectivă lungă de timp şi să fixeze cadrul în interiorul căruia să se asigure drepturile cetăţeneşti şi activitatea legislativă a Parlamentului. Printre problemele de bază, care trebuie să-şi găsească o soluţie principială în constituţie, se numără fără îndoială şi protecţia juridică a minorităţilor. Onoratul guvern ştie prea bine că, partidul nostru nu a exagerat niciodată în pretenţiile sale politice, ci le-a restrâns permanent până la acea limită care constituie necesitatea vitală pentru poporul nostru. Din păcate a trebuit să constatăm, după ce am studiat cu atenţie şi obiectivitate proiectul constituţiei, că precizările sale nu oferă nici un fel de garanţii pentru libertatea politică a minorităţilor şi în special pentru germanii din România Mare. Am fost atenţionaţi în mai multe rânduri, ca să ne bazăm în politica noastră mai mult pe sentimentele prieteneşti şi pe toleranţa poporului român, decât pe litera

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

legii. Suntem conştienţi de faptul că, dispoziţiile legislative rămân literă moartă dacă lipseşte buna voinţă şi convingerea cinstită pentru realizarea acestora. Pe de altă parte nu putem neglija realitatea că la elaborarea noii constituţii este vorba de o activitate legislativă obiectivă, care urmează să fixeze drepturile fundamentale pentru viaţa statului cu principii juridice clar delimitate. La aceasta se mai adaugă faptul că constituţia nu este o lege elaborată pentru o perioadă scurtă de timp, ci este legea de bază a statului, care precizează direcţia politicii statului pentru mai multe generaţii. Cine poate şti care va fi componenţa guvernelor în viitoarele decenii şi cât de diferite motivele după care se vor călăuzi acestea în interpretarea şi aplicare constituţiei, motiv pentru care ne vedem nevoiţi să insistăm pentru o cuprindere clară a drepturilor minorităţilor. Este datoria conştiinţei noastre de a cere ca libertăţile şi drepturile minime cerute pentru minorităţile naţionale să-şi găsească fără echivoc locul în constituţie. Din acest motiv suntem nevoiţi să facem cunoscut domnului preşedinte al Consiliului de Miniştri, că prezentul proiect al constituţiei nu ne satisface în forma sa actuală şi că nu ne vom da consimţământul pentru acest proiect dacă actualul text se va menţine neschimbat. Am prezentat doleanţele şi pretenţiile noastre atât comisiei de redactare a constituţiei cât şi în cadrul secţiunilor din Cameră şi Senat fără a fi înregistrat nici cel mai mic succes. De aceea, rugăm onoratul guvern ca să ne dea posibilitatea ca în cursul zilelor următoare să dezbatem împreună problemele care ne frământă. Dacă şi aceste consultări se vor solda fără rezultat, vom fi nevoiţi să combatem şi să respingem proiectul constituţiei în şedinţa parlamentului.

Intenţia noastră nu este de a motiva în prezentul memoriu propunerile noastre de modificare. De asemenea nu vom enunţa fiecare precizare din proiectul constituţiei împotriva căreia vom lua poziţie. Este suficient dacă menţionăm în următoarea expunere problemele fundamentale cu referire la dreptul minorităţilor, care trebuie să-şi găsească o rezolvare clară şi fără echivoc în constituţie. Nutrim speranţa ca în schimbul de păreri pe care îl vom avea cu onoratul guvern să putem prezenta îndoielile noastre şi faţă de alte articole cuprinse în proiectul constituţiei. Problemele de fond care ating doleanţele şi pretenţiile noastre le vom înfăţişa succint onoratului guvern în cele ce urmează:

1. Articolul 5 din proiect stipulează libertăţile individuale ale cetăţeanului. În proiect se foloseşte în locul conceptului de drept „cetăţean“ noţiunea de „român“. Conceptul de „român“ este unul eminamente rasial şi nu poate fi utilizat în constituţie ca un concept de drept, fără ca această confuzie de noţiuni să ducă la urmări fatale în dezvoltarea viitoare a politicii de stat. Asimilarea noţiunii de rasă „român“ cu conceptul de drept „cetăţean“ include o imensă primejdie, după ce-am trăit decenii experienţa politicii maghiare. Dacă ni se aduce obiecţia că gândirea politică a românilor este de altă factură decât cea a maghiarilor, vom observa cu certitudine că la codificarea drepturilor fundamentale cetăţeneşti nu sunt determinante sentimentele ci numai definiţii clare. În acest context dorim să arătăm că şi noua constituţie din Cehoslovacia precizează în mod explicit la paragrafele 128, 130, 131 şi 132 conceptul de drept - cetăţean. La fel îl găsim în noua Constituţie din Polonia şi Iugoslavia. Logic nu ar trebui

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

modificat numai articolul 5 din proiectul constituţiei în sensul cerut de noi, ci toate articolele care cuprind conceptul de cetăţean.

2. Articolul 21, devenit în proiect art. 23, tratează problema drepturilor egale pentru culte. Nu avem nici o obiecţie vizavi de faptul că bisericii ortodoxe i s-a acordat o oarecare întâietate ceremonioasă spusă pe ocolite în proiect. În schimb, solicităm acordarea autonomiei bisericii noastre în constituţie, deoarece acest drept a fost apărat prin legile statului ungar şi legile mai vechi ale Dietei transilvane. Prin aceasta nu cerem conferirea unui drept nou, ci confirmarea prin constituţie a unei stări de fapt bazată pe lege. În acelaşi mod a fost rezolvată menţinerea autonomiei bisericilor în statul iugoslav prin articolul 12 din noua constituţie.

3. Articolul 23, devenit în proiect 25, este redactat într-o formă prea generală şi confuză, încât nu ne putem declara mulţumiţi. Problemele legate de limbă şi şcoală constituie partea cea mai susceptibilă a întregii chestiuni privind minoritatea naţională. Constituţia trebuie să cuprindă în mod necesar stipulări clare şi fără echivoc. Înainte de toate solicităm şi în această chestiune confirmarea constituţională şi recunoaşterea situaţiei legale aşa cum se prezintă ea astăzi. Dorim ca constituţia să cuprindă precizarea clară că bisericile beneficiază în continuare de dreptul de a ridica şi întreţine şcoli confesionale. Apoi este de datoria noastră să cerem ca copii care nu sunt de naţionalitate română să fie instruiţi şi în şcolile de stat în limba lor maternă de învăţători aparţinând aceleiaşi etnii. Acest principiu asupra politicii faţă de minorităţi a fost cuprins de Adunarea naţională a românilor într- o formă lapidară în Hotărârile de la Alba Iulia.

4. Articolul 27, devenit 30 în actualul proiect, vorbeşte despre libertatea de asociere. Repetăm şi aici propunerea prezentată comisiei de redactare a constituţiei, anume, că libertatea de asociere trebuie garantată prin constituţie după criteriul naţional şi religios. Din partea guvernului s-a obiectat că această solicitare este un lucru de la sine înţeles care nu trebuie să-şi găsească în constituţie un loc aparte.

Dacă lucrurile se prezintă astfel, nu-i va fi greu onoratului guvern să dea expresie acestui deziderat în constituţie ţinându-se cont de dorinţa noastră exprimată în mod hotărât. O astfel de precizare ar constitui una dintre garanţiile de bază pentru asigurarea libertăţilor naţionale şi cultural politice ale minorităţilor naţionale. Experienţele acumulate în trecut şi în ultimii patru ani ai guvernării române ne obligă să insistăm cu toată hotărârea asupra acestei pretenţii.

5. Articolul 57 devenit 65 şi articolul 69 (după actualul proiect) tratează problema dreptului de vot pentru Cameră şi Senat. Dorinţa noastră este ca să se menţină textul din vechea constituţie şi în locul reprezentării minorităţilor să se reia principiul reprezentării proporţionale. Nu este necesar să motivăm această pretenţie în detaliu. Solicităm aceleaşi modificări în prezentul proiect pentru precizările din articolul 106, devenit 109 referitor la corpul reprezentativ al administraţiilor locale.

6. Articolele 108, acum 111 şi 109 devenit 112 cuprind precizarea conform căreia impozitele pot fi fixate şi percepute numai în folosul statului, a comitatelor, a comunelor şi anumitor instituţii publice. Prin aceasta se anulează dreptul bisericilor din Transilvania de a percepe impozite în scopul promovării instituţiilor sociale, culturale şi de binefacere lipsindu-le de instrumentul esenţial pentru îndeplinirea misiunii lor. Astfel trebuie să

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

cerem neapărat ca noua constituţie să nu ne lipsească printr-o singură trăsătură de condei de un drept dintre cele mai solide, de care ne-am folosit până acuma fără îngrădiri. Această nedreptate nu ar atinge şi leza numai drepturile bisericii noastre ci şi a bisericilor româneşti din Transilvania.

7. Prin articolul 128 (din proiect) se introduce limba română ca limbă oficială fără a se preciza cu nici un cuvânt dreptul de folosire a limbii materne de către minorităţile naţionale. Dreptul minorităţilor naţionale de a-şi vorbi limba maternă în mod liber face parte din dreptul natural al omului şi trebuie aşezat pe aceeaşi treaptă cu dreptul de proprietate şi securitatea vieţii personale. Legea naţionalităţilor din Ungaria a reglementat dreptul de folosire a limbilor de către minorităţile etnice. În noua constituţie din Cehoslovacia în baza articolului 128 se delimitează zona de folosire a limbii statului şi a limbilor vorbite de minorităţile naţionale pentru toate domeniile administraţiei şi ale serviciului public. Mai multe partide politice româneşti au găsit soluţii corespunzătoare cuprinse în proiectele proprii propuse pentru constituţie în vederea soluţionării chestiunii privind limba minorităţilor. Nu dorim să propunem o formulă proprie, ci să ne însuşim soluţia cuprinsă în punctul 1, aliniatul III din Hotărârile de la Alba Iulia care au fost confirmate de rege şi guvernul de atunci. Prin urmare s-ar putea include în constituţie un articol nou cu numărul 129 care să prevadă:

„Minorităţile etnice au deplină libertate naţională şi culturală. Fiecare popor se va instrui, administra şi judeca în limba sa proprie, prin indivizi din sânul său şi fiecare popor va primi drept de reprezentare în Corpurile legiuitoare şi la guvernarea ţării în proporţie cu numărul indivizilor ce-l alcătuiesc".

Această formulă care constituie parte integrantă din actul unirii al românilor din Transilvania cu cei din Vechiul Regat şi a format baza pentru aderarea benevolă a tuturor germanilor din ţară la România Mare, ţine seama de dreptul minorităţilor. Dar principiile drepturilor minorităţilor apar aici doar enunţate urmând ca problemele individuale să fie reglementate prin legi speciale.

Prin înfăţişarea acestor teze am rezumat doleanţele şi pretenţiile noastre asupra cărora trebuie să atenţionăm pentru a se ţine cont la elaborarea noii constituţii.

Onoratul guvern ştie că nu stă în atenţia noastră de a aduce prejudicii politicii româneşti pe plan extern prin atitudinea adoptată. Dar pe de altă parte este de datoria noastră să apărăm drepturile minorităţii noastre cu toată puterea când este vorba de elaborarea noii constituţii.

Nutrim speranţa că onoratul guvern ne va oferi posibilitatea pentru a dezbate împreună problemele enunţate aici.

Vă rog, să primiţi, domnule preşedinte, al Consiliului de Miniştri expresia stimei noastre.

Partidul Parlamentarilor Germani din România Mare:

Deputat dr. Hans Hedrich,
secretar

Deputat dr. Hans Otto Roth,
preşedinte

Bucureşti, la 27 februarie 1923

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

116

1923 martie 4, Iaşi. Actul de constituire a Ligii Apărării Naţionale Creştine (LANC).

Act de jurământ
În numele Tatălui, al Fiului şi al Sfântului Duh, Amin!

Astăzi, duminică 4 martie 1923, în catedrala Sfintei Mitropolii a Moldovei din Iaşi, asistând la oficierea serviciului divin, a parastasului întru pomenirea ostaşilor români căzuţi pe câmpul de luptă pentru apărarea naţiei şi pentru libertatea şi unirea naţiei româneşti.

Subsemnaţii profesori şi studenţi ai celor patru universităţi: Iaşi, Bucureşti, Cluj, Cernăuţi şi cetăţeni delegaţi ai judeţelor României unite, ne-am constituit în Liga Apărării Naţionale Creştine şi după sfinţirea drapelului ei au depus acest jurământ în faţa altarului:

Jurăm credinţă sfintei Biserici a lui Iisus Christos, pe a cărui învăţătură divină se va putea stabili pacea între naţii.

Jurăm credinţă regelui României care este întruchiparea dreptului la viaţă a naţiei româneşti şi simţământul strămoşesc.

Jurăm credinţă drapelului Ligii Apărării Naţionale Creştine cu semnul zvasticii care este simbolul străvechii noastre dăinuiri, a voinţei noastre de a ne păstra legea fără atingerea naţiei, fără amestec şi pământul fără împărţirea lui cu nimeni.

Aşa să ne ajute Dumnezeu!

Fondatorii Ligii Apărării Naţionale Creştine

▼
Arhiva Serviciului Român de Informaţii, fond D, dosar 3 085 special, f. 94.

117

1923 martie 10, Brăila. Cerere înaintată Tribunalului judeţului Brăila prin care dr. Dezsö Kiss şi Tarró Miklos solicită înscrierea ca firmă socială a revistei săptămânale în limba maghiară „Gjertyafény"; în anexă, Hotărârea Tribunalului judeţean Brăila.

Nr. 3733 | 10 martie 1923
Jurnal de înscriere

Domnul Preşedinte,

Conform art. 1 şi următorul în legea firmelor, avem onoarea a vă ruga să binevoiţi a dispune înscrierea firmei noastre sociale sub numele de

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

dr. Dezsö Kiss şi Tarró Miklos pentru editarea şi publicarea revistei „Gjertyafény“, săptămânală şi bilunară, ce apare în Brăila, având ca proprietari pe domnii dr. Dezsö Kiss şi Tarró Miklos. Suntem căsătoriţi fără acte dotale. Procuratori nu avem. Cu sediul: str. Goleşti, nr. 31, Brăila.

Redactor scriitor
şi pentru identitate
B. P. Clony,
avocat

Cu stimă, Tarró Miklos
Dr. Dezsö Kiss

D-sale, domnului preşedinte al Tribunalului Brăila,
secţia II

Domnii dr. Dezsö Kiss şi Tarró Miklos cu petiţia înregistrată la nr. 28926 din 10 martie 1923 au cerut Administraţiei financiare Brăila impunerea la patentă pentru editarea revistei „Gjertyafény“, săptămânală şi bilunară cu sediul în Brăila, str. Goleşti, nr. 31.

p. Administrator financiar,
ss. indescifrabil

Jurnal nr. 2292
1923 martie 10

Văzând prezenta cerere prin care d-lor Dezsö Kiss şi Tarró Miklos a căror identitate a fost constatată prin avocat B. P. Clony – această firmă, ordinul şi felul comerţului ce voieşte a exersa.

Văzând certificatele eliberate de grefele acestui tribunal, precum şi dispoziţiile art. 1 din legea firmelor

Dispunem

Înscrierea firmei sub numele de d-lor Dezsö Kiss şi Tarró Miklos pentru publicarea revistei „Gjertyafény“ cu sediul în Brăila, str. Goleşti, nr. 31, în registrul de firme sociale la nr. 17/1923 unde petiţionarul a semnat în faţa tribunalului.

Dr. supl.
ss. indescifrabil

Grefier
ss. indescifrabil

1923 august 10
Nr. 19065 dat la extracte
Nr. 19066 Camera de comerţ loco
Nr. 19067 foaia de informaţii comerciale

▼
Arhivele Statului Brăila, fond Tribunalul jud. Brăila, secţia II-a, dosar 229 / 1923 f. 1. şi verso.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

118

1923 martie 12, Bucureşti. Cuvântarea rostită în Parlament de Adolf Schullerus în numele minorităţii germane din România cu prilejul dezbaterii Constituţiei.

D. Adolf Schullerus: (Citeşte): „D-le preşedinte, Înalţi Prea Sfinţiţi, d-lor senatori.

Daţi-mi voie să declar, chiar de la începutul expunerii mele, că spre marele meu regret, nu sunt în măsură de a primi proiectul de Constituţie, în redirijarea sa actuală. Repet că spre marele meu regret, căci trebuie să mărturisesc, că ideea creării unei noi Constituţii, a trezit în mine, precum desigur şi la multe mii din concetăţenii noştri, mari speranţe.

Războiul mondial, cu marile jertfe cerute în vieţi omeneşti şi fericire omenească, nu a adus numai o nouă regulare teritorială, ci şi o transformare completă a structurii sociale şi economice, zguduind din temelie concepţiile şi principiile de viaţă punându-ne, pe noi toţi, faţă de probleme ale vieţii publice cu totul noi. Transformarea cea mai radicală s-a făcut cu Patria, devenită astăzi comună nouă. Mărită ca teritoriu şi ca populaţie, la încă o dată atât, crescută în putere interioară, prin unirea întregului popor român într-un singur stat, această ţară, ca statul cel mai puternic din sud-estul Europei, are menirea de a fi fortăreaţă de hotar a culturii europene şi digul de apărare contra revoluţiei şi anarhiei. Pentru aceasta, însă, este necesar ca România însăşi să fie un stat consolidat înăuntru, ca diferitele condiţiuni de viaţă şi de drept, contopite prin alipirea noilor teritorii către Vechiul Regat, să formeze o unitate superioară.

Era deci exclus a se extinde pur şi simplu vechea Constituţie a României, geograficeşte, pe teritoriile din nou alipite, fapt recunoscut, cu multă dreptate, în decretul de convocare al Parlamentului actual, ca Constituantă, după cum rezultă din următorul raport al d-lui preşedinte al consiliului către Maiestatea sa, Regele:

„...noile Adunări ce se vor alege, sunt Adunări Naţionale ca putere constituantă. Ele îşi trag această putere din faptele istorice care au desăvârşit unirea, şi din necesitate, ca noua organizare a statului să fie întemeiată pe o constituţie ieşită din voinţa întregii Românii Mari“ (Monitorul Oficial din 23 ianuarie 1922).

D-lor senatori, noii Constituţii îi incumbă înalta misiune de a crea bazele pentru această închegare ca stat unitar. Pe principiile stabilite de această Constituţie, se vor întemeia legile speciale regulatoare ale vieţii de stat, şi este de dorit, ca legile menite să creeze această unitate, să nu se facă într-un mod pripit şi pur formal, să nu se strângă în schema unei forme rigide, viaţa variată care rezultă din diversitatea de teritoriu şi de populaţie, să se lase liberă dezvoltarea proprie a fiecărui popor istoric al acestei ţări, căci altfel n-ar fi întărirea, ci numirea vieţii naţionale.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Dorinţele noastre în ceea ce priveşte Constituţia, se pot concentra în următoarele trei puncte:

1. Dorim ca noua Constituţie prin păstrarea şi întărirea principiului monarhic, să garanteze puterea statului în afară de siguranţa unei dezvoltări prospere înăuntru. Din acest punct de vedere dispoziţiile principale stabilite în proiectul de Constituţie, mă mulţumesc pe deplin.

Prin noua Constituţie se asigură şi se consolidează, pentru totdeauna Tronul, succesiunea şi sfera drepturilor Maiestăţii sale şi a Dinastiei, nu numai ca o mărturisire reală de recunoştinţă şi de încredere a întregii populaţii în Suveran şi în Înalta sa Casă, ci şi cu expresie a convingerii, că singura formă de guvernământ care poate garanta un viitor sigur pentru statul nostru este bazată pe răspunderea personală a regalităţi, sprijinită pe armată, pe o legislaţie chibzuită şi pe o administraţie internă bine ordonată.

Cu adâncă emoţiune auzim din Capitolul II al proiectului de Constituţie, urarea imnului regal: Trăiască Regele, în pace şi onor. (Aplauze).

2. Dorim ca noua Constituţie să conţină principiile, germenii şi imboldurile, pentru o legislaţie care să garanteze o dezvoltare economică şi culturală puternică acestei ţări, atât de binecuvântată prin bogăţiile solului şi prin numărul locuitorilor.

Deja Vechiul Regat a fost vestit prin fructele, vinurile şi petrolurile sale, şi acum s-a adăugat şi Transilvania, „ţara belşugului şi a puterii", cum spune cântecul nostru popular. Banatul, grânarul fostei Ungarii; Bucovina, „Pădurea de fag", cu comorile sale nemăsurate de păduri şi de izlaz, Dobrogea şi Basarabia, cu lacurile lor pline de peşte, cu lanurile de grâu ca undele mării.

Trebuie deci creată o administraţie, care să pună în valoare aceste bogăţii naturale, în folosul întregii populaţii şi să le transforme în valori culturale superioare.

Eu personal nu mă consider competent de a judeca în aceste chestiuni, şi trebuie să las colegilor din Senat, mai experimentaţi în aceste chestiuni, sarcina de a aprecia, dacă dispoziţiile proiectului de Constituţie corespund în această privinţă necesităţilor existente. Un singur lucru am însă de observat, că cu tot şirul lung de articole, dezvoltarea individuală este prea puţin protejată, iar puterii statului, i se dă o influenţă prea largă. Etatizarea vieţii economice este întotdeauna însoţită, cel puţin de pericolul paralizării iniţiativei personale. De asemenea şi garanţia proprietăţii prin acest proiect de Constituţie devine de tot zdruncinată.

3. Pentru noi, membrii minorităţilor etnice şi religioase din patrie, această nouă Constituţie e menită să aibă o însemnătate şi mai deosebită. Vechiul stat român, a avut, întrucât era vorba de cetăţenii săi, o populaţie aproape unitară, în ceea ce priveşte limba, drepturile şi religia. Poporul român a fost în acelaşi timp şi statul român. Prin alipirea noilor teritorii, noi părţi de populaţie, comunităţi naţionale cu limbă şi cultură proprie, cu tradiţii înrădăcinate şi drepturi câştigate, am intrat în noua viaţă de stat, cu toţii, cu credinţa că ne vom bucura de întreaga egalitate de drepturi cetăţeneşti. Pe lângă poporul român, care prin unirea sa conduce statul cu un puternic avânt, sunt înrădăcinate adânc în celelalte popoare, în pământ-

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

tul lor părintesc care în acelaşi timp este şi pământul noului stat. Ele nu vor şi nu pot voi altceva decât de a lua parte, în felul lor şi cu propriile lor puteri şi mijloace, la drepturile şi la datoriile statului, în a cărui viaţă şi teritoriu stau.

Care sunt deci aşteptările şi cererile pe care aceste minorităţi etnice şi religioase sunt îndreptăţite de a le avea faţă de noua Constituţie pentru ca prin dispoziţiile ei principale să fie creată baza trainică a legislaţiei speciale de mai târziu?

Cred, că aş putea să formulez aceste cereri cam astfel:

1. Cerem, în mod neclintit, să se recunoască poporului nostru individualitatea politică, alcătuitoare de stat şi să i se asigure dezvoltarea lui etnică şi constituţională prin instituţiuni de drept politic. Totodată dorim realizarea acestor postulate şi pentru celelalte popoare, care toate împreună constituie statul român.

2. Cerem ca în administraţie, justiţie şi în instrucţiune, uzul limbilor popoarelor din Patrie să fie asigurat prin lege, în aşa măsură şi în aşa chip, ca fiecare popor din patrie să fie judecat, administrat şi instruit în limba sa proprie.

3. Cerem ca funcţionarii publici din fiecare ţinut, să fie aleşi ori numiţi dintre fiii poporului care îl locuieşte.

D. Ermil Pangrati: Adică crearea unei noi Austrii! Aceasta nu se poate. (Aplauze).

D. A. Schullerus: 4. Cerem autonomie deplină pentru toate confesiunile şi cerem ca tuturor confesiunilor în proporţie cu numărul sufletelor de credincioşi să li se pună la dispoziţie din visteria statului mijloacele materiale, care sunt de lipsă pentru administrarea bisericilor, dotarea preoţilor şi susţinerea şcolilor confesionale.

D-lor senatori, aş putea preciza cererile noastre în această formă. Dar nu eu le-am formulat astfel, ci le-am luat, cuvânt cu cuvânt – mutatis mutandis – din programul politic pe care Conferinţa naţională română l-a elaborat şi l-a votat la 10 ianuarie 1905 la Sibiu, sub preşedinţia regretatului Gheorghe Pop de Băseşti.

Mi-am însuşit aci tocmai această formulare a cererilor minorităţilor, pentru că ea dovedeşte că aceste cereri nu sunt un produs al zilei de azi, ci constituie drepturi fireşti de viaţă, întotdeauna şi pretutindeni unde într-un stat pe lângă poporul majoritar al statului trăiesc şi au a-şi apăra dreptul de viaţă şi alte popoare care se bucură de drepturile cetăţeneşti.

D. Ermil Pangrati: Asta era concepţia în Austria dominantă, nu în România.

D. A. Schullerus: Este concepţia Conferinţei naţionale-române nu din Austria, ci din Ungaria.

D. Mihail Pherekyde, preşedinte: Da, dar românii erau în luptă cu statul ungar, şi d-voastră nu sunteţi în luptă cu statul român (Aplauze).

D. Adolf Schullerus: Mi-am însuşit această formulare pentru a aminti că însuşi poporul român a considerat, ca drept şi datorie a sa, de a ridica aceste cereri în fostul stat ungar. Ele se potrivesc în principiu, cu desăvârşire, cu cererile pe care şi noi, germanii le-am făcut mereu chiar de atunci. Am mai acceptat această formulare pentru a motiva credinţa sigură pe care

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

am putut să o avem la intrarea în statul român, că vom găsi în poporul român, în suferinţele şi experienţele sale de mai înainte, apărătorul cel mai călduros pentru drepturile de viaţă fireşti, care trebuie acordate minorităţilor.

Şi, într-adevăr, se părea că nu ne-am înşelat. În ora solemnă din 1 Decembrie 1918, la Alba-Iulia când poporul român şi-a văzut realizat visul secular şi a proclamat unirea sa în noul stat român, acest popor a găsit în entuziasmul marelui moment al istoriei sale, maturitatea politică pentru a aduce la îndeplinire în noul stat, ceea ce altădată cerea pentru el însuşi.

În legătură cu întrunirea Constituantei şi „cu principii fundamentale la alcătuirea noului stat român“ Adunarea Naţională a proclamat următoarele:

1. Deplină libertate naţională pentru toate popoarele conlocuitoare. Fiecare popor se va instrui, administra şi judeca în limba sa proprie, prin indivizi din sânul său, şi fiecare popor va primi drept de reprezentare în Corpurile legiuitoare şi la guvernarea ţării, în proporţie cu numărul indivizilor ce-l alcătuiesc.

2. Egală îndreptăţire şi deplină libertate autonomă confesională pentru toate confesiunile de stat.

Hotărârile de la Alba-Iulia au primit sancţiunea Maiestăţii sale, Regelui şi au fost contrasemnate de şeful guvernului de atunci dl Ion I. C. Brătianu.

Pe baza acestor hotărâri şi acestei proclamaţiuni, diferitele ramuri ale poporului german au aderat la noul stat. Şvabii prin hotărârea adunării lor populare din Timişoara, bucovinenii în adunarea din Cernăuţi, germanii din Basarabia la Tarutino, saşii din Transilvania în adunarea populară din 8 ianuarie 1918, la Mediaş.

Ce am putut deci aştepta, ca minorităţi, de la noua Constituţie?

Am putut aştepta, ca „în legătură cu convocarea Constituantei“ şi cu „principii fundamentale la formarea noului stat“ aceste drepturi, garantate în mod solemn minorităţilor etnice, să fie primite într-un mod expres în noua Constituţie.

Ce ne arată însă, proiectul de Constituţie prezentat?

Acest proiect nu conţine „expressis verbis“, nimic absolut nimic din aceste drepturi, proclamate prin Hotărârile de la Alba-Iulia. Este adevărat că, cu o singură excepţiune, nu conţine „expresis verbis“, nici dispoziţii care să fie în contrazicere cu aceste drepturi, evită însă, intenţionat, formularea clară şi precisă a acestor drepturi minoritare.

Aceasta este marea lacună din proiectul de Constituţie, lacună care îl face inaccesibil pentru mine şi pentru colegii mei din Partidul Parlamentar German.

Dacă cineva care nu cunoaşte mai de aproape împrejurările interne ale noului stat român, ar citi proiectul de Constituţie, cu greu ar deduce că în această ţară trăiesc şi trei până la patru milioane de cetăţeni, care prin limba şi naţionalitatea lor, nu aparţin poporului român şi care totuşi sunt cetăţeni cu toate drepturile.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Voi enumera numai, pe scurt, punctele principale, în care proiectul de Constituţie lasă neîndeplinite cererile noastre legitime.

Ca tari puncte,. care au şi fost în repetate rânduri, arătate de către reprezentanţii noştri în şedinţele pregătitoare de comitet şi în secţiuni, trebuie să notez:

1. În articolul 5, în care se vorbeşte de drepturile individuale ale cetăţenilor, se întrebuinţează în locul noţiunii politico-juridice „cetăţean român" noţiunea de rasă „român".

2. În articolul 23 se vorbeşte numai de libertatea cultelor dar nu de autonomia bisericii organizate.

– Noi însă credem ceea ce a zis I.P.Sf. sa, Mitropolitul Dr. Victor Mihaly, în ancheta de la 30 mai 1904, „că Legea nr. 43 din anul 1868 (14), care spune că TOATE LEGILE Ardealului, care regulează dreptul de jurisdicţiune proprie, libertatea, egalitatea de drept, relaţiile respective şi cercul de competenţă a tuturor confesiunilor se păstrează intacte şi nu ar fi consult a se ignora, pentru că pacea şi liniştea Ardealului pe terenul bisericesc este legată de acestea".

3. În articolul 27 nu s-a ţinut seama de cerinţa firească a oricărei educaţiuni raţionale, şi s-a omis învăţământul în limba maternă a elevilor. Tot aşa dreptul formal al bisericilor de a avea şcoli confesionale, care au format până acum, în teritoriile alipite, baza de cultură pentru toate popoarele. „Instrucţia elementară nu se face cu succes în altă limbă decât numai în limba maternă".

(I.P.S.S. Mitropolitul I. Matianu).

4. În articolul 30 lipseşte recunoaşterea formală a dreptului de asociaţie şi pe bază naţională şi confesională.

5. În articolele 65 şi 69 dispoziţia din vechea Constituţie în privinţa reprezentanţei proporţionale la alegerile de Cameră a fost pe nedrept transformată în aşa zisă reprezentanţă a minorităţii, iar pentru alegerile de Senat, cu totul desfiinţată.

6. În articolele 111 şi 112 a fost omis dreptul, ce există de secole în teritoriile alipite, ca bisericile să stabilească impozite pentru necesităţile lor şi ca să fie sprijinite de către stat în perceperea acestora.

7. În articolul 128, la proclamarea limbei române ca limbă de stat, lipseşte completarea necesară, adică stabilirea exactă a drepturilor de limbă cuvenite minorităţilor, drepturi pe care le conţine atât de clar articolul citat al Hotărârilor din Alba-Iulia.

La discuţia pe articole a proiectului, îmi voi permite de a face propuneri de modificare şi completare în acest sens, tratând de aproape şi chestia bisericii şi aceea a şcolii. Aci vreau numai să stabilesc că, în punctele citate, dispoziţiile proiectului de constituţie nu corespunde deloc cererilor noastre legitime.

Se va obiecta, şi chiar s-a obiectat în tratativele anterioare, că dispoziţiile proiectului sunt atât de largi, încât îndeplinirea acestor cereri nu este deloc împiedicată din proiectul de Constituţie, şi că legile speciale vor fi menite de a satisface, după posibilitate, aceste cereri.

Dacă de pildă, articolul 25 spune: „Învăţământul este liber în condiţiunile stabilite prin legile speciale, şi întrucât nu va fi în contrazicere cu

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

bunele moravuri şi cu ordinea publică, aceasta nu ar însemna că învăţământul în limba maternă sau şcoala confesională, nu ar putea fi stabilită prin legi speciale. Desigur, dar tot aşa, prin aceasta nu se exclude posibilitatea ca un guvern viitor să refuze îndeplinirea acestor cereri. Trebuie să insistăm ca aceste drepturi să nu fie expuse bunului plac al eventualelor guverne şi majorităţi parlamentare, ci să fie primite cu tot dinadinsul în Constituţie, ca dispoziţiuni principale şi ca orientări pentru viitor. Numai astfel minorităţile pot fi ferite de grija istovitoare pentru păstrarea drepturilor lor de viaţă, numai aşa pot fi înlăturate fricţiunile politice continue, dându-se întregii populaţii posibilitatea unei conlucrări comune şi senine la viaţa economică şi culturală a statului.

Tot atât de puţin întemeiată este şi cealaltă obiecţiune, că nu s-ar potrivi pentru timpul modern de a menţine privilegii medievale. Ceea ce cerem noi nu sunt „privilegii", deoarece noi cerem pentru fiecare popor din patrie, fără excepţiune dezvoltarea liberă în propria sa limbă şi propria sa cultură şi pentru fiecare popor recunoaşterea formei sale proprii de viaţă. Acestea nu sunt cereri medievale deoarece tendinţa spre dezvoltarea personală şi spre crearea unei personalităţi etnice în cadrul obştesc, este o cucerire a dezvoltării celei mai moderne, de care evul mediu, în strânsa sa uniformitate, nu a ştiut nimic.

Neîntemeiată este, în sfârşit, imputarea că o astfel de individualizare ar fi nepatriotică, ar însemna o separare de la viaţa obştească, o tendinţă de a forma un „stat în stat". Dimpotrivă, nu egalizarea în aparenţa sa exterioară, este patriotică, ci măsura muncii personale în interesul obştesc, şi se înţelege de la sine că această muncă va fi cu atât mai devotată şi eficace, cu cât îşi va scoate puterea din rădăcinile propriului pământ de viaţă, din adâncul sufletului şi voinţei proprii.

Domnilor senatori, dacă, în numele şi ca reprezentant al minorităţii germane din ţară, ridic aceste cereri, ştiu că menţinerea şi dezvoltarea naţională a poporului german din ţară, că recunoaşterea sa ca personalitate etnică şi politică nu reprezintă cerinţa pentru un „stat de stat", ci, dimpotrivă, o garanţie pentru o strânsă unitate a statului. Deoarece noi, germanii din ţară locuim în Banat, Bucovina şi Basarabia, regiunile limitrofe, pe când în Transilvania, suntem plantaţi în inima Patriei, unitatea noastră naţională reprezintă o putere centripetală care ţine strâns regiunile limitrofe şi concurează în acelaşi timp la asigurarea unităţii noii Patrii.

Acestea, domnilor senatori, sunt cererile pe care noi, ca minorităţi etnice, suntem obligaţi a le face faţă de noua Constituţie.

Deoarece aceste cereri nu sunt luate în seamă, în proiectul prezentat, regret că nu pot primi proiectul de Constituţie în redirijarea sa actuală.

▼

Dezbaterile Adunării Naţionale Constituante a Senatului, nr. 39 din 23 martie 1923, p. 617 – 619.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

119

1923 martie 12, Bucureşti. Cuvântarea rostită în Parlament de Karl von Möller în numele şvabilor din Banat cu prilejul dezbaterilor Constituţiei.

D. M. Pherekyde, preşedinte: Domnul senator Karl von Möller are cuvântul.

D. Karl von Möller (citeşte): Domnule preşedinte, domnilor senatori, „este de datoria mea de a vă face cunoscut părerile asupra proiectului de Constituţie, ale poporului şvăbesc, din Banat, ai cărui reprezentanţi fac parte din Partidul parlamentar German.

Înainte de toate vreau să stabilesc că în principiu, recunoaştem pe deplin necesitatea de a da statului, cât mai neîntârziat o Constituţie.

Noi am încercat de a lua parte cu orice prilej la întărirea Patriei, am dat la aceasta, cu plăcere, concursul nostru guvernelor şi voim să o facem şi în viitor, într-un mod cinstit şi leal. (Aplauze). Ca popor naţional şi democrat însă, cerem ca această Constituţie să nu ameninţe libera dezvoltare naţională şi socială a minorităţilor.

Proiectul de faţă ameninţă însă, dezvoltarea noastră. El nu ne dă garanţii nici ca popor, nici ca cetăţeni democraţi. Pe când Cehoslovacia, Polonia şi Iugoslavia, în Constituţiile lor, au stabilit, mai mult sau mai puţin clar drepturile minorităţilor etnice, proiectul de faţă abia cunoaşte o problemă a minorităţilor voind să treacă peste noi. Proiectul guvernului se pune prin aceasta, în opoziţie cu Hotărârile de la Alba Iulia, care sunt obligatorii pentru poporul român şi care în articolul III proclamă în mod clar şi leal că minorităţile vor fi judecate, instruite şi administrate în propria lor limbă, prin proprii lor fii. Aceste principii, pe baza cărora şi grupurile germane au aderat voluntar la noul Senat, nu au fost introduse nicăieri în acest proiect.

E adevărat, se spune că drepturile noastre vor fi regulate prin legi speciale. Legile speciale nu au însă, pentru noi, aceeaşi însemnătate hotărâtoare, ca Constituţia. Afară de aceasta, modul în care au fost respinse deziderатele noastre în privinţa Constituţiei, nu ne îndreptăţeşte să sperăm, că aceste legi speciale vor fi mai liberale decât această Constituţie care, după presimţirea noastră, e astfel făcută ca mai curând sau mai târziu să fim deznaţionalizaţi. (Protestări).

Voci: N-aveţi frică.

I.P.S.S. Mitropolitul Primat Miron Cristea: Sub unguri, noi românii am lucrat ca să vă facem nemţi.

D. Dr. Karl von Möller: Aceste tendinţe ar fi contra intereselor statului.

Cine a urmărit cu ochi deschişi mişcările naţionale din secolul XIX şi XX, în cauzalitatea lor istorică, trebuie să se recunoască că ideea libertăţii minorităţilor are o putere prodigioasă, faţă de care măsurile de violenţă trebuie să eşueze mai curând sau mai târziu. De aceea este o greşeală politică, că nu se ţine seamă de noi din capul locului, atât cât s-a ţinut seamă în Elveţia de cele patru naţiuni de acolo. Şi veţi admite că Elveţia este cu toate acestea, sau mai bine zis tocmai pentru aceasta, un stat model, pe care ar trebui să-l imităm.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Mulţi români împărtăşesc această părere a noastră. Însă, până ce această concepţie va pătrunde, noi ne vom opune cu toate mijloacele legale, la orice încercare de a se altera spiritul Hotărârilor de la Alba Iulia. Suntem convinşi că ne aflăm, cu această idee, în bună societate cu numeroşi români, a căror mândrie este de a transforma Patria noastră într-un stat modern, cu adevărat liber şi puternic.

Deoarece proiectul de faţă nu corespunde cererilor expuse mai sus, ne vedem nevoiţi a-l respinge.

Şi eu, vă rog, domnilor senatori, să nu generalizaţi, să nu judecaţi asupra tuturor după eventualele greşeli comise de unii, ci să faceţi deosebiri.

În cele de mai sus am arătat care este în general, mentalitatea poporului meu. Iar acum voi vorbi numai despre cei care au ştiut să se ridice pe un teren sau altul din rândurile poporului meu. Despre aceştia însă, afirm în faţa oamenilor şi a lui Dumnezeu, că nu sunt singurul ci că suntem mulţi şi numărul nostru creşte din zi în zi, al acelor care nu numai dorim, dar de mai mult de un an şi jumătate conlucrăm acasă la noi cu fraţii noştri români, în chip sincer şi cinstit. (Aplauze).

Puteţi vedea domnilor senatori, că neîncrederea pe care o întâmpinăm la fiecare pas, acuzaţiile generalizate ne răpesc, la urma urmei, toată voia de lucru şi frumoasele noastre intenţii, ne face să cădem într-o stare de apatie, care nu va putea fi de folos României Mari, pentru că, precum am mai amintit, reprezentăm şi noi o forţă, care dispune de oarecare ştiinţă şi de aptitudini creatoare. O ţară care trebuie să fie oarecum reclădită în hotarele ei mărite, are nevoie de toată ştiinţa, de forţele creatoare şi productive, de creierul fiecăruia şi de braţele tuturor!

Am zis.

▼
Dezbaterile Adunării Naţionale Constituante a Senatului, nr. 39, din 29 martie 1923, p. 619 – 620.

120

1923 martie 12, Bucureşti. Cuvântare rostită în Parlament de Ernö Balas în numele maghiarimii din România cu prilejul dezbaterii Constituţiei.

D. Ernö Balas: Domnule preşedinte, domnilor senatori, pentru a înlătura orice echivoc eventual, declar şi cu această ocaziune, cum am mai făcut-o anul trecut la 26 octombrie că nu sunt membru al nici unui partid politic, nici unguresc, nici românesc. Cele ce voi spune le spun deci, în primul rând, în numele meu personal, dar şi în numele acelora care, cu ocazia alegerilor, mi-au dat voturile, şi aş putea afirma că vorbesc chiar în numele poporului meu, al săcuilor. Pot să afirm aceasta, fiindcă m-am născut din popor, în mijlocul lui am trăit, muncind fără încetare pentru el. Îi cunosc felul de a gândi, moravurile, obiceiurile, necazurile, dorinţele,

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

mult mai bine decât toţi acei care îşi zic şi se cred conducători ai poporului. Declar cu părere de rău că n-am putut învăţa încă, în chip desăvârşit, limba românească. Îmi dau toată silinţa, dar problema e grea acum, când după mulţi zeci de ani de învăţătură şi impresii de tot felul s-a cam epuizat capacitatea de percepere a creierului.

Şi cum n-am putut învăţa încă destul româneşte, ca să pot studia proiectul de Constituţie iar pentru a-l traduce în ungureşte ar fi trebuit să plătesc bani mulţi, pentru că nimeni nu mi-ar fi făcut-o gratuit, observaţiunile mele ce vor urma asupra Constituţiei, vor avea un caracter general.

Constituţia este regulatorul vieţii statului, adică a popoarelor care îl alcătuiesc. Este ca un fel de lege a naturii, care regulează conlucrarea armonică a creierului, inimei, circulaţiei, nervilor, muşchilor, etc. Pe cât este de importantă pentru organism această funcţionare a organelor, tot aşa este şi pentru stat, pentru că dacă e bolnav numai unul din organe, e bolnav tot organismul, corpul întreg. De aceea e de importanţă vitală alcătuirea unei bune Constituţiuni.

De aici urmează de la sine o altă întrebare foarte importantă: cum poate fi creată o Constituţie justă şi sănătoasă? Deşi până acum nu m-am prea ocupat cu chestiuni de drept public, totuşi îndrăznesc să afirm că acest lucru e posibil. Ca exemplu n-am decât să citez Anglia şi statul cel mai eterogen ca compoziţie: Statele Unite ale Americii de Nord. În statele ei se găsesc oameni din toate unghiurile pământului şi încă în proporţii numerice care abia se pot preciza. Cert este numai că toţi se bucură de aceeaşi libertate. Fiecare poate să muncească şi să-şi dezvolte bunurile materiale şi morale, cultura sa. Poate să se închine oricărei religiuni, pentru că nici una nu este privilegiată. Şi pentru că fiecare popor, sau mai bine zis fiecare individ, poate să fie la fel de fericit dacă iubeşte munca şi lucrează; nu este acolo nici şovinism, nici bolşevism, nici iredentism şi alte boli similare. Pentru că toate fenomenele acestea sunt simptomele unei stări nesănătoase. Sau, iată Elveţia, unde trăiesc în cea mai bună înţelegere francezi, italieni şi germani şi unde îşi poate găsi fericirea fiul oricărei naţiuni, pe care soarta l-ar face să trăiască acolo. Cred că nu s-ar putea găsi nimeni să dezmintă că Anglia, Statele Unite ale Americii de Nord sau Elveţia trăiesc cea mai ideală viaţă de stat.

Constituţia, aşadar, acest regulator al vieţii de stat, trebuie să fie aşa încât să asigure viaţa sănătoasă şi dezvoltarea fiecărui organ al său. Constituţia nu trebuie să facă deosebiri între rase sau între confesiuni. Nu e permis să stabilească privilegii unora în dauna altora. Epoca privilegiilor e aproape de a apune; în America şi Elveţia, pe care le-am adus ca pildă, nici nu mai există. Şi pentru că aceste state trăiesc deja o viaţă sănătoasă, ele pot servi de pildă vie statelor care se mai frământă.

Prin urmare, nu voi cere privilegii pentru neamul meu, ci un tratament egal cu toţi ceilalţi cetăţeni ai României Mari. Deopotrivă să se poată folosi de limba lor maternă toţi cetăţenii acestei ţări în faţa instanţelor de orice fel ale statului; să-şi poată dezvolta cultura fără nici o piedică; să se poată ruga lui Dumnezeu după religia sa şi conştiinţa sa; deopotrivă de grele să fie şi sarcinile impuse cetăţenilor şi pedeapsa să lovească deopotrivă pe

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

români, unguri, germani, ruşi, bulgari, sârbi, cetăţeni ai acestei ţări, care ar greşi contra legilor sale.

Domnilor, în Constituţie pot fi trecute cele mai frumoase şi mai înălţătoare idei, dacă vor rămâne însă, în practică, numai literă moartă, material de muzeu şi hrană pentru şoareci, atunci nu au nici o valoare. Constituţia trebuie să fie vie, să pătrundă în conştiinţa şi în creierul fiecărui membru al administraţiei noastre publice şi pedepse exemplare să lovească pe oricine ar călca-o, ar aplica-o greşit şi ar păcătui contra ei, fie funcţionar public fie cetăţean.

Nu pot să-mi dau seama întrucât proiectul de Constituţie prezent realizează idealurile pe care le-am amintit, care nu sunt prea multe la număr şi – puteţi mărturisi şi d-voastră – numai subversive nu pot fi numite. Nu pot să-mi dau seama de acest lucru, pentru că, după cum am mai spus mi-a fost peste putinţă să studiez proiectul.

Am citit şi eu prin gazete, ca partidele de opoziţie îl califică ca proiect dăunător ţării.

Lucrul nu mă miră, pentru că Constituţia oricărui partid s-ar aduce în faţa Parlamentului, celelalte partide ar declara că este potrivnică intereselor ţării.

Mi s-a spus că şi conducătorii minorităţilor din România Mare consideră proiectul de Constituţie vătămător şi incomplet. Nu ştiu dacă au dreptate sau nu.

Cunoscându-mi poporul, care nu ştie de deosebiri de rasă sau de religie, şi trăieşte în cea mai frumoasă armonie şi prietenie cu cei de altă naţiune şi altă religie, muncind liniştit şi sârguincios pentru buna stare a familiei sale; îşi plăteşte conştiincios dările către stat, fără să murmure, pentru că ştie că statul nu vrea să-l ruineze sau să-l jupoaie; execută cinstit ordinele drepte ale autorităţilor, e un neam de oameni care habar n-are de iredentism, despre care nici nu ştie ce e; ştie tot aşa de puţin despre bolşevism, cât ştie despre fascism, despre teroarea albă sau despre antisemitism; am îndrăzneala să afirm cu curaj şi luând toată răspunderea, că dacă poporul meu va simţi, nu asprimea ci mângâierea statului, când va simţi că chestiunile ce-l privesc sunt judecate cu dragoste şi dreptate, dacă vor face experienţa că nu numai obligaţiile, dar şi drepturile lor vor fi egale cu ale fraţilor cetăţeni români şi saşi; dacă vor putea face uz de limba lor maternă în faţa autorităţilor, fără a fi supăraţi sau păgubiţi, dacă va putea să se închine Dumnezeului pe care a învăţat să-l adore de la părinţii săi, nu va avea România Mare cetăţeni mai credincioşi, mai buni, mai dezinteresaţi decât ei. Şi nu vor mai întreba dacă aceste drepturi egale le garantează Constituţia scrisă sau i-au fost date numai de deţinătorii puterii.

În Constituţie pot fi trecute hotărâri foarte frumoase, cum sunt de pildă şi în Tratatul de Pace de la Trianon, sau în Hotărârile de la Alba Iulia, dacă ele vor rămâne însă numai literă moartă, atunci mai bine nici nu ar mai fi. De altă parte dacă cei de la putere au intenţii bune, umanitare şi de dragoste, atunci nu mai e nevoie nici de scrisori, nici de jurăminte şi martori: realitatea şi faptele valorează mai mult decât toate acestea.

Pentru a dovedi meritele poporului meu, fie-mi îngăduit să vă atrag atenţiunea asupra numeroşilor unguri care trăiesc în Bucureşti de zeci de

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

ani, şi care încă de pe atunci, dinainte de războiul mondial, când încă nici nu erau cetăţeni ai României Mari, ci străini, au fost membri aşa de utili, cinstiţi şi harnici ai societăţii! Industria mică a Bucureştilor şi a altor oraşe este aproape exclusiv opera lor.

Şi cu toate că de zeci de ani şi-au păstrat naţionalitatea, fost-au printre ei de aceia care au trebuit să fie condamnaţi pentru atitudine antiromânească în vremea când România era în război cu Ungaria?

Domnilor senatori, nu cer garanţii scrise şi pecetluite în Constituţie, pentru că tot literă moartă vor fi, ci bunăvoinţă vie, dragoste, înţelegere, şi ca o urmare a lor, frăţească egalitate nu numai pentru poporul meu, ci şi pentru toate minorităţile etnice şi confesionale ale ţării.

Fie-mi îngăduit să amintesc, ca încheiere, acuzaţiunile care au fost aduse în ultimele şedinţe, împotriva ungurimii din România. Pentru acele acuzaţiuni, fie că au fost adresate împotriva unor înalte feţe bisericeşti, a şcoalei sau a presei, ele se răsfrâng asupra ungurimii întregi.

Ar fi de ajuns să atrag atenţiunea, domnilor senatori, asupra declaraţiunilor domnului ministru Constantinescu şi I.P.S.S. Mitropolitul Bălan. Dl ministru a declarat că autorităţile vor pedepsi cu cea mai mare asprime atentatele singuraticelor persoane împotriva siguranţei statului. Dar nu este permis a condamna un întreg popor pentru rătăcirile unor indivizi. Iar Înalt Prea Sfinţia Sa, Mitropolitul Bălan a declarat că românii au o majoritate aşa de zdrobitoare în România Mare, încât nu au să se teamă de atacul nici unei minorităţi.

▼

Dezbaterile Adunării Naţionale Constituante a Senatului, nr. 42, din 14 aprilie 1923, p. 680.

121

1923 martie 15, Bucureşti. Cuvântarea rostită în Parlament de Iosif Sanielevici în numele minorităţii evreieşti din România cu prilejul dezbaterii Constituţiei.

D. Iosif Sanielevici: Domnule preşedinte, domnilor senatori, în atmosfera de înălţătoare seninătate, lăsată de marele discurs ce s-a rostit adineauri de la această tribună, cuvântare plină de un înalt spirit de dragoste omenească, vă rog să îngăduiţi unui evreu născut şi crescut pe pământul vechiului regat românesc, să clarifice printr-o declaraţiune, cerinţele pe care parlamentarii evrei din Cameră şi Senat doresc să fie cimentate prin proiectul de Constituţie ce s-a adus în deliberarea d-voastră.

Declaraţia pe care o fac şi în numele colegilor mei este următoarea:

„Subsemnaţii membri ai grupului parlamentarilor evrei din România Mare:

Având în vedere proiectul de Constituţie supus dezbaterilor Parlamentului, care are menirea să devină aşezământul fundamental al României întregite şi, ca atare, trebuie să lămurească şi să chezăşuiască libertăţile

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

egale şi drepturile cetăţeneşti şi culturale ale tuturor locuitorilor de limbă, rasă sau regiune fără deosebire;

Având în vedere că numitul proiect nu cuprinde, în această privinţă, decât o singură dispoziţie şi anume aceea din art. 133 prin care se ratifică decretele-legi nr. 3902 din 29 decembrie 1918, nr. 2085 din 22 mai 1919 şi nr. 3464 din 12 august 1919, privitoare la acordarea drepturilor cetăţeneşti evreilor născuţi în Vechiul Regat;

Considerând că aceste decrete nu dezleagă, complet, nici în chestia încetăţenirii evreilor din Vechiul Regat, deoarece cuprinde un termen fatal pentru facerea declaraţiilor de încetăţenire, termen care a expirat, aşa încât o mare parte din cei îndreptăţiţi care, prin forţă majoră sau alte împrejurări, nu au putut face declaraţia în termen, se văd lipsiţi de cetăţenie şi rămân în stare de oameni fără patrie;

Având în vedere că drepturile tuturor locuitorilor din toate teritoriile României Mari au fost pe deplin regulate prin legea promulgată la 20 august 1920, publicată în Monitorul Oficial nr. 140 din 28 septembrie 1920, al cărui art. 7 se referă în special la încetăţenirea evreilor locuitori în toate teritoriile României, adică atât în Vechiul Regat cât şi din provinciile alipite, precum şi prin art. 3 din legea din 28 octombrie 1920, Monitorul Oficial din 8 august 1922, relativă la tratatul pentru unirea Basarabiei;

Considerând că dispoziţiile art. 2-8 din numitul tratat sunt declarate şi recunoscute ca legi fundamentale şi urmează dar să fie trecute în corpul pactului fundamental;

Subsemnaţii avem onoarea a cere ca:

1. Să se înscrie în Constituţie dispoziţiile fundamentale din art. 2-8 al legii din 20 august 1920, publicată în Monitorul Oficial nr. 140 din 1920;

2. Să se ratifice suspomenitele decrete-legi.

Subsemnaţii speră că cererea lor întemeiată pe dispoziţiile legii şi ale obligaţiunilor internaţionale şi care corespund principiilor dreptului public modern şi intereselor superioare de consolidare şi de închegare socială a României Mari, va fi îndeplinită.

Se declară, că în caz contrar, datoria lor de mandatari ai naţiunii şi parlamentari evrei îi va sili să voteze în contra acestei Constituţiuni, care nesocoteşte drepturile lor.

Dr. Adolphe Stern, deputat de Ilfov;

Dr. Bemo Staucher, deputat al oraşului Cernăuţi;

Fără prejudiciul declaraţiei basarabenilor.

Iscălită de mine:

Nathan Lerner, deputat de Hotin, I. Sanielevici senator de Chişinău; Dr. Salo Weisselberger, senator.

Ţin să declar, în mod solemn, în numele tuturor parlamentarilor evrei, că nici un moment nu ne este intenţiune de a cere să se deschidă porţile cetăţeniei româneşti pentru refugiaţii care au venit în diferite colţuri ale României din ţările învecinate (Aplauze).

▼

Dezbaterile Adunării Naţionale Constituante a Senatului, nr. 42, din 14 aprilie 1923, p. 682.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

122

1923 martie 21, Berna. Informare primită de Ministerul Afacerilor Externe de la Legaţia României la Berna, în care se arată discuţiile avute cu Oscar Grün în legătură cu evreii din străinătate şi România.

Domnule Ministru,

Acum câtva timp, am făcut cunoştinţă cu domnul Oscar Grün, editorul jurnalului central izraelit „Jüdische Pressezentrale Zürich". Întâlnirea fiind foarte scurtă, dânsul mi-a spus în puţine cuvinte că izraeliţii sunt foarte recunoscători Guvernului român pentru politica sa binevoitoare faţă de ei şi că ar fi gata să susţină Guvernul român, în caz de nevoie acordându- i chiar ajutor financiar.

Pentru a mă orienta mai de aproape asupra ideii la care editorul lui „JPZ" a făcut aluzie, m-am dus, în ziua de 21 martie la Zürich, şi după ce am luat de la şeful redactor al ziarului „Neue Züricher Zeitung" cele mai exacte informaţiuni despre dl O. Grün, informaţiuni favorabile pentru dânsul, i-am făcut o vizită rugându-l să-mi explice mai exact cuvintele pe care mi le-a adresat în Berna.

Atunci dl O. Grün mi-a expus următoarele:

Evreii din întreaga lume au fost obişnuiţi să vadă coreligionarii lor din România într-o situaţie de fapt inferioară în comparaţie cu aceea a celorlalţi supuşi ai ţării. De aceea faptul că, cu prilejul mişcării studenţeşti, Guvernul român i-a luat în apărare, a produs o mare impresie, cu toate că cea mai mare parte a evreilor străini, mai ales evreii americani şi englezi, n-au vrut să creadă timp îndelungat, în bunăvoinţa Guvernului român. Dl O. Grün îşi atribuie meritul de a fi desluşit confraţii săi, având cu România un serviciu de informaţiuni foarte bine organizat. Însă, după cum susţine dl O. Grün, cei mai mari financiari evrei americani nu şi-au schimbat deocamdată antipatia faţă de România, fiind susţinuţi în opinia lor şi de evreii unguri şi evreii originari din Transilvania, cari se află acum în America şi cari primesc informaţiuni regulate de la Presa Centrală ungară.

Părerea marilor financiari evrei din America, în ceea ce priveşte România, fiind de importanţă primordială pentru un împrumut român în America, dl Grün, care cunoaşte personal cei mai bogaţi evrei din Franţa, Anglia şi America, se declară gata de a-i lămuri despre România cu ocazia vizitei sale în Europa occidentală şi America, pe care se gândeşte să o facă în vara ce vine, sondând în acelaşi timp cu ce condiţiuni, în caz de nevoie, ar putea fi acordat României un împrumut mai mare.

Dl Grün nu solicită pentru sine nici o recompensă, cere însă ca să-i înlesnim sarcina contribuind – până atunci – prin o propagandă susţinută de guvern, să convingem lumea izraelită că evreii sunt acum trataţi în România la fel ca ceilalţi cetăţeni. În acest scop, demersul cel mai oportun ar fi, după părerea dlui Grün, ca Guvernul român să ia contact cu ziarele evreieşti române şi ca să invite pe dl Nemirover, care are legături strânse cu toate lojele şi asociaţiunile evreieşti, să conlucreze la ridicarea prestigiului ţării noastre în străinătate, şi mai ales în America. În acest caz,

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

afirmă dl Grün, cheltuielile ce ar putea să se ivească, vor fi luate desigur de către evreii români pe seama lor.

Editorul lui „JPZ" are intenţia să viziteze înainte de toate, pe miliardarul Felix M. Warburg, preşedinte al Comitetului evreiesc de ajutor pentru lumea întreagă, adică şi al celui din România, cu care dl Grün este împrietenit şi pe care speră să-l intereseze asupra României în întâiul rând.

Primiţi, vă rog, Domnule Ministru, asigurarea preaînaltei mele consideraţiuni.

▼

Arhiva Ministerului Afacerilor Externe, fond Problema 33, vol. IV, p. 43.

123

1923 martie 28, Bucureşti. Constituţia României întregite (articolele care se referă la teritoriul României şi drepturile cetăţenilor acesteia).

FERDINAND I
Prin graţia lui Dumnezeu şi voinţa Naţională,
REGE AL ROMÂNIEI

La toţi de faţă şi viitori, sănătate:
Adunările Naţionale Constituante au adoptat şi Noi aprobăm şi sancţionăm următoarea

CONSTITUŢIE

TITLUL I
DESPRE TERITORIUL ROMÂNIEI

Art. 1. – Regatul României este un stat naţional unitar şi indivizibil.

Art. 2. – Teritoriul României este nealienabil.

Hotarele statului nu pot fi schimbate sau rectificate decât în virtutea unei legi.

Art. 3. – Teritoriul României nu se poate coloniza cu populaţiuni de gintă străină.

Art. 4. – Teritoriul României din punct de vedere administrativ se împarte în judeţe, judeţele în comune.

Numărul, întinderea şi subdiviziunile lor teritoriale se vor stabili după formele prevăzute în legile de organizare administrativă.

TITLUL II
DESPRE DREPTURILE ROMÂNILOR

Art. 5. – Românii, fără deosebire de origine etnică, de limbă sau de religie, se bucură de libertatea conştiinţei, de libertatea învăţământului, de libertatea presei, de libertatea întrunirilor, de libertatea de asociaţie şi de toate libertăţile şi drepturile stabilite prin legi.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Art. 6. – Constituţia de faţă şi celelalte legi relative la drepturile politice determină care sunt, deosebit de calitatea de român, condiţiile necesare pentru exercitarea acestor drepturi.

Legi speciale, votate cu majoritate de două treimi, vor determina condiţiile sub care femeile pot avea exerciţiul drepturilor politice.

Drepturile civile ale femeilor se vor stabili pe baza deplinei egalităţi a celor două sexe.

Art. 7. – Deosebirea de credinţe religioase şi confesiuni, de origine etnică şi de limbă, nu constituie în România o piedică spre a dobândi drepturile civile şi politice şi a le exercita.

Numai naturalizarea aseamănă pe străin cu românul pentru exercitarea drepturilor politice.

Naturalizarea se acordă în mod individual de Consiliul de Miniştri în urma constatării unei comisii, compusă din: primul-preşedinte şi preşedinţii Curţii de Apel din capitala ţării, că solicitantul îndeplineşte condiţiile legale.

O lege specială va determina condiţiile şi procedura prin care străinii dobândesc naturalizarea.

Naturalizarea nu are efect retroactiv. Soţia şi copiii minori profită, în condiţiile prevăzute de lege, de naturalizarea soţului sau tatălui.

Art. 8. – Nu se admite în stat nici o deosebire de naştere sau de clase sociale.

Toţi românii, fără deosebire de origine etnică, de limbă sau de religie, sunt egali înaintea legii şi datori a contribui fără deosebire la dările şi sarcinile publice.

Numai ei sunt admisibili în funcţiunile şi demnităţile publice, civile şi militare.

Legi speciale vor determina Statutul funcţionarilor publici.

Străinii nu pot fi admişi în funcţii publice decât în cazuri excepţionale şi anume statornicite de legi.

Art. 9. – Toţi străinii aflaţi pe pământul României se bucură de protecţia dată de legi persoanelor şi averilor în general.

Art. 10. – Toate privilegiile de orice natură, scutirile şi monopolurile de clasă sunt oprite pentru totdeauna în statul român.

Titlurile de nobleţe sunt şi rămân neadmise în statul român.

Decoraţiunile străine se vor purta de români numai cu autorizarea Regelui.

Art. 11. – Libertatea individuală e garantată.

Nimeni nu poate fi urmărit sau percheziţionat, decât în cazurile şi după formele prevăzute de legi.

Nimeni nu poate fi deţinut sau arestat, decât în puterea unui mandat judecătoresc motivat, care trebuie să-i fie comunicat în momentul arestării sau cel mai târziu în 24 ore după deţinere sau arestare.

În caz de vină vădită, deţinerea sau arestarea se poate face imediat iar mandatul se va emite în 24 ore şi i se va comunica conform aliniatului precedent.

Art. 12. – Nimeni nu poate fi sustras în contra voinţei sale de la judecătorii ce-i dă legea.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Art. 13. – Domiciliul este neviolabil.

....

Art. 22. – Libertatea conştiinţei este absolută.

Statul garantează tuturor cultelor o deopotrivă libertate şi protecţiune, întrucât exerciţiul lor nu aduce atingere ordinei publice, bunelor moravuri şi legilor de organizare ale statului.

Biserica creştină ortodoxă şi cea greco-catolică sunt biserici româneşti.

Biserica ortodoxă română fiind religia marei majorităţi a românilor este biserică dominantă în statul român; iar cea greco-catolică are întâietatea faţă de celelalte culte.

Biserica ortodoxă română este şi rămâne neatârnată de orice chiriarchie străină, păstrându-şi însă unitatea cu Biserica ecumenică a Răsăritului în privinţa dogmelor.

În tot regatul României, Biserica creştină ortodoxă va avea o organizaţie unitară cu participarea tuturor elementelor ei constitutive: clerici şi mireni.

O lege specială va statornici principiile fundamentale ale acestei organizaţii unitare, precum şi modalitatea după care Biserica îşi va regulamenta, conduce şi administra, prin organele sale proprii şi sub controlul statului, chestiunile sale religioase, culturale, fundaţionale şi epitropeşti.

Chestiunile spirituale şi canonice ale Bisericii ortodoxe române se vor regula de o singură autoritate sinodală centrală.

Mitropoliţii şi episcopii Bisericii ortodoxe române se vor alege potrivit unei singure legi speciale.

Raporturile dintre diferitele culte şi stat se vor stabili prin lege.

....

Art. 24. – Învăţământul este liber în condiţiunile stabilite prin legile speciale şi întrucât nu va fi contrar bunelor moravuri şi ordinii publice.

Învăţământul primar este obligatoriu. În şcolile statului acest învăţământ se va da gratuit.

Statul, judeţele şi comunele vor da ajutoare şi înlesniri elevilor lipsiţi de mijloace, în toate gradele învăţământului, în măsura şi modalităţile prevăzute de lege.

Art. 25. – Constituţiunea garantează tuturor libertatea de a comunica şi publica ideile şi opiniunile lor prin grai, prin scris şi prin presă, fiecare fiind răspunzător de abuzul acestor libertăţi în cazurile determinate prin codicele penal, care nici într-un caz nu va putea restrânge dreptul în sine.

Nici o lege excepţională nu se va putea înfiinţa în această materie.

Nici cenzura, nici o altă măsură preventivă pentru apariţia, vinderea sau distribuţiunea oricărei publicaţiuni nu se va putea înfiinţa.

Nu este nevoie de autorizaţiunea prealabilă a nici unei autorităţi pentru apariţiunea oricărei publicaţiuni.

Nici o cauţiune nu se va cere de la ziarişti, scriitori, editori, tipografi şi litografi.

Presa nu va fi pusă niciodată sub regimul avertismentelor.

Nici un ziar sau publicaţiune nu va putea fi suspendat sau suprimat.

Orice publicaţiune periodică de orice natură va trebui să aibă un director răspunzător, iar în absenţa acestuia, un redactor răspunzător.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Directorul sau redactorul vor trebui să se bucure de drepturile civile şi politice. Numele directorului şi numele redactorului vor figura vizibil şi permanent în fruntea publicaţiunii.

Înainte de apariţiunea publicaţiunii periodice, proprietarul ei e obligat a declara şi înscrie numele său la tribunalul de comerţ.

Sancţiunile acestor dispoziţiuni se vor prevedea prin legi speciale.

....

Art. 29. – Românii, fără deosebire de origine etnică, de limbă sau de religie, au dreptul a se asocia, conformându-se legilor care regulează exerciţiul acestui drept.

Dreptul de liberă asociaţiune nu implică în sine dreptul de a crea persoane juridice.

Condiţiunile în cari se acordă personalitatea juridică se vor stabili prin o lege specială.

....

Art. 126. – Limba românească este limba oficială a statului român.

Art. 127. – Nici un jurământ nu se poate impune cuiva decât în puterea unei legi, care hotărăşte şi formula lui.

Promulgăm această Constituţiune şi ordonăm să fie investită cu sigiliul statului şi publicată prin „Monitorul Oficial“

Dat în Bucureşti, la 28 martie 1923.

FERDINAND

Preşedintele Consiliului de Miniştri
Ion. I. C. Brătianu

Ministrul justiţiei
Ioan Th. Florescu

▼

„Monitorul Oficial“ nr. 282, 29 martie 1923, p. 13.315 – 13.335

124

1923 aprilie 10, Sibiu. Informare a profesorului dr. Richard Csaki din Sibiu prin care comunică Institutului Extern German din Stuttgart instituţiile de ştiinţă şi cultură din Transilvania aparţinând populaţiei de naţionalitate germană.

569/23 Dr. Cs/aki/ 14. April 1923

Deutsches Auslandinstitut,

Stuttgart

In Beantwortung Ihres Schreibens, Tageblatt – Nr. 19709/Dr./Sch/n vom 10. d. M. teile ich Ihnen mit, dass ich die gewünschte Arbeit über das wissenschaftliche Leben in Siebenbürgen Ihnen gern möglichst bald besorgen will. Ich persönlich bin gegenwärtig mit Arbeiten sehr überlastet, will

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

aber mich gleich nach einem passenden Herrn umsehen. Die Wichtigsten wissenschaftlichen Vereine in Siebenbürgen sind:

1. Verein für siebenbürgische Landeskunde, Vorsitzenden Bischof D. Dr. Teutsch – Hermannstadt, massgebende Persönlichkeiten: Stadt/ pfarrer/ D. Dr. Schullerus – Hermanstadt, Oberarchivar Dr. G. E. Müller – Hermannstadt, Prof. Dr. Kisch – Klausenburg, Universität. 2. Siebenbürgischer Verein für Naturwissenschaften, Hermannstadt, Vorstand Dr. C. F. Jickeli – Hermannstadt, unter den führenden Persönlichkeiten Prof. Dr. Arnold Müller – Hermannstadt. 3. Der sächsische Lehrerbund und der siebenbürgische Mittelschulprofessorenverein haben wohl auch wissenschaftliche Tendenzen, die aber gegenwärtig wegen Standeskämpfen wenig zum Ausdruck gelangen/Vorstand der Lehrerbundes Prof. Dr. Capesius – Hermannstadt/, ebenso sind andere Berufsstandesorganisationen z.B. deutscher Juristenverband/ Vorstand Dr. Gresskowitz – Hermannstadt/ und der siebenbürgische Ärzteverein/ Vorstand Dr. Heinrich Ernst – Hermannstadt/ zum Teil wissenschaftlich organisiert. Bei meiner demnächst erfolgender Anwesenheit in Stuttgart kann ich wohl auch mündlich mit Daten dienen.

Mit besten Grüssen

Ihe sehr ergebener
Cs/aki/

▼
Arhivele Statului Cluj, fond Karl Kurt Klein, dosar 243, f. 290

Traducere

569/23 Dr. Csaki — 1923 aprilie 14
Institutul Extern German — Stuttgart

Ca răspuns la scrisoarea dumneavoastră – Tageblatt nr. 19.709/Dr. Sch/n din 10 l. c. vă comunic că lucrarea dorită despre viaţa ştiinţifică în Transilvania doresc să o fac cât de curând posibil. Eu, personal sunt în prezent foarte aglomerat cu lucrările dar doresc să caut imediat un domn potrivit. Cele mai importante asociaţii ştiinţifice din Transilvania sunt:

1. Asociaţia transilvană pentru cunoaşterea ţării, preşedinte episcopul D. Dr. Teutsch- Sibiu, personalităţi marcante: parohul oraşului D. Dr. Schuller – Sibiu, arhivarul superior Dr. G. E. Müller – Sibiu, profesor Dr. Kisch – Cluj, Universitate 2. Asociaţia transilvană pentru ştiinţele naturii – Sibiu, preşedinte Dr. C. F. Jickeli – Sibiu, între personalităţile cu rol de conducere profesor Dr. Arnold Müller – Sibiu 3. Uniunea învăţătorilor saşi şi a Asociaţiei profesorilor de şcoală medie din Transilvania au şi ele tendinţe ştiinţifice care însă în prezent din cauza luptelor pentru poziţii s-a reuşit puţin să se manifeste, preşedinte al Uniunii învăţătorilor profesor Dr. Capesius-Sibiu; de asemenea, sunt şi alte organizaţii profesionale ca spre exemplu: Asociaţia juriştilor germani, preşedinte Dr. Gresskowitz – Sibiu şi Asociaţia medicilor transilvăneni (preşedinte Dr. Heinrich Ernst

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

– Sibiu) care în parte sunt organizate în mod ştiinţific. La proxima mea prezenţă la Stuttgart pot să vă servesc şi verbal cu date.

Cu cele mai bune salutări

Al dumneavoastră foarte îndatorat
Csaki

125

1923 aprilie 20, Geneva. Discurs al lui Nicolae Titulescu, delegatul României la Consiliul Societăţii Naţiunilor în problema aplicării reformei agrare în Transilvania.

Exposé de M. N. Titulesco
Delegué de Roumanie au Conseil de la Société des Nations le 20 avril 1923

M. Le Président, MM les Membres du Conseil,

En termes clairs et simples, la requête hongroise pourrait se résumer comme suit: par hostilité envers les sujets hongrois, sous prétexte de réforme agraire et par le jeu de dispositions législatives allant jusqu'à violer ouvertement des Traités internationaux, la Roumanie a poursuivi et realisé la ruine économique des propriétaires hongrois en Transylvanie.

Permettez-moi de poser dès le début, devant l'honorable Conseil, en termes clairs et simples aussi, la conclusion du bref exposé que je ferai au nom de la Roumanie et qui sera une contradiction formelle sur tous les points de la requête hongroise.

Sans hostilité envers qui que ce soit, animée au contraire d'un sincère esprit de justice sociale, faisant preuve d'une large compréhension de ses intérêts d'avenir, la Roumanie a opéré ces dernières années une véritable révolution pacifique, en transférant par voies légales la presque totalité du sol cultivable aux paysans, qui le travaillaient jusqu'alors, en grande partie, comme ouvriers agricoles.

Pour réaliser cette immense réforme, la Roumanie a dû imposer, à une catégorie de ses citoyens, des sacrifices dont la rigueur n'a pas de précédent dans l'histoire des autres peuples, du moins pendant les époques de vie normale. Mais sachant que ce qui rend le sacrifice intolérable ce n'est pas sa grandeur mais c'est son injustice, la Roumanie a cherché à imprimer à sa législation agraire un caractère objectif, presque mécanique, signe d'une justice sévère peut-être, mais d'une justice égale pour tous. C'est ce qui a permis de traiter, ainsi que vous le verrez immédiatement, sur un pied de parfaite égalité les optants hongrois et les propriétaires roumains.

En rendant le propriétaire roumain maître du sol national, la Roumanie croit avoir réalisé une oeuvre essentiellement conservatrice, que l'on doit juger plutôt d'après ses resultats, que d'après ses méthodes. Grâce à

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

elle, la condition première de toute reprise économique future – la sécurité a pu être réalisée. Grâce à elle, s'est produit ce fait vraiment remarquable, que les territoires compris entre la Theiss, le Danube et le Dniester ont pu constamment représenter aux yeux de l'Europe une île d'ordre et de paix sociale, alors que la révolution grondait à Moscou et à Budapest.

L'opération a été douloureuse, très douloureuse, je le reconnais. Malgré le souci de décence et de patriotisme des intéressés, des mécontentements individuels furent soulevés en masse. Le Gouvernement Bratiano, qui a entrepris cette oeuvre en 1914 et la réalisa en 1917 et 1918, le Gouvernement du général Averesco, qui poursuivit cette oeuvre en l'élargissant et en la complétant en 1920 et 1921, deux gouvernements dont j'ai eu l'honneur de faire partie, comme ministre des Finances, à côté du très regretté Take Ionesco, grand convaincu de la nécessité de l'expropriation dès la première heure, ont eu à supporter nombre de critiques.

La même disposition produisait parfois des réactions diamétralement opposées et, souvent ce fut à propos du même texte que les ministres qui s'occupaient de l'expropriation s'entendirent qualifier, tantôt de révolutionnaires par les représentants de la droite exaspérée, tantôt de réactionnaires par les représentants de l'extrême gauche, qui considéraient que l'on allait ni assez vite ni assez loin.

Rien de plus naturel, qu'à partir du jour où la Transylvanie s'unit à la Roumanie et qu'une question de nationalité vînt accroître les difficultés d'un problème jusqu'alors économique et social, que le cercle des mécontentements s'élargit et que la limite du martyre des auteurs responsables de l'expropriation reculât.

Les *revolutionnaires,* les reactionnaires d'antan deviennent donc aujourd'hui devant vous, des *chauvins* et des *oppresseurs.*

Personne ne s'en émeut en Roumanie. C'est un prisme nouveau à travers lequel la Hongrie veut faire voir au monde une chose, pour nous déjà connue, ancienne, classée.

Et, en effet, que fait le Gouvernement hongrois dans sa requête?

Il détache de l'ensemble de la législation sur l'expropriation une ou deux dispositions, les interprète, les discute, comme si c'était les seules qui intéressent, comme si elles ne s'appliquaient pas aux citoyens roumains eux aussi! Puis, mettant face à face cette élaboration de cabinet avec une interprétation des Traités internationaux, que leurs auteurs seraient les premiers à répudier, il conclut à la persécution.

Ce n'est pas ainsi que l'on procède dans une affaire politique touchant le traitement des étrangers dans un pays.

Car entendons-nous bien: il ne s'agit pas d'examiner ici si les Roumains ont été traités avec trop de rigueur par leurs Gouvernements. Ce serait là une question relevant du Parlement roumain, de la presse roumaine, de l'opinion publique roumaine, des urnes électorales roumaines, mais non pas une question relevant de la Société des Nations. Il s'agit de savoir si, oui ou non, les sujets hongrois ont été maltraités par rapport aux sujets roumains.

Pour répondre à une telle question, il ne suffit pas de narrer, Monsieur le représentant de la Hongrie; il faut comparer, il faut juger.

Laissez-moi donc faire, Messieurs, ce que l'honorable représentant de la Hongrie n'a pas fait. Incorporons les dispositions incriminées dans la

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

législation de l'expropriation en général, jettons un coup d'oeil rapide sur sa genèse, voyons comment la Roumanie a traité ses propres enfants et demandons-nous, après cela, s'il est encore possible de voir dans les textes cités par le Gouvernement hongrois une législation d'exceptions à l'égard des étrangers et s'ils ne constituent pas plutôt des spécimens d'un droit de rigueur peut-être, mais d'un droit roumain commun en matière d'expropriation.

C'est en 1913, alors qu'on ne pouvait certainement pas penser aux hongrois, que se place l'origine de la législation d'expropriation que nous discutons aujourd'hui. Le pays sortait de la guerre balkanique, à laquelle le Traité de Bucarest avait mis fin. La classe paysanne avait fait preuve de qualités remarquables. Or, sa situation au point de vue de la répartition de la propriété rurale était vraiment imméritée. Sur huit millions d'hectares cultivables de l'ancien Royaume de Roumanie, la moitié, soit 4 millions d'hectares, appartenait à 1.200.000 paysans chefs de famille (soit, à raison de 4 membres par famille, à 5 millions de paysans) tandis que l'autre moitié du pays appartenait à un peu plus de 4000 propriétaires.

Une telle situation était un danger pour la paix sociale. Les solutions usuelles pour faire passer à l'amiable aux paysans une partie de la terre possédée par les grands propriétaires: achat volontaire par la Caisse rurale, droit de retrait pour l'Etat, lui permettant de se substituer à tout acheteur particulier de terre, en le remboursant du prix payé, furent jugés insuffisantes.

Une expropriation forcée, appelée expropriation pour utilité nationale fut donc envisagée comme nécessaire. Par une lettre publique de septembre 1913, M. Jean Bratiano, chef du Parti Libéral, annonça qu'il ferait de l'expropriation, un des points essentiels du programme de son futur gouvernement. Un tel programme impliquait la modification de la Constitution, l'expropriation n'étant autorisée par cette dernière en Roumanie que pour des cas d'utilité publique nettement spécifiés, à savoir les nécessités de la défense militaire, de la voirie et de l'hygiène.

En janvier 1914, M. Jean Bratiano devint président du Conseil.

En mai 1914, les élections constitutionnelles eurent lieu et, chose remarquable, quoique élue par un Corps électoral restreint, dont les propriétaires terriens détenaient la plus grande partie des mandats, une imposante majorité fut acquise pour la révision de la Constitution, dans le but d'exproprier une large partie du sol détenu par les grands propriétaires.

Je dis, une large partie. Certainement, on ne pensait pas et on ne pouvait penser en mai 1914 à l'expropriation quasi-intégrale des grands propriétaires réalisée depuis. Mais l'instrument juridique qui, plus tard, permit le développement de l'expropriation au fur et à mesure des besoins de la guerre et de l'après-guerre, fut conçu alors.

Survint la grande guerre.

Jusqu'au moment où la Roumanie prit les armes, on ne pouvait procéder à une réforme d'une telle envergure, vu les conditions d'instabilité que présentait la neutralité.

Mais lorsqu'en 1917, l'armée roumaine s'etait retirée en Moldavie, lorsque les deux tiers du territoire roumain furent envahis, lorsque l'armée russe avait commencé à se débander, on jugea que procéder immédiatement à l'oeuvre législative de l'expropriation était une nécessité de la

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

défense. Une telle oeuvre renforcerait l'intérêt de la classe paysanne à défendre le sol roumain; une complète abstention des autorités aurait pu signifier l'oubli des promesses de 1914. Et il y avait sufisamment d'instigateurs pour que cette dernière interprétation put avoir du succès.

Ce fut Sa Majesté le Roi de Roumanie qui, par un message adressé aux soldats dans les tranchées en janvier 1917, annonça que l'expropriation serait réalisée sans délai.

Il est donc inexact de dire que c'est sous la menace de la Révolution russe qu'une telle oeuvre fut entreprise. 1913 et 1914 sont là pour prouver le contraire. Et la révolution russe éclata à peine en mars 1917.

Mais, d'autre part, il est aussi certain que la guerre a élargi le cadre de l'expropriation tel qu'il a été conçu en 1913 et 1914.

On procéda donc à l'oeuvre législative de l'expropriation. Je la résume en disant qu'on décida en 1917 que 2 millions et quelques centaines de milliers d'hectares seraient pris à la grande propriété pour être partagés aux paysans.

(Par) le décret-loi de décembre 1918, M. Jean Duca, l'actuel ministre des Affaires étrangères de Roumanie, étant alors ministre de l'Agriculture réalisa les mesures constitutionnelles votées à Iassy.

Parallèlement à l'expropriation dans le Vieux Royaume, l'expropriation des grands domaines fut poursuivie dans les nouveaux territoires roumains, au fur et à mesure de leur union à la mère patrie.

Ainsi, le Parlement de Bessarabie «Sfatul Ţării» vota le 27 novembre 1918 une loi d'expropriation pour la Bessarabie, promulguée par le décret royal du 22 décembre 1918.

De même, se conformant au point 5 de l'article 3 de la résolution de l'Assemblée nationale de Roumanie, Transylvanie, Banat, Crisana, Maramureş, dont les représentants se réunirent à Alba Julia, du 18 novembre au 1er décembre 1918, le Conseil dirigeant roumain de ces nouvelles régions, sous la présidence de M. Jules Maniu, chef du Parti national, prit les mesures nécessaires pour que, par le décret-loi no. 3911 de 1919, des dispositions similaires fussent appliquées en Transylvanie.

Revenons un moment à la situation du Vieux Royaume.

Et c'est ici que nous touchons au point essentiel du débat, car c'est lui qui vous permettra de juger des intentions du Gouvernement roumain: non seulement la première application de la loi ne donna pas l'étendue de terre qu'on espérait, mais encore les millions d'hectares expropriés par la loi apparurent insuffisants pour satisfaire à toutes les demandes d'expropriation, insuffisants pour procurer de la terre aux catégories de paysans jugés dignes d'intérêt, insuffisants pour satisfaire d'autres catégories de paysans qui se considéraient, par assimilation elles aussi, également dignes d'intérêt.

Que faire?

Entre temps le Gouvernement du général Averesco, M. Garoflid devenant ministre de l'Agriculture, avait pris la responsabilité du pouvoir.

Il n'y avait que deux solutions.

La première consistait à exproprier intégralement ce qui restait encore de la grande propriété. On ne l'a pas voulu. Une telle mesure aurait signifié que nous sommes hostiles par principe à la grande propriété. Tel n'était pas le sentiment du Gouvernement, qui considérait que la grande proprié-

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

té, par la possibilité qu'elle donne de faire de la grande culture, est utile et qu'on ne doit y toucher que par nécessité et non pas par hostilité. Tel n'était pas non plus le sentiment que le Gouvernement voulait voir se développer dans la classe paysanne, à l'égard des grands proprétaires, au moment même où se réalisait le transfert de la possession du sol d'une classe à une autre.

Il ne restait plus qu'une solution. C'était de garder ce que l'on pouvait encore garder de la grande propriété, en n'y portant atteinte qu'au fur et à mesure des nécessités et en faisant une sélection, juste autant que possible, entre les propriétaires; c'était de créer un ordre dans les expropriations nouvelles, en commençant par les propriétaires qui paraissent les moins intéressants et en réservant les autres pour la nécessité extrême, sans garantir toutefois à aucun l'intangibilité définitive.

Inutile de dire, qu'un tel procédé ne pouvait être qu'imparfait et que tout classement, fût-il fait par un être en état de sainteté, soulèvera des critiques.

Inspirées par ces considérations, de nouvelles mesures législatives furent votées.

Ainsi, par la loi publiée dans l'Officiel du 24 novembre 1920 on permit l'expropriation dans le but de créer des pâturages communaux.

Par la loi publiée dans l'Officiel du 17 juillet 1921, appliquable au Vieux Royaume, on ratifia le décret de décembre 1918, mais on élargit aussi l'expropriation dans le but d'augmenter la propriété rurale paysanne, dans le but de créer des pâturages communaux et dans des buts d'intérêt général économique.

Par la loi publiée dans l'Officiel du 30 juillet 1921, en partant du décret-loi 3911 de 1919, on organisa l'expropriation en Transylvanie, Banat, Crisana, dans le but d'augmenter les propriétés rurales paysannes et les patûrages communaux ainsi que dans d'autres buts d'utilité publique.

Il y a donc une explication historique du fait que la Roumanie a dû réaliser l'expropriation par plusieurs lois agraires. Mais les principes qui ont guidé les législateurs sont les mêmes, les différences ne portant que sur des détails et ne s'expliquent que par les considérations économiques locales.

Il est donc peu sérieux de vouloir opposer la loi d'expropriation pour la Transylvanie à la loi d'expropriation du Vieux Royaume et de chercher d'expliquer les petites différences qu'il pourrait y avoir entre elles par la présence de Hongrois en Transylvanie et par l'absence de Hongrois dans le Vieux Royaume.

Je crois, Messieurs, que les traités de paix ont reconnu l'union de la Transylvanie à la Roumanie à cause de l'immense majorité de la population roumaine de cette province. Quand on parle d'une loi d'expropriation pour la Transylvanie, on parle d'une loi applicable à une grande majorité de Roumains. Et je crois que les sujets hongrois ne peuvent soutenir qu'ils n'ont pas été traités sur pied d'égalité avec les sujets roumains alors que leur situation quant à la propriété serait exactement celle des propriétaires roumains de Transylvanie. Dois-je encore ajouter que les paysans cultivateurs ont été rendus propriétaires du sol, indépendamment de toute considération tirée de leur nationalité antérieure et que, de la sorte, un grand

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

nombre d'anciens sujets hongrois sont aujourd'hui propriétaires en Transylvanie grâce aux lois roumaines d'expropriation?

Mais maintenons-nous sur le terrain de la requête hongroise et bornons-nous à discuter les dispositions incriminées, celles relatives à l'absentéisme et au prix.

Je disais que pour sauver ce qui pouvait encore être sauvé de la grande propriété, le législateur a dû procéder à un classement d'après certains critères artificiels peut-être, mais nécessaires.

L'absentéisme est un de ces critères! C'est de lui qu'on se plaint tout d'abord.

Afin que vous le jugiez à sa juste valeur, laissez-moi vous citer deux critères d'expropriation tels qu'on les trouve dans la loi applicable à l'ancien Royaume.

Et je prends avec intention la législation de l'ancien Royaume pour que vous voyez comment la loi roumaine a traité ses propres enfants dans la maison maternelle elle-même.

Vous jugerez de notre chauvinisme après.

Considérant qu'entre un propriétaire qui cultive sa terre et un autre qui la donne en ferme, le premier doit l'emporter sur le second, la loi roumaine, pour protéger le premier, s'est attaquée au second et a assimilé à l'absentéiste tout roumain qui a donné sa terre en ferme depuis 1910-1920, quoiqu'il résidât en Roumanie, quoiqu'il habitât peut-être sa propre maison de campagne. La conséquence est l'expropriation intégrale du propriétaire se trouvant dans ces conditions.

Et voilà comment le fait le plus légitime, celui d'affermer sa terre, est devenu la source d'une punition rétroactive!

Injustice, certes, mais solution de nécessité.

Et comme en faisant les calculs, toutes ces catégories de terres expropriées ne suffisaient pas à parfaire l'étendue dont on avait besoin, on introduisit une disposition nouvelle, celle de l'alinéa *a* de l'article 8.

A la suite de l'application de la première expropriation, les plus grands domaines, ceux de dizaines de milliers d'hectares furent réduits à quelques centaines.

Et bien, on coupera encore une tranche et on réduira à cent hectares les terres qui, à une date arbitraire, le 23 avril 1920, se trouveraient affermées.

Savez-vous ce qui est arrivé? Beaucoup de grands propriétaires qui ont travaillé leur terre durant leur vie entière, sentant de la répulsion à cultiver en régie une étendue de 200 hectares par exemple, alors qu'ils avaient machines, bétail, pour de milliers et des milliers d'hectares, ont donné à ferme, pour la première fois, la terre qui leur restait. Ils ne croyaient pas mal agir. Ils n'ont certainement pas mal agi. Mais de par ce fait, la loi les ampute encore, et les réduit à 100 hectares.

Injustice, oui! Mais je le répète, solution de nécessité.

N'oubliez pas qu'il fallait de la terre et nous avons préféré la trouver par des formules juridiques critiquables, que de laisser naître l'envie de la prendre sans justification juridique aucune.

Arrivons maintenant à l'absentéisme pur et simple, qui est, pour la loi roumaine d'expropriation en Transylvanie, l'absence physique du pays,

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

entre deux dates, celle de l'Union, 1er décembre 1918 et celle du dépôt de la loi d'expropriation au Parlement, 21 mars 1921.

En quoi ce critère de distinction entre propriétaires plus intéressants et propriétaires moins intéressants est-il plus artificiel, plus arbitraire, plus injuste que les critères de sous-distinction dans la catégorie des propriétaires présents: affermage des terres pendant dix ans, affermage des terres à une date donnée, après que la première expropriation eût été subie et que le cycle des sacrifices parût clos?

Mais, dit l'honorable représentant de la Hongrie: les sujets hongrois ne savaient pas que, s'ils étaient absents de Transylvanie de 1918 à 1921, ils seraient intégralement expropriés en 1922.

Mais, ai-je l'honneur de répondre à l'honorable représentant de la Hongrie: les sujets roumains eux non plus ne savaient pas que s'ils affermaient leurs terres de 1910 à 1920 ils seraient expropriés intégralement en 1921.

Enfin, dirais-je encore, pour édifier complètement l'honorable représentant de la Hongrie: les sujets roumains qui ont eu affermées un seul jour leurs terres, le 23 avril 1920, après avoir subi les premiers sacrifices imposés par l'expropriation, ne pouvaient pas croire que leur portion congrue serait encore réduite! Elle le fut!

Et, à bien juger les choses, il n'y a un plus grand fond de realité et de justice dans la formule de l'absentéisme, qui n'est au fond que la transposition dans le domaine juridique de l'adage que les absents ont toujours tort, que dans les deux autres.

J'admets néanmoins qu'on dise: votre formule de l'absentéisme est critiquable. Nous ne prétendons pas qu'elle soit parfaite.

J'admets qu'on dise encore: dans certains cas, elle peut amener de grandes injustices. Nous serons les premiers à les déplorer, mais nous avons légiféré sous l'empire des nécessités supérieures à toute considération de justice individuelle.

Mais, je n'admets en aucun cas qu'on dise qu'une telle disposition doit sa naissance aux sentiments d'hostilité envers les sujets hongrois et que c'est une arme légale de torture contre les étrangers.

Et, d'abord, est-ce que ce sont les dispositions sur l'absentéisme qui ont fait perdre aux Hongrois la plus grande partie de leurs biens?

Non, Messieurs!

Ce sont les dispositions générales sur l'expropriation appliquable aux présents comme aux absents, qui ont réduit les terres de milliers d'hectares à des portions minimes.

La disposition de l'absentéisme ne fait donc perdre, qu'a certaines personnes des restes.

Et ce serait justement dans une disposition d'une application aussi restreinte et d'une efficacité aussi limitée que le legislateur roumain aurait caché le poison qu'il destinait aux sujets hongrois? Veuillez reconnaître que pour des oppresseurs nous sommes bien timorés et que pour des chauvins nous sommes bien peu habiles.

C'est que, probablement, nous n'en sommes qu'à notre coup d'essai.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Pour que la requête hongroise soit légitime il faudrait que le texte ne s'appliquât qu'aux Hongrois. Or, la loi ne fait pas de distinction. Tout citoyen roumain physiquement absent entre ces deux dates est exproprié intégralement.

Il y a égalité parfaite.

Il y a même plus qu'égalité parfaite. Il y a certains adoucissements aux rigueurs de la loi, au profit des propriétaires en Transylvanie, par rapport aux propriétaires du Vieux Royaume, adoucissements dûs, entre autres, au fait que, vu la présence de la minorité hongroise en Transylvanie et la facilité avec laquelle l'idée de persécution pourrait trouver créance dans ces circonstances, le législateur roumain a préféré agir avec plus de circonspection en Transylvanie.

Ainsi, dans l'ancien Royaume, les propriétés des étrangers ont été expropriées intégralement que si le propriétaire a été absent entre 1918 et 1921.

Un sujet hongrois aurait donc été exproprié intégralement dans l'ancien Royaume, en sa simple qualité d'étranger; il ne l'est en Transylvanie que s'il a été absent.

L'absentéisme dans le Vieux Royaume entraîne l'expropriation intégrale, quelle que soit l'étendue de la terre. L'absentéisme n'entraîne l'expropriation en Transylvanie que pour les terres dont l'étendue est supérieure à 50 jugars. Donc, les petites gens qui ont pris peur et se sont enfuis à cause de la guerre peuvent rentrer, les dispositions de la loi ne les touchent pas.

L'absentéisme économique – affermage pendant dix ans – entraîne l'expropriation intégrale dans le Vieux Royaume, elle laisse cependant un minimum intangible aux propriétaires en Transylvanie (Art. 8 p.a).

En résumé, un propriétaire en Transylvanie n'est exproprié que s'il est absentéiste qu'il soit étranger ou Roumain; il ne peut en aucun cas perdre l'intégralité de la propriété pour affermage pendant dix ans. Il y a donc égalité parfaite entre propriétaires étrangers et roumains en Transylvanie et il y a régime de faveur pour les propriétaires de Transylvanie par rapport à ceux du Vieux Royaume.

Et cette égalité parfaite ressort surtout des instructions soi-disant secrètes de l'actuel ministre de l'Agriculture, M. Alexandre Constantinesco.

D'abord, ces instructions ne sont pas du tout secrètes. La meilleure preuve c'est que vous les possédez. Elles ne furent pas publiées à l'Officiel parce que l'on n'y publie généralement que les lois et règlements et non pas toute la correspondance officielle.

Des instructions secrètes?

Les voici, je les verse au dossier.

L'honorable Conseil pourra constater par lui-même si elles n'ont pas l'air fatigué et la couleur blanc-jaune des papiers qui circulent.

L'honorable représentant de la Hongrie disait que c'est par l'interprétation de la loi faite par l'officialité roumaine, plutôt que par la loi elle-même, que l'injustice a été commise. Si cela était, ce serait la meilleure preuve de notre bonne foi, du manque absolu de l'esprit d'hostilité envers les étrangers qui a présidé à la confection de nos lois.

Pourquoi aurions-nous changé d'esprit, depuis?

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

La verité est que ce n'est que l'application pratique de la loi qui soulève toutes les questions d'interprétation de cette dernière. On ne peut tout prévoir à l'avance.

Or, lorsqu'à l'application on s'est aperçu qu'une certaine manière d'interpréter la loi aurait eu pour conséquence de créer aux étrangers absents une situation meilleure qu'aux propriétaires roumains absents, on a immédiatement senti le besoin de poser d'une manière claire les principes que la justice exigeaient.

Ces principes ne pouvaient être que deux: ne pas mettre les propriétaires étrangers en situation inférieure par rapport aux propriétaires roumains, mais, d'autre part, ne pas créer aux premiers une situation meilleure qu'aux seconds.

C'est justement ce que les instructions incriminées ont pour but de proclamer: l'égalité de droit parfaite entre les sujets hongrois et les sujets roumains.

Permettez-moi d'en lire quelques passages:

Dans l'instruction nr. 15112 de la Direction de Cluj, du 29 juillet 1922, on lit: „Par conséquent, il ne faut pas tenir compte des demandes d'exceptions des absents qui prétendent ne pas avoir été ou ne plus être actuellement citoyens roumains, attendu que la loi considère absent le propriétaire en raison de son absence pendant un temps déterminé sans se préoccuper de sa nationalité. D'ailleurs le législateur ne pouvait pas faire autrement que de traiter les propriétaires étrangers sur le même pied que les propriétaires roumains ne pouvant pas favoriser les uns plus que les autres".

Dans l'instruction nr. 16126 de la Direction de Cluj, en date du 14 août 1922, je lis: „La loi ne faisant aucune distinction suivant la nationalité des propriétaires il va sans dire qu'il est indifférent qu'il soit citoyen ou étranger; par conséquent vous ne pouvez pas non plus appliquer la loi de façon différente."

J'arrive à l'affirmation que l'absence pendant un seul jour crée l'absentéisme en Roumanie.

La loi exige une résidence constante dans le pays.

Le caractère de constance, de permanence de la résidence, est une question que les juges de fait tranchent souverainement.

Mais le cas suivant s'est produit: des étrangers qui ont toujours été absents de Roumanie ont voulu éluder la loi en disant qu'ils y ont été présents pendant un certain temps. C'est ce qu'on n'a pas voulu permettre. Et alors le ministre de l'Agriculture a attiré l'attention sur l'inutilité de la preuve du fait que les étrangers ont été présents en Roumanie pendant un certain temps.

L'instruction ne parle donc pas de l'interruption de la présence par quelques jours d'absence, mais l'interruption de l'absence par quelques jours de présence.

Et parce que le ministre des Domaines se conformant à la loi déclara que, vu la nécessité de la présence permanente, il est sans utilité de prouver une présence partielle, le Gouvernement hongrois se croit autorisé à affirmer que l'absentéisme est légalement créé en Roumanie par la simple absence matérielle d'une journée.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Et je le répète, ne l'oublions pas, rigoureuses ou non, ces règles s'appliquent à des sujets roumains aussi, la Transylvanie étant bien, je le présume, terre roumaine.

Mais la Hongrie ne se contente pas de l'égalité entre propriétaires hongrois et propriétaires roumains: l'amélioration du régime des propriétés en Transylvanie, par rapport au Vieux Royaume, ne la touche pas davantage. Ce que la Hongrie veut c'est, à l'intérieur de la Transylvanie, un privilège pour les propriétaires hongrois par rapport aux propriétaires roumains.

C'est à cela que tend sa requête, c'est à cela qu'elle entend faire servir les traités internationaux.

L'interprétation qu'elle donne au Traité de Trianon est des plus caractéristiques. Le Traité a garanti aux sujets hongrois, qui optent pour la nationalité magyare, la conservation de leurs biens immobiliers. Cela veut dire, pour la Hongrie, que les biens immobiliers de ces sujets ne peuvent pas être touchés par les dispositions des lois roumaines, cela veut dire, en tout cas, que ces biens ne peuvent être expropriés contre un paiement tel qu'il est organisé par les lois roumaines.

Qu'a voulu le Traité de Trianon, selon nous?

Maintenir une règle qui est de droit commun, depuis longtemps, dans tous les traités internationaux: prolonger la tolérance internationale à l'égard des étrangers leur permettant d'être propriétaires, garantir les optants contre une confiscation de leurs biens. Les optants restent propriétaires malgré leur option, mais propriétaires dans le cadre de la loi roumaine. Donc, le droit de propriété peut être ultérieurement modifié par l'Etat Souverain, pourvu que ses dispositions aient un caractère général et s'appliquent à tous les ressortissants.

Le Traité de Trianon n'a pu entendre un seul instant selon nous, qu'il sera créé en Roumanie des îles de propriétés individuelles, que la loi roumaine ne pourrait plus toucher à travers les âges, sans sanctions internationales.

En définitif, la question est de savoir si le Traité a garanti aux Hongrois la propriété telle qu'ils avaient au moment de l'annexion ou s'il leur a garanti une propriété nouvelle, une propriété plus forte, une propriété sui generis, que personne en Europe ne pourrait plus avoir, car, pour l'avoir, il faudrait être... optant hongrois!

En effet, un Roumain, un Français, un Anglais, ne peut avoir en Roumanie que la propriété de tout le monde, c'est à dire une propriété organisée par des lois roumaines, lois qui peuvent changer suivant les nécessités roumaines, nécessités qui ne peuvent avoir comme limites que les intérêts du peuple roumain.

Rien de semblable avec la propriété d'un optant hongrois! Ce dernier a un traité qui, prenant en considération la situation d'un moment donné, fixe son droit pour l'éternité.

Et, comme un optant hongrois est par définition un sujet hongrois qui vit en Hongrie, il ne subit pas l'expropriation de la loi hongroise puisqu'il a ses immeubles au delà de la frontière, en Roumanie et il ne subit pas non plus l'expropriation roumaine puisqu'il est protégé par un traité.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Si telle a été vraiment l'intention des parties contractantes à Trianon, permettez-moi de dire qu'à bien feuilleter les traités que le monde s'est donné depuis 1919 on ne trouvera aucune création dépassant en séduction ... la carrière d'optant hongrois!

Et je me permets d'attirer l'attention de l'honorable Conseil sur ce fait que la Hongrie, demandant cette interprétation pour le Traité de Trianon, vous demande en réalité d'interpréter le Traité de Versailles aussi.

En effet, je trouve dans le Traité de Versailles, sous la Section 8, Pologne, dans l'article 94, la disposition que les optants: „seront libres de conserver leurs biens immobiliers"; sous la Section 7: Etat Tchéco-Slovaque, dans l'article 85, la disposition: „les personnes ayant exercé le droit d'option ... seront libres de conserver leurs biens immobiliers qu'elles possèdent sur le territoire d'un autre Etat"; et enfin, sous la Section 1, Belgique l'article 37 qui contient la disposition: „les personnes ayant exercé le droit d'option ... seront libres de conserver leurs biens immobiliers qu'elles auront dans les territoires acquis par la Belgique".

L'acceptation de la thèse hongroise signifierait donc que les traités ont parsemé la nouvelle charte de l'Europe de forteresses de droit privé intangibles, qui seraient, à l'avenir et pour toujours, par rapport aux Etats souverains, ce que furent jadis au moyen âge seulement les fiefs des seigneurs par rapport au Roi.

Telle ne fut pas, en toute franchise, ma pensée le 4 juin 1920, lorsque j'eus l'honneur d'apposer ma signature au bas du Traité de Trianon comme représentant de la Roumanie.

Je crois que le Gouvernement Hongrois s'est aperçu lui-même que l'argument des Traités prouvait trop. Et c'est pourquoi il a consenti à l'affaiblir, sinon même à y renoncer implicitement, en condescendant à discuter l'application en elle-même des lois impies roumaines aux deux points de vue qui l'intéressent le plus: a) impossibilité matérielle d'exécuter les obligations du Traité conjointement avec les obligations des lois roumaines; b) la question du prix!

La requête hongroise clame, en effet, à maintes reprises: comment transférerions-nous notre domicile en dehors de la Roumanie dans les douze mois, pour satisfaire aux exigences du Traité, qui soumet à cette condition le maintien de notre nationalité et resterions-nous en même temps physiquement présents en Roumanie, pour satisfaire aux exigences de la loi d'expropriation qui soumet à cette condition le maintien de notre propriété?

Argument impressionnant, très impressionnant, mais rien qu'impressionnant!

A partir de quel moment commence à courir le délai de douze mois à l'interieur duquel le domicile de l'optant doit être transféré?

A partir de l'échange des ratifications! C'est donc entre le 23 juillet 1921 et le 23 juillet 1922, que les optants étaient obligés de quitter la Roumanie. Or la période d'absence envisagée par la loi roumaine est comprise entre le 1er décembre 1918 et le 23 mars 1921.

La période d'absence finit donc quatre mois avant que ne naisse l'obligation de transférer le domicile.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

L'optant hongrois ne peut donc dire: j'ai été absent de Roumanie du 1er décembre 1918 au 23 mars 1921, pour satisfaire aux exigences des Traités. Il n'y avait pas de Traité ni en 1918, ni en 1919, ni pendant une grande partie de 1920. Et il n'y a pas eu certitude de ratification longtemps après.

L'optant hongrois aurait donc pu rester en Roumanie encore quinze mois après l'expiration de la période d'absence, sans préjudice pour ses droits.

J'arrive à la question du prix.

A ce sujet le Gouvernement hongrois avait un jeu facile; c'était de prendre le cours actuel du leu, de multiplier par lui la valeur de l'hectare en 1913 et de dire: il y a expropriation pour 1% et confiscation pour 99%. Le jeu était si facile que, pour ma part, je m'en serait méfié!

Je pourrais dire ici aussi: il n'y a pas deux prix, l'un pour les Hongrois et l'autre pour les Roumains, il n'y a qu'un seul prix pour tout le monde. De quoi vous plaignez-vous?

Mais je ne me contenterai pas de si peu, car je ne voudrais pas que l'on pût croire qu'il y a confiscation.

Non, il n'y a pas confiscation, car il y a prix réel, le seul qu'il pouvait y avoir.

Quel eût été le dédommagement juste par excellence?

Du moment qu'on a évalué les terres d'après la valeur de 1913, le prix en or, du moment qu'on a dépossédé le propriétaire, le prix comptait.

Prix or et prix comptant! Voilà le prix juste par excellence!

Mais savez-vous quelle somme il aurait fallu pour procéder ainsi? Supposons que l'expropriation coûte environ 15 milliards de lei, il aurait fallu 15 milliards de francs or!

Voyez-vous la Roumanie trouvant en 1917, 1918, 1919, 1920, 1921, une telle somme en or, alors que pour quelques milliards or, pour une avance à faire au crédit d'une dette internationale à caractère sacré, la dette pour les réparations, l'Europe toute entière traverse une crise?

Mais objectera-t-on peut-être: le paiement en or du capital pouvait être différé, mais les intérêts auraient dû être payés en or immédiatement.

Savez-vous ce que cette formule représenterait par rapport aux chiffres de plus haut?

Sept cent cinquante millions de lei or annuellement! Au cours actuel du change, 40 lei papier le leu or, une annuité de 30 milliards de lei!

Quelle solution restait-il? Différer tout paiement or, et quant au capital, et quant aux intérêts jusqu'au moment où l'opération deviendrait possible et payer jusqu'alors les intérêts dans la monnaie dans laquelle se font tous les paiements en Roumanie: le leu papier.

C'est ce que nous avons fait.

En effet, le propriétaire reçoit généralement une rente de l'Etat roumain, payable en cinquante ans avec un intérêt de 5%, une rente payable, non pas en lei d'aujourd'hui, mais en lei tels qu'ils seront au fur et à mesure des cinquante ans à venir.

Le propriétaire reçoit donc un titre appelé à se renforcer de jour en jour par le développement économique de la Roumanie; le propriétaire reçoit

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

donc en fait un paiement or, mais différé un certain temps, pour le capital et pour les intérêts.

Ah! Vous ne croyez pas à cette valorisation de la rente roumaine, vous ne croyez pas au relèvement du leu, quoique nous n'imprimions pas de billets, quoique notre circulation ne soit que de 16 milliards pour 18 millions d'habitants, vous ne croyez pas que les richesses naturelles de notre pays auront à dire leur mot dans l'avenir?

Libre à vous!

Mais, alors, comment demandez-vous comptant un paiement en or, à un pays que vous jugez incapable de se libérer en or même avec un demi-siècle de crédit?

Vous demandez l'impossible! Dans toute votre requête vous n'avez fait que demander l'impossible! Et je crains fort que vous ne demandiez sciemment l'impossible!

Vous demandez un régime de faveur pour les propriétaires hongrois au détriment des propriétaires roumains – impossibilité morale?

Vous demandez le paiement en or, sachant bien que pour le faire il faudrait une annuité dépassant deux fois et demie le chiffre global du budget roumain – impossibilité financière.

Vous demandez que les paysans vous restituent leurs terres – impossibilité materielle.

Oui, impossibilité matérielle, dis-je, car pour y réussir, il faudrait que le Gouvernement, qui a évité la révolution, en expropriant les grands domaines pour les partager à des milliers de paysans, se décidât aujourd'hui à provoquer la révolution, en expropriant des milliers de paysans pour refaire de grands domaines.

Et si vous n'obtenez rien à la suite de toutes ces demandes impossibles, qu'importe! Ce sera pour vous l'occasion de remettre en discussion la situation générale créée par les Traités, car ainsi que vous le dites en propres termes dans votre requête: les privilèges réclamés sont en étroite relation compensatoire avec les larges acquisitions territoriales de la Roumanie.

Voilà donc la solution que vous inspirent votre désir de paix, votre amour de justice!

Périsse le monde, pourvu que la justice triomphe, semblez-vous dire.

Oui!

Périsse un monde, qui n'est pas fait pour vous plaire, pour que triomphe une justice qui ne serait juste que pour vous.

La solution commandée par la justice?

Que l'honorable Conseil se rappelle, qu'il y a dix ans depuis que l'expropriation figure au premier plan des préoccupations roumaines, qu'il a fallu la guerre pour trouver une solution définitive à ce problème angoissant, que, de quelque manière qu'on y touchât encore, ce serait l'occasion pour chacun de reviser des sacrifices passés, ce serait jeter le trouble, là où commence déjà à poindre l'oubli.

Ne touchons pas aux blessures qui se ferment d'elles-mêmes.

La solution commandée par la paix et la justice? Il n'y en a qu'une et elle est d'ordre politique: c'est l'absence d'intervention.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

C'est cette solution que je me permets de proposer à l'honorable Conseil.

▼
Arhivele Statului Bucureşti, colecţia Microfilme Belgia r.56, c. 463-473; Ministère des Affaires Etrangères et du Commerce exterieur, Bruxelles, Correspondance politique; Légations; Dossier IV Divers, 10.896.

Traducere

Expunerea domnului Titulescu, delegat al
României la Consiliul Societăţii Naţiunilor
aprilie 1923

Domnule Preşedinte, domnilor membri ai Consiliului,

Cererea maghiară s-ar putea rezuma în câteva cuvinte astfel: România, din ură faţă de supuşii maghiari, sub pretextul unei reforme agrare şi prin aplicarea după bunul plac a dispoziţiilor legale, mergând până la violarea în mod vădit a tratatelor internaţionale, a urmărit şi realizat falimentul economic al proprietarilor maghiari din Transilvania.

Permiteţi-mi să prezint, încă de la început, în faţa onoratului Consiliu, tot în câteva cuvinte, concluzia scurtei expuneri pe care o voi prezenta în numele României şi care va contrazice punct cu punct cererea maghiară.

România, fără pic de ură faţă de nimeni, ba chiar dimpotrivă, însufleţită de cea mai sinceră dorinţă de a face dreptate, dând astfel dovadă de o evidentă înţelegere a intereselor sale viitoare, a acţionat, în aceşti ultimi ani, în spiritul unei adevărate revoluţii pacifiste, transferând pe căi legale, aproape integral, pământul arabil ţăranilor care-l munceau şi până acum, în cea mai mare parte, ca lucrători agricoli (cu ziua).

Pentru realizarea acestei reforme capitale, România a fost silită să impună, unei mari părţi a populaţiei, sacrificii a căror rigoare nu are precedent în istoria altor popoare, cel puţin în vreme de pace. Ştiind însă că nu amploarea acestei reforme ci o nedreaptă aplicare a ei ar face insuportabil acest sacrificiu, România a încercat să imprime legislaţiei sale agrare un caracter obiectiv, aproape mecanic, semn al unei dreptăţi severe poate, dar egală pentru toţi. Acest lucru i-a permis, după cum veţi vedea imediat, să-i trateze pe picior de perfectă egalitate şi pe optanţii unguri şi pe proprietarii români.

Făcându-l pe proprietarul român stăpân al pământului ţării, România crede că a înfăptuit un lucru ce de mult trebuia îndeplinit; acest lucru trebuie judecat mai degrabă după rezultatele lui decât după metodele folosite. În felul acesta s-a creat garanţia unei relansări economice viitoare. În felul acesta, a fost posibil ca teritoriile cuprinse între Tisa, Dunăre şi Nistru, să reprezinte în mod constant în ochii Europei o insulă de ordine

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

şi de pace, în vreme ce Moscova şi Budapesta erau bântuite de stafia revoluţiei.

Operaţia a fost, recunosc, dureroasă, chiar foarte dureroasă. În ciuda încercărilor celor interesaţi de a face totul în limitele decenţei şi ale patriotismului, s-au ivit multe nemulţumiri. Guvernul Brătianu, care a pornit această temerară acţiune în 1914 şi a dus-o la bun sfârşit în 1917 şi 1918, guvernul generalului Averescu care a continuat-o dându-i amploare şi îmbogăţind-o în 1920 şi 1921, două guverne din care am avut onoarea să fac parte ca ministru de finanţe, alături de regretatul Take Ionescu, adept ilustru încă de la început al necesităţii exproprierii, au avut de suportat numeroase critici.

O aceeaşi hotărâre producea uneori reacţii diametral opuse şi, adeseori, din pricina unui acelaşi text de lege, miniştrii care se ocupau de expropriere erau calificaţi când drept revoluţionari de reprezentanţii exasperaţi ai partidelor de dreapta, când drept reacţionari de reprezentanţii extremei stânga, care socoteau că lucrurile nu merg nici destul de repede, nici destul de departe.

Binînţeles că după unirea Transilvaniei cu România, problema naţională a accentuat greutăţile unei probleme de ordin numai economic şi social, până atunci, şi astfel nemulţumirile au sporit, iar suferinţele celor răspunzători de expropriere au crescut.

Revoluţionarii, reacţionarii de până ieri, devin iată, în faţa dvs. şovini şi opresori.

Nimeni nu se miră de acest lucru în România. Aceasta este o nouă modalitate prin care Ungaria vrea să arate lumii un lucru deja cunoscut pentru noi, vechi de când lumea, clasat.

Dar, să vedem ce face de fapt Guvernul ungar în cererea sa?

Din toate prevederile legislaţiei privind exproprierea extrage una sau două, le interpretează, le discută, ca şi când acestea ar fi singurele importante, ca şi cum ele nu s-ar aplica şi cetăţenilor români! Apoi, punând faţă în faţă această creaţie de cabinet cu o interpretare a tratatelor internaţionale, cu care autorii acestora n-ar fi precis de acord, au ajuns la concluzia că este vorba de persecuţie.

Nu aşa se procedează cu o problemă politică privind tratamentul străinilor într-o ţară.

Să ne înţelegem bine deci: nu e cazul acum să analizăm dacă românii au fost trataţi cu prea multă severitate de guvernele lor. Aceasta este problema Parlamentului român, a presei româneşti, a opiniei publice din România, a alegerilor din România, şi în nici un caz a Societăţii Naţiunilor. Problema este să ştim dacă este adevărat sau nu, că cetăţenii maghiari au fost persecutaţi în comparaţie cu cetăţenii români.

Domnule reprezentant al Ungariei, pentru a răspunde unei astfel de probleme, nu este suficient să spunem poveşti; trebuie să comparăm şi să judecăm faptele.

Lăsaţi-mă, deci domnilor, să fac eu ceea ce n-a făcut domnul reprezentant al Ungariei. Să reintroducem în corpul legii exproprierii prevederile incriminate, să aruncăm o scurtă privire asupra motivaţiei care a generat această lege, să vedem cum şi-a tratat România proprii ei copii şi să ne

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

întrebăm abia apoi, dacă mai este posibil ca textele citate de Guvernul ungar să ni se pară o legislaţie aparte pentru străini şi dacă ele nu sunt mai degrabă exemple ale unei legislaţii prea riguroase poate, o legislaţie românească aceeaşi pentru toată lumea în materie de expropriere.

Zorii acestei legi a exproprierii, despre care discutăm astăzi, s-au ivit încă din anul 1913, când nimeni nu-i avea în vedere pe cetăţenii maghiari. România ieşea din războiul balcanic, căruia îi pusese capăt Tratatul de la Bucureşti. Ţărănimea dovedise în focul luptei calităţi neaşteptate. Dar situaţia ei din punctul de vedere al repartizării proprietăţii rurale era cumplit de nedreaptă. Din 8 milioane de hectare teren arabil din fostul regat, jumătate, adică 4 milioane de hectare, aparţineau unui număr de 1.200.000 ţărani, capi de familie (sau, socotind 4 membri de familie, la 5.000.000 de ţărani) în timp ce cealaltă jumătate aparţinea unui număr de circa 4.000 de proprietari.

O astfel de situaţie era o ameninţare continuă pentru ordinea socială. Soluţiile obişnuite prin care se trecea în mod paşnic pământ din marile proprietăţi în proprietatea ţăranilor: cumpărare prin Caseriile rurale, drept de răscumpărare pentru stat, care se putea substitui astfel oricărui cumpărător particular de pământ, au fost socotite insuficiente.

S-a socotit, deci, necesară o expropriere forţată, numită expropriere în beneficiul ţării. Dl Ion Brătianu, şeful Partidului Liberal, a anunţat în septembrie 1913 printr-o scrisoare publică că va face din expropriere, unul din obiectivele esenţiale ale viitorului său program – astfel de program implica modificarea Constituţiei, exproprierea fiind autorizată de Constituţia existentă numai în cazuri de forţă majoră, clar delimitate, adică pentru necesităţi ale apărării militare, ale serviciului de drumuri sau ale igienei.

În ianuarie 1914, dl Ion Brătianu a devenit preşedintele Consiliului de Miniştri.

În mai 1914 au avut loc alegerile constituţionale, şi, lucru de mirare, deşi s-a bucurat de votul unui Corp electoral restrâns, format în mare parte din proprietarii de pământuri, majoritatea a fost favorabilă revizuirii Constituţiei, în scopul exproprierii unei mari suprafeţe de teren arabil, deţinută de marii proprietari.

Spun o mare suprafaţă, pentru că nimeni nu se gândea şi nici nu se putea gândi în mai 1914 la exproprierea aproape în totalitate a marilor proprietari de după aceea. Atunci a fost conceput însă instrumentul juridic care a permis mai târziu efectuarea în mod practic a exproprierii pe măsură ce o impuneau necesităţile războiului şi ale perioadei de după război.

Apoi a început primul război mondial.

Până la intrarea în război, România nu şi-a putut permite să treacă la aplicarea unei reforme de asemenea anvergură, cunoscută fiind instabilitatea din perioada de neutralitate.

Dar, în 1917, când armata română s-a retras în Moldova, când două treimi din teritoriul românesc au fost invadate, când armata rusă a început să se împrăştie în dezordine, s-a considerat că aplicarea imediată a legii exproprierii este o cerinţă a apărării. Acest lucru ar fi sporit interesul ţărănimii de a apăra pământul ţării; dacă autorităţile n-ar fi făcut nimic,

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

s-ar fi putut crede că şi-au uitat promisiunile din 1914. Şi erau destui cei care doreau să se creadă acest lucru.

Maiestatea sa, regele României, a fost cel care, în ianuarie 1917 printr-un mesaj adresat soldaţilor din tranşee, a anunţat că se va trece neîntârziat la aplicarea legii exproprierii.

Este deci incorectă afirmaţia că ameninţarea revoluţiei ruse a determinat punerea în practică a legii exproprierii. Anii 1913 şi 1914 stau dovadă acestui lucru. Iar revoluţia rusă a izbucnit abia în martie 1917.

Pe de altă parte, este evident faptul că războiul a lărgit cadrul creat legii exproprierii aşa cum a fost creat în 1913 şi 1914.

La Iaşi s-a trecut deci la aplicarea legii exproprierii. Am să rezum totul spunându-vă că în 1917 s-a hotărât ca 2 milioane şi câteva sute de mii de hectare să fie luate marilor proprietari pentru a fi împărţite ţăranilor.

Prin decretul-lege din decembrie 1918, domnul Ion Duca, actualul ministru al afacerilor străine al României, pe atunci ministru al agriculturii, a aplicat măsurile constituţionale votate la Iaşi.

În paralel, pe măsura unirii noilor teritorii româneşti cu patria mamă, s-a trecut la expropriere şi în aceste ţinuturi.

Astfel, parlamentul Basarabiei, „Sfatul Ţării“ a votat la 27 noiembrie 1918 o lege a exproprierii pentru Basarabia, promulgată prin decretul regal din 22 decembrie 1918.

Tot aşa s-a procedat şi în Transilvania, Banat, Crişana, Maramureş; în conformitate cu punctul 5 al articolului 3 al hotărârii Adunării Naţionale a României, reprezentanţii acestora s-au întrunit la Alba Iulia, între 18 noiembrie şi 1 decembrie 1918, iar Consiliul Dirigent român, al acestor noi regiuni, sub preşedinţia domnului Iuliu Maniu, şeful Partidului Naţional Ţărănesc, a luat măsurile necesare pentru aplicarea prin decretul-lege nr. 3911 din 1919 a unor dispoziţii similare în Transilvania.

Să revenim o clipă la situaţia din regat.

Acum vom ajunge în sfârşit la punctul esenţial al dezbaterii noastre, pentru că el vă va permite să judecaţi intenţiile Guvernului român: nu numai că prima etapă a aplicării legii nu a furnizat suprafaţa de teren arabil aşteptată, dar şi milioanele de hectare expropriate prin lege au devenit insuficiente pentru a acoperi toate cererile, insuficiente pentru a se da pământ categoriilor de ţărani socotiţi demni de interes, insuficent pentru a satisface alte categorii de ţărani care se socoteau, prin asimilare, şi ei demni de interes.

Ce era de făcut?

Între timp a venit la putere guvernul generalului Averescu, domnul Garofild devenind ministru al agriculturii.

Existau doar două soluţii:

Prima era exproprierea totală a ceea ce mai rămăsese din marea proprietate. Nu s-a dorit acest lucru. O astfel de măsură ar fi însemnat că suntem din principiu împotriva marii proprietăţi. Guvernul socotea că, dimpotrivă, marea proprietate este condiţia absolut necesară unei agriculturi de proporţii, şi că ea nu trebuie atinsă decât atunci când nu mai e nimic de făcut, nicidecum din pricina unor resentimente. Guvernul nu avea nici

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

un interes ca ţăranii să-i urască pe marii proprietari nici măcar acum când se făcea transferul de pământ de la o clasă la alta.

Nu mai rămânea decât o soluţie. Şi anume să se păstreze ceea ce se mai putea din marea proprietate, să nu se atingă nimeni de ea decât atunci când ar fi imperios necesar, făcându-se, pe cât posibil, o selecţie a proprietarilor; acest lucru ar da posibilitatea respectării unei ordini în noile exproprieri, adică să se înceapă cu proprietarii nu prea importanţi, şi să fie lăsaţi ceilalţi pentru cazuri extreme, fără a le garanta totuşi intangibilitatea.

Este inutil să spun, că un astfel de procedeu nu putea fi perfect şi că orice clasificare, de oricine ar fi fost ea făcută, ar fi dat naştere unor critici.

Plecându-se de la toate aceste inconveniente, s-au adoptat noi măsuri legislative.

Astfel, prin legea publicată în Monitorul Oficial din 24 noiembrie 1920 s-a permis aplicarea exproprierii cu scopul de a crea păşuni comunale.

Prin legea publicată în Monitorul Oficial din 17 iulie 1921, cu aplicabilitate în Vechiul Regat, s-a ratificat decretul din decembrie 1918, extinzându-se astfel exproprierea cu scopul de a mări suprafaţa proprietăţii ţărăneşti, de a crea păşuni comunale şi în interesul general al economiei naţionale.

Prin legea publicată în Monitorul Oficial din 30 iulie 1921, având ca punct de plecare decretul-lege 3911 din 1919, s-a organizat acţiunea de expropriere în Transilvania, Banat, Crişana în scopul de a mări suprafaţa proprietăţilor ţărăneşti şi a păşunilor comunale, precum şi în alte scopuri, de utilitate publică.

Faptul că România a trebuit să înfăptuiască exproprierea prin mai multe legi agrare are, deci, o explicaţie istorică. Principiile care i-au condus pe legiuitori sunt însă aceeaşi, iar deosebirile sunt doar mici detalii care se explică prin unele consideraţii locale de ordin economic.

Este un lucru lipsit de seriozitate să vrei să compari legea exproprierii pentru Transilvania cu cea a exproprierii din Vechiul Regat şi să încerci să explici micile deosebiri care ar putea exista între ele prin prezenţa elementului maghiar în Transilvania şi prin lipsa lui în Vechiul Regat.

Domnilor, cred că tratatele de pace au recunoscut unirea Transilvaniei cu România datorită imensei majorităţi pe care o reprezintă populaţia românească din această regiune. Atunci când vorbim de o lege care se aplică unui mare număr de români. Şi mai cred că cetăţenii de naţionalitate maghiară nu pot susţine că nu au fost trataţi pe picior de egalitate cu cetăţenii români de vreme ce situaţia lor din punctul de vedere al proprietăţii este aceeaşi cu cea a proprietarilor români din Transilvania. Trebuie oare să mai adaug faptul că ţăranii cultivatori de pământ au fost făcuţi proprietari ai pământului, indiferent de naţionalitatea lor anterioară unirii şi că, în felul acesta, un mare număr de foşti cetăţeni maghiari sunt în prezent proprietari în Transilvania datorită legilor româneşti de expropriere?

Să rămânem dar la cererea Guvernului ungar şi să discutăm dispoziţiile incriminate ale legii, şi anume aceea privind absenteismul şi aceea privind preţul.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Spuneam că pentru a salva ceea ce mai era de salvat din marea proprietate, legiuitorul a procedat la o ierarhizare după anumite criterii artificiale, poate, dar necesare.

Absenteismul este unul dintre aceste criterii! De el este vorba în primul rând în cererea Guvernului ungar.

Pentru a putea judeca obiectiv lucrurile, lăsaţi-mă să citez două criterii ale legii exproprierii aşa cum apar ele în legea care se aplică fostului regat.

Mă refer intenţionat la legislaţia fostului regat pentru ca dvs. să vedeţi cum şi-a tratat legea românească proprii copii chiar la ei acasă.

Veţi aprecia după aceea şovinismul nostru.

Plecând de la ideea că dintre un proprietar care-şi cultivă pământul şi un altul care-l dă în arendă cel dintâi trebuie să aibă câştig de cauză. Legea românească, pentru a-l proteja pe primul, a trebuit să-l nedreptăţească pe celălalt şi a socotit ca absenteist orice român care şi-a dat în arendă pământul în perioada 1910-1920, chiar dacă locuia în România, chiar dacă locuia în casa lui de la ţară. Consecinţa a fost exproprierea în totalitate a proprietarilor aflaţi în această situaţie.

Şi iată că în felul acesta lucrul cel mai normal, darea în arendă a pământului, a devenit un motiv retroactiv de pedeapsă!

Nedreptate, cu siguranţă, dar soluţie de necesitate.

Dar, cum aceste categorii de terenuri nu ajungeau pentru împroprietăririle luate în calcul, s-a introdus, o nouă dispoziţie, aceea a alineatului a al Articolului 8.

După aplicarea primei etape a exproprierii, cele mai mari domenii, acelea de zeci de mii de hectare au fost reduse la câteva sute.

Ei bine, se va mai tăia o tranşă şi se va reduce la o sută de hectare suprafaţa care, la o dată stabilită arbitrar, 23 aprilie 1920, era dată în arendă.

Ştiţi ce s-a întâmplat? Mulţi dintre marii proprietari care şi- au lucrat o viaţă întreagă pământul, fiindu-le silă să cultive în regie o suprafaţă de numai 200 hectare, de exemplu, deşi aveau maşini şi vite, pentru a lucra mii şi mii de hectare, şi-au dat în arendă pentru prima oară pământul care le mai rămăsese. Nu credeau că fac în felul acesta un rău. Şi cu siguranţă că n-au făcut nici un rău. Doar că profitând de acest lucru, legea le ia din nou pământ, lăsându-le numai 100 hectare.

Nedreptate, aşa e! Dar, repet, soluţie de necesitate.

Nu uitaţi că avem nevoie de pământ şi am preferat să găsim formule juridice criticabile, dacât să dăm ocazia ca fiecare să- şi ia pământul fără nici o justificare juridică.

Să revenim acum la absenteism care, în concepţia legii româneşti a exproprierii din Transilvania, înseamnă absenţa fizică din ţară, între două date, aceea a Unirii de la 1 Decembrie 1918 şi aceea a depunerii legii exproprierii la Parlament, la 21 martie 1921.

Oare de ce acest criteriu prin care proprietarii mai interesaţi au fost deosebiţi de cei mai puţin interesaţi este mai artificial, mai arbitrar sau mai nedrept decât criteriile folosite pentru împărţirea actualilor proprietari prin: darea în arendă a pământurilor timp de 10 ani, darea în arendă

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

la o anumită dată, după ce fuseseră deja supuşi primei legi a exproprierii şi după ce se părea că s-a încheiat calvarul lor?

Onoratul reprezentant al Ungariei spune că cetăţenii maghiari nu ştiau că, dacă au lipsit din Transilvania între 1918 şi 1921, vor fi expropriaţi în totalitate în 1922.

Am onoarea, însă, să-i răspund onoratului reprezentant al Ungariei: nici cetăţenii români n-au ştiut că dacă şi-au arendat pământurile între 1910 şi 1920 vor fi expropriaţi în totalitate în 1921.

Aş mai adăuga, în fine, pentru a-l lămuri definitiv pe onoratul reprezentant al Ungariei că cetăţenii români care şi-au dat în arendă pământul pentru o singură zi, la 23 aprilie 1920, după ce au avut de suferit rigorile exproprierii, nu puteau şti că vor fi supuşi unei a doua reduceri a terenurilor lor! Şi totuşi acest lucru s-a întâmplat!

Şi, dacă judecăm mai bine lucrurile, criteriul absenteismului care este de fapt transpunerea juridică a afirmaţiei potrivit căreia cei ce nu sunt de faţă nu au niciodată dreptate nu este cu nimic mai real sau mai just decât celelalte două criterii.

Admit chiar să se spună şi că în anumite cazuri, se poate ajunge la comiterea unor mari nedreptăţi. Am fi primii care le-ar deplânge, dar, spun din nou, am elaborat această legislaţie din raţiuni superioare oricărui criteriu de dreptate individual.

Nu admit însă în nici un caz să se spună că această lege îşi are obârşia în sentimentele de ostilitate faţă de cetăţenii maghiari şi că ea este o armă legală de tortură împotriva străinilor.

Şi-apoi, oare prevederile privind absenteismul sunt cele care au determinat în cea mai mare parte pierderea de către cetăţenii maghiari a bunurilor lor?

Nu, domnilor!

Dispoziţiile generale ale legii exproprierii aplicate atât celor prezenţi cât şi celor absenţi sunt cele care au determinat reducerea suprafeţelor de mii de hectare la nişte suprafeţe minimale.

Prevederea privind absenteismul nu a contribuit decât la sărăcirea unui număr restrâns de persoane.

Oare legiuitorul român să fi ales pentru a-şi ascunde otrava destinată cetăţenilor maghiari tocmai această prevedere cu o aplicare atât de restrânsă? Trebuie să recunoaşteţi că suntem nişte opresori cam timoraţi şi nişte şovini cam neîndemânatici.

Asta-nseamnă, probabil, că am făcut doar o tentativă.

Pentru ca pretenţiile părţii ungare să fie întemeiate, ar fi necesar ca textul de lege să se aplice numai cetăţenilor maghiari. Ori legea nu face nici o deosebire. Orice cetăţean român care a absentat fizic din ţară în perioada menţionată este expropriat în totalitate.

Prevederile sunt aceleaşi pentru toată lumea. E vorba chiar, de ceva mai mult. În favoarea proprietarilor din Transilvania, spre deosebire de proprietarii din Regat, s-au adus unele amendamente care atenuează rigorile legii, acest lucru datorându-se, între altele, faptului că, ţinând cont de prezenţa minorităţii maghiare în Transilvania şi de cât de uşor şi-ar

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

putea face loc ideea de persecuţie în astfel de împrejurări, legiuitorul român a preferat să acţioneze cu mai multă prudenţă în Transilvania.

Astfel, în fostul Regat, proprietăţile străinilor au fost expropriate integral dacă proprietarul a lipsit din ţară în perioada 1918-1921.

În Regat un cetăţean maghiar ar fi putut fi expropriat în totalitate pentru simplul fapt că e străin; acest lucru s-a putut întâmpla în Transilvania, numai dacă ar fi lipsit din ţară în perioada amintită.

În Vechiul Regat, absenteismul antrenează exproprierea integrală, indiferent de suprafaţa terenurilor. În Transilvania, ea nu se aplică decât suprafeţelor mai mari de 50 iugăre.

Deci, pe micii proprietari care s-au speriat şi au fugit din pricina războiului, şi acum se pot întoarce, prevederile legii nu-i afectează.

Absenteismul economic – darea în arendă timp de 10 ani – antrenează exproprierea în totalitate în Vechiul Regat, iar în Transilvania lasă totuşi proprietarului un minimum intangibil (Art. 8 p.a).

Rezumând, în Transilvania un proprietar este expropriat doar dacă se-ncadrează la absenteism, fie că e român, fie că e străin, integritatea proprietăţii sale nu e afectată în nici un caz din pricina dării în arendă pe durata a zece ani. În Transilvania, deci, există o egalitate perfectă între proprietarii români şi cei străini iar proprietarii din Transilvania sunt favorizaţi faţă de cei din Vechiul Regat.

Această egalitate perfectă reiese mai ales din instrucţiunile aşa-zis secrete ale actualului ministru al agriculturii, domnul Alexandru Constantinescu.

De fapt, aceste instrucţiuni nu sunt deloc secrete. Cea mai bună dovadă a acestui lucru este faptul că le aveţi la îndemână. Ele nu au fost publicate în Monitorul Oficial pentru că în Monitorul Oficial se publică în general numai legi şi regulamente, nicidecum întreaga corespondenţă oficială.

Instrucţiuni secrete?

Iată-le le depun la dosar.

Onoratul Consiliu va putea constata el însuşi că ele au aerul obosit şi culoarea alb-gălbuie a hârtiilor care circulă.

Onoratul reprezentant al Ungariei spunea că nedreptatea s-a comis mai degrabă prin interpretarea dată legii de oficialităţile româneşti, decât prin legea în sine. Dacă aşa ar sta lucrurile, aceasta ar fi cea mai bună dovadă a bunei noastre credinţă, a completei noastre lipse de ostilitate faţă de străini care a stat la baza elaborării legislaţiei noastre.

De ce atunci ne-am fi schimbat apoi intenţiile?

Adevărul este că numai aplicarea în practică a legii pune toate aceste probleme de interpretare. Nu se poate prevedea totul dinainte.

Ori, atunci când s-a constatat că aplicând legea într-un anume fel s-ar crea o situaţie privilegiată străinilor în defavoarea proprietarilor români încadraţi la absenteism, s-a simţit imediat nevoia de a clarifica anumite principii, aşa cum era drept să se facă.

Aceste principii nu puteau fi decât două:

Proprietarii străini să nu fie puşi într-o situaţie inferioară proprietarilor români, pe de altă parte, să nu li se creeze acestora dintâi o situaţie privilegiată faţă de aceştia din urmă.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Instrucţiunile incriminate au drept scop tocmai proclamarea acestui principiu: egalitatea perfectă între drepturile cetăţenilor maghiari şi ale românilor.

Permiteţi-mi să vă citesc câteva pasaje:

În instrucţiunea nr. 15112 a Direcţiunii din Cluj, din 29 iulie 1922, se poate citi:

„În consecinţă, nu trebuie să se ţină cont de cererile de a fi exceptaţi de la aplicarea legii ale celor care se încadrează la absenteism, dar pretind că n-au fost sau nu mai sunt în prezent cetăţeni români dat fiind că legea consideră absent un proprietar ca urmare a absenţei sale din ţară pe o perioadă determinată fără a ţine cont de naţionalitatea lui. De altfel, legiuitorul nici nu putea face altfel decât să trateze proprietarii străini pe picior de egalitate cu proprietarii români, neputându-i favoriza pe unii în defavoarea celorlalţi".

În instrucţiunea nr. 16126 a Direcţiunii din Cluj, cu data de 14 august 1922, citesc: „Legea nefăcând nici o deosebire între naţionalitatea proprietarilor, este de la sine înţeles că nu contează dacă e cetăţean român sau străin; în consecinţă nu puteţi aplica nici legea în mod diferit".

Am să mă refer acum la afirmaţia potrivit căreia lipsa din ţară chiar şi o singură zi e socotită în România absenteism.

Legea pretinde rezidenţa în mod constant în ţară.

Caracterul constant, permanent al rezidenţei este o problemă pe care judecătorii de fapt o socotesc esenţială.

S-a produs însă următorul caz: nişte cetăţeni străini care au lipsit tot timpul din România au vrut să eludeze legea spunând că au fost totuşi în ţară o anumită perioadă de timp. Acest lucru s- a dorit să fie evitat. Şi atunci ministrul agriculturii a atras atenţia asupra inutilităţii dovezii faptului că cetăţenii străini au fost prezenţi ceva timp în România.

În această instrucţiune nu se vorbeşte, deci, despre întreruperea prezenţei prin câteva zile de absenţă, ci de întreruperea absenţei prin câteva zile de prezenţă.

Şi, dat fiind că ministrul domeniilor conformându-se legii a declarat că, avându-se în vedere necesitatea prezenţei permanente, este inutil să se dovedească o prezenţă parţială, Guvernul ungar se crede autorizat să afirme că absenteismul este creat în mod legal în România de simpla absenţă fizică timp de-o zi din ţară.

Şi repet, să nu uităm riguroase sau nu, aceste reguli se aplică cetăţenilor români în egală măsură, Transilvania fiind, presupun, pământ românesc.

Ungaria, însă, nu se mulţumeşte cu egalitatea dintre proprietarii unguri şi proprietarii români; ameliorarea regimului proprietăţii în Transilvania, spre deosebire de cea din Vechiul Regat, nu o impresionează deloc. Ceea ce doreşte Ungaria este ca, în interiorul Transilvaniei, proprietarii maghiari să fie privilegiaţi faţă de proprietarii români.

Acesta este obiectul ascuns al cererii Guvernului ungar, aşa înţelege Ungaria să respecte tratatele internaţionale.

Interpretarea pe care o dă ea Tratatului de la Trianon este dintre cele mai caracteristice. Tratatul a garantat cetăţenilor maghiari care optează

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

pentru naţionalitatea maghiară, păstrarea tuturor bunurilor imobiliare. Asta înseamnă, pentru Ungaria, că bunurile imobiliare ale accestor cetăţeni nu pot fi afectate de prevederile legilor româneşti, asta înseamnă, în orice caz, că aceste bunuri nu pot fi expropriate în schimbul unei plăţi aşa cum prevăd legile româneşti.

Ce a urmărit Tratatul de la Trianon, după părerea noastră?

Să menţină o regulă care este de drept comun, de multă vreme, în toate tratatele internaţionale: să extindă toleranţa internaţională faţă de străini permiţându-le să fie proprietari, să-i protejeze pe optanţi de o eventuală confiscare a bunurilor. Optanţii rămân proprietari în ciuda opţiunii lor, dar proprietari chiar în cadrul legii româneşti. Deci, dreptul de proprietate poate fi ulterior modificat de statul suveran, dat fiind că prevederile sale au un caracter general şi se aplică tuturor cetăţenilor.

Tratatul de la Trianon nu s-a gândit nici o clipă după părerea noastră, că în România se vor crea insule de proprietăţi individuale, de care legea românească nu se va putea atinge niciodată, fără sancţionarea, la nivel internaţional, a legii.

În definitiv, problema este de a şti dacă tratatul a garantat ungurilor proprietatea aşa cum era ea în momentul anexării sau le-a garantat o proprietate nouă, o proprietate mai puternică, o proprietate sui generis, pe care nimeni în Europa n-o va mai putea avea, căci pentru a o avea, ar trebui să fie ... optant ungur!

Într-adevăr, un român, un francez, un englez, nu poate avea în România decât o proprietate la fel ca toată lumea, adică o proprietate stabilită de legile româneşti, legi care se pot schimba în funcţie de necesităţile româneşti, necesităţi care nu pot fi determinate decât de interesele poporului român.

Cu totul altceva în comparaţie cu proprietatea unui optant ungur! Acesta din urmă beneficiază de prevederile unui tratat care, având în vedere situaţia de la un moment dat, îi fixează un drept pentru totdeauna.

Şi, cum un optant ungur este prin definiţie un cetăţean ungur care trăieşte în Ungaria, el nu suportă rigorile legii maghiare a exproprierii dat fiind că bunurile sale sunt în afara graniţei, în România, şi nu suportă nici rigorile legii româneşti a exproprierii, dat fiind că e protejat de prevederile unui tratat.

Dacă aceasta a fost, cu adevărat, intenţia părţilor semnatare ale Tratatului de la Trianon, permiteţi-mi să spun că oricât de mult ar căuta cineva în tratatele încheiate în lume din 1919 încoace, n-ar putea găsi vreo creaţie, la fel de seducătoare ... ca aceea a carierei de optant ungur!

Îmi permit să vă mai atrag atenţia onoraţi membri ai Consiliului, asupra faptului că Ungaria, impunându-vă această interpretare a Tratatului de la Trianon, vă impune de fapt, o aceeaşi interpretare a Tratatului de la Versailles.

Într-adevăr, găsesc în Tratatul de la Versailles, în Secţiunea 8, Polonia, în Articolul 94, prevederea că optanţii: „vor fi liberi să-şi păstreze bunurile imobiliare“, în Secţiunea 7: Statul Cehoslovac, în Articolul 85, prevederea: „persoanele care şi-au exercitat dreptul de opţiune ... vor fi libere să-şi păstreze bunurile imobiliare pe care le au pe teritoriul unui alt stat“ şi, în

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

sfârşit, în Secţiunea 1, Belgia, Articolul 37 conţine prevederea: „persoanele care şi-au exercitat dreptul de opţiune ... vor fi libere să-şi păstreze bunurile imobiliare le vor avea în teritoriile dobândite de Belgia“.

Acceptarea tezei ungare ar însemna, deci, că tratatele au presărat noua hartă a Europei cu fortăreţe de drept privat intangibile, care vor fi, pe viitor, şi pentru totdeauna, în raport cu statele suverane, ceea ce au fost odinioară, doar în Evul Mediu, domeniile seniorilor în raport cu Regele.

Ca să fiu cinstit, nu aşa am gândit pe 4 iunie 1920, ziua în care am avut onoarea să-mi pun semnătura în josul Tratatului de la Trianon, ca reprezentant al României.

Cred că Guvernul ungar şi-a dat şi el seama că argumentul tratatelor demonstra destul totul. Şi de aceea a acceptat să-l mai atenueze, dacă nu chiar să renunţe implicit la el, binevoind să discute aplicarea în sine a legilor româneşti care n-au nimic sfânt în ele, din două puncte de vedere care-l interesează mai mult:

a) imposibilitatea practică de a respecta obligaţiile tratatului concomitent cu obligaţiile ce decurg din legislaţia românească;

b) problema preţului!

Găsim, într-adevăr, în cererea ungară de mai multe ori fraze ca: Cum am putea oare să ne schimbăm domiciliul în afara graniţei României timp de 12 luni, pentru a respecta prevederile tratatului, care condiţionează de acest lucru menţinerea naţionalităţii noastre şi să fim în acelaşi timp prezenţi în România, pentru a respecta prevederile legii exproprierii care condiţionează astfel menţinerea proprietăţii noastre?

Argument impresionant, chiar foarte impresionant, dar nimic mai mult!

De când intră în vigoare termenul de 12 luni, în care optantul trebuie să-şi schimbe domiciliul?

Din momentul schimbului de documente ratificate.

Adică în intervalul 23 iulie 1921 – 23 iulie 1922, optanţii erau obligaţi să părăsească România. Ori perioada absenţei din România prevăzută de legea românească era cuprinsă între 1 decembrie 1918 şi 23 martie 1921.

Perioada menţionată pentru absenţa din ţară se încheie deci cu patru luni înainte de a apărea obligaţia schimbării de domiciliu.

Optantul ungur nu poate deci spune: am lipsit din România de la 1 decembrie 1918 până la 23 martie 1921 pentru a respecta prevederile tratatului. În 1918 nu exista un astfel de tratat şi nici în 1919, nici măcar o mare parte a anului 1920. Iar ratificarea tratatului a avut loc mult mai târziu.

Optantul ungur ar fi putut deci rămâne în România încă 15 luni după expirarea perioadei stabilită ca absenţă din ţară, fără a-şi prejudicia astfel drepturile.

Ajung acum la problema preţului.

Guvernul ungar nu avea mare lucru de făcut în acest sens, totul era o joacă; n-avea decât să ia cursul actual al leului, să înmulţească cu această valoare preţul hectarului din 1913 şi să spună: putem vorbi de expropriere 1% şi confiscare 99%. Lucrurile erau atât de simple, încât eu, în ceea ce mă priveşte, n-aş fi avut încredere în rezultate.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Aş putea spune din nou: nu există două preţuri, unul pentru unguri şi altul pentru români, există un singur preţ pentru toată lumea. De ce vă plângeţi?

Nu mă voi mulţumi însă cu atât pentru că n-aş vrea să se creadă că este vorba de confiscare.

Care ar fi trebuit să fie despăgubirea corectă prin excelenţă?

Din moment ce terenurile au fost evaluate la valoarea lor din 1913, preţul în aur, de vreme ce proprietarul a fost deposedat, preţul era important.

Preţul în aur şi preţul în bani gheaţă! Acesta era deci preţul corect prin excelenţă!

Ştiţi însă care ar fi fost suma necesară pentru a proceda astfel?

Să presupunem că exproprierea ar costa cam 15 miliarde lei, ar fi fost deci necesare 15 miliarde de franci aur.

Când întreaga Europă trecea printr-o criză, avea oare România unde găsi, în 1917, 1918, 1919, 1920, 1921 o asemenea sumă de câteva miliarde în aur necesară unui avans la creditul unei datorii externe pentru reparaţii de război, datorie având un caracter sacru?

Se va ridica probabil obiecţia că plata în aur a capitalului se putea amâna, dar dobânzile ar fi trebuit să fie plătite în aur imediat.

Ştiţi ce-ar fi însemnat această formulă în raport cu cifrele de mai sus?

750 milioane de lei aur anual.

La cursul actual de schimb, 40 lei pentru 1 leu aur, o sumă de 30 miliarde de lei!

Ce soluţie mai rămânea? Să se amâne toate plăţile în aur, atât în privinţa capitalului cât şi a dobânzilor până atunci când va fi posibilă achitarea lor şi să se plătească în moneda în care se fac toate plăţile în România: leul bancnotă.

Asta am şi făcut.

Astfel, proprietarul primeşte în general o rentă din partea statului român, plătibilă în 50 de ani cu o dobândă de 5%, o rentă plătibilă nu în valoarea leului de astăzi, ci în valoarea lui din fiecare etapă a plăţii pe parcursul celor 50 de ani.

Proprietarul primeşte deci un titlu care-şi sporeşte valoarea din zi în zi o dată cu dezvoltarea economică a României; proprietarul primeşte, deci, practic o plată în aur, amânată însă o bucată de vreme, pentru capital şi pentru dobânzi.

Ah! Dvs. însă nu credeţi în această valorizare a rentei româneşti, nu credeţi în creşterea valorii leului, deşi nu noi imprimăm bancnote; deşi noi nu avem în circulaţie decât 16 miliarde lei pentru 18 milioane de locuitori, nu credeţi că bogăţiile naturale ale ţării noastre vor avea un cuvânt de spus în viitor?

Sunteţi liberi să credeţi ceea ce doriţi!

Dar, atunci, de ce impuneţi plata în aur, unei ţări pe care o socotiţi incapabilă să-şi achite datoria în aur chiar şi după o jumătate de secol de credit?

Cereţi imposibilul! În întreaga dvs. cerere, n-aţi făcut decât să cereţi imposibilul! Şi tare mă tem că cereţi cu bună ştiinţă imposibilul!

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Cereţi un regim de favoare pentru proprietarii maghiari în detrimentul proprietarilor români – imposibilitate morală.

Cereţi plata în aur, ştiind foarte bine că pentru a face acest lucru am avea anual nevoie de o sumă care depăşeşte de două ori şi jumătate cifra globală a bugetului României – imposibilitate financiară.

Cereţi ca ţăranii să vă restituie pământurile – imposibilitate materială.

Da, spun imposibilitate materială, căci pentru a face acest lucru, ar fi necesar ca guvernul, care a evitat revoluţia, expropriind marile domenii pentru a le împărţi la mii de ţărani, să se hotărască astăzi să provoace revoluţia, expropriind mii de ţărani pentru a reface mari domenii.

Şi chiar dacă nu veţi obţine nimic din tot ceea ce cereţi, ce contează! Veţi avea un nou prilej să puneţi în discuţie situaţia generală creată de tratate, pentru că, aşa cum voi înşivă o spuneţi cu propriile dvs. cuvinte în cererea dvs.: privilegiile pe care le cerem sunt în strânsă relaţie compensatorie cu marile acumulări teritoriale ale României.

Iată deci soluţia pe care v-o inspiră dorinţa de pace, dragostea dvs. pentru dreptate!

Piară lumea întreagă, numai dreptatea să triumfe, păreţi să spuneţi!

Da!

Piară o lume întreagă, dacă ea nu este făcută pe placul dumneavoastră ca să triumfe o dreptate care n-ar fi dreptate decât pentru dumneavoastră.

Soluţia pe care o cere dreptatea?

Onoraţii membri ai Consiliului sper că-şi amintesc, că sunt zece ani de când exproprierea este pe primul plan al preocupărilor româneşti, că a trebuit să vină războiul pentru a se găsi o soluţie definitivă la această problemă dificilă, pe care, oricum am aborda-o, am da din nou ocazia ca fiecare să-şi amintească de sacrificiile trecute, ar însemna să răscolim din nou o rană ce începea să se vindece.

Să nu mai atingem rănile care se închid de la sine.

Soluţia cerută de pace şi de dreptate?

E una singură şi de ordin politic; şi anume neamestecul.

Această soluţie îmi permit s-o propun onoraţilor membri ai Consiliului.

126

1923 mai 13, Bucureşti. Moţiune a Adunării generale ordinare a Uniunii Generale a Industriaşilor din România prin care se hotărăşte constituirea unei comisii speciale care să prezinte Ministerului Industriei şi Ministerului de Finanţe, actele Adunării.

Discuţiunea se închide şi Adunarea votează cu unanimitate următoarea:

H) MOŢIUNE GENERALĂ:

Uniunea Generală a Industriaşilor întrunită în Adunare generală în ziua de 13 mai a.c. după ce a ascultat discursul domnului preşedinte dr. Ştefan Çerkez, darea de seamă a domnului director general, ing. C.R. Mircea, precum şi studiile diverselor chestiuni la ordinea zilei a luat

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

în unanimitate hotărârea de a prezenta printr-o comisiune specială, atât domnului ministru al industriei cât şi domnului ministru de finanţe doleanţele industriei, conform moţiunilor votate, privitor la fiecare chestiune în parte.

Hotărăşte ca această comisiune să fie compusă din domnii: dr. Ştefan Cerkez, inginer C. R. Mircea, dr. Czell, Szana, dr. Farkaş, dr. Polony, dr. Groza, dr. Lendvai, Bürger, ing. Popovici-Mezin, Solacoglu care se vor prezenta chiar în ziua de luni 11 cor. la ministerele respective.

Hotărăşte în acelaşi timp ţinerea unei Adunări generale extraordinare pentru modificarea statutelor, adunare care va avea loc la o dată care se va fixa ulterior.

Adunarea generală se închide la ora 8 seara.

▼

Arhivele Statului Bucureşti, fond Uniunea Generală a Industriaşilor din România, dosar 7/1923, f. 227.

127

1923 iunie 6, Bucureşti. Circulara Direcţiunii Administraţiei Generale şi Statisticii, prin care în urma sesizării Ministerului Cultelor şi Artelor se dispune prefecţilor de judeţe să interzică autorităţilor din subordinea lor ca elevii unei confesiuni să fie obligaţi să participe la serviciile divine ale altor confesiuni, nici chiar cu ocazia sărbătorilor naţionale.

Ministerul de Interne
Direcţiunea Administraţiei Generale şi Statisticii
Nr. 44729 – 6 iunie 1923

Domnule Prefect

Ministerul Cultelor şi Artelor prin adresa nr. 25279 din 31 mai a.c. ne aduce la cunoştinţă, în urma comunicării ce i s-a făcut de către Consistorul Eparhiei Luterane a Sibiului, că unii subprefecţi şi administratori de plăşi din acel ţinut au impus presbiterilor şi oficiilor parohiale ale bisericilor luterane săseşti să trimită elevi de ai şcoalelor evanghelice luterane la biserica ortodoxă spre a lua parte la serviciul divin cu ocazia sărbătorilor naţionale.

Faţă de cele ce preced şi în conformitate cu cererea numitului departament, avem onoarea a vă ruga să binevoiţi a da ordin autorităţilor dependinte de dumneavoastră, să nu mai ia asemenea dispoziţiuni, în cazul când s-ar fi dat, punându-le totodată în vedere că elevii unei confesiuni nu pot fi obligaţi să participe la serviciul divin al altei confesiuni.

p. Ministru
ss indescifrabil

Director General
ss indescifrabil

Domnului Prefect al judeţului Maramureş

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Pe verso:
Subprefectura judeţului Maramureş. Nr. 3257/22.VI. 1923
Pe copia ordinului dinăuntru tuturor primpretorilor şi Primăriei oraşului Sighet. Vi se transpune ordinul de faţă pentru ştire şi conformare.

Sighet la 27 VI. 1923
ss indescifrabil

Aprobat
ss indescifrabil

Emis la 2. VII. 1923

▼
Arhivele Statului Maramureş, fond Prefectura jud. Maramureş, act nr. 3257 / 1923, f. 1.

128

1923 iulie 18, Sighetul Marmaţiei şi 1924 martie 25, Bucureşti. Corespondenţa dintre Asociaţiunea Învăţătorilor Talmudişti din Maramureş şi Direcţiunea Administraţiei Generale, Contenciosului şi Statisticii privind aprobarea statutelor reuniunii pentru ajutorarea învăţătorilor talmudişti evrei din Maramureş.

Domnule Prefect

Subsemnatul cu onoare aştern 6 exemplare din regulamentul Asociaţiunii învăţătorilor talmudişti din judeţul Maramureş „Hatmicho" să binevoiţi a le trimite ministerului competent pentru aprobare.

Sighet la 18 iulie 1923
Cu toată stima, preşedintele Asociaţiunii
Învăţătorilor Talmudişti din Maramureş
ss Rozenberg Hers, domiciliat în Sighet
Str. Ştefan cel Mare, nr. 33

Pe verso: Subprefectura jud. Maramureş, nr. 3805 din 24. VII. 1923
Domniei sale, domnului dr. Vasile Chindriş
jurist consultul judeţului
Vi se transpune pentru opiniune, întrucât înfiinţarea acelei societăţi este legală?

Sighet la 25. VII.
ss indescifrabil

Aprobat
ss indescifrabil

Opiniune
Dispoziţiilor statutelor anexate nu sunt în contrazicere cu legile în vigoare şi dispoziţiile acelora, însă rolul învăţătorului talmudist este contra

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

dispoziţiilor legii, fiindcă fără pregătirile necesare şi contra dispoziţiilor legii este pedagogul copiilor evreilor fără a putea fi supus controlului autorităţilor şcolare a statului, astfel din acest punct de vedere este a se considera organizaţia de autoajutorare, care ar fi şi o organizare autorizată a acelora cari au un rol în societate şi în stat, contrar controlului statului fiindcă rolul lor ar fi să fie pur religios şi ar privi numai confesiunea ebraică şi autoajutorarea lor este a se face în cadrele confesionale ale evreilor.

Sighet azi 31. VII. 1923
Jurist consult judeţean
ss Dr. V. Chindriş

Nr. 3805/1923 subprefect
Către
Ministerul de Interne
Direcţiunea Administraţiunii Judeţene şi Comunale
Bucureşti

Cu onoare vă înaintăm cererea Asociaţiunii învăţătorilor talmudişti din judeţ, împreună cu regulamentele menţionate, rugându-vă a delibera în chestiune, luând în considerare opiniunea juristconsultului nostru.

9. VIII. 1923

Aprobat
ss indescifrabil

Expediat la 14 VII. 1923

România
Ministerul de Interne
Direcţiunea Administraţiei Generale,
Contenciosului şi Statisticii
25 martie 1924 – 017869

Domnule Prefect

Ca urmare a ordinului circular nr. 13839 din 21 februarie 1924 şi în referire la raportul dvs. nr. 3805/1923, avem onoarea a vă restitui statutele Reuniunii pentru autoajutorarea învăţătorilor talmudişti evrei din Maramureş, rugându-vă a le preda celor interesaţi ca să procedeze în conformitate cu legea pentru persoanele juridice, publicată în Monitorul Oficial Nr. 27 din 6 februarie 1924 şi să le prezinte tribunalului respectiv competinte în această chestiune.

P. Director general
ss indescifrabil

P. Director
ss indescifrabil

Domnului Prefect al judeţului Maramureş

Pe verso: Subprefectura judeţului Maramureş, nr. 2440 din 1924 martie 14, filele 1 – 3

▼

Arhivele Statului Maramureş, fond Prefectura jud. Maramureş, act nr. 2440/1924.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

129

1923 august 11, București. Adresă a Uniunii Generale a Industriașilor din România către Asociația Fabricanților din Banat prin care se anunță participarea Societății Atelierelor „Vulcan“ la o expoziție industrială organizată la Timișoara; se menționează colaborarea fabricii Vulcan cu alte două întreprinderi industriale conduse de minoritari.

11 august 1923

Onor.

Asociațiunea Fabricanților din Banat

TIMIȘOARA

Aci alăturat avem onoare a vă trimite insinuare de participare a firmei: Noua Societate a Atelierelor „Vulcan“ fabrică de mașini și de vagoane, prin care vă roagă să-i rezervați 100 m.p. zid și 10m.p. teren în pavilionul No. 2.

Pe locurile rezervate fabrica „Vulcan“ va expune împreună cu Fabrica de armaturi „Pedvisokar“ și „Fabrica de pile și mașini Rudolf Schmidt and Co“.

Vă trimitem totodată și un ordin de inserțiune al fabricei Vulcan pentru o pagină în text. Textul anunțului vi se va trimite peste câteva zile.

Jumătate din chiria locurilor, împreună cu jumătate din prețul anunțului s-a remis de fabrică la 8 crt. direct Băncii Timișoara în contul „Târgului de Mostre“.

Rugându-vă să binevoiți a ne confirma primirea, vă salutăm.

Cu toată stima,
Secretar general

▼

Arhivele Statului București, fond Uniunea Generală a Industriașilor din România, dosar 7/1923, f. 124.

130

1923 <august> 18, <Iași>. Scrisoarea profesorului universitar din Iași, Traian Bratu către Karl Kurt Klein prin care îl solicită ca asistent universitar la Seminarul de limbă și literatură germană de la Universitatea din Iași, asigurându-l că în calitatea sa de cetățean al României și viitor specialist în domeniul literaturii și culturii germane va putea fi un exemplu și pentru alte minorități.

Sehr geehrter Herr Doktor!

In Beantwortung Ihres Briefes vom 8. d.M. teile ich Ihnen folgendes mit:

Durch das Budget des laufenden Jahres wurde für unsere Fakultät in Jassy auch der Posten eines Assistenten für den Lehrstuhl der deutsche Sprache und Literatur neu geschaffen. Der Posten wird also erst vom

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

1. November ab existieren, und das Gehalt ist, wie alle Gehalte für die Staatsbeamten, weit davon entfernt glänzend zu sein, d.h. etwa 3.000 Lei monatlich.

Da ich gern einen Deutschrumänen für diesen Posten vorschlagen wollte, bei dem meine Studenten nicht nur viel Theoretisches lernen, sondern auch ein korrektes und geläufiges Deutsch hören könnten, und da ich wusste, dass die Stelle des ev. Pfarrers in Jassy frei ist der ungefähr ebensoviel Gehalt hat, ist mir der Einfall gekommen, man könnte die beiden Stellen verbinden, wenn man eine dazu geeignete Person fände. So, dachte ich, könnte auch der Mann ein besseres Einkommen haben, mir und der ev. Gemeinde ebenfalls geholfen werden. Die Zukunft muss beweisen, ob mein Einfall richtig war – aber die auffällige Verbindung zwischen den zwei Stellen ist nun meine „Schuld“ (dies scheint man nachträglich etwas vergessen zu haben).

Jedenfalls freue ich mich auf diesem Wege Ihre Bekanntschaft gemacht zu haben, und bin überzeugt, dass Sie beide Stellen geeignet sind (wobei ich mich natürlich für die theologische Seite vor allem durch die Urteile der dazu Berufenen leiten lasse). Das auch für den Fall, da es aus verschiedenen Gründen nicht dazu käme, dass Sie mein Mitarbeiter werden.

Was den Posten an sich anbelangt, so hängt seine Art nur von seinem Inhaber und der Weise ab, wie mit dem Ordinarius eingerichtet habe, d.h. ist nichts reglämentiert[1]. Es gibt zwei Vorschriften über die Ernennung und die Rechte des Assistenten, die kenne ich aber nicht genau, da ich sie bisher nicht brauchte. Ich denke mir den Assistenten mehr als einen Lektor der deutsche Sprache und Literatur folgenderweise: Er hätte ein Proseminar zu leiten, in welchem er alle möglichen Übungen vornehmen müsste, um den Studenten eine theoretische und praktische Kenntnis des Unterhochdeutsch sowie einige literarische und literaturhistorische Schulung beizubringen bestrebt wäre. Das könnte auch im Zusammenhang mit einer einstündigen Vorlesung über Grammatik, dann Phonetik (elementar alles) Metrix, Sintax, Stilistik u.s.w. geschehen, jährlich nach vorgehender Besprechung des gemeinsamen Arbeitsplanes. Es ist, besonders seit dem Kriege Unendliches zu leisten, da die Vorbildung der Studierenden ganz besonders ihre literarische und grammatische, ihre philosophische Schulung sehr schwach ist. Dazu kommt eine sehr mangelhafte Kenntnis (oft eine fast völlige Unkenntnis) der deutschen Sprache. In die kolossale demzufolge zu leistende Arbeit müsste er sich mit mir eben teilen, was ja nicht zu schwer wäre.

Ansichten und Erweiterungsmöglichkeiten durch ordnungsgemässe Habilitation wären vorhanden in der Weise, dass der Assistent sich eventuell den Formalitäten zu unterwerfen hätte, um sich als Privatdozent zu habilitieren. Dazu gehört die Genehmigung der Fakultät und des Ministeriums, wenigstens eine wissenschaftliche Arbeit und eine Prüfung, die aus Colloqium über die Arbeiten und Orientierung über die wissenschaftliche Bildung, dann aus drei Probelektionen (darunter vielleicht auch die Lei-

1 Aşa în original.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

tung einer Seminarsitzung) besteht. Als Assistent würde er natürlich auch weiter bleiben können (da ein Privatdozent als solcher gar keine Besoldung bezieht) und nebenbei könnte er vielleicht wöchentlich einmal eine Stunde lesen über Literatur der zweiten Hälfte des 19. Jahrhunderts oder über neuere deutsche Literatur u.s.w. Die Bewerbung dann für einen freigewordenen Lehrstuhl in Czernowitz oder Klausenburg, Bukarest oder Jassy könnte (nicht müsste, denn die Fakultäten sind Frei, nicht verpflichtet, das zu berücksichtigen, und Sie wissen, dass auch in den allerhöchsten Regionen doch nur mit Wasser gekocht wird) aussichtsvoller sein.

Was den Betrieb im allgemeinen betrifft, ist es vielleicht wichtig, dass Sie wenigstens etwas erfahren, um vollständig orientiert zu sein.

Bis zum Ausbruch des Krieges hatte ich wenig (5-15) Studenten die waren aber ziemlich gut vorgebildet, treu und fleissig und ganz der Sache ergeben. Einige darunter sind jetzt hervorragende Gymnasiallehrer. Es war mir gelungen eine sehr angenehme Athmosphäre für die kleine „Germanisten" Familie zu schaffen „Germanisten", weil dieses Studium bei uns vor allem richtige Erfassung (in den möglichen Grenzen) der Sprache, Erlernung der Literaturgeschichte, Bekanntwerden mit der Methode voraussetzt, d.h. vor allem eine gute Vorbereitung für künftige Gymnasiallehrer der deutschen Sprache erfordert, als einen streng wissenschaftlichen Betrieb, der sich zum Ziel setzt, auch die Wissenschaft selbst weiter zu führen. Dieses Ziel kann erst dann vollständig erreicht werden, wenn wir deutschsprachige Studenten in grösserer Anzahl und tüchtig vorbereitete anderssprachige Studenten haben.

Der Ausbruch des Krieges hat die Atmosphäre geändert und die Propaganda wirkt noch nach. So muss alles von Grund aus neu geschaffen werden. Hiezu kommt, dass die neuen Studentengenerationen sehr schwach für das Universitätsstudium vorbereitet sind und natürlich noch geringere Vorkenntnisse in der deutschen Sprache mitbringen. So ist sehr viel Arbeitsfreude und kräftiger Idealismus vonnöten, denn anderes müsste man verzagen.

Vielfach wird wissenschaftliches Studium der deuteschen Sprache und Literatur noch immer mit gewissen politischen Tendenzen in der Politik, besonders der äusseren verwechselt, und man ist noch vielfach geneigt, in diesem Studium eine Art Propagandatätigkeit zu finden, wo doch Liebe für dieses Studium und sogar Sympathie für das deutsche Volk als Ganzes nichts mit der Politik gemein zu haben braucht, da diese Dinge Herzensangelegenheit sind, während die Politik Sache der ruhig abwägenden und kalt rechnenden Vernunft ist. Dieser Erkenntnis muss eben zum Durchdringen geholfen werden. Darüber aber müsste man sich mündlich aussprechen. Vielleicht haben Sie aber schon Gelegenheit gehabt, selbst manches zu beobachten und waren schon genötigt darüber nachzudenken.

Mein Brief aber droht zu lang zu werden. So werde ich nach obigen Ihrer allgemeinen Orientierung gewidmeten Ausführungen mich kurz fassen: Die Stelle eines Assistenten existiert etatmässig erst vom 1. November d.J. ab (bis dahin ist nur die Pfarrstelle frei).

In Laufe des Monates Oktober würde ich Sie der Fakultät vorschlagen und ich glaube, dass mein Vorschlag angenommen und von Ministerium bestätigt werden dürfte. Zu diesem Zweck müssen Sie mir die Papiere und Arbeiten, die ich Ihnen jetzt, nachdem ich von Ihnen Kenntnis genommen,

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

respektiv sie gelesen, zurücksende, wieder nach Jassy schicken (wenn Sie nicht inzwischen schon als Pfarrer dahin gekommen sind), damit ich sie der Fakultät vorlegen kann.

Ich habe Ihre Arbeiten und Artikel gelesen und glaube, dass wir in gutem Einverständnis zusammen arbeiten könnten. Dass Sie sich als Spezialforschungsgebiet die Literatur und Kultur der deutschen Minderheiten in Rumänien nehmen würden, finde ich als normal und der Situation entsprechend. Als Bürger Rumäniens könnten Sie das noch erweitern und auch die Einflüsse dieser Literatur und Kultur auf die anderen verfolgen und so die wechselseitigen Beziehungen studieren. Nur könnte das bei den jetzigen Verhältnissen nicht Ihre akademische Tätigkeit sein, da Sie nicht die dazu erforderliche Studentenschaft hätten, sondern Sie müssten das als Domäne ihrer Privatstudien betrachten.

(Ich bemerke noch, dass ich die Vorlesungen in rumänischer Sprache die Seminar und Proseminarübungen soweit möglich in deutscher Sprache den rumänischen Charakter der Universität entsprechend).

Als Assistent könnten Sie vielleicht schon gegen Ende des ersten Schuljahres ihre Dozenten Habilitationsprüfung bestehen und als Dozent-auf eine Vakanz auf einer Universität warten.

Bei allen diesen Betrachtungen denke ich an die evangelische Gemeinde in Jassy sehr wenig, denn von vornherein war die Pfarrerstelle für mich bloss ein Mittel meinem Assistenten eventuell eine bessere Lebensstellung zu verschaffen. Ich dachte dabei nicht, dass die Stelle vernachlässigt werden sollte, sondern dass die kleine Gemeinde mit ihren Bedürfnissen reichlich Zeit auch für eine Beschäftigung übrig lasse die mich näher interessiert.

Überlegen Sie sich alles und schreiben Sie dann, wie Sie sich entschlossen haben. Mir wäre es sehr angenehm zu hören, dass Sie nach Jassy kämen. Ich bleibe in Deutschland bis Ende September, dann fahre ich zurück nach Jassy.

Mit besten Grüssen
Ihr ergebener

▼
Arhivele Statului Cluj, fond Karl Kurt Klein, dosar 10, f. 3-5

Traducere

Mult Stimate Domnule Doctor!

Ca răspuns la scrisoarea dv. din 8 l.c. vă transmit următoarele:

Prin bugetul pe anul în curs s-a creat pentru facultatea noastră din Iaşi un nou post de asistent la Catedra de limbă şi literatură germană. Postul va exista deci, abia de la 1 noiembrie iar salariul este ca toate salariile funcţionarilor de stat, departe de a fi strălucit, asta înseamnă aproximativ 3.000 lei lunar.

Deoarece am dorit adeseori să propun pentru acest post un român de naţionalitate germană, de la care studenţii mei să înveţe nu numai multă teorie dar şi să poată să audieze o limbă germană corectă şi curgătoare şi

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

deoarece eu ştiam că postul de paroh evanghelic din Iaşi este liber şi care are un salariu aproximativ la fel, mi-a venit ideea că ar putea fi unite cele două posturi dacă s-ar găsi o persoană corespunzătoare pentru acestea. Astfel, m-am gândit şi eu, că omul ar putea să aibă şi el un venit mai bun iar mie şi comunităţii evanghelice de asemenea ne-ar fi de ajutor. Viitorul va confirma dacă ideea mea a fost bună iar neobişnuita legătură dintre cele două locuri de muncă este deci „vina" mea (aceasta pare dezavantajos câte ceva să uiţi).

În orice caz mă bucur că pe această cale v-am cunoscut şi, sunt convins că dumneavoastră sunteţi omul potrivit pentru ambele posturi (în ceea ce priveşte partea teologică natural voi ţine seama înainte de toate de părerile celor chemaţi pentru aceasta). Aceasta şi pentru cazul în care din anumite motive nu veţi dori să deveniţi colaboratorul meu.

În ceea ce priveşte postul în sine acesta depinde numai de titular, de cum s-a tratat cu profesorul titular, ceea ce înseamnă de fapt că nu este reglementat. Există două instrucţiuni în legătură cu numirea şi drepturile asistenţilor, pe care însă nu le cunosc exact deoarece până în prezent nu am avut nevoie de ele. Eu îmi imaginez asistentul mai mult decât un lector de limbă şi literatură germană în felul următor: el ar trebui să conducă un proseminar în care ar trebui să se ocupe cu toate exerciţiile posibile şi să se străduie să le fie prezentate studenţilor cunoştinţe teoretice şi practice ale limbii literare germane precum şi însuşirea unor cunoştinţe de literatură şi istorie a literaturii. Aceasta s-ar putea realiza în corelaţie cu prelegeri de câte o oră de gramatică, fonetică (totul în mod elementar), metrică, sintaxă, statistică şi a.m.d., anual, după o discutare prealabilă a întregului plan de muncă. Sunt foarte multe de făcut, îndeosebi de la război încoace deoarece pregătirea celor care studiază este foarte slabă, în mod deosebit pregătirea lor la literatură, gramatică şi filozofie. La aceasta se adaugă cunoaşterea insuficientă (adeseori aproape o necunoaştere totală) a limbii germane. În munca colosală ce urmează a o presta ca urmare a acestei stări el ar trebui să o împartă cu mine, ceea ce nu ar fi greu.

Perspective şi posibilităţi de dezvoltare, prin abilitarea ca docent conform regulamentului ar exista astfel ca asistentul eventual să se supună formalităţilor de abilitare ca docent privat. Pentru aceasta este necesară aprobarea facultăţii şi a ministerului, cel puţin o lucrare ştiinţifică şi un examen care constau dintr-un colocviu asupra lucrărilor şi orientarea asupra pregătirii profesionale, apoi din trei lecţii de probă (între acestea probabil şi conducerea unei lecţii de seminar). Ca asistent, natural ar putea rămâne în continuare (deoarece un docent privat în această situaţie nu primeşte nici un venit) şi pe lângă aceasta ar putea probabil săptămânal să citească din literatura din a doua jumătate a secolului al XIX-lea şi literatura nouă germană ş.a.m.d. Concursul, apoi eliberarea unei catedre la Cernăuţi sau Cluj, Bucureşti sau Iaşi ar putea fi pline de speranţe (nu obligatoriu căci facultăţile sunt libere nu obligate să ia în considerare acesta, şi dv. ştiţi că şi în regiunile cele mai înalte, totuşi se găteşte cu apă).

În ceea ce priveşte activitatea, în general, probabil că dv. este important să aflaţi cel puţin câte ceva pentru a fi pe deplin orientat.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Până la izbucnirea războiului am avut puţini studenţi (5-15), aceştia au fost însă într-adevăr bine pregătiţi, generoşi şi harnici şi total ataşaţi problemei. Unii dintre ei sunt în prezent străluciţi profesori de gimnaziu. Am reuşit să creez o atmosferă plăcută pentru mica familie de „germanişti" („germanişti" pentru că acest studiu la noi presupune înainte de toate înţelegerea, în limitele posibile, a limbii, însuşirea istoriei literaturii, cunoaşterea metodică ceea ce înseamnă înainte de toate o bună pregătire pentru viitorul profesor de limbă germană de liceu); ca o activitate ştiinţifică riguroasă care are ca scop ducerea mai departe a ştiinţei înseşi (acest ţel poate fi atins pe deplin abia dacă noi vom avea studenţi vorbitori de limbă germană în număr mai mare şi studenţi de alte limbi conştiincios pregătiţi).

Izbucnirea războiului a schimbat atmosfera iar propaganda acţionează în continuare. Astfel totul a trebuit refăcut din temelie. La aceasta se adaugă faptul că noua generaţie de studenţi este foarte slab pregătită pentru studiul universitar şi natural că posedă cunoştinţe de germană mai puţine. De aceea este necesar foarte mult zel şi un idealism robust căci altfel ar trebui să se renunţe.

Adesea studiul ştiinţific al limbii şi literaturii germane este confundat cu anumite tendinţe politice în politică, îndeosebi în cea externă, şi este şi mai frecvent dispus ca în acest studiu să găsim un fel de activitate de propagandă, încât dragostea pentru acest studiu şi chiar simpatia pentru poporul german în totalitate nu are nimic comun cu politica, deoarece aceste lucruri sunt probleme de inimă în timp ce politica este o problemă de raţiune cântărită, în linişte şi la rece. Această recunoaştere trebuie sprijinită spre a pătrunde. Despre aceasta trebuie să ne pronunţăm verbal. Probabil însă aţi avut ocazia ca însuşi dv. să examinaţi unele lucruri şi aţi fost obligat să reflectaţi asupra acestora.

Scrisoarea mea ameninţă însă să devină prea lungă. Aşa voi fi scurt potrivit orientării generale din scrierile dv. consacrate: postul de asistent fiinţează potrivit bugetului abia începând cu data de 1 noiembrie a.c. (până atunci este liber numai postul de paroh).

În cursul lunii octombrie vă voi recomanda facultăţii şi cred că propunerea mea va fi primită şi va putea fi aprobată de minister. În acest scop trebuie să-mi trimiteţi din nou documentele şi lucrările, pe care eu acum, după ce am luat cunoştinţă de ele, respectiv după ce le-am citit, vi le trimit înapoi (dacă nu cumva între timp veniţi aici în calitate de preot) pentru ca să le pot depune la facultate.

V-am citit lucrările şi articolele şi cred că vom putea lucra împreună în bună înţelegere. Faptul că veţi alege ca domeniu de cercetare special, literatura şi cultura minorităţii germane din România, îl găsesc normal şi în conformitate cu situaţia. Ca cetăţean al României aţi putea lărgi această cercetare şi să urmăriţi influenţa acestei literaturi şi culturi şi asupra altora şi astfel să studiaţi relaţiile dintre ele. Numai că în actualele condiţii aceasta s-ar putea să nu constituie activitatea dv. academică deoarece nu aţi avea studenţii necesari ci trebuie să o consideraţi ca un sector al studiilor private. (Mai fac observaţia că susţin cursurile în limba română,

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

exercițiile din seminarii și proseminarii, atât cât este posibil, în limba germană, în conformitate cu caracterul românesc al universității).

Ca asistent ați putea probabil spre sfârșitul primului an școlar să susțineți examenul de abilitare ca docent iar, ca docent, să așteptați un post vacant la o universitate.

Din toate aceste considerente mă gândesc foarte puțin la comunitatea evanghelică din Iași căci, din capul locului, postul de preot a fost pentru mine numai un mijloc de a procura asistentului meu o poziție socială mai bună. Eu nu m-am gândit la faptul că postul ar putea fi neglijat ci că mica comunitate cu necesitățile sale poate lăsa timp în plus suficient și pentru o ocupație care pe mine mă interesează mai îndeaproape.

Reflectați totul și apoi scrieți-mi cum v-ați decis. Mi-ar fi plăcut să aud că ați venit la Iași. Rămân în Germania până la sfârșitul lui septembrie, apoi călătoresc înapoi la Iași.

Cu cele mai bune salutări
al Dv. îndatorat,
prof. Bratu

131

1923 septembrie 5, Sărmășel, Târgu-Mureș. Scrisoarea profesorului universitar, Traian Bratu către Karl Kurt Klein prin care susține că venirea ca asistent la Iași îi va da ocazia să fie un liant între locuitorii germani din Transilvania, Bucovina și Basarabia.

Schermeiul, Neumark, den. 5.IX.23

Sehr geehrter Herr Doktor!

Ihr Brief von 28 August hat mich erfreut, einmal, weil ich meinen zukünftigen Mitarbeiter gefunden habe, dann aber, weil ich hoffe, dass ein gemeinsames Wirken gerade mit Ihnen für mich sich angenehm gestalten und für die Sache selber fruchtbar sein werde. Sie sagen: „Gott wende es zum Guten!“, und ich antworte mit unserer rumänischen Formel: Să fie într-un ceas bun! Ich hege dabei die feste Zuversicht dass keiner von uns beiden je diesen Schritt zu bereuen den kleinsten Anlass finden wird. Also: viel Glück und Erfolg auf der neuen Bahn!

Dass Ihnen das Scheiden von Hermannstadt nicht leicht ist, verstehe ich um so mehr, da ich selbst in Reșinari geboren in Hermannstadt das (damals kgl. ungarische) Gymnasium absolviert habe und noch vor einem Jahre diese schönen Städten meiner Kindheit und Knabenzeit mit freudig-wehmütigen Herzen meiner Frau und meinen Kindern gezeigt habe.

Aber Sie sind noch jung, und ich denke, dass Ihre Tätigkeit in Jassy Sie schadlos halten wird. Denn da können Sie das Verbindungsglied sein zwischen siebenbürgischen, bucovinaer und bassarabischen Deutschrumänen bilden. Und was noch mehr ist: durch Ihr Amt und durch Ihre Tätigkeit auf der ältesten rumänischen Universität können Sie ein Symbol der Anpassung und des Einlebens der Deutschrumänen in die neuen

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

politischen Verhältnisse, der gegenseitigen Annäherung, Verständigung und brüderlichen Zusammenarbeit zwischen der zahlemmässig, ethnisch und politisch vorherrschenden Nationalität und der kulturell so bedeutenden Minderheit der Deutschrumänen sein und in diesem Sinne wirken. (Dass alles sind Gedanken, die nicht etwa Resultat einer Besprechung mit anderen, also vorgesteckte politische Ziele sind, sondern mir von dem Augenblick eingegeben und Ihnen vertraulich mitgeteilt werden, genau so, wie der Inhalt meines früheren Briefes, wodurch sie aber nicht an Wert und Richtigkeit zu verlieren brauchen).

Programm und Einzelheiten Ihrer Tätigkeit werden wir in Jassy feststellen, es wird eine leichte Arbeit sein.

Aber Ihrer Probepredigt werde ich leider nicht beiwohnen können, da ich am 23. Sept. nach nicht in Jassy sein werde. Wir fahren nämlich von hier erst Anfang Oktober ab. Sie Können aber die Papiere und Arbeiten dem Herrn Buchholzer oder bei mir zu Hause (Str. Pacurari 76, Sie gehen vorbei, wenn Sie zur Kirche gehen) hinterlassen. Im Laufe des Monates Oktober werde ich dann in einer Fakultätssitzung den Vorschlag machen, so dass, wenn möglich, zum ersten November die Bestätigung des Ministeriums schon vollzogen sei.

Was die Übersiedlungskosten anbelangt, bin ich leider nicht genau orientiert, ich glaube aber kaum, dass für die Staatsbeamten, vielleicht die aktiven Officiere ausgenommen, Begünstigungen vorschriftsmässig festgesetzt sind. Im Laufe der ersten Hälfte des Monates Oktober aber können wir uns interessieren und eventuell, wenn es Aussicht auf Erfolg haben sollte, auch direkte und persönliche Interventionen versuchen, wozu ich gern bereit bin, wenn ich schon zu Hause bin.

Mit besten Grüssen
Ihr ergebener
Prof. Bratu

▼
Arhivele Statului Cluj, fond Karl Kurt Klein, dosar 243, f. 336

Traducere

Sărmăşel, Tg. Mureş 5.IX.23

Mult Stimate Domnule doctor!

Scrisoarea dumneavoastră din 28 august m-a bucurat, odată pentru că mi-am găsit viitorul colaborator, apoi pentru că sper că vom avea o activitate comună tocmai cu dv. care pentru mine este plăcută iar pentru problematică de asemenea va fi rodnică. Dumneavoastră spuneţi: „Dumnezeu să vă îndrepte spre bine“ şi eu vă răspund cu formula noastră românească: „Să fie într-un ceas bun!“. Nutresc ferma convingere că nici unul dintre noi doi nu va găsi motiv de a regreta acest pas. Deci: mult noroc şi succes pe noua cale!

Că despărţirea dv. de Sibiu nu este uşoară înţeleg cu atât mai mult cu cât eu însumi sunt născut la Răşinari, în Sibiu am absolvit Gimnaziul (pe atunci cel regal unguresc) şi cu un an în urmă le-am arătat soţiei şi copiilor

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

cu inima bucuroasă, melancolică, acest frumos orăşel al copilăriei şi adolescenţei mele.

Dumneavoastră sunteţi încă tânăr şi mă gândesc că activitatea dv. în Iaşi va rămâne nevătămată. Căci, puteţi constitui aici elementul de legătură între românii de naţionalitate germană din Transilvania, Bucovina şi Basarabia. Şi ceea ce este mai important, prin funcţia dv. şi prin activitatea dv. la cea mai veche universitate românească, puteţi fi un simbol al adaptabilităţii şi a convieţuirii românilor de naţionalitate germană în noile relaţii politice, a apropierii reciproce, înţelegerii şi a colaborării frăţeşti dintre naţionalitatea dominantă numeric, etnic şi politic şi minoritatea românilor de naţionalitate germană, atât de importantă din punct de vedere cultural, şi în acest sens să acţionaţi. (Toate acestea sunt gânduri care nu sunt rezultatul unor discuţii cu alţii, deci ţeluri politice fixate, ci mi-au fost inspirate de moment şi comunicate dv. discret, exact la fel ca şi conţinutul scrisorii mele de mai înainte prin care dv. nu trebuie să pierdeţi din valoare şi autenticitate).

Programul şi amănunte asupra activităţii dv. vom stabili la Iaşi şi vor fi o treabă uşoară.

Însă la predica dumneavoastră de probă nu voi putea asista deoarece la 23 septembrie încă nu voi fi la Iaşi. Plecăm de aici abia la începutul lunii octombrie. Puteţi însă lăsa actele şi lucrările domnului Buchholzer sau la mine acasă (str. Păcurari 76, treceţi pe lângă ea dacă mergeţi la biserică). În cursul lunii octombrie voi face propuneri într-una din şedinţele de la facultate, aşa încât, dacă e posibil, la 1 noiembrie confirmarea ministerului să fie deja ratificată.

În ceea ce priveşte cheltuielile de mutare din păcate nu sunt orientat exact, dar cu greu este de crezut că pentru funcţionarii publici probabil cu excepţia ofiţerilor activi, să fie stabilite reglementări favorabile. În cursul primei jumătăţi a lunii octombrie încă ne putem interesa şi eventual, dacă sunt perspective de succes, încerc şi intervenţii personale pentru care sunt pregătit cu plăcere în cazul în care sunt acasă.

Cu cele mai bune salutări,
Al dumneavoastră devotat,
profesor Bratu

132

1923 septembrie 25, Sibiu. Scrisoare a lui Karl Kurt Klein către profesorul universitar de la Iaşi, Traian Bratu prin care se angajează să contribuie la întărirea înţelegerii şi la apropierea dintre minoritatea germană din România şi poporul român.

Hermannstadt, 25. September 1923

Sehr geehrter Herr Professor!

Vielen Dank für Ihren freundlichen Brief vom 5. d. M. Ich muss gestehen, dass mir meine Aufgabe viel leichter vorkommt, seit ich weiss,

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

dass Sie, Herr Professor, auch Fast-Hermannstädter sind. Die Gedanken, die Sie über gegenseitige Annäherung unserer beiden Völker und über die Möglichkeit, zwischen siebenbürgischen, Bukowinaer und bessarabischen Deutschen Verbindungsglied zu sein, äussern, unterschreibe ich voll und ganz. In Siebenbürgen haben wir ja das Nationalitätenproblem im Grund genommen ganz glücklich gelöst: Gibt es doch kaum einen Ort, an dem sich Sachsen, Rumänen und Madjaren miteinander nicht vertrügen – ausgenommen, wenn Unfriede von aussen zwischen sie getragen wird. Diese friedliche Verständigung unseres ganzen grossrumänisch-deutschen Minderheitsvolkes mit dem rumänischen Staatsvolk endgiltig herbeigeführt und beständig zu sehen, gehört zu den Wünschen und Zielen, zu deren Realisierung ich nach meinen schwachen Kräften beitragen möchte; und es ist mir eine ausserordentliche Beruhigung, hiebei auf Ihre Zustimmung zu stossen.

Ich wollte Ihnen nach letzten Brief nicht schreiben – das ist der Grund meines späten Antwortens –, bevor ich die Probepredigt in Jassy hinter mir hätte. Vorgestern hat sie nun stattgefunden und ich glaube, gut abgeschnitten zu haben. Meine Dokumente reichte ich bei Herrn Dr. Konya als dem Präsidenten der Gemeinde mit der Bitte ein, sie nach der Wahl Ihnen zu übergeben. Meine anderen Dokumente, die für die Kirchengemeinde von keiner vielleicht aber für die Universität von Bedeutung sind, hinterliess ich Herrn Buchholzer, bei dem ich wohnte, mit derselben Bitte, desgleichen die Veröffentlichungen, die ich Ihnen seinerzeit nach Schermeisel zugesandt hatte. Sie werden meine politischen Artikel in der entscheidenden Fakultätssitzung wohl kaum vorlegen, Ihnen aber hielt ich es für richtig sie damals und jetzt – einzusenden, um Ihnen mit voller Offenheit entgegenzutreten und ein getreues Bild auch meiner politischen Gesinnung zu geben. Es freut mich doppelt feststellen zu können, dass meine politischen Prinzipien mit den Ihrigen harmonieren.

Meine Wahl zum geistlichen Hirten der ev. Kirchengemeinde dürfte in den ersten Tagen Oktober erfolgen. Wann es zur Übersiedlung kommt, hängt von meiner Ordination durch den Bischof ab, an die anschliessend ich nach Jassy kommen werde. Im Sinne Ihres Schreibens nehme ich an, dass bis dahin (etwa Ende Oktober) auch die Bestätigung des Fakultätsbeschlusses durch die Regierung erfolgt sein wird. Jedenfalls möchte ich Sie recht herzlich bitten, Ihren Vorschlag der Fakultät sobald als möglich zu unterbreiten.

Da ich im Zweifel bin, ob dieser Brief Sie noch in Deutschland antrifft, gestatte ich mir, eine Abschrift auch an Ihre Jassyer Anschrift zu senden. Falls Sie ihn jedoch noch in Deutschland erhalten wünsche ich eine recht angenehme und kurze Reise.

Mit achtungsvollen Grüssen

bleibe ich Ihr sehr ergebener

Karl Kurt Klein

▼

Arhivele Statului Cluj, fond Karl Kurt Klein, dosar 388, f. 7-8

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Traducere

Sibiu, 1923 septembrie 25

Stimate domnule profesor!

Multe mulţumiri pentru scrisoarea dumneavoastră prietenească din 5 l.c. Trebuie să mărturisesc că misiunea mea este mult mai uşoară de când ştiu că dumneavoastră, domnule profesor, sunteţi aproape un sibian. Gândurile pe care le-aţi exprimat despre apropierea reciprocă a popoarelor noastre şi despre posibilitatea ca să fiu un element de legătură între germanii transilvăneni, bucovineni şi basarabeni le subscriu în totalitate. În fond, în Transilvania am rezolvat în mod fericit problema naţională. Abia dacă găseşti un loc în care saşii, românii şi maghiarii să nu se înţeleagă exceptând faptul când, din afară, se provoacă disensiuni între ei. Această înţelegere prietenească a întregii noastre populaţii minoritare a românilor de naţionalitate germană din România Mare cu poporul român pentru a o vedea definitiv şi consecvent îndeplinită constituie dorinţa şi scopurile pentru a căror realizare aş dori să contribui şi eu după slabele mele puteri şi mă simt extraordinar de liniştit să mă pot sprijini pe asentimentul dumneavoastră.

N-am vrut să vă scriu după ultima dumneavoastră scrisoare – acesta este motivul răspunsului meu întârziat – înainte de a fi avut susţinută predica de probă de la Iaşi. Alaltăieri a avut în sfârşit loc şi cred să se fi încheiat cu bine. Am dat documentele domnului Dr. Konya în calitate de preşedinte al comunităţii cu rugămintea ca după alegere să vi le predea. Celelalte documente care pentru comunitatea germană nu au nici o importanţă dar pentru universitate probabil că au, le-am lăsat domnului Buchholzer la care am locuit, cu aceeaşi rugăminte, ca, la fel să vă predea şi publicaţiile pe care la timpul respectiv le-am trimis dumneavoastră la Sărmăşel. Articolele mele politice probabil nu le veţi prezenta în şedinţa hotărâtoare a facultăţii dar consider a fi corect – atunci şi acum – să vi le trimit şi să vin în întâmpinarea dv. cu deplină sinceritate pentru a vă oferi un tablou fidel al opiniilor mele politice. Bucuria mea este dublă constatând că principiile mele politice se armonizează cu ale dv.

Alegerea mea ca pastor sufletesc al comunităţii bisericeşti evanghelice s-ar putea să aibă loc în primele zile ale lui octombrie. Când mă voi muta depinde de hirotonirea mea prin episcop după care imediat voi veni la Iaşi. În sensul scrisorii dv. am înţeles că până atunci (aproximativ sfârşitul lui octombrie) va urma să vină şi confirmarea de către guvern a hotărârii facultăţii. În orice caz doresc să vă rog din inimă să prezentaţi propunerea dv. facultăţii cât mai repede posibil.

Deoarece mă îndoiesc dacă această scrisoare vă va mai găsi în Germania îmi permit să vă trimit o copie la adresa dv. din Iaşi. În cazul în care totuşi o veţi primi în Germania vă doresc o călătorie plăcută şi scurtă.

Cu cele mai pline de respect salutări.

Rămân al dumneavoastră îndatorat,

Karl Kurt Klein

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

133

1923 octombrie 13. Adresă de răspuns a Ministerului Cultelor şi Artelor către Ministrul Afacerilor Externe referitoare la campania violentă din presa bulgară pe tema tratamentului la care sunt supuşi bulgarii din Dobrogea şi, în special, asupra chestiunii şcolilor şi bisericilor.

Domnule Ministru,

Aflăm că presa bulgară a început o campanie violentă pe tema tratamentului general la care sunt supuse populaţiunile bulgare din Dobrogea şi, în special, asupra chestiunei şcoalelor şi bisericilor lor naţionale. Am onoarea a vă ruga să binevoiţi a-mi da un moment mai degrabă informaţiunile statistice precise care-mi vor permite a întemeia dezminţirile cuvenite; Guvernul bulgar pare a nutri speranţe că Adunarea Societatea Naţională în actuala ei sesiune se va ocupa de această chestiune, datele ce le cer sunt destinate deci a servi eventual şi în faţa acestei înalte instanţe.

13 octombrie 1923

Domnule Ministru,

Răspunzând adresei dv. No. 51890 din 22 septembrie a.c. referitoare la tratamentul populaţiei bulgare din Dobrogea, avem onoare a vă face cunoscut că campania violentă a presei bulgare îndreptate contra statului nostru în chestia tratamentului acelei populaţiuni şi a bisericilor bulgare nu poate fi întemeiată.

Preoţii de la bisericile bulgare sunt plătiţi la fel ca preoţii români din bugetul statului. Statul nostru a mers chiar şi mai departe cu bunăvoinţa faţă de preoţii de la bisericile bulgare, întrucât le recunoaşte pentru regularea drepturilor la plata gradaţiilor şi la pensie şi anii serviţi sub stăpânirea bulgară.

Primiţi, vă rugăm, Domnule Ministru, asigurarea deosebitei noastre consideraţiuni.

/ Ministru,
<Z. Păiuşanu>

/ Director General,
Dim. Predescu

▼
Arhiva Ministerului Afacerilor Externe, fond 71, România, 1920- 1944, vol. 377, p. 67.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

134

1923 octombrie 18, Bucureşti. Referat privind situaţia juridică a şcolilor germane din Basarabia întocmit de reprezentanţii bisericii şi ai Partidului parlamentar German din Transilvania şi reprezentanţii forurilor similare din Basarabia.

Die Rechtslage der bessarabischen deutschen Schulen.

Ergebnis der am 18. Oktober 1923 in Bukarest abgehaltenen Beratung über die Rechtslage der bessarabischen deutschen Schulen.

Anwesend: Landeskirchenkurator Friedrich Walbaum und Abgeordneter Dr. Hans Otto Roth in Vertretung der ev. Landeskirche A. B. in Siebenbürgen sowie der Deutschen Parlamentspartei und die Herren Oberpastor Daniel Haase, Pastor Gutkiewicz, Abgeordneter Peter Hutschler, Bittau, Erdmann und Fichtner in Vertretung der bessarabischen deutschen Landeskirche und des deutschen Volksrates für Bessarabien.

1. Die Lehrer der deutschen Volksschulen erhalten ihren Gehalt zum Teil vom Staate und stehen in direktem und individuellen Rechnungsverhältnis zu den staatlichen Finanzdirektionen. Im Einzelnen erhalten die Volksschullehrer in folgendem Ausmasse staatliche Unterstützung:

a) Alle Lehrer werden von der Gemeinde in 46 Volksschulen gezahlt.

b) Weniger als 50% der Lehrer werden vom Staate in keiner Volksschule gezahlt.

c) 50% der Lehrer werden vom Staate in 25 Volksschulen gezahlt.

d) Mehr als 50% der Lehrer werden vom Staate in 16 Volksschulen gezahlt.

e) Alle Lehrer werden vom Staate in 21 Volksschulen gezahlt. Von den 108 deutschen Volksschulen stehen also 62 infolge der teilweisen oder vollständigen Zahlung der Lehrer durch den Staat unter starkem staatlichen Einfluss. 46 Volksschulen werden ausschliesslich von den Gemeinden erhalten.

2. Die Bezeichnung der deutschen bessarabischen Volksschulen als Kirchenschulen findet sich in allen russischen Gesetzen vom Jahre 1830 bis zum Jahre 1917. Die Dokumente über die Schliessung der bessarabischen deutschen Volksschulen vom Jahre 1915 (Ministerpräsident Graf Kokowzew) und über die Wiedereröffnung vom Jahre 1917 (Ministerpräsident Fürst Lwow und später Kerenski) sprechen ausdrücklich von „deutschen Kirchenschulen“. Diese beiden Originaldokumente stehen zur Verfügung.

3. Der Rechtscharakter der deutschen bessarabischen Schulen als Kirchenschulen lässt sich aus den russischen Gesetzen durch positive Bestimmungen nicht herausarbeiten. Die deutschen Schulen werden wohl schon im Gesetze aus dem Jahr 1830 Kirchenschulen genannt, doch enthält gerade dieses Gesetz, das bis zum Jahre 1917 in Geltung geblieben ist, eine ganze Reihe von Bestimmungen, die den Schulen eher staatlichen als kirchlichen Charakter geben. So ist beispielsweise in diesem Gesetze ausdrücklich gesagt, dass die Volksschulen unter unmittelbarer Aufsicht

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

des staatlichen Schulinspektors stehen und die Ernennung der Lehrer über Vorschlag der Gemeinden durch die Regierung erfolgt. Die stärksten Argumente zur Verteidigung des kirchlichen Charakters der deutschen Schulen in Bessarabien sind dem Gewohnheitsrechte zu entnehmen. Die gesetzlichen Bestimmungen sind für unsere Zwecke vollständig untauglich. Nachdem die Zahlung der Lehrer in russischer Zeit bis die allerletzte Periode unter Kerenski ausschliesslich von den Gemeinden besorgt wurde, ist der eigentliche Rechtscharakter der deutschen Volksschulen in Bessarabien wie folgt zu umschreiben: Es sind Schulen der Gemeinden unter starker staatlicher Einwirkung, aber äusserlich doch mit ausgesprochen kirchlichem Gepräge. Dabei ist zu beachten, dass der Begriff der politischen und kirchlichen Gemeinde nach dem alten Kolonistenrecht, das bis zum Jahre 1917 galt, vollständig zusammen fiel. So ergibt sich auch der merkwürdige Zustand, dass die Gemeinde in Schulangelegenheiten unter Vorsitz des Schulzen beriet, der ausschliesslich politischer Beamter war. Diese unklaren Rechtsverhältnisse können natürlich ebenso zur Schlussfolgerung führen, dass die politische Gemeinde als Schulerhalterin anzusehen ist, wie auch zu der von uns vertretenen Anschauung, dass die Kirchengemeinde Eigentümerin und vorgesetzte Schulbehörde dieser Lehranstalt ist. Sichere Aussichten zur Durchsetzung unseres Standpunktes bestehen allerdings nach keiner Richtung hin.

4. Im Jahre 1917 sind alle Privatschulen sowie gewisse Kirchenschulen durch einen Erlass der zeitweiligen Regierung in die Verwaltung der Semstwos übergeben worden. Von den Kirchenschulen wurden aber nach Punkt I. Absatz 1. nur die ortodoxen Kirchenschulen der Verwaltung durch die Semstwos übergeben. Ebenso kann nachgewiesen werden, dass die Unterstützungen (sogenannte Subsidien), die überhaupt nur zur Zeit Kerenskis den deutschen bessarabischen Schulen gegeben worden sind, vollständig bedingungslos zur Verfügung gestellt wurden.

5. Die Schulgebäude sind nachweislich Eigentum der Kirchengemeinde. Es bestehen noch heute die Vermögensinventare, zurückreichend bis in die Zeit vor einem Jahrhundert, die der Petersburger kirchlichen Oberbehörde jährlich vorgelegt wurden und in denen das Schulgebäude und der Schulgarten überall ausmahmslos als kirchliches Eigentum angeführt sind. Diese Vermögensinventare wurden von der Petersburger kirchlichen Oberbehörde stets an das russische Innenministerium weitergegeben. Das war unverändert bis zum Jahre 1917 so.

6. Seit einigen Jahren haben die deutschen Lehrer leider in verhältnismässig hohem Masse staatliche Unterstützungen in Anspruch genommen, ohne dass die Gemeinden dabei interveniert hätten. An die Zuerkennung der Subvention sind von der Regierung keinerlei Bedingungen geknüpft worden. In zwei Fällen sind allerdings die Gemeinden als solche und nicht die Lehrer um staatliche Unterstützung eingekommen.

7. Leider muss festgestellt werden, dass gerade die schönsten und kräftigsten Gemeinden infolge staatlicher Zahlung der Mehrzahl oder der Gesamtheit der Lehrer fast ganz unter staatlichem Einflusse stehen.

8. Die Lehrer für die staatlich besoldeten Stellen werden vom Staate ernannt, so hat er z.B. auch schon 2 Romänen und einen Juden zu Lehrern

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

an deutschen Volksschulen bestellt, ohne dass dagegen Verwahrung eingelegt worden wäre.

9. Die Lehrer für die von den Gemeinden erhaltenen Stellen bestellt die Gemeinde, doch bestätigt der Staat (Schulinspektor) in jedem einzelnen Falle diese Wahl.

10. Schon im Sommer 1920 haben die Deutschen Bessarabiens auf dem Kongress und in der Synode grundsätzlich beschlossen, die Lehrer selbst zu erhalten.

11. Gegen die verschiedenen Romanisierungsverordnungen der Regierungen haben die Gemeinden wohl stets Stellung genommen, aber nur selten die politische und rechtlich richtige Form dafür gefunden.

12. Im März 1923 haben sich die Deutschen Bessarabiens in der Schulfrage im Wege der Deutschen Parlamentspartei mit einer Eingabe an die Regierung gewandt, in der sie die Anerkennung des kirchlichen Charakters ihrer Schulen verlangten.

13. Im Frühjahr 1923 sind in mehr als 70 deutschen Gemeinden Bessarabiens von den Gemeindeversammlungen sogenannte Gemeindesprüche beschlossen worden, in denen die Bevölkerung die Anerkennung des kirchlichen Charakters ihrer Schulen verlangt und vor allen Dingen entschieden erklärt, die Lehrer von nun an ganz aus eigenen Mitteln erhalten und vom Staate keinerlei Unterstützung mehr annehmen zu wollen.

14. Als Abschluss der durch die Gemeindesprüche eingeleiteten Bewegung wurde an dem in der Zeit vom 29-31 August 1923 in Tarutino abgehaltenen Kongress der Deutschen Bessarabiens einstimmig beschlossen, die Lehrer in allen deutschen Gemeinden Bessarabiens von nun an selbst zu erhalten und den Rechtscharakter der Schulen als Kirchenschulen streng zu wahren. Diese Beschlüsse sind zum Teil heute schon in voller Durchführung begriffen.

▼
Arhivele Statului Sibiu, fond Consiliul Naţional Săsesc, nr. 847.

Traducere

Situaţia juridică a şcolilor germane din Basarabia

Rezultatul dezbaterii desfăşurate la 18 octombrie 1923 în Bucureşti cu privire la situaţia juridică a şcolilor din Basarabia. Au participat: în calitate de reprezentanţi ai Bisericii evanghelice C. A. din Transilvania şi a Partidului parlamentarilor germani: Friedrich Walbaum, curator al bisericii şi deputatul dr. Hans Otto Roth, din partea bisericii germane şi a Consiliului naţional german din Basarabia domnii: Daniel Haase, prim pastor, Gutkiewicz pastor, deputatul Peter Hutschler şi domnii Bittau, Erdmann, Fichtner.

1. Învăţătorii de la şcolile elementare germane sunt plătiţi în parte de stat fiind astfel într-o relaţie contabilă directă şi individuală cu Direcţia

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

financiară ca instituţie de stat. Învăţătorii beneficiază de o subvenţie din partea statului în următoarea proporţie:

a) în 46 şcoli elementare învăţătorii sunt plătiţi de comuna respectivă;

b) mai puţin de 50% dintre învăţători nu beneficiază de salarii din partea statului în nici una din şcolile elementare;

c) la 25 de şcoli elementare 50% dintre învăţători sunt plătiţi din bugetul statului;

d) în 16 şcoli elementare un procentaj de peste 50% dintre învăţători sunt plătiţi de stat;

e) toţi învăţătorii din 21 şcoli elementare sunt plătiţi de la bugetul statului.

Din cele 108 şcoli elementare un număr de 62 se află sub o puternică influenţă a statului, deoarece cadrele didactice îşi primesc retribuţia integrală sau parţială din bugetul acestuia. 46 şcoli elementare sunt întreţinute în întregime de comunele respective.

2. Desemnarea caracterului şcolilor elementare germane din Basarabia drept şcoli confesionale se regăseşte în toate legile ruseşti ce datează din perioada 1830-1917. Documentele întocmite cu ocazia închiderii şcolilor elementare germane din Basarabia în anul 1915 (contele Kokowzew, preşedintele Consiliului de Miniştri) precum şi în cele redactate cu ocazia redeschiderii acestora în anul 1917 (prinţul Lwow şi mai târziu Kerenski) vorbesc în mod explicit despre „şcolile germane confesionale". Deţinem ambele documente în original.

3. Caracterul juridic al şcolilor germane din Basarabia drept şcoli confesionale nu se poate determina din legislaţia rusească prin precizări pozitive. În legea din 1830 şcolile germane sunt amintite ca şcoli confesionale, dar tocmai această lege, care şi-a păstrat valabilitatea până în anul 1917, conţine o serie de precizări care conferă şcolilor mai degrabă un caracter statal decât bisericesc. Astfel se stipulează explicit în această lege că şcolile elementare se află sub supravegherea nemijlocită a inspectoratului şcolar de stat şi că numirea învăţătorilor se face de guvern la propunerea comunelor. Argumentele cele mai puternice în apărarea caracterului confesional al şcolilor germane din Basarabia trebuie extrase din dreptul cutumiar. Dispoziţiile legislative sunt inutilizabile pentru scopurile noastre.

Deşi plata învăţătorilor s-a făcut în perioada rusească până la Kerenski de către comune, caracterul juridic al şcolilor elementare germane din Basarabia trebuie delimitat după cum urmează:sunt şcoli comunale puternic influenţate de stat, care poartă în aparenţă o caracteristică evident bisericească. În acest context trebuie să ţinem seama de faptul că noţiunile de obşte (comună) politică şi religioasă se acoperă perfect conform vechiului drept al coloniştilor care a fost în vigoare până în anul 1917. De aici rezultă şi situaţia ciudată că obştea se consultă în toate chestiunile privind şcoala în adunările conduse de şoltuz, care era funcţionar politic. Aceste raporturi juridice confuze ar putea conduce la concluzia că, comuna politică a subvenţionat şcoala, dar şi la punctul nostru de vedere conform căruia comunitatea religioasă trebuie considerată proprietara şi autoritatea superioară

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

a şcolilor. O perspectivă certă pentru impunerea concepţiei noastre nu se întrevede.

4. În anul 1917 toate şcolile particulare şi anumite şcoli confesionale au fost trecute sub administraţia zemstvelor printr-un edict emis de guvernul provizoriu. Dintre şcolile confesionale au fost predate administraţiei zemstvei numai şcolile confesionale ortodoxe conform punctului I, aliniat 1. De asemenea se poate dovedi că sprijinul (aşa-numitele subsidii), de care şcolile germane din Basarabia au beneficiat numai pe timpul lui Kerenski, s-a acordat şcolilor fără nici un fel de condiţii.

5. Edificiile şcolare sunt proprietatea comunităţii religioase, fapt care se poate dovedi. Astfel există până în zilele noastre inventarele proprietăţilor care acoperă perioada unui secol, acestea trebuiau prezentate anual forului bisericesc superior din Petersburg şi peste tot se găseşte menţiunea că edificiul şcolii şi grădina şcolii constituiau fără excepţie proprietatea bisericii. Forul bisericesc superior din Petersburg transmitea apoi aceste inventare Ministerului de Interne rus. Procedura s-a păstrat neschimbată până în anul 1917.

6. Învăţătorii germani au primit din păcate în ultimii ani subvenţii destul de mari din partea statului, fără ca comuna să fi intervenit în vreun fel. Guvernul nu a condiţionat în nici un fel acordarea subvenţiilor. Există două cazuri în care comuna a intervenit pentru obţinerea subvenţiei din partea statului şi nu învăţătorii.

7. Din păcate trebuie să remarcăm faptul că majoritatea sau totalitatea învăţătorilor din cele mai frumoase şi prospere comune fiind plătiţi de stat se află în întregime sub influenţa acestuia.

8. Numirea învăţătorilor în posturile subvenţionate de stat se face de către acesta, astfel de pildă au fost angajaţi la şcolile elementare germane 2 învăţători români şi un evreu, fără a se fi înregistrat un protest împotriva acestora.

9. Comunele care plătesc învăţătorii din bugetul propriu au dreptul să-i aleagă cu condiţia ca fiecare caz în parte să fie aprobat de stat prin inspectoratul şcolar.

10. Germanii din Basarabia au hotărât încă din vara anului 1920 în cadrul congresului şi a sinodului să-şi subvenţioneze singuri învăţătorii.

11. Comunele au luat atitudine faţă de tendinţele de romanizare dispuse de guvern, dar rareori au găsit modalitatea politică şi juridică adecvată.

12. Germanii din Basarabia au înaintat în luna martie 1923 prin intermediul Partidului parlamentar German o petiţie guvernului, prin care solicită recunoaşterea caracterului bisericesc al şcolilor.

13. În primăvara anului 1923 adunările comunale din peste 70 de comune germane din Basarabia au decis prin aşa-numitele hotărâri comunale, prin care locuitorii solicitau recunoaşterea caracterului bisericesc al şcolilor germane declarând cu fermitate că vor întreţine învăţătorii din mijloace proprii şi nu vor mai accepta nici un fel de subvenţie din partea statului.

14. Ca urmare a mişcării iniţiate prin hotărârile comunelor s-a decis în unanimitate la Congresul germanilor din Basarabia, care şi-a desfăşurat

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

lucrările între 29-31 august 1923 la Cetatea-Albă, ca învăţătorii din toate comunele germane din Basarabia să fie subvenţionaţi de acum încolo de către comune şi să păstreze cu rigurozitate caracterul bisericesc al şcolilor. Procesul de transpunere în viaţă a acestor decizii se află astăzi în plină desfăşurare.

135

1923 octombrie 23, Bucureşti. „Pactul de la Ciucea" încheiat între reprezentanţii Partidului Poporului şi cei ai Partidului Maghiar.

SUBSEMNAŢII

Octavian Goga şi Constantin Bucşan, ca mandatari ai Partidului Poporului:

Emil Grandpierre, Elemér Gyárfás, Gavril Pall, Ştefan Hajdu şi Bela Szele, ca mandatari ai Partidului Unguresc, călăuziţi de dorinţa de a uni toate forţele celor două partide, pentru a le pune în serviciul intereselor superioare ale ţării, au convenit asupra următoarelor:

1. Partidul Unguresc, luând cunoştinţă de programul Partidului Poporului, adoptat în Congresul de la Sibiu din decembrie 1922, va da întreg sprijinul său pentru realizarea lui şi nu va întreprinde nici o acţiune politică în afară de cadrele acestui program.

2. Partidul Poporului primeşte desiderate formulate de Partidul Unguresc, şi considerându-le ca parte întregitoare a programului său, va sprijini realizarea lor crezând că este în interesul consolidării şi propăşirii ţării să asigure tuturor cetăţenilor, fără deosebire de religie şi naţionalitate, condiţiunile de trai liber şi dezvoltare normală.

3. Deputaţii şi senatorii ambelor partide vor forma o unitate parlamentară.

4. În afară de Parlament, Partidul Unguresc îşi menţine organizaţia, numele şi individualitatea.

5. Pentru asigurarea unităţii de conducere, Partidul Unguresc acceptă îndrumările politice date în cadrele acestei înţelegeri de către Preşedintele Partidului Poporului.

6. În interesul unei netulburate şi cât mai strînse colaborări, Partidul Unguresc va fi reprezentat în Comitetul executiv al Partidului Poporului prin 5 delegaţi.

7. Pe toată durata acestui pact Partidul Poporului va proceda în deplină înţelegere cu Partidul Unguresc, excluzând intervenţia altor formaţiuni politice, în chestiunile cari privesc interesele generale şi locale ale minorităţii ungureşti.

8. Pentru cazul că Partidul Poporului va intra în colaborare cu alte partide politice, acest pact rămâne neatins.

9. Acest pact este fără termen. El nu va fi denunţat decât în cazul unor fundamentale deosebiri de vederi asupra intereselor statului român şi ale minorităţilor ungureşti din România.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

10. Acest PACT va intra în vigoare cu ziua de azi. În publicitate nu va fi adus până la o dată care se va hotărî cu învoirea ambelor părţi după ratificare.

Dezideratele Partidului Unguresc.

Partidul Unguresc având misiunea de a lupta pentru realizarea tuturor drepturilor şi intereselor minorităţii maghiare, formulează următoarele deziderate concrete, realizabile în împrejurările actuale:

I

1. Listele electorale să fie întregite în aşa fel ca să se asigure dreptul de vot pe seama fiecărui cetăţean, care întruneşte condiţiunile de viaţă.

Dacă din cauze tehnice întregirea listelor electorale nu se va putea face până la noile alegeri, candidatura cetăţenilor neintroduşi în liste, întrucât au condiţiunile prevăzute în lege, nu poate fi respinsă.

Excepţiile prevăzute în lege să se aplice cu o egală măsură faţă de toţi locuitorii ţării fără deosebire de naţionalitate.

2. Pe timpul alegerilor de Cameră şi Senat Partidul Poporului şi Partidul Unguresc se vor sprijini reciproc. Partidul Poporului va susţine pe candidatul Partidului Unguresc în următoarele circumscripţii electorale:

Pentru Senat în circumscripţiile: Arad, Oradea-Mare, Marghita, Ciuc, Cluj, Târgul-Mureş, Odorhei, Satu-Mare, Timişoara şi Trei Scaune.

Pentru Cameră şi circumscripţiile: Arad, Oradea-Mare, Salard, Marghita, Săcele, Mercurea Ciucului, Gheroghieni, Târgul Mureş, Miercurea Nirajului, Odorhei Cristurul Săcuesc, Homorod, Satu-Mare, Careii Mari, Sfântul Gheorghe, Târgul Săcuesc şi Aita Mare.

În aceste circumscripţii persoana candidatului va fi hotărâtă de către Comitetul de conducere al Partidului Unguresc. În toate celelalte circumscripţii. Partidul Unguresc va interveni cu toată autoritatea sa, ca alegătorii de naţionalitate maghiară să-şi dea votul lor pentru candidatul Partidului Poporului.

Mai târziu, după înfăptuirea reformei electorale, când votarea se va face pe liste, în circumscripţii, în cari şi Partidul Poporului şi Partidul Unguresc dispun de organizaţii proprii, lista comună a candidaţilor se va întocmi, prin bună înţelegere, de către organele autorizate ale ambelor partide. La întocmirea listei de candidaţi se va avea în vedere mai întâi valoarea politică a candidaţilor şi numai în al doilea rând se va ţine seamă şi de naţionalitatea lor. Totuşi, pentru a preîntâmpina viitoare neînţelegeri, se stabileşte de pe acum, ca să rezerve pentru Partidul Unguresc un minim de 18 mandate de deputat şi 10 mandate de senator.

3. Reforma electorală să se întemeieze pe principiul reprezentării proporţionale a minorităţilor.

4. Să se precizeze prin lege toate cazurile de incompatibilitate. Contestarea mandatelor se va judeca de către Curtea de Casaţie.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

II

1. Bisericile rom. cat. reformate şi unitare îşi vor păstra autonomia în cadrele dezvoltării lor istorice, rămânând neştirbit dreptul de control al statului.

Autonomia statului romano-catolic din Ardeal să se întindă şi asupra teritoriilor de dincolo de Piatra Craiului. Să se recunoască dreptul de liberă organizare al bisericii reformate de regiunea Pietrii Craiului şi al bisericii lor luterane maghiare. Autonomia acestora din urmă să fie recunoscută de stat. Autonomia statului romano-catolic lărgită în acest chip să se respecte şi cu ocazia încheierii concordatului. Toate aceste autonomii să fie consfinţite prin lege.

2. Amestecul autorităţilor administrative în afacerile interne ale comunităţii bisericeşti să fie interzis. Bisericile să poată fi deschise şi serviciul divin să fie permis şi pe timpul stării de asediu. Orice sentinţă prin care se hotărăşte destituirea unui preot să nu poată fi executată decât prin autoritatea superioară bisericească.

3. Pentru faptele sau neglijenţa unei persoane din serviciul bisericii, biserica însăşi, şcoala sau alte instituţiuni susţinute de ea să nu sufere nici un prejudiciu.

4. Să se întregească salariile preoţilor şi să se reguleze modalitatea de plată, urmând ca, în această privinţă, preoţii unguri să fie puşi pe aceeaşi treaptă cu preoţii români.

5. Pentru cazul că o comunitate bisericească dispare, biserica, şcoala, cimitirul şi orice avere a ei, va trece în lipsă de alte dispoziţiuni statute de asupra organizaţiei superioare bisericeşti, nici statul, nici vreo altă confesiune neavând dreptul de a formula vreo pretenţiune asupra acestei averi, nici în cazul declarării lor de monumente istorice. În cazurile în cari acest lucru s-a săvârşit, se va restitui starea de mai înainte.

6. Faptul încetării unei comunităţi bisericeşti se poate constata numai de către autoritatea superioară a acelei comunităţi, conform cu înţelesul statutelor ei.

7. Să se recunoască dreptul bisericilor romano-catolice, reformate, unitare şi evanghelice ungureşti de a impune credincioşilor şi de a încasa aceste impozite cu ajutorul organelor administrative.

8. Şi în împrejurările schimbate să se îndeplinească în mod corespunzător obligaţiunile patronatului şi să se revoace toate ordonanţele prin care se interzice îndeplinirea îndatoririlor patronale.

9. Orice propagandă care ţine la înstrăinarea averilor mobile şi imobile bisericeşti şi şcolare se va pedepsi conform dispoziţiunilor Codului Penal.

III

Se va recunoaşte dreptul minorităţilor de rasă, limbă şi religiune de a înfiinţa şi întreţine şcoli sub controlul direct al statului şi să li să asigure acestor şcoli dreptul de publicitate, precum şi dreptul de a elibera certificate valabile. Confesiunile să fie libere de a se îngriji de adunarea mijloacelor materiale necesare întreţinerii acestor şcoli, fie şi prin impunerea credincioşilor lor şi de a fixa taxele şcolare.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

2. Să se retragă toate ordonanţele care ating drepturi, asigurându-se astfel funcţionarea netulburată a şcoalelor confesionale şi dreptul lor de publicitate. Partidul Unguresc recunoaşte fără rezervă dreptul de supremă inscripţiune al statului şi se obligă să intervină cu toată autoritatea sa pentru curmarea eventualelor nereguli şi abuzuri constatate prin o anchetă obiectivă.

3. Ca o urmare a dreptului de publicitate şi a libertăţii învăţământului, bisericilor, corporaţiunilor şi societăţilor susţinătoare de şcoli să li se asigure dreptul de a primi în şcoalele lor elevi de orice sex, confesiune şi naţionalitate.

4. În măsura în care şcoalele confesionale româneşti sau ale altor confesiuni se vor bucura de ajutorul din partea statului, acest ajutor să se acorde cu o egală măsură şi şcoalelor întreţinute de confesiunile ungureşti.

5. Clădirile şcolare, cu întreg inventarul lor, precum şi alte aşezăminte de cultură, întemeiate şi susţinute cu banii comunelor sau confesiunilor, corporaţiunilor şi societăţilor culturale sau de binefacere ungureşti, se vor da în posesiunea vechilor proprietari.

6. Credincioşii unei confesiuni să nu poată fi obligaţi sub nici o formă, şi în special sub nici o formă de prestaţiuni, să contribuie pentru scopurile şcolare sau bisericeşti străine de confesiunea lor.

7. Programul de învăţământ în şcoalele confesionale va fi întocmit cu aprobarea Ministerului de Instrucţiune Publică. Limba de predare va fi însă cea hotărâtă de către susţinătorul şcoalei.

8. Dispoziţiunile şi ordonanţele contrare acestor puncte să se scoată din vigoare.

IV.

1. Averea instituţiilor sociale şi a societăţilor de binefacere, luată pe nedrept, sub orice titlu s-ar fi luat, să fie restituită membrilor sau proprietarilor lor, Casina din Lugoj, Deva, Braşov, Therezianul din Sibiu etc.

2. Palatul cultural din Târgu Mureş să fie dat în administrarea unui comitet, din care fac parte ca membri primarul, consilierul cultural, un reprezentant al Ministerului Artelor şi 3 membri aleşi la propunerea societăţii Emke.

Aceeaşi măsură să se ieie şi pentru palatul cultural din Arad.

3. Teatrele ungureşti, în fiinţă astăzi, să fie autorizate a funcţiona şi aniante. Cenzura teatrală să fie exercitată exclusiv de către Ministerul Artelor. Teatrul de vară din Cluj să fie lăsat în folosinţa permanentă a trupelor de teatru ungureşti, fiind acestea obligate să plătească o chirie care să nu treacă peste cheltuielile de amortizare şi întreţinere a locului.

Pentru problemele artistice maghiare se va institui o comisiune specială de trei membri, care va funcţiona pe lângă Ministerul Artelor, ca organ consultativ.

Să se permită aducerea în ţară a cărţilor şi altor publicaţiuni cari nu pot fi excepţionabile din punct de vedere politic.

5. Să fie restituite după posibilitate monumentele istorice, statuale, tablourile de valoare, mutate de la locul lor în urma transformărilor politice. În cazuri, în cari acest lucru nu s-ar mai putea săvârşi, ele să fie

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

aşezate în muzee, în aşa fel ca sentimentul de pietate să nu fie atins şi valoarea lor artistică să fie păstrată.

6. Diplomele tinerilor, care studiază la universităţi sau la alte şcoli superioare din străinătate să fie notificate.

Festivităţile şi reprezentaţiile aranjate de către comunităţile bisericeşti şi şcolare cu scopuri bisericeşti şi şcolare vor fi scutite de taxe de petrecere.

8. Să se aprobe statutele societăţii Emke, cu restituirea ei în toate drepturile.

V.

1. În contactul nemijlocit cu autorităţile administrative locale şi medic, cetăţenilor de naţionalitate maghiară să li se recunoască dreptul de a folosi limba lor în graiu şi scris.

2. În teritorii a căror populaţiune se compune cel puţin în 25% din cetăţeni de naţionalitate maghiară să se aplice în oficiile administrative şi mijlocii în număr corespunzător funcţionari de naţionalitate maghiară sau astfel de funcţionari, cari cunosc bine limba, obiceiurile şi împrejurările de viaţă ungureşti.

Starea de lucruri de azi, care atinge însăşi interesele ţării să înceteze.

3. În oraşele şi comunele cu populaţie maghiară de cel puţin 25%, numirea localităţii, anunţurile oficiale şi inscripţia străzilor şi a pieţelor să se facă paralel cu limba statului, şi în limba maghiară. Să se retragă toate acele ordonanţe, cari interzic părţilor să vorbească ungureşte în oficii publice, în birourile C.F.R. etc.

În localităţile locuite în majoritate covârşitoare de cetăţeni de naţionalitate maghiară numirea localităţii să rămână cea veche.

4. Legile ţării şi ordonanţele ministeriale să fie publicate şi în limba maghiară.

5. În ţinuturile locuite în majoritate covârşitoare de cetăţeni de naţionalitate maghiară, să se permită întrebuinţarea paralelă şi a limbei maghiare în graiu şi în scris.

6. Să se restituie autonomia comunală şi judeţeană cel mai târziu la un an după votarea reformei electorale.

7. În cadrele reformei administrative să se ţină seamă şi de dorinţele aci exprimate ale minorităţilor ungureşti.

8. Să se dea asigurări că la o eventuală nouă împărţire administrativă şi judecătorească, ţinuturile locuite în majoritate de cetăţeni de naţionalitate maghiară, nu vor fi desfăcute şi separate în mod meşteşugit, cu scopul de a le majoriza. În această privinţă să se respecte îndeosebi împărţirea administrativă a ţinutului săcuesc de la sfârşitul anului 1921.

9. Populaţia maghiară să fie proporţional reprezentată în toate comisiunile administrative.

10. Să se instituie Contenciosul Administrativ cu număr corespunzător de judecători şi funcţionari unguri.

11. În Ministerul de Interne să se organizeze o secţie a Minorităţilor în fruntea căreia să fie pus un funcţionar de naţionalitate maghiară. Funcţionarii superiori ai acestei secţiuni să fie numiţi dintre minorităţi.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

12. Pentru afacerile bisericeşti şi şcolare ungureşti să se organizeze câte-o secţiune deosebită în Ministerul de Instrucţie şi în Ministerul Cultelor. Conducerea acestor secţiuni să se încredinţeze unor funcţionari unguri sau cunoscători ai limbii şi împrejurărilor ungureşti.

În fiecare Minister să fie aplicat cel puţin un funcţionar superior de naţionalitate maghiară.

VI.

1. În Justiţie contactul nemijlocit între judecători, funcţionari şi partide să se facă, după posibilitate, în limba părţilor.

2. Avocaţii de naţionalitate maghiară, care şi-au luat licenţa înainte de 1 ianuarie 1922 vor primi un ultim termen până la 31 decembrie 1925 pentru a-şi însuşi limba statului. În acest răstimp ei vor putea pleda în faţa instanţelor judecătoreşti inferioare şi în limba maghiară.

Avocaţii, cari nici în acest răstimp nu-şi vor putea însuşi limba română, pentru acest motiv nu vor putea fi şterşi din barou. În orice caz avocaţii de naţionalitate maghiară nu vor putea să fie supuşi unui examen de limba română.

3. În ţinuturi a căror populaţiune se compune cel puţin din a patra parte de cetăţeni de naţionalitate maghiară, să se aplice în număr corespunzător judecători şi funcţionari unguri sau cunoscători ai limbei maghiare.

4. Independenţa judecătorilor să fie garantată printr-o lege specială.

VII.

1. Legea Agrară să fie executată în mod corect şi imparţial, revenindu-se asupra abuzurilor săvârşite până acum în această privinţă.

2. În cadrele Comitetului Agrar să se instituie o secţiune specială, şi cererile de revizuire date în materie de expropriere de către Ardeleni şi Bănăţeni să fie judecate exclusiv de această secţiune.

3. Circulaţia imobilelor, rămase scutite definitiv de expropriere, să fie absolut liberă.

4. Chestiunea Bunurilor Private Săcuieşti să fie rezolvată în mod echitabil, în conformitate cu dispoziţiunile Legei Agrare, şi până la rezolvarea ei definitivă să se restituie comunităţii averea, care nu cade sub expropriere.

5. Munţii Sovatei, formând azi proprietatea a 127 comune săcueşti, să rămână în proprietatea comunelor interesate.

6. O eventuală nouă împărţire administrativă să nu schimbe situaţia actuală şi felul de întrebuinţare a averilor judeţene.

7. Înfiinţarea uniunilor de agricultură, a sindicatelor şi a oricăror tovărăşii, cu caracter economic, aprobarea statutelor, recunoaşterea calităţii lor de persoane juridice, să se facă fără nici o restricţiune, numai în baza legilor şi ordonanţelor ministeriale în vigoare. Guvernul, în puterea dreptului său de supremă inspecţiune nu va putea limita sau interzice funcţionarea acestor uniuni, decât în cazul, că ele calcă legile ţării sau chiar propriile lor statute.

8. Înfiinţarea şi sporirea de capital a societăţilor pe acţiuni, dacă cel puţin trei-pătrimi a capitalului sunt din ţară, şi cel puţin trei-pătrimi a

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

membrilor consiliului de administraţie sunt cetăţeni români, să nu fie condiţionate de nici un fel de autorizaţie impusă în mod arbitrar, fie de guvern, fie de autorităţile administrative, în afară de condiţiunile prevăzute de legile industriale şi comerciale în vigoare.

9. În viaţa comercială, ca şi în viaţa particulară, şi anume pe hârtii de scrisori, pe firmă, pe anunţuri, în registre etc., întrebuinţarea limbii materne să fie absolut liberă.

VIII.

1. Să se reguleze în mod echitabil chestiunea funcţionarilor cari au fost în serviciul statului şi nu au depus jurământul de credinţă către statul român, întrucât în prezent locuiesc în ţară şi sunt cetăţeni români. Ei să fie reprimiţi în serviciu, sau dacă întrunesc condiţiunile legale, să fie pensionaţi. Pentru cazul de pensionare, durata serviciului să fie considerată ca neîntreruptă. De asemenea să fie reprimiţi funcţionarii, cari depunând jurământul, mai târziu, din cauză că nu au învăţat româneşte au fost concediaţi fără o prealabilă cercetare disciplinară.

2. În măsura întoarcerii la viaţa normală, măsurile excepţionale, rechiziţiile şi închirierea forţată a locuinţelor să înceteze, iar locuinţele rechiziţionate să fie liberate.

3. La stabilirea naţionalităţii să servească însăşi declaraţia cetăţeanului.

4. *Să se permită purtarea culorilor roşu-alb-verde, cu indicarea emblemei statului român.*

5. Partidul Unguresc se angajează să îndrume propaganda politică a ziarelor, care stau sub influenţa sa, în sensul acestor deziderate. Doreşte ca aceeaşi atitudine să fie observată şi din partea ziarelor Partidului Poporului.

Bucureşti la 23 octombrie 1923

Dr. Emil Grandpiere m.p
E. Gyárfás m.p.
Dr. Hajdu István m.p.
Dr. Pál Gábor m.p.
Szele Bela

Octavian Goga
..................................[1]

▼
Arhivele Statului Mureş, fond personal Bernády György, doc. nr. 33/1923, f. 1-15; varianta în limba maghiară a fost publicată de MIKO IMRE în lucrarea „Huszonkét év" (Douăzeci şi doi de ani), A „Studium" Kiadása, Budapest, 1941, p. 274-284.

1 Lipseşte semnătura Dr. Constantin Bucşan, precum şi menţiunea „Văzut – se va urma întocmai. General Averescu m.p."

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

136

1923 octombrie, <Caransebeş>. Articolul *Minorităţile în economia publică,* scris de Richard Kun, preşedintele Reuniunii Comercianţilor din Timişoara.

Minorităţile în economia publică,
de Richard Kun
preşedintele Reuniunii Comercianţilor din Timişoara şi Asociaţiunii Reuniunilor Comercianţilor din Banat.

De când există lumea, nicicând n-a fost problemă, că cel care face comerţul unei ţări, cărei limbi aparţine. Motivul este că comerţul a fost totdeauna o activitate fără caracter naţional şi etnografic şi că nicicând n-a putut suporta clasificarea politică, fiind cu totul deosebită de aceasta. Astfel fenicienii neconturbaţi au făcut comerţ pe malul Africii, Veneţia a ajuns mare prin vizitarea marinarilor etrusci şi precum vedem la formaţiuni de stat moderne, turcul nefiind un popor de negustori, clasa aceasta a imperiului lor se recrutează din greci şi armeni. Schimbările de după război şi situaţiile au scos însă mai multe probleme noi la suprafaţă, între altele şi problema protejării minorităţilor, arătând parcă calea, care trebuie aleasă, pentru direcţia naţionalistă exagerată a noilor formaţiuni, din punct de vedere al dreptăţii. Afară de această prevedere politică altceva nici nu s-a întâmplat, dar nici nu s-a putut întâmpla, fiindcă n-a contat nimenea pe posibilitatea absurdă, că şi în economia naţională, pendintă de legi severe şi omogene, vor ajunge aprecierile după minorităţi. Dar, astăzi suntem deja acolo, că şi la noi putem observa simptomele indiscutabile ale acestui punct de vedere, nu numai din partea unor cercuri culturale majoritare, dar şi din partea politicienilor îndrumători în ţară.

Aceşti politicieni sunt puşi înaintea acestui *fait à compli*. Au preluat un teritoriu industrial şi de comerţ bogat, care în multe privinţe întrece patria mumă. Bogăţia acestui teritoriu în mare parte, ba chiar aproape exclusiv este în mâna cetăţenilor de altă limbă, deci aci din clasa cea mai de seamă pentru susţinerea naţiunei – lipseşte caracterul naţional. La aceasta mai vine şi împrejurarea, că abstrăgând de la porturile maritime din patria mumă, comerţul din apus se desfăşoară exclusiv peste aceste teritorii apusene, acestea sunt aşa-zisele porţi continentale peste cari se dezvoltă comerţul ţării şi fac posibilă fericirea economică a ei. Ar fi deci un interes naţional, dacă organizaţia puternică a acestui teritoriu s-ar putea înlocui cu majoritarii conservatori şi cari oferă şi siguranţă completă – sau cel puţin dacă s-ar putea ajunge la o asimilare rapidă. Poate că această teorie pluteşte înaintea ochilor apostolilor îngrijiţi şi impacientaţi întru a preveni şi nivela o muncă de veacuri.

Da, dar se pierde din vedere, că Statul are nevoie de munca şi ştiinţa unei armate culturale puternice şi de aceasta se poate lipsi numai prin sărăcirea proprie. Zilierii neobosiţi şi jertfitori ai muncii – indiferent de unde vin, principal e numai aceea cât de mult pot fi de folos lor şi majorităţii. Formaţiuni vechi şi naturale nu se pot schimba şi înlocui cu altele, fiind aceasta nenatural şi de dragul caracterului naţional se poate

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

izbi uşor de o catastrofă adevărată producţia, schimbul de mărfuri, viaţa întreagă a statului, care nu avea nicicând alt caracter şi nici n-a putut să aibă, decât caracter pur economic. Drept exemplu analog am putea invoca faptul, că oare Austria a insistat vreodată, că în portul ei unic, în Triest să scoată supremaţia comerţului maritim în decursul secolelor din mâna cetăţenilor cu limbă italiană? Nu s-a putut, fiindcă acei cetăţeni, fiind născuţi în acel oraş, au crescut laolaltă cu situaţiile de acolo, au picat în ştiinţele moştenite prin generaţii şi numai ei au putut să rămână administratorii chemaţi, numai ei au putut argumenta averea economică şi numai ei au putut să fie clăditorii de sânge ai acestui teritoriu geografic. Tot acest exemplu îl lămureşte situaţia Iugoslaviei, unde croaţii în teritoriile lor de asemenea ar putea aduce prin aparatul lor economic dezvoltat un bine pentru patria mumă sârbească, dacă divizarea politică n-ar strica pacea economică dintre fraţii, cari de altfel aparţin şi acolo aceleiaşi rase. Cehoslovacia în privinţa aceasta este mai fericită, fiind acolo patria mumă predestinată prin dezvoltarea economică mai superioară a ei şi prin aşezarea favorabilă la conducerea părţilor celorlalte.

În România aranjamentul economic, care – repetăm – a fost creat de secole, pretinde o politică cu totul specială şi inteligentă. Politica aceasta nu poate fi alta, decât pacea cu minorităţile. Pacea şi înţelegerea completă în locul neîncrederii şi severităţii înstrăinătoare de astăzi, recunoaşterea predestinării minorităţilor, că au rolul de alimentare. Găsim de natural şi de sine înţeles, că conducătorii României insistă constituţional şi în politică pentru supremaţia ideii române, dar în materia comerţului numai o regulă e permis să cunoască: *dezvoltarea liberă prin sudorile oricărui cetăţean cinstit şi muncitor, de orice limbă, dacă e apt şi muncitor.*

Nu e permis deci a lua măsuri pentru reglementarea comerţului pornind din ideile, cari aplică greşit punctul de vedere naţional. Când capitalul naţional nici aproximativ nu e de ajuns pentru satisfacerea nevoilor producţiei şi circulaţiei, este păcat că guvernul împiedică dezvoltarea prin excluderea ermetică a capitalului străin. De la data acestei dispoziţiuni s-a agravat numai situaţia critică a lipsei de numerar, procurarea mărfurilor e neînchipuit de grea şi drept contravaloare pentru cele importate, capitalul nostru propriu emigrează în afară. Cu cât mai simplu ar fi fost a ajuta, ca capitalul străin să fie înlăuntru, să producă, să alimenteze şi să crească muncitori, industriaşi, ingineri şi *să rămână aci la noi.* De la excluderea capitalului străin n-am văzut că capitalul din patria mumă să se orienteze chiar şi numai în măsură ceva mai mare, ca mai înainte, spre noi, Ardealul şi Banatul. Cu un cuvânt, prin dispoziţiunea aceasta nu numai că nu şi-au ajuns scopul conducătorii ţării, dar au şi mărit tensiunea economică şi au micşorat dreptul natural al producţiei, dreptul de a-şi întinde mâna după puterea vitală acolo, unde o şi găseşte. Şi într-adevăr, astăzi capitalul, care vrea să se aşeze în Europa, nu dezvoltă un aşa concurs, ca să pericliteze capacitatea de concurenţă a capitalului indigen.

Tot aşa micşorează puterea capitalurilor, cari stau la dispoziţie, naţionalizările cari depăşesc scopul. Abstrăgând de la aceea, că preluarea în administrare raţională de stat a unor comori naturale şi a bunurilor din

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

subsol, din interes general este chiar dorită, totuşi în timpul scurt al naţionalizării despre câte mine şi alte ramuri de producţie n-am auzit, că şi-au sistat activitatea! Concursul şi libertatea deplină a întreprinderilor industriale şi aşa se acomodează legilor economiei naţionale, îşi apropie de sine culoarea şi caracterul ei. Ar fi ridicol a afirma, de exemplu, că în acesta sau celălalt comerţ ar fi iredentism, sau contrarul, că în acesta sau altul ar fi şovinism. Şi aceea, că de ce limbă sunt cetăţenii, în mâna cărora se concurează comerţul unui teritor, nu poate constitui în nici un caz problemă naţională. Cu atât mai jignitor şi de neînţeles este părerea unor consilii comunale din Ardeal, cari pe baza legii nu de mult votată referitor la inscripţiile firmelor în limbi străine, găsesc de nimerit a impune la impozite oribile şi inscripţiile firmelor, făcute în limbile minorităţilor sau naţionalităţilor. Ţinem de exclus, că chiar pe baza motivelor drepte înşirate să se afle guvern în o ţară modernă, care să fie într-o eroare atât de gravă.

Chiar pentru aceasta la o parte cu judecăţile strâmbe şi cu intenţiunile ilicite! În hala muncii comune să nu intre teze politice, cari produc neînţelegere! Să nu se caute caracterul minoritar în comerţul şi industria teritoriilor alipite, ci diligenţa cetăţenilor minoritari, munca lor roditoare, binecuvântată şi folositoare pentru statul întreg. Şi atunci economia naţională uşor se face oglinda politicii, care trebuie urmată şi nu – cum e în prezent – politica să fie otrava economiei naţionale. În oglinda aceasta se va putea găsi uşor singura deviză, care duce la fericire: Toţi cetăţenii harnici şi cinstiţi ai ţării în cultura lor proprie numai un scop pot servi, scopul comun al fericirii şi înfloririi economice.

Timişoara, septembrie 1923

▼

„Glasul Minorităţilor" – organ minoritar maghiar, Caransebeş, anul I, luna octombrie, 1923, nr. 5, p. 25 – 28.

137

1923 noiembrie 13, Bucureşti. Procesul-verbal al şedinţei Comitetului Central al Uniunii Generale a Industriaşilor din România, privind alegerea reprezentanţilor Uniunii în Consiliul Naţional al Economiei Naţionale.

Proces-verbal
încheiat în şedinţa Comitetului Central
din 13 noiembrie 1923

Ordinea de zi

Delegarea celor 4 industriaşi, care vor reprezenta U.G.I.R. în Consiliul Superior al Economiei Naţionale.

Sunt prezenţi: D-nii Dr. Ştefan Cerkez, preşedinte, Dr. Petru Groza, copreşedinte, Ing. Penescu-Kertsch şi Ing. Alex. Bădescu, vicepreşedinţi. Domnii: Alex. Dimitriu, Ing. Mihail Lorinţi, Ing. Silvio-Mario, Ing. Paul

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Speier, Ing. Virgil Toboceanu, N. Butculescu, D. D. Bragadiru, Ing. Corneliu Casassovici, Prof. I.G. Dimitrescu, Georgescu-Flurea, St. Solacoglu, M. Weisengrün, C. Osiceanu, L. Margulies, Dr. A. Polony, Ion Ionică, Ing. Ioan Ganiţchi.

Invitaţi: Dr. A. Böszörményi, Dr. I. Tolnay Iahoda.

Prezidează domnul Dr. Ştefan Cerkez.

La ora 5 domnul Ştefan Cerkez deschide şedinţa şi citeşte următoarea adresă a Ministerului de Industrie şi Comerţ:

„Ministrul Industriei şi Comerţului, în executarea programului său, începe mai multe lucrări de legiferare economică, pentru intensificarea activităţii, în toate ramurile de activitate industrială şi comercială.

În acest scop, Ministerul va alcătui aceste lucrări în completă armonie cu reprezentanţii tuturor ramurilor mai însemnate de activitate economică.

Pe baza dispoziţiunilor din Regulamentul de funcţionare al Ministerului, vă rugăm să binevoiţi a desemna de urgenţă dintre industriaşii de seamă ai ţării, 4 reprezentanţi ai Uniunii Industriaşilor, ţinând seama că, în primul rând, să fie reprezentată industria minieră şi metalurgică, atât din Vechiul Regat cât şi din celelalte ţinuturi româneşti.

Industriaşii desemnaţi de dvs. vor fi numiţi membri în Consiliul Superior al Economiei Naţionale".

p. Ministru
Angelescu

Director General
Chicoş

Domnul Dr. Cerkez găseşte că numărul de 4 delegaţi este prea puţin pentru Uniune şi promite că va interveni pe lângă Domnul Ministru al Industriei să sporească numărul delegaţilor Uniunii în Consiliu de 6 – 8.

Domnul Burculescu propune, că dintre cei patru delegaţi Vechiul Regat să delege un petrolist, iar Ardealul şi Banatul un metalurgist.

Domnul Penescu-Kertsch propune ca unul dintre cei patru delegaţi să fie domnul Ştefan Cerkez, preşedintele Uniunii.

La ora 5 3/4 se suspendă şedinţa pentru ca membrii Comitetului să se înţeleagă asupra persoanelor care să reprezinte Uniunea în Consiliu.

La redeschiderea şedinţei Comitetul cu unanimitate de voturi hotărăşte ca Uniunea să fie reprezentată în Consiliul Superior al Economiei Naţionale prin domnii:

Dr. Ştefan Cerkez, preşedintele Uniunii

Ing. C. Osiceanu, Dir. General al Soc. de Petrol „Steaua Română"

Dr. M. Farkas, Director General al Fabricii de Pielărie

Fraţii Renner and Co S. A. din Cluj şi preşedintele Uniunii Marilor Industriaşi din Cluj

Johann Schiel, Director General al Fabricii de Maşini Fraţii Schiel din Braşov.

La ora 6 1/4 domnul Dr. Cerkez ridică şedinţa.

▼

Arhivele Statului Bucureşti, fond Uniunea Generală a Industriaşilor din România, dosar 111/1923, f. 269-271.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

138

1923 noiembrie 20, Târgu-Mureş. Prefectura judeţului Mureş-Turda înaintează în copie subprefectului Ordinul Ministerului de Interne nr. 81534 din 6 noiembrie 1923 privind pensionarea funcţionarilor publici care au fost revocaţi în conformitate cu hotărârea Consiliului de Miniştri Nr. 1674 din 27 iulie 1923, pentru recunoaşterea limbii oficiale a statului român.

REGATUL ROMÂNIEI

PREFECTURA JUDEŢULUI
MUREŞ – TURDA
SERVICIUL ADMINISTRATIV

Nr. *2964 / 1923*
1923 luna Noiembrie ziua 20.

Domnule Subprefect,

Avem onoarea a vă comunica în copie ordinul Ministerului de Interne, Direcţiunea Comunală cu Nr. 81534 din 6 noiembrie a.c. referitor la pensionarea funcţionarilor revocaţi în conformitate cu hotărârea Consiliului de Miniştri Nr. 1674 din 27 iulie a.c. pentru necunoaşterea limbii oficiale, rugându-vă să binevoiţi a vă conforma strict celor cuprinse în acest ordin.

Prefect
L.S. s.s. indescifrabil
Copie

Secretar
S.S. indescifrabil

Prin ordinele noastre circulare Nr. 76586 din 9 septembrie 1922 şi 63096 din 18 august a.c. s-a luat dispoziţiunea ca, acei funcţionari din teritoriile alipite care nu şi-au însuşit limba oficială a statului până la 1 iulie 1921, după cum s-a stabilit prin jurnalul consiliului de miniştri Nr. 1674 din 27 iulie 1920, publicat în Monitorul Oficial Nr. 69 din 29 iunie a.c. să fie înlocuiţi din serviciu.

Parte din aceşti funcţionari au fost pensionaţi, iar parte au fost revocaţi prin diferite deciziuni ministeriale şi decrete regale, fără a se stabili încă drepturile la pensiune, pentru aceşti cari conform statutului de pensionare, aveau acest drept, considerându-se înlocuirea lor din serviciu ca o pedeapsă, care ar trage pierderea drepturilor la pensiune.

Ori, această interpretare dată cuvântului „revocare“ este greşită, întrucât s-ar crea o situaţie nedreaptă unor funcţionari, care nu s-au făcut vinovaţi de incorectitudini grave, care ar trage pe lângă pierderea funcţiunii şi pierderea dreptului la pensie.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

În vederea ca măsura să fie uniformă pentru întreaga această categorie de funcţionari, vă rugăm să binevoiţi a dispune să se întocmească de urgenţă actele pentru stabilirea drepturilor la pensiune, atât pentru acei cari au fost revocaţi până în prezent şi nu li s-au aranjat aceste drepturi, cât şi pentru acei cari vor fi revocaţi din aceleaşi motive şi pe viitor bineînţeles dacă au acest drept, în baza statutului de pensionare.

Pentru conformitate:

Domniei sale,
Domnului Subprefect al judeţului Mureş-Turda.
Târgu-Mureş

Subprefectul Justiţiei Mureş
– 1923 noiembrie 23
Nr. 5084
Referent
Radu

▼
Arhivele Statului Mureş, fond Prefectura jud. Mureş, dosar 37, f. 2.

139

1923 decembrie 15, Bucureşti. Memoriu al delegaţiei musulmane adresat ministrului de externe privind misiunea acesteia de a prezenta omagiile populaţiei musulmane din România, califului Abdul Megid.

Domnule Ministru,

Cu binevoitorul concurs al Excelenţei voastre, delegaţia musulmană compusă din cei patru muftii din Dobrogea, şi-a îndeplinit misiunea exprimând I.P.S.S. Califul Abdul Megid, omagiile populaţiunii musulmane din România.

Reîntorcându-ne în ţară, ne simţim datori a ne arăta frumoasele sentimente pe cari atât I.P.S.S. Califul Abdul Megit cât şi oficialitatea turcă le-au arătat suveranului şi Guvernului român.

Într-o scurtă descriere arătăm următoarele:

Ajunşi la Constantinopol, am fost intervievaţi de reprezentanţii ziarelor: „Tevid-Efken“, „Aksam“, „Vatan“ şi „Ikdam“ asupra situaţiei şi tratamentului populaţiei musulmane din România.

Le-am relatat pe larg cele ce urmează:

Că situaţia musulmanilor din România, privită sub toate raporturile este cu mult superioară, faţă de alţi coreligionari ai noştri, aflaţi sub dominaţia altor state. Că statul român nu numai că recunoaşte, dar şi lucrează hotărât pentru cimentarea legăturilor sufleteşti şi religioase dintre populaţia musulmană şi Califat, ajutându-ne şi materialiceşte pentru a prezinta I.P.S.S. Califului omagiile noastre.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Am remarcat de asemenea privilegiul că statul român în extrema sa bunăvoinţă pentru musulmani, a prevăzut în noua Constituţie, un scaun de senator – de drept – destinat şefului religios al musulmanilor din România, fără a lua în consideraţie numărul acestei populaţiuni cum o face cu alte minorităţi. Am mai arătat că în Parlamentul nostru, sunt şi parlamentari musulmani aleşi prin vot.

Că Onor. Ministerul Cultelor a alcătuit în ultimul timp un proiect de lege, prevăzând încheierea de concordate cu şefii supremi religioşi ai minorităţilor, atunci când acei şefi religioşi sunt în altă ţară.

De asemenea am arătat că musulmanii din România trăiesc cu populaţia română în cele mai cordiale relaţiuni, cari n-au lăsat niciodată de dorit, sub orice aspect ar fi privite. Că şcolile superioare române sunt orişicând accesibile elevilor musulmani, cărora li se arată o deosebită şi remarcabilă bunăvoinţă şi că adeseori se trece peste condiţii grele, numai pentru a facilita intrarea lor în şcolile superioare. De asemenea, că statul român subvenţionează seminarul musulman de la Medgidia, ajutându-ne moral şi material sub raportul religiei şi culturii.

Aceste relaţiuni ale noastre au fost publicate în ziarele mai sus arătate, în numerele de la 9 la 10 noiembrie a.c. însoţite fiind de comentarii frumoase la adresa României.

În ziua de 10 noiembrie 1923, am fost primiţi în audienţă de I.P.S.S. Califul Abdul Megid, la palatul Dolma-Bahce-Sarai, căruia prezentându-i salutul Augustului nostru suveran, am arătat că atât Regele cât şi guvernul român, sunt animaţi de cele mai nobile şi frăţeşti sentimente faţă de populaţia musulmană, căreia i-au arătat întotdeauna o deosebită atenţiune şi solicitudine.

Am mai arătat totodată că statul român favorizează o cât mai strânsă legătură şi cimentare a legăturilor spirituale dintre populaţia musulmană din România şi Califat.

I.P.S.S. Califul Abdul Megid, urându-ne bun venit, a răspuns foarte graţios la salutul Majestăţii sale Regelui, a rămas cu adevărat surprins de protecţiunea pe care statul român o acordă supuşilor săi musulmani, apoi a binecuvântat pe M.S.Regele Ferdinand, pentru sănătatea căruia a spus că va face rugăciuni.

Totodată I.P.S.S. ne-a arătat că bunăvoinţa arătată de statul român supuşilor musulmani va cimenta şi mai mult legăturile de prietenie ce I.P.S.S. nutreşte faţă de regele nostru.

Aceste declaraţiuni au apărut în presa turcă din Constantinopol în ziua de 11 noiembrie a.c.

La 13 noiembrie a.c. I.P.S.S. ne-a dat un banchet intim.

După aceasta am vizitat pe domnul Filality, ministrul României la Constantinopol, care ne-a propus ca mergând la Angora să luăm contact cu Excelenţa sa Mustafa Kemal, şeful statului şi Ismet Paşa, prim ministru al statului turc, pentru a le arăta felul cum sunt trataţi musulmanii în România.

Ajungând la Angora la „Serie Vechie“ (Seicul Islam) bunul tratament de care se bucură musulmanii în România a provocat o surpriză dintre cele mai plăcute la Serie Vechie, care a rămas foarte mulţumit de ştirile aduse.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Am fost apoi la Parlamentul din Angora, spre a asculta discuţiunile parlamentare, unde am fost primiţi cu multă căldură şi simpatie.

Expunând Excelenţei sale, Ismet Paşa, tratamentul părintesc şi egalitar de care se bucură minoritatea musulmană din România, d-sa a rămas profund mişcat, mulţumindu-ne din toată inima pentru frumoasele veşti ce i-am adus.

La Excelenţa sa, Mustafa Kemal, şeful statului turc – şeful fiind susţinătorul califului – am exprimat respectele noastre, arătând că suntem mulţumiţi de a trăi în cea mai liberă şi civilizată ţară – România – unde avem cea mai deplină libertate.

Ca concluzie, ţinem a arăta că delegaţia supuşilor musulmani ai M.S. Regelui Ferdinand a avut o primire cu onoruri fără precedent atât la Constantinopol cât şi la Angora, primire care se răsfrânge direct asupra statului român, căruia îi revine marele merit de a fi asigurat în sânul populaţiei musulmane din regat, dreptatea şi egalitatea cea mai desăvârşită.

MUFTII: <indescifrabil>

Domniei sale,
Domnului Ministru de Externe
București

▼

Arhiva Ministerului Afacerilor Externe, fond 71, România, 1920 – 1944, vol. 376, p. 419-420.

140

1923. Tabloul despre instituţiile culturale minoritare din raza judeţului Severin.

Tablou
despre instituţiile culturale minoritare aflătoare pe teritoriul judeţului.

Nr. crt.	Numele societăţii (asociaţie culturală, muzicală, cooperativă, sportivă, casnică etc. şi localitatea	Anul înfiinţării	Caracterul naţional (maghiar, german, evreu etc.)	Scopul (muzical, literar, sportiv etc)	Numărul membrilor	Capitalul de care dispune	Observaţiuni
1	Reuniunea „Filarmonică" **Caransebeş**	1867	Membrii în mare parte sunt germani, reuniunea nu are nici un caracter naţional	Cultivarea muzicii şi a cântecului lumesc şi bisericesc	80 acţiuni, 260 ajutători	nu dispune	
2	Reuniunea burgheză de cant şi muzică **Bozoviciona Bozovici**	1910	german	Educaţia muzicală prin piese de cântări bisericeşti şi lumeşti	14 bărbaţi, 12 fete	nu dispune	

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

3	Asociaţiunea poporului sârbesc **Moldova n**(ouă)	1922	german	Literar, cultural, economic, muzical	80 membri	nu dispune	
4	„Hangya" Cooperativă **Balint**	1917	maghiar	Economic	749	9710 lei	
5	Asociaţie agronomică **Nevrincea**	1911	maghiar	Economic	75	nu dispune	

▼
Arhivele Statului Timişoara, fond Prefectura jud. Severin, dosar 43/923, f. 235.

141

1923. Spicuiri din presă grupate sub titlul „Cum a primit presa minoritară maghiară noua ordonanţă şcolară?"

Cum a primit presa minoritară maghiară noua ordonanţă şcolară?

Chestia reglementării învăţământului în şcolile minoritare s-a tărăgănat mult timp şi abia acum, după ce s-a început anul şcolar, s-au dat de către Ministerul Instrucţiei ordonanţele referitoare la aceea. Aceste ordonanţe sunt cunoscute publicului românesc din comunicatele ziarelor de la Bucureşti. Impresia cu care s-a ales în urma ordonanţei publicul minoritar, e diferită. În consecinţă vom reproduce în extras şi esenţă părerile unor ziare minoritare maghiare despre felul cum apreciază ele noile ordonanţe.

Keleti Ujság – Cluj

Acum a apărut ordonanţa şcolară, care în opoziţie cu proiectul de zvon sinistru, înseamnează o considerare a limbii de propunere a minorităţilor şi o considerare a corpului didactic. Sunt în ea semnele pozitive ale bunăvoinţei de-a lăsa şi pe alţii să trăiască şi pe lângă aceea exprimă şi un progres considerabil în direcţia că guvernul, după dezbaterea chestiei cu factorii minorităţilor şi drept rezultat al unor tratative, a emis ordonanţa din chestie. Astfel şi-a manifestat înclinarea, că în locul felului rigid de-a porunci, este dispus a aplica şi metodele ascultării, ale cumpănirii, când vrea să reglementeze viaţa sufletească şi cultura generaţiilor viitoare ale minorităţilor etnice.

Chiar pentru importanţa aceasta, ordonanţa negreşit a produs o uşurare. Cel puţin a risipit nesiguranţa amară a noului an şcolar şi a dat putinţa de a se întrezări, că după prima manifestare de înţelegere venită din partea guvernului, nu este imposibilă înţelegerea mai departe nici pentru extinderea acesteia asupra bazelor de principii ale chestiei şcolare. Îmbunătăţirea atmosferei, stricate până acum, totuşi nu mai este o speranţă atât de zadarnică, cum era înainte cu vreo câteva zile. Este un punct

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

de pornire, de unde se poate revărsa o concepţie tot mai înţelegătoare şi obiectivă asupra aranjării mulţumitoare a chestiei şcolare.

Pe lângă concepţia aceasta, natural este nevoie ca în spiritul acesteia şi organele executive să privească şcolile minoritare de sub ordinele lor, dintr-un punct de vedere mai european.

Ordonanţa şcolară uşurătoare şi atmosfera mai bună creată prin ea se poate fatal strica prin executarea de către cel care nu ca binevoitor, ci cu cercetare bănuitoare şi având mania persecuţiei, aşteaptă când poate găsi pretext pentru o nouă sugrumare a şcolilor minoritare. Acţiunile de executare, cari în sus cu droaia furnizează aprecieri rele despre şcolile minoritare, dar nu fac nimic spre scopul asigurării fundamentul economic şi social al acestor şcoli – acestea pot nimici total începutul bun, care se manifestă acum.

... Începutul liniştitor de acum trebuie să devină continuare mângâitoare de sufletul popoarelor, şi o extindere înţeleaptă şi mărinimoasă. Din acest punct de vedere trebuie să simţim, că ordonanţa şcolară de faţă trebuie să se lărgească şi asupra minorităţilor, faţă de cari până acum metoda a fost negarea rigidă. Ne gândim îndeosebi la evreii cu limba maternă maghiară, cari într-adevăr îndoit trebuie să simţească mărirea tragediei. Oricât de neîncrezători au fost în cercuri guvernamentale faţă de ungurimea, sau oricât au crezut, că prin măsuri „represive“ faţă de unguri îşi pot aduna un capital de popularitate – această concepţie totuşi n-ar fi permis să se aplice faţă de copii, cari pe lângă aceea, că sunt evrei, ţin naturalmente la limba lor maghiară.

... La aranjamentul definitiv e nevoie – poate – de o mare schimbare a mentalităţii, de multă încălzire şi luminare a spiritului de guvernare. Dar ordonanţa şcolară de acum este o scânteie, din care bine se poate dezvolta această căldură şi lumină. Dacă executarea nu calcă în picioare scânteia aceasta şi dacă după primul pas urmează înţelegerea binevoitoare, atunci regulamentarea definitivă a chestiei şcolare poate să devină făuritoarea celei mai solide baze a statului.

Ellenzék – Cluj

... Starea faptică e că ordonanţa ministerială nici pe departe nu înseamnează rezolvarea problemei şcolare. Nu se poate citi nicidecum o înţelegere din deciziunile dlui ministru Anghelescu, care rezolvă numai chestiuni de detaliu, problema cea mai importantă o lasă neatinsă. Nu găsim nici o garanţie în ordonanţă referitor la aceea, că în anul viitor nu se va lua iarăşi fără motive, dreptul de publicitate al multor şcoli. Dacă guvernul vrea să urmeze de fapt politica înţelegerii, atunci primul pas al lui ar fi trebuit să fie, că nu pune piedici învăţământului confesional şi redă şcolilor dreptul de publicitate.

Dacă facem o critică obiectivă ordonanţelor ministeriale, trebuie să punem la punct constatarea tristă, că ministerul încă n-a oferit garanţii suficiente, cum că vrea să rezolve binevoitor chestia şcolilor confesionale.

Nu e vorba în ordonanţă despre chestia ajutorului de la stat, ceea ce este una din problemele cele mai arzătoare ale învăţământului confesional.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Chiar pentru aceasta sunt aproape comice ştirile, cari primesc cu osanale ordonanţa dlui Anghelescu şi văd în ea rezolvarea favorabilă a bisericilor. Fapt e, că de când conducătorii bisericilor maghiare trimişi la Bucureşti s-au reîntors la Bucureşti, nu s-a mai făcut nici o concesiune şi astfel trebuie oarecare cutezanţă, ca unii dintre confraţii noştri optimişti să deducă din ordonanţa din chestie o schimbare a politicii guvernului.

Erdélyi Hirlap – Arad

Dl. Anghelescu a dat două ordonanţe cari prima reglementează situaţia şcolilor primare, iar cealaltă a şcolilor secundare până atunci, până când se va face aranjamentul definitiv prin Parlament. Aceste două ordonanţe însemnează oarecare uşurare, dar nu urmează nici pe departe dispoziţiunile mult mai liberale ale ordonanţei şi legilor maghiare.

Rezultatul principal – spre a accentua numai chestiile cele mai importante – e egalizarea în drepturi a şcolilor călugăreşti cu celelalte şcoli confesionale...

Temesvári Hirlap – Timişoara

În chestia dreptului şcolar dat de Dumnezeu minorităţilor şi atât de temut a învins înţelegerea reală şi demnă. Noi, cari înainte cu câteva săptămâni ne tânguiam asupra sfârşitului şcolilor minoritare şi vedeam în viitorul apropiat pierderea dulcei noastre limbi materne, acum privim cu încredere şi liniştiţi la conducătorii Ministerului de Instrucţie din Bucureşti, deoarece în ora a douăsprezecea a învins *dreptatea.* Şcolile primare şi secundare ale minorităţilor confesionale rămân în posesiunea limbei materne, iar propunerea în limba statului se mărgineşte numai la învăţarea geografiei şi istoriei în ambele categorii de şcoli. În definitiv, teoria obţinută de minorităţi şi care merge pe potrivita cale medie, a obţinut sancţionare: a primi cu conştiinţă curată şi cu pregătire totală în grijile noastre şcolare limba statului; ne este datoria, dar şi interesul nostru acesta, dar pe lângă obligaţiunile noastre de limbă faţă de stat şi pe lângă existenţă să nu uităm nicicând, că limba maternă, dacă nici nu e o limbă majoritară, ci numai una minoritară, totuşi este un dar dumnezeiesc, deci un drept natural, de care nu putem abzice sub presiunea nici unei obligaţiuni şcolare. Acest dar ceresc etern l-am reprimit la ancheta din Bucureşti, prin documentarea uzului şcolar internaţional şi sperăm că irevocabil.

... Deci în momentul de ameţeală a triumfului înţelegerii trebuie să cugetăm şi să deosebim, oare noua dispoziţiune însemnează o decizie principială, imutabilă sau are numai caracterul tranziţiei, pentru că la momentul general ce se va da să vie pe tapet dispoziţiunea radicală din trecut „prin terminarea legii noi a învăţământului."

... În labirintul ordonanţei, la această întrebare esenţială şi existenţială nu primim răspuns.

Ujság – Cluj

Condamnatul la moarte e dus la spânzurătoare, dar înainte de „a se da drum liber" legii, soseşte „amnistia": delincventul e condamnat numai la robie pe viaţă. Condamnatul îşi pipăie grumazul, care a scăpat de

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

ştreang şi suspină fericit, că justiţia a fost atât de miloasă faţă de el. Cam aşa se simte şi ungurimea în Ardeal. Alaltăieri încă dl inspector general Pleancu a declarat cu o rigiditate inapelabilă, că limba de propunere a şcolilor călugăreşti în anul şcolar nou va fi cea română, sau nu vor avea de loc limbă de propunere, deoarece nici nu-şi vor putea deschide porţile. Regula aceasta ar fi însemnat sfârşitul a sute şi sute de şcoli maghiare, începând de la Marianum, fiindcă abstrăgând de la absurditatea de-a impune copiilor ieşiţi din grădina de copii instrucţia în limba română, de unde ar fi putut recruta bisericile maghiare atâţia învăţători perfecţi în limba română, câţi ar trebui pentru şcolile călugăreşti. Dar, afară de aceasta ar fi o dorinţă frivolă a pretinde de la biserica romano-catolică maghiară că prin sforţarea puterilor ei materiale, ea însăşi să aplice lovitura mortală culturii limbii sale.

Sentinţa aceasta de moarte a fost spulberată de guvern. Deocamdată pe un an. Dar dacă se evaporă ameţeala bucuriei simţite la început, suntem nevoiţi a constata, că chestia şcolară nici astăzi nu s-a pus la punct.

Guvernul numai în ultima oră s-a gândit la aceea, să reglementeze învăţământul în şcolile confesionale, lăsând o mulţime de chestii deschise, adică a pus în evidenţă posibilităţi de rezolvare atât de încurcate, încât se naşte un chaos adevărat. În principiu nu suntem în contra învăţării unor obiecte în limba română – la şcolile secundare. Interesul nostru este, ca copii noştri, absolvind şcolile, să cunoască perfect limba statului. Acest principiu însă în praxă nu se poate deduce fără o tranziţie. Numai atunci se poate studia în o limbă străină, dacă omul şi-a însuşit-o.

Este sigur că bisericile maghiare nu vor găsi puteri didactice suficiente pentru propunerea câtorva obiecte în limba română. În zadar promite dl ministru, că în anul şcolar curent se va îngriji de substituire: este lucru cunoscut, că chiar şi şcolile româneşti luptă cu lipsa de profesori. Dispoziţiunea aceasta este deci numai bună de pretext, ca să se poată amesteca în activitatea şcolilor maghiare şi să conturbe învăţământul sistematic.

Bisericile ungureşti stau deci iarăşi acolo, că sunt nevoite să continue lupta începută. Contra voinţei şi pe lângă toată bunăvoinţa lor. Ne-ar plăcea să fim optimişti şi din faptul că în chestia şcolilor călugăreşti a învins punctul de vedere real – să deducem, că şi în chestiile cari sunt încă deschise, va învinge spiritul înţelegerii.

Spre a continua asemănarea: robul condamnat la închisoare pe viaţă câteodată capătă amnistie nouă. Este nu numai interesul nostru, dar şi al statului român, să se potolească odată lupta în jurul şcolilor maghiare şi ca iubirea culturii să învingă tendinţele de deznaţionalizare, romanizarea intransigentă.

Brassói Lapok – Braşov

Guvernul din Bucureşti a prins mai strâns ştreangul, care l-a aruncat în grumazul învăţământului maghiar. În loc să lase şcolile confesionale maghiare să se bucure de binefacerile tratatelor internaţionale, ale obiceiurilor de drept existente până acum şi de libertatea ce revine tuturor raselor şi confesiunilor, în loc să asigure progresul şi opera de cultură a lor

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

prin ajutoarele materiale corespunzătoare, prin ordonanţa care s-a dat acum, le aplică o lovitură îngrozitoare.

În ordonanţa nouă sunt dispoziţiuni, cari ating foarte adânc autonomia bisericilor, cari susţin şcolile şi dreptul la limba maternă, care a fost asigurat în legile existente până în prezent.

Chiar cele două obligamente, că afară de limba română trebuie să se propună româneşte în şcolile confesionale maghiare şi geografia şi istoria României şi că învăţătorii şi profesorii acestor şcoli deja în anul viitor trebuie să facă un examen din limba română etc., arată tendinţele cele mai aprige contra învăţământului maghiar.

Dar, nu mai puţin jignitoare sunt dispoziţiunile, care se referă la excluderea elevilor de altă confesiune, la redactarea actelor interne şcolare, la inscripţiile şcolilor şi la amestecul permanent al delegaţilor ministerului şi diferitelor comisiuni.

Despre articolele ordonanţei se poate zice orice, numai aceea nu, că sunt drepte şi cu bunăvoinţă. Cele mai multe şi mai grave dorinţe ale bisericilor, cuprinse deja într-un memorand, au fost abandonate de dl ministru. Prin ordonanţa sa nu a uşurat ci din contra, a îngreunat situaţia şcolilor maghiare confesionale şi în loc de bunăvoinţă, a aplicat faţă de munca culturală maghiară tratamentul puterii brute.

Nagyváradi Napló – Oradea-Mare

Ordonanţa nouă e cu mult mai uşoară, mai umană şi stă mai aproape de articolele referitoare la minorităţi ale Tratatului de Pace, ca acela, pe care dl inspector general Pleancu ar fi vroit să îl emită guvernul. În ordonanţa aceasta, adică în ordonanţele, căci două sunt, una se referă la şcolile primare, cealaltă la cele secundare – se manifestă anumită toleranţă faţă de limbile minoritare, deşi exclude din clasele I şi II ale şcolilor confesionale pe elevii de altă religiune. O schimbare esenţială faţă de regulile în vigoare până în prezent nu s-a produs, ceea ce cauzează o mulţumire în rândurile minorităţilor. Un an este mult timp, până atunci pot cădea chiar şi guverne şi într-un an poate că ne va sosi timpul înţelegerii şi toleranţei totale.

▼

„Glasul Minorităţilor" – organ minoritar maghiar, Caransebeş, anul I, luna octombrie, 1923, nr. 5, p. 11 – 16.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

1923, Bucureşti. Statistica presei din Ardeal, Banat şi celelalte părţi nord-vestice ale ţării pe anul 1923.

STATISTICA PRESEI DIN ŢINUTURILE NORD-VESTICE ALE ŢĂRII
Situaţia presei române faţă de cea străină în anul 1923:

TABLOU No. 1
de numărul publicaţiilor apărute în Ardeal, Banat şi celelalte părţi nord-vestice ale ţării, după data apariţiei şi după limbile în care s-au tipărit.

Felul publicaţiilor	Română	Maghiară	Germană	Sârbă	Româno-Maghiară	Româno-Germană	Germano-Maghiară	Româno-Maghiaro-Germană	TOTAL
1. Cotidiane	2	17	7	–	–	–	–	–	26
2. Săptămânale	52	62	15	–	1	–	1	2	133
3. De 2 ori pe săpt.	2	3	3	–	–	–	–	–	8
4. De 3 ori pe săpt.	2	–	1	–	–	–	–	–	3
5. De 4 ori pe săpt.	–	2	–	–	–	–	–	–	2
6. Lunare	21	24	9	–	–	1	–	1	56
7. Bilunare	10	12	3	1	1	–	–	1	28
Total	89	120	38	1	2	1	1	4	256

▼
Buletinul statistic al României, editat de Direcţia Generală de Statistică din Ministerul Industriei şi Comerţului, nr. 2/1921, Bucureşti, p. 111-112.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

TABLOU NO. 2
De repartizarea publicaţiilor pe judeţe, localităţi şi după limba, în care s-au tipărit în anul 1923.

JUDEŢELE	LOCALITATEA UNDE APAR	LIMBA ÎN CARE S-AU TIPĂRIT PUBLICAŢIILE															
		ROMÂNĂ					MAGHIARĂ					GERMANĂ					
		Zilnic	Săptăm.	2, 3, 4 ori pe săptămână	1 pe lună	2 pe lună	Zilnic	Săptăm.	2, 3, 4 ori pe săptămână	1 pe lună	2 pe lună	Zilnic	Săptăm.	2, 3, 4 ori pe săptămână	1 pe lună	2 pe lună	TOTAL
1. Alba de jos	Alba-Iulia	–	2	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	2
	Aiud	–	1	–	–	–	–	1	–	–	–	–	–	–	–	–	2
	Blaj	–	2	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	2
2. Arad	Arad	–	2	–	2	1	4	5	–	1	1	–	–	1	–	–	17
3. Bihor	Oradea-Mare	–	4	1	2	–	4	7	–	–	1	–	–	–	–	–	19
	Beiuş	–	1	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	1
	Salonta	–	–	–	–	–	–	1	–	–	–	–	–	–	–	–	1
	Sudrighiu	–	–	–	–	–	–	1	–	–	–	–	–	–	–	–	1
4. Bistriţa-Năsăud	Bistriţa	–	–	–	–	1	–	–	–	–	–	–	–	1	–	–	2
5. Braşov	Braşov	–	1	1	2	–	1	1	–	–	–	1	–	–	1	1	9
6. Caraş-Severin	Lugoj	–	3	–	1	1	–	–	1	–	1	–	1	2	–	–	10
	Caransebeş	–	1	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	1
	Bocşa Montană	–	1	–	–	–	–	–	–	–	–	–	1	–	–	–	2
	Oraviţa	–	1	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	1
	Reşiţa	–	–	–	–	–	–	–	–	1	–	–	1	–	1	–	3
7. Ciuc	Miercurea-Ciuc	–	–	–	–	–	–	1	–	–	–	–	–	–	–	–	1
	Gheorgheni	–	–	–	–	–	–	1	–	–	–	–	–	–	–	–	1
8. Cojocna	Cluj	2	10	–	6	4	4	11	–	8	9	–	2	–	2	2	60
9. Făgăraş	Făgăraş	–	2	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	2
10. Hunedoara	Deva	–	1	–	–	–	–	3	–	–	–	–	–	–	–	–	4
	Orăştie	–	2	–	–	–	–	1	–	–	–	–	1	–	–	–	4
	Petroşeni	–	–	–	1	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	1
	Sineria-Pişki	–	–	–	–	–	–	–	–	1	–	–	–	–	–	–	1

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

JUDEȚELE	LOCALITATEA UNDE APAR	LIMBA ÎN CARE S-AU TIPĂRIT PUBLICAȚIILE															
		ROMÂNĂ					MAGHIARĂ					GERMANĂ					
		Zilnic	Săptăm.	2, 3, 4 ori pe săptămână	1 pe lună	2 pe lună	Zilnic	Săptăm.	2, 3, 4 ori pe săptămână	1 pe lună	2 pe lună	Zilnic	Săptăm.	2, 3, 4 ori pe săptămână	1 pe lună	2 pe lună	TOTAL
11. Maramureş	Sighet	–	1	–	–	–	–	2	–	1	–	–	–	–	–	–	4
12. Murăş-Turda	Tg.-Mureş	–	1	–	–	–	2	4	2	1	–	–	–	–	–	–	10
13. Odorheiu	Odorheiu	–	–	–	–	–	–	2	–	–	–	–	–	–	–	–	2
14. Sălaj	Şimleul Silvaniei	–	1	–	1	–	–	1	–	2	–	–	–	–	–	–	5
	Zalău	–	1	–	–	–	–	1	–	–	–	–	–	–	–	–	2
15. Sătmar	Satmar	–	2	1	–	–	1	5	–	–	–	–	–	–	–	–	9
	Baia Mare	–	–	–	–	–	–	1	1	–	–	–	–	–	–	–	2
	Somcuţa Mare	–	–	–	–	–	–	1	–	1	–	–	–	–	–	–	2
16. Sibiu	Sibiu	–	4	1	3	–	–	–	–	1	–	2	5	–	3	–	19
	Şebişul săsesc	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	1	–	–	–	1
17. Solnoc-Dobâca	Gherla	–	–	–	–	1	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	1
18. Târnava-Mare	Sighişoara	–	–	–	1	–	–	–	–	–	–	1	–	–	–	–	2
19. Târnava-Mică	Dicio-Sânmartin	–	1	–	–	–	–	1	–	–	–	–	–	–	–	–	2
	Agnita	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	1	–	–	–	1
	De reportat	2	45	4	19	8	16	51	4	17	12	4	13	4	7	3	209
20. Timiş-Torontal	Timişoara	–	5	–	2	1	8	5	6	6	–	2	2	–	2	–	26
	Periamoş	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	1	–	–	–	–	1
	S. Nicolaul-Mare	–	1	–	–	–	–	2	–	–	–	–	–	–	–	–	3
21. Treiscaune	Sf. Gheorghe	–	–	–	–	–	–	2	–	–	–	–	–	–	–	–	2
	Tg. Săcuesc	–	–	–	–	1	–	1	1	1	–	–	–	–	–	–	4
22. Turda Arieş	Turda	–	–	–	–	–	–	1	–	–	–	–	–	–	–	–	2
	TOTAL	2	52	4	21	10	17	62	5	24	12	7	15	4	9	3	247

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

143

1923, Bucureşti. Statistici ale populaţiei României, pe naţionalităţi în comunele urbane, rurale, judeţe.

Repartiţia populaţiunii comunelor urbane după naţionalitatea de origină în Regatul Vechi

Nr. crt.	ORAŞELE	Locuitori, după naţionalitatea de origine în 1912								
		Români	Germani	Unguri	Ruşi	Bulgari	Turci	Evrei	Alte naţionalităţi	TOTAL
1	Alexandria	15.145	7	101	–	149	165	129	89	15.785
2	Babadag	4.216	–	6	4	14	307	127	12	4.686
3	*Bacău*	10.885	29	68	16	29	97	7.187	535	18.846
4	Baia-de-Aramă	1.440	–	4	–	1	29	–	16	1.490
5	*Bârlad*	20.101	19	106	38	38	104	4.367	515	25.288
6	*Botoşani*	16.566	59	47	23	14	62	14.596	1.207	32.574
7	*Brăila*	41.670	286	2.902	285	802	2.267	8.830	8.011	65.053
8	Bucureşti	243.496	3.415	28.170	796	1.462	7.044	39.853	17.085	341.321
9	*Buzău*	25.668	27	630	83	69	255	1.545	580	28.807
10	Calafat	6.845	5	167	11	98	109	150	223	7.608
11	*Caracal*	13.974	15	291	4	47	197	223	297	15.048
12	*Călăraşi*	11.709	15	151	6	225	222	362	305	12.995
13	Câmpina	6.145	253	749	53	28	101	527	669	8.525
14	*Câmpulung*	15.605	12	171	–	8	61	21	212	16.090
15	Cernavodă	4.481	15	147	4	252	334	150	360	5.743
16	Chilia-Veche	2.744	–	1	121	–	4	53	22	2.945
17	*Constanţa*	19.540	66	672	96	572	3.452	706	2.097	27.201
18	Corabia	8.014	9	315	6	99	221	125	344	9.133
19	*Craiova*	4.335	336	2.547	15	172	642	2.671	1.686	51.404
20	Curtea-de-Argeş	5.909	6	134	–	12	67	4	147	6.279

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Nr. crt.	ORAŞELE	Locuitori, după naţionalitatea de origine în 1912								
		Români	Germani	Unguri	Ruşi	Bulgari	Turci	Evrei	Alte naţio-nalităţi	TOTAL
21	Cuzgun	1.530	–	–	–	17	20	–	37	1.604
22	*Dorohoi*	6.891	14	17	6	–	12	6.624	387	13.951
23	Drăgăşani	6.220	17	164	–	41	54	97	126	6.719
24	*Fălticeni*	3.636	14	14	1	1	28	4.531	412	8.637
25	Filipeşti	1.532	–	19	–	12	1	–	8	1.572
26	*Focşani*	18.871	54	584	21	85	300	4.595	556	25.066
27	*Galaţi*	49.828	427	1.723	856	234	1.707	11.461	5.405	71.641
28	Găeşti	3.594	–	101	–	1	94	156	44	3.990
29	*Giurgiu*	18.409	9	454	23	313	366	478	577	20.629
30	Hârlău	1.704	–	–	14	1	9	2.414	216	4.358
31	Hârşova	3.674	–	21	6	48	183	23	35	3.990
32	Herţa	916	–	–	5	–	–	1.880	48	2.849
33	*Huşi*	12.067	2	23	13	5	29	3.415	98	15.652
34	*Iaşi*	39.742	243	180	330	51	296	30.932	3.455	75.229
35	Isaccea	3.847	1	3	19	13	126	40	63	4.112
36	Mahmudia	1.897	–	–	44	–	7	42	28	2.018
37	Mangalia	1.522	1	14	–	24	129	5	234	1.929
38	Măcin	4.821	–	10	3	44	180	25	203	5.286
39	Medgidia	5.375	5	93	4	92	484	23	176	6.252
40	Mihăileni	828	–	1	1	–	–	1.920	452	3.202
41	Mizil	6.135	7	57	1	7	68	32	51	6.538
42	Neamţu	5.758	10	24	–	30	9	3.127	47	9.095
43	Ocnele-Mari	5.032	4	23	–	15	30	1	15	5.120
44	Odobeşti	4.004	5	273	3	2	96	1.229	132	5.744
45	Olteniţa	6.030	–	76	1	160	68	130	109	6.574
46	Ostrov	3.246	1	1	1	34	68	15	43	3.409
47	Panciu	1.384	3	68	4	10	60	1.103	105	2.737

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Nr. crt.	ORAŞELE	Locuitori, după naţionalitatea de origine în 1912								
		Români	Germani	Unguri	Ruşi	Bulgari	Turci	Evrei	Alte naţio-nalităţi	TOTAL
48	*Piatra-Neamţu*	10.427	45	99	2	15	84	7.555	738	18.965
49	*Piteşti*	17.305	61	800	5	110	271	730	440	19.722
50	*Ploieşti*	50.103	257	1.437	39	153	373	2.508	1.590	56.460
51	*R.-Sărat*	12.625	10	305	29	7	191	1.186	143	14.496
52	*R.-Vâlcea*	8.018	17	850	1	51	151	209	331	9.628
53	*Roman*	11.754	60	222	14	14	75	5.299	690	18.128
54	Roşiorii-de-Vede	9.958	7	165	–	158	276	120	276	10.960
55	Sinaia	2.783	37	706	–	1	12	58	322	3.919
56	*Slatina*	9.086	7	174	–	17	246	156	139	9.825
57	Slănic	5.478	2	13	–	1	7	3	8	5.512
58	Slobozia	4.662	–	22	1	19	35	24	95	4.858
59	Sulina	2.891	14	36	182	21	1.074	175	2.954	7.347
60	*Târgovişte*	11.940	24	130	–	16	40	423	468	13.041
61	Târgu-Frumos	2.524	–	–	251	–	13	1.889	309	4.986
62	*Târgu-Jiu*	8.713	91	429	2	44	7	81	396	9.763
63	Târgu-Ocna	6.086	3	196	7	25	96	1.405	171	7.989
64	*Tecuci*	12.848	10	157	7	17	91	1.434	363	14.927
65	*Tulcea*	19.245	15	36	92	142	469	735	993	21.727
66	*T.-Măgurele*	8.969	26	229	1	170	235	189	350	10.169
67	*T.-Severin*	19.081	138	1.878	10	166	510	649	1.211	23.643
68	Urlaţi	4.363	3	15	–	12	20	6	22	4.441
69	Urziceni	3.160	4	36	–	53	34	90	60	3.437
70	*Vaslui*	6.553	4	26	4	9	39	3.492	270	10.397
71	Vălenii-de-Munte	3.633	–	22	–	10	6	11	22	3.704
72	Zimnicea	6.940	–	131	1	133	139	18	201	7.563
	Total	995.052	6.236	49.526	3.515	6.696	24.657	184.459	59.992	1.330.133

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Nr. crt.	ORAŞELE	Locuitori, după naţionalitatea de origine în 1912								
		Români	Germani	Unguri	Ruşi	Bulgari	Turci	Evrei	Alte naţio-nalităţi	TOTAL
	La sfârşitul anului 1923									
73	*Bazargic*	2.000	13	5	7	7.214	7.540	204	2.017	19.000
74	Balcic	184	–	–	–	2.535	2.649	62	661	6.091
75	Cavarna	220	–	–	–	1.834	654	5	2.339	5.052
76	*Silistra*	2.507	–	10	82	4.936	4.607	376	920	13.438
77	Turtucaia	4.364	–	–	–	1.699	2.285	14	44	8.406
	Total	1.004.327	6.249	49.541	3.604	24.914	42.392	185.120	65.973	1.382.120

Pentru celelalte 9 oraşe din Regatul Vechi şi anume: Adjud, Băileşti, Buhuşi, Mărăşeşti, Moineşti, Paşcani, Pleniţa, Slobozia şi Strehaia, declarate comune urbane ulterior recensământului din 1912-1918, lipseşte repartiţia populaţiei, după originea etnică.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Repartiţia populaţiunii comunelor urbane după naţionalitatea de origine

A. – În Ardeal, Banat etc.

Nr. crt	ORAŞUL	POPULAŢIA DUPĂ NAŢIONALITATEA DE ORIGINE					CIFRA TOTALĂ A POPULAŢIEI
		Români	Unguri	Germani Saşi Şvabi	Evrei	Alţii	
1	Abrud	1.439	713	44	28	2	2.226
2	*Aiud*	1.954	5.604	103	437	10	8.108
3	Alba-Iulia	5.228	2.041	536	1.770	70	9.645
4	*Arad*	12.469	39.399	3.012	5.306	2.304	62.490
5	Baia-Mare	5.005	4.652	1.232	1.792	99	12.780
6	Baia-Sprie	1.438	1.872	496	193	9	4.008
7	*Bistriţa*	3.716	1.302	5.165	2.018	165	12.364
8	*Braşov*	12.183	15.137	11.293	1.505	217	40.335
9	Caransebeş	4.282	327	2.356	460	185	7.619
10	*Careii-Mari*	2.938	3.337	5.932	2.571	516	15.294
11	*Cluj*	28.274	41.583	2.073	10.633	979	83.542
12	*Deva*	2.606	3.680	135	728	88	7.237
13	*Diciosânmartin*	1.220	2.871	56	490	72	4.709
14	*Dej*	3.460	5,601	58	3.224	157	12.500
15	*Făgăraş*	2.900	2.500	976	457	28	6.852
16	Gheorghieni	466	7.994	29	270	61	8.820
17	Gherla	2.585	2.038	48	1.041	849	6.516
18	Haţeg	2.425	843	170	554	51	4.043
19	Hunedoara	1.822	1.964	194	175	43	4.198,
20	Ibaşfalău	1.464	1.831	399	146	86	3.926
21	*Lugoj*	7.621	4.235	5.983	1.774	423	20.036
22	Mediaş	3.219	1.631	4.691	435	148	10.124
23	*Mercurea*	268	1.957	49	188	213	2.675

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Nr. crt	ORAŞUL	POPULAŢIA DUPĂ NAŢIONALITATEA DE ORIGINE					CIFRA TOTALĂ A POPULAŢIEI
		Români	Unguri	Germani Saşi Şvabi	Evrei	Alţii	
24	Ocna-Sibiului	2.977	1.048	104	12	1	4.142
25	*Odorhei*	211	9.653	154	163	11	10.192
26	Orăştie	4.107	1.492	1.170	371	64	7.144
27	*Oradia-Mare*	8.441	40.744	598	17.880	418	68.081
28	Reghin	1.557	2.564	2.522	1.341	90	8.074
29	Satu-Mare	4.543	24.671	156	7.855	151	37.371
30	Sebeşul-Săsesc	5.092	254	1.883	95	101	7.425
31	*Sibiu*	8.553	4.291	18.218	1.310	376	32.748
32	*Sighet*	4.964	6.552	149	11.026	1.000	23.691
33	Sighişoara	3.428	2.253	5.620	204	56	11.561
34	Şimleul Silvaniei	1.792	3.441	38	1.580	75	6.926
35	*Sfântu-Gheorghe*	1.337	9.345	198	280	29	11.189
36	*Târgu-Mureş*	3.947	23.178	446	3.246	171	30.988
37	Târgu-Săcuilor	74	4.634	22	66	4	4.800
38	*Timişoara*	15.892	26.185	29.188	8.296	3.128	82.689
39	*Turda*	4.475	9.660	131	701	92	15.059
40	*Zalău*	1.306	7.320	39	552	152	9.369
	Total, în oraşe	181.678	330.397	105.664	91.113	12.694	721.246

Observaţiuni : După numărătoarea făcută de Secretariatul general al Internelor din Cluj la 1 decembrie 1920.

Oraşele subliniate sunt capitale de judeţ.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

B. – În Basarabia

Nr. crt.	ORAŞUL	După naționalitatea de origine						TOTAL
		Români	Ruşi	Lipoveni	Evrei	Bulgari şi Găgăuți	Germani şi alții	
1	Bălți	7.000	3.000	1.000	–	3.000	22.000	
2	Bolgrad	2.000	3.000	–	2.000	11.000	–	18.000
3	Cahul	5.000	2.000	–	3.000	1.000	1.000	12.000
4	Chilia-Nouă	5.000	3.000	2.000	3.000	–	2.000	15.000
5	Chişinău	40.000	15.000	4.000	62.000	2.000	10.000	133.000
6	Cetatea-Albă	8.000	7.000	3.000	8.000	3.000	5.000	34.000
7	Hotin	4.000	3.000	1.000	6.000	–	3.000	17.000
8	Ismail	8.000	6.000	3.000	11.000	3.000	6.000	37.000
9	Orhei	5.000	4.000	–	8.000	–	2.000	19.000
10	Reni	4.000	2.000	1.000	4.000	1.000	2.000	14.000
11	Soroca	5.000	5.000	1.000	6.000	–	2.000	19.000
12	Tighina	5.000	6.000	2.000	8.000	2.000	3.000	26.000
	Total	98.000	59.000	18.000	129.000	23.000	39.000	360.000

N.B. – *Date aproximative*, calculate de şeful statisticii regionale din Chişinău, la finele anului 1919, după datele recensământului rusesc din 1897.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

C. – În Bucovina

Nr. crt.	ORAŞUL	După naţionalitatea de origine						TOTAL
		Români	Ruteni	Evrei	Germani	Poloni	Alte naţionalităţi	
1	Câmpulung	5.300	200	1.300	1.000	100	100	8.000
2	Vatra-Dornei	6.000	100	100	2.000	250	150	8.600
3	Cernăuţi	14.000	10.000	44.000	14.000	11.000	1.000	94.000
4	Coţmani	100	5.000	1.000	100	600	200	7.000
5	Gura-Humorului	1.000	100	1.800	2.200	300	100	5.500
6	Rădăuţi	8.000	500	3.000	4.500	200	300	16.500
7	Siret	3.000	700	2.500	1.500	400	100	8.200
8	Storojineţ	4.000	1.100	2.600	750	1.500	50	10.000
9	Suceava	2.500	300	5.000	2.000	700	500	11.000
10	Vijniţa	100	300	3.300	150	350	–	4.000
	Total	44.000	18.300	64.600	28.200	15.400	2.500	173.000

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

TABLOU
de
cifra populaţiei din comunele rurale, pe judeţe, după naţionalitatea de origine a locuitorilor
(date aproximative, în lipsa unui recensământ)

No. crt.	JUDEŢELE (comunele rurale)	Cifra aproximativă a populaţiunii rurale	DIN CARI:						
			Români	Maghiari	Germani saşi, şvabi	Ruşi, ucraineni, ruteni	Bulgari	Turci, tătari	Evrei
1	Alba-de-Jos	196.000	165.000	21.500	7.000	–	–	–	1.300
2	Arad	340.000	236.000	60.000	28.500	–	–	–	2.500
3	Argeş	217.000	216.000	250	20	–	40	200	40
4	Bacău	206.000	196.000	1.600	180	50	180	400	5.100
5	Bălţi	273.000	233.000	–	–	16.000	–	–	18.100
6	Bihor	432.000	275.000	134.000	1.500	–	–	–	12.000
7	Bistriţa-Năsăud	110.000	82.600	3.700	15.500	–	–	–	5.000
8	Botoşani	161.000	150.000	130	30	30	10	–	8.000
9	Braşov	63.000	25.000	18.500	19.000	–	–	–	60
10	Brăila	117.000	111.000	1.200	70	60	350	260	70
11	Buzău	243.000	240.000	1.200	60	30	30	220	40
12	Cahul	158.000	128.000	–	–	9.000	6.000	–	6.000
13	Caliacra	88.000	4.000	–	–	500	55.000	26.000	–
14	Caraş-Severin	400.000	305.000	15.000	44.000	–	–	–	1.500
15	Câmpulung	50.000	34.000	–	11.000	1.500	–	–	2.000
16	Cernăuţi	95.000	50.000	–	2.300	37.000	–	–	3.000
17	Cetatea-Albă	315.000	144.000	–	53.000	28.000	48.000	–	7.000
18	Chişinău	245.000	232.000	–	1.000	4.000	–	–	5.000
19	Ciuc	132.000	30.000	99.000	200	–	–	–	2.000
20	Cojocna	230.000	168.000	49.000	6.000	–	–	–	4.000

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

21	Constanța	160.000	153.000	800	40	100	490	1.800	20
22	Coțmani	45.000	500	–	100	40.000	–	–	2.500
23	Covurlui	101.000	98.000	300	10	70	120	100	1.100
24	Dâmbovița	241.000	240.000	300	30	10	60	440	50
25	Dolj	377.000	375.000	580	40	–	250	550	50
26	Dorohoi	164.000	156.000	50	–	30	–	20	6.300
27	Durostor	148.000	5.000	–	–	1.000	60.000	82.000	–
28	Făgăraș	90.000	85.000	2.000	–	–	–	100	400
29	Fălciu	93.000	90.000	70	–	–	–	40	1.700
30	Fălticeni	143.000	135.000	150	80	20	40	60	4.300
31	Hotin	352.000	181.000	–	–	113.000	–	–	40.000
32	Hunedoara	304.000	256.000	33.000	7.000	–	–	–	3.000
33	Gorj	191.000	190.000	450	–	–	–	180	20
34	Gura-Humorului	63.000	49.000	–	8.000	1.300	–	–	1.000
35	Ialomița	223.000	217.000	1.300	20	250	550	400	80
36	Iași	133.000	128.000	100	50	70	80	80	4.000
37	Ilfov	335.000	330.000	2.000	180	30	900	750	200
38	Ismail	102.000	33.000	–	6.000	23.000	15.000	–	8.000
39	Maramureș	133.000	80.000	8.000	3.000	–	–	–	30.000
40	Mehedinți	272.000	268.000	640	60	–	220	370	–
41	Mureș-Turda	185.000	85.000	91.000	3.500	–	–	–	3.000
42	Muscel	121.000	120.000	260	–	–	–	130	20
43	Neamț	142.000	137.000	400	70	–	30	100	3.500
44	Odorhei	111.000	5.600	102.000	2.000	–	–	–	1.000
45	Olt	163.000	162.000	120	10	–	70	150	–
46	Orhei	280.000	246.000	–	–	8.000	–	–	20.000
47	Prahova	306.000	302.000	1.200	300	80	220	350	200
48	Putna	150.000	145.000	1.200	40	30	90	270	2.000
49	Rădăuți	75.000	57.000	–	6.000	7.500	–	–	600
50	R.-Sărat	151.000	150.000	400	20	20	100	150	100

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

51	Roman	111.000	109.000	50	–	–	–	–	1.450
52	Romanați	226.000	225.000	300	20	–	160	280	10
53	Sălaj	216.000	140.000	61.000	1.000	–	–	–	8.000
54	Satu-Mare	238.000	152.000	44.000	28.000	–	–	–	11.000
55	Sibiu	138.000	100.000	1.200	33.000	–	–	–	60
56	Siret	63.000	43.000	–	3.500	4.000	–	–	1.000
57	Solnoc-Dobâca	225.000	181.000	31.000	2.900	–	–	–	9.000
58	Soroca	290.000	237.000	–	1.000	22.000	–	–	25.000
59	Storojineț	64.000	46.000	–	5.000	6.000	–	–	3.500
60	Suceava	56.000	50.000	–	2.000	700	–	–	1.500
61	Târnava-Mare	130.000	61.000	13.500	54.000	–	–	–	500
62	Târnava-Mică	108.000	57.000	27.000	20.500	–	–	–	500
63	Tecuci	128.000	125.000	200	10	–	90	90	2.200
64	Teleorman	254.000	252.000	450	–	–	250	400	–
65	Tighina	232.000	162.000	–	9.000	17.000	15.000	–	8.000
66	Timiș-Torontal	410.000	160.000	44.000	160.000	–	–	–	2.000
67	Trei-Scaune	132.000	30.000	100.000	300	–	–	–	700
68	Tulcea	121.000	120.000	100	20	50	100	400	80
69	Turda-Arieș	165.000	128.000	33.000	100	–	–	–	2.000
70	Tutova	106.000	104.000	200	–	20	30	60	900
71	Vaslui	120.000	116.000	40	–	10	–	30	2.300
72	Vâlcea	211.000	209.000	1.400	–	10	40	220	60
73	Văscăuți	41.000	9.500	–	300	25.000	–	–	4.000
74	Vijnița	54.000	300	–	700	44.000	–	–	8.000
75	Vlașca	240.000	238.000	470	–	–	270	300	30
76	Zastavna	50.000	1.000	–	200	44.000	–	–	3.000
	Total în com. rur.	13.554.000	10.560.000	1.009.310	549.560	453.470	203.770	116.800	307.540

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

TABLOU
de numărul probabil al locuitorilor din comunele urbane şi rurale din Ardeal, Banat, Crişana, Maramureş, Basarabia, Bucovina şi Vechiul Regat, după originea etnică
(evaluări în cifre rotunde)

	TOTALUL POPULAŢIEI DUPĂ ORIGINEA ETNICĂ (1923)										TOTAL GENERAL
	Români	Germani	Maghiari	Ruşi, Ruteni, Ucraineni	Lipoveni	Polonezi	Bulgari şi Găgăuzi	Turci, Tătari	Evrei	Diferite alte naţio-nalităţi	
În oraşe	1.830.000	160.000	400.000	86.000	18.000	16.000	50.000	45.000	525.000	220.000	3.350.000
În sate	10.820.000	570.000	1.020.000	460.000	?	?	205.000	120.000	325.000	130.000	13.650.000
	12.650.000	730.000	1.420.000	546.000	18.000	16.000	255.000	165.000	850.000	350.000	17.000.000

▼
Arhivele Statului Bucureşti, fond Parlament, dosar 2047 vol.II, f. 331-334.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

144

1924 ianuarie, <Caransebeş>. Articolul *„Întâlnirea de la Ciucea"* scris de Dr. Elemér Jakabffy.

Întâlnirea de la Ciucea
de Dr. Elemér Jakabffy

Întâlnirea de la Ciucea de săptămâni de zile preocupă cercurile politice din România, fireşte fiecare politician din punctul său de vedere priveşte importanţa şi eventualele ei rezultate naturale.

Fruntaşii maghiari, cari s-au dus la Ciucea, incontestabil au procedat corect şi curajos. Aceia, cari caută şi întreţin legături cu Partidul Naţional, procedează corect şi curajos. Şi cari în luna mai s-au prezentat la locuinţa d-lui prim-ministru Brătianu pentru un schimb de idei, ca să ajungă cu guvernul liberal la o înţelegere acceptabilă, au făcut asemenea paşi corecţi, demni de laudă.

Întâlnirea din luna mai nu avusese nici un rezultat. Contactul cu d-l prim-ministru s-a întrerupt numaidecât, când d-l Poincaré după un vot de blam incidental a ajuns iarăşi la siguranţă în politica franceză.

Fruntaşii Partidului Naţional s-au aşezat pe punctul de vedere al aşteptării şi aceasta au cerut-o şi ungurilor prin intermedierea acelui bărbat maghiar, care de decenii a stat în strânsă legătură cu ei şi pe care chiar şi cu ocaziunea dezbaterilor avute cu Tisza, în anumită privinţă l-au primit de intermediator.

Cei cari au rol în viaţa politică maghiară din Ardeal, au încercat şi de atunci, ca prin discuţii particulare să primească de la fruntaşii Partidului Naţional răspuns la anumite chestiuni concrete. Durere, dar şi aceste convorbiri particulare au rămas fără rezultat. Unul dintre deputaţii noştri în mod indiscutabil cu tot preţul a căutat să ajungă la ceva înţelegere cu Partidul Naţional, însă – durere – fără succes.

Redacţia *Glasul Minorităţilor* şi *Magyar Kisebbség* au accentuat la toate ocaziunile, că ar fi mai natural, dacă Partidul Maghiar ar ajunge la ceva înţelegere cu Partidul Naţional, fiind acest partid între cele româneşti cel mai ardelean. Am arătat mereu, ce resens a produs la fruntaşii Partidului Maghiar, când după o declaraţie favorabilă a fruntaşilor Partidului Naţional, în organele conducătoare ale partidului apăreau repede articole, cari stăteau în contrastul cel mai elocvent cu cele declarate.

În rândul trecut în coloanele *Glasului Minorităţilor* am răspuns scrisorii dlui deputat liberal Leonte Moldoveanu. În acest răspuns am scris, că Consiliul Dirigent a cruţat pe coloniştii maghiari de brutalitatea, de cari acum au parte; a găsit că a se lua pamântul de la micii proprietari, stă în contrast cu ideea democraţiei şi cu spiritul hotărârilor de la Alba Iulia şi decretul lege emis de el a tratat pe proprietarii comunităţilor de avere din Ciuc la fel cu membrii comunităţilor de avere din Năsăud şi Caransebeş.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Înaintea fruntaşilor Partidului Naţional am accentuat şi deosebit, că faptele acestea ale Partidului Naţional ungurii nu le vor uita nicicând. Cu toate acestea din partea fruntaşilor Partidului Naţional n-am auzit şi n-am cetit astfel declaraţiuni, cari ar propovădui cu mândrie aceste fapte democratice şi respectătoare de drept, nicăieri guvernul n-a fost atacat de ei pentru executarea antidemocratică a reformei agrare, care se manifestă în modul cel mai caracteristic faţă de colonişti. Ba chiar din contra. Un fruntaş al acestui partid, fost ministru şi ministeriabil, în coloanele *României* doreşte o reformă agrară, care din pământurile luate de la clasa mijlocie maghiară ar face parte ofiţerilor şi politicianilor, uitând cu totul articolul 5 al hotărârilor din Alba-Iulia, cari prevăd micşorarea moşiilor mari numai cu scopul şi în măsura ca ţăranul să primească atâta pământ, cât poate să muncească el şi familia lui.

Din cele expuse se poate vedea, că conducătorii maghiarilor din Ardeal au încercat să se orienteze în toate direcţiile. Aceasta o recunoaştem pe faţă şi fără a ne fi ruşine. Am făcut-o, fiindcă dorim sincer şi efectiv a ne încadra în viaţa politică română. Fiindcă dorim să excludem şi din rândurile noastre pe aceia cari aşteaptă mereu minuni şi cari privesc tot numai spre Apus.

Că prima oară la Ciucea am găsit prevenință serioasă şi dispoziţie, aceasta nu e meritul nostru şi nici dorinţa cea mai călduroasă.

Viitorul va arăta, dacă pentru tendinţele noastre sincere care ne duce pe noi, e cale bună aceea, care duce peste Ciucea, sau dacă şi calea aceasta va duce la noi deziluzii, pentru ca să ne ducă la alte hotărâri.

▼

„Glasul Minorităţilor" – organ minoritar maghiar, Caransebeş, anul II, luna ianuarie 1924, nr. 1, p. 1-3.

145

1924 februarie 1, Bucureşti. Memoriu adresat de Partidul parlamentar German către ministrul instrucţiunii publice, dr. Anghelescu, cu privire la reforma şcolară preconizată.

Bucureşti, 1 februarie 1924

Domnule Ministru,

Mulţumindu-vă pentru faptul că aţi binevoit a ne lămuri despre principiile reformei şcolare pe care aveţi intenţiunea a o introduce, întrucât priveşte şcolile noastre confesionale şi mai ales şi şcolile primare, şi că ne daţi ocazia de a ne pronunţa în această privinţă din punctul de vedere al Bisericii evanghelice C. A. şi al problemelor culturale care interesează poporul nostru săsesc, avem onoarea de a vă expune în cele ce urmează rezervele noastre faţă de unele dintre măsurile propuse şi dorinţele noastre pentru anumite dispoziţii posibile ale legii. Suntem datori să accentuăm

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

că expunerile noastre trebuiesc înţelese ca păreri personale şi nu pot anticipa deciziile autorităţii supreme bisericeşti care singură va fi competentă în aceste chestiuni. Cu atât mai mult deoarece din capul locului nu putem ascunde extrema îngrijorare pe care comunicările dumneavoastră inspiră, şi deoarece ne temem că publicarea proiectului de lege în chestiune va nelinişti în mod serios poporul săsesc şi biserica noastră.

I. Înainte de toate dorim ca şcoala confesională, care după experienţa tuturor naţionalităţilor cu care trăim împreună, aşadar şi a poporului român, a funcţionat de secole întregi spre binele poporului şi a servit în aceeaşi măsură creşterea atât religioasă cât şi naţională şi patriotică a tineretului care i s-a încredinţat, dorim ca această şcoală să rămână şi de acum înainte în fiinţă nevătămată şi nestânjenită. Căci tocmai în aceste timpuri grele în care i s-a încredinţat patriei noastre române sarcina istorică de a garanta ca o fortăreaţă expusă siguranţa unei ordine sociale creată prin munca comună a tuturor popoarelor culte contra unor idei revoluţionare şi a unor principii noi de siluire care ne vin de la răsărit, şi de acum înainte nu se poate renunţa la concursul bisericii creştine pentru creşterea cetăţenilor de mâine, mai ales într-un stat care se poate făli încă cu drept cuvânt cu sentimentele adânc religioase şi cu convingerile creştineşti ale cetăţenilor săi. De aceea n-ar fi nevoie să amintim – însă pentru deplina clarificare a situaţiei fie-ne permis de a stărui şi asupra acestui fapt – că şi din punct de vedere al dreptului, pretenţiile bisericilor de a li se păstra neatinse şcolile lor, sunt îndreptăţite, deoarece mai ales bisericilor evanghelice de confesiune augsburgică li s-a asigurat dreptul la autonomia bisericii şi în cele din urmă în mod expres şi dreptul la autonomia şcolară, punându-le sub ocrotirea dreptului ginţilor, atât prin pacea westfalică după zdruncinările războiului de 30 ani cât şi prin pacea de la Trianon după marele război modial.

Pentru aceste motive socotim că nu ar fi nici drept nici potrivit cu demnitatea şi situaţia bisericii ca şcolile confesionale să fie puse pe o treaptă cu şcolile particulare şi să li se dea dreptul de publicitate numai din caz în caz pe baza unei aprecieri individuale. Dorinţa noastră e dimpotrivă ca şcoala confesională să figureze printre şcolile care nu sunt ale statului, ca o categorie deosebită şi să i se păstreze dreptul de publicitate în cadrul autonomiei bisericii şi al supremei supravegheri din partea statului.

Recunoaştem că intrând în drepturile de supraveghere ale statului:

1. Controlul stărei potrivite a clădirilor şcolare, al materialului didactic şi al pregătirii corpului didactic;

2. Stabilirea unui număr minim de ani de învăţământ pentru diferitele categorii de şcoli, ca şi a unei cantităţi minime de materii de învăţământ de tratat în şcoală, conform dispoziţiilor generale ale legilor şcolare în vigoare pentru stat.

3. Controlul mersului regulat al învăţământului şi participarea la examenele de absolvire ca şi la examenele particulare prin delegaţi ai statului.

În schimb credem că intră în noţiunea autonomiei şcolare care trebuie recunoscută bisericii în cadrul supravegherii supreme mai sus caracterizată a statului:

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

1. Alcătuirea exterioară şi internă şi administrarea şcolii;

2. Fixarea limbii de predare şi stabilirea programei analitice în amănuntele ei;

3. Procurarea materialului didactic şi introducerea manualelor didactice;

4. Pregătirea, numirea şi plata personalului didactic;

5. Dreptul de a primi în şcoală şi elevi de altă confesiune şi de a înscrie şi de a examina elevi particulari;

6. Dreptul de a elibera certificate care, pe baza examenelor prescrise prin legile statului, să fie echivalate cu certificatele eliberate de şcolile statului de aceeaşi categorie.

Deci ar trebui să se stabilească în lege că bisericile au pe de o parte facultatea de a menţine şi de acum înainte cu dreptul de publicitate şcoli de tot felul înfiinţate de ele până în momentul de faţă, inclusiv grădiniţele de copii şi şcolile profesionale, cât timp vor corespunde condiţiilor mai sus enumerate ale supravegherii din partea statului, pe de alta de a înfiinţa şcoli noi de acest fel îndată ce garantează împlinirea acestor condiţii.

Întreţinerea şcolilor confesionale cade în sarcina bisericii care şi-a luat această sarcină. De aceea dorim ca prin lege să se recunoască dreptul bisericii de a percepe de la membrii ei taxele necesare pentru întreţinerea şcolilor după o cheie stabilită de autoritatea bisericească şi cu concursul executoriu al organelor administrative. Deoarece însă şcoala publică întreţinută de biserică descarcă statul de o parte din îndatoririle sale de a întreţine şcoli şi deoarece mijloacele pe care statul le întrebuinţează pentru scopurile învăţământului provin în proporţie şi din dările directe şi indirecte plătite de către membrii bisericilor respective, dorim să se acorde şcolilor confesionale un sprijin material corespunzător din partea statului.

1. Statul va servi bisericii care întreţine şcoli pentru cheltuielile personale (plata profesorilor), o parte potrivită care se va fixa proporţional;

2. Din mijloacele acordate de către stat, judeţ sau comună se va aloca o parte potrivită cu nevoile pentru înzestrarea materială a şcolilor;

3. În cazul când statul ar percepe dări directe pentru scopurile învăţământului, taxele plătite de către membrii confesiunilor pentru şcolile lor proprii confesionale de categoria respectivă se vor scădea din aceste dări, ca fiind plătite pentru învăţământ.

II. În special ne permitem a observa:

A. În privinţa şcolilor primare.

1. Legea va trebui să stabilească că învăţământul limbii române se va introduce ca materie deosebită şi cu un număr de ore care să nu întreacă numărul de ore săptămânale fixat pentru învăţământul limbii materne ca materie deosebită. În nici un caz numărul de ore destinat învăţământului limbii române nu va trebui să pericliteze caracterul întregii şcoli ca şcoală primară cu limba maternă ca limbă de predare. La fixarea numărului de ore săptămânale pentru limba română se va ţine socoteală de diferitele forme de organizare ale şcolii primare (şcoli cu 1,2,3, etc. învăţători). Deoarece copiii vorbesc acasă în dialect şi va trebui să înveţe limba literară care se deosebeşte foarte mult de dialect, numai în şcoală, clasele inferioare ale şcolilor primare vor trebui scutite de învăţarea limbii române.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

2. Materiile celelalte, afară de limba română, se vor preda în limba maternă, rămânând ca capitolele importante din istoria şi geografia ţării ca şi constituţia statului român să se trateze şi să se repete şi în cadrul orelor de limba română.

3. Numai acei elevi care vor voi să intre într-o şcoală secundară sau specială, vor fi obligaţi să depună la sfârşitul anului al patrulea un examen de absolvire care se va ţine în limba de predare. Examenul de absolvire al întregului curs primar se va face tot în limba de predare a şcolii respective primare în localitatea şi în faţa învăţătorilor acestei şcoli, eventual cu asistenţa unui reprezentant al statului.

B. Liceele

1. Protestăm contra pretenţiunii de a se preda istoria şi geografia patriei şi instrucţia civică nu în limba de predare a şcolii, ci în limba română. Materia care este eminamente menită de a trezi iubirea patriei şi respectul trecutului ei, este istoria. „Folosul cel mai mare pe care îl avem de pe urma ocupaţiunei cu istoria este entuziasmul pe care îl trezeşte", sunt vorbele unui mare poet german. Aceste valori sufleteşti imponderabile cari, trecând din sfera memorizării datelor şi numelor proprii, formează sâmburele adevăratului învăţământ istoric, nu se pot dobândi decât atunci când şi profesorul şi elevii stăpânesc pe deplin limba expunerii. Şi aceasta, cel puţin din partea elevilor, nu se poate cere pe treapta aceasta. Socotim deci, că se comite o nedreptate faţă de învăţământul însuşi al istoriei patriei, predându-se istoria într-o altă limbă decât în limba maternă a majorităţii elevilor. Dacă s-ar pune preţ pe stăpânirea şi în limba română a numelor proprii şi a termenilor din istoria şi geografia patriei şi din instrucţia civică, acest scop s-ar putea realiza uşor repetându-se şi întipărindu-se memoriei materia respectivă în elementele ei principale în limba română, în cadrul învăţământului limbii române şi sub conducerea profesorului de limba română.

2. În aceeaşi ordine de idei dorim ca examenul de absolvire a şcolii secundare să se ţină în limba de predare a şcolii şi la limbile moderne în chiar limba respectivă.

De asemenea, dorim ca felul de examinare de până acum la materiile principale prin profesorii din ultima clasă şi cu asistenţa reprezentantului statului să fie menţinut, deoarece examenul în forma unei dizertaţii mai lungi ţinută de elev asupra unui singur subiect ales în mod liber dovedeşte mai mult darul elevului de a vorbi decât cunoştinţele şi maturitatea judecăţii sale, şi deci poate fi cauza unei aprecieri foarte greşite.

Cu toată energia însă trebuie să protestăm contra intenţiei de a ţine acest examen de absolvire a ultimei clase în limba română, în faţa unei comisii speciale a statului şi în localitatea inspectorului regional. Impunerea limbii române pentru acest examen ar revoluţiona întregul nostru sistem şcolar şi tot felul învăţământului. Experienţa arată că elevul trebuie să posede materia nu numai ca atare ci şi ca terminologie, în toate amănuntele expresiunii, şi că orice examen prin intimidarea firească îi va lua o parte din siguranţa cunoştinţelor. Astfel se poate întâmpla ca tocmai în momentul decisiv să-i lipsească termenii cei mai importanţi. Aşadar, pentru ca şcolile confesionale să nu- şi expună elevii unui eşec la examenul

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

de absolvire, ar fi silite să pregătească toate materiile şi în limba română chiar în tot timpul învăţământului. Prin aceasta însă, indirect, s-ar face iluzoriu dreptul bisericii de a hotărî în privinţa limbii de învăţământ, şi şcoala din capul locului ar avea două limbi de predare.

Afară de aceasta o comisie străină de şcoală ar putea aprecia numai cunoştinţele pe care elevii le-ar avea gata la moment, şi deoarece adesea o indispoziţie trupească şi o timiditate sufletească survine la unii elevi, pe când alţii prin îndrăzneala lor înăscută sunt puşi pe nedrept într-o lumină prea favorabilă, toată soarta unor elevi poate fi hotărâtă într-un mod greşit. În această privinţă, într-un trecut când reprezentanţii statului se lăsau influenţaţi în aprecierile lor prea mult de impresiile momentane, am făcut câteodată cea mai rea experienţă.

Cât timp creşterea tineretului şcolar se încredinţează unui corp profesoral de sub conducerea unui director bun şi sub controlul permanent al statului, statul se poate aştepta din partea acestui corp profesoral şi la priceperea şi tăria morală necesară pentru a putea aprecia după dreptate rezultatul învăţământului şi, mai ales, şi maturitatea intelectuală a elevilor.

În fine, trimiterea elevilor într-o altă localitate decât aceea unde au frecventat şcoala, pentru a fi supuşi aci examenului de absolvire, transplantarea lor într-un mediu străin, nu va micşora numai dispoziţiile lor mintale, ci îi va expune celor mai mari primejdii morale tocmai în timpul pubertăţii în dezvoltare. Inspectoratele regionale îşi au reşedinţa într-un oraş mare, unde ademenirile şi tentaţiile sunt mai acute decât în oraşele mai mici unde elevii au crescut până atunci. Pe lângă aceasta, părinţii vor fi siliţi să pună la dispoziţie elevilor pentru această primă a lor ieşire în lumea mare mai multe mijloace băneşti decât ei au mânuit până atunci. Eventuala lor internare ca un remediu contra exceselor posibile nu prea foloseşte nimic, fiindcă tocmai prin aglomerarea unui număr mai mare de elevi ordinea şi supravegherea obişnuită se îngreunează foarte mult, ba chiar ajung imposibile. Experienţa însă dovedeşte că nu ne putem aştepta de loc la un control reciproc al acestor tineri care vor locui împreună, în privinţa moralităţii, ci din contră aglomerarea dintr-o pricină extraordinară, toată surexcitarea sufletească şi trupească a acestor zile vor fi atâtea prilejuri pentru ca exemplele rele şi fanfaronadele colegilor mai dezvoltaţi, poate şi pretinsa superioritate a colegilor din oraşul mai mare să exercite o influenţă ademenitoare şi molipsitoare.

De aceea, cerem cu toată stăruinţa ca să se renunţe la intenţia de a i se da examenului de absolvire a şcolii secundare această formă: cerem ca să se păstreze forma de până acum a examenului, ca să i se menţină însemnătatea de până acum ca făcând dovada dreptului de a intra în universitate şi ca statul să se încreadă în spiritul bun şi patriotic al şcolii şi în perspicacitatea reprezentantului său propriu ca garanţii suficiente pentru seriozitatea ştiinţifică a examenului.

C. Cât priveşte şcolile normale pentru pregătirea învăţătorilor de la şcolile confesionale, cerem ca şi acestea, mutatis mutandis, să fie lăsate cu actuala lor organizaţie. Nu este decât o pretenţiune logică ca atunci, când legea garantează dreptul de a înfiinţa şi de a menţine şcoli primare

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

confesionale, să se recunoască şi dreptul de a califica şi învăţătorii anume pregătiţi pentru ele şi prin urmare şi dreptul de a înfiinţa şcoli normale confesionale pentru pregătirea învăţătorilor în proporţia potrivită cu numărul şcolilor primare existente. Bineînţeles atât pentru învăţători cât şi pentru învăţătoare şi sub controlul cuvenit al statului. Este o cerinţă generală a unei pedagogii raţionale ca tocmai învăţătorul, mai mult chiar decât celelalte categorii de membri ai corpului didactic, să fie înrădăcinat cu mintea şi sufletul în pământul pe care s-au născut elevii care i se încredinţează; altfel lecţiile sale nu vor fi decât o dresare a copiilor, o infiltrare de cunoştinţe răzleţe şi fără valoare, însă nu vor avea nicidecum caracterul adevărat educativ pe care trebuie să-l aibă învăţământul. De aceea instruirea şi pregătirea învăţătorului trebuie să se facă pe baza religioasă, naţională şi socială a regiunii unde se află şcoala în care va fi chemat să lucreze odată. A-l scoate din acest mediu ar însemna să-l înstrăinăm de şcoală şi să înstrăinăm şcoala de el.

De aceea cerem cu stăruinţă ca să se lase instrucţia şi pregătirea învăţătorilor şi de acum înainte pe seama bisericii, cu atât mai mult cu cât, după experienţa făcută în alte ţări, fiind dat faptul că cultura tinerilor învăţători trebuie să cuprindă tot felul de cunoştinţe şi prin urmare în mod firesc adesea nu poate să fie tocmai adâncă, primejdia este mai mare ca ei să fie captivaţi de ideile revoluţionare moderne şi să cază în mâna unor agitatori dibaci. Dacă avem în vedere marea însemnătate pe care învăţătorii cu drept cuvânt o au nu numai ca educatorii tineretului, ci şi ca conducătorii intelectuali în viaţa comunelor, dacă ne gândim la marea răspundere pe care în consecinţă o poartă ei, vom fi de acord că toate forţele care întăresc morala şi caracterul, trebuiesc utilizate pentru a-i forma. Numai creşterea şi pregătirea în şcolile normale confesionale poate să obţină rezultatul dorit, mai ales şi în mod absolut cât priveşte învăţătorii chemaţi să funcţioneze în şcolile confesionale. Căci nu şi la dresarea exterioară, ci dezvoltarea firească şi neînstrăinată pe pământul propriei lor biserici şi propriei lor naţionalităţi este chezăşia cea mai bună pentru pregătirea unui corp învăţătoresc conştient de chemarea funcţiei sale şi în măsură să-şi îndeplinească misiunea. La aceste consideraţii pentru biserica noastră evanghelică se mai adaugă faptul că elevii şcolii noastre normale în cei opt ani de cursuri, pe lângă pregătirea ca învăţători, mai primesc şi cunoştinţele liturgice şi pregătirea specială necesară ca preoţi-ajutori. Chiar şi pentru acest motiv n-am putea renunţa la menţinerea modului de pregătire de până acum a învăţătorilor noştri confesionali.

D. Cât priveşte şcolile speciale cerem înfiinţarea şi menţinerea acelor şcoli care până acuma au dat rezultate foarte bune la noi prin combinarea învăţământului practic cu cel teoretic. Un memoriu privitor la această chestiune l-am înmânat d-lui director general Purcariu. Pretindem şi pentru aceste şcoli speciale confesionale dreptul ca absolvenţii lor, pe baza examenului de absolvire ţinut sub controlul statului, să fie admişi de a se înscrie în şcolile superioare şi să se bucure de avantajele militare corespunzătoare.

Ca încheiere, ne permitem să exprimăm aşteptarea şi convingerea că noile legi şcolare care se pregătesc, nu vor nega promisiunile făcute repre-

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

zentanţilor bisericii evanghelice şi poporului săsesc într-un ceas solemn. În ianuarie 1919, după ce poporul săsesc, pe baza proclamaţiunei Maiestăţii Sale Regale Ferdinand I şi a asigurărilor formale cuprinse în hotărârile de la Alba Iulia, s-a alipit de bună voie la statul român, am adus această hotărâre şi omagiile poporului săsesc înaintea tronului Maiestăţii Sale. Atunci Maiestatea Sa Regele Ferdinand I, de faţă fiind şi locţiitorul d-lui preşedinte al Consiliului de Miniştri, a declarat că garantează poporului săsesc păstrarea nevătămată a stării şi proprietăţilor sale de până atunci, mai ales şi a bisericii, a culturii şi a şcolilor sale. Aceste promisiuni au căpătat o sancţiune definitivă atât prin dispoziţiile Tratatului de Pace ca şi în convenţiunea electorală încheiată între partidul nostru parlamentar şi onor. guvern, mai ales şi în mod expres şi cât priveşte existenţa şi autonomia bisericească a şcolilor noastre confesionale. De aceea voim să ţinem la ferma noastră convingere că onor. guvern va reuşi să găsească şi în noile legi şcolare calea pe care şcolile noastre fără vătămare îşi pot avea locul în sistemul şcolar care se va crea pentru tot statul.

Primiţi, vă rugăm, Domnule Ministru, asigurarea distinselor noastre consideraţiuni.

Dr. Hans Otto Roth

▼

Arhivele Statului Sibiu, colecţia Brukenthal $K_{6\text{-}8}$, nr. 94, f. 17-20, copie.

146

1924 februarie 24, Bucureşti. Lege privind obţinerea naţionalităţii române.

LEGE

Privitoare la dobândirea şi pierderea naţionalităţii române din 24 februarie 1924

DISPOZIŢIUNI GENERALE
şi mijloacele prin care se dobândeşte naţionalitatea română

Capitolul I

I. Naţionalitatea română se dobândeşte în condiţiile acestei legi prin:

1. Filiaţiune.

2. Faptul naşterii pe teritoriul României prevăzut la art. 3 din prezenta lege.

3. Căsătorie şi

4. Naturalizare.

2. Sunt români prin filiaţiune:

a) Copiii născuţi din căsătoria unui român indiferent de locul naşterii lor;

b) Copiii naturali ai unei romånce născuţi chiar în ţară străină.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Copiii legitimaţi de către un român se socotesc că au fost totdeauna români.

Adopţiunea nu produce efecte asupra naţionalităţii.

3. Sunt socotiţi ca români copiii găsiţi pe teritoriul României fără tată şi mamă cunoscuţi.

4. Străina căsătorită cu un român devine română.

5. Străinii care au dobândit naturalizarea devin români.

6. Străinii se bucură îndeobşte în România de aceleaşi drepturi civile de care se bucură şi românii, afară de cazurile unde legea ar fi hotărât altfel.

Ei nu pot dobândi cetăţenia română şi prin efectul acesteia, drepturile politice decât prin vreunul din mijloacele prevăzute sub titlul de faţă.

Capitolul II
Naturalizarea

§1. Condiţiile naturalizării

7. Naturalizarea este individuală şi nici un străin nu o poate dobândi decât întrunind condiţiile următoare:

1. Să aibă vârsta de cel puţin 21 de ani împliniţi;
2. Să-şi manifeste voinţa de a deveni român şi să declare că se leapădă de cetăţenia străină după formele prevăzute la art. 21;
3. Să fi locuit, în urma acestei manifestări de voinţă, neîntrerupt pe teritoriul României timp de 10 ani;
4. Să fi avut şi să aibă bune purtări;
5. Să aibă mijloace suficiente pentru întreţinerea sa şi a familiei sale sau posibilitatea de a le câştiga;
6. Să fi pierdut naţionalitatea străină sau să o piardă, potrivit legilor ţării, prin efectul dobândirii naţionalităţii române.

8. Comisia de constatare a condiţiilor naturalizării poate aviza la reducerea sau la dispensa de stagiu:

a) Pentru străinii care dovedesc că sunt utili naţiunii române;

b) Pentru străinii căsătoriţi cu românce.

9. Sunt dispensaţi de stagiu:

a) Străinii născuţi şi crescuţi în România până la vârsta de 21 de ani, dacă cer naturalizarea în cursul unui an de la împlinirea acestei vârste;

b) Copiii care aveau 21 de ani împliniţi în momentul când tatăl lor a dobândit naturalizarea.

10. Românii de origine supuşi unui stat străin, indiferent de locul naşterii lor, lepădându-se de supuşenia străină, pot dobândi naţionalitatea română fără a mai îndeplini condiţiile cerute la nr. 3, 5 şi 6 din art. 7.

În acest caz, declaraţia de manifestare de voinţă prevăzută la art. 7 nr. 2 şi art. 21 va cuprinde în mod expres renunţarea la supuşenia străină.

§2. Organele şi procedura naturalizării

11. Naturalizarea se acordă de Consiliul de Miniştri în urma constatării comisiei, compusă din prim-preşedintele şi preşedinţii Curţii de Apel

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

din capitala ţării, că străinul solicitant întruneşte condiţiile de sub art. 7 din legea de faţă.

12. Comisia pentru constatarea condiţiilor naturalizării funcţionează pe lângă Ministerul de Justiţie şi este prezidată de prim-preşedintele Curţii de Apel din capitală.

În lipsa acestuia, funcţiunile sale se vor îndeplini de cel mai vechi dintre preşedinţii care compun comisia.

Directorul afacerilor juridice din Ministerul de Justiţie îndeplineşte funcţia de secretar al comisiei.

13. În caz de vacanţă a vreunuia din locurile de prim-preşedinte, comisia va fi completată cu preşedintele sau consilierul care, după legea de organizare judecătorească îndeplineşte de drept funcţiunile de prim-preşedinte sau preşedinte.

Această dispoziţie se aplică şi în cazul când preşedintele sau unul din membrii comisiei este împiedicat de a lua parte la lucrările ei.

14. Comisia se convoacă de preşedintele ei. Ea nu va putea lucra, nici lua decizii, decât cu majoritatea absolută a membrilor care o compun.

Paritatea se interpretează în favoarea cererii.

15. Încheierile comisiei se vor da întotdeauna în scris şi motivat.

16. Încheierea comisiei constatând că străinul întruneşte condiţiile cerute pentru naturalizare se înaintează, împreună cu dosarul respectiv, Consiliului de Miniştri prin mijlocirea Ministerului de Justiţie.

17. Consiliul de Miniştri acordă sau refuză naturalizarea.

În cazul art. 8 el se pronunţă şi asupra reducerii sau dispensei de stagiu.

Cererile de reducere şi de dispensă de stagiu respinse nu mai pot fi repetate, afară de cazul când cei care au făcut cerere ar dovedi că au adus ţării servicii excepţionale după respingerea cererii.

18. Jurnalul Consiliului de Miniştri prin care se refuză naturalizarea nu va fi motivat.

Jurnalul de admitere a naturalizării se va publica în Monitorul Oficial.

19. Cererile de naturalizare constatate prin încheiere de comisie că nu întrunesc condiţiile legii, nu se vor mai înainta Consiliului de Miniştri.

20. Cererea de naturalizare însoţită de declaraţia prevăzută la art. 7 nr. 2 şi de toate actele privitoare la naturalizare se adresează preşedintelui comisiei prevăzută la art. 11 şi se înregistrează la secretariatul acestei comisii.

Stagiul prevăzut la art. 7 nr. 3 va începe să curgă de la data înregistrării cererii de naturalizare.

21. Declaraţia de manifestare a voinţei de naturalizare şi de lepădare de cetăţenia străină se va face în forma autentică.

Tot astfel se va face şi declararea de opţiune privitoare la naţionalitate.

22. Îndată după înregistrarea cererii de naturalizare preşedintele comisiei va dispune, la stăruinţa şi în contul petiţionarului, publicarea ei în Monitorul Oficial, într-una din publicaţiile periodice mai răspândite din ţară, de preferinţă într-unul din ziarele de la domiciliul petiţionarului.

Preşedintele va supune comisiei cererea de naturalizare numai după ce petiţionarul va fi prezentat Monitorul Oficial şi ziarul în care s-a făcut

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

publicaţia şi va fi constatat că au trecut 30 zile libere de la data ultimei publicaţii.

Cererile românilor de origine se vor publica numai în Monitorul Oficial, din oficiu şi aceasta în mod gratuit; de asemenea şi jurnalul Consiliului de Miniştri pentru acordarea naturalizării.

23. În termenul prevăzut la art. 22 Ministerul Public, autorităţile administrative, centrale şi locale, precum şi orice persoană în măsură de a dovedi cu acte că solicitantul nu întruneşte condiţiile cerute de lege, vor putea să adreseze întâmpinările lor scrise înaintea comisiei.

Asemenea întâmpinări se pot adresa şi Consiliului de Miniştri înainte ca acesta să se fi pronunţat asupra naturalizării.

24. Comisia poate dispune:

a) Ca petiţionarul să completeze actele sau să dea explicaţii orale sau scrise;

b) Ca prin unul din membrii săi, sau prin delegaţii date membrilor parchetelor de orice grad sau autorităţilor administrative să culeagă informaţii sau să facă cercetările ce va crede necesare;

c) Să cheme înaintea sa pe orice alte persoane ce ar crede că pot da informaţii utile.

25. Cererile de naturalizare respinse de comisie pentru neîndeplinirea vârstei sau stagiului vor putea fi reintroduse după împlinirea vârstei de 21 ani sau a stagiului cerut, fără a mai fi nevoie de o nouă declaraţie de manifestare a voinţei.

Cererile respinse pentru neîmplinirea condiţiilor prevăzute la art. 7 nr. 4 nu mai pot fi reînnoite.

Cererea respinsă pentru neîndeplinirea condiţiei de la art. 7 nr. 5 se poate reînnoi când prin acte noi se poate dovedi că solicitantul îndeplineşte şi această condiţie.

26. Jurnalul Consiliului de Miniştri pentru acordarea naturalizării se comunică Ministerului de Justiţie, care îl va publica în Monitorul Oficial pe cheltuiala celui naturalizat după ce acesta va presta jurământul de credinţă.

27. Sub sancţiunea pierderii beneficiului jurnalului de naturalizare, solicitantul este obligat ca, în termen de 30 zile libere de la invitaţia Ministerului de Justiţie şi după plata taxelor legale să presteze înaintea delegatului Ministerului de Justiţie jurământul în formula următoare :

„Pe onoare şi conştiinţă, jur credinţă M.S. Regelui României şi Dinastiei, Constituţiei şi legilor ţării, drepturilor şi intereselor naţionale ale poporului român.“

28. Naturalizarea se constată prin jurnalul de naturalizare publicat în Monitor şi prin diploma de încetăţenire ce se eliberează celui în drept de Ministerul Justiţiei.

29. În afară de condiţiile statornicite la art. 7, cetăţenia română, sub titlul de cetăţenie de onoare, pentru servicii excepţionale aduse ţării şi naţiunii, se poate acorda, la propunerea guvernului sau a iniţiativei parlamentare de Adunările legiuitoare cu majoritate de două treimi din numărul votanţilor.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

30. Exercițiul drepturilor politice pe temeiul cetățeniei de onoare nu se poate dobândi decât cu autorizarea Consiliului de Miniştri după ce beneficiarul dovedeşte că nu mai ocupă în ţară străină nici o funcţie publică şi că s-a lepădat de supuşenia statului al cărui naţional era.

31. Cetățenia de onoare acordată străinilor de consiliile judeţene sau comunale n-are nici un efect asupra naţionalităţii. Nici într-un caz ea nu poate fi acordată decât în condiţiile stabilite de legea administrativă şi pentru servicii excepţionale aduse judeţelor sau comunelor.

§3. Efectele naturalizării

32. Naturalizarea nu are efect retroactiv.

Efectele ei se produc numai de la data publicării în Monitorul Oficial a jurnalului Consiliului de Miniştri prin care s-a acordat.

33. Naturalizarea aseamănă pe străini cu românul atât în ce priveşte drepturile civile cât şi în ceea ce priveşte drepturile politice.

34. Soţia profită de naturalizarea soţului, afară numai dacă dânsa, printr-o declaraţie autentică, renunţă la naţionalitatea română, pentru a-şi conserva naţionalitatea dobândită prin căsătorie sau aceea pe care şi-a rezervat-o cu ocazia căsătoriei, în forma arătată la art. 40.

De asemenea, şi copiii mai mici de 21 de ani profită de naturalizarea tatălui lor.

35. Copiii deveniţi români în condiţiile art. 34, pot în termen de un an de la împlinirea vârstei de 21 ani să renunţe la naţionalitatea română printr-o declaraţie făcută în formă autentică şi adresată în ţară Ministerului de Justiţie, iar în străinătate legaţiunilor sau consulatelor române.

TITLUL II
Despre pierderea şi redobândirea naţionalităţii române

36. Naţionalitatea română se pierde:

a) prin naturalizarea dobândită în ţară străină;

b) prin legitimarea copilului natural de naţionalitate română de către un străin;

c) prin căsătorie, în cazul art. 38;

d) prin primirea fără autorizaţia Guvernului român a vreunei funcţii publice de la un guvern străin;

e) prin supunerea pentru oricât de puţin timp la vreo protecţie străină, ori din care fapt ar rezulta aceasta;

f) prin retragerea naturalizării, în cazurile art. 41 şi 42;

g) în cazul prevăzut la art. 37.

37. Românul care, fără autorizarea guvernului, va intra în serviciul militar la străini sau se va alătura pe lângă vreo corporaţie militară străină, va pierde calitatea de român.

El nu va putea redobândi calitatea de român decât conform art. 7.

Toate acestea fără a fi scutit de sancţiunile prevăzute de codul penal în contra românilor care au purtat sau vor purta arme în contra patriei lor.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

38. Românca devine străină prin căsătoria sa cu un străin, exceptându-se cazul când, după legea soţului, ea nu dobândeşte naţionalitatea acestuia, sau când şi-a rezervat naţionalitatea română prin contractul matrimonial sau, în lipsa acestuia, printr-o declaraţie expresă făcută în formă autentică la contractarea căsătoriei.

39. Românca devenită străină prin căsătorie, redobândeşte calitatea de româncă prin încetarea căsătoriei, prin divorţ sau decesul soţului, dacă îşi manifestă dorinţa printr-o declaraţie dată în formă autentică şi adresată în ţară Ministerului de Justiţie, iar în străinătate legaţiunilor sau consulatelor române.

Acelaşi drept îl are şi femeia în caz de separaţiune de corp.

40. Străina care a dobândit calitatea de româncă prin căsătorie, îşi menţine această calitate şi după desfacerea căsătoriei prin despărţire, sau separaţie de corp, sau prin decesul soţului, afară numai dacă nu şi-a manifestat dorinţa contrarie printr-o declaraţie făcută în formă autentică şi adresată în ţară Ministerului de Justiţie, iar în străinătate legaţiunilor sau consulatelor române.

41. Naţionalitatea română poate fi retrasă oricărui naturalizat român originar al unui stat cu care România s-ar găsi în stare de război:

a) Când se constată că a săvârşit acte contrarii ordinei publice şi siguranţei interioare sau exterioare a statului român;

b) Când se va constata că a părăsit ţara pentru a se sustrage serviciului militar sau oricărui alt serviciu public obligator pentru români;

c) Când se va constata că în serviciul ţării lui de origine sau al oricărei alte ţări ar fi săvârşit acte de spionaj şi ar fi ajutat acţiuni potrivnice drepturilor şi intereselor naţionale ale statului şi poporului român.

În toate aceste cazuri, retragerea naturalizării se va face prin decret regal, publicat în Monitorul Oficial, dat după propunerea Ministerului de Justiţie şi pe baza unui jurnal al Consiliului de Miniştri.

Sub nici un cuvânt aceştia nu vor mai putea dobândi calitatea de români.

42. Retragerea naturalizării are efect individual. Ea nu se poate răsfrânge asupra femeii şi copiilor celui naturalizat, afară dacă aceasta se prevede expres în decretul de retragere a naturalizării.

43. Retragerea naturalizării se face independent de sancţiunile prevăzute în codul justiţiei militare sau alte legi pentru crimele şi delictele săvârşite de cel naturalizat.

44. Românul care şi-a pierdut această calitate prin acceptarea unei funcţii publice în ţară străină sau prin supuşenia temporară la o protecţie străină, o va putea redobândi dacă, renunţând formal la aceasta, va obţine autorizaţia Consiliului de Miniştri de a-şi stabili domiciliul în România.

46. Copilul născut dintr-un român, care ar fi pierdut calitatea de român, va redobândi totdeauna această calitate îndeplinind formalităţile prescrise la art. 45.

▼

E. Hamangiu, Codul general al României. Legi noi de unificare, vol. XI-XII, 1922 – 1926, f. 280-284.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

147

1924 martie 29, Bucureşti. Proces-verbal al adunării generale a Uniunii Industriilor Metalurgice şi Miniere din România, ţinută în localul soc. „Astra"-Arad şi lista membrilor prezenţi la această adunare.

PROCES-VERBAL
ADUNAREA GENERALĂ
29 martie 1924
Ţinută în localul Soc. „Astra"-Arad din Bucureşti,
Str. Lascăr Catargiu No. 11.

Ordinea de zi:

1) Descărcarea Consiliului de Administraţie şi Cenzorilor de gestiunea lor;

2) Ratificarea Bugetului;

3) Modificarea statutelor şi schimbarea denumirii Uniunii în: „Uniunea Industriilor Metalurgice şi Miniere din România";

4) Alegerea a 4 membri în Consiliul de Administraţie în locul celor ieşiţi la sorţi;

5) Radierea a 4 membri, care nu pot face parte din Uniune, neîndeplinindu-şi îndatoririle sociale;

6) Alegerea Cenzorilor pe anul 1924.

Şedinţa se deschide la orele 4,30 sub preşedinţia Domnului Inginer C. Orghidan.

Membri prezenţi:

1) Domnul Ing. C. Orghidan	reprezentând	Societatea	„Reşiţa"
2) Domnul M. N. Schapira	"	"	„Astra-Arad"
3) Domnul Ing. Al. Perieţeanu	"	"	„Malaxa and Co"
4) Domnul Ing. R. Rieger	"	Societatea	„And. Riger and Co"
5) Domnul Ing. I. Hüttl	"	Fabrica	Schramm Hüttl and Co
6) Domnul Ing. C. Buşilă	"	Fabr.	Rom. de loc. şi vag.
7) Domnul Ing. G. Glass	"	Societatea	„Vulcan"
8) Domnul C. Boerescu	"	"	Sant. Rom. de la Dunăre
9) Domnul Ing. E. Wolff	"	Fabrica	„Wolff"
10) Domnul Ing. S. Marino	"	"	„Lemaître"
11) Domnul N. Pedvisocar	"	"	„N. Pedvisocar and Co"
12) Domnul Solomon	"	„Cometul"	–Societate

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

13) Domnul Gh. Ghimuş	"	Gh. Ghimuş and Co“ – Societate
14) Domnul Marcus	"	„Macazul“ – Societate
15) Domnul Ing. Gr. Profir	"	Societatea „Strungul“
16) Domnul Ing. Antoniu	"	" „Lessel“
17) Domnul Ing. Reşovsky	"	" „Atel. Griviţa“
18) Domnul Waidmann	"	" „Adolf Waidmann“
19) Domnul Rado	"	" „Corcana“
20) Domnul Littmann	"	" „Sylva“
21) Domnul Ing. Desilă	"	" „Industria Sârmei“
22) Domnul Ing. N. Costinescu	"	" „Intrep. Emil Costinescu“
23) Domnul Pons	"	" „Fichet“
24) Domnul Ing. Negro	"	" „Uzin. metalurg. Ploieşti“
25) Domnul D. Voina	"	Fabrica de maşini „Voina“
26) Domnul E. Hornstein	"	Societatea Metalurg. „Sig. Hornstein“
27) Domnul Ing. Erdös	"	Turnătoria Oradia-Mare
28) Domnul Dinnermann	"	Societatea „Vagonul“
29) Domnul Sculi-Logoteti	"	" „Ferroagricola“
30) Domnul Ing. R. Rieger	"	Fabrica de pile Sibiu
31) Domnul P. Budich	"	Societatea „Budich“
32) Domnul H. Goldenberg	"	" „David Goldenberg“

1) Domnul Preşedinte C. Orghidan, deschizând şedinţa, arată că în conformitate cu art. 20 din statute, adunarea generală este legalmente constituită, deoarece convocările s-au făcut cu 15 zile înainte, prin scrisori recomandate, iar membrii prezenţi sunt în număr de 32 din 47 întrunind un număr de 113 voturi din 134, – deci majoritatea voturilor şi mai mult ca jumătatea membrilor.

Se dă citire „Dării de Seamă“ după care membrii prezenţi decid în unanimitate „descărcarea Consiliului de Administraţie şi a Cenzorilor de gestiunea lor“, iar fondul rămas din excedentul anului trecut se va raporta ca venit pe anul viitor.

Domnul Preşedinte C. Orghidan propune şi adunarea decide în unanimitate să se acorde:

1) Societăţii „Politehnice“ suma de lei 15.000 (cincisprezece mii).

2) Societăţii „Amicii Şcoalei Politehnice“ suma de lei 15.000 (cincisprezece mii).

3) Cantinelor Studenţeşti suma de lei 18.000 (optsprezece mii).

2) Adunarea în unanimitate ratifică bugetul pe anul 1924.

3) Dându-se citire modificărilor aduse statutelor, adunarea aprobă în unanimitate noile modificări.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Domnul preşedinte C. Orghidan arată că în urma dorinţei exprimate de către unele întreprinderi miniere de a intra în Uniune, a fost autorizat de către Consiliul de Administraţie al Uniunii să trateze cu aceste întreprinderi modalităţile de intrare; cum însă tratativele sunt încă în curs şi sunt favorabile, d-sa propune şi adunarea aprobă în unanimitate schimbarea denumirii Uniunii în:

„Uniunea Industriilor Metalurgice şi Miniere din România."

4) Adunarea realege, în unanimitate, pe vechii membri în Consiliul de Administraţie şi anume:

„Societatea Creditul General de Comerţ şi Industrie Atel. Griviţa"
„Fabrica de Maşini And. Rieger"
Schramm Hüttl and Schmidt
Societatea „Vulcan"

autorizând în acelaşi timp Consiliul de Administraţie să completeze Consiliul cu noii membri în conformitate cu art. 11 din noile statute.

5) Asupra „Radierii celor 4 membri, care nu şi-au îndeplinit îndatoririle sociale", adunarea, în unanimitate, decide a se autoriza Consiliul de Administraţie să dea un ultim avertisment membrilor vizaţi, iar în cazul când aceştia nu se vor conforma în timp de două săptămâni de la primirea acestuia, Consiliul de Administraţie al Uniunii are dreptul a-i radia.

6) Adunarea alege, în unanimitate, ca Cenzori pe domnii:
Inginer Antoniu, D. Voina şi Pons,
iar ca Cenzori supleanţi pe d-nii:
N. Pedvisocar, Gh. Ghimuş şi E. Hornestein.

Nemaifiind nimic la ordinea zilei, adunarea se închide la orele 6 p.m.

PREŞEDINTE, <indescifrabil>

SECRETAR <indescifrabil>

▼
Arhivele Statului Bucureşti, fond Uniunea Industriilor Metalurgice şi Miniere din România, dosar 4 / 1924, f. 40-41.

148

1924 aprilie 3, Bucureşti. Regulamentul Epitropiei bisericii armene din Bucureşti.

Art. 1. – Enoria Armeană din Bucureşti se compune din toţi armenii domiciliaţi în Bucureşti.

Art. 2. – Averea bisericii se administrează de către epitropia aleasă din sânul enoriei, prin vot obştesc direct şi secret, în condiţiile prevăzute de regulamentul de faţă.

Art. 3. – Epitropia se compune din şapte membri şi anume:
Preşedintele, vicepreşedintele, secretarul, casierul şi trei consilieri.

Art. 4. – Durata ei este de patru ani.

Art. 5. – Pe lângă epitropie va funcţiona şi un consiliu de trei controlori, a căror îndatorire este de a verifica gestiunea financiară anuală a epitropiei

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

şi a o prezenta adunării generale ordinare a enoriaşilor împreună cu raportul lor.

Art. 6. – Epitropia la constituirea ei va desemna din sânul ei câte un delegat pentru:

a) Supravegherea imobilelor bisericii.

b) Administrarea pangarului.

c) Îngrijirea cimitirului.

d) Conlucrarea cu comitetul şcolar.

Art. 7. – Epitropii sunt răspunzători de gestiunea lor în mod solidar.

Art. 8. – Însărcinarea de epitrop e onorifică.

Epitropia are următoarele îndatoriri:

a) A administra bunurile bisericii şi a căuta ca ele să prospere.

b) A îngriji de biserică, de şcoală şi de cimitir.

c) A ajuta pe săracii enoriei şi a acorda ajutoare pentru înmormântarea decedaţilor lipsiţi de mijloace, în limitele prevăzute de buget.

d) A veghea la ridicarea nivelului moral şi intelectual al enoriaşilor.

e) A căuta armonia cea mai deplină să domnească printre enoriaşi.

f) A executa cu sfinţenie dispoziţiile testamentelor făcute de pioşii enoriaşi în folosul şcolii şi bisericii.

g) A întocmi bugetul.

h) A păstra arhiva, documentele şi inventarul bisericii.

i) A convoca colegiul electoral.

j) A face o dare de seamă la sfârşitul fiecărui an financiar contrasemnată de comisia controlorilor.

Art. 9 – Preşedintele are supravegherea întregii administraţii a treburilor enoriei.

El întocmeşte proiectul de buget în înţelegere cu epitropia, execută hotărârile acesteia şi reprezintă interesele bisericii în faţa instanţelor judiciare şi administrative.

Preşedintele nu poate lua hotărâri fără încuviinţarea prealabilă a epitropiei, afară de cazuri urgente, şi aceasta sub rezerva aprobării ulterioare a consiliului.

Preşedintele are dreptul de a verifica oricând casa bisericii cum şi scriptele, arhiva şi inventarul.

Art. 10 – Un regulament intern va statornici modul de îndeplinire al celorlalte atribuţii ale membrilor epitropiei cum şi raporturile dintre epitropi.

Viramentele de fonduri sunt admise în cazuri de absolută nevoie în baza unei încheieri a epitropiei.

Art. 11 – Listele electorale se întocmesc de către epitropie şi se afişează în fiecare an la 1 aprilie la uşa bisericii.

De asemenea listele electorale se afişează cu 15 zile înainte de alegerile de epitropi.

Contestaţiile se judecă în intervalul acesta de 15 zile de către o comisie numită de adunarea generală.

Art. 12 – Toţi enoriaşii armeni din Bucureşti, majori cu drepturi politice şi acei stabiliţi din alte state în Bucureşti, aceştia după un stagiu

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

de 5 ani, devin de drept alegători şi ambele categorii au dreptul să fie eligibili după îndeplinirea etăţii de 30 ani.

Art. 13 – Nu pot face parte din aceeaşi epitropie doi fraţi sau veri primari şi nici preoţii bisericii.

Art. 14 – Alegerile de epitropi se fac în una din duminicile lui mai.

Convocarea corpului electoral se face de epitropie cu 15 zile înainte de ziua fixată pentru alegeri prin înştiinţări individuale înscrise şi afişate pe uşa bisericii.

Convocările vor fi semnate de biroul epitropiei şi vor conţine cartea de alegător, un extras din regulamentul de faţă în ce priveşte modul de votare şi lista de candidaţi.

Art. 15 – Candidaturile se anunţă epitropiei fie personal, fie în urma propunerii a 20 alegători cu cel puţin o săptămână înainte de ziua alegerii.

Art. 16 – Alegerile sunt prezidate de preşedintele epitropiei secondat de doi secretari.

Art. 17 – Candidaţii au dreptul de a controla mersul scrutinului fie în persoană, fie prin delegaţii lor.

Art. 18 – Votarea se face pe o listă comună în care sunt înscrişi în ordinea alfabetică toţi candidaţii, oricare ar fi numărul lor.

Aceste liste investite cu sigiliul epitropiei vor servi de buletine de vot şi vor fi înmânate alegătorilor în momentul prezentării lor în sala de votare.

Art. 19 – Pe acelaşi buletin vor figura în grup separat şi numele candidaţilor de controlori şi controlori supleanţi.

Art. 20 – Din buletinul de vot alegătorul va şterge cu condeiul numele candidaţilor pe care nu-i votează, lăsând numai numele acelora în număr de şapte plus trei controlori şi doi controlori supleanţi pe care doreşte să-i aleagă.

Art. 21 – Nerespectarea acestei dispoziţii atrage anularea votului.

Art. 22 – Votarea începe la 9 dimineaţa şi se termină la 5 seara cu o întrerupere de la 12-2, orele de masă.

În intervalul acesta de pauză urna va fi încuiată şi pusă sub paza comitetului electoral şi candidaţilor.

Art. 23 – Despuerea scrutinului se face în mod public.

Sunt proclamaţi aleşi cei care întrunesc majoritatea absolută, adică jumătate plus unu din voturile exprimate.

Art. 24 – În caz de balotaj, alegerea se face în prima duminică ce urmează. Se proclamă aleşi cei care întrunesc majoritatea relativă a voturilor exprimate.

Art. 25 – Noua epitropie va primi de la epitropia precedentă averea bisericii, casa, scriptele, arhiva, sigiliul, cu un inventar în dublu exemplar, din care un exemplar se va păstra în arhivă, iar celălalt se va lăsa vechii epitropii.

Dacă epitropia aleasă va întâmpina greutăţi din partea vechii epitropii, în ce priveşte predarea în bună regulă a bunurilor bisericeşti, sau va constata lipsuri, se va adresa justiţiei ţării.

Art. 26 – Orice act emanat de la epitropie trebuie să poarte două semnături.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Art. 27 – Registrele epitropiei se ţin conform cu prevederile legii asupra contabilităţii statului.

Epitropia se întruneşte în fiecare duminică, pentru expedierea afacerilor curente.

Pentru rezolvarea chestiunilor mai importante, preşedintele convoacă pe epitropi în şedinţă extraordinară ori de câte ori este nevoie.

Toate hotărârile epitropiei trebuiesc consemnate într-un registru special şi semnat de toţi epitropii care au luat parte la şedinţă. Hotărârile luate fără asemenea încheieri sunt nule.

Art. 28 – Epitropia nu poate înstrăina bunurile bisericii, imobilele, odăjdii, mobilier, obiecte sfinte etc. sunt şi rămân inalienabile. Ele nu pot fi înstrăinate decât în urma unui vot al adunării generale, care trebuie să întrunească două treimi din numărul alegătorilor înscrişi.

Art. 29 – Adunarea generală ordinară a enoriaşilor se întruneşte în toţi anii, în prima duminică a lui mai. Convocarea se face de către epitropie prin invitaţii individuale în scris şi afişare pe uşa bisericii.

Dacă la prima convocare nu va răspunde majoritatea absolută a enoriaşilor, se va face o nouă convocare în duminica ce urmează, când adunarea se va ţine cu orice număr de enoriaşi prezenţi.

Art. 30 – Adunarea are următoarele atribuţii:

a) Ascultarea raportului controlorilor şi descărcarea epitropiei de gestiunea sa pe exerciţiul expirat.

b) Aprobarea noului buget prezentat de epitropie.

c) Completarea numărului epitropilor în caz de deces sau demisie printr-o alegere parţială.

d) Alegerea comisiei de 5 pentru judecarea contestaţiilor la listele electorale.

Art. 31 – Epitropia e datoare să convoace adunări generale extraordinare ori de câte ori va fi sesizată de o asemenea cerere semnată de 50 enoriaşi. Ea mai poate, din propria iniţiativă să convoace adunări generale extraordinare ori de câte ori va crede de cuviinţă.

Art. 32 – Convocarea adunărilor generale anuale nu se poate amâna sub nici un motiv.

Dispoziţii tranzitorii

Art. 33 – Pentru prima alegere ce se va efectua pe baza regulamentului de faţă, adunarea deleagă o comisie interimară cu însărcinarea ca împreună cu epitropii giranţi să întocmească listele electorale şi să efectueze în interval de cel mult 45 zile de la votarea acestui regulament noile alegeri.

Art. 34 – Regulamentul de faţă a fost votat de adunarea generală extraordinară întrunită în ziua de 3 aprilie în localul şcolii.

Pentru conformitate,

Preşedintele Epitropiei,
ss/Gavril Mihăilescu

▼

Arhivele Statului Bucureşti, fond Prefectura Poliţiei Capitalei, dosar 13/1924, f. 15-17.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

149

1924 mai 11, Bucureşti. Conferinţa intitulată „Problema minorităţilor", ţinută de Iuliu Maniu, în care precizează că Adunarea Naţională de la Alba Iulia „n-a hotărât autonomia naţională pentru minorităţi" (fragment).

. . . .

Se înţelege sub aceste drepturi naţionale îndreptăţirea, ca fiecare popor să aibă, de o parte influenţă politică în viaţa de stat în raport direct cu importanţa sa numerică şi socială, de alta, să fie liber a-şi dezvolta nu numai individual însuşirile sale de rasă, ci şi colectiv prin un drept liber de întrunire şi asociaţie, prin libertatea învăţământului în limba sa proprie, şi prin respectarea limbii sale înaintea serviciilor şi oficiilor publice, în raport cu aşezarea sa geografică.

Aceasta fiind originea şi conţinutul concepţiunii politice a poporului român din Ardeal, ea nu putea fi alta, în această privinţă, nici în hotărârile de la Alba-Iulia.

Minorităţile din ţinuturile de peste Carpaţi se năzuiesc însă a explica această hotărâre în aşa fel ca şi cum în ea ar fi cuprinsă şi o autonomie naţională, ceea ce ar fi de acordat acelor minorităţi. Părere absolut greşită.

Adunarea naţională n-a hotărât autonomia naţională pentru minorităţi şi n-a înţeles să le-o acorde. Din contră, a hotărât în mod conştient şi într-un mod expres, că nu li se poate acorda şi că prin urmare nu li se poate pune în vedere o autonomie naţională. Dovada acestui fapt este, că mai mulţi membri ai Adunării naţionale au propus în consfătuirile prealabile, foarte lungi şi foarte temeinice, care au durat două zile şi aproape o noapte să li se acorde minorităţilor autonomie naţională, dar însăşi consfătuirea prealabilă a respins de la început această propunere, iar Adunarea naţională a primit în unanimitate hotărârea propusă de consfătuirea prealabilă cu omiterea autonomiei naţionale pentru minorităţi.

Tot asemenea nici Tratatul adiţional, care, precum am văzut, conţine îndreptăţiri mult mai reduse pentru minorităţi, decât hotărârile de la Alba-Iulia, nu asigură prin nimic o autonomie naţională pentru minorităţi stipulând numai o autonomie locală sub controlul statului şi numai în chestiuni culturale şi religioase şi numai pentru săcuii şi saşii din Ardeal.

Este natural, că nici hotărârile de la Alba-Iulia, nici Tratatul adiţional nu stabileşte o autonomie naţională pentru minorităţi, pentru că atrăgând de la toate celelalte argumente o autonomie naţională în chestiuni politice, administrative şi judiciare nu se poate închipui decât fiind împreunată şi cu o autonomie teritorială. Chiar făcând abstracţie de la toate celelalte împrejurări, care contrazic posibilităţile de a introduce o autonomie naţională teritorială pentru minorităţi, singur faptul aşezării geografice a minorităţilor lipsit cu desăvârşire de continuitate geografică, face în mod fizic imposibilă înfăptuirea practică a acestei autonomii naţionale teritoriale. În statul nostru dintre minorităţi singur poporul săcuiesc locuieşte într-o masă compactă, dar acest popor este la număr atât de redus faţă de

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

totalitatea ţării şi faţă de restul maghiarilor, apoi dislocarea lui geografică, precum şi structura lui socială şi economică de aşa natură încât o autonomie naţională teritorială pentru săcui, ar însemna pentru ei şi pentru restul poporului maghiar de peste Carpaţi mai mult o slăbire şi o reducere a forţei proprii politice, pe care desigur, adâncind obiectiv chestiunea, nici el n-ar putea să o accepte.

▼

Iuliu Maniu, „Problema minorităţilor" publ. în Institutul Social Român, „Politica externă a României şi tratate, convenţii şi materiale în legătură cu Societatea Naţiunilor şi problemele de politică externă a României", Editura Cultura Naţională, 1925, p. 232-233.

150

1924 mai 17-18, Bucureşti. Lista membrilor Comitetului Central al Uniunii Generale a Industriaşilor din România, ales în adunarea generală ordinară din 17-18 mai 1924.

Membrii Comitetului Central ales în adunarea generală ordinară din 17 şi 18 mai 1924.

I. *Din partea secţiei Vechiului Regat:*

1)	Ing. A. Bădescu	Bucureşti
	Ing. C. Buşilă	"
	C. I. Brătianu	"
	Dr. St. Cerkez	"
5)	Al. Dimitriu	"
	W. Dinermann	"
	Ing. D. Iorgovici	"
	Ing. M. Lorenţi	"
	Ing. C. R. Mircea	"
10)	Ing. D. Mociorniţă	"
	L. Margulies	"
	Ing. Penescu – Kertsch	"
	Stelian Popescu	"
	Ing. Popovici Mezin	"
15)	Ing. P. Speier	"
	Ing. V. Toroceanu	"
	M. Weisengrünn	"
	P. Andreescu	Craiova
	L. Gherller	Iaşi
20)	George Ialu	Piatra-Neamţ

II. *Din partea Asociaţiei Fabricanţilor din Banat:*

Norbert Benedikt	Timişoara
Victor Blaşian	Timişoara
Eduard Prohaszka	Timişoara

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

	Sigismund Szana	Timişoara
25)	Rudolf Totisz	"

III. *Din partea Asociaţiei Intreprinderilor Industriale din Arad:*

	Ing. St. Mateescu	Arad
	Ing. M. Coleanu	Bucureşti
	M. Schapira	"

IV. *Din partea Uniunii Industriaşilor Bucovineni:*

	Ing. Aurel Răşcanu	Cernăuţi
30)	Mihail Schindler	"

V. *Din partea Uniunii Industriaşilor Transilvăneni:*

	Dr. Willy Czell	Braşov
	Ing. Sigmund Dachler	Sibiu
	Iuan Ionică	Zerneşti
	Samuel Karres	Mediaş
35)	Dr. Artur Polony	Braşov

VI. *Din partea Uniunii Marilor Industriaşi Cluj:*

	Ing. Virgil Dessilă	Cluj
	Dr. Moise Farkas	"
	Simon Iázár	Turda
	Oscar Weiser	Baia-Mare

VII. *Din partea Uniunii Patronilor din Târgu-Mureş:*

40)	Albert Bürger	Târgu-Mureş
41)	Dr. Elemér Gyarfás	Dici-San-Martin

▼

Arhivele Statului Bucureşti, fond Uniunea Industriilor Metalurgice şi Miniere din România, dosar 4 / 1924, f. 105-106.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

151

1924 mai, Lugoj. Articolul „Proiectul învăţământului primar" publicat de dr. Kelemen Gál în periodicul „Glasul minorităţilor" din Lugoj.

PROIECTUL ÎNVĂŢĂMÂNTULUI PRIMAR
de Dr. Kelemen Gál

Pregătirea legii

Avem înaintea noastră proiectul de lege al dlui ministru de instrucţiune publică Anghelescu, proiect menit a organiza şi ridica învăţământul primar al României. La prima privire se remarcă importanţa şi însemnătatea deosebită din punctul de vedere al vieţii de stat şi din acela al ridicării nivelului culturei poporale. Şcoala primară dă baza culturei elementare, ea investează[1] sufletul generaţiei viitoare cu principiile ştiinţei, de care are neapărată nevoie în viaţă. Nu va fi deci fără interes pentru cetitorii noştri de a privi în şcoala, care va pregăti sufletul şi mintea concetăţenilor viitori la luptele vieţei.

Înainte de toate să fie permis a spune câteva cuvinte despre modul cum se pregăteşte legea pentru pregătirea unui proiect de lege, atât de important. Două metode ne putem închipui. Unul e, că ministrul comunicând principiile fundamentale şi tendinţele generale ale legei, prin funcţionarii săi elaborează un proiect, acesta îl publică în cercul cel mai larg şi invită opinia publică la critizarea proiectului prin organele de presă. Puncturile de vedere, părerile şi dorinţele astfel manifestate le ia în considerare, le cenzurează, cele nimerite şi bune le acceptă, le încadrează în textul definitiv al proiectului şi astfel îl depune pe masa Corpurilor Legiuitoare.

Metoda cealaltă e, că invită la o anchetă presa şi pedagogii (învăţători, profesori şi profesori de universitate, cari se ocupă cu pedagogia), le prezintă intenţiunile sale, schiţează planurile şi îi invită să-şi dea părerea. Astfel se aglomerează cele mai diferite planuri şi concepţii valoroase, originare din puncturi de vedere diferite, cari se înşiră în procesul verbal dresat ca memoriu şi cari oferă apoi comisiunei de elaborare o adevărată comoară a concepţiilor. Are şi un alt avantaj acest sistem. Reprezentantul proiectului de lege cunoaşte astfel deja bine înainte părerile diferitelor cercuri interesate, asemenea şi dorinţele şi îngrijorările lor, aceste le poate imobiliza înainte, eventual le ia în considerare, astfel depunerea proiectului pe masa parlamentului nu va fi un salt în întuneric şi se vor ocoli marile greşeli fundamentale.

Iată însă că dl Anghelescu nu a urmat nici una din aceste metode. A închis proiectul de lege în faţa publicităţii cu zăvor dublu, iar reprezentanţii bisericilor maghiare în zadar au cerut în repetate rânduri verbal şi în

1 corect = înzestrează

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

scris publicarea cel puţin a principiilor fundamentale ale proiectului, spre a putea vorbi la el şi spre a nu fi aduşi în faţa faptelor împlinite prin proiectul de lege. Orice cerere era zadarnică.

Asupra acestora nu ne mai tânguim, constatăm numai pe seama istoriei. Să trecem mai bine la examinarea proiectului.

Unificare

Proiectul de lege e însoţit de o motivare detailată şi bine dezvoltată, bogată în reflexiuni istorice şi cu referire la exemple din străinătate. Această motivare porneşte – foarte corect – de acolo, că după terminarea norocoasă a războiului s-a prezentat ca o necesitate istorică chestia învăţământului primar. Germania, Italia şi Austria au găsit de asemenea de prima lor datorie organizarea învăţământului. România mică şi rar locuită a devenit după război un stat puternic, mare şi cu populaţie numeroasă, deci trebuie să se scape de ruşinea analfabetismului considerabil. Însă în statul cu o limbă s-au încorporat acum în număr considerabil cetăţeni cu altă limbă maternă. S-a unit întreaga naţiune română dar între hotare au ajuns şi alte popoare, cari au stat sub influenţa altor culturi, iar deosebirea aceasta – cum zice dl Anghelescu – „slăbeşte conştiinţa naţională". Pentru aceasta va înlocui cele patru tipuri de şcoli, existente în prezent „cu un tip unitar spre a unifica sistemul învăţământului".

Acest principiu îl sprijineşte cu motivarea proiectului din 1886 al dlui Dumitru Sturdza. Conform acestuia „şcoala e o instituţie publică organică, singura bază a ei e: statul, singurul scop: întărirea şi asigurarea statului. Anghelescu aşteaptă de la unificarea astfel bazată, armonizarea sentimentelor tuturor cetăţenilor, pentru că în înţelegere reciprocă să trăiască lângă olaltă paşnic şi fraterniceşte şi înţelegând limba statului să adere toţii sincer ţării româneşti.

Acceptăm scopul dlui Anghelescu; adăugăm însă: nu *unificarea şcolilor* e calea, prin care s-ar putea ajunge mai uşor şi mai curând la ţintă. Şi la chestia aceasta avem de partea noastră un distins reprezentant al ştiinţei române, pe dl Vladimir Ghidionescu, profesorul de pedagogie al universităţii din Cluj, care a criticat proiectul de lege dintr-o perspectivă largă şi în mod nimerit în numerii din 22, 23, 24, şi 26 februarie a.c. al „Adevărului", constatând, că prin unificarea proiectului de lege *«nu vom putea ajunge la înţelegerea sufletească şi culturală, adevărată şi definitivă»*. Cum zice D-sa: „nu se pot face reforme, ca în România de ieri", fără luarea în considerare şi fără respectarea împrejurărilor şi necesităţilor provinciilor noi. „Fiindcă – zice – nu trebuie să uităm, că în ţară sunt insule compacte de minorităţi etnice, cari stau în veşnică luptă culturală cu noi, între alte condiţiuni, cum erau micile colonii străine, cari au trăit în ţara noastră pân-acum, şi Corpurile Legiuitoare trebuie să regândească la aceste minorităţi nu numai atunci, când aduce legi pe seama lor, dar şi atunci când îşi construieşte reforma şcolilor sale".

Importanţa fundamentală a chestiei merită o reprivire istorică generală. Pornesc din art. 2 al proiectului de lege. Conform acestuia sunt: şcoli de stat (publice) şi şcoli particulare, admise de stat. Şcolile confesionale se vor înşira verosimil între şcolile particulare.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Regatul Vechi nu cunoaşte şcoala confesională. Acolo legea întâia a învăţământului primar şcolar a fost în 1864 votată. Aceasta pronunţă gratitudinea şi obligativitatea învăţământului pe lângă controlul statului. Dar obligativitatea învăţământului primar general nu a putut intra în vigoare pentru diferite motive şi lipsuri; a rămas numai pe hârtie. Mai intensiv a vorbit despre obligativitatea învăţământului de stat proiectul dlui Sturdza din 1886, din care deşi n-a devenit lege, totuşi a servit drept bază pentru legile, cari s-au votat mai târziu. Legea lui Tache Ionescu din 1893 a împiedicat mai mult, decât ar fi sprijinit progresul cultural al sătenilor, şi nici nu s-a putut executa, deoarece a lipsit – banul. Drept bază pentru proiectul de lege al dlui Anghelescu, au servit legea din 1896 şi modificările ei, prin *tipul unitar al şcolilor primare.*

Şcoala confesională deci pentru Vechiul Regat nu e o problemă, fiindcă nu o cunosc. Cu atât mai importantă problemă e pentru Ardeal. În vechea Ungarie, deci şi în Ardeal, în evul mediu numai confesiunile s-au ocupat cu învăţarea poporului. Deja în timpul regilor din casa domnitoare Arpád erau două feluri de şcoli: *călugăreşti şi parochiale.* În timpul regilor din diferite case domnitoare afară de acestea erau deja şi şcoli comunale. După cataclismul de la Mohács, în timpul reformaţiunii, în două zone culturale diferite s-a cultivat poporul nostru: *în şcolile catolice şi protestante.* Luther a dat o importanţă deosebită şcoalei, privind-o de „antişambra bisericei". El a dorit, ca niminea să nu poată fi preot, înainte de a fi fost câţiva ani învăţător. Că ce importanţă avea aceasta, amintim numai activitatea apostolică, din Ardeal, a lui Honter. Unde s-a înfiinţat o biserică protestantă, odată cu aceasta s-a înfiinţat şi şcoala. Aşa era până la jumătatea a doua a secolului trecut. Statul foarte târziu a început să-şi îndeplinească obligaţiunea de a susţine şcoli; fără câţiva ani aproape o mie de ani au trecut de la înfiinţarea regatului maghiar, până când în Ungaria veche şi astfel şi în Ardeal s-a deschis întâia şcoală primară de stat la 1873. În urma legei din 1868, s-a pornit valul organizării şcolilor de stat, dar – istoria e martorul nostru – că bisericile erau totdeauna cele din urmă, cari şi-au oferit şcolile spre etatizare şi totdeauna numai în cazuri extreme ale neputinţei materiale. Şi e bine de remarcat: n-au abzis niciodată definitiv de şcolile lor, ci au menţinut prin contracte dreptul de a recâştiga şcolile în cazul îmbunătăţirii situaţiei lor materiale. Deci bisericile – în primul rând natural cele gr. orientale şi gr. catolice – au ţinut dârz la şcolile lor confesionale. Iar statul maghiar nu s-a atins de şcolile lor. Acolo a organizat numai şcoli de stat, unde a aflat teren gol; a insistat să umple golurile, a înfiinţat şcoli mai bine prevăzute cu instrumente necesare, prin aceasta a aţâţat concursul nobil fără să fi trezit controverse între şcolile diferite. A atinge dreptul de publicitate al şcolilor confesionale, nici prin gând nu i-a trecut.

Acum proiectul de lege al d-lui Anghelescu simplamente reduce şcolile confesionale la gradul de *şcoli particulare,* ceea ce nu e altceva, decât primul pas la *etatizare,* deocamdată încă numai în formă deghizată şi conciliantă.

Noi găsim, că scopul final, consolidarea şi întărirea statului se poate ajunge şi fără unificarea în felul acesta a învăţământului. Noi altfel am

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

propune unificarea învăţământului: statul să creeze un cadru general pentru învăţământul primar, să-şi fixeze scopul propus, să statorească modalităţile supravegherei şi controlului, cu sancţiuni corespunzătoare şi să lase alegerea metodelor şi mijloacelor persoanelor morale interesate. Şi, în primul rând, să nu abandoneze ajutorul material şi moral al acestor persoane morale, cum sunt bisericile, mai ales atunci, când el însuşi nu poate sacrifica atâta pentru şcoli, cât ar trebui. În felul proiectat de d-l Anghelescu însă statul nu numai abzice de acest ajutor, ba chiar exclude bisericile de la cooperare, fiindcă reducerea şcolilor confesionale la rangul de şcoli particulare va cauza cu pe încetul slăbirea lor, a cărei urmare va fi că bisericile vor fi nevoite a se retrage de la cooperare.

Definiţia greşită a scopului şcoalei primare şi relele ce urmează din aceasta

Proiectul de lege extinde obligativitatea învăţământului primar la 7 ani. Aceasta arată a superioritate şi progres faţă de legea veche, care prevedea 6 ani pentru învăţământ, dar în mijlocul situaţiei mai avansate din Ardeal, totuşi însemnează o scădere. Aceşti 7 ani se împart în două faze, una e cursul inferior şi general de 4 ani, celălalt un curs superior, care va propune amăsurat ocupaţiunei generale a populaţiei din regiune, cunoştinţe speciale. Organizaţia aceasta are diferite desavantajuri. Însuşi d-l Anghelescu arată în motivare, că sistemul învăţământului conform legilor vechi, era prea teoretic, ceea ce a cauzat, că ţăranul nevăzând în şcoală o instituţie, care să satisfacă necesităţile lui, a încunjurat şcoala; mai bine a plătit anticipativ maximalul pedepsei, 15 lei şi prin aceasta şi-a răscumpărat liniştea pe un an întreg şi n-a trimis copilul la şcoală. Acesta era motivul numărului foarte mare şi înspăimântuitor al analfabeţilor în Vechiul Regat. Dl ministru accentuează în repeţite rânduri şi conştient necesitatea unificării învăţământului, totuşi prin înfiinţarea cursurilor superioare şi inferioare va cauza un gol în intensivitatea culturei generale poporale, care nu se va putea umple nici prin străduinţă îndelungată.

Ce cauzează ruperea organică a sistemului unitar al învăţământului popular?

Definiţia greşită a scopului şcoalei poporale. Din acest proton pseudos (primul falş) obvin toate urmările rele. Conform articolului 56, elevii în cele 4 clase inferioare îşi câştig elementele culturei *«de cari au nevoe cei, cari vor să urmeze şcoli superioare»*. A privi şcoala primară de organ pregătitor pentru învăţământul superior, e o greşeală cardinală! Şcoala primară e pentru popor, pentru cultura păturilor celor mai largi ale poporului, spre a putea câştiga fiecare om oriunde în ţară, în locurile cele mai ascunse, între munţi, chiar şi cel mai sărac fără excepţiune, cunoştinţele spre a se ridica cultura poporală la gradul cel mai minimal, care se poate pretinde azi, la gradul, că fiecare cetăţean al ţării să ştie cel puţin scrie şi ceti. Şcoala primară e deci pentru popor şi nu pentru fracţiunea mică a generaţiei viitoare, care va continua studiile în şcoli superioare. În interesul acestei fracţiuni a jertfi scopul şcoalei primare este a o aşeza la un punct de vedere greşit.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Din aceasta se nasc diferite neajunsuri. Unul e: orarul – dublu, al doilea: aglomerarea antiigienică şi antipedagogică a cursurilor inferioare, al treilea: caracterul prea teoretic, ceea ce s-a exepţionat (sic!) tocmai de d-l Anghelescu în orarurile vechi. În cursurile superioare obiectele sunt aceleaşi, ca şi la cursurile inferioare, numai cu ceva adăugare, amăsurată etăţii. Deci cursul inferior conţine ştiinţele, cari s-ar ţine de cursul superior; astfel la cursul inferior se învaţă obiectele: geometria, istoria românilor, geografia, constituţia şi igiena. Toate acestea după părerea noastră ar avea loc numai la cursurile superioare, iar la cursurile inferioare ele s-ar expune numai în legătura cu cetitul, la propunerea limbii materne. Copilul nu e în stare să înveţe aceste obiecte grele şi nu ajută la aceasta nici dispoziţiunea, de altfel foarte corectă, că copilul intră în şcoală numai după ce a împlinit etatea de 7 ani. Aglomerarea obiectelor în cursul inferior nu o justifică nimic, decât teama, că obligamentul pe 7 ani al învăţământului, în viaţă nu se va putea realiza atât de uşor, cum o contemplează proiectul, fiindcă partea cea mai mare a copiilor va rămânea totuşi numai cu 4 clase primare. Nici punctul de vedere al pregătirii, la şcolile superioare nu implică aceste cerinţe, ba chiar spăimântează de la aceasta, fiindcă şi acolo vor figura acele obiecte, amăsurat etăţii şi scopurilor proprii ale şcolilor secundare. Văzând această aglomerare antipedagogică – ceea ce nu s-a putut aştepta tocmai de la medicul savant Anghelescu – trebuie să dăm dreptate d-lui *Ghidionescu* care zice în critica sa, că legea voieşte a face din micul elev orăşenesc al clasei IV primare, un mic enciclopedist. Dacă se va putea face, nu ştim. Dar nu credem. Fiindcă cel care cunoaşte experienţele psihologice şi pedagogice asupra copiilor din ultimele decenii, care cunoaşte rezultatele valoroase obţinute pe terenul cercetării progresului spiritual al copiilor, acela va găsi, că proiectul constituie un atentat la mintea copilului, a cărui urmări periculoase, spirituale şi igienice, nu vor lipsi.

Grădinile de copii

Concepţia cealaltă antipedagogică a acestei legi ar fi dispoziţiunea referitoare la grădinile de copii. De ce se înfiinţează în întreaga lume civilizată grădini de copii? Pentru aceea, ca copiii mici, a căror părinţi nu sunt destul de inteligenţi, sau cari de dimineaţa până seara muncesc în fabrici şi ateliere, sau afară pe câmp lângă sapă, coasă şi în brazdele producătoare de pâine şi cari n-au timp să îngrijească copiii şi să supravegheze sănătatea lor spirituală şi fizică, să ajungă sub îngrijirea conducătoarelor pricepute, cari să îngrijească copiii în localuri apte şi igienice, sau sub cerul liber în aer curat şi să-i înveţe în conformitate cu etatea lor. Grădinile de copii de felul acesta sunt binecuvântări pe seama părinţilor, cari se luptă cu greutăţile vieţii. *Dar scopul bine apreciat exclude obligativitatea generală, tocmai cum invoalvă (sic!) această obligativitate principiul corect al învăţământului primar.* Cum se poate deci impune această datorie a unor părinţi cari au şi aptitudinea şi inteligenţa şi timpul pentru supravegherea, pentru îngrijirea sufletească şi trupească a copiilor lor?

Dl Anghelescu definiează nimerit scopul şi chemarea grădiniţelor de copii dar – întrucât are intenţiuni bune – depăşeşte scopul când prevede cercetarea obligativă a grădinilor pentru copii de la 5-7 ani în anul întreg.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Întrucât însă s-ar justifica îngrijorarea şi teama noastră, cari ni se sugerează prin unele dispoziţiuni ale legei, că acum dl ministru vrea să aşeze şi instituţia aceasta, după un plan chibzuit, în serviciul românizării – despre ce ne vom ocupa într-un articol deosebit – atunci acest exemplu va dovedi cu multă docinţă, cât de periculoase urmări poate să aibă aşezarea unei instituţiuni, altfel binecuvântate în serviciul unor scopuri străine şi forţate.

Obligativitatea generală la grădinile de copii este un hiperzel, fiindcă locul cel mai bun, cel mai dulce şi cel mai rodnic pentru copil e – familia. Sufletul îngrijitor şi zelos al mamei nu-l înlocuieşte nici o instituţie oficială. Învăţătorul întâiu şi neînlocuibil, care spune poveşti copilului şi e tovarăşul lui de joc, care îi încleşteşte mâinile la rugăciuni şi îl învaţă ordinea: e *mama*. A rupe copilul din mijlocul familiei şi fără o necesitate imperativă a-l băga într-o instituţie publică, a putut fi principiul ideologiei spartane şi al statului ideal al lui Platon, ceea ce nu s-a realizat însă nici când, poate fi fantasmagoria unui sistem de Falanster, dar nu poate fi cerinţa unei politici de stat, care tinde la educaţie sănătoasă şi la progresul culturei. Dacă privim chestia din punct de vedere sanitar, observăm imediat absurditatea ei. Unde vor conveni *în anul întreg* aceşti copii? În edificiul şcoalei? Dar acolo 10 luni de zile ţine cursul primar, deci numai 2 luni sunt sălile neocupate şi se pot lua spre acest scop în folosinţă. Se mai putea înţelege dispoziţiunea, dacă s-ar referi numai la lunile de vară, când părinţii sunt la câmp. Dar iarna? Nu sunt nici localuri, dar dacă ar şi fi, nu sunt destul de întinse şi aerisite. A-i aglomera în localuri necorespunzătoare, întunecate, cu aer stricat – este atentat în contra sănătăţii. Şi oare s-ar putea pofti ca copilul să meargă la grădina de copii în haine subţiri, în zile grele de iarnă, pe străzi înzăpezite, sau în toamnă rece, vântuoasă şi umedă, când cizmele şi ghetele se înglodesc în noroi, când copilul cu degete învineţite şi afară din ghete, nici cum nu-şi poate ascunde mâinile, faţa şi urechile înaintea frigului şi organele înaintea bacteriilor ameninţătoare. Da, aceasta e o concepţie nenorocită atât din punct de vedere al învăţământului, cât şi din cel al sănătăţii publice.

Propunerea religiei

Cu această ocaziune am dori să mai vorbim despre dispoziţiunile referitoare la propunerea religiei. Conform art. 61, *obiectul religiei se va fixa de către Ministerul Instrucţiunii Publice* în înţelegere cu autorităţile superioare bisericeşti şi că religia o va propune învăţătorul, dar o va *putea* propune şi preotul. Principiul exercitării libere a religiei, ceea ce este indicată în constituţia ţării, admite numai o singură rezoluţie corespunzătoare: dreptul şi datoria propunerii religiei îl au numai autorităţile superioare bisericeşti. Aci statul nu putea avea alt drept de amestec, decât a fixa numărul orelor pe săptămână, a face posibil prin oferirea mijloacelor fizice şi materiale creşterea şi conducerea educaţiei morale şi a controla cărţile manuale spre a nu conţine idei cari ating siguranţa statului, ordinea publică şi legile moralei publice. Dacă trece statul peste acestea, atunci se izbeşte de principiul exerciţiului liber al religiei, abstragând de la aceea, că întrucât trece la un teren pentru care nu are chemare, acolo în cazul cel mai bun, e numai laic. Cum poate să fixeze ministrul gr. oriental al

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

instrucţiunii publice, obiectul învăţământului religionar pentru romano-catolici, reformaţi sau luterani?

Apoi: religia o propune învăţătorul, dar *o poate* propune şi preotul; o chestie atât de serioasă şi importantă, a cărei importanţă pentru siguranţa statului e imposibil a nu se vedea, nu se poate reglementa cu o asemenea latitudine absolută. Chestia ar cere, că religia să o propuie în toate locurile preotul şi numai unde preotul n-ar putea-o face, s-ar putea încredinţa învăţătorului.

Se poate cerceta acest proiect important şi din alte puncte de vedere. Unul e, că faţă de stările prezente întrucât şi unde înseamnă un progres şi dezvoltare. Celălalt, că stările actuale faptice, condiţiile intelectuale şi mijloacele materiale cari ne stau la dispoziţie, întrucât oferă speranţă şi perspectivă la realizarea planurilor şi principiilor proiectului, de fără îndoială de mare concepţie. A treia, că ce ne oferă nouă minoritarilor spre păstrarea şi progresarea culturei noastre naţionale.

Dar despre acestea la altă ocazie.

▼

Glasul Minorităţilor – organ minoritar maghiar – director şi redactor răspunzător (Lugoj) – Dr. Elemér Jakabffy, anul II, nr. 5, mai 1924, p. 21-29.

152

1924 iunie 11, Arad. Adresă trimisă de Asociaţiunea Întreprinderilor Industriale din Arad către Uniunea Generală a Industriaşilor din România, prin care informează despre delegarea unor noi membri în comitetul uniunii.

11 iunie 1924

Onor

Uniunea Generală a Industriaşilor
din România

Bucureşti

Confirmăm primirea scrisoarei dvs No. 1068 din 3 cor, la care v-am răspuns cu telegrama alăturată în copie.

În asociaţiunea noastră nefiind nici un membru din industria de mobile şi tâmplărie, am delegat pentru industria forestieră pe dl Iosif Iellinek, directorul Soc. Anon. Ferestrăul Arădan, dl Iuliu Herman este directorul Soc. Anon. Industria Textilă, iar dl dr. Alexandru Racz administratorul delegat la fabrica de împletituri şi tricotaje.

Deoarece scrisoarea dvs. am primit-o abia la 10 curent, vom supune comitetului noastru spre ratificare mandatele de mai sus, în cea mai apropiată şedinţă, în care se va discuta şi chestiunile comunicate cu adresa dvs. de mai sus.

Din cauză că am primit propunerile dvs. prea târziu şi nu am avut timp de a le discuta în comitetul nostru, n-am putut să luăm la şedinţa convocată de dvs. pe ziua de 12 curent.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Prin cooptarea a încă 41 membri de drept, Comitetul Uniunii va avea cu cei 21 aleşi la adunarea generală 62 membri din teritoriile alipite.

Vă rugăm a ne comunica dacă sarcinile bugetare (suma de 700000 prevăzută de dvs. pentru teritoriile alipite) se vor repartiza proporţional asupra acestor 62 membri, respective asupra uniunilor, asociaţiunilor, sindicatelor etc. din care fac parte aceştia, ceea ce socotim că este drept şi în conformitate cu principiile deja stabilite.

Vă rugăm a ne da de urgenţă răspunsul dvs. în această chestiune şi vă salutăm.

1 anexă
v.

Cu toată stima,
ASOCIAŢIUNEA ÎNTREPRINDERILOR INDUSTRIALE
din ARAD

▼
Arhivele Statului Bucureşti, fond Uniunea Industriilor Metalurgice şi Miniere din România, dosar 10/1924, f.5.

153

1924 iunie 21, Bucureşti. Adresă de răspuns a Ministerului Cultelor şi Artelor, în legătură cu afirmaţiile făcute la Liga Naţiunilor, conform cărora în Dobrogea de sud s-au închis biserici bulgare şi s-a impus întrebuinţarea limbii române în locul celei bulgare.

Domnule Ministru,

În legătură cu adresa dv. Nr. 32303 din 21 iunie a.c., avem onoare a vă aduce la cunoştinţă următoarele:

Prea Sfinţitul Episcop al Constanţei, căruia i-am cerut relaţiuni asupra afirmaţiunilor făcute la Liga Naţiunilor, că în Dobrogea de sud s-ar fi închis biserici bulgare şi că s-ar fi impus în biserici întrebuinţarea limbei române în locul celei bulgare, cunoscută de populaţie, ne răspunde, că aserţiunea este absolut inexactă. Nu s-a închis nici o biserică şi nu s-a dat nici o dată nici un ordin, nici în scris nici verbal, pentru înlocuirea limbei bulgare din biserică. Prea Sfinţia sa cere cu insistenţă să se precizeze măcar un singur caz în sensul afirmaţiilor făcute la Liga Naţiunilor.

Cercetând în registrele ministerului, cum se prezintă situaţia parohiilor din cele două judeţe, am constatat următoarele:

În judeţul Caliacra:

Din 4 posturi de preoţi la bisericile urbane, 2 sunt ocupate de români şi 2 de bulgari.

Din 28 parohii rurale, 14 sunt vacante, 13 sunt ocupate de preoţi bulgari, şi numai o parohie singură e ocupată de un preot român.

În judeţul Durostor:

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Din 13 posturi de preoţi şi diaconi la bisericile urbane, 8 sunt ocupate de români, 4 de bulgari şi unul de un grec.

Din 39 parohii rurale, 23 sunt vacante, iar restul ocupate numai de preoţi bulgari.

De observat este că în parohii, alături de populaţia bulgară, este şi populaţie română. Totuşi toţi preoţii bulgari găsiţi în anul 1913 în Dobrogea de sud au fost menţinuţi în ţinuturile lor, iar în decursul timpului au fost numiţi în posturile vacante tot dintre cetăţenii români de origine bulgară, care întruneau condiţiunile de studii.

În parohiile vacante suplinesc fie preoţii bulgari competenţi, fie ieromonahii români, care, în majoritate, nu cunosc limba bulgară. Ei sunt însă ceruţi de populaţiune pentru satisfacerea nevoilor religioase.

Ministru,	Director general,
A. Lapedatu	<Şt. Brădiţean>

▼

Arhiva Ministerului Afacerilor Externe, fond 71, România, 1920–1944, vol. 377, p. 79.

154

1924 iulie 5, Bucureşti. Adresă din partea Ministerului Instrucţiunii – Direcţia Generală a Învăţământului Particular către Ministerul Afacerilor Externe privind şcolile bulgăreşti din Dobrogea de sud.

Domnule Ministru,

La adresa dumneavoastră No. 32303, cu care-mi trimiteţi un „aide-memoire" relativ la şcoalele bulgăreşti din Dobrogea de sud, am onoarea a răspunde:

Nu se poate lua ca punct de plecare pentru stabilirea numărului de şcoale bulgăreşti din Dobrogea de sud epoca dinaintea ocupaţiunii române, deoarece se înţelege în mod evident, că Dobrogea de sud fiind ocupată de la septembrie 1918 la martie 1919 de către bulgari, ei au avut tot interesul să schimbe toate şcoalele din această regiune în şcoale bulgăreşti; fapt care, de altfel, s-a petrecut în judeţele Constanţa şi Tulcea din Dobrogea Veche, unde la o populaţie de 400.000 locuitori, nu sunt decât 40.000-45.000 de bulgari şi unde totuşi toate şcoalele româneşti fuseseră transformate în şcoale bulgăreşti.

Situaţiunea şcoalelor din Dobrogea de sud este astăzi aceeaşi ca şi la 1913-1914.

În şcoalele primare rurale se învaţă şi bulgăreşte şi româneşte.

Iar la Cavarna, Balcic, Silistra şi Bazargic sunt şcoale primare curat bulgare, gimnazii şi licee numai bulgăreşti; prin urmare, afirmaţia că şcoalele bulgăreşti din Dobrogea de sud ar fi fost desfiinţate şi înlocuite cu şcoale româneşti, este absolut eronată.

Spiritul nostru de libertate şi de îngăduinţă, în ceea ce priveşte şcoalele bulgăreşti din Dobrogea de sud, e cu atât mai de remarcat cu cât în Bulgaria

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

s-au închis toate şcoalele româneşti, rămânând ca şcoală românească – (pentru a masca evident) – numai şcoala din Sofia, care şi aceea întâmpină multe dificultăţi în funcţionarea ei.

Populaţia românească după marginea Dunării atinge de pe statisticile oficiale bulgăreşti aproape 100.000 şi cu toate acestea această populaţie nu are nici o şcoală românească şi nici în şcoalele bulgăreşti nu se învaţă nici o oră de limba română.

Bulgarii înşişi, recunoscând că singură România a permis deschiderea în modul cel mai liber a şcoalelor bulgăreşti, suntem de acest „aide-memoire“, care nu corespunde realităţii faptelor.

Ministru, D. Angelescu

Director General, <Şt. D>

▼

Arhiva Ministerului Afacerilor Externe, fond 71, România, 1920 – 1944, vol. 377, p. 377.

155

1924 iulie 24, Bucureşti. Articole cuprinse în Legea învăţământului primar şi normal-primar referitoare la minorităţi.

LEGE
pentru învăţământul primar al statului
(Şcoale de copii mici, şcoale primare, şcoale şi cursuri de adulţi, şcoalele şi clasele speciale pentru copii debili şi anormali educabili)
şi
învăţământul normal-primar

Titlul I

Învăţământul primar
Secţiunea I
Cap. I
Dispoziţiuni generale

Art. 1 – Învăţământul primar formează primul grad al învăţământului.

El cuprinde:
1. Şcoala de copii mici (grădiniţe de copii);
2. Şcoala primară;
3. Şcoalele şi cursurile de adulţi;
4. Şcoalele şi clasele speciale pentru copii debili şi anormali educabili.

Art. 2 – Învăţământul primar se predă:
În şcoalele statului (şcoale publice);

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

În şcoalele sau institutele particulare autorizate de stat şi în familie, conform Legii învăţământului particular.

Art. 3 – Şcoalele primare publice sunt nu numai acelea înfiinţate în conformitate cu această lege de către stat, ci şi acelea înfiinţate de către comune sau judeţe, cu autorizarea Ministerului Instrucţiunii, prin care se va face numirea şi plata personalului didactic.

Art. 4 – Îndrumarea şi supravegherea generală a învăţământului primar sunt în sarcina statului, care le exercită prin Ministerul Instrucţiunii.

Nici o şcoală nu se poate înfiinţa fără autorizarea Ministerului Instrucţiunii şi fără a se conforma cu dispoziţiunile legii în vigoare.

Ministerul Instrucţiunii întocmeşte regulamentele şi programele de învăţământ ale şcoalelor prevăzute la art. 3 al acestei legi, cercetează şi aprobă regulamentele de conducere şi funcţionare, precum şi programele şcoalelor particulare.

Art. 5 – Învăţământul primar este unitar în tot cuprinsul ţării.

Art. 6 – Învăţământul primar este obligatoriu şi gratuit în condiţiunile prevăzute de această lege.

Părinţii, tutorii şi toţi acei care au sub autoritatea sau îngrijirea lor copii orfani, cetăţeni români, sunt datori să dea copiilor lor instrucţiunea elementară, absolut indispensabilă oricărui cetăţean, cuprinzând programul complet al şcoalei primare, astfel cum e prevăzut în această lege.

Art. 7 – Învăţământul primar în şcoalele statului se predă în limba română.

În comunele cu populaţie de altă limbă decât limba română, Ministerul Instrucţiunii Publice va înfiinţa şcoale primare cu limbă de predare a populaţiei respective, în aceeaşi proporţie ca şi în comunele româneşti. În aceste şcoale studiul limbii române va fi însă obligatoriu în numărul de ore stabilit de regulament.

Art. 8 – Cetăţenii de origine română, care şi-au pierdut limba maternă, sunt datori să-şi instruiască copiii numai la şcoalele publice sau particulare cu limba română de predare.

Art. 9 – În şcoalele primare de orice fel, fie publice, fie particulare, nu se pot introduce alte manuale didactice decât acelea aprobate de Ministerul Instrucţiunii.

Art. 10 – Se socotesc absolvenţi ai învăţământului primar şi se bucură de toate drepturile recunoscute de legi, numai acei elevi care au trecut cu succes programul complet al celor şapte ani ai şcoalei primare, aşa cum e prevăzut în această lege.

Secţiunea II
Cap. II
Obligativitatea învăţământului

A. Dispoziţiuni generale asupra obligativităţii

Art. 11 – Învăţământul primar este obligatoriu pentru copiii tuturor cetăţenilor români.

El este gratuit în şcoalele statului.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Toate actele relative la învăţământul primar sunt scutite de timbru.

. . . .

Titlul II

Învăţământul normal-primar
Cap. XX
Scopul şi organizarea lui

Art. 201 – Programa materiilor de învăţământ a şcoalelor normale va cuprinde: religia şi morala creştină, limba şi literatura română, cunoaşterea folclorului românesc, precum şi mijloacele de cercetare a lui, limba franceză şi, în mod facultativ, o altă limbă străină modernă, acolo unde ministerul va găsi de cuviinţă, istoria românilor şi elementele de istorie universală, dându-se atenţie evenimentelor care sunt în legătură cu istoria naţională, geografia României (cu specială atenţiune pentru geografia economică şi noţiuni de geografie universală şi geografie matematică), matematica (aritmetica, geometria şi noţiuni de algebră şi agrimensură), noţiuni de contabilitate şi comerţ, ştiinţele fizico-chimice şi naturale, noţiuni de agronomie şi anexele ei, cu aplicaţiuni practice, gospodăria şi geniul rural, ştiinţele pedagogice (psihologia, logica, pedagogia, didactica, inclusiv pedologia şi istoria pedologiei) cu legislaţia şcolară şi practica pedagogică, datoriile învăţătorilor, igiena şi medicina populară, noţiuni de drept constituţional şi administrativ şi economie politică, caligrafia şi desenul artistic, muzica vocală, bisericească şi instrumentală, educaţia fizică, lucrul manual şi economia casnică (la şcoalele de fete) şi materiile de învăţământ prevăzute în plus în programa gimnaziului.

În şcoalele normale de învăţătoare pentru copii mici se va avea în vedere mai mult psihologia copilului mic şi puericultura; iar desenului, muzicii, educaţiunii fizice şi lucrului manual li se vor da o deosebită atenţiune în vederea dezvoltării aptitudinilor respective la copii mici.

La lucrul manual se va da o deosebită atenţie pregătirii materialului didactic necesar în şcoala primară sau în şcoala de copii mici.

Învăţământul comercial, agricol şi al lucrului manual se va preda în vederea pregătirii învăţătorilor pentru a putea fi aplicat de ei, în mod practic utilitar, în ultimii trei ani ai şcoalei primare.

În şcoalele normale în care vor fi elevi ai unei minorităţi în proporţie de cel puţin 20%, se va preda pentru aceştia, în mod obligatoriu şi limba maternă în aşa fel ca să poată preda în această limbă, de asemenea, şi religia.

. . . .

Art. 225. Învăţătorii şi institutorii de limbă şi religie mahomedană, care în momentul promulgării acestei legi se vor găsi funcţionând pe lângă şcoalele primare rurale şi urbane publice din Dobrogea şi din Cadrilater, care sunt absolvenţi ai seminarului musulman al statului şi care au o vechime în învăţământ de cel puţin 5 ani, vor putea fi numiţi cu titlu provizoriu pe baza recomandării inspectoratului circumscripţiunii respective, în urma unei inspecţiuni speciale.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Cap. XXIV
Dispoziţiuni tranzitorii

. . . .

Art. 228 – Învăţătorii minoritari de la şcoalele statului, care au reuşit în anul 1923 la examenul de limbă română, nu vor mai trece un alt examen. Dacă însă, la inspecţiunile ce li se vor face, se va constata că ei nu au cunoştinţe suficiente pentru predarea limbii române, a istoriei românilor, a geografiei României şi a instrucţiei civice în limba română, ei vor fi trimişi la cursurile şi examenele prevăzute la Art. 156.

. . . .

Vice-preşedinte, N. Simionescu
(L.S.A.D.)

Secretar,
Petre P. Gârboviceanu

Vice-preşedinte, Gr. D. Vasiliu
(L.S.S.)

Secretar, Sima Niculescu

Ministrul instrucţiunii,
Dr. C. Anghelescu

Ministrul justiţiei,
G.G. Mârzescu

FERDINAND

Dat în Sinaia, la 24 iulie 1924

▼
„Monitorul Oficial", nr. 161, 26 iulie 1924, p. 8602-8629.

156

1924 august 5, Galaţi. Cerere adresată de preşedintele Comunităţii Eline din Galaţi către Tribunalul judeţului Covurlui conţinând informaţii despre istoricul, proprietăţile, scopurile culturale, religioase şi de binefacere, membrii consiliului de administraţie.

Domnule Grefier,

Subsemnatul, Ilie Latufis, proprietar din Galaţi, str. Domnească nr..., în calitate de preşedinte al Comunităţii Eline din Galaţi, conformându-mă disp. Art. 2 din Legea pentru persoanele juridice din 6 februarie 1924, am onoarea a vă comunica titlurile pe temeiul cărora Comunitatea Elină din Galaţi a dobândit personalitatea juridică şi actele constitutive, împreună cu informaţiile cerute prin regulamentul acestei Legi din 19 aprilie 1924, rugându-vă să binevoiţi a dispune înscrierea organizaţiunii şi aşezământului Comunităţii Eline din Galaţi, în registrul persoanelor juridice.

Comunitatea Elină din Galaţi fiinţează ca persoană juridică, în oraşul Galaţi, încă de sub imperiul Codului civil – Calimach – al Moldovei, fiind constituită pentru scopuri culturale şi formată din cetăţeni ai Greciei, cu domiciliul în România.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Această comunitate a fost recunoscută ca persoană juridică şi de Înalta Curte de Casaţie, în secţiuni unite prin Deciziunea nr. 20 din anul 1897 şi prin Decizia civilă a Curţii de Apel din Bucureşti S. a II-a cu nr. 19 din 19 februarie 1899.

Personalitatea morală şi juridică a Comunităţii Eline din Galaţi a fost consacrată şi recunoscută, în mod definitiv, prin Legea din 5 ianuarie 1901, lege prin care s-a votat Convenţia dintre România şi Grecia, împreună cu protocolul prin care Comunitatea Bisericii „Schimbarea la faţă" – Metamorphisis – din Galaţi, strada Domnească, a fost împuternicită să funcţioneze şi în viitor, împreună cu şcoalele ce depind de Biserica Comunităţii Eline din Galaţi, posedând următoarele imobile:

1) Un imobil urban, clădit chiar pe terenul bisericii (strada Foti nr. 2) şi servind de Şcoală de băieţi, cu toate clădirile aflate pe el;

2) Un alt imobil (strada Foti nr. 8) şi servind de Şcoală de Fete;

3) Un mare imobil clădit în strada Domnească nr. 60;

4) O casă situată în strada Beldiman, aşa cum se vede publicată în Codul General „Hamangiu", vol. III, pag. 2247.

Sediul comunităţii este chiar la Biserica Elină din Galaţi, iar numele persoanelor care compun Consiliul de Administraţie este prevăzut în anexatele statute.

În ceea ce priveşte activitatea acestei persoane juridice, de la înfiinţare şi până azi, ea se poate rezuma în scopuri exclusiv culturale, având de obiect, în prim loc, întreţinerea bisericii şi a şcolilor eline din Galaţi, cum şi personalului respectiv şi, în al doilea loc, ajutorarea conaţionalilor elini lipsiţi de mijloace şi întrucât cu veniturile ce se adună de la aceste imobile nu se pot susţine cheltuielile necesare, surplusul se acoperă, întotdeauna, prin ofrandele noastre benevole.

Anexăm şi un statut, rugându-vă să-mi eliberaţi cuvenita atestare.

Cu distinsă stimă,
ss/F.C. Latouphis
Preşedintele Com. Eline,
L.S. – ss. Indescifrabil

Redactat şi contrasemnat,
Avocat – ss. Indescifrabil

P. S. Persoanele ce compun Consiliul de Administraţie sunt următoarele:

1) Preşedinte, Ilie Latufis, proprietar, str. Domnească 158;
2) V. Preşedinte, C. Pappalas comerc. str. Victor Macri;
3) Membri, Dr. D. Pappadatos, str. Foti;
4) C. Loizo, comerciant, str. Cuza Vodă;
5) G. Varnaţi, armator, str. Lascăr Catargiu;
6) Crustali Pantazi, comerciant, str. Tecuci;
7) Gh. Mantzoros, proprietar, str. Domnească;
8), Stamos Lagontis, comerciant, str. Armeană, şi
9) Casier, Costi Carambi, comerciant, str. Lascăr Catargi.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

<Rezoluţie:>
Pr. 5 august 1924
Se va transcrie în registru special conf. <conform> Art. 2 al. 2 din legea persoanelor juridice.

Grefier – ss. Indescifrabil

▼
Arhivele Statului Galaţi, fond Tribunalul judeţului Covurlui, Secţia I, dosar 654 / 1924, f. 1.

157

1924 august 12, Sf. Gheorghe. Sentinţă a Tribunalului Sfântul Gheorghe la cererea Fundaţiei Muzeului Naţional Secuiesc pentru înscrierea în registrul special ca persoană juridică.

Tribunalul Sf. Gheorghe

Nr. 1555 – 1924/2
Cererea Fundaţiunii Muzeului Naţional Săcuiesc Sf. Gheorghe, pentru înscrierea în registrul special al persoanelor juridice.

INCHEIERE

Tribunalul admite această cerere şi ordonă ca Fundaţiunea Muzeul Naţional Săcuiesc Sf. Gheorghe ca persoană juridică pe baza Art. 2. alin III, din legea pentru persoanele juridice să fie introdusă în registrul special al persoanelor juridice, încunoştiinţând despre aceasta cu decisul actual:
1. Ministerul de Justiţie Bucureşti;
2. Ministerul de Instrucţie adică Ministerul Cultelor şi Artelor şi
3. Direcţiunea persoanei juridice solicitatoare.

Cu înscrierea fundaţiunii în registrul persoanelor juridice în baza art. susamintit însărcinează pe grefa tribunalului.

MOTIVARE:

Considerând că asociaţiunea solicitatoare a îndeplinit formalităţile şi cerinţele prevăzute de Art. 2 al legii pentru persoanele juridice, adică prevăzute de Art. 98-99 din regulamentul de aplicare a dispoziţiunilor legii pentru persoanele juridice în termen legal.

Considerând că asociaţiunea aceasta a dobândit deja personalitatea juridică pe baza autorizaţiei cu Nr. 452/1882 Ministerului de Interne unguresc datat de 4 ianuarie 1882 şi pe baza ordinului cu Nr. 17862/1916 Ministerului maghiar al Cultelor.

Considerând că asociaţiunea aceasta este fără scop lucrativ şi patrimonial creată şi organizată de particulari şi, în fine, considerând că

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

statutele, actele constitutive, compunerea organelor de direcţiune şi administraţie şi celelalte condiţii nu contravin la dispoziţiunile legii pentru persoanele juridice, de aceea a trebuit admisă cererea şi ordonată înscrierea persoanei juridice.

Sf. Gheorghe, 12 august 1924

Referent,
Dr. C. Zakarias

L.S. Pentru conformitate:
exp.
A. Kováts m.p.

▼
Arhivele Statului Covasna, fond Tribunalul Trei Scaune, dosar 1555 / 1924, f. 12.

158

1924 octombrie 2, Rădăuţi. Raport al Poliţiei oraşului Rădăuţi către Prefectura judeţului referitor la întrunirea publică evreiască, ţinută la Casa Germană pe 26 iulie 1924 şi tulburările produse cu această ocazie.

România. Ministerul de Interne. Direcţia Poliţiei şi Siguranţei Generale. Poliţia oraşului Rădăuţi. Nr. 5900, 1924 octombrie 2.

Domniei sale, domnului prefect al judeţului Rădăuţi, confidenţial.

Domnule Prefect,

Odată cu înapoierea ordinului dumneavoastră nr. 14118/1924 am onoarea a vă raporta următoarele relaţiuni cu privire la incidentul petrecut în ziua de 26 iulie a.c., cu ocazia întrunirii evreieşti, ţinută în sala Casei Germane din localitate, sub conducerea socialistului Schaffer a Resi recte Dankner, şeful organizaţiunei socialiste din acest oraş şi anume:

Cunoscut vi-e dvs. personal, că în ziua de 26 iulie a.c., în urma autorizaţiunei aprobată de dvs. a avut loc o întrunire publică evreiască, în sala Casei Germane din localitate, sub preşedinţia socialistului Schaffer Isac a Resi recte Dankner din acest oraş, la care a luat parte şi dl.dr. Kissman, delegat din partea Partidului Social-Democrat din Cernăuţi.

Conform ordinului dumneavoastră, au fost delegaţi ca asistenţi la acea întrunire: domnul dr. Andrei Dellanof din partea prefecturei locale şi agentul special de siguranţă Zigmund Slubiacoski din partea Serviciului Special de Siguranţă Rădăuţi.

Totodată, au fost trimişi din partea acestui oficiu sergenţii de oraş, Andrişoaie Dumitru şi Zlotariu Vartolomei, pentru menţinerea ordinei în afară de local.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

La întrunire au luat parte circa 6000-7000[1] evrei, având ca subiect al discuţiei „Legea noului învăţământ şi atitudinea parlamentarilor evrei".

Primul vorbitor a fost domnul dr. Kissman care, în termeni vii, spunea participanţilor că evreii în Ţara Românească sunt înjosiţi cu şcolile evreieşti, fiindcă actualul guvern nu dă voie să se înveţe limba ebraică în şcoli, contrariu înţelegerilor tratatului de pace, în urma războiului mondial, citând în acelaşi timp pe Austria şi alte ţări, unde în şcoli e liber de a se învăţa orice limbă.

A mai arătat că, în Vechiul Regat sunt milioane de ţărani, printre care şi evrei, ce nu ştiu carte şi aceasta numai din cauza stăpânirii boiereşti, comparând aceasta cu ţăranii din Basarabia sub fosta stăpânire rusă şi ţăranii din Bucovina sub fosta stăpânire austriacă, exceptând pe ţărănimea transilvăneană de sub stăpânirea maghiară.

Odată cu aceasta, numitul îndrumă pe întreaga evreime de a ţine întruniri în toată Ţara Românească, spre a impune guvernului să le facă şcoli evreieşti pentru ca evreii să poată învăţa limba lor, să nu-şi piardă religia şi să fie mândri şi liberi în Ţara Românească.

În timpul acestei discuţii au intrat în sală studentul Marcu Cristofor şi dl Gavril Marţincu, ambii din acest oraş, care, în mod paşnic, ascultau pe vorbitor. La apariţia sus-numiţilor în sală, a sărit de la tribună preşedintele adunării numit Schaffer Isac a Resi recte Dankner, şeful organizaţiei socialiste din localitate, care a somat pe aceştia să părăsească sala, spunând că întrunirea e numai evreiască şi că românii nu au ce căuta la acea întrunire. Faţă de aceasta, numiţii Marcu Cristofor şi Gavril Marţincu au refuzat să iasă din sală, invocând motivul că e o întrunire publică.

La acest răspuns numitul Schaffer a încercat să-i scoată pe aceştia cu sila din sală, în care timp, prin insistenţa sa a agitat spiritele evreilor participanţi la adunare, când cea mai mare parte s-au năpustit asupra numiţilor Marcu Cristofor şi Gavril Marţincu lovindu-i şi scoţându-i cu forţa din sală.

Cum prin diferite împrejurări se aflau pe acolo şi locuitorii Constantin Colibaba, Ion Cojocaru, Ambrosie Jitaru şi Gheorghe al lui Vasile Hulubaş, toţi din acest oraş, aceştia au sărit să scape din mâinile evreilor pe numiţii Marcu Cristofor şi Gavril Marţincu, însă şi aceştia au fost de asemeni bătuţi, în care timp a fost destul de serios lovit şi sergentul de oraş Andrişoaie Dumitru care se afla la faţa locului, trimis din ordinul nostru, şi care a intervenit să aplaneze incidentul ce lua proporţii.

Fiind anunţaţi de cele ce se petreceau la Casa Germană, ne-am transportat de îndată la faţa locului, însoţit de ajutoarele necesare unde, în urma măsurilor luate de noi, am putut aplana conflictul şi menţine ordinea, însă cu această ocazie au mai fost loviţi de către agitatori sergenţii de oraş Meriuţă Ignat, Baumgartner Silvestru şi Bordianu Ilie. În acelaşi timp s-a dizolvat şi întrunirea ce a avut loc.

Procedând apoi la facerea cuvenitelor cercetări, s-a putut stabili vinovăţia numiţilor Schaffer Isac a Resi recte Dankner, Reicher Iacob şi Israel Leib Hörer, toţi din acest oraş, în contra cărora s-a dresat de noi acte de

1 cifră probabil greşită.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

darea numiţilor în judecată, care acte s-au înaintat judecătoriei locale cu adresa noastră nr. 4620 din 31 iulie a.c., afacerea fiind în curs de instrucţie.

L.S. Ministerul de Interne. Poliţia oraşului Rădăuţi
Poliţai, G. Juncu

▼
Arhivele Statului Suceava, fond Prefectura judeţului Rădăuţi, dosar 6/1924, f. 5-6.

159

1924 octombrie 21, Galaţi. Actul constitutiv al Societăţii „Iubirea Fraternă“ a comercianţilor israeliţi din Galaţi.

25 iulie 1924
Văzut – Jude – ss/indescifrabil

ACT CONSTITUTIV,

Subscrişii:

Avram Levensohn, S.Edelstein, Natan Tipches, H.S. Schwartz, Saul Sanbrand, Moritz Weissman, O.I. Abramovici, Aron Buholtz, Uşer Tenembaum, Isac Iancovici, Heitich Hellman, M.A. Cohn, Filip Lăzărescu, Leon Ianovici, H. Lilienfeld, Iancu Fiterman, Haim Aronovici, S. Rosensthain, Froim Ianculovici, B.M. Schwartz, Daniel Pincovici, B. Srulovici şi Berişh Helman, toţi din Galaţi, declarăm că înfiinţăm o Societate filantropică, care va avea sediul în Galaţi, str. Spătar nr. 2.

Această societate se va numi : „IUBIREA FRATERNĂ“ a comercianţilor israeliţi.

Scopul societăţii este ideal şi pur filantropic şi anume:

a) A păstra şi întreţine între membri o adevărată unire frăţească şi amiciţie sinceră şi reciprocă.

b) A-şi da ajutor moral şi material reciproc la orice ocaziuni.

c) A ajuta pe membrii societăţii în cazuri de boală sau de nevoie.

Patrimoniul societăţii este format din:

1) Imobilul situat în Galaţi str. Spătar nr. 2, donat Societăţii de d-nii A. Levensohn, S. Edelstein, Nathan Tipches, Max Rosentzvei, Uşer Tenembaum, M. Hupşer şi I. Blumenfeld.

2) Suma de 50000 (cincizeci mii) lei în numerar strânsă până astăzi.

3) Din veniturile societăţii care se produc astfel:

a) Taxa de înscriere în societate . . . . lei 20
b) Cotizaţiuni lunare care nu pot fi mai mici de . . . . lei 5
c) La ocaziuni de logodne sau naşteri . . . . lei 10
d) La ocaziuni de nunţi . . . . lei 20

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

e) La construire sau cumpărarea unui imobil propriu . . . . lei 50

f) Întreprinderi şi reprezentaţiuni artistice în folosul societăţii . . . .

g) Interesele capitalului societar.

h) Contribuţiuni pentru cheltuielile de administraţie.

i) Ofrande benevole.

Membrii societăţii sunt toţi cei care au participat la adunarea generală şi au semnat procesul verbal din 30 mai 1924.

Membrii noi se vor primi în condiţiunile fixate prin statut.

Drepturile şi obligaţiunile membrilor, conducerea şi administraţia societăţii, modul cum se vor convoca adunările generale şi cum se alege comitetul diriguitor sunt cele anume prevăzute în statute.

Durata societăţii este nelimitată.

Statutele societăţii sunt cele ce se vor aproba de către adunarea generală şi care se vor autentifica de tribunal, odată cu prezentul act constitutiv, prin comisiunea ce se va prevedea anume în procesul verbal al şedinţei adunării generale, convocată pentru ziua de 30 mai 1924.

Urmează douăzeci şi trei semnături indescifrabile.

Redactor şi atest identitatea părţilor,

Avocat – ss. Indescifrabil

▼

Arhivele Statului Galaţi, fond Tribunalul Jud. Covurlui, Secţia I, dosar 668/1924, f. 2.

160

1924 octombrie 29. Memoriu de răspuns privind chestiunile ridicate de avocatul Basil Dutczak potrivit cărora legea română asupra naţionalităţilor contravine Tratatul Minorităţilor încheiat de România cu principalele Puteri Aliate şi Asociate.

Domnule Secretar General,

Am onoarea a vă confirma primirea memoriului ce v-a trimis d-nul doctor Basil Dutczak, avocat în Cernăuţi (Provincia Bucovina), România.

În acest memoriu, d-nul Dutczak susţine că noua lege asupra naţionalităţei din 23 februarie 1924, ar fi în contrazicere cu Art. 3 din Tratatul de la 9 decembrie 1919 – încheiat de România cu principalele Puteri Aliate şi Asociate, cu privire la protecţiunea minorităţilor, şi care zice:

„Sub rezerva tratatelor mai jos menţionate, România recunoaşte ca supuşi (ressortissants) români, deplin drept şi fără o altă formalitate, pe oricare persoană domiciliată, la data intrării în vigoare a prezentului tratat, pe vreun teritoriu făcând parte din România, inclusiv teritoriile alipite ei prin tratatele de pace cu Austria şi cu Ungaria sau teritoriile ce i s-ar putea transfera ulterior, afară numai dacă la acea dată zisa persoană s-ar putea prevala de o naţionalitate alta decât naţionalitatea austriacă sau ungară".

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Acest Tratat intrând în vigoare pentru România în ziua de 26 septembrie 1920, d-nul Dutczak trage concluzia că persoanele „domiciliate“ până la acea dată în teritoriile cedate României dobândesc deplin drept naţionalitatea română. Contrazicerea ar consista în aceea că Art. 56, al. 1, din lege, declară cetăţeni români nu pe toţi locuitorii care s-ar găsi „domiciliaţi“ la această dată, ci numai pe acei care-şi vor fi găsit posedând „indigenatul“ la data de 18 noiembrie/1 decembrie 1918. Prin urmare, o îndoită restricţiune de condiţiuni (indigenatul în loc de domiciliul) şi de data 1 decembrie 1918 (în loc de septembrie 1920), care ar exclude de la beneficiul naţionalităţei române toţi supuşii austriaci care ar fi dobândit indigenatul în teritoriile cedate (în speţă, în Bucovina) între 1 decembrie 1918 şi 26 septembrie 1920, data intrărei în vigoare a Tratatului Minorităţilor, s-a creat astfel o categorie de persoane fără patrie (heimatlos). D-sa cere intervenţiunea Societăţei Naţiunilor pentru aplicarea Tratatului Minorităţilor, care a fost călcat de România prin noua lege asupra naţionalităţei.

Examinând cu toată atenţiunea îndoita restricţiune de care se plânge d-nul Dutczak, atât faţă de textele tratatelor cât şi principiile legilor în vigoare în momentul tratatelor în ţările desmembrate, se constată desăvârşita ei netemeinicie.

1. În ce priveşte substituirea condiţiunei „indigenatului“ prin aceea a „domiciliului“.

a) Tratatul Minorităţilor n-a abrogat nici una din condiţiunile prin care se face transferul de naţionalitate prin Tratatul de la St. Germain (Austria) şi prin Tratatul de la Trianon (Ungaria).

Ambele aceste tratate cer condiţiunea „indigenatului“ şi nu a „domiciliului“ (a se vedea textul în chestiune).

Şi Tratatul Minorităţilor începe Art. 3 prin respectul acelor dispoziţiuni căci zice „sub rezerva tratatelor de mai jos ...“, adică tocmai a Tratatelor de la St. Germain şi Trianon. Prin urmare a înţeles să le lase intacte.

S-ar putea susţine de Dutczak că argumentul în favoarea tezei sale s-ar putea trage din cuvintele Tratatului Minorităţilor: „inclusiv teritoriile alipite şi prin tratatele de pace cu Austria şi Ungaria“, dar care rămân fără nici un înţeles faţă de rezerva cu care începe Art. 3.

În cazul cel mai favorabil d-nului Dutczak este o antinomie, o contrazicere flagrantă în acelaşi text şi în două rânduri de tratate, care în nici un caz nu pot fi interpretate în defavoarea noastră. Pentru ceea ce priveşte transferul naţionalităţei austriace şi ungare sunt tratatele de mai sus care reglează chestiunea şi tratatul minorităţilor semnat numai de şase puteri nu poate modifica tratatele semnate de 19 state.

D-nul Dutczak scapă, probabil, din vedere că Art. 3, din Tratatul Minorităţilor prevede că nu se va aplica decât „sub rezerva tratatelor de mai jos menţionate“, adică sub rezerva dispoziţiunilor din Tratatul de la St. Germain.

Ori acest tratat nu vorbeşte decât de persoane, care au indigenatul în teritorii cedate României, excluzând deci pe cei domiciliaţi.

Cum există contrazicere între un tratat general (St. Germain) şi unul special (al minorităţilor), evident că tratatul general se aplică, mai ales când tratatul special o spune aceasta în mod expres.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Dar mai este şi un alt motiv. Tratatul general reglementează condiţia locuitorilor teritoriilor transferate, pe când cel special nu face decât să-l explice, fără a-l putea însă modifica.

E explicabil că Tratatul Minorităţilor vorbeşte de „persoane domiciliate“, căci el se referă la toate tratatele în general. Ori fiecare tratat în parte prevede criterii diferite pentru schimbarea naţionalităţei: unele cer domiciliul ca element determinant, altele indigenatul, altele originea etc.

Aceasta cu privire la condiţia persoanelor, care beneficiază de schimbul de naţionalitate.

În ceea ce priveşte data la care are loc schimbul de naţionalitate, Tratatul Minorităţilor (Art. 3) prevede data intrărei în vigoare a acelui tratat (26 septembrie 1920), pe când Tratatul de la St. Germain (Art. 70) nu prevede nici o dată precisă.

Şi în acest caz, Tratatul Minorităţilor mergând mai departe decât tratatul general vom aplica pe acesta din urmă.

Din aceste motive, Art. 3 din Tratatul Minorităţilor, invocat de dl. Dutczak, nu poate fi aplicat în speţă şi urmează să aplicăm Art. 70 din Tratatul St. Germain ori de câte ori va trebui să determinăm condiţiile în care s-a făcut schimbul de naţionalitate a locuitorilor din teritoriile transferate.

b) Mai întâi, cu ştiinţă, d-nul Dutczak face o confuziune între termenii „domiciliu“ şi „indigenat“, care sunt noţiuni deosebite.

După legile austriace o persoană putea să aibă indigenatul în comuna în care rezidează sau putea să aibă indigenatul într-o comună şi să locuiască în alta.

Indigenatul era de fapt o încetăţenire pe care o dobândea cineva într-o comună determinată, îndeplinind anumite condiţiuni, chiar dacă acel individ nu era domiciliat în acea comună (a se vedea legea austriacă din 3 decembrie 1863 şi amendamentul din 5 decembrie 1896, Reichsgesetzblatt No. 105 şi 292).

Prin urmare, după legile austriace, singur indigenatul conferea unei persoane naţionalitatea austriacă, pe când domiciliul nu conferea nici un drept.

Când România şi-a alipit, la 1 Decembrie 1918, Bucovina, în urma votului Adunării Naţionale a acelei provincii, care a hotărât revenirea la patria mamă, – decretul de anexiune prevedea că vor dobândi cetăţenia română toţi locuitorii Bucovinei care până la acea dată fuseseră supuşi austrieci. Ori, pentru a fi supus austriac trebuia să ai indigenatul în Bucovina sau în celelalte teritorii cedate.

Prin urmare, la 1 Decembrie 1918, Bucovina şi celelalte teritorii au trecut efectiv sub suveranitatea română, au devenit deci teritorii româneşti. În această privinţă nu poate fi nici o îndoială. Doctrina şi jurisprudenţa din mai toate statele este în acest sens.

Aceasta era situaţiunea de fapt când au intrat în vigoare în România, la 26 septembrie 1920, Tratatul de Pace cu Austria de la St. Germain, precum şi Tratatul Minorităţilor.

Tratatul de la St. Germain prevede în Art. 70 că:

„Orice persoană având indigenatul (pertinenza) pe un teritoriu făcând parte anterior din teritoriile fostei monarhii austro-ungare, va dobândi

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

deplin drept şi excluderea naţionalităţii austriace, naţionalitatea statului ce exercită suveranitatea asupra zisului teritoriu".

Acest articol vorbeşte de „indigenat", deci exclude pe simplii originari sau pe cei domiciliaţi. El confirmă o stare de fapt existentă, adică recunoaşte dobândirea naţionalităţei române de către toate persoanele având indigenatul austriac pe un teritoriu transferat României, fără a fixa o anumită dată de la care acest schimb de naţionalitate are loc. Nefixând deci o dată precisă, tratatul a lăsat să se înţeleagă că starea de fapt va trebui luată în consideraţiune şi că schimbul de naţionalitate s-a operat în condiţiunile determinate prin decretul de anexiune în momentul alipirei Bucovinei şi celorlalte teritorii austriace adică la data de 1 Decembrie 1918.

Bazat pe aceste consideraţiuni, legiuitorul român a înscris în noua lege privitoare la dobândirea naţionalităţii române această dată de 1 Decembrie 1918, de la care toţi foştii supuşi austriaci au dobândit deplin drept naţionalitatea română.

Prin urmare, nu există nici o contrazicere între Art. 70 din Tratatul de la St. Germain şi Art. 56 al. 1 din legea română asupra naţionalităţei din 23 februarie 1924.

Dar d-nul Dutczak nu vorbeşte nimic de Tratatul de la St. Germain ci numai de cel al minorităţilor, care, după părerea sa, ar fi în contrazicere cu legea română asupra naţionalităţei.

Art. 3 din Tratatul minorităţilor vorbeşte într-adevăr de „persoane domiciliate", în teritoriile anexate României la data intrării în vigoare a acestui tratat (26 septembrie 1920), care ar dobândi deplin drept naţionalitatea română.

Nu se putea pune o condiţie care să dea domiciliului efecte juridice pe care nu le dădea legile în vigoare în statele desmembrate. Domiciliul în ţările germane nu are efecte asupra naţionalităţei. După cum în Vechiul Regat (căci Art. 3 ar putea viza şi Vechiul Regat) nu se poate conferi naţionalitatea pe baza „domiciliului" fără îndeplinirea altor condiţiuni cerute de legea naţionalităţei, tot aşa nu se poate cere pentru provinciile alipite supuse după legile austriace şi ungare, având originea şi erau domiciliate nu implică dobândirea naţionalităţei.

2. În ceea ce priveşte data, substituirea datei, se pune întrebarea: ce devin persoanele din teritoriile cedate României care au dobândit indigenatul după data anexiunei acelor teritorii (1 Decembrie 1918)?

Mai întâi e foarte puţin probabil că sunt persoane ce ar fi dobândit indigenatul în teritoriile cedate după data de mai sus. Dar chiar dacă ar fi cazul, aceste persoane n-au putut dobândi decât cetăţenia română în conformitate cu legile în vigoare. În adevăr, după alipirea Bucovinei şi a celorlalte teritorii austriace la România, Guvernul român a aplicat mai departe în acele provincii legile austriace, cărora li s-au dat tărie de către puterea suverană de legi române.

Aşadar orice persoană, care a dobândit indigenatul în acele teritorii după alipire, n-a putut să dobândească decât încetăţenirea română, iar nicidecum indigenatul austriac, cum se pare că crede d-nul Dutczak. Şi aceasta cu atât mai mult cu cât noua lege română asupra naţionalităţei prevede prin Art. 54 că se abrogă paragraf. 28-38 inclusiv din codul civil din Bucovina. Prin urmare, până la 23 februarie 1924, se putea dobândi

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

încă indigenatul în Bucovina în conformitate cu legile în vigoare până atunci, însă acest indigenat era o încetăţenire română.

Data de 1 Decembrie 1918 din noua lege asupra naţionalităţei înseamnă deci data trecerei de fapt a teritoriilor austriace şi ungare sub suveranitatea statului român. De la această dată nu ungurii şi austriecii, ci Guvernul român a conferit naţionalitatea. Nu există nici un prejudiciu pentru nimeni. D-nul Dutczak nu poate dovedi că s-a cerut după această dată naţionalitatea română şi că ea ar fi fost refuzată celor care ar fi îndeplinit condiţiunile cerute de tratat.

Conflictele ce ar surveni între state sunt supuse unei anumite Comisiuni şi Societăţei Naţiunilor. Ce stat reclamă? Naţionalitatea cărui locuitor e în discuţie pentru a se putea decide conform convenţiunilor în vigoare între state (a se vedea convenţia de la Roma asupra naţionalităţei din 6 aprilie 1922).

De altfel, pentru diferite plângeri în chestiune de naţionalitate, noua lege asupra naţionalităţei prevede anumite organe, cărora cel exclus de la naţionalitatea română va putea să se adreseze, spre a i se face dreptate (Art. 65). Acestor instanţe urmează deci să se adreseze în această materie orice persoană care se găseşte în teritoriile transferate României.

Naţionalitatea, fiind un contract liber consimţit între un stat şi un individ, după cum nu i se poate impune unei persoane naţionalitatea unui stat tot aşa nu se poate impune statului să confere unui individ naţionalitatea sa decât în condiţiunile determinate de legea sa internă.

Plângerea d-lui Dutczak e abstractă, e iluzorie, nu se referă la nici un caz concret. Nu sunt plângeri formulate de interesaţi şi chiar dacă atari plângeri ar exista, legea naţionalităţei determină cu preciziune autorităţile instituite ca să le rezolve.

29 octombrie 1924.

▼
Arhiva Ministerului Afacerilor Externe, fond 71, România, 1920-1944, vol. 386, p. 119-125.

161

1924, noiembrie 11, Bucureşti. Circulara Comitetului Executiv al Eparhiei Armene din România către epitropiile bisericilor armene din România, prin care se motivează necesitatea organizării cultului armean prin înfiinţarea Comitetului Executiv al eparhiei şi se ia atitudine împotriva Epitropiei Bisericii Armene din Iaşi, care se opune înfiinţării acestui comitet.

Circulara
Către onor. epitropiile bisericilor
armene din România

Comitetul Executiv al Eparhiei Armene din ţară a luat cunoştinţă, cu mare părere de rău, că Epitropia Bisericii Armene din Iaşi, printr-o circulară adresată celorlalte biserici armene din ţară, caută să împiedice sforţările ce se fac de trei ani încoace pentru organizarea cultului armean în România.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

După cum veţi fi constatat prin zisa circulară, Epitropia Bisericii Armene din Iaşi tinde:

a) Să producă zâzanie în sânul bisericii armene refuzând să recunoască competenţa I.P.S.S. Catoligosului din Ecimiadzin asupra treburilor spirituale ale credincioşilor Bisericii Apostolice Armene, drepturi consacrate în decursul veacurilor, fără de care n-ar putea exista nici biserica armeană şi nici doctrina ei;

b) Să lase în dubiu calitatea de şef al eparhiei a P.S.S. Episcopului Husig, fără a ţine seama că P.S.S. a fost trimis în ţară de către Catoligosul tuturor armenilor, că misiunea sa a fost agreată de Adunarea Delegaţilor Comunităţilor, că epitropiile înşile au solicitat de la Catoligos înălţarea P.S.S. la rangul de episcop şi că, în fine, P.S.S., în calitate de şef religios al Bisericii Armene din România, a fost primit în audienţă de M.S. Regele şi tot în această calitate a participat la serbările încoronării de la Alba Iulia.

c) Să lase în dubiu legalitatea Congresului Delegaţilor Eparhiali la care au participat delegaţii a douăzeci comunităţi şi care s-a întrunit cu asentimentul acordat de Onor. Ministerul Cultelor prin adresa No. 42912 din 30 august 1921, luându-şi hotărârile cu unanimitate şi încheindu-şi lucrările în mijlocul celei mai desăvârşite solidarităţi;

d) Să lase în dubiu dreptul de existenţă al Comitetului Executiv, compus în majoritate din cetăţeni români, care comitet îşi exercită mandatul în limitele legilor şi regulamentelor ţării şi ale cărui demersuri pe lângă guvern sunt întotdeauna primite cu mare solicitudine. Astfel, numai prin intervenţia acestui comitet, Onor. Ministerul Instrucţiei a aprobat programul de studii al şcoalelor armene din România prin decizia cu No. 38698 din 1923;

e) Să tăgăduiască necesitatea unei eparhii armene (care a existat şi în trecutul îndepărtat, dizolvându-se numai din pricina indolenţei unor şefi religioşi) a cărei existenţă nu numai că nu este potrivnică legilor ţării, ci impusă şi garantată prin noul proiect de lege al cultelor din România. Pe lângă aceasta, toate comunităţile armene din ţară şi-au dat asentimentul pentru înfiinţarea acestui comitet, făcând excepţie numai Epitropia din Iaşi;

f) Să înlăture controlul unei formaţiuni superioare recunoscute, menită să pună capăt relei şi nechibzuitei administraţii din unele comunităţi, risipei fără de rost a veniturilor bisericeşti, fraudelor, înstrăinării arbitrare şi ilegale a bunurilor bisericeşti, procedeuri nepermise nici de interesele inviolabile ale bisericii armene şi nici de legile ţării.

Comitetul Executiv Eparhial, precizând punctele de mai sus, se simte dator să mai adauge următoarele:

a) Catoligosul din Ecimiadzin nu este şef suprem religios numai al armenilor din cuprinsul Armeniei actuale, ci şi al tuturor armenilor din lumea întreagă. Catoligosul nu se alege de către clerul şi bisericile din Armenia, ci de către delegaţii clerici şi laici ai bisericilor armene din întreaga lume. El nu este decât un înalt slujbaş fără nici o legătură cu schimbările regimelor politice. Întrupând autoritatea supremă a bisericii noastre, de el depind treburile doctrinare şi spirituale în legătură cu biserica. Aşa fiind, competenţa Catoligosului nu se întinde asupra treburilor administrative ale bisericilor din afară şi, deci, nu se poate susţine că intervine în afacerile interne ale vreunei ţări străine. Dovadă e şi faptul că

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

şefii religioşi, deşi îşi primesc darul şi rangul bisericesc la Ecimiadzin, sunt aleşi ca atare de înseşi eparhiile unde urmează să funcţioneze, în faţa cărora sunt şi răspunzători în ceea ce priveşte îndeplinirea strictă a atribuţiilor lor;

b) Actualul şef al eparhiei, deşi trimis din Ecimiadzin, se bucură de încrederea Adunării Delegaţilor eparhiei. Şi numai în urma dorinţei exprimate de această adunare, Catoligosul i-a acordat rangul episcopal. P.S.S., odată ales ca şef al acestei eparhii, a încetat de a mai avea vreo legătură de ordin administrativ în vreo ţară străină, intrând sub protecţia legilor Ţării Româneşti;

c) Deşi avem un şef religios al eparhiei, supravegherea şi controlul gestiunii epitropiilor revin numai Adunării Delegaţilor Eparhiei, de care depinde însuşi şeful eparhiei în chestiunile administrative. Aceasta în conformitate cu spiritul democratic al bisericii armene. În acelaşi spirit a fost întocmit şi regulamentul eparhiei care prevede instituirea unei atari adunări, din care a emanat şi o autoritate superioară şi anume Comitetul Executiv Eparhial;

d) Instrucţiunile religioase şi administrative formulate acum 80 de ani de Patriarhia din Constantinopole şi impuse bisericilor armene din România şi pe cari se reazimă Epitropia din Iaşi şi-au pierdut de mult raţiunea de a fi, Patriarhia nefiind în măsură de a-şi întinde autoritatea-i spirituală asupra bisericilor armene aflătoare în afară de graniţele Turciei. Şi nu trebuie să trecem cu vederea că instrucţiile în chestiune erau date într-o vreme când România era tributară Turciei;

e) Credinţa religioasă nu formează o piedică ca un cetăţean român, de origine armeană, să fie bun cetăţean, conştient de drepturile şi datoriile sale cetăţeneşti. Istoria comunităţilor armene din România e plină de nume de cetăţeni de origine armeană, cari, păstrându-şi legăturile sufleteşti cu biserica în care s-au născut, au ajuns totuşi, prin meritele lor, la înalte situaţii pe tărâmul politic, militar şi social.

Comitetul Executiv Eparhial face un călduros apel către toţi cei cari ţin la biserică, la demnitatea comunităţilor, la o bună administrare a bunurilor bisericeşti şi la propăşirea şcolilor în cari sute de copii de refugiaţi învaţă să iubească România, să respingă cu indignare acţiunea nefastă şi dizolvantă a Epitropiei din Iaşi şi să ne ofere tot sprijinul lor pentru ca să putem păşi înainte, pe calea progresului şi a iubirii de ţară şi de cult.

Comitetul Executiv al Eparhiei Armene din România

Vicepreşedinte,
S.A. Kehiaian

Preşedinte,
A. Manissalian

Secretar,
A. Baraghian

Casier,
K. Hagi Artin

11 noiembrie 1924

▼

Arhivele Statului Brăila, fond Comunitatea Armeană din Brăila, dosar 10/1924, f. 94-97.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

162

1924 noiembrie 16, Rădăuţi. Raport al prefectului judeţului Rădăuţi către ministrul afacerilor străine, ministrul de stat al Bucovinei, dr. Iancu Nistor, subsecretarul de stat, Gh. Tătărescu, referitor la propaganda antisemită din judeţul Rădăuţi.

România, Prefectura judeţului Rădăuţi. Pres. 16/XI 1924. Nr. 19751 cu ... alegate.

Domnule Ministru,

Cu ocazia serbărilor naţionale din Cernăuţi, dumneavoastră aţi binevoit să-mi cereţi relaţiuni cu privire la propaganda antisemită care, după informaţiunile primite de dumneavoastră, Domnule Ministru, să aibă un centru bine organizat în judeţul Rădăuţi.

Subsemnatul, în baza celor auzite de la dumneavoastră am luat contact cu organele de Poliţie şi Siguranţă din acest judeţ şi în baza celor relatate de aceste organe am onoarea a vă completa[1] raportul meu oral dumneavoastră prin următoarele informaţiuni:

Populaţiunea judeţului Rădăuţi, în covârşitoarea ei majoritate (peste 80%) este ţărănească, caracterul ei blând şi pacinic este bine cunoscut şi un conservatorism, de altfel caracteristic pentru toată ţărănimea, o împiedică şi pe populaţiunea judeţului Rădăuţi de a se deda unei politici şovine şi exagerate în orice direcţie. În această ordine de idei, o propagandă antisemită, fascistă şi teroristă în judeţul Rădăuţi nu poate prinde deloc rădăcină. Nu se poate contesta că centrele antisemite din Iaşi, Cluj etc. îşi trimit emisarii lor şi în judeţul administrat de mine. Aceşti emisari însă nu pot să se încuibe pentru motivele sus-amintite în acest judeţ, mai ales întrucât organele de Poliţie şi Siguranţă îi urmăresc activitatea pe deaproape. În consecinţă nu poate fi vorba de un cuibar de propagandă antisemită în acest judeţ.

Cu toate acestea ţin să accentuez că în sânul populaţiunei din acest judeţ s-a născut o mişcare puternică care în fine loveşte în mod simţitor interesele evreieşti fără a avea însă caracterul de antisemitism fascist sau terorist. Mişcarea aceasta se poate caracteriza numai ca o redeşteptare a populaţiunei ţărăneşti pe terenul economic şi moral tinzând, prin o evoluţie pacinică şi ţinută în cadrele civilizaţiei să revendice drepturile economice ale poporului băştinaş, care drepturi şi-au pierdut faţă de elementele străine de rasă care conlocuiesc pe acest teritoriu.

Această mişcare se centralizează în aşa numitele „Trezvii“ care se prezintă ca societăţi pentru combaterea alcoolului, creşterea şi educaţia populaţiunei rurale spre compătare[2] şi îndrumarea lor spre meserii de comerţ.

---

1 aşa în textul original.
2 aşa în textul original.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Cum însă alcoolismul, cu toate urmările lui dezastruoase, mai ales în judeţul Rădăuţi este reprezentat şi protejat prin cârciumele ale căror patroni sunt aproape numai evrei, această mişcare antialcoolică se prezintă în primul rând ca un antisemitism economic. Programul lor, societăţile de „Trezvii“, care se află într-un număr destul de considerabil în judeţul Rădăuţi, îl desfăşoară în mod pacinic şi în conformitate cu legile, omiţând orice propagandă nepermisă sau acte de teror<ism>. Unica propagandă ce o fac aceste societăţi este luminarea populaţiunei asupra urmărilor dezastruoase ale alcoolului, sfătuindu-i să boicoteze crâşmele fără deosebire, fie ele proprietatea evreilor sau creştinilor. Eu personal m-am convins despre imensul folos ce-l aduc aceste societăţi alcătuite din cele mai bune elemente, din tinerimea satelor şi i-am dat tot concursul meu moral şi material întru ajungerea scopului ce ş-a propus.

Faţă de cele expuse mai sus, ţin că aceste societăţi care urmăresc, alături de bănci populare şi cooperative săteşti, emanciparea economică a populaţiunei rurale prin mijloace pacinice şi legale nu pot fi considerate ca centre de antisemitism, cărora de altfel nici eu nu le-aş da concursul meu.

Subsemnatul, luând acu aproape un an în primire conducerea administrativă a judeţului Rădăuţi, am găsit că alcoolismul în aceste părţi ia dimensiuni înspăimântătoare şi ameninţă populaţiunea acestui judeţ cu ruinul material, fizic şi moral. Am luat imediat cele mai drastice măsuri pentru combaterea acestui flagel – ordonând închiderea crâşmelor în zilele de duminici şi sărbători, închizând toate crâşmele în ziua de târg la orele 16, etc. Cu toate aceste măsuri direct draconice am îmbunătăţit starea lucrurilor în mod foarte modest, întrucât nu dispunem de un aparat executiv destul de mare pentru a putea supraveghea îndeplinirea întocmai a ordinelor date de mine. Şi atunci, înfiinţarea „Trezviilor“ de prin satele judeţului meu, încurajată prin atitudinea mea energică în contra alcoolismului mi-a adus un mare concurs în lupta mea în contra viciului semnalat.

Prin propagandă continuă antialcoolică, prin controlul exact al cârciumelor, mai ales în ce priveşte orele de închidere, aceste societăţi în curs de cinci luni de când funcţionează în judeţul meu, au realizat succese îmbucurătoare şi destul de simţitoare şi nu exagerez dacă declar că tocmai aceste societăţi de „Trezvii“ sunt fala judeţului administrat de mine.

Rezumând deci cele expuse mai sus, trebuie să declar că în judeţul Rădăuţi antisemitismul fascist şi terorist n-a prins deloc rădăcină, nu-şi are nici un centru în acest judeţ şi că activitatea societăţilor de „Trezvii“ din acest judeţ poate fi considerată numai de persoane interesate ca o manifestare a antisemitismului şi ca dăunătoare intereselor statului.

Raportându-vă cele de mai sus, cu onoare vă rog, Domnule Ministru, să binevoiţi a primi asigurările distinsei mele consideraţiuni.

1. Domniei sale, domnului ministru al afacerilor străine

2. Domniei sale, domnului ministru de stat al Bucovinei, dr. Iancu Nistor.

3. Domniei sale, domnului subsecretar de stat pe lângă departamentul de interne, G. Tătărescu.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

ad. 2-3.

Pe o copie a raportului

Am onoare să vă transmit o copie de pe raportul făcut d-lui ministru de externe cu rugămintea să binevoiţi a-l lua la cunoştinţă.

Primiţi, vă rog, Domnule Ministru, asigurările distinsei mele stime şi consideraţiuni.

R<ă>d<ău>ţi, 16.XI.1924

▼

Arhivele Statului Suceava, fond Prefectura jud. Rădăuţi, dosar 36/1924, p. 62-64.

163

1924 noiembrie 18, Timişoara. Adresă şi chestionar cuprinzând întreprinderile şi conducătorii acestora, înaintate de către Asociaţia Fabricanţilor din Banat, Uniunii Generale a Industriaşilor din România.

Către

Uniunea Generală a Industriaşilor din România

Bucureşti

La adresa d-voastră din 12 noiembrie a.c. cu No. 2021 avem onoarea a vă trimite aici alăturat chestionarul trimis de d- voastră completându-l cu datele referitoare.

Cu deosebită stimă:
Timişoara, la 18 noiembrie 1924
Asociaţia Fabricanţilor din Banat.

Secretar, Preşedinte,

Chestionar

Numele industriaşului	Intreprinderea al cărei conducător este	Adresa la care să trimită corespondenţa
Ernst Klein	Director la Industria „Textila“ fost Josif Weisz S.p.A Timişoara	Timişoara III. Str. Mihai Viteazul
Juliu Neubauer	Director la Fabrica de Produse Chimice S.A. „Leda“ Timişoara	Timişoara II. Str. Învăţătorilor No. 2.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Ernst Vermes	Director la Fabrica de Pălării S.A. Timişoara	Timişoara IV
Victor Klein	Director la Industria Lânei S.A. Timişoara	Timişoara II
Josif Glück	Director la Uzinele Română Textilă S.A. Timişoara	Timişoara II. Str. Samuil Micu
Eugen Klein	Director la Banca Imobiliară şi Intreprinderea de Construcţii S.p.A. Timişoara	Timişoara I
Josif Taussig	Director la Prima Fabrică de Spirt şi Rafinărie din Timişoara. S.p.A	Timişoara IV
Desideriu Löwinger	Director la „Kandia“ Fabrica de bomboane şi ciocolată S.A. Timişoara	Timişoara IV

Fragebogen

Name des Industriellen	Name der Unternehmung dessen Leiter oder Besitzer ist und dis Eigenschaft, die er bei der betr. Unternehmung hat.	Adresse, auf welche die Zuschriften zu senden sind.
Alfred Zaharias	Direktor der Firma Martin Zacharias, Möbel und Schuhleistenerzeugung	Martin Zacharias, Möbel – und Schuhleistenerzeugung, Purzengasse 58
Emil Schmutzler	Direcktor der Tuchfabrik W. Scherg and Cie.	W. Scherg and Cie. Tuchfabrik Kronstadt
Emerich Montag	Direktor der Webefabrik Heinrich Klinger Sft. Gheorghe	Heinrich Klinger, Webefabrik, Sft. Gheorghe

▼
Arhivele Statului Bucureşti, fond Uniunea Industriilor Metalurgice şi Miniere din România, dosar 10/1924, f. 13-15.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

164

1924 decembrie 14. Propuneri de hotărâri aprobate în adunarea generală a Partidului Maghiar în legătură cu probleme de învăţământ.

Az Országos Magyar Párt 1924 december 14-iklén megtartott nagygyűlésén elfogadott határozati javaslatok.

Makkai Sándor dr. ref. püspökhelyettes által előterjesztett határozati javaslat az iskolaügyben.

Mondja ki a nagygyűlés, hogy a romániai magyarság az állam törvényei és a törvényes állami hatalom iránti teljes tisztelettel s az állampolgársági hűség minden követelményének teljesítésével kíván résztvenni az állam életében, de ez a magatartása természetszerüleg együtt jár azzal, hogy ragaszkodik a magyar nemzeti kisebbségi oktatás és nevelés örök emberi, törvényes jogához, elsősorban a már meglevő, sok százados tradición alapuló felekezeti, azután pedig a Párisban kötött kisebbségi egyezményben biztosított autonóm iskolák fenntartásának, vezetésének és fejlesztésének jogához. Evégből:

1. Utasítja a pártvezetőséget, hogy megfelelő párttagok szervezett és egyöntetű munkája által, a személyes érintkezés módján, a magyar nép legszélesebb rétegéig kiható propagandát indítson meg iskoláink fenntartásának, erre vonatkozó jogainknak és kötelességeinknek öntudatosítása érdekében, beoltván a magyar nemzeti kisebbség egészének lelkébe az iskolákért való áldozatosság szenvedélyét és azt a gondolatot, hogy ezeket az iskolákat minden erővel és körülmények között fenntartsa; hogy az iskolák iránti ragaszkodás és fenntartásuk anyagi eszközeinek biztosítása érdekében az egész magyarságra kiterjedő népmozgalmat indít meg s egy egész nép tudatos és teljes egyöntetűséggel vallott igazságát fogja a művelt világ itéletének fóruma elé terjeszteni.

2. Utasítja a pártvezetőséget, valamint a párt programmja alapján megválasztott törvényhozási tagokat, hogy iskolafenntartási jogainknak az állam törvényeiben való teljes terjedelmü és állandó biztosítására minden lehető alkalmat megragadjanak, hogy a parlamentben, a kormánynál és minden alkotmányos tényező előtt fejezzék ki az egész magyar nemzeti kisebbség teljes súlyával való tiltakozását e legszentebb jogainak megsemmisítését célzó sérelmes kormányintézkedések ellen; hogy teljes erejükből küzdjenek az előterjesztésben felsorolt sérelmek orvoslásáért és a sérelmes intézkedések hatálytalanításáért és végre:

3. Utasítja a pártvezetőséget, hogy amennyiben ez utáni állásfoglalása se vonná maga után a törvényhozás és a törvények gyakorlati alkalmazásának terén ezeknek a legszentebb és elévülhetetlen jogainknak akadálytalan érvényesülését, egész terjedelmében hajtsa végre a Magyar Párt Marosvásárhelyt 1923 május 22-ik napján tartott rendkívüli nagygyűlésének a kisebbségi oktatás jogának érvényesítése iránt hozott határozatát.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Veterány Viktor dr. által előterjesztett határozati javaslat a nyelvhasználat tárgyában.

Indítványozom, hogy a mai nagygyűlés határozataként mély hódolattal és alattvalói hűséggel kérjük Öfelségét, alkotmányos uralkodónkat, aki a kisebbségekkel szemben a legnagyobb foku megértésnek már ismételt tanubizonyságát szolgáltatta, valamint a miniszterelnök, közoktatásügyi és belügyminiszter urakat, hogy a kisebbségi, elemi és középiskolai oktatás az eddigi alkotmányellenes rendelkezések hatályon kívül helyezésével, a magyar kisebbségi anyanyelv jogainak teljes respektálásával újjászerveztessék, hogy összes felekezeti iskoláink autonómiája és nyilvánossági joga helyreállíttassék, az összes eddig bezárt iskoláink nyilvános működési engedélye megadassék, a magyar kisebbség rendelkezésére állott, de a legkülönbözőbb indokokból tőle elvett ingatlanok visszaadassanak, hogy kulturális egyesületeink és szintársulataink működése, szabad fejlődése, valamint új ilyen intézmények, egyesületek és társulatok létesítése lehetővé tétessék, továbbá, hogy a magyar irodalmi termékek behozatala engedélyeztessék, hogy úgy a közigazgatás, mint az igazságszolgáltatás terén lehetővé tétessék a magyar kisebbség javára anyanyelvének közvetlen használata úgy irásban, mint szóban és hogy az összes úgy a jogszolgáltatás, mint a közigazgatás terén Erdélyben és a Bánság területén működött, a magyar kisebbséghez tartozó elbocsátott, illetve állásukba vissza nem helyezett bírák és tisztviselők kérelmükre felvétessenek, elő menetelük biztosíttassék s a magyar kisebbség lakta vidékeken csakis oly bírák és tisztviselők alkalmaztassanak, kik a magyar nyelvet is birják.

Sándor József kam. képviselő által előterjesztett határozati javaslat.

Mondja ki a nagygyűlés, hogy a romániai két millió magyarságot képriselő Magyar Párt szeretettel és nyomatérkosan felhívja megválasztott képviselőit és szenátorait, ahányan vannak, hogy úgy a készülő, minket érdeklö fontos törvényjavaslatokkal, mint általános sérelmeinkkel szemben a magyarságot a parlamentben, a kormánynál és a nyilvánosság terén állandó, rendszeres s tervszerű felszólalásaikkal és eljárásaikkal védelmezzék; őket a Párt annak jele képpen, hogy nem elszigetelve és nem agitátorikus módon járnak el, mindenfelől népgyűlésekkel és meetingekkel támogassa; és a jelek szerint idestova beálló új választásokra a maga részéről leendő benyújtás végett a választójegyzékek összeirását és kapcsolatosan a kerületek megszervezését az intéző-bizottság jó előre elkészíteni igyekezzék.

Török Bálint dr. által előterjesztett határozati javaslat az agrár-sérelmek tárgyában.

Tekintettel arra, hogy ugy a földreform-törvény, valamint annak végrehajtási utasítása és természetben történt végrehajtása a magyar földmíves-osztályt az uralkodó népfaj előnyeire háttérbe helyezte, anyagilag hátrányosabban kezelte és sok esetben vagyoni tönkrejutásukat idézte elő, követeli a nagygyűlés:

a) a földreform rendén a magyar kisgazdákat és gazdatiszteket ért sérelmek sürgős és gyökeres orvoslását,

b) a birtokba helyezéseknek nemzetiségre való tekintet nélkül történő végrehajtását,

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

c) a kisajátított ingatlanoknak arany értékben, forgalmi áron készpénzben való kifizetését,

d) a csikmegyei magánjavak és egyéb közbirtokosságok erdőinek és egyéb mezőgazdasági ingatlanainak fenntartását és a régi tulajdonosok kezében való meghagyását.

Az intéző-bizottság határozati javaslata a telepesek ügyében.

Arra való tekintettel, hogy a telepesek ügyében két községet illetőleg már a Comitetul Agrar is határozott és döntése szerint a telepesek földjét a lotul tipen felüli részben kisajátították és így a magyar kisgazdáktól 12-16 hold szántóföldet vesz el a kormány, akkor, amikor ugyanazon törvény alapján román kisgazdák között 16-20 holdas telepeket oszt szét; a Magyar Párt a kormány ezen tényében a kisebbségi jog sérelmét látja és ezért a telepesek ügyeit a Nemzetek Szövetségének bejelenti, illetve erre a Nemzetek Szövetségének figyelmét felhívja.

Egyben mondja ki a Magyar Párt, hogy amennyiben a Magyar Földhitelintézetek Országos Szövetségével (Altruista Bankkal) kötött bármely jogügyletből kifolyóan a magyarság bármely tagját sérelem érné, ezt is a kisebbségi jogok sérelmének tekinti és ugyancsak a Nemzetek Szövetségének bejelenteni határozza.

Barabás Béla dr. előterjesztett határozati javaslata a zsidóságot illetőleg.

Mondja ki a Magyar Párt, hogy a Romániához csatolt volt magyar területek zsidóságát, amely hű maradt magyar anyanyelvéhez, müveltségéhez, kultúrájához és régi magyar szokásaihoz, a romániai magyarság integráns egységébe tartozónak tekinti. És míg egyfelől a zsidósag összes magyar érdekeit a Magyar Párt – mint eddig is – testvéries közérzessel felkarolja, támogatja és azokért, mint saját kisebbségi ügyeiért dolgozik, úgy másfelől elvárja, hogy a magyar zsidóság a Magyar Párt alkotmányos keretén belül a régi hűséggel és lelkesedéssel vesz részt a Magyar Párt áldozatkész tevékenységében és erélyes küzdelmeiben.

Perédy György határozati javaslata a kivándorlás elleni küzdelem tárgyában.

1. Az Országos Magyar Párt nagygyűlése határozatilag kimondja, hogy átiratban felkéri a Románia területén magyar nyelven megjelenő összes napilapokat és hetilapokat, hogy a magyarság életerejét gyöngítő és már eddig is a nyomorba és a szenvedésbe ezer meg ezer magyar lelket döntő kivándorlás ellen minden erejükkel vegyék fel a harcot és a sajtónak rendelkezésükre álló hatalmával küzdjenek a kivándorlási ügynökök és irodák lehetetlen munkája ellen s különösen a délamerikai, mexikói s kubai kivándorlás meggátlását próbálják megfelvilágosító munkával népünknél elérni.

2. Ugyanezeket a lapokat átiratban felkéri, hogy hozzák meg azt az áldozatot, azért a fajért, amelyhez tartoznak, amelynek nyelvén az újságjuk megjelenik, hogy a kivándoroltatással foglalkozó irodáknak minden hirdetményét, vonatkozzék az kizárólag hajójáratok indulási idejének közlésére, vagy nyilt kivándoroltató agitációra, visszaútasítják. Valamint visszautasítsanak minden oly cikket vagy riportot, amely a kivándorlással járó előnyőket, az idegenben való boldogulást tárja az olvasó elé.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

3. Kimondja a közgyűlés, hogy a párt központi irodájában a kivándorlási ügynökségek hirdetéseinek és a kivándorlás mellett irott cikkek állandó figyelemmel kisérésével megbizza egyik hivatalnokát és úgy a kivándorlás elleni cikkekről, mint a kivándorlás mellett szólókról rendszeres statisztikát készíttet és azoknak a lapoknak nevét, amelyek felkérésének nem tesznek eleget, adandó alkalommal s a megfelelő módon a magyarság összességének közmegvetésére teszi ki és felhivja a magyarságot, hogy ezeket a magyar családok tönkretételét, lélekkufárok munkáját elősegítő lapokat magától dobja el.

4. Kimondja a nagygyűlés, hogy a pártvezetőséget utasítja, hogy a kivándorlás meggátlásával foglalkozzék és felvilágositó nyomtatványokkal, népies, olcsó füzetek közrebocsátásával igyekezzék ellenpropagandát kifejteni és ecélból a pártvezetőség bizottságot alakítson a részletes tervek kidolgozására és keresztülvitelére.

5. Felkéri a magyar képviselőket és szenátorokat, hogy a kamarában, szenátusban és a kormánynál próbáljanak meg odahatni, hogy a kivándorlási ügynökségek számát csökkentsék és a közigazgatási hatóságok, csendőrségek utasítást kapjanak, hogy a kivándorlási irodákat és ügynököket ne támogassák, ellenkezőleg maguk is kötelesek legyenek a nép ittmaradására a felvilágosítással előljárni.

6. Felkéri a magyar egyházak püspökeit, hogy a lelkészkedő papsághoz intézendő körlevélben hívja fel a hívek figyelmét, a kivándorlással csábító irodák lelkiismeretlen működésére.

Sebesi János dr. határozati javaslata a közigazgatás és a választójog reformja tárgyában.

Mondja ki a nagygyűlés, hogy: a közigazgatási reform megvalósítása alapelvéül a népesség valódi akaratának kifejezésére egyedül alkalmas önkormányzati rendszert tartja, melynek a kőzségek és vármegyék sajátos viszonyaiból folyó szabályrendelet alkotási jogot is magában foglaló megvalósítását kívánja;

a városi törvényhatóságok intézményének nemcsak fenntartását, hanem megfelelő kiterjesztését is kívánja a városi törvényhatóságokban az intézkedő tisztviselök választásának jogával;

tiltakozik a közigazgatási törvény tervezete szerint a prefektusok és jegyzők jogkörének oly túltengő megállapítása ellen, mely az önkormányzat érvényesülését teljesen illuzóriussá teszi;

tiltakozik minden olyan törekvés ellen, amely az erdélyi részek közigazgatási beosztásának, különösen a székelyek lakta területeknek a magyar nemzeti kisebbség sérelmére történő megváltoztatásával a magyar kisebbség politikai érdekeinek kellő képviseletét lehetetlenné tenné;

a törvényhozási választójog reformjánál lajstromos választási rendszer behozatalát s a választókerületek megállapításánál a magyar nemzeti kisebbség adott területi összefüggéseinek tiszteletbentartását kívánja, s mindezek alapján utasítja a párt vezetőségét, s az országgyűlésnek a párt programmja alapján álló tagjait, hogy a határozati javaslatban kifejtett elvi álláspontok gyakorlati megvalósítása végett teljes erejükkel és energiájukkal minden lehetőt elkövessenek.

▼

Magyar Kisebbség (Minoritès Hongroises), Lugoj, 1/1925, p. 27-32.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Traducere

Propuneri de hotărâri aprobate în marea adunare a Partidului Maghiar ţinută în data de 14 decembrie 1924.

Propunere de hotărâri prezentată de dr. Makkai Sándor, locţiitorul episcopului reformat, în problema şcolară.

Să declare marea adunare că maghiarimea din România doreşte să participe în viaţa de stat cu deplin respect faţă de legile ţării şi a puterii legale de stat şi cu îndeplinirea tuturor cerinţelor solicitate de fidelitate cetăţenească faţă de stat, care atitudine, în mod firesc, este legată de dreptul legitim, veşnic uman la existenţă a învăţământului şi educaţiei minorităţii naţionale maghiare, în primul rând prin dreptul susţinerii, conducerii şi dezvoltării şcolilor confesionale autonome existente, bazată pe tradiţii multiseculare, şi apoi garantată de convenţia privind minorităţile, încheiată la Paris. De aceea:

1. Îndrumă conducerea de partid să pornească printr-o muncă organizată şi comună a unor membri de partid adecvaţi pe calea contactelor personale, o propagandă care să pătrundă până în straturile cele mai largi ale populaţiei maghiare, în vederea menţinerii şcolilor noastre proprii, de conştientizare a drepturilor şi obligaţiilor noastre în această privinţă, injectând în sufletele întregii minorităţi naţionale maghiare pasiunea jertfei pentru şcoli, astfel încât să fie capabilă să susţină cu toată puterea şi în orice împrejurare şcolile sale; să pornească o mişcare adecvată în sânul întregii maghiarimi pentru obţinerea ataşamentului acesteia faţă de şcoli, în vederea asigurării mijloacelor materiale necesare pentru întreţinerea acestora şi să prezinte în faţa judecăţii lumii civilizate cauza dreaptă a unui întreg popor exprimată cu bună ştiinţă şi într-o unanimitate totală.

2. Îndrumă conducerea de partid, cât şi membrii legislativului aleşi în baza programului partidului ca pentru obţinerea garantării depline şi permanente prin legile statului a drepturilor noastre de susţinere de şcoli, vor folosi orice ocazie posibilă pentru exprimarea în parlament, la guvern şi în faţa tuturor factorilor parlamentari protestul cel mai categoric al întregii minorităţi maghiare faţă de măsurile discriminatorii ale guvernului îndreptate spre suprimarea celor mai sacre drepturi ale sale; să lupte din toate puterile pentru îndreptarea nedreptăţilor înşirate în prezentare şi pentru anularea măsurilor discriminatorii şi în sfârşit:

3. Îndrumă conducerea de partid, că în cazul în care nici această luare de poziţie nu ar atrage după sine afirmarea neîngrădită în legislativ şi în aplicarea practică a legilor, a acestor drepturi ale noastre cele mai sfinte şi neprescriptibile, să execute în întregime hotărârea luată de Partidul Maghiar în marea sa adunare extraordinară ţinută în data de 22 mai 1923 la Tg. Mureş privitoare la afirmarea dreptului învăţământului minorităţilor.

Propunere de hotărâri prezentate de dr. Veterány Viktor în problema folosirii limbii.

Propun adoptarea ca hotărâre a marii adunări de astăzi, cererea adresată cu adâncă închinare şi cu fidelitate de supuşi către Măria sa,

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

domnitorul nostru constituţional, care a dat dovadă repetată de înţelegere la cel mai înalt grad faţă de minorităţi, cât şi către domnii prim-ministru, ministrul instrucţiunii publice şi ministrul de interne, ca învăţământul primar şi secundar minoritar să fie reorganizat cu abrogarea măsurilor anticonstituţionale aduse până acum şi cu respectarea deplină a drepturilor minorităţii maghiare asupra limbii materne, să se restabilească autonomia şi dreptul de publicitate a tuturor şcolilor noastre confesionale, să se dea autorizaţie de funcţionare publică tuturor şcolilor noastre închise până acum, să se restituie imobilele care stăteau la dispoziţia minorităţii maghiare dar care le-au fost luate sub cele mai diverse pretexte, să se creeze posibilitatea pentru funcţionarea, dezvoltarea liberă a asociaţiilor culturale şi a ansamblurilor teatrale ale noastre, cât şi pentru crearea unor astfel de instituţii, asociaţii şi ansambluri noi, să se aprobe importarea produselor literaturii maghiare, să se facă posibilă minorităţii maghiare folosirea nemijlocită a limbii materne atât în instituţii cât şi în justiţie, atât în scris cât şi verbal, să fie reprimiţi, la cerere, toţi judecătorii şi funcţionarii aparţinători minorităţii maghiare demişi, respectiv nerepuşi în funcţiile avute, care au activat atât în justiţie cât şi în administraţie pe teritoriul Ardealului şi Banatului, avansarea lor să fie garantată, iar în ţinuturile locuite de maghiari să fie angajaţi numai judecători şi funcţionari care vorbesc şi limba maghiară.

Propunerea de hotărâre prezentată de
Sándor József, deputat în cameră.

Să declare marea adunare că Partidul Maghiar reprezentantul a două milioane de maghiari din România face apel la deputaţii şi senatorii săi aleşi, la toţi cât sunt, să apere maghiarimea prin luări de cuvânt şi prin acţiuni permanente, regulate şi planificate în parlament, la guvern şi în domeniul public atât împotriva propunerilor ce se fac pe seama noastră în legile importante în curs de pregătire cât şi împotriva discriminărilor în general aduse faţă de noi; pe aceştia Partidul, ca semn că ei nu procedează izolat şi în mod agitatoric, îi va sprijini din toate părţile, prin adunări populare şi mitinguri; iar în legătură cu alegerile noi care potrivit unor semne vor avea loc, până la urmă, în curând, comitetul executiv se va grăbi cu întocmirea din timp a listelor de alegeri şi, legat de acestea cu organizarea circumscripţiilor, în vederea înaintării lor din partea sa [forurilor competente].

Propunerea de hotărâri prezentată de dr. Tötök Bálint în privinţa nedreptăţilor agrare.

Ţinând cont că atât legea de reformă agrară cât şi instrucţiunile sale de aplicare şi aplicarea ei în natură au împins pe planul al doilea clasa agricultorilor maghiari, avantajând etnia dominantă, materialiceşte tratând-o mai dezavantajos şi în unele cazuri cauzându-i ruinarea materială, marea adunare revendică:

a) remedierea urgentă şi radicală a nedreptăţilor suferite cu ocazia reformei agrare de gospodarii mici şi de administratorii de moşii maghiari.

b) efectuarea punerilor în posesie fără deosebire de naţionalitate.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

c) achitarea contravalorii imobilelor expropriate, în valoare de aur, la preţ de curs, în bani lichizi.

d) menţinerea şi lăsarea în mâna vechilor proprietari a pădurilor şi a altor imobile agricole ale instituţiei Bunurile private ale judeţului Ciuc şi ale altor composesorate.

Propunerea de hotărâri a comitetului executiv în chestiunea coloniştilor.

Ţinând cont de faptul că în privinţa coloniştilor în cazul a două comune a adus hotărâri chiar şi Comitetul Agrar şi potrivit deciziei sale pământurile coloniştilor ce depăşesc lotul tip au fost expropriate, guvernul luând astfel de la micii gospodari maghiari câte 12 – 16 iugăre de pământ, dar în acelaşi timp în baza aceleiaşi legi împarte între micii gospodari români colonii de 16 – 20 iugăre; Partidul Maghiar în această faptă a guvernului vede încălcarea dreptului minoritar, de aceea cazurile coloniştilor le aduce la cunoştinţă Ligii Naţiunilor, adică atrage atenţia Ligii Naţiunilor asupra acestora.

Împreună cu cele de mai sus să declare Partidul Maghiar, că în cazul în care vreunul dintre membrii maghiarimii va fi prejudiciat în urma încheierii vreunui act juridic cu Uniunea Societăţilor de Credit Funciar Maghiar (cu Banca Altruistă), va privi si acestea ca o lezare a drepturilor minoritare şi hotărăşte aducerea la cunoştinţă şi a acestora Ligii Naţiunilor.

Propunerea de hotărâri prezentată de dr. Barabás Béla cu privire la evrei.

Să declare Partidul Maghiar că priveşte evreimea de pe fostele teritorii ungureşti alipite României, care a rămas fidelă limbii materne, educaţiei şi culturii maghiare, cât şi vechilor obiceiuri ungureşti, ca parte integrantă a maghiarimii din România. Şi în timp ce Partidul Maghiar îmbrăţişează, sprijină cu spirit comun frăţesc – ca şi până acum – toate interesele maghiare ale evreimii, şi activează în acest scop ca şi pentru treburile minoritare proprii dar în acelaşi timp pretinde ca evreimea maghiară să participe cu vechea fidelitate şi însufleţire în cadrul constituţional al Partidului Maghiar, la activitatea plină de sacrificii şi la luptele energice ale Partidului Maghiar.

Propunerea de hotărâri a lui Perédy György în problema luptei împotriva emigrărilor.

1. Marea adunare a Partidului Maghiar declară ca hotărâre a sa că solicită în scris toate ziarele şi săptămânalele care apar în limba maghiară pe teritoriul României să lupte cu toate puterile împotriva emigrării, ce slăbeşte vigoarea maghiarimii, ce a adus şi până acum la mizerie şi suferinţă mii şi mii de suflete maghiare, şi să lupte cu puterea ce are la dispoziţie presa împotriva activităţii inacceptabile a agenţilor şi birourilor de emigrare, să se încerce oprirea şi mai ales a emigrărilor în America de Sud, în Mexic şi Cuba, prin munca de lămurire a poporului nostru.

2. Roagă în scris toate aceste gazete să facă sacrificiul pentru acest neam de care aparţin, în limba căruia apar şi ziarele lor, să refuze toate anunţurile birourilor care se ocupă de emigrări indiferent dacă acestea se referă la înştiinţarea orei de plecare a curselor de vapoare, sau la agitaţia făţişă pentru emigrare. De asemenea, să respingă orice articol sau reportaj

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

care prezintă în faţa cititorului avantajele oferite de emigrare, reuşite în străinătate.

3. Declară marea adunare că încredinţează unui salariat al său de la biroul central al partidului urmărirea atentă, permanentă a anunţurilor agenţiilor de emigrare şi a articolelor scrise în favoarea emigrărilor şi întocmeşte o statistică sistematică atât despre articolele potrivnice cât şi despre cele favorabile emigrărilor, iar numele gazetei care nu urmează solicitarea făcută va prezenta la ocazia ivită şi în modul potrivit dispreţului public în faţa întregii maghiarimi şi cheamă maghiarimea să arunce de la sine aceste ziare care favorizează activitatea de exploatarea prin speculaţii a vieţii spirituale şi ruinarea familiilor ungureşti.

4. Declară marea adunare că îndrumă conducerea de partid ca aceasta să se ocupe de problema opririi emigrărilor şi să încerce desfăşurarea unei antipropagande prin răspândirea de tipărituri de lămurire, prin caiete ieftine, populare şi în acest scop conducerea de partid să înfiinţeze o comisie pentru elaborarea şi realizarea unor planuri detaliate.

5. Roagă deputaţii şi senatorii maghiari să încerce a obţine în cameră, în senat şi la guvern micşorarea numărului agenţiilor de emigrare, iar autorităţile administrative, jandarmeriile să primească dispoziţii de nesprijinire a birourilor şi agenţilor de emigrare, şi chiar să fie obligaţi a da exemplu în lămurirea poporului de rămânere aici.

6. Solicită episcopii bisericilor ungureşti să atragă atenţia credincioşilor în circulara adresată preoţilor parohi asupra activităţii lipsite de conştiinţă a birourilor care ademenesc lumea la emigrare.

Propunerea de hotărâri a dr. Sebesi János în problema reformei administraţiei şi a drepturilor la vot.

Să declare marea adunare că: în legătură cu realizarea reformei administraţiei, singurul sistem potrivit pentru exprimarea adevărată a voinţei populaţiei, consideră a fi ca principiu de bază, cel al autonomiei locale, şi doreşte realizarea acesteia cu menţiunea dreptului comunelor şi judeţelor de creare de statute izvorâte din condiţiile specifice în care se află acestea:

– doreşte nu numai menţinerea instituţiei municipalităţilor orăşeneşti, dar şi extinderea acesteia prin dreptul alegerii funcţionarilor executivi în municipalităţile orăşeneşti;

– protestează împotriva acordării, cum se preconizează în proiectul legii administraţiei, de atribuţii atât de largi prefecţilor şi notarilor încât acestea să facă cu totul iluzorii afirmarea autonomiei;

– protestează împotriva oricărei tendinţe care prin modificarea împărţirii administrative a părţilor ardeleneşti, în special a celor locuite de maghiari, lezează minoritatea naţională maghiară şi face imposibilă repartizarea cuvenită a intereselor politice ale minorităţii maghiare;

– în legătură cu reforma dreptului de vot doreşte introducerea sistemului electoral pe bază de liste, iar la stabilirea circumscripţiilor electorale respectarea conexiunilor teritoriale existente ale minorităţii maghiare, şi în baza acesteia îndrumă conducerea de partid şi membrii parlamentului, care activează în baza programului partidului, ca în vederea aplicării în practică a principiilor exprimate în propunerea de hotărâri să facă, din toate puterile şi cu toată energia tot ce este posibil.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

165

1924 decembrie 31. Consiliul de administraţie al Fabricii Româneşti de locomotive şi vagoane.

CONSILIUL DE ADMINISTRAŢIE
La 31 decembrie 1924

Preşedinte: N.P. Ştefănescu, inginer inspector general, directorul general al Băncii Româneşti.
Vice-Preşedinte: Traugott Copony, preşedintele Consiliului de administraţie al Fabricii de maşini „Fraţii Schitel" S.A.
Administratori delegaţi: Constantin D. Buşilă, profesor la Şcoala Politehnică din Bucureşti
Hans Schiel, directorul Fabricii de maşini „Fraţii Schiel" S.A.
Membri: Corneliu Băteanu, inginer inspector general, directorul general al Societăţii Anonime „Creditul Technic"
G. Cantacuzino, directorul Băncii Româneşti, sucursala Braşov.
Julius Fromm, industriaş
L. Mihaelis, directorul Fabricii de maşini „Fraţii Schiel" S.A.
Romulus Baiulescu, inginer inspector general.
Dr. C. Schnell, primarul oraşului Braşov.

▼
Arhivele Statului Bucureşti, fond Uniunea Industriilor Metalurgice şi Miniere din România, dosar 1/1924, f. 2

166

<1924>, Galaţi. Memoriu al Societăţii de ajutor mutual şi binefacere a meseriaşilor israeliţi din Galaţi, fondată în 1875, cu privire la istoricul, sediul, numărul de membri, scopul şi averea societăţii.

Societatea de Ajutor Mutual şi Binefacere
a Meseriaşilor Israeliţi din Galaţi
Fondată la anul 1875
Recunoscută persoană morală şi juridică
cu Înaltul Decret Regal nr. 866 din 7 martie 1923
şi de Ministerul Muncii şi al Ocrotirilor Sociale

MEMORIU

Societatea de ajutor mutual şi binefacere a meseriaşilor israeliţi din Galaţi s-a fondat în anul 1875 sub denumirea de Societatea Meseriaşilor Israeliţi din Galaţi, care denumire s-a schimbat în 8 mai 1923, când a fost

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

recunoscută ca persoană juridică şi morală conform celor arătate în raportul Comisiunei pentru dobândirea personalităţii juridice, aici anexat, personalitate juridică obţinută prin Înaltul Decret Regal nr. 866 din 7 martie 1923.

Sediul principal al acestei societăţi este în Galaţi str. Rosetti 11, nemaiavând filiale.

Conturile acestei societăţi se încheie la 31 martie al fiecărui an.

Numărul persoanelor care alcătuiesc asociaţia la 31 martie 1924 e de 850 membri.

Averea societăţii noastre este prevăzută în bilanţul încheiat în 31 iulie 1923, compusă din efecte publice 23235 lei, datorii de încasat 8050 lei, imobile 694870 lei, mobilier 18775. Avere totală de lei 746512 fiind datori 231250, deci averea netă lei 515262.

Persoanele care compun consiliul de administraţie se văd din tabloul anexat.

Societatea după cum s-a ocupat înainte de a fi recunoscută ca persoană juridică cu opere de binefacere cu atât mai mult s-a ocupat şi după ce a căpătat recunoaşterea ca persoană morală şi juridică, a ajutat şi ajută pe cei nevoiaşi – lucru ce a făcut timp de peste 49 de ani.

Preşedinte,
L.S. ss. indescifrabil

Secretar General
ss. indescifrabil

Contrasemnat,
Avocat – ss. indescifrabil

▼
Arhivele Statului Galaţi, fond Tribunalul jud. Covurlui, Secţia I, dosar 649/1924, f. 91.

167

1924, Sighetul Marmaţiei. Evidenţa tipografiilor în funcţiune în judeţul Maramureş în lunile martie şi aprilie 1924, cu indicarea proprietarilor acestora.

ROMÂNIA
MINISTERUL DE INTERNE
DIRECŢIUNEA ADMINISTRAŢIEI GENERALE
CONTENCIOSULUI ŞI STATISTICII

Nr. 8991 din 5 februarie 1924

Domnule Prefect,

În virtutea Art. 7 din legea pentru obligaţiunile atelierelor de arte grafice publicată în Monitorul Oficial nr. 290 din 23 martie 1904, întregită prin legea publicată în Monitorul Oficial nr. 205 din 19 decembrie 1922, Academia Română ne aminteşte obligaţiunea ce au prefecţii de judeţe şi poliţii de a-i trimite în luna ianuarie a fiecărui an tablou de toate tipogra-

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

fiile şi alte stabilimente de arte grafice din cuprinsul circumscripţiilor respective.

Reînnoind ordinul nostru circular Nr. 6041 din 30 ianuarie 1922 – 1923 avem onoarea, a vă ruga, să binevoiţi a lua dispoziţiuni pentru satisfacerea cât mai neîntârziată a prescripţiunilor sus menţionatelor legi.

p. Ministru

ss. Modolea

p. Director General

ss. G. Ştefănescu

Domnului Prefect al judeţului Maramureş

Regatul României. Prefectura judeţului Maramureş

Serviciul administrativ. Nr. 796 din 1924 martie 6

Acest act s-a transpus la subprefect în original la 10 februarie 1923

Regatul României. Subprefectura judeţului Maramureş nr. 2259 din 1924, luna martie, ziua 3.

Nr. 812/1923

Tuturor Primpretorilor

Primarului oraşului Sighet

şi Poliţiei de stat Sighet

Vi se redă copia ordinului de faţă împreună cu copia ordinului nr. 6041 din 30 ianuarie 1923, urmând să provocaţi pe cei de sub ordinele dvoastră pentru strictă acomodare, raportându-ne în cel mai scurt timp posibil. Termen 15 zile. Expediat la 30 martie. Copia a, b.

Regatul României. Poliţia oraşului Sighet. Serviciul administrativ. Nr. 2123 din 1924 martie 24

CĂTRE

SUBPREFECTURA JUDEŢULUI

LOCO

La nr. 2259/1924. Avem onoarea a vă înaintą tabloul alăturat despre tipografiile aflate în oraşul Sighet.

Poliţai

ss. indescifrabil

Şeful sect. pen

ss. indescifrabil

L.S.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Regatul României
Subprefectura Judeţului Maramureş

Nr. 2794 din 1924 martie 25. Nr. dosarului 2259

Serviciul Dos(arelor). Când vor sosi toate rapoartele veţi lega actul pentru prezentare. 30 martie 1924. Subprefect ss. indescifrabil
Poliţia oraşului Sighetul Marmaţiei

TABLOU
despre toate tipografiile aflate în raza oraşului Sighet

Nr. crt	Numele şi prenumele proprietarului	Numele sub care funcţionează firma	Natura atelierului	Adresa	Observaţii
0	1	2	3	4	5
1	Director Alexandru Filip	Asociaţiunea pentru cultura poporului român din Maramureş	Tipografie	Palatul Cultural Sighet	
2	Ignaţiu Fried	„Gutenberg“	Tipografie	Piaţa Unirii nr. 11	Proprietatea lui
3	David Vizner	Tipografia lui David Vizner	Tipografie	Piaţa Unirii nr. 11	Proprietatea lui
4	Benkö Niculae	Tipografia lui Benkö Niculae	Tipografie	Piaţa Unirii nr. 10	Proprietatea lui
5	Kaufman Abraham	Tipografia lui Abraham Kaufman	Tipografie	Str. Vasile Alecsandri nr. 31	Tipăreşte numai cărţi de rugăciuni evreieşti
6	Rozental Mar	Tipografia „Panonia“ societate cu depuneri	Tipografie	Str. Roşiorilor în pavilionul oraşului	
7	Andrei Bavarsu	Tipografia „Hermes“	Tipografie	Str. Gen. Averescu nr. 3	

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

REGATUL ROMÂNIEI
jud. MARAMUREŞ
PRETURA PLĂŞII VIŞEU
Nr. 853 din 17 mai 1924

Domnule Subprefect

La ordinul nr. 2259/1924 cu onoare vă înaintăm tabloul despre tipografiile aflătoare în Plasa Vişeu.

Primpretor
ss. indescifrabil
Comuna Vişeu de Sus,
jud. Maramureş

TABLOUL
despre tipografiile din comuna Vişeu de Sus

Nr. crt.	Adresa atelierului	Numele sub care funcţionează firma înregistrată	Numele proprietarilor	Adresa completă	Observaţii
1.	Tipografie	Fruchter Mendel (Manó)	Fruchter Mendel (Manó)	Fruchter Mendel (Manó) Vişeu de Sus	
2.	Tipografie	Horovicz Mathiaş	Horovicz Mathiaş	Horovicz Matiaş Vişeu de Sus	

Vişeu de Sus, la 24 aprilie 1924
Director,
ss indescifrabil

Primar,
ss indescifrabil

L.S.

▼
Arhivele Statului Maramureş, fond Prefectura jud. Maramureş, act nr. 2484 / 1925, f. 8-10 şi 13-14.

168

1924, Bucureşti. Discursul lui A.C. Cuza despre necesitatea aplicării unui „numerus clausus“ în universităţile din România, după modelul practicat în Ungaria.

Acesta este rezultatul de neînlăturat – dacă nu luăm măsuri – a situaţiei create elementului românesc băştinaş, în propria lui ţară, prin Constituţia de la 28 martie 1923.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Faţă de această situaţie trebuie să zicem:

„Numerus clausus“ este forma istorică, necesară – de apărare a naţiei româneşti contra stăpânirii ei de către jidani – a timpului naţiei.

„Numerus clausus“, afirmă, mai întâi, în principiu:

România este a românilor.

Românii nu pot fi cârmuiţi decât de români.

Clasa conducătoare a naţiei româneşti trebuie să fie românească.

Acest principiu exclude, de la început, orice concurenţă între români şi jidani.

Nu poate fi concurenţă cu străinii la conducerea destinelor unui popor.

Asemenea este absurd când se zice – pentru a concura pe jidani – că statul va face cămine, pentru studenţii români lipsiţi de mijloace, mai ales de la ţară, considerându-se aceasta ca o soluţie a problemei naţionale. Căci întrebăm:

După ce vor ieşi din cămine, românii săraci ce vor face? Cum se vor putea menţine la oraşe? Cu ce mijloace îşi vor continua studiile de specializare? În ce fel se vor putea stabili ca farmacişti, ca medici, ca avocaţi, aşteptând clientela, prin oraşele ocupate de jidani?

Se vede:

Concurenţa cu jidanii este absurdă în principiu, şi imposibilă în fapt, după starea de astăzi.

„Numerus clausus“ este măsura hotărâtoare de soarta naţiei româneşti.

Ea trebuie înfăptuită: numaidecât! /.../

„Numerus clausus“ în lumina statisticii

România şi Ungaria.

Ungaria, înainte de marele război, a făcut o experienţă socială hotărâtoare şi tipică pentru toate celelalte popoare: Ungaria a acordat jidanilor toate drepturile.

Rezultatul a fost că jidanii s-au substituit naţiei ungureşti, luând parte la cârmuirea destinelor ei, fără nici o restricţie, în calitate de „unguri“.

Aceşti jidani-unguri atotputernici au trădat pururea naţia ungurească şi la cea dintâi ocazie au distrus statul ungar, prin „dictatura proletariatului“ a lui Bela Khun, profitând de catastrofa războiului.

Experienţa Ungariei dovedeşte că oricând şi oricât de bine ar fi trataţi – oricâte drepturi li s-ar acorda – jidanii nu înţeleg să lase o iotă măcar din învăţămintele legii lor, care îi determină cu precizie atitudinea faţă de celelalte naţii, zicându-i (A doua lege):

7.1. Când te va duce Jehova, Dumnezeul tău, în pământul în care intri, acum ca să-l iei în stăpânire, şi va alunga dinaintea ta multe naţiuni... Şi când Jehova, Dumnezeul tău, ţi le va da în puterea ta, tu să le baţi, să le pierzi cu desăvârşire, legământ cu ele să nu închei şi milă de ele să nu-ţi fie ... Ci aşa să faceţi cu dânsele, altarele lor să le surpaţi, şi stăpânii lor să-i sfărâmaţi...

7.16. Şi să pierzi toate popoarele, pe care Jehova, Dumnezeul tău, le va da ţie, ochiul tău să nu le cruţe...

Şi pe regii lor îi va da ţie în mână, şi tu să faci să piară numele lor de sub cer“.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Acest program obligatoriu – impus de religia lor prin cele mai straşnice blesteme (Levitic 26, 14, a doua Lege, 28.1) a fost îndeplinit de jidani, punct cu punct, faţă de unguri, care azi „se deşteaptă".

„Numerus clausus", stabilit prin legea XXV, din 1920, însemnează noua orientare a naţiei ungureşti după experienţa făcută cu „asimilarea" jidanilor, în curs de mulţi ani, începând încă din anul 1848, când li s-au dat toate drepturile, deopotrivă cu ungurii.

Noua orientare politică a statului ungar – cu „numerus clausus" urmăreşte eliminarea jidanilor.

Asupra acestei politici – de eliminare a jidanilor din universităţi – a avut să se pronunţe Societatea Naţiunilor.

Experienţa Ungariei cu „asimilarea", ca şi atitudinea Societăţii Naţiunilor faţă de eliminarea jidanilor, aplicată de statul ungar – sunt hotărâtoare în cauză şi merită toată atenţia oricărei naţii, îndeosebi a naţiei româneşti primejduită în existenţa ei, de către parazitismul jidănesc, mai mult decât oricare alta.

*

Şedinţa a şasesprezecea (publică) a Consiliului Societăţii Naţiunilor – ţinută la Geneva în ziua de 30 septembrie 1922 – ne-a făcut să cunoaştem următoarele fapte, pe care le-am constatat după procesul verbal al şedinţei şi după Raportul Comisiei, cuprins în Anexa 427 şi reproduse de noi după organul oficial /al Societăţii („Journal Officiel"), nr. 11 (Partea a doua) noiembrie 1922, paginile 1204 şi 1425:

1) „Numerus clausus" se aplică în Ungaria prin Legea XXV din 1920.

2) „Alianţa Izraelită Universală" şi alte societăţi jidăneşti s-au plâns la Societatea Naţiunilor împotriva legii cu „numerus clausus", susţinând că această lege este o infracţiune manifestă la dispoziţiile Tratatului de la Trianon şi că legea nu vorbeşte decât de studenţii de rasă şi de naţionalitate diferită, aşa că nu aplică jidanilor, care constituie o „minoritate religioasă".

3) Consiliul Societăţii Naţiunilor – fără a contesta principiul legii – cere numai să-şi dea seama de modul cum ea este aplicată, ca să vadă dacă nu atinge, în practică, drepturile legitime ale minorităţilor.

4) Guvernul ungar – respingând în principiu această cerere de cercetare a modului cum legea se aplică – afirmă că nu este cazul, întrucât îşi propune să aplice legea „bazându-se pe nevoile imperioase ale naţiei ungureşti", dar ţinând seama de drepturile şi interesele minorităţilor. Aşadar, el – Guvernul ungar – pe deplin suveran, hotărăşte.

5) Nevoile naţiei ungureşti – în ce priveşte reducerea numărului studenţilor jidani în universităţi – Guvernul ungar le rezumă în următoarele puncte:

a) Sporirea capacităţii intelectuale. Tinerii intraţi în universităţi au nevoie de o pregătire temeinică, ceea ce necesită împuţinarea celor admişi.

b) Garantarea loialităţii patriotice. „După experienţele dictaturii proletare, statul a voit să-şi garanteze loialitatea patriotică a viitorilor săi funcţionari".

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

c) Aplicarea proporţionalităţii. „Numărul tinerilor aparţinând diferitelor rase şi naţionalităţi locuind pe teritoriul ţării şi admişi în universităţi, trebuie să fie, pe cât posibil, proporţional cu numărul locuitorilor raselor şi naţionalităţilor în chestie."

Aceste argumente ale Guvernului ungar, cuprinse în Raportul Comisiei instituită de Consiliul Societăţii Naţiunilor, pentru a referi asupra cazului (Anexa 427), au fost susţinute de reprezentantul Ungariei în şedinţa de la 30 septembrie 1922. Şi iată rezultatul:

6) „Consiliul adoptă raportul care îi este supus şi ia act de declaraţia reprezentantului Ungariei (Contele /Miklos/ Bánffy se retrage)". Va să zică:

„Numerus clausus" a fost admis de Societatea Naţiunilor şi în principiu şi în fapt.

Argumentele, invocate de Guvernul ungar, au fost recunoscute valabile /.../

La Universitatea din Iaşi – şi ne grăbim să observăm, că la Universitatea din Cernăuţi aceste raporturi ne sunt încă şi mai defavorabile – găsim următoarele proporţii ale studenţilor înscrişi creştini şi jidani, pe facultăţi, în anul şcolar 1922-1923: /.../

Iată acum şi un tablou comparativ al unor Universităţi ungureşti (semestrul II, anul 1920-1921), cu Universitatea din Iaşi, în anul 1922-1923: /.../

Din aceste cifre se vede:

Universitatea din Iaşi întrece toate universităţile ungureşti ca jidănime, stând în frunte cu proporţia de 35,55% jidani, în total, dar având 61,07% la medicină şi 75,50% la farmacie; faţă de o proporţie totală de jidani, care poate fi de 5%, în România.

Proporţionalitatea – care este baza „clauzei minorităţilor", pe care mereu o invocă politicienii jidăniţi, ameninţându-ne cu intervenţia Societăţii Naţiunilor – este răsturnată în favoarea minorităţii jidanilor din România, cu nedreptăţirea flagrantă a naţiei româneşti, ameninţându-i existenţa.

Cu toate acestea:

„Numerus clausus" – pe care Guvernul ungar îl aplică încă de la 1920 şi despre aplicarea căruia Societatea Naţiunilor s-a mărginit numai să ia act – „savanţii" şi politicienii noştri jidăniţi pretind că este o „absurditate", care nu se aplică „nici într-o ţară din lume" şi pe care noi nu îl putem introduce din cauza Societăţii Naţiunilor!

Fraţi români,

Proşti or fi, sau plătiţi, e tot una: jidăniţii noştri ne duc la pieire.

Dacă nu vă apăraţi interesele astăzi voi singuri, mâine, jidanii, care ocupă Universităţile – după ce au cuprins izvoarele noastre de avuţie – vor conduce ei destinele naţiei româneşti, falsificând cultura naţională românească.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Ca să înlăturaţi această mare primejdie, veniţi alături de noi, care luptăm hotărât pentru eliminarea jidanilor din mijlocul nostru, sub steagul cu zvastica.

Preşedintele
Ligii Apărării Naţionale Creştine
A.C. Cuza

▼
A.C. Cuza, Numerus clausus, Bucureşti, 1924, p. 6-7, 24-27, 30-32.

169

1924 Actul Constitutiv al Uniunii Industriilor Metalurgice şi Miniere.

ACT CONSTITUTIV

Subsemnaţii:

1) Dl Inginer C. Orghidan	reprezentând	Societatea	„Reşiţa“
2) Dl M.N. Schapira	"	"	„Astra-Arad“
3) Dl Ing. Al. Perieţeanu	"	"	„Malaxa and Co.“
4) Dl Ing. R. Rieger	"	"	„And. Rieger and Co.“
5) Dl Ing. J. Hüttl	"	Fabrica	„Schramm Hüttl and Co“
6) Dl Ing. C. Buşilă	"	Fabrica	„Rom. de loc şi vag.“
7) Dl Ing. G. Glass	"	Sociatatea	„Vulcan“
8) Dl C. Boerescu	"	Soc. „Sant.	Rom. de la Dunăre“
9) Dl Ing. E. Wolff	"	Fabrica	„Wolff“
10) Dl Ing. S. Marino	"	Fabrica	„Lemaître“
11) Dl N. Pedvisocar	"	"	„Pedvisocar and Co.“
12) Dl Solomon	"	"	„Cometul“
13) Dl Gh. Ghimuş	"	"	„Ghimuş and Co.“
14) Dl Marcus	"	"	„Macazul“
15) Dl Ing. Gr. Profir	"	"	„Strungul“
16) Dl Ing. Antoniu	"	"	„Lessel“
17) Dl Ing. Reşovscky	"	Societatea	„Atel. Griviţa.“
18) Dl Waidmann	"	"	„Adolf Waidmann“
19) Dl Rado	"	"	„Corcana“
20) Dl Littmann	"	"	„Sylva“
21) Dl Desilă	"	"	„Industria Sârmei“
22) Dl Ing. N. Costinescu	"	Intrep.	Emil Costinescu

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

23) Dl Pons	"	Societatea	„Fichet“
24) Dl Ing. Negro	"	Uzin.	Metalurg. Ploieşti
25) Dl D. Voina	"	Fabrica	de maş. Voina
26) Dl E. Hornstein	"	Soc.	Metalurg. Sig. Hornstein
27) Dl Ing. Erdös	"	Turnătoria	Oradia-Mare
28) Dl Dinnermann	"	Societatea	„Vagonul“
29) Dl Sculy-Logoteti	"	"	„Ferroagricola“
30) Dl Ing. R. Rieger	"	Fabrica de	Pile Sibiu
31) Dl P. Budich	"	Societatea	„Budich“
32) Dl H. Goldenberg	"	"	„David Goldenberg“

pe baza prezentului act şi a Statutelor aici anexate, ce face parte integrantă din aceasta, am constituit o Uniune ale cărei denumire, obiect, sediu şi mod de funcţionare, sunt prevăzute în alăturatele Statute pe care le acceptăm în întregime.

Subsemnaţii constituiţi în Adunare Generală în ziua de 29 martie 1924, alegem în majoritate ca membri în Consiliul de administraţie pe termen de 3 ani şi în condiţiile art. 12 din Statute.

Inginer C. Orghidan, inginer Al. Perieţeanu, inginer C. Buşilă, C. Boerescu, inginer E. Wolff, inginer Capriel, inginer G. Glass, inginer S. Marino, M.N. Schapira, inginer H. Schiel, inginer J. Hüttl şi inginer R. Rieger.

Numim ca Cenzori pe d-nii:
Inginer Antoniu, D. Voina şi Pons,
iar ca cenzori supleanţi pe d-nii
N. Pedvisocar, Gh. Ghimuş şi E. Hornstein.

De asemenea împuternicim pe dl Ştefan Ciovârnache, ca în numele nostru să îndeplinească toate formalităţile cerute de legile în vigoare pentru ca Uniunea să poată funcţiona legal. În acest scop, d-sa va face şi prezenta orice cereri către tribunal, instanţele superioare, Ministerul de Industrie şi Comerţ sau orice alte autorităţi, să ceară autorizarea de funcţionare şi înscriere în registre, va face eventual apel sau recurs reprezentându-ne cu depline puteri, putând renunţa la dreptul de apel sau recurs.

D-sa va consimţi singur la orice modificare a statutelor sau a actului constitutiv, putând face, semna şi cere autentificarea oricăror acte în acest scop.

Cu un cuvânt mandatarul nostru va face tot ce va crede în interesul nostru pentru ca uniunea să existe legalmente şi să funcţioneze.

PREŞEDINTE, SECRETAR,
Inginer

▼

Arhivele Statului Bucureşti, fond Uniunea Industriilor Metalurgice şi Miniere din România dosar 4/1924, f. 91-92.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

170

1924, Bucureşti. Consiliul de Administraţie al S.A.R. CONSTRUCŢIA MODERNĂ, al cărui preşedinte a fost prof. Ermil Pangrati şi din care au făcut parte reprezentanţi ai minorităţilor naţionale.

CONSILIUL DE ADMINISTRAŢIE

PREŞEDINTE:
Dl Ermil A. Pangrati
fost Ministru, Prof. Universitar,
Dir. Şcolii Sup. de Arhitectură

VICEPREŞEDINŢI:
Dl I. Săvescu
Directorul Băncii Româneşti
Dl Emanoil Antonescu
Avocat, Prof. Universitar

MEMBRI:

Dl O. KAUFMANN
Directorul General al Băncii de Credit Român

Dl I. RĂDUCANU
Sub-Directorul Băncii Marmorosch

Dl CONST. NEAMŢU
Directorul Băncii Comerţului Craiova

Dl GRIGORE CERCHEZ
Arhitect

Dl DUMITRU HARJEU
Arhitect

Dl CONST. IOTZU
Arhitect

Dl ŞTEFAN BURCUS
Arhitect

Dl ERNEST DONEAUD
Arhitect

Dl SIMION VASILESCU
Arhitect

Dl STATIE CIORTAN
Arhitect

Dl POPOVICI MEZIN
Inginer

Dl P. SMARANDESCU
Arhitect

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

CENZORI:

Dl CHRISTU STAICOVICI
fost Secretar g-ral al Minist. de Com.
şi Ind. Secretar g-ral al
Camerei de Comerţ

Dl I.D. ENESCU
Arhitect

Dl General I. MANOLESCU
fost Secretar g-ral
al Ministerului de Interne

Dl M. SONENFELD
Arhitect

Dl C. I. NICULESCU
Funcţionar Super. Banca Românească

CENZORI SUPLEANŢI:

Dl AUREL LUPSAN

Dl JEAN SIMIONESCU
Arhitect

Dl HORIA FURTUNĂ
Avocat

Dl C. NANESCU
Arhitect

Dl MIHAIL BOTEZ
Avocat

COMITETUL DE DIRECŢIE:

Preşedinte: Dl ERMIL A. PANGRATI
Administrator-Delegat: Dl ŞTEFAN BURCUS
" " Dl ERNEST DONEAUD
Director General: Dl Arhitect ŞTEFAN BURCUS

▼
Arhivele Statului Bucureşti, fond Uniunea Industriilor Metalurgice şi Miniere din România dosar 3/ 1924, f. 108.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

171

<1925 februarie 2>[1] Constanţa. Raport al lui Selim Abdulachim, deputat de Constanţa, referitor la necesitatea acordării de sprijin material şi financiar tinerilor de origine turcă pentru instruirea lor în şcolile superioare româneşti, precizându-se că elementul musulman s-a dovedit „a fi cel mai paşnic şi mai loial faţă de interesele ţării".

Domnule Preşedinte

Populaţiunea bulgară din judeţele Cadrilaterului în dese rânduri şi-a manifestat ostilitatea faţă de autorităţile româneşti şi este îndeobşte cunoscut iredentismul lor.

Elementul românesc din aceste judeţe, din cauza numărului său redus, nu poate să opună acestor manifestări decât o foarte slabă rezistenţă.

Singurul mijloc de a contrabalansa aceste tendinţe nu-l poate oferi decât elementul musulman, dovedit a fi cel mai paşnic şi mai loial faţă de interesele ţării. Acest element însă trebuie educat şi îndrumat tot mai mult în această direcţie.

Această educaţie nu se poate însă obţine şi la acest rezultat nu se poate ajunge decât prin formarea unei pleiade de tineri intelectuali crescuţi în şcolile româneşti spre a forma din ei cei mai aprigi şi mai devotaţi apărători ai cauzei româneşti.

Subsemnatul, înţelegând nevoia acestei opere naţionale, ca unul care m-am identificat în totul cu aspiraţiunile patriei mele, întrucât mi-am făcut studiile în şcolile româneşti şi m-am întors cu gradul de căpitan din războiul de reîntregire a neamului, am stăruit pe lângă autorităţile şcolare şi am reuşit să trimit în şcolile secundare şi superioare din ţară un număr de aproape 30 copii, care spre mulţumirea tuturora s-a dovedit a fi elevi cuminţi şi sârguitori.

Dacă într-un interval de 4 – 5 ani am putut să conving populaţia musulmană să trimeată un număr însemnat de copii în şcolile româneşti reuşita o datorez în cea mai mare parte deosebitei solicitudini a domnului ministru Anghelescu care a înţeles scopul urmărit de noi şi a binevoit a-i primi bursieri fără concurs.

Cum însă majoritatea acestor elevi sunt cu desăvârşire lipsiţi de mijloace (şi tocmai datorită acestui fapt în 40 ani de guvernare românească n-am putut avea decât un singur musulman cu studii universitare, în persoana subsemnatului şi 2 – 3 ofiţeri) ei nu sunt în stare, cu toate că sunt bursieri să-şi procure nici strictul necesar al îmbrăcămintei, al cărţilor şi al taxelor, aşa că sunt ameninţaţi să-şi întrerupă studiile, ceea ce nu va fi numai în paguba lor şi a populaţiei musulmane dar mai ales în prejudiciul statului.

---

1 Data înregistrării raportului.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Pentru a face faţă acestor cerinţi şi pentru a servi de îndemn şi pentru ceilalţi m-am hotărât să mă adresez şi domniei voastre, făcându-vă un călduros apel pentru susţinerea cauzei acestor tineri care vor servi mai târziu la consolidarea stăpânirii româneşti în Cadrilater, rugându-vă respectuos să binevoiţi a acorda spijinul domniei voastre aprobând suma ce veţi crede de cuviinţă, sprijin pentru care populaţiunea musulmană vă mulţumeşte cu recunoştinţă şi vă asigură de întreg devotamentul său pentru binele ţării.

Selim Abdulachim,
Deputat de Constanţa

Domniei sale,
Domnului Preşedinte al Comisiei interimare al oraşului Constanţa.
<Rezoluţia>
14 februarie 1925
Se acordă suma de cinci mii lei

Preşedinte Virgil Andronescu

▼
Arhivele Statului Constanţa, fond Primăria Constanţa, dosar 9 / 1925 f. 24.

172

1925 martie 7, Bucureşti. Telegramă adresată de Legaţia română din Berna Ministerului Afacerilor Externe, prin care se relatează o convorbire avută cu Henry Drumond şi Colban, privitor la plângerile adresate de Guvernul ungar Societăţii Naţiunilor referitoare la tratamentul minorităţilor în România.

În vederea Consiliului ce se întruneşte luni, am avut o lungă conferinţă cu Henry Drumond şi cu Colban. M-am plâns împotriva politicei de înţepătură şi a provocărilor şi multiplelor plângeri neîntemeiate, înaintate Societăţei Naţiunilor. Am atras atenţiunea asupra duplicităţiei Guvernului ungar, reamintind purtarea delegaţilor unguri la Congresele internaţionale de la Lyon, Berna şi Bruxelles, aceea a Contelui Appony şi aceea a presei maghiare. Am reamintit că, deşi nici Guvernul român nici politica sa nu s-au schimbat atunci când Ungaria avea nevoie de concursul nostru pentru împrumut, nu s-a auzit timp de un an nici o plângere din partea minorităţilor; îndată ce împrumutul a fost realizat, plângerile au inundat Secretariatul General al Societăţii Naţiunilor, înţepăturile au reînceput. Am explicat apoi afacerea paşapoartelor şi am protestat împotriva cuvintelor rostite în Parlamentul ungar. În fine am lăsat să se înţeleagă că suntem hotărâţi să reacţionăm şi să dovedim Guvernului ungar că a pornit pe cale primejdioasă, vătămător în primul rând intereselor ungare.

Amândoi m-au asigurat că vor atrage atenţiunea delegaţilor unguri.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Ca rezultat practic imediat, pentru a potoli nemulţumirile noastre, sper să obţin ca Drumond să pună la dosar reclamaţiunea Dutczak atât de importantă pentru noi.

Comnene
420

▼
Arhiva Ministerului Afacerilor Externe, fond 71, România, 1920–1944, vol, 392, p. 41.

173

1925 aprilie 6, Sibiu. Memoriu întocmit de episcopul Bisericii evanghelice C.A. din Ardeal, dr. Friedrich Teutsch, către ministrul cultelor şi artelor cu privire la Proiectul de lege pentru regimul general al cultelor.

Domnule Ministru!

Referindu-se la stimata dumneavoastră nr. 17481 din 28 martie a.c. subsemnatul are onoare a da asupra ante proiectului legii pentru regimul general al cultelor următorul aviz.

Art. 1.

În acest articol garantează statul în conformitate cu constituţia ţării – tuturor cultelor deopotrivă libertate şi protecţiune.

Această libertate implică în sine totala autonomie bisericească, care pentru biserica noastră regnicolară este garantată prin legi de secole, care nu a fost atacată niciodată şi care pentru viaţa şi pentru dezvoltarea ei, care încă formează un interes important al statului, este absolut necesară.

Deci, pentru ca să nu încapă nici o îndoială, şi fiind vorba de o condiţie vitală a bisericilor, trebuie să fie exprimat dreptul bisericilor la autonomie expressis verbis.

Deci, vă rog să binevoiţi a induce în art. 1 din lege următoarea dispoziţiune: „Cultele recunoscute prin lege (art. 18) pe baza autonomiei, ce le cuvine, au dreptul de a-şi crea înşişi statute şi a-şi administra afacerile în cadrul legilor de stat.

[..........]

Art. 4

Acest art. dispune în mod absolut corect, că membrii unui cult nu pot fi constrânşi să contribuie la înfiinţarea *altui* cult.

Consecinţa logică, ce reiese din această dispoziţiune, că membrii unui cult pot fi constrânşi să contribuie la întreţinerea cultului *propriu*, nu a fost exprimată în anteproiectul de lege, deşi este vorba de o chestiune, care este mai importantă ca toate celelalte dispoziţiuni ale anteproiectului de lege.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Nu există biserică, care ar putea trăi din veniturile averii proprii. Toate bisericile nu sunt avizate numai la subvenţiuni din partea statului, ci şi la contribuţiunile membrilor lor. Dreptul de recurgere la aceste contribuţiuni – după a mea părere – trebuie asigurat prin lege necondiţionat şi în mod care exclude orice îndoială. Consistoriul Regnicolar de sub conducerea mea a făcut în această chestiune vitală a tuturor bisericilor în repetate rânduri înaintări detailate către înaltul guvern şi la dezbaterea în parlament a legii despre impozitele de stat, această chestiune încă a fost tratată cu de-amănuntul. Cu regret trebuie să constatăm că nu s-a reglementat în această lege a impozitelor şi dreptul de a impune impozite. Din partea înaltului guvern ni s-a pus însă în vedere, că această chestie va fi rezolvată prin legea pentru culte.

Regret foarte mult, că aceasta nu s-a făcut în prezentul anteproiect de lege. Aceasta o consider ca nedreptate, care e cu atât mai mare, încât art. 23 din legea pentru organizarea bisericii ort. rom. conţine dispoziţiunea expresă, că Congresul naţional bisericesc are dreptul, de a impune membrilor bisericii, în interesul creării unui fond general bisericesc, contribuţiuni.

Este absolut imposibil de a presupune, că înaltul guvern ar voi să dea numai bisericii ort. posibilitatea, de a-şi asigura starea materială, şi a nu acorda şi celorlalte biserci dreptul de a se îngriji de acoperirea necesităţilor lor.

Deci sunt silit a vă ruga în mod atât de insistent, cât şi de serios, a reglementa această chestiune în legea cultelor după recerinţele echităţii şi egalităţii în drepturi, ca nesiguranţa, ce domină pe acest teren şi care a cauzat bisericii deja până în prezent pagubă mare, să fie odată delăturată.

Propun ca în art. 4 din lege să fie inclusă următoarea dispoziţiune: Cultele recunoscute de stat (art. 18) au dreptul de a impune membrilor proprii contribuţiuni pentru acoperirea cheltuielilor lor şi a recurge la încasarea acestor contribuţiuni la ajutorul autorităţilor de stat.

Art. 5.

Executarea acestui articol, care prescrie că preoţii unui cult pot săvârşi slujbe şi ceremonii religioase numai credincioşilor cultului propriu o ţin ca neexecutabilă.

Pe lângă stricta executare a acestor dispoziţiuni se va întâmpla adesea cazul înmormântării oamenilor fără asistarea unui preot sau că mor copii nebotezaţi, deoarece în localitatea unde locuiesc nu se află preot al cultului propriu, şi că familia lor nu este în stare a aduce din cauza depărtării mari, sau din cauze materiale un astfel de preot.

La tot cazul nu este aceasta intenţiunea legii.

Deci fac propunerea, că art. 5 să fie redactat în următorul mod: preoţii unui cult pot săvârşii şi ceremonii religioase de regulă numai credincioşilor cultului propriu. – Dacă în localitatea respectivă nu se află preot al cultului propriu, se pot cere – cu consimţământul preotului cultului propriu din altă localitate, sau în cazuri de necesitate şi fără astfel de consimţământ – şi slujbele preotului altui cult.

[...........]

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Art. 8.

Este adevăr, că acest art. dă dreptul Ministerului Cultelor a admite, ca membri ai clerului sau funcţionari ai cultelor şi cetăţeni străini, restrânge însă acest drept în mod esenţial prin aceea, că această admitere o face numai în mod provizoriu.

Şi eu sunt de părere, că preoţii şi ceilalţi funcţionari bisericeşti să fie de regulă cetăţeni români. Aceasta nu este numai în interesul statului, ci şi interesul bisericii. Trebuie, însă să atragem atenţia asupra faptului, că îndeosebi părţile afară din Ardeal ale bisericii regnicolare de sub conducerea mea, vor avea sub împrejurările date încă mult timp nevoie de oameni din străinătate.

Cred că nu trebuie să dovedesc prin nimica că, pentru funcţiuni provizorii de regulă nu se găsesc decât puteri slabe, ba întregirea posturilor va fi de regulă total imposibilă, prin ce se cauzează bisericii pagubă mare.

De altcum nu înţeleg pentru ce să fie legate mâinile Ministerului de Culte şi din ce motiv nu se lasă voia acelui a da autorizaţia pe lângă considerarea împrejurilor de fiecare dată. La tot cazul, însă ţin a fi necesar să se dea autorizaţia – în cazul că străinul a dobândit cetăţenia română – cel puţin până la rezolvarea definitivă a acestei cereri.

Propun deci ştergerea cuvântului „provizoriu" şi următorul supliment: Dacă membrul clerului sau funcţionarul, care a fost admis a înaintat o cerere pentru obţinerea cetăţeniei române, de a se prelungi autorizaţia în cazul admiterii pe timp mai scurt, cel puţin până la rezolvarea acestei cereri.

[...........]

Art. 10.

Acest art. zice, că averea cultelor dispărute trece de drept la stat.

De-a dreptul se poate presupune, că această dispoziţiune în intenţiunea ei se poate referi numai la cazul, când o întreagă corporaţiune religioasă, adică de exemplu întreaga biserică luterană din România ar dispare, şi că această dispoziţiune să nu poată fi aplicată în cazul când e vorba numai de dispariţia singuraticelor comune bisericeşti. Orice altă interpretare a indicatei dispoziţiuni ar însemna o mare nedreptate pentru biserică.

Ca să nu încapă nici o îndoială în privinţa intenţiunii legii, ar trebui redactat articolul 10 poate în următorul mod: în cazul dispariţiei singuraticelor comune bisericeşti autoritatea supremă a cultului respectiv ca dispoziţiunile necesare relativ la averea acelora.

Averea corporaţiunilor religioase întregi dispărute trece de drept la stat; însă cu restricţiunea că în cazul renaşterii unei astfel de corporaţiuni religioase, averea trecută de drept la stat să fie restituită acelei corporaţiuni religioase.

Art. 11.

În sensul acestui articol cultele recunoscute au dreptul de a susţine, administra şi controla instituţiuni culturale.

Tinde a se înţelege de la sine că sub aceste instituţiuni culturale se înţeleg şi şcoli şi alte instituţiuni de educaţie, şi numai din acest motiv omit

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

să fac propunerea, ca şcolile să fie menţionate şi scoase în relief în acest articol încă separat pe lângă instituţiunile culturale.

Bătător la ochi în acest articol este că vorbeşte numai de susţinerea şi administrarea instituţiunilor culturale, nu însă şi de dreptul înfiinţării altor fel de instituţiuni. Ori prin aceasta vrea să se spună, că numai instituţiunile culturale deja existente se recunosc şi că înfiinţarea acestor fel de instituţiuni pe viitor nu se admite? Aceasta nu o pot presupune.

Deci propun ca acest articol să fie redactat precum urmează: „Cultele recunoscute au dreptul de a înfiinţa, susţine, administra, şi controla instituţiuni culturale şi de binefacere în marginile legilor în vigoare privitoare la acest fel de instituţiuni."

[.......]

Art. 13.

Ocrotirea care o prestează acest articol edificiilor bisericilor, asigurându-le în ce priveşte comerţul urmărirea şi sechestrarea, poziţie excepţională, este pe deplin motivată.

În forma prezentă acest articol poate da ocazie la neînţelegere, fiindcă se pot naşte îndoieli asupra faptului că despre ce edificii ai bisericilor este într-adevăr vorba.

Despre toate edificiile bisericilor sau numai despre acele edificii, care servesc nemijlocit scopuri bisericeşti sau în fine exclusiv despre edificiile în care se ţine serviciul divin? După a mea părere ocrotirea legii ar trebui să se întindă asupra tuturor edificiilor care servesc scopuri bisericeşti însă numai până când se folosesc pentru atari.

Acest articol să fie redactat precum urmează:

Edificiile bisericilor, mânăstirilor, reşedinţelor episcopeşti, edificiile şcolilor, parohiilor şi casele comunităţilor bisericeşti mai departe cimitirele, odoarele sacre ale cultelor recunoscute până când se folosesc ca atari – sunt bunuri în afară de comerţ, ele nu pot fi nici urmărite nici sechestrate şi nici rechiziţionate şi sunt scutite de toate sarcinile.

Interzicerea prin lege a rechiziţionării o accentuez în mod deosebit, fiindcă – cu regret trebuie să constat – că sa întâmplat adeseori că, case parohiale şi locuinţe de învăţători în edificii bisericeşti au fost rechiziţionate prin ce au suferit respectivele comune bisericeşti pagubă mare.

[.......]

Art. 15.

După dispoziţiunile acestui articol preoţii diferitelor culte pot săvârşi slujbele religioase în armată, în spitale, orfelinate, şcoli corecţionale şi penitenciare.

Întâi a-şi accentua că, expresiunea „pot" este prea indeterminată şi poate conduce uşor la contraverse. Aici e vorba de un drept neîndoios al corporaţiunilor religioase care trebuie să fie designat şi în lege ca atare.

Apoi trebuie să atrag atenţiunea asupra faptului că statul îndreptăţeşte corporaţiunile religioase a împărtăşi credincioşii din armată cu serviciile religioase şi ţin de a fi datoria imperioasă a statului, a se îngriji însuşi şi pe spesele proprii, ca soldaţii să-şi poată satisface necesităţile bisericeşti.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Aceasta este posibil numai atunci, dacă nu se angajează numai preoţi militari ortodoxi şi ci preoţi militari de altă confesiune în număr corespunzător.

Deci propun a redacta art. 15 precum urmează:

Corporaţiuniile religioase au dreptul de a săvârşi prin preoţii lor în armată, în spitalele civile şi militare, orfelinate, şcoli corecţionale şi penitenciare pentru credincioşii lor servicii religioase de orice natură. Statul se va îngriji ca soldaţii să fie împărtăşiţi de către preoţii militari, angajaţi în număr corespunzători şi în acele localităţi în care nu se află preot al resp. cult. cu serviciile religioase corespunzătoare resp. cult.

[.......]

Art. 17.

Acest articol dă dreptul cultelor de a înfiinţa şi conduce institute teologice pentru pregătirea clerului lor, însă nu conţine nici o dispoziţiune despre dreptul cultelor de a-şi pregăti preoţi la universităţi, la ce – de sine înţeles pentru biserica luterană evanghelică vin în considerarea numai universităţii din străinătate.

Presupun fără nici o îndoială că, nu li se va lua în nume de rău şi în viitor candidaţilor noştri de teologie cercetarea universităţilor din străinătate, şi că art. 17 nu atinge în nici un mod acest drept, pe care biserica noastră l-a avut timp de secole.

Deci mă pot abţine în această chestiune de la facerea unei propuneri.

Art. 18.

Nici din art. 18 nici din alt articol nu reiese ce dispoziţiuni din anteproiectul de lege se referă şi la biserica ortodoxă română. Singuratice părţi din anteproiectul de lege de ex. dispoziţiunile relative la trecerea de la o religie la alta, la tot cazul se referă şi la biserica ort. rom. alte părţi însă sunt în contrast cu legea despre biserica ort. rom. şi prin urmare nu se pot referi la aceea.

Pentru a lămuri această chestiune, ţin de a fi necondiţionat necesar a indica în art. 18 sau în alt articol detailat, cari articole se referă şi la biserica ort. rom.

[..........]

Art. 20.

Acest articol dă guvernului dreptul de control asupra tuturor cultelor.

Dacă acest drept se referă numai la cazurile amintite în constituţie adică la îngrijirea ca legile, ordinea publică şi morala publică să fie respectate, atunci nu-i se poate face nici o obiecţiune. Dacă însă art. 20 tinde la un drept de control nelimitat care ar da guvernului dreptul de a se amesteca şi în afacerile cele mai interne ale bisericii, ba chiar în chestiuni de rit şi ale ordinei bisericeşti şi a influenţa asupra acestora, atunci trebuie să numim un astfel de control ca total imposibil.

Deşi sunt convins că în art. 20 nu este vorba de un astfel de control, totuşi ţin de a fi absolut necesar să se precizeze dreptul de control al guvernului, – care de altcum se înţelege de la sine – în interesul apărării

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

şi drepturilor cultelor într-un mod corespunzător intereselor Statului şi cultelor şi într-un mod, care exclude orice îndoială.

Deci propun să se redacteze articolul 20 în următorul – după părerea mea şi din punct de vedere al statului mai corect – mod: statul are asupra tuturor cultelor drept de control care se exercită prin Ministerul Cultelor. Acest drept de control se întinde însă în sensul constituţiei numai asupra îngrijirei ca dispoziţiunile legilor de stat, ordinea publică şi morala publică să fie respectate.

[........]

Art. 22.

Contra dispoziţiunii că crearea de noi eparhii (dieceze superintendenţii) ca şi schimbarea titulaturii şi întinderii lor se poate face numai prin lege, nu se poate face obiecţiune însă trebuie să atrag atenţiunea asupra faptului că posibilitatea necondiţionată de corectă executare, a acelora o formează stabilirea amănunţită a eparhiilor existente în prezent şi a teritoriilor acestora.

Deci propun ca stabilirea parohiilor în prezent existente să se facă prin lege, sau dacă aceasta din vre-un motiv n-ar fi posibil ca supliment de lege.

[........]

Art. 24.

Subvenţionarea materială a cultelor nu este un drept, ci o datorie imperioasă a statului. În contrast cu aceasta stă dispoziţiunea art. 24. conform căreia statul *va putea* acorda astfel de subvenţii. Prin urmare este supus aprecierii fiecărui guvern a acorda subvenţiuni sau a nu le acorda şi a sista subvenţiuni deja acordate. Prin aceasta cultele se vor depinde total de fiecare guvern şi se creează o nesiguranţă care face insuportabilă situaţia materială a cultelor.

Articolul 24 conţine şi din acel motiv o mare nedreptate fiindcă vatămă într-o măsură, după părerea mea total inadmisibilă cultele recunoscute faţă de biserica ort. rom. căreia în mod expres îi acordă dreptul la subvenţiune.

Deci propun ca art. 24 în conformitate cu art. 21. din legea pentru organizarea bisericii ort. rom. să fie redactat precum urmează:

Statul pune la dispoziţiunea cultelor, la cererea lor, prin Ministerul Cultelor mijloacele necesare de care au nevoie, pentru a acoperi potrivit salariile funcţionarilor publici, retribuţiunile preoţilor şi funcţionarilor bisericeşti precum şi celelalte necesităţi materiale. Măsura acestor subvenţiuni de stat se stabileşte după stabilirea exactă prealabilă a necesităţilor cultelor faţă de veniturile lor proprii.

[.......]

Art. 26.

Este firesc că statul îşi rezervă dreptul de control asupra faptului, dacă subvenţiunile acordate cultelor de către stat au fost întrebuinţate potrivit destinaţiei lor. Prin urmare statul fără îndoială are şi dreptul de a cere să se ţină în evidenţă conturile despre subvenţiunile acordate. Fiecare pre-

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

tenţiune peste aceste limite trebuie să fie numită o atingere a drepturilor de autonomie ale cultelor, fiindcă autonomia implică în sine şi administrarea, aceasta însă de a stabili, în ce mod să se facă evidenţa conturilor şi contabilitatea.

Art. 26 prescrie că instituţiile confesionale subvenţionate de stat vor ţine în evidenţă conturile de venituri şi cheltuieli spre a fi cercetate de organele Ministerului Cultelor care va controla dacă sumele acordate au fost întrebuinţate potrivit destinaţiei lor şi cu respectarea Legii contabilităţii publice privitoare la instituţiile cu caracter autonom.

Dispoziţiunile art. 26 – de altcum neclare asigură – dacă vrem să explicăm aceasta aşa – Legii contabilităţii publice o influenţare asupra întregii administraţii de avere a cultelor ce după părerea mea nu este numai de prisos, ci formează totodată şi o atingere a autonomiei bisericeşti.

Prin urmare, fac propunerea să se şteargă din art. 26. cuvintele de la „ci cu respectarea“ până la sfârşitul acestui articol.

Art. 27.

Dispoziţiunea acestui articol care prescrie că toate posturile subvenţionate de Stat trebuiesc aprobate de Ministerul Cultelor, face total iluzoriu dreptul cultelor la subvenţiune de la stat pertractat deja în legătură cu art. 24. Guvernul poate să respingă după aprecierea proprie posturile propuse spre aprobare şi a sista în acest mod subvenţiunile. O astfel de procedură nu se poate presupune fiind însă vorba de o stabilire de drepturi prin lege, după a mea părere, trebuie să fie apărate aceste drepturi sub orice împrejurări.

Deci propun să se şteargă acest articol total şi anume cu atât mai vârtos încât toate chestiunile privitoare la subvenţiile de la stat apar regulate, dacă se primeşte redactarea articolului 24 propusă de mine.

[.........]

Art. 30.

Articolele 14 şi 16 din legea maghiară pentru naţionalităţi, care şi azi mai este în vigoare de drept (art. XLVIII din anul 1868) îndreptăţesc comunităţile bisericeşti a face corespondenţă cu toate organele de stat în limba lor proprie; autorităţile bisericeşti superioare şi celor mai înalte le asigură dreptul de a întrebuinţa în înaintările lor către guvern, pe lângă limba de stat şi limba proprie.

Art. 30 din prezentul proiect de lege vrea să pună capăt acestor drepturi exercitate până în prezent, de care şi biserica gr. ort. s-a folosit fără piedici în timpul regimului ungar peste teritoriile aparţinătoare de prezent României, dispunând ca corespondenţa organelor bisericeşti cu autorităţile statului se va face în limba română.

Din parte-mi trebuie să vă atrag în mod stăruitor atenţiunea să vă feriţi a trata chestiunea naţionalităţilor, – a cărei parte cea mai importantă o formează chestiunea limbilor – în legea pentru regimul cultelor. După a mea părere nu se poate reglementa această chestiune, decât în mod organic prin o lege separată.

Deci fac propunerea ca articolul 30 să fie şters din proiectul de lege.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Art. 33.

Trecerea de la o religie la alta e o afacere pur bisericească. Totuşi exclude art. 33 concursul autorităţiilor bisericeşti la astfel de treceri total, prescriind anunţarea simplă a ofiţerului stării civile.

Afară de aceea, va conduce procedura simplificată atât de tare, faţă de aceea până în prezent, într-acolo că trecerile nesocotite sau cele încurajate din motive necinstite să fie înmulţite, ce şi din punctul de vedere al statului apare de a nu fi de dorit.

Deci propun ca procedura în vigoare în părţile alipite care a corespuns aşteptărilor în toate privinţele, în esenţa ei să fie menţinută şi a redacta prin urmare art. 33 precum urmează:

Cine vrea să treacă la altă religie îşi va anunţa această intenţie însoţită de 2 martori preotului comunei bisericeşti proprii şi va repeta după 14 zile această declaraţie cel mult însă în termen de 30 de zile în aceeaşi formă. Preotul va redacta despre aceste declaraţiuni certificate oficioase. Dacă refuză eliberarea certificatului dreptul de a-l elibera trece la martori.

Cel mult în termen de 14 zile – fiindcă altcum pierd certificatele valabilitatea – după liberare sunt a se înainta certificatele ofiţerilor stărilor civile cu cererea de a înregistra trecerea. Ofiţerul stării civile redactează despre cererea înaintată un proces verbal şi execută trecerea, dacă în termen de 30 de zile nu se retrage cererea, introducând în registrele stării civile respective în registrele necesare şi înconştiinţând despre aceasta preoţii respectivilor două religii. Trecerea se consideră la a 30-a zi, după anunţarea la ofiţerul stării civile, făcută pe deplin drept. Dacă se revine asupra cererii în termenul de 30 de zile se poate face trecerea numai pe lângă respectarea întregii procedurii. Despre revenirea asupra cererii înconştinţează ofiţerul stării civile pe preot căruia i s-a făcut declaraţia de trecere devenită acum fără valoare.

Art. 34.

Individul trecut de la un cult la altul în sensul acestui articol este dator a suporta toate sarcinile materiale, impuse de statutele şi de angajamentele avute faţă de cultul părăsit scadente până în momentul trecerii.

Această dispoziţiune o ţin de a fi suficientă dacă e vorba de trecere la una dintre religiile recunoscute. În cazul însă când nu e vorba de o trecere la o corporaţiune recunoscută, ci la o sectă, atunci ţin de a fi necesară o agravare a acestor dispoziţiuni deja din motivul pentru a îngreuna trecerile nedorite la secte.

Deci propun, să se completeze pentru acest caz art. 34 cu dispoziţiunea că, indivizii trecuţi de la o religie recunoscută la o alta nerecunoscută să suporte încă timp de 3 ani aceleaşi contribuţii ca membrii bisericii părăsite de ei.

Art. 35.

Dispoziţiunile acestui articol formează o atingere atât de gravă pentru autonomia şi drepturile materiale ale comunelor bisericeşti că trebuie să le numesc total neacceptabile. Dreptul la întreaga avere bisericească îi cuvine după toate concepţiile de drept comunii bisericeşti ca atare şi nu

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

singuraticilor membri ai comunei bisericeşti. Acest principiu de drept se găseşte şi în aliniatul ultim al art. 35, care dispune, că în nici un caz nu se vor putea atribui îndemnizaţia membrilor minorităţii personal. Cum se va putea face aceea, să se atribuie singuraticilor membri, care ies din comunitatea religioasă întreaga avere bisericească? Formează membrii care ies majoritatea sau ba, nu poate avea la judecarea chestiunii nici un rol. Dreptul originar la avere i se poate cuveni numai comunităţii originare, şi ar putea fi vorba numai de o indemnizaţie pentru comunitatea nouă, ce eventual s-ar înfiinţa de acei trecuţi, încă şi în acest caz trebuie să constat că dreptul la indemnizaţie este nemotivat fiindcă nu există constrângere pentru trecere şi fiindcă trecerea benevolă implică în sine în mod firesc renunţarea benevolă la averea comunităţii religioase. Neformând însă cei trecuţi o nouă comunitate, atunci dreptul la îndemnizaţie la tot cazul este pe deplin nemotivat. Dacă dispare o comunitate religioasă total, atunci – precum am expus deja la art 10 – numai acel cult poate pretinde averea, căruia i-a aparţinut comunitatea dispărută:

Deci propun să se şteargă art. 35 din anteproiectul de lege, sau în cazul că aceasta ar fi imposibil, a-l modifica aşa, ca indivizii trecuţi de la cult să-şi aibă drept de a pretinde averea cultului părăsit.

Art. 36.

Conform legilor în vigoare în părţile alipite în căsătorii unde părinţii nu aparţin aceleiaşi religii, băieţii urmează religia tatălui şi fetele cea a mamei.

Nu ştiu din ce motiv se părăseşte acest principiu încercat şi că i se atribuie tătălui dreptul de a hotărî despre religia tuturor copiilor.

Această dispoziţie va forma un izvor de ceartă în familii, fiindcă mama, dacă este un membru sincer al bisericii se va conforma numai cu rezistenţă şi sentimente dureroase dispoziţiunii tatălui. Dealtcum este bătător la ochi, că într-un timp când drepturile femeilor peste tot locul se lungesc, să fie exclusă soţia total de la influenţarea asupra religiei copiilor ei.

Deci fac propunerea să fie menţinută dispoziţia de prezent în vigoare, conform căreia băieţii urmează religia tatălui şi fetele religia mamei, şi a modifica art. 36 în acest sens.

Pentru cazul, că din motive necunoscute de mine ar fi imposibilă acceptarea acestei propuneri, ar trebui cel puţin fixat, că în căsătorii mixte să decidă privitor la băieţi tata şi privitor la fete mama, în ce religie să fie educaţi. La înscrierea acestei dispoziţiuni ar trebui prescris şi aceea, că dacă moare un părinte dreptul determinării în revine celuilalt părinte.

[........]

Art. 42.

Pe baza acestui articol cultele recunoscute sunt datoare a-şi pune în concordanţă în termen de 3 luni de la promulgarea acestei legi, statutele lor de organizare cu dispoziţiunile ei, înaintându-le Ministerului de Culte spre aprobare şi confirmare prin Decret Regal.

În acest articol nu se spune, e însă de a se înţelege de la sine, că baza Decretului Regal o va forma propunerea Ministerului de Culte.

Fiindcă dreptul de aviz al Ministerului de Culte nu i se face în lege nici o restricţiune, poate respinge orice statut de organizare, care nu îi core-

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

spunde dintr-un motiv, nerecunoscându-l aprobării şi confirmării Regale. Aceasta stă în contrast cu drepturile autonome ale cultelor, care pot pretinde ca hotărârile lor aduse în concordanţă cu legile ţării să fie respectate şi de un guvern.

Relativ la art. 42 trebuie să mai observ că nu conţine nici o dispoziţiune relativ la procedura privitoare la modificarea statutelor de organizare aprobate şi confirmate prin Decret Regal, referindu-se art. 19 (aliniat ultim) numai la cultele nerecunoscute neputându-se lua astfel în considerare.

Din cele expuse mai sus reiese propunerea mea de a modifica art. 42 precum urmează:

Toate cultele recunoscute, amintite la art. 18 sunt datoare a-şi pune în concordanţă în termen de trei luni de la promulgarea acestei legi, statutele lor de organizare cu dispoziţiunile ei, înaintându-le Ministerului de Culte. Aprobarea şi confirmarea statutelor de organizare se face la propunerea Ministerului de Culte prin Decret Regal. Ministerul de Culte este dator a propune aprobarea şi confirmarea statutului de organizare prin Decret Regal dacă dispoziţiunile statutului nu ating ordinea publică, bunele moravuri şi legile ţării.

Schimbările în statutul de organizare, aprobat şi confirmat prin Decret Regal nu se vor putea face decât prin aceeaşi procedură.

Conformându-mă dorinţei Excelenţei Dv. mi-am exprimat în expunerile de mai sus obiecţiunile contra numeroaselor dispoziţiuni ale legii sperând că Excelenţa Dv. le va supune unei examinări detaliate.

Rugând Excelenţa Dv, să binevoiească a lua în considerare expunerile mele în măsura cea mai mare posibilă. Vă rog să primiţi asigurarea distinsei mele consideraţiuni.

Episcop al bisericii evang. regnicolare C. A. din Ardeal
Dr. Friedrich Teutsch

▼
Arhivele Statului Sibiu, colecţia Brukenthal $K_{6\text{-}8}$ nr. 93, f. 120 – 140.

174

1925 aprilie 11, Bucureşti. Regulament de aplicare a legii pentru modificarea art. 18, alin. II, art.19 şi art. 71 din legea asupra învăţământului secundar şi superior.

E. Examenul de bacalaureat

Art. 23 – Ministerul întocmeşte din vreme comisiunile de examinare şi le comunică inspectoratelor regionale şi şcolilor unde vor funcţiona, cu cel puţin o săptămână înainte de data începerii examenelor. Pentru stabilirea numărului comisiunilor şi a localităţilor unde ele vor funcţiona, ministerul va avea în vedere populaţiunea şcolară a claselor a VIII- a – a

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

liceelor din fiecare regiune şi posibilitatea grupării ei în centre de examen. În localităţile cu mai multe şcoli secundare, se pot institui două sau mai multe comisiuni, având fiecare numărul de elevi arătat mai sus.

Fiecare comisiune e compusă din şapte membri, dintre cari şase vor fi numiţi dintre profesorii titulari de la clasele superioare ale liceelor statului, aşa încât să fie reprezentate toate specialităţile asupra cărora se va face examenul. Al şaptelea membru, care este şi preşedintele comisiunii, va fi numit dintre membrii corpului didactic universitar: profesor, agregat sau conferenţiar definitiv de la facultăţile de litere sau ştiinţe, sau dintre foştii inspectori şcolari ai învăţământului secundar de specialităţi literare ori ştiinţifice, numiţi prin decret regal.

Aceste însărcinări sunt obligatorii: neîndeplinirea lor va atrage aplicarea sancţiunilor prevăzute pentru refuz de serviciu legalmente datorit, adică reţinerea din leafă pentru orele şi zilele absentale, sau în cazuri de recidivă, darea în judecată disciplinară.

Comisiunile ce vor avea să examineze în localităţile unde sunt repartizaţi elevii care au urmat cursurile liceelor într-o limbă minoritară, fie în şcoli de Stat, fie în şcoli confesionale ori pariticulare, se vor putea completa numai în caz de nevoie cu cel mult încă doi membri aleşi din corpul didactic al liceelor de Stat, care să examineze în limba respectivă, din cele două materii speciale.

Aceşti profesori vor lua parte la lucrări numai în ce priveşte examinarea obiectului lor şi la stabilirea situaţiei elevilor la a căror examinare au participat.

Unul din membrii comisiunii va fi delegat de preşedinte ca secretar al comisiunii.

Art. 24. – Comisiunea se întruneşte în dimineaţa zilei de 25 iunie, respectiv 15 septembrie, şi începe imediat lucrările, împărţind pe elevi în grupe de cel puţin 25 şi cel mult 40, care vor trebui să depună exemenul scriptic în săli de clasă, deosebite, spre a putea fi bine supravegheaţi. Identitatea fiecărui candidat va fi bine stabilită. Grupele vor fi alcătuite, pe cât posibil, după secţiunile liceului pe care le-au urmat elevii. În cazul când printre candidaţi vor fi şi elevi care depun unele probe într-o limbă minoritară, se va forma din aceşti elevi şi pentru proba respectivă grupe speciale.

Examenul scriptic va consta din trei probe dintre care, primele două vor fi comune pentru toate secţiunile şi grupele. El se va depune în a doua şi a treia zi a examenului şi anume: proba întâi se va da dimineaţa, cea de a doua în după amiaza aceleiaşi zile, iar a treia în dimineaţa zilei a treia.

Chestiunile de tratat se vor fixa de comisiune imediat înainte de începerea fiecărei probe.

„Proba întâia“ este de „limba română“; scopul ei este să dovedească că, pe lângă cunoştinţele candidatului, corectitudinea limbei scrise metoda şi claritatea exprimării ideilor, precum şi îngrijirea formei. Subiectul acestei probe poate fi o compunere literară sau expunerea unui subiect general de literatură, istorie sau ştiinţe, din materia prevăzută pentru examenul de bacalaureat. Este interzisă consultarea de cărţi, notiţe, etc.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

„Proba a doua“ va fi traducere din limba română în limba franceză. Textul de tradus va fi de 10 – 12 rânduri şi va consta dintr-o bucată uşoară, fără arhaisme, particularităţi de limbă, greutăţi sintactice, ori de stil.

Elevii nu au voie să întrebuinţeze dicţionar, dar profesorul va nota pe tablă traducerea cuvintelor pe care elevi s-ar putea să nu le cunoască:

„Proba a treia“ va fi deosebită după secţiuni şi grupe:

Elevii secţiunilor clasice şi moderne ai liceelor de băieţi precum şi elevele şcolilor secundare de gradul II vor traduce o bucată din latineşte în româneşte, de greutatea ultimelor două clase ale şcoalei lor, în întindere de 10 – 12 rânduri, putându-se servi de dicţionare.

Elevii secţiunii reale vor avea de rezolvat o problemă de matematici de greutatea ultimelor trei clase de liceu, secţia reală.

Elevii grupelor minoritare vor executa această a treia probă, servindu-se în lucrarea lor de limba în care au învăţat liceul.

Pentru fiecare din aceste trei probe, timpul de lucru este de două ore. În timpul lucrării, candidaţii vor fi supravegheaţi de către un membru al comisiunii şi inspectaţi de preşedinte. Lucrările se vor da pe coli de hârtie ce vor purta ştampila liceului şi semnătura preşedintelui.

Lucrările se examinează de profesorul specialist, care le notează cu note de la 1 – 10. După două zile libere de la ţinerea probelor scrise, comisia se întruneşte spre a stabili situaţia. Vor fi consideraţi ca respinşi candidaţii care au obţinut la două probe nota 4. Candidaţii cu o singură notă 4 sunt declaraţi admişi la proba scrisă

Ministrul instrucţiunii, Dr. C. Anghelescu

▼
„Monitorul Oficial“, nr. 82, 11 aprilie 1925, f. 4096 – 4105.

175

1925 mai 14, Bucureşti. Memoriu de răspuns trimis la Londra lui Nicolae Titulescu, în legătură cu acuzaţia lui Lucien Wolf conform căreia legea din 24 februarie 1924 privitoare la dobândirea şi pierderea naţionalităţii române violează Tratatul minorităţilor.

Răspunsul nostru
la primul memoriu.

Ministerul Afacerilor Străine
Registratura Generală
Nr. 26010 – Mai 14 1925

Domnului Titulescu, Ministru al României la Londra

Domnule Ministru,

Drept răspuns la telegrama Dv. No. 908 din 26 aprilie a.c. am onoarea a vă comunica următoarele argumente ce urmează a fi opuse d-lui Lucien

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Wolf care, prin memoriul său, tinde a dovedi că Guvernul român, prin legea din 24 februarie 1924 privitoare la dobândirea şi pierderea naţionalităţei române, violează Tratatul minorităţilor.

Domnul Lucien Wolf afirmă că legea în chestiune ar fi în contradicţie cu articolul 3 al Tratatului din 9 decembrie 1919, încheiat între România şi principalele puteri aliate şi asociate, relativ la protecţiunea minorităţilor, articol al cărui text este următorul:

„Sous réserve des Traités ci dessous mentionnés la Roumanie reconnait comme ressortissonts roumains, de plein droit et sans aucune autre formalité, toute personne domiciliée, à la date de l'entrée en vigueur du présent Traité, sur tout territoire faisant partie de la Roumanie, y compris les territores à elle rattachés parles Tratés de paix avec l'Outriche et la Hongrie ou ceux qui pourrout lui être transférés ultirieurement, à l'exception des personnes gui à cette date pourroient se prévoloir d'une nationalite outre que la nationalité autrichienne ou hongroise."

Acest tratat intrând în vigoare pentru România la 26 septembrie 1920, domnul Wolf trage concluzia că toate persoanele „domiciliate" până la acea dată pe teritoriile cedate României dobândesc de plin drept naţionalitatea română.

Contrazicerea între legea română din 23 februarie 1924 şi Tratatul minorităţilor ar consta în faptul că legea română recunoaşte ca cetăţeni români numai pe aceia care la data de 1 Decembrie 1918 posedau „indigenatul" iar nu şi pe aceia care la 26 septembrie 1920 se găseau „domiciliaţi" în acele teritorii. În consecinţă, ar exista o dublă restricţiune de condiţiuni („indigenatul" în loc de „domiciliu") şi de date (1 decembrie 1918 în loc de 26 septembrie 1920) care ar înlătura de la beneficiul naţionalităţii române pe toţi supuşii austriaci sau unguri care ar fi obţinut indigenatul în teritoriile alipite între 1 decembrie 1918 şi 26 septembrie 1920 creând astfel o categorie de persoana fără patrie („heimatlòs).

Examinând cu atenţiune această dublă restricţiune invocată de dl. Wolf atât în ce priveşte textul Tratatelor cât şi principiile legei în vigoare, oricine îşi va putea da uşor seama că teza susţinută de domnul Wolf este lipsită de temei.

În adevăr:

1. În ce priveşte schimbul condiţiunei „indigenatului" în acea a „domiciliului":

a) Tratatul minorităţilor n-a abrogat nici una din condiţiunile pe care, în virtutea Tratatelor de la St. Germain şi Trianon, se efectuează transferul naţionalităţei. Aceste două tratate au în mod expres condiţiunea „indigenatului" iar nu pe cea a „domiciliului" (art. 70 al Tratatului de la St. Germain şi la 61 al Tratatului de la Trianon).

De altfel Tratatul minorităţilor declară că respectă aceste dispoziţiuni prin însuşi art. 3 care începe astfel: „Sous réserve des Traités ci dessous mentionnés ... etc..." adică tocmai Tratatele de la St. Germain şi Trianon.

În consecinţă, Tratatul minorităţilor înţelege să lase intacte dispoziţiunile Tratatelor suscitate.

Chiar dacă am admite că există o contrazicere între un Tratat general semnat de Marile Puteri (St. Germain şi Trianon) între un Tratat special

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

(acel al minorităţilor) semnat numai de şase Puteri, este evident că tratatul general este acela care se aplică cu atât mai mult atunci când însuşi tratatul special o specifică în mod expres.

Tratatul general reglementează condiţiunea locuitorilor din teritoriile transferate, pe când tratatul special nu face decât să-l aplice fără a-i putea modifica dispoziţiunile.

Este explicabil că Tratatul minorităţilor întrebuinţează formula „persoane domiciliate“ deoarece se referă la toate tratatele în general. Ori fiecare tratat în parte prevedea criterii diferite pentru schimbarea naţionalităţei: unele cer domiciliul ca element determinant altele indigenatul, altele originea... etc.

Teza susţinută cum că Tratatul minorităţilor ar fi stabilit ca criteriu pentru obţinerea cetăţeniei române „domiciliul“ fostului supus austriac sau ungur în ţinuturile alipite adică, cu alte cuvinte ar fi modificat textele precise ale Tratatelor de la St. Germain şi Trianon cari au adoptat un alt criteriu şi anume „pertinenza“ (indigeratul) supuşilor austriaci şi unguri în noile teritorii, este inadmisibil.

În adevăr, se cuvine să observăm că chiar dacă s-ar putea susţine că un tratat posterior poate modifica virtual clauzele tratatelor anterioare, cari ar constitui o autonomie faţă de ultima convenţiune, în nici un caz nu se poate susţine că Tratatul minorităţilor a modificat clauzele Tratatului de la Trianon, aceasta din urmă fiind acceptat de România la 4 iunie 1920 adică cu 6 luni după încheiarea Tratatului minorităţilor.

Dar chiar dacă s-ar trece peste toată consideraţiunea, este cert că un Tratat particular consimţit numai de anumite părţi care au figurat la un tratat general, nu poate modifica clauzele tratatului general decât cu consimţământul tuturor părţilor cari au figurat la acest tratat. Pentru statele cari nu au consimţit la această modificare, el rămâne „res inter alios acta“. Astfel fiind, nu se poate admite că Tratatul minorităţilor, la care nu au figurat decât şase state, să fi putut modifica principii şi texte inserate în tratatele de la St. Germain şi Trianon fără consimţământul celorlalte 13 state care nu au figurat la încheierea Tratatului minorităţilor. Acest principiu elementar de drept internaţional apare cu atât mai evident, cu cât, dacă s-ar admite teza contrarie, s-ar ajunge la rezultatul surprinzător că pentru cele şase state semnatare ale Tratatului minorităţilor, un cetăţean austriac sau ungar, având domiciliul pe teritoriul român iar indigenatul peste frontiera română, ar fi considerat ca cetăţean român, în vreme ce pentru celelalte 13 state el ar continua să păstreze cetăţenia sa de origine.

Principiile expuse mai sus par atât de incontestabile încât cu prilejul încheierii convenţiei de la Roma, din 6 aprilie 1922, statele succesoare ale fostei monarhii austro-ungare, adică tocmai cele mai interesate la precizarea acestor principii – au declarat în art. 4, că, în materie de naţionalitate, dreptul comun îl informează Tratatele de la St. Germain şi Trianon, fără a se face măcar menţiune despre Tratatele minorităţilor.

Pe de altă parte, dacă examinăm scopul urmărit atât de principalele Puteri Aliate şi Asociate, precum şi de România la încheierea Tratatului minorităţilor, reiese clar că acest scop a fost de a rezolva chestiunea de

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

naţionalitate a supuşilor austrieci sau unguri cari se găseau pe teritoriile alipite nu aveau legături cu acele teritorii, iar nici de cum a acelora cari, străini cu totul de acele teritorii, erau domiciliaţi în alte părţi ale teritoriului României. Aceasta rezultă şi din preambulul Tratatului care consideră clauzele lui ca o consecinţă a sporirilor însemnate teritoriale dobândite de România.

Dacă s-ar considera că intenţiunea părţilor ar fi fost de a conferi naţionalitatea română de plin drept, numai ca un atribut al domiciliului „izolat" pe teritoriul român s-ar ajunge la concluziunea inadmisibilă de a se recunoaşte minorităţilor din teritoriile alipite un avantagiu ce nu se acordă românilor de origine din aceleaşi teritorii, cărora, pentru a devenii supuşi români de plin drept, li se pretinde în mod expres să fi avut (indigenatul) într-una din comunele de pe alte teritorii, conform dispoziţiunilor art. 70 din Tratatul de la St. Germain şi art. 61 din Tratatul de la Trianon.

Pentru aceste motive, art. 3 din Tratatul minorităţilor nu poate fi aplicat în speţă şi urmează să aplicăm art. 70 din Tratatul de la St. Germain şi art. 61 din Tratatul de la Trianon ori de câte ori va trebui să determinăm condiţiunile în cari s-a făcut transferul de naţionalitate al locuitorilor din teritoriile alipite.

b) Nu trebuie a se face confuzie între termenii *„domiciliu"* şi *„indigenat"* cari constituiesc noţiuni deosebite.

După legile austriace şi ungare o persoană putea să aibă indigenatul în comuna în care domicilia sau putea să aibă indigenatul într-o comună şi să locuiască în alta.

Indigenatul este de fapt o încetăţenire pe care o dobândea cineva într-o comună determinată, îndeplinind anumite condiţiuni, chiar dacă acea persoană nu era domiciliată în acea comună (a se vedea legea austriacă din 3 decembrie 1863 şi amendamentul din 5 decembrie 1896, Reichsgesetzblatt No-105 şi 292).

Prin urmare, după legile austriece şi ungare, singur indigenatul conferea unei persoane naţionalitatea austriacă sau ungară, pe când domiciliul nu conferea nici un drept.

Când România şi-a alipit, la 1 decembrie 1918, Bucovina şi Ardealul – în urma hotărârei Congresului general al Bucovinei şi Adunării Naţionale din Alba Iulia decretele de anexiune prevedeau că vor dobândi cetăţenia română toţi locuitorii Bucovinei şi Ardealului cari până la acea dată fusese supuşi austrieci sau unguri. Ori, pentru a fi supus austriac sau ungur trebuia să ai indigenatul în Bucovina sau în Ardeal.

Prin urmare, la 1 decembrie 1918, Bucovina şi Ardealul au trecut efectiv sub suveranitatea română, au devenit deci teritorii româneşti. În această privinţă nu putea fi nici o îndoială. Doctrina şi jurisprudenţa tuturor statelor se pronunţă în acest sens.

Aceasta este situaţiunea de fapt la 26 septembrie 1920, când a intrat în vigoare Tratatul minorităţilor. Tratatele de la St. Germain şi Trianon prevăd în art. 70 St. Germain şi art. 61 Trianon ca:

„Orice persoană având indigenatul (pertinenza) pe un teritoriu făcând parte anterior din teritoriile fostei monarhii austroungare va dobândi deplin drept şi cu excluderea naţionalităţei 1 austriace 2 ungare, naţiona-

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

litatea statului care exercită suveranitatea asupra zisului teritoriu." Aceste articole vorbesc de „indigenat", deci exclude pe simplii originari sau pe cei domiciliaţi.

Ele confirmă o stare de fapt existentă, adică recunoaşte dobândirea naţionalităţii române, de către toate persoanele având indigenatul austriac sau ungar pe un teritoriu transferat României, fără a fixa o anumită dată cu începere de la care acest schimb de naţionalitate urmează a avea loc. Nefixând nici o dată precisă, tratatele au lăsat să se înţeleagă că starea de fapt va trebui luată în consideraţiune şi că schimbul de naţionalitate s-a operat prin decrete de anexiune, în momentul alipirei Bucovinei şi Ardealului adică la data de 1 Decembrie 1918.

Bazat pe aceste consideraţiuni, legiuitorul român a înscris în noua lege privitoare la dobândirea naţionalităţii române, această dată de 1 Decembrie 1918, cu începere de la care toţi foştii supuşi austrieci şi unguri au dobândit deplin drept naţionalitatea română.

Prin urmare, nu există nici o contrazicere între art. 70 din Tratatul de la St. Germain şi art. 61 din Tratatul de la Trianon şi art. 56 alin 1 din Legea română asupra naţionalităţei din 23 februarie 1924.

Articolul 3 din Tratatul minorităţilor vorbeşte într-adevăr de o persoană domiciliată în teritoriile alipite României la data intrării în vigoare a acestui tratat (26 septembrie 1920), care ar dobândi deplin drept naţionalitatea română.

Nu trebuie însă pierdut din vederea că art. 3 din Tratatul minorităţilor prevede că nu se aplică decât „sub rezerva tratatelor de la St. Germain şi Trianon". Ori, aceste tratate nu vizează decât persoanele posedând indigenatul în teritoriile cedate României, cu excluderea acestora care sunt numai domiciliaţi. Pentru aceste motive, este evident că nu se poate înscrie în legea română o condiţiune care să atribuiască domiciliului efecte juridice pe care legile în vigoare în statele desmembrate nu i le atribuiau. În ţinuturile alipite domiciliul n-avea efect asupra naţionalităţii, după cum nici în vechiul Regat (căci art. 3 ar putea viza şi Vechiul Regat) nu se poate conferi naţionalitatea pe baza „domiciliului" fără îndeplinirea altor condiţiuni cerute de legea asupra naţionalităţii.

2. În ce priveşte substituirea datei de 1 decembrie 1918 în locul celei de 26 septembrie 1920:

Articolele 70 din Tratatul de la St. Germain şi 61 din Tratatul de la Trianon, prevăd în mod expres că: orice persoană având indigenatul pe un teritoriu făcând parte anterior din teritoriile fostei monarhii austroungare va dobândi deplin drept şi cu excluderea naţionalităţei 1 austriace 2 ungare, naţionalitatea statului care exercită suveranitatea asupra zisului teritoriu.

Ori, 1 Decembrie 1918 reprezintă data la care teritoriile austriace şi ungare au trecut de fapt sub suveranitatea statului român.

Prin urmare, conform textului precis al Tratatelor suscitate, nu pot pretinde cetăţenia română de plin drept decât numai acele persoane cari în momentul când statul român a început să-şi exercite suveranitatea (adică 1 Decembrie 1918), aveau deja indigenatul în vreunul din teritoriile alipite, indigenat conferit lor de către autorităţile austriace sau ungare, conform legilor în vigoare în acele state.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

De altfel noua lege asupra naţionalităţei prevede anumite organe, cărora cel care ar fi fost eventual exclus de la cetăţenia română va putea să se adreseze, spre a i se face dreptate.

Astfel art. 65 din lege dispune:

„Autorităţile administrative însărcinate cu operaţiunea constatărei sunt obligate să întocmească, pe comune, liste de cetăţenie, în care vor cuprinde pe toţi acei cari se găseau în vreunul din categoriile prevăzute la art. 56.

Aceste liste se vor afişa, după terminarea operaţiunilor, în fiecare comună, la localurile autorităţilor comunale.

Actele rămân definitive faţă de toţi aceia care, în termenul prescris la art. 64, n-au declarat apel.

Recursul împotriva hotărârilor Comisiunilor de Apel se va declara la grefa acestor Comisiuni, în termen de 20 de zile libere de la pronunţare.

Curtea de Casaţie va judeca aceste recursuri de urgenţă, în Camera de Consiliu, după memorii scrise, fără citarea părţilor."

Deci persoanele din teritoriile alipite României cari socotesc că pe nedrept ar fi fost omise de la cetăţenia română, urmează să adreseze plângerile lor instanţelor suscitate.

Pe lângă argumentele de mai sus care urmează a fi opuse domnului Wolf, îl puteţi asigura, că, contrar celor afirmate de evrei, numărul omişilor de la naţionalitatea română, în Ardeal şi în Bucovina, de Comisiunile locale, este foarte redus şi, fără a face distincţiune de originea etnică, cuprinde, deopotrivă, pe evrei, unguri, germani, slovaci, sârbi, ca şi pe românii care nu întruneau condiţiunea indigenatului, cerută expres de Tratatele de la Trianon şi St. Germain. Toţi aceştia rămân nu „heitmatloşi" ci naţionalii statului căruia aparţineau în momentul când s-au stabilit în comuna unde domiciliază şi la care nu obţinuseră indigenatul sub stăpânirea străină. Dacă Tratatul minorităţilor înţelege să creeze la obţinerea cetăţeniei române, o situaţie privilegiată minorităţilor, nu poate să fie nimeni care să susţină că acest tratat a înţeles să acorde acestora o situaţie privilegiată chiar faţă de majoritatea, şi să se recunoască evreilor, ceea ce nu s-a recunoscut românilor de origine.

În această privinţă cifrele date de Curtea de Apel din Oradea Mare sunt edificatoare:

Au fost omişi în circumscripţia acestei Curţi 1710 locuitori, din care în ordinea importanţei numărului, românii de origine (217) se clasifică imediat după evrei (587) şi unguri (682). În total pe întreg teritoriul celor două provincii alipite sunt numai 16.644 omişi, de toate naţionalităţile. Evreii, după calculele făcute, nu ating decât maximum 5.500. Numărul acestora se va reduce încă, căci nu este probabil ca toate apelurile să fie respinse.

Nu comportă dar chestiunea ca pentru 3000 sau 4000 evrei omişi, la o populaţiune evreiască emancipată de 1 milion 300 mii în toată ţara, să se adopte o atitudine neamicală, de natură a indispune opinia publică românească. Nu este rău a se reaminti despre refugiaţii evrei pe cari îi tolerăm după intervenţiunile evreieşti (Wolf şi alţii) pe teritoriul Basarabiei şi pe cari îi aprovizionăm, deşi duc o acţiune ostilă nouă.

▼

Arhivele Ministerului Afacerilor Externe, fond Problema 33, vol 27, p. 29 – 35.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

176

1925 mai 29, Bucureşti. Raportul directorului general de Poliţie şi Siguranţă privind manifestaţiile prilejuite de trecerea prin Buzău a lui Corneliu Zelea Codreanu.

Am onoarea a vă raporta că în astă noapte 28 – 29 mai a.c., la ora 1,15, cu trenul de Bucureşti-Iaşi a trecut Corneliu Zelea Codreanu cu logodnica lui, Lilica[1] Ilioiu, şi însoţit de mai mulţi studenţi. În gara Buzău, dl Codreanu s-a dat jos şi a fost luat şi purtat pe braţe de studenţii şi elevii liceului şi şcolii comerciale din acest oraş, făcându-i-se manifestaţie grandioasă, strigând „Jos jidanii!". Asemenea a strigat şi dl. Codreanu, cum şi logodnica lui, din vagon unde rămăsese. Manifestaţia a durat aproape 1/2 oră în care interval s-au smuls firmele ziarelor „Dimineaţa", „Adevărul" şi „Lupta", de pe peronul gării, din perete, spunând că sunt gazete evreieşti, şi le-au aruncat jos.

După plecarea trenului, în drum spre oraş, elevii liceului şi ai şcolii comerciale s-au oprit la drogheria d-lui Roşianu, din Bulevardul Gării, strigând „Jos jidanii", dându-i jos două firme ce le avea în perete şi cu o piatră aruncată i-a spart un geam.

În piaţa Daciei, la prăvălia d-lui Adolf Heller, zis „La Pomul de aur", s-a spart un geam de la uşă, care s-a deschis prin izbitura ce a dat-o, iar stăpânul pretinde că-i lipsesc şase cămăşi bărbăteşti, ceea ce nu se poate dovedi, în prăvălie fiind mai multă marfă, care s-a găsit. Apoi s-au mai spart patru geamuri în strada Armeniei la dentista Sera Kalitman Kimefeldl.

▼

Arhiva Serviciul Român de Informaţii, fond D, dosar nr. 8 441, vol. 2, f. 58.

177

1925 iunie 12, Sibiu. Adresă de răspuns întocmită de dr. Hans Otto Roth, preşedintele Partidului German din România, către Comandamentul Diviziei 18 Sibiu cu privire la organizarea internă a partidului.

Către

on. Comandament al Diviziei 18

Serviciul de Stat major
Biroul II Informaţii
Sibiu

Ca răspuns la adresa dumneavoastră nr. 8526 din 26 mai a.c. în calitatea mea de preşedinte al Partidului German din România, doresc a vă arăta că, fiind şef al unui partid politic nu pot fi obligat a da lămuriri

1 Corect este: Elena.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

autorităţilor militare despre chestiuni privind organizaţia internă a partidului nostru. Dreptul de a cere astfel de lămuriri atât în sensul constituţiei cât şi al uzanţelor politice nu-i aparţine decât exclusiv şi personal domnului ministru de interne. Dacă totuşi voi da un răspuns desluşit la întrebările formulate în adresa dumneavoastră către Consiliul Naţional Săsesc, fac acest lucru cu intenţia de a distruge definitiv unele neînţelegeri vădite. Aşa numitul „Consiliu Naţional Săsesc" este în cadrul organizaţiei partidului nostru Comitetul Central al saşilor din Ardeal. Această organizaţie luând fiinţă în anul 1867 ea nu şi-a schimbat forma ei până în ziua de azi. În fiecare comună şi oraş, locuite de saşi, există un comitet local (Ortsausschuss), mai multe comune împreună fac o organizaţie cercuală (Kreisausschuss) şi acestea împreună depind de centrul lor „Consiliul Naţional Săsesc". Organizaţia partidului nostru, care în 8 ianuarie 1919 la Mediaş a declarat voluntară aderarea poporului săsesc la România Mare, a fost adaptată împrejurărilor noi, cu ocazia congresului ţinut în noiembrie 1919 la Sighişoara. Programul politic precum şi dispoziţiile despre alcătuirea organică a partidului nostru a doua zi după congres au fost publicate integral în toate gazetele săseşti din Ardeal. Astfel autorităţile de stat au avut ocazia de a lua cea mai perfectă cunoştinţă despre programul şi organizaţia partidului nostru cu ocazia declaraţiei de aderare în ianuarie 1919 şi cu ocazia congresului de la Sighişoara din februarie 1919. După aceste lămuriri de ordin general voi da răspuns la întrebările formulate de dumneavoastră.

Organizaţiile comunale şi cercuale cât şi Consiliul Naţional Săsesc sunt unităţi organice ale Partidului German din România fiind dirijate de el. Partidul însuşi are aceeaşi organizaţie ca şi celelalte partide din ţară, d.e. „Partidul Naţional Liberal", „Partidul Naţional", „Partidul Ţărănesc" etc. Prin urmare acestui partid i se cuvin drepturi ca şi celorlalte partide din ţară. Constituţia nu obligă partidele politice de a cere autorizaţie ministerului pentru a putea funcţiona, lucru care nu se impune nici prin uzanţele politice generale. Dacă funcţionarea unui partid ar fi legată de o astfel de autorizare atunci libertatea vieţii politice însăşi ar deveni iluzorie. Tot astfel cum Partidul Poporului fondat în 1920 de dl. general Averescu şi cum Partidul Naţional fuzionat al dlor Iorga şi Maniu în toamna trecută nu au cerut ministerului autorizaţie pentru a funcţiona, de asemenea şi partidul noastru nu are nevoie de autorizaţie. Faptul că partidul nostru există este de altcum perfect cunoscut de către autorităţile din timpul unirii cu atât mai mult, deoarece înfiinţarea lui datează din mijlocul veacului trecut, Statutul şi programul politic fiind publicate în noiembrie 1919 cu toate amănuntele şi se află desigur şi în copie la toate autorităţile superioare de administraţie.

Scopul politic urmărit de partidul nostru este clar: ocrotirea intereselor poporului german, respectiv săsesc ca minoritate naţională în cadrul statului român.

Membrii partidului nostru – ca şi cei din alte partide – sunt obligaţi a plăti cotizaţii. Natural că plata lor se face benevol. Cred de altcum, că nu există partid în ţară, care să impună membrilor săi cotizaţii mai mici, ca al nostru. Membrii din comunele rurale plătesc o cotizaţie care în anul 1924

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

a fost de 2 lei 15 bani de cap, iar în comunele urbane de 3 lei 75 bani şi care pe anul 1925 au fost sporite pe 2 lei 65 bani, respectiv 4 lei 70 bani. Această cotizaţie după cum este natural, nu se percepe în mod unic de la sărac sau bogat, ci variază după forţa economică a fiecărui membru astfel că cel fără mijloace ori este scutit ori plăteşte o cotizaţie mai mică. Iar cel cu mijloace plăteşte ceva mai mult. Suma totală a acestor cotizaţii, impuse întregului popor săsesc, pentru anul 1924 de exemplu face suma ridicolă de 539.126 lei. Din totalul acesta însă în realitate s-au încasat până la 31 decembrie 1924 numai 159.782 lei.

S-a mai pus întrebarea cine administrează aceste sume şi în ce scop se folosesc. Administrarea se face de către 6 membri însărcinaţi de către Consiliul Naţional Săsesc şi sumele se întrebuinţează pentru întreţinerea angajaţilor, pe care îi are partidul la Sibiu. Acest birou se compune din doi secretari de partid, un funcţionar auxiliar, o dactilografă şi un servitor. Sumele încasate după cum puteţi vedea – abia ajung pentru a susţine acest birou. În ziua d.e. în care scriu aceste rânduri nu aveam decât un sold de 3.654 lei. Cred că desluşirile mele lămuresc pe deplin situaţia.

Pentru încasarea acestor cotizaţii n-am cerut nici acum şi nici înainte autorizaţie. Nici celelalte partide, care încasează cotizaţii mult mai mari, nu fac acest lucru. Procedeul urmat de noi, corespunde deci şi în această privinţă celor obişnuite de celelalte partide.

Sper că prin cele de mai sus am dat onoratului Comandament lămuriri satisfăcătoare la toate întrebările indicate.

Cu deosebită stimă,

Dr. Hans Otto Roth
Deputat
Preşedintele Partidului German din România.

▼
Arhivele Statului Sibiu, fond Consiliul Naţional Săsesc, act. nr. 788/1925.

178

1925 iunie 13, Bucureşti. Legea pentru unificarea administrativă.

LEGE
pentru
UNIFICAREA ADMINISTRATIVĂ

TITLUL I

Împărţirea teritoriului regatului. Autorităţi administrative şi elective locale. Autorităţi de control.

Art. 7. – Fiecare locuitor al ţării, fără deosebire de sex şi naţionalitate, trebuie să aparţină unei comune şi să participe la sarcinile ei.

Cetăţenii români se pot strămuta dintr-o comună în alta fără nici o învoire prealabilă.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Ei sunt însă datori să facă cunoscut autorităţilor comunale atât strămutarea cât şi aşezarea lor.

Orice teritoriu din cuprinsul ţării trebuie să aparţină unei comune.

Comuna îşi exercită autoritatea sa asupra tuturor locuitorilor şi a întregului teritoriu din cuprinsul ei.

TITLUL II

Comuna

CAPITOLUL I
Compunerea consiliului comunal

Art. 18 – Numărul consilierilor aleşi se stabileşte în proporţiune cu populaţiunea, fără deosebire de sex, vârstă, sau naţionalitate. Acest număr este de:

36 în comunele cu o populaţiune mai mare de 250.000 locuitori;
30 în comunele cu o populaţiune mai mare de 100.000 locuitori;
24 în comunele cu o populaţiune mai mare de 50.000 locuitori;
18 în comunele cu o populaţiune mai mare de 25.000 locuitori;
15 în comunele cu o populaţiune mai mare de 10.000 locuitori;
12 în celelalte comune urbane, oricare ar fi numărul locuitorilor;
9 în comunele rurale.

Odată cu consilierii se aleg şi un număr de supleanţi, egal cu o treime din numărul consilierilor aleşi, chemaţi să completeze vacanţele legale ivite în consiliu, conform cu art. 192.

TITLUL III

Judeţul

CAPITOLUL I
Compunerea consiliului judeţean

Art. 102 – Numărul consilierilor judeţeni aleşi se stabilieşte în proporţiune cu populaţiunea, fără deosebire de sex, vârstă sau naţionalitate. În acest calcul nu intră populaţiunea oraşelor reşedinţe de judeţ.

Acest număr este de 36 consilieri în judeţele care au populaţiune mai mare de 400.000 locuitori;

30 membri în cele mai mari de 200.000 locuitori;

24 membri în celelalte judeţe.

Odată cu consilierii se aleg şi un număr de supleanţi, egal cu o treime din numărul acestora, care vor fi chemaţi a completa vacanţele legale ivite în sânul consiliului conform dispoziţiunilor art. 192.

Numărul consilierilor judeţeni aleşi nu se poate modifica decât din 10 în 10 ani, prin votul consiliului respectiv, aprobat de Ministerul de Interne

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

cu avizul consiliului administrativ superior şi numai unde statistica populaţiunii va reclama o modificare potrivit normelor stabilite mai sus.

TITLUL VI

Dispoziţiuni comune

CAPITOLUL I
Alegeri administrative

SECŢIA I

Alegători şi eligibili la comună şi judeţ.

Art. 156 – Sunt alegători la cumune şi judeţ toţi cetăţenii români care, pe lângă celelalte condiţiuni pe cari trebuie să le îndeplinească alegătorii pentru Adunarea deputaţilor, au vârsta de 21 şi domiciliul real de cel puţin un an în comuna sau judeţul, unde urmează să-şi exercite drepturile lor. Această condiţiune nu se cere funcţionarilor publici.

Alegătorii domiciliaţi în capitala judeţului nu votează la alegerile judeţene, ei sunt însă eligibili în consiliile judeţene.

Proprietarii de imobile din staţiunile climaterice şi balneare pot să declare la primăriile respective, în cursul lunei ianuarie a fiecărui an, înainte ca listele electorale să rămână definitive, că înţeleg să exercite dreptul de alegător în acele comune chiar dacă nu au acolo domiciliul lor real.

Sunt de asemenea alegători şi eligibili în consiliul judeţean, chiar dacă nu au domiciliul real în cuprinsul judeţului, cetăţenii români care exercită acolo un comerţ, o industrie, o profesiune, sau sunt proprietari de imobile şi au făcut în termenul arătat la aliniatul 3 declaraţiunea voinţei lor la primăria comunii din judeţ unde au intenţiunea de a-şi exercita dreptul lor de vot.

Art. 159 – Sunt eligibili în consiliile comunale şi judeţene toţi cetăţenii români cari, pe lângă condiţiunile de a fi alegători, au vârsta de 25 ani împliniţi şi ştiu ceti şi scrie, precum şi acei arătaţi în art. 156, alin. II şi III.

Promulgăm această lege şi ordonăm ca ea să fie investită cu sigiliul statului şi publicată în „Monitorul Oficial".

Dat în Sinaia la 13 iunie 1925
(L. S. St.)
Preşedintele Consiliului de Miniştri
şi ministru de interne
Ion I. C. Brătianu

Ferdinand

Ministrul justiţiei
G. G. Mărzescu

▼

„Monitorul Oficial" nr. 128, 14 iunie 1925, p. 6850 – 6893.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

LISTA SELECTIVĂ
a periodicelor aparţinând minorităţilor naţionale apărute în perioada 1919 – 1925[1]

A

Actualitatea Basarabiei. Chişinău, 1924 (lb. rusă)

Agnethler Wochenblatt. Agnita, 1920 – 1924

Agnethler Zeitung. Agnita, 1924

Agricultorul. Cernăuţi, 1920 – 1923 (lb. rusă)

Akademische Blätter. Cernăuţi, Sibiu, Bucureşti, 1924

Albania Nouă. Bucureşti, 1924 – 1925 (continuă) (lb. albaneză)

Alfred Richter's Reschitzaer Monatshefte organ für Kultur und Sociales Leben. Reşiţa, 1923

Alkalmi Ujsag. Arad, 1923

Allgemeine Jüdische Presse. Organ central pentru ortodoximea izraelită. Bistriţa, 1921

Allgemeine Zeitung Tagblatt. Cernăuţi, 1920 – 1924 (apărea şi sub titlul Czernowitzer Allgemeine Zeitung)

Allgemeiner Anzeiger. Agnita, 1924

Alsó-Fehérvármegye Hivatalos Közlönye. Alba-Iulia, 1919

Amerikai Reklám Ujság. Oradea Mare, 1922

Ämtliches Licitations Blatt. 1922 – 1924

Ämtliches. Organ des Banater und Siebenbürger Arbeiter – Invaliden – unterstützungs und Pensionsvereins. Timişoara, 1922 – 1924 (continuă)

Amtsblatt der Behiebsleitung. Czernowitz, 1919

Amtsblatt der Provinzial Unifizierungs Kommission in Klausenburg. Cluj, 1920

Amtsblatt der Grosskokler Komitates. Sighişoara, 1920 – 1924 (continuă)

Amtsblatt der Hermannstädter Komitates. Sibiu, 1919 – 1924 (continuă)

Amtsblatt der Kronstädler Komitates. Braşov, 1922 – 1923

Amtsblatt herausgegeben vom Regierungsrat für Siebenbürgen, für das Banat und für die romänischen Gebiete Ungarus. Sibiu, Cluj, 1918 – 1920

---

1 aflate în fişierul Bibliotecii Academiei Române şi Catalogul Publicaţiilor periodice româneşti, tom III, 1919 – 1924, Editura Academiei Române, 1987, f. 5–1080

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Anzeiger. Arad, 1922
Arad és Vidéke. Arad, 1919 – 1922
Arader Zeitung. Arad, 1920 – 1924 (continuă)
Aradi Élet. Arad, 1919 – 1924 (continuă)
Aradi Elö Ujság. Arad, 1923
Aradi Fáklya. Arad, 1919 – 1924 (continuă)
Aradi Friss Ujság. Arad, 1919 – 1924 (continuă)
Aradi Futár. Arad, 1920 – 1924 (continuă)
Aradi Hirlap. Arad, 1919 – 1924 (continuă)
Aradi Közlöny, Arad és Vidéke. Arad, 1920
Aradi Katholikus Egyhazi Tudósitó. Arad, 1919 – 1924 (continuă)
Aradi Katholikus Tudósitó. Arad, 1919 – 1920
Az Aradi Kereskedelmi és Iparkamara Közleményei. Arad, 1922
Aradi Közlöny. Arad, 1919 – 1924 (continuă)
Aradi Napló. Arad, 1922
Aradi Szinpad. Arad, 1919 – 1924 (continuă)
Aradi Torna Egyesület. Arad, 1923
Aradi Tükö. Arad, 1919 – 1924 (continuă)
Aradi Ujság. Arad, 1919 – 1924 (continuă)
Aradvárimegye Hivatalos Lapja. Arad, 1919
Aranykorszak. Cluj, 1922 – 1924
Aranyosvidék. Turda, 1919 – 1925 (continuă)
Ararat. Bucureşti, 1924 (continuă) (publicaţie în limba armeană)
Der Arbeiter als Produzent und Konsument. Cernăuţi, 1921
Arbeiter Jugend. Cernăuţi, 1922 – 1923 (publicaţie a CC al PSD din Banat)
Arbeiter Zeitung vorm „Volkswille“. Timişoara, 1919 – 1924 (continuă)
Arbeiter Zeitung. 1921 – 1924 (continuă) (publicaţie a P.S. evreiesc)
Ari. 1924 (continuă) (organ al Uniunii de Cultură Fizică a Armenilor din România)
Archiv des Vereines für Siebenbürgische Landeskunde. Sibiu, 1921 – 1924 (continuă).
Atehia. Piatra Neamţ, 1921 (se transformă în „Renaşterea“, ziar naţional evreiesc)
Der Aufbau. Mediaş, 1923 – 1924 (continuă)
Auf Wiederschen. Sibiu, 1922 (ziar al familiei Teutsch)
Autodafé. Sibiu, 1921 (ziar pentru tineret)

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

B

Bacs-Topolyai Hirlap. Timişoara, 1919
Báli Hirlap. Huedin, 1924
Banater Anzeiger. Timişoara, 1921 – 1924 (continuă)
Banater Bauernblatt. Timişoara, 1921 – 1924 (continuă)
Banater Bote. Lugoj, 1919 – 1924 (continuă)
Banater Curier. Timişoara, 1920 – 1921
Der Banater Handwerker. Lugoj, 1921 – 1924
Banater Landwirt. Timişoara, 1923 – 1924 (continuă)
Banater Musik Zeitung. Timişoara, 1922 – 1924 (continuă)
Der Banater Philatelist. Timişoara, 1920 – 1924
Banater Schulbote. Timişoara, 1923 – 1924 (continuă)
Banater Tasblatt. Timişoara, 1920 – 1924 (continuă)
Bánáti Futár. Timişoara, 1919
Bánáti Hirlap. Timişoara, 1922
Bánáti Lloyd. Timişoara, 1922 – 1924 (continuă)
Bánáti Sport. Timişoara, 1922 – 1923
Bánáti Sportélet. Timişoara, 1923 – 1924 (continuă)
Bánáti Tudósitó. Timişoara, 1920 – 1921
Bányamunkás. Sibiu, 1919 – 1921; Cluj, 1920 – 1924 (continuă)
Bányászat Ékohászat. Petroşani, 1922 – 1923
Baraban. Bazargic, 1923 – 1924 (publicaţie în limba bulgară)
Bar Kochba. Bârlad, 1919 (organ democrat naţional evreiesc)
Bauarbeiter. Cluj, 1922 – 1924 (continuă)
Bazar. Timişoara, 1923 – 1924 (lb. germană)
Bazarjiskara Politia. Bazargic, 1924 – 1925 (continuă) (lb. bulgară)
Bergarbeiter. Sibiu, 1919; Cluj, 1920 – 1924 (continuă)
Das Bessaraber Leben. Chişinău, 1919 (publicaţie a partidului progresist democrat evreiesc)
Bessarabia. Paris, Chişinău, 1919 – 1923
Bessarabia, Chişinău, 1919
Der bessarabische Landwirt. Tarutino, 1921 – 1923
Viaţa Basarabeană. Chişinău, 1924 (lb. rusă)
Cugetul Basarabiei. Chişinău, 1924 (lb. rusă)
Poşta Basarabiei. Chişinău, 1922 – 1925 (continuă) (lb. rusă)
Bolşevicul basarabean. Chişinău, 1921 (publicaţie a comit. PC basarabean) (lb. rusă)
Bet Vaad Lehachamin (Căminul cărturarilor). Satu Mare, 1923 – 1924, (publicaţie ebraică)

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

B'Hirei Zion. Buzău, 1920, (publicaţie a organizaţiei sioniste)
Bibellesezettel. Braşov, 1923
Biblioteca „Ştiinţa evreiască". Iaşi, 1919 – 1924 (continuă)
Biblioteck „Idische Wissenschaft". Iaşi, 1919 – 1924
Biblioteca Sionistă „Tikvath-Israel". Bucureşti, 1919
Bienenzüchter. Timişoara, 1921 – 1924 (continuă)
Bihari Vörös Ujság. Oradea, 1919
Biharvármegye Hivatalos Lapja. Oradea, 1919 – 1924 (continuă)
Das Blatt der Hausfrau. Bucureşti, Cernăuţi, Sibiu, 1924
Der Blitz. Cernăuţi, 1924
Bistritzer Deutsche Zeitung. Bistriţa, 1919 – 1924 (continuă)
Bogsáner Zeitung. Bocşa Montană, 1919 – 1924 (continuă)
Bolettino economico cogli ultimi prezi di Braila e Galatzi. Brăila, 1924
B'nei Brith. Bucureşti, 1920
Bolettino Quindicinale della Camera italiana di Commercio ed Industria in Romania. Brăila, Galaţi, 1922 – 1923
Die Bombe. Făgăraş, 1921
Borbélyok és Fodrászok Lapja. Târgu-Mureş, 1920; Cluj, 1922 – 1923
Böripari Munkás. Arad, 1920 – 1921; Cluj, 1921 – 1924
Bösen-Buben-Zeitung. Sibiu, 1920, 1921, 1924
Die Botenfrau. Braşov, 1922
Brassói Hirlap. Braşov, 1919 – 1920
Brassói Katholikus Tudósitó. 1919 – 1925 (continuă)
Brassói Lapok. Braşov (ziar politic), 1919 – 1925 (continuă)
Brassóvarmegye Hivatalos Lapja. Braşov, 1922 – 1923
Briefmarken Rundschau des Briefmarkensammler-Hauptvereines, „Timbrophilia". Bucureşti, 1924; Sibiu, 1924
Die Brücke. Cernăuţi, 1922
Bucarestskia Novosti. Bucureşti, 1922 (lb. rusă)
Bucarestschii Golos. Bucureşti, 1922 (lb. rusă)
Die Bühne. Sibiu, 1922 – 1923
Bukarester Deutsche Tagespost. Bucureşti, 1923 – 1925 (continuă)
Bukarester Gemeindeblatt. Bucureşti, 1921 – 1924 (continuă)
Bukarester Katholisches Sonntagsblatt. Bucureşti, 1924 (continuă)
Bukarester Lloyd. Bucureşti, 1922 – 1923
Bukarester Presse. Bucureşti, 1923 – 1924
Bukaresti Hirlap. Bucureşti, 1921
Bukaresti Kurir. Bucureşti, 1921 – 1922
Bukaresti Ujság. Bucureşti, 1921

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Bukovinaer Holzundschau. Cernăuţi, 1924 (continuă)
Bukovinaer Bote. Cernăuţi, 1922
Der Bukowiner Kaufmann. Cernăuţi, 1921 – 1924
Bukowinska Gazeta Polska. Cernăuţi, 1919 – 1922
Buletinul Asociaţiunii Evreilor români. Bucureşti, 1920
Buletinul Asociaţiei Profesionale a medicilor din Chişinău. Chişinău, 1924 (lb. rusă)
Buletinul Camerei de Comerţ şi Industrie Arad. Arad, 1922, (cu texte în limba română şi maghiară)
Buletinul Camerei de Comerţ şi Industrie Cluj. Cluj, 1922 – 1924 (continuă) (text limba maghiară)
Buletinul Comisiunei Centrale Sioniste din România. Roman, 1920 – 1922
Buletinul Comunităţii Israelite din Brăila. Brăila 1919 – 1923
Buletinul Marei Loji „Zion“ nr. 9 România. Bucureşti, 1920 – 1924
Buletinul organizaţiei sioniste Vaslui. Vaslui, 1920
Buletinul Societăţii Tinerimea Israelită. Bucureşti, 1920
Bürger Zeitung. Sânnicolaul-Mare, 1919 – 1924 (continuă)
Burung. Târgul Săcuilor, 1921
Burzenländer Bote. Braşov, 1921

C

Cimbora. Satu Mare, 1922 – 1924 (continuă)
Cipész Munkás. Arad, 1920 – 1921
Cipészek Szaklapja. Cluj, 1922 – 1924 (continuă)
Cirlak (turc). Bazargic, 1921
Columna evreiască. Bucureşti, 1923 – 1924
Család és Iskola. Cluj, 1919 – 1920
Cseszle. Târgul Secuiesc, 1920 – 1922
Csiki lapok. Miercurea Ciuc, 1919 – 1924
Cugetul evreu. Galaţi, 1923 (publicaţie evreiască)
Curierul israelit. Bucureşti, 1921 – 1924 (continuă)
Czernowitzer Deutsche Tagespost. Cernăuţi, 1924 (continuă)
Czernowitzer Morgenblatt. Cernăuţi, 1919 – 1924 (continuă)

D

Deliormanul. Bazargic, 1921 (publicaţie a partidului poporului)
Délvidék. Timişoara, 1919 – 1920
Deutsche Politische Hefte aus Grossrumänien. Sibiu, 1921 – 1924
Deutsche Volkszeitung. Cernăuţi, 1921 – 1922

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Deutsche Wacht. Timişoara, 1919 – 1924
Deutscher Bote. Cluj, 1923 – 1924 (continuă)
Deutsches Bauernblatt. Timişoara, 1921 – 1924 (continuă)
Deutsches Volksblatt. Cernăuţi, 1924
Dobrudja Türk Gazetesi. Bazargic, 1921 – 1924 (lb. turcă)

E

Ébredj. Timişoara, 1919
Ébresztö. Oradea Mare, 1923 – 1924 (continuă)
Egyetértés. Turda, 1923
Egyházi és iskolai Szemle. Oradea Mare, 1921 – 1924
Egyházi Hiradó. Satu Mare, 1919 – 1924 (continuă)
Egyházi Szemle. Timişoara, 1922 – 1924 (continuă)
Einsame. Braşov, 1923 (2 numere)
Eisenarbeiten. Bucureşti, 1924
Eisenring. Timişoara, 1924
Eleftheria („Libertatea"). Bucureşti, 1919 – 1920
Az Élet. Bucureşti, 1922
Ellenzék. Cluj, 1919 – 1924 (continuă)
Ellinismos. Bucureşti, 1921
Elöre. Cluj, 1922
Erd und Arbett. Chişinău, 1920 – 1922
Erdély. Alba Iulia, 1921 – 1923
Erdély Hirlap. Arad, 1923 – 1924
Erdély Közgazdaság. Cluj, 1919 – 1924 (continuă)
Erdély Magyar Lányok. Cluj, 1920 – 1924 (continuă)
Erdély Orvosi Lap. Cluj, 1920 – 1924
Erdély Szemle. Cluj, 1919 – 1924 (continuă)
Eretz Israel. Bucureşti, 1920 – 1924 (continuă)
Értesitö. Sf. Gheorghe, 1923 – 1924 (continuă)
Erwache. Timişoara, 1919
Eszaknyugati Ujság. Carei, 1919 – 1920 (continuă)
Ethnos. Bucureşti, 1919 – 1924 (ziar naţional zilnic al grecilor din străinătate)
Evreimea. Bucureşti, 1919

F

Fackel. Cluj, 1920 – 1921
Fizetö. Cluj, 1921 – 1924 (continuă)

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Fórum. Timişoara, 1921
Frauen-Zeitung. Sibiu, 1919 – 1922
Fodrász Ujság. Târgu-Mureş, 1923 – 1924 (continuă)
A Föld. Oradea Mare, 1919
Frauenblatt. Sibiu, 1923 – 1924 (continuă)
Der Freimütige. Timişoara, 1919 – 1920
Friss Ujság. Timişoara, 1922 – 1923
Frühling. Sibiu, 1920
Die Freiheit (evr.). Cernăuţi, 1920 – 1924 (continuă)

G

Gyilkos. Cluj, 1921 – 1924 (continuă)
Gyáripari Szaklap. Braşov, 1921
Gross Koklen Bote. Sighişoara, 1919 – 1924 (continuă)
Gewerbe Zeitung. Cluj şi Timişoara, 1924
Gépészet. Cluj, 1920 – 1922
Gewerkschaft. Timişoara, 1920
Gros Ludu. Cernăuţi, 1919 – 1924 (continuă)
Gazeta Polska. Cernăuţi, 1922 – 1924 (continuă)
Gemeindeblatt der evangelischen Glaubengenossen A. B. in Mühlbach. Sebeşul Săsesc, 1923 – 1924
Genius. Arad, 1924 (lb. maghiară) (rev. de cultură universală)
Gépészet. Cluj, 1920 – 1922
Galatzer Jüdisches Volksblatt. Galaţi, 1922 – 1924 (ziar evreiesc)
Der Galgen. Cernăuţi, 1919
Gazdák Lapja. Satu Mare, 1921 – 1924 (continuă)

H

Haber. Bazargic, 1923
Hacherut (Libertatea). Cernăuţi, 1919 (lb. ebraică)
Hacu. Cernăuţi, 1920 (de la 1 mai apare cu subtitlul „Revistă bilunară“)
Hador Hazair (Generaţia tânără). Cernăuţi, 1923 (revistă pentru tineretul evreiesc)
Haggibor Ujság. Cluj, 1922 (apare ca nr. unic)
Hajnal. Cristur, 1923
Hakikat (Dreptatea). Bazargic, 1920 (gazeta independentă)
Haladás. Sf. Gheorghe, 1921 – 1922; Braşov, 1922
Haládás. Cluj, 1921 – 1924 (continuă)

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Handel und Industrie. Cernăuţi, 1922 (supliment la Czernowitzer Morgenblatt)

Handels-u Industrie-Kurier. Cernăuţi, 1923 – 1924 Hangya. Cluj, 1920 – 1924 (continuă)

Harangszó. Cristuru-Secuiesc, 1921 – 1924

Harazan (Biciul). Bucureşti, 1921 – 1922 (publicaţie satirică armenească)

Háronszékvármegye Hivatalos Lapja. Sf. Gheorghe, 1922 – 1923

Hasemes, Braşov, 1924

Hasmonaea. Bucureşti, 1919 – 1924 (publicaţie lunară a studenţilor sionişti)

Haticosul. Baia Mare, 1921

Hatikváh (Speranţa). Galaţi, 1919 (publicaţie sionistă bilunară)

Hátszeg és Vidéke. Haţeg, 1919

Hatzfelder Volksblatt. Jimbolia, 1924

Hatzfelder Zeitung. Jimbolia, 1921 – 1924

Hayat ve Sihhat (Viaţa sănătoasă). Bazargic, 1922 (lb. turcă)

Házassagi Ujság. Bucureşti, 1922 – 1923

Háztulajdonosk Lapja. Arad, 1922 – 1924

Hebamnen Zeitung. Braşov, 1921 – 1922

Hegedüs Zene müosztályának Zenei Szemléje. Oradea, 1920 – 1924 (continuă)

Die Heimat. Cernăuţi, 1921 – 1924 (continuă)

Heirathszeitung. Bucureşti, 1920 – 1921

Heirats Zeitung. Bucureşti, 1922 – 1923 (continuă)

Heldsdörfer Faschings-Zeitung. Braşov, 1922

Hermannstädter Nachrichten. Sibiu, 1923 – 1924 (continuă)

Hermannstädter Nachrichtenblatt. Sibiu, 1921

A Hét. Timişoara, 1921 – 1922

A Hét Hétfõi Ujság. Timişoara, 1922

A Hétfõ. Cluj, 1919

Hétfõi Friss Ujság. Cluj, 1923

Hétfõi Friss Ujság. Satu Mare, 1923 – 1924

Hétfõi Hirek. Târgu-Mureş, 1921 – 1924

Hétfõi Hirlap. Cluj, 1921

Hétfõi Naplo. Târgu-Mureş, 1924

Hétfõi Ujság. Cluj, 1919 – 1924

Hétfõi Ujság. Târgu-Mureş, 1921 – 1922

Hétfõi Ujság. Satu Mare, 1922 – 1924

Hiradó. Târgu-Mureş, 1919 – 1924 (continuă)

Hirlap. Braşov, Bucureşti, 1922 – 1923

A Hirnök. Cluj, 1921 – 1924 (continuă)

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Hivatalos és Szakértesitö. Braşov, 1921 – 1924 (la 1 martie 1922 apare în limba română „Jurnal oficial şi special de branşă“)
Hivatalos és Szakértesitö. Braşov, 1921 – 1924
Hivatalos Közlönye A Bánsági és Erdély Munkások Rokkantse. Timişoara, 1922 – 1924 (continuă)
Hivatalos Lap. Cluj, 1920 – 1921
Hivatalos Lapja. Braşov, 1922 – 1924
Hivatalos Szaklapja. Braşov, 1922
Hliborob. Cernăuţi, 1923 (continuă) (lb. rusă)
Hliborobjske Slovo. Cernăuţi, 1921 (lb. rusă)
Der Höllen Bote. Bucureşti, 1923
A Holnap. Târgu-Mureş, 1919
Holzarbeiter. Cluj, 1922 – 1924
Horog. Braşov, 1920 – 1922
Hotel Szeszipar. Cluj, 1923
Hunyadvármegye, Deva, 1919 – 1924
Husipar. Cluj, 1924

I

Der Id (Evreul). Chişinău, 1920 – 1922
Az Idök Jelei. Bucureşti, Sibiu, 1924
Ierusalim. Buletinul comisiei centrale sioniste. Roman, 1922, (lb. ebraică)
Ifjú Erdély. Cluj, 1923 – 1924 (continuă)
Ifjú Garda. Cluj, 1922
Ifjú Kelet. Cluj, 1922
Ifjú Leninista. Bucureşti, 1924 (continuă)
Ifjúmunkás. Cluj, 1922 – 1923
Ifjú Proletar, Cluj, 1921
Ifjúság. Arad, 1922
Ifjúság. Dej, 1921
Ifjúság. Timişoara, 1922 (continuă)
Ifjúsági Könyvtar. Timişoara, 1921 (continuă)
Igazság. Cluj, 1922 – 1923
Igazság. Sibiu, 1919 (org. PSD)
As Igazság Örállója. Bucureşti, 1924
Igehirdétó. Baia Mare, 1919
Illustrierte Weltchronik. Timişoara, 1922 (rev. săpt. de cultură, artă şi literatură)
Ilustrierte Familienblatt. Reghinul Săsesc, 1919 – 1920

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Industriezeitung. Braşov, 1921 (continuă) (cu ediţie şi în lb. maghiară)
Intézeti Ertesitö. Arad, 1922 – 1923
Ipari Közlöny. Bucureşti, 1923 – 1924
Iparosok Lapja. Oradea Mare, 1922 – 1924
I. Iris. Bucureşti, 1920 – 1921 (revistă bilunară în lb. greacă)
Iparosok Lapja. Cluj, 1923 – 1924
Israelitul ortodox. Bucureşti, 1921 (lb. română şi ebraică) (organ al comunităţii israelite ortodoxe)

J

Jahrbuch des siebenbürigschen Karpathenvereins. Sibiu, 1922 – 1924 (continuă)
Jehudith. Cluj, 1921
Jesurun. Cluj, 1921 – 1922
Jó gyermekek lapja Karácsonya. Oradea Mare, 1922
Jó Pásztor. Sighetul Marmaţiei, 1923 – 1924
Jövendö. Timişoara, 1919
Jövö Népe. Târgu-Mureş, 1919 – 1920
Dos Jüdische Volksblatt. Cernăuţi, 1921
Judische Zeitung. Sighetul Marmaţiei, 1921
Jugendblatt. Cernăuţi, 1924
Judenbundblatt. Sighişoara, 1921 – 1924
Jugend-Freund. Bucureşti, 1921 – 1924 (continuă)
Jugent. Cernăuţi, 1923 – 1924 (lb. ebraică)
Junimea Evree. Bucureşti, 1922 – 1924 (lb. ebraică)
Južnaja Besserabija. Tighina, 1922 – 1923

K

Kadima. Timişoara, 1921
Kalauz. Târgu-Mureş, 1922 – 1923
Der Kampf. Sibiu, 1920 – 1921
Katholikus Világ. Cluj, 1923 – 1924 (continuă)
Katholikus Élet. Satu Mare, 1922 – 1924
Kaviar. Timişoara, 1923 – 1924
Keleti Ujság. Cluj, 1919 – 1924 (continuă)
Képes Futár. Timişoara, 1922
Képes Ujság. Cluj, 1922
Keresztény Magvetö. Cluj, 1922 – 1924 (continuă)

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Das Kino. Timişoara, 1921
Klingsor. Braşov, 1924
Kolosvani Hirlap. Cluj, 1919
Kolozvani Tükör. Cluj, 1919 – 1923; 1923 – 1924 (continuă)
Komédia. Cluj, 1923
Kösöntyü. Oradea Mare, 1922
Közélet. Satu Mare, 1920
Kratzewetz. Sebeş, 1919
Kronstadten Zeitung. Braşov, 1919 – 1924 (continuă)
Kultur. Cernăuţi, 1921 (lb. ebraică)
Kulturköri Elet. Miercurea Ciuc, 1922 – 1923
Küzdelem. Cluj, 1920 – 1921
Kwitzei Efraim. Bucureşti, 1914 – 1924 (revistă talmudică ştiinţifică) (continuă)
Keleti Lloyd. Timişoara, 1922 – 1924 (continuă)
Kerem-Hayesod. Iaşi, 1922 – 1923
Keresztyén Élet. Zalău, 1921 – 1924
Kerészeti Közlöny. Simeria, 1923 – 1924 (continuă)
Kis Gazda. Satu Mare, 1924
Könyvkötök Lapja. Cluj, 1921 – 1924 (continuă)
Közgazdaság. Cluj, 1921 – 1924 (continuă)
Közlöny. Arad, 1923 – 1924 (continuă)
Kunjer Handlowo-Premyslowy. Cernăuţi, 1923

L

Der Landbote. Timişoara, 1920 – 1924 (continuă)
Das Leben. Craiova, 1923 – 1924
Lederarbeiter. Cluj, 1923 – 1924
Legyen Világosság. Cluj, 1922
Lelkipásztor. Zalău, 1921 – 1924 (continuă)
Letzte Nachrichten. Bucureşti, 1923 – 1924 (continuă)
Liberalul. Cetatea Albă, 1921 – 1922 (lb. rusă)
Licht. Reşiţa, 1922 – 1924 (continuă)
Lichter der Heimat. Braşov, 1920 – 1924 (continuă)
Der Löwe. Braşov, 1922
Lugoser Zeitung. Lugoj, 1919; 1920 – 1924 (continuă)
Lumea evree. Bucureşti, 1919 – 1920 (lb. română şi ebraică)
Landwirtschaftliche Blätter Siébenbürgen. Sibiu, 1919 – 1924 (continuă)
Lebensmittelarbeiter. Cluj, 1923 – 1924 (continuă)

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Das Licht. Cernăuţi, 1919

M

Magyar Dal, Braşov, 1922 – 1923; Cluj, 1923 – 1924 (continuă)

Magyar Hirlap. Timişoara, 1922 – 1923

Magyar Kisebbség. Lugoj, 1922 – 1924 (continuă)

Magyar Nép. Cluj, 1921 – 1924 (continuă)

Magyar Szó. Oradea Mare, 1919 – 1920

Magyar Tanácsköztársaság Biharvármegye Hivatalos Lapja. Oradea Mare, 1919

Magyar Ujság. Arad, 1924 (continuă)

Magyar Zsinagoga. Sighetul Marmaţiei, 1919 – 1920

Magyarság. Cluj, 1924 (continuă)

Május. Cluj, 1922 – 1923

Maladoi Lenineţ. Bucureşti, 1924 (ed. paralelă pe lângă „Tânărul Leninist")

Máramaros. Sighetul Marmaţiei, 1919 – 1924 (continuă)

Máramarosi Fuggetlen Ujság. Sighetul Marmaţiei, 1919 – 1924 (continuă)

Máramorosi Ujság. Sighetul Marmaţiei, 1923 – 1924 (continuă)

Mária Kongregáció. Cluj, 1924

Marosmenti Sport. Târgu-Mureş, 1922

Marosujvár. Ocna Mureşului, 1919

Marosvölgyi Munkás. Târgu-Mureş, 1920 – 1921

Masis. Bucureşti, 1920 – 1922 (lb. armeană)

Mediascher Zeitung für sächsisch = deutsche Volkspolitié. Mediaş, 1919 – 1924 (continuă)

A Megtartóztatás. Cluj, 1924 (continuă)

Méhész. Timişoara, 1921 – 1924 (continuă)

Méhészeti Közlöny. Cluj, 1922 – 1924 (continuă)

Melissa (Albina). Bucureşti, 1920 – 1924 (lb. greacă)

Menorah. Buzău, 1922 (lunar); Piatra Neamţ, 1922 – 1924; Bucureşti, 1920 (continuă); Botoşani, 1920 (cotidian al blocului evreiesc; lb. maghiară, franceză, română; Glasul minorităţilor)

A mi kis Sionunk. Carei, 1919

Minorité Hongroise. Lugoj, 1923 – 1924 (continuă)

Mitteilungen des Bukowinaer zionistischen Landeskomitees. Cernăuţi, 1919 – 1921

Mitteilungen zur Kenntnis des Deutschtums in Grossrumänien. Sibiu, 1922, 1923

Mitteilungen zur Kenntnis des Deutschtums in Grossrumänien. Sibiu, 1923 – 1924 (continuă)

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Modeblatt. Bucureşti, Sibiu, Cernăuţi, 1924 (diferite numere)

Molnárok Lapja. Braşov, 1924; Cluj, Bucureşti, 1922 – 1923; Timişoara, Bucureşti, 1923; Cluj, Bucureşti, 1924

Mordchele Hajehudi. Timişoara, 1921, 1922 (diferite numere)

Der Morgen. Timişoara, 1920 (lb. maghiară)

Der Morgen. Chişinău, 1919 – 1920 (cotidian evreiesc)

Montag Meravetz Zeneirodalmi Ertesitöje. Timişoara, 1920 – 1924 (continuă) (lb. română, maghiară şi germană)

Mozgó Könyvek. Timişoara, 1921

Mozgó Könyvek Rövás. Timişoara, 1921

Mozi. Timişoara, 1923 – 1924

A Mozi. Timişoara, 1921, 1922 – 1924

Mozirevü. Timişoara, 1922 – 1923

Müller-Zeitung. Cluj, Bucureşti, 1923 – 1924

A Munka. Arad, 1919 – 1924

A Munka. Sighetul Marmaţiei, 1922

Munkaadók Lapja. Arad, 1920, 1922 (continuă)

Munkás. Bucureşti, 1924

Munkáslap. Timişoara, 1919 – 1921

Munkás Ujság. Oradea Mare, 1919

Munkások Lapja. Salonta Mare, 1919

Müszaki Ertesitö. Cluj, 1920 – 1924

Müszaki Szemle. Târgu-Mureş, 1923 – 1924

Müvészet es Társaság. Oradea Mare, 1920

Müvész Világ. Oradea Mare, 1920

N

O Neos Ellinismos. Bucureşti, 1921 – 1924 (continuă)

Népakarat. Carei, 1919; Cluj, 1921; Timişoara, 1919 – 1921

Nepnevelési Közlöny. Oradea Mare, 1919

Neppendorfer Bläter. Sibiu, 1919 – 1924 (continuă)

Népujsag. Cluj, 1924 (continuă)

Der Nerv. Cernăuţi, 1919

Neue Jüdische Presse. Dej, 1920

Neue Temesvárer Zeitung. Timişoara, 1919 – 1924

Neue Zeit. Timişoara, 1921 – 1924 (continuă) (săptămânal evreiesc)

Noar. Cluj, 1924 (continuă)

Nor Arşaluis. Bucureşti, 1922 – 1924 (continuă) (lb. armeană)

Viaţa nouă. Bazargic, 1923 – 1924 (lb. bulgară)

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Nova Vreme. Bazargic, 1919 – 1924
Nachrichtenblatt Deutsche Tagespost und Siebenbürgish-Deutsche Tageblatt. Sibiu, 1921
Nachrichtenblatt der ostdentschen Hochschüler. Sibiu, 1920 – 1921
Nagybánya. Baia Mare, 1919 – 1924 (continuă)
Nagybánya. Baia Mare, 1923 – 1924 (continuă)
Nagybányai Hirlap. Baia Mare, 1919 – 1924
Nagykároly és Vidéke. Careii Mari, 1919 – 1924 (continuă)
Nagyszebeni Katholikus Egyhazi Tudósitó. Sibiu, 1919 – 1920
Nagyszebeni Reggeli Ujság. Sibiu, 1919
Nagyszentmiklós és Vidéke. Sânnicolaul Mare, 1919 – 1924 (continuă)
Nagyvárad. Oradea Mare, 1919 – 1924 (continuă)
Nagyváradi Estilap. Oradea Mare, 1919 – 1924 (continuă)
Nagyváradi Friss Ujság. Oradea Mare, 1919 – 1924 (continuă)
Nagyváradi Hétfõi Lap. Oradea Mare, 1920
Nagyváradi Munkás Ujság. Oradea Mare, 1919 – 1920
Nagyváradi Napló. Oradea, 1919 – 1924 (continuă)
Nagyváradi vörös Ujság. Oradea, 1919
Dos Naje Seben. Cernăuţi, 1920 – 1924 (continuă) (org. pt. PSD evreiesc)
A Nap. Arad, 1921 – 1924 (continuă)
Napkelet. Cluj, 1920 – 1922
Glasul Bucovinei. Cernăuţi, 1921, 1923 (publicaţie în lb. ucraineană)
Narrisches Klick L Antiklick-Blatt. Alba-Iulia, 1922
Părerea noastră. Bucureşti, 1922 – 1924 (continuă) (lb. rusă)
Navasard. Bucureşti, 1923 – 1924 (continuă) (lb. armeană)
Neamul Evreesc. Bucureşti, 1919 – 1924 (continuă)

O

Odorheiu Vármegye Hivatalos Lapja. Odorhei, 1923 – 1924 (continuă)
Odontologiceski Vestnic, Chişinău, 1921
Ökonomisches Blatt mit den letzen Preissen aus Braila und Galatz. Brăila, 1924 (continuă)
Das Öffentliche Leben. Cernăuţi, 1923 – 1924
Az Oj Kelet. Cluj, 1922 – 1923
Oraviczaer Wochenblatt. Oraviţa, 1919 – 1924 (continuă)
Ördög. Oradea Mare, 1922 – 1923
Örömhir. Târgu-Mureş, 1924
Örszem. Oradea Mare, 1920 – 1924
Orvosok Lapja. Timişoara, 1920 – 1921; 1922 – 1924

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Ostjüdische Zeitung. Cernăuţi, 1919 – 1924
Ostland. Sibiu, 1919 – 1921

P

Papok Közlönye. Timişoara, 1919
Parász. Târgu-Mureş, 1924
Paros. Bucureşti, 1924 (publicaţie armenească)
'O Parthenon. Bucureşti,1923 – 1924
A Penna. Baia Mare, 1921
Pahrmaco Courier. Cluj, 1922 – 1924 (lb. germană şi maghiară)
Poetul. Chişinău, 1921 (lb. rusă)
Die Posaune. Timişoara, 1920 – 1921
Poşta. Bazargic, 1924 (continuă) (lb. bulgară)
Pravda. Bazargic, 1920 – 1924 (lb. bulgară)
Pro Palestina. Huşi, 1922 (ziar evreiesc)
Pürem Shlachmones. Timişoara, 1924 (ziar evreiesc, apare în lb. maghiară)
Pénzvilág. Oradea Mare, 1923 – 1924 (continuă)
Pharmacia. Cluj, 1920 – 1924
Poale Czedek. Cluj, 1921
Praxis Medici. Timişoara, 1924
Priturca. Bazargic, 1924 (foaie economică)

R

Reklam. Braşov, 1924 (continuă)
Reschitzer Monatschefte. Reşiţa, 1923
Riport Ujság. Cluj, 1919 – 1920
Romanya. Bazargic, 1921 – 1924 (lb. turcă)
Ruházati Munkások Szaklapja. Cluj, 1921 – 1924 (continuă)
Rumän Handels-Zeitung. Cluj, 1921 – 1922
Rumänischer Lloyd. Cluj, 1922 – 1924 (continuă)
Racheta. Chişinău, 1922 – 1924 (lb. rusă)
Rechen Spiele. Cernăuţi, 1923
Die Reform. Cernăuţi, 1920
Református Hiradó. Oradea Mare, 1921 – 1924 (continuă)
Református Szemle. Cluj, 1919 – 1924 (continuă)
Die Reklame. Timişoara, 1924
Remeny. Cluj, 1920 – 1922
Renaşterea (Atehia). Piatra Neamţ, 1921 (publicaţie evreiască)

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Rendkivüli Kiadás. Cluj, 1921
Rendkivüli Ujság. Satu Mare, 1924
Resiczaer Zeitung. Reşiţa, 1919 – 1924
Revü. Timişoara, 1922
Riport. Oradea Mare, 1921
Rivalda. Târgu-Mureş, 1919 – 1920
Romániai Népszava. Cluj, 1922 – 1924 (continuă)
Romániai Orások és Ékszerészek Szaklapja. Cluj, 1922 – 1924
Romänische Garten-Börse. Timişoara, 1922 – 1924
Rovás. Timişoara, 1921
Ruházati Munkás. Cluj, 1923 – 1924 (continuă)
Rumänische Finanzwelt. Oradea, 1923
Rumänische Handelszeitung. Braşov, 1919 – 1922
Der Rundhorizont. Sibiu, 1924

S

Die Saat. Cisnădie, 1923
Sächsisch-Regener Hachrichtern. Reghinul Săsesc, 1919 – 1921
Saechisch-Regener Wochenblatt. Reghinul Săsesc, 1919 – 1920
Der Sämann. Bucureşti, 1921 – 1924
Schässburger Zeitung. Sighişoara, 1919
Schule und Kirche. Bucureşti, 1924; Cernăuţi, 1924; Sibiu, 1924
Schule und Leben. Braşov, 1920 – 1924 (continuă)
Schul-und Kirchenbote. Braşov, 1919 – 1924 (continuă)
Schwäbische Volkspresse. Timişoara, 1919 – 1924 (continuă)
Der Schwartzer Kulsman. Roman, 1920 (lb. armeană)
Shqipëri'e Ré (Albania Nouă). Bucureşti, 1919 – 1920; Constanţa, 1920 – 1924 (continuă)
Siebenbürger Raiffeisenbote. Sibiu, 1919 – 1924 (continuă)
Siebenbürgisch-Deutsche Tagespost. Sibiu, 1919 – 1924 (continuă)
Siebenbürgisch-Deutsches Tageblatt. Sibiu, 1919 – 1924 (continuă)
Siebenbürgische Handels Zeitung. Braşov, 1924 (continuă)
Sionul românesc. Lugoj, 1920 – 1924 (foaie oficială a diocezei Lugojului)
Slovo. Cernăuţi, 1922; Chişinău, 1919 (publicaţie în lb. ucraineană)
Solidaritatea. Roman, 1920 (organ independent pentru apărarea intereselor evreieşti)
A sómér. Târgu-Mureş, 1924
Someşul Nou. Uj Szamos. Sătmar, 1923 (săptămânal în lb. română şi maghiară)

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Die Sonne. Timişoara, 1921 – 1924 (continuă)
Sonnenwende. Mediaş, 1924 (continuă)
Der Sonntag. Timişoara, 1920 (săptămânal)
Sonntagsbeilage der „Schwäbischen Volkspresse". Timişoara, 1919 – 1920
Sonntagsblatt zur Erbauung und Belehrung. Timişoara, 1922 – 1924
Sonntagsfeier. Timişoara, 1921
A sport. Târgu-Mureş, 1919
Sportblatt. Bucureşti, 1924; Cernăuţi, 1920 – 1924; Sibiu, 1920 – 1924 (continuă)
Sportélet. Timişoara, 1920 – 1921; Oradea Mare, 1921 – 1924 (continuă)
Sportfùtár. Târgu-Mureş, 1919
Sporthirek. Cluj, 1923
Sporthirlap. Oradea Mare, 1920 – 1921
Sportivnyj poryvj. Chişinău, 1924 (şi în lb. română)
Sport-Kurir. Timişoara, 1924
Sport und mode. Cernăuţi, 1922
Sportvilág. Arad, 1924; Timişoara, 1921 – 1924 (continuă)
Stomatologiai Szemle. Cluj, 1923 – 1924 (continuă) (şi în lb. maghiară)
Südungarischer Bote. Lugoj, 1919 – 1924 (continuă)
Südungarn. Lugoj, 1919
Sütöipar. Cluj, 1923
Szabadság. Oradea Mare, 1919 – 1921
Szàkszervezet. Timişoara, 1920
Szàkszervezeti Ertesitö. Cluj, 1924
Szalonta és Vidéke. Salonta Mare, 1919 – 1920
Szalontai Lapok. Salonta Mare, 1919 – 1924 (continuă)
Szamos. Satu Mare, 1919 – 1924 (continuă)
Szamosvölgyi vasut hivatalos lapja. Dej, 1922 – 1923
Szászváros és Vidéke. Orăştie, 1919 – 1924 (continuă)
Szatmár és Vidéke. Sătmar, 1919 – 1923
Szatmár vármegye hivatalos lapja. Careii Mari, 1919, 1920, 1921
Szatmári Gazda. Sătmar, 1919
Szatmári Hirlap. Satu Mare, 1921 – 1922
Szatmári Népsava. Satu Mare, 1919
Szatmári Szemle. Satu Mare, 1921
Szatmári tanáosköztársaság. Satu Mare, 1919
Szatmármegyei Közlöny. Careii Mari, 1919 – 1924 (continuă)
Székely Ellenzék. Târgu-Mureş, 1919 – 1920
Székelyfold. Târgu-Mureş, 1919 – 1924 (continuă)

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Székely-Hirek. Odorhei, 1921 – 1922

Székely Hirlap. Târgul Secuiesc, 1924 (continuă)

Székely Köélet. Odorhei, 1919 – 1924 (continuă)

Székely Méhéz. Târgul Secuiesc, 1920 – 1924; Odorhei, 1922

Székely Napló. Târgu-Mureş, 1919 – 1924 (continuă)

Székely Nép. Gheorgheni, 1920 – 1924 (continuă)

Székely Udvarhely. Odorhei, 1920 – 1922

Székely Ujság. Târgul Secuiesc, 1919 – 1924 (continuă)

Szemle. Cluj, 1921 – 1924; Timişoara, 1920 (lb. maghiară)

Szent Ferenc Hirnöke. Cluj, 1920 – 1924 (continuă)

Szenzácio. Timişoara, 1920

Szeptember. Arad, 1921

Szeretet. Oradea Mare, 1921 – 1924 (continuă)

Szeszipar. Cluj, 1923

Szezon. Arad, 1919 – 1920

Szilágyság. Zalău, 1919 – 1924 (continuă)

Szilágysomlyó. Simleul Silvaniei, 1919 – 1923 (continuă)

Szilágy Vármegyé Hivatalos Lapja. Zalău, 1919

Szinészvilag. Cluj, 1921

Szinház. Petroşani, 1922; Timişoara, 1924; Deva, 1922; Târgu-Mureş, 1919; Lugoj, 1924; Careii Mari, 1920; Zalău, 1922; Arad, 1921 – 1923; Oradea, 1924

A szinház. Târgu-Mureş, 1923

Szinház és Divot. Timişoara, 1923

Szinház és Mozi. Timişoara, 1922 – 1924 (continuă); Târgu-Mureş, 1923 – 1924

Szinház és Müvészet. Satu Mare, 1923

Szinház és Sport. Baia Mare, 1922 (continuă)

Szinház és Társaság. Cluj, 1919 – 1924; Timişoara, 1923; Târgu-Mureş, 1919 – 1920

Szinház és Varieté. Oradea Mare, 1920

Szinház Mozi, Dival. Arad, 1924

Szinház Elet. Petroşani, 1924; Sighişoara, 1922

Szinház Hét. Târgu-Mureş, 1920 – 1924

A Szinházi Hét. Târgu-Mureş, 1924 (continuă)

Szinházi Ujság. Cluj, 1919 – 1921; Oradea Mare, 1923 – 1924; Aiud, 1919; Braşov, 1919; Târgu-Mureş, 1924; Petroşani, 1920

A Szinpad. Baia Mare, 1919 – 1920

Szivárány. Aiud, 1919

Szusricsi Hirado. 1923

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Szülésznök Közlönye. Braşov, 1922
Sylvesterzeitung. Mediaş, 1921 – 1922

Ş

Şoibn (evr.). Cernăuţi, 1924 (lb. germană şi lb. ebraică)

T

Tan (turc). Bazargic, 1921
Tánctükör. Timişoara, 1923
Tanitók Lapja. Odorhei, 1921 – 1924
Tanügyi Szemle. Târgu-Mureş, 1923,1924
Tatli Dil. Bazargic, 1923 (lb. turcă)
Tavasz. Oradea Mare, 1919 – 1920
Technische Revue. Cluj, 1922 – 1923
Temesvár. Timişoara, 1919
Temesvára Presse. Timişoara, 1920
Temesvára Volksblatt. Timişoara, 1919 – 1924
Temesvári Hirlap. Timişoara, 1919 – 1924 (continuă)
Temesvári Naplo. Timişoara, 1919 – 1920
Temesvári „Szinház“, Arad, 1923
Temesvári Ujság. Timişoara, 1919 – 1920
Testvériség. Salonta Mare, 1919
Thaleia. Constanţa, 1923 – 1924 (lb. greacă)
Das Theater. Braşov, 1922
Tikvath Israel. Bucureşti, 1919
Tiszántul. Oradea Mare, 1919
Titavan. Bucureşti, 1924 (lb. armeană)
A Toll. Timişoara, 1920 – 1921
Toll és Tinta. Timişoara, 1922 – 1924
Toll és Tör. Timişoara, 1922 – 1924
Tollhegyröl. Timişoara, 1922 – 1924
Tollszár. Timişoara, 1922 – 1924
Tözsdei Ujság. Timişoara, 1924
Tribün. Timişoara, 1921
Tükör. Târgu-Mureş, 1919 – 1924 (continuă)
Typograph. Sibiu, 1919; i Cluj, 1919 – 1924
Tageblatt des Kaufmannes. Cernăuţi, 1923
Temesvárer Zeitung. Timişoara, 1919 – 1924

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

A Timisoarai Kereskedök Egyesülete Közleményei. Timişoara, 1920 – 1924
Tollseprü. Timişoara, 1922 – 1924
Torontaler Nachrichten. Timişoara, 1920 – 1924
Törvények Rendeleket. Oradea Mare, 1921 – 1924

U

Uj Pan. Timişoara, 1919 – 1922
Uj Harcos. Bucureşti, 1923 – 1924
Uj Elet. Dej, 1919
Uj Ember. Cluj, 1920
Uj Kelet. Cluj, 1919 – 1924
Uj Kor. Timişoara, 1919 – 1924
Ujság. Cluj, 1919 – 1924 (continuă)
Ujságiró Nap. Cluj, 1920
Uj Termelés. Oradea Mare, 1920
Uj Toll. Timişoara, 1922
Uj Világ. Sibiu, 1919 – 1920
Unitárius Egyház. Cristuru Secuiesc, 1922 – 1924 (continuă)
Unitárius Közlöny. Cluj, 1919; 1920 – 1924
Unser Dolf. Timişoara, 1920
Unser Wort. Cernăuţi, 1922 (publicaţie evreiască)
Unser(e) Zeit. Chişinău, 1922 – 1924 (continuă) (publicaţie evreiască)
Unterhaltung und Wissen. Cernăuţi, Sibiu, 1924 (continuă)
Der Unterwald. Sebeş, 1919 – 1924 (continuă)
Az Ut. Cluj, 1923 – 1924 (continuă)
Az Uzemi sejt. Oradea, 1924
Uzenet. Oradea Mare, 1922
Udvarhely vármegye Hivatalos Lapja, Odorhei, 1919 – 1923
Udvrehivó. Cluj, 1921 – 1924 (continuă)
Uj Nagyvárad. Oradea Mare, 1919
Uj Szamos. Sătmar, 1923
Uj Szinházi Ujság. Timişoara, 1922 – 1923

V

Vadász Ujság. Târgu-Mureş, 1922 – 1924 (continuă)
Vágóhid. Cluj, Târgu-Mureş, Oradea, 1924 (continuă)
Vállalkozók Lapja. Cluj, 1921 – 1923
Varadi Hét. Oradea Mare, 1919

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Vasárnap. Cluj, 1921 – 1924 (continuă); Arad, 1920 – 1924 (continuă)
Vármegyu Közlöny. Turda, 1919
Vasárnap Iskola. Cluj, 1924
Vasárnapi Tanitó. Oradea, 1921 – 1924 (continuă)
Vasárnapi Ujság. Cluj, 1923 – 1924 (continuă)
Vosmunkás. Bucureşti, 1924 (continuă)
Vasárnap Delután. Cluj, 1923
Verpfegung. Cluj, 1922 – 1924
Vezetö. Timişoara, 1924 (continuă)
Vidéki Sport. Arad, 1919 – 1924 (continuă)
A Világ. Oradea Mare, 1923; Târgu-Mureş, 1924 (continuă)
Világ Tükre. Bucureşti, 1922 – 1924 (continuă)
Világosság. Bucureşti, 1924; Braşov, 1920 – 1924; Reşiţa, 1922 – 1924 (continuă)
Virradat. Careii Mari, 1919
Das Volk. Cernăuţi, 1919 – 1923
Volkswacht. Bistriţa, 1919
Volkswille. Timişoara, 1919 – 1924 (continuă)
Von der Heide. Timişoara, 1922 – 1924 (continuă)
Das Vort. Chişinău, 1922 (publicaţie idiş)
Vorwärts. Cernăuţi, 1919 – 1924 (continuă)
Vas és Fémmunkas. Cluj, 1920 – 1924 (continuă)
Vecernia Buharestia Novosti. Bucureşti, 1922
Vecernia Posta. Chişinău, 1921
Verhandlungen und Mitteilungen des Siebenbürgischen Vereins für Naturwissenschaften zu Hermannstadt. Sibiu, 1919 – 1924 (continuă)
Vezetö a hivatalokhoz és megbizható cégekhez. Timişoara, 1923
Vezetö a hivatalok, intézmények és megbizható cégekhez. Timişoara, 1923
Vezetö a hivatalok ügyvédek és megbizható cégekhez, Timişoara, 1923
Viaţa evreiască, Bucureşti, 1921
A Világitó Ortorony és Krisztus Jelenlétének hirdetöje. Cluj, 1920 – 1924 (continuă)
Villám. Satu Mare, 1923
Volkswirtochaftliche Rundschau. Bistriţa, 1920
Vpered. Cernăuţi, 1921 – 1923 (lb. ucraineană)

W

Wählenzeitung. Sibiu, 1922
Wahrheit. Sibiu, 1919 – 1921

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Wahrheiten. Cernăuţi, 1922 – 1924
Der Wanderer. Bucureşti, 1921 – 1924 (continuă)
Welt und Heimat. Sibiu, 1924 (continuă)
Die Woche. Timişoara, 1922
Der Wecker. Bucureşti, 1924
Weltspiegel. Bucureşti, 1922 – 1924 (continuă)
Wochen-Belage der Temesvárer Zeitung. Timişoara, 1924

Y

Yridiz (Steaua). Bazargic, 1921 (lb. turcă)
Jiţia. Cernăuţi, 1923
Jizni i Scena. Chişinău, 1922

Z

Zahnärtliche Wissenschaftliche Rundschau. Bucureşti, 1921 – 1922
Zahnärtliche Zeitung. Bucureşti, 1921 – 1923
Zeichen und Zeit. Sibiu, 1921 – 1924 (continuă)
Zenei Szemle. Timişoara, 1919 – 1924 (continuă) (lb. maghiară)
Das Ziel. Braşov, 1919
Zilahi Hirlap. Zalău, 1921 – 1922
Zaria. Cernăuţi, 1924 (lb. ucraineană)
Zord dö. Târgu-Mureş, 1919 – 1921
A Zsidó Iskola. Timişoara, 1921
Zsidó Közlöny. Oradea Mare, 1920
Zsilvölgyi Hirlap. Petroşani, 1922 – 1923
Zsilvölgyi Katholikus Tudósitó. Petroşani, 1919 – 1922
Zsilvölgyi Napló. Petroşani, 1924 (continuare)
Zvizda. Chişinău, 1920 – 1921 (ediţie în lb. română şi lb. rusă)

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

Albrich, Gerhard; *Ghrist*, Hans; *Hockl*, Hans, Wolfram: Deutsche Jugendbewegung im Südosten. Bielefeld, 1969.

Armbruster, Adolf; *Jäger*, Herbert: Über die Einstellung der deutschen Bevölkerung Siebenbürgens und des Banats zur Vereinigung von 1918, în „Revue Roumaine d'Histoire", VII. nr. 6, 1968, p. 1087-1097.

Balling, Mads Ole: Von Reval bis Bukarest. Statistisch- biographisches Handbuch der Parlamentarier der deutschen Minderheiten in Ostmittel- und Südosteuropa 1919-1945. Kopenhaga, 1991.

Balogh, Arthur: L'áction de la Societé des Nation en matière de protection des minorité, vol. I - III, Paris, 1937.

Balogh, Arthur; *Szeghö*, Imre: Románio uj alkotmánya, Kolozsvár, 1923.

Bányai, László: Harmincz Ev. Iegyzetek a romániai magyarság útjáról, Bukarest, 1949.

Bányai, László: Pe făgaşul tradiţiilor frăţeşti, Bucureşti, 1971.

Benjamin, Lya: Evreii din România între anii 1940 [şi] 1944, I, Legislaţia antievreiască, Bucureşti, 1993.

Bernády, György: Reflexiók Marosvásárhely, 1937.

Binder, Ludwig: Zwischen Irrtum und Wahrheit. Konrad Möckel (1892-1965) und die Siebenbürger Sachsen, München, 1988.

Binder, Ludwig; *Scheerer*, Josef: Die Bischöfe der evangelischen Landeskirche A. B. in Siebenbürgen. vol. II, Die Bischöfe der Jahre 1867-1969, Köln, Wien, 1980.

Bitoleanu, Ion: Din istoria României moderne 1922-1926, Bucureşti, 1981.

Borbély, Andor; *Fall*, Endre: A román uralom Erdélyben, Budapest, 1936.

Boteni, V.: Les minorités en Transylvanie, Paris, 1938.

Böhm, Johann: Die Deutschen in Rumänien und die Weimarer Republik 1919-1933. Mit einem Literaturbeitrag von Dr. Wolfgang Knopp. Ippesheim, 1993.

Bóld, Emilian: Consolidarea unităţii naţional-statale româneşti. Măsuri legislative, economice, politice şi sociale (1918-1940), Iaşi, 1987.

Bracher, Karl-Dietrich; *Funke*, Manfred; *Jacobsen*, Hans-Adolf: Die Weimarer Republik 1918-1933. Politik, Wirtschaft, Gesellschaft.

Bratu, Traian: Problema minorităţilor din România. Bucureşti, 1923.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Bunescu, Traian: Atitudinea naţionalităţilor conlocuitoare faţă de independenţa şi suveranitatea României în perioada anilor 1918-1940, în „Studii de istorie a Banatului", 9/1983, p. 157-184.

Buza, László: A kisebbségek yogi helyzete. Budapest, 1930.

Calliani, A.: Şcolile minoritare în anul 1929/1930,//Buletinul Oficial al Ministerului Instrucţiunii Publice//, nr. 2/932.

Ciato, Ludwig: Das Minoritätenproblem in Grossrumänien, Cluj, 1925.

Ciobanu, Ştefan: Unirea Basarabiei. Studiu şi documente cu privire la mişcarea naţională din Basarabia în anii 1918-1919, Bucureşti, 1929.

Ciobanu, Vasile: Die Haltung der Siebenbürger Sachsen zur Friedenskonferenz von Paris (1919/20). In: Forschungen zur Volks- und Landeskunde 24(1981)2, p. 56-63.

Ciobanu, Vasile: Sächsische Fachleute zur industriellen Entwicklung Rumäniens 1918-28. In: Forschungen zur Volks-und Landeskunde, 27(1984)2, p. 49-54.

Ciobanu, Vasile: Betrachtungen zur siebenbürgisch- sächsischen Presse in der Zwischenkriegszeit. In: Forschungen zur Volks-und Landeskunde, 29(1986)1, p. 61-78.

Ciobanu, Vasile: Die politische Organisierung der Siebenbürger Sachsen in ersten Jahrzehnt der Zwischenkriegszeit. In: Forschungen zur Volks- und Landeskunde, 31(1988)1, p. 41-51.

Ciobanu, Vasile: Uber die siebenburgisch-sachsische Industrie der Zwischenkriegszeit. In: Forschungen zur Volks-und Landeskunde 36(1993)1, p. 78-93.

Ciobanu, Vasile; *Vlaicu*, Monica: Germanii din România şi Marea Unire. Studiu şi documente. In: Unirea din 1918 - Împlinire şi speranţă, Sibiu, 1994, p. 123-212.

Codarcea, Cornelius: Le litége roumano-hongrois, Edit. ziarului //Universul// Bucureşti, 1937.

Connert, Fritz: Zur Frage der Agrarreform in Siebenbürgen. In: Nation und Staat 1(1927/28), p. 238-264.

Csaki, Richard: Deutsches Kulturamt in Rumänien. Tätigkeitsbericht 1922-1927. Sibiu, 1927.

Csallner, Alfred: Zur wirtschaftlichen und sozialen Lage der Siebenbürger Sachsen 1910-1950. Köln, Wien, 1989 (Studia Transylvanica = 15).

Dascălu, Nicolae: The Economic and Political-Cultural Life of the Coinhabitating Nationalities in Romania between the Two World Wars. In: Nouvelles Etudes d'Histoire VI/2, Bucureşti, 1980, p. 191-202.

Dascălu, Nicolae: La presse des minorités nationales dans la Roumanie d'entre deux guerres (1919-1939). Analyse statistique. In: Nouvelles Etudes d'Histoire, vol. XX, Bucureşti, 1981, p. 45-61.

Dascălu, Nicolae: Unirea din 1918 şi minorităţile naţionale din România. In: Anuarul Institutului de Istorie şi Arheologie „A.D. Xenopol" Iaşi, XX, 1983, p. 51-66.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Der vierte Sachsentag. Schässburg 1919. Sighişoara 1919.

Die evang. Landeskirche A.B. in Siebenbürgen mit den angeschlossenen evang. Kirchenbänden Altrumänien, Banat, Bessarabien, Bukowina, Ungarisches Dekanat. Festschrift / für Bischof Friedrich Tentasch/. Jena, 1923.

Doscovici, Nicolae: Principiul Naţionalităţilor şi Societatea Naţiunilor. Bucureşti, 1932.

Dragomir, Silviu: La Transylvanie roumaine et ses minorites ethniques. Bucureşti, 1934.

Dragomir, Silviu: La politique minoritaire de la Roumanie entre 1918-1940. In: Revue de Transilvanie VII-IX, 1941-1943, p. 279-290.

Dunăreanu, Elena; *Avram,* Mircea: Presa sibiană în limba germană (1778-1970), Sibiu, 1971.

Eisenburger, Eduard; *Kroner*, Michael: Die Zeit in der Zeitung. Beiträge zur rumäniendeutschen politischen Publizistik. Cluj-Napoca, 1977.

Eisenburger, Eduard: Sie erkannten die Zeichen der Zeit. Rumäniendeutsche politische Zeit-und Lebensbilder aus zwei Jahrhunderten. Cluj-Napoca, 1979.

Eisenburger, Eduard: *Brandsch*, Rudolf: Zeit-und Lebensbild eines Siebenbürger Sachsen. Cluj-Napoca, 1983.

Az elszakitott magyarság közoktatásüge, Budapest, 1927.

Endes, Miklos: Erdély három nemzete és négy vallása autonomiájának története – partea a V-a, Budapest 1935.

Erdély a Historiában, Székelyudvarhely, 1992.

Erdély rövid története, Akademiai Kiadó, Budapest 1993.

Erdélyi Magyar Evkönyv 1918-1929, sub red. Sulyok Istvan, Fretz László, Cluj 1930.

Fényes, S.: Ungaria revizionistă, în româneşte de Dr.I. Dăianu şi L. Iliescu (ed. 5), Bucureşti.

Fiedler, Gudrun: Jugend im Krieg. Bürgerliche Jugendbewegung, Erster Weltkrieg und sozialer Wandel 1914-1923. Köln, 1989.

Filderman, Wilhelm: Adevărul asupra problemei evreieşti din România în lumina textelor evreieşti religioase şi a statisticii urmate de listele nominale ale ostaşilor evrei morţi, răniţi, prizonieri, dispăruţi şi decoraţi în războiul pentru întregirea României, Bucureşti, 1925.

Fischer-Galaţi, Stephan: National Minorities in Romania, 1919-1980. In: Stephan M.Horak: Eastern European National Minorities 1919-1980. Littleton, 1985.

Geschäftsordnung des Deutsch-sächsischen-Volksrates für Siebenbürgen. Sibiu, 1920.

Ghibu, Onisifor: Catolicismul unguresc în Transilvania şi politica religioasă a statului român. Cluj, 1924.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Gociman, Aurel: România şi revizionismul maghiar, Edit. ziarului //Universul//, ed. II, Bucureşti, 1934.

Göllner, Carol: Studii de istorie a naţionalităţii germane şi a înfrăţirii ei cu naţiunea română, vol. I-II, Bucureşti, 1976-1981.

Göllner, Carl: Adolf Schullerus. Sein Leben und Wirken in Wort und Bild. Bucureşti, 1986.

Gyárfás, Elemér: Erdélyi problémák, Kolozsvár, 1923.

Heiss, Susana: Consideraţii asupra fondării Partidului German în condiţiile vieţii social-politice ale României interbelice (1918-1923). In: Cercetări de ştiinţe sociale, vol. III, Tg. Mureş, 1978, p. 240-241.

Hermann, Albert: Das Schulwesen der Siebenbürger Sachsen zwischen den beiden Weltkriegen. In: Südostdeutsche Vierteljahresblätter, München, 1965, 1, p. 88-93.

Hienz, Hermann: Bücherkunde zur Volks-und Heimatforschung der Siebenbürger Sachsen, Oldenbourg 1960.

Hockl, Nikolaus Hans: Das deutsche Banat, Timişoara, 1940.

Hügel, Kaspar: Das Banater deutsche Schulwesen in Rumänien von 1918 bis 1944. München, 1968.

Iacobescu, Mihai: România şi Societatea Naţiunilor între 1919-1933, Iaşi, 1975.

Iacobescu, Mihai: Activitatea României la Societatea Naţiunilor în problema ocrotirii minorităţilor naţionale (1919-1935). In: Anuarul Institutului de Istorie şi Arheologie Cluj-Napoca 25(1982), p. 149-173.

Iancu, Gheorghe: Contribuţia Consiliului Dirigent la consolidarea statului naţional unitar român (1919-1920). Cluj-Napoca, 1985.

Iancu, Gheorghe: Informations concernant le problème des minorités de Roumanie, dans les documents de la Société des Nations (1923-1926). In: Transylvanian Review 1(1992), p. 29-55.

Iancu, Gheorghe: Vorläufige Betrachtungen hinsichtlich Rumäniens und der Frage der nationalen Minderheiten (1919-1928). In: Transylvanian Review 1(1992)2, p. 60-86.

Ionescu, Sergiu; *Lascarov*, Moldovanu, D.: Constituţia României. Bucureşti, 1925.

Istrate, Nicolae: Statistica naţionalităţilor. La statistique des nationalités. Extras din: Buletinul Societăţii Regale Române de Geografie, vol. XLIX, Bucureşti, 1930.

Jakabffy, Elemér: A bánsági magyarság húsz éve Romániaban 1918-1938, Budapest, 1939.

Jinga, Victor: Germanii în economia transilvană. In: Transilvania, 73(1942), nr. 2-3, februarie-martie, p. 86-129.

Keintzel, E.: Minderheitenpolitik und Minderheitenrecht mit besonderem Hinblick auf die siebenbürgisch-sächsischen Verhältnisse. Sibiu, 1931.

Kessler, Karl; *Rudolf*, Brandsch: Ein südostdeutscher Volksmann. Ein Beitrag zur neueren Geschichte des Südostdeutschtums. München, 1969.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Klein, Gustav Adolf: Viaţa economică germană din Ardeal, Banat şi Satu Mare. In: Transilvania, Banatul, Crişana, Maramureşul, 1918-1928. Bucureşti, 1929, vol. I, p. 571-586.

Klein, Karl Kurt: Saxonica Septemcastrensia. Forschungen, Reden und Aufsätze sus vier Jahrzehnten zur Geschichte der Deutschen in Siebenbürgen. Marburg, 1971.

Kos, Károly; *Zágoni*, István, *Paál*, Arpad: Kiáltó szó, Kolozsvár, 1921.

Kristof, Gh.: (Studiu) în Lucrarea jubiliară: Transilvania, Banatul, Crişana, Maramureşul, 1918-1928. Bucureşti, 1929.

Kroner, Michael: Die Entstehung der rumäniendeutschen mitwohnenden Nationalität. In: Forschungen zur Volks-und Landeskunde, 20(1977)2, p. 5-22.

Kroner, Michael: Die Beziehungen zwischen den Siebenbürger Sachsen und den anderen deutschen Volksgruppen Rumäniens in den Jahren 1918-1944. Betrachtungen zur Bildung eines rumänien- deutschen Gesamtbewusstseins. In: Südostdeutsche Vierteljahresblätter, 34, 1985, Nr. 1, p. 33-40.

Kroner, Michael: Die Nationalitätenpolitik Rumäniens 1918 -1945. Mit besonderer Berücksichtigung der Siebenbürger Sachsen. In: Die Deutschen in Rumänien heute. Ihr Schicksal als schwindende nationale Minderheit, 1988, p. 58-80.

Lajós, György: A Romániai magyar idöszaki sajtó öt esztendéje, 1919-1923.

Lexikon der Siebenbürger Sachsen. Editat de Walter *Myss*. Thaur, 1993.

Liess, Felix: Die Entwicklung der siebenbürgisch- sächsischen Banken in der Nachkriegszeit. Eisfeld in Thüring, 1937.

Ligeti, Ernö: Súly alatt a pálma. Egy nemzedék szellemi élete. Kolozsvár, 1941.

Linder, Hans: Das deutsche Theater in Siebenbürgen. In: Siebenbürgische Semesterblätter 1988, nr. 1, p. 12-20.

Macartney, C.A.: Hungary and Her Successors, 1919-1937, London, 1937.

Marin, William: Unirea de la 1918 şi poziţia şvabilor bănăţeni Timişoara, 1978.

Marin, William: Kurze Geschichte der banater Deutschen. Mit besonderer Berücksichtigung ihrer Beziehungen zur rumänischen Bevölkerung und ihre Einstellung zur Vereinigung von 1918. Timişoara, 1980.

Martonne, Emanuel: La nouvelle Roumanie dans la nouvelle Europe. Bucureşti, 1922.

McArthur, Marilyn: Zum Identitätswandel der Siebenbürger Sachsen, Eine kulturantropologische Studie. Köln, Wien, 1990.

Meruţiu, V.: Judeţele din Ardeal (Evoluţie teritorială). Cluj, Edit. //Ardealul//, 1929.

Meschendörfer, Klaus: Das Verlagswesen der Siebenbürger Sachsen. Mit einem Vorwort von Hans Bergel. München, 1979.

Metamorphosis Transylvaniae – 1918-1936. Kolosvár, 1937, sub redacţia Györi Illés István.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Mikes, Imre: Erdely útja Nagymagyarorszag tál Nagyromániáig, vol. I-II, Brassó, 1931.

Mikó, Imre: Huszonkét év 1918-1940, A Studium Kiadása, Budapest 1941.

Millerand, Reclamations des optants hongrois de Transylvanie contre la reforme agraire en Roumanie. Edit.Cartea Românească, Bucureşti, 1937.

Muşat, M.; *Ardeleanu*, T.: România după Marea Unire vol. II, Partea I, 1918-1933. Editura şt. şi enciclopedică, Bucureşti, 1986.

Muşat, Mircea; *Ardeleanu*, Ion: România după Marea Unire, vol. II, partea a II-a, noiembrie 1933 - septembrie 1940, Bucureşti, 1988.

Myss, Walter: Kunst in Siebenbürgen, Thaur bei Innsbruck, 1991.

Nägler, Thomas; *Schobel*, Josef; *Drotleff*, Karl: Geschichte der siebenbürgisch-sächsischen Landwirtschaft, Bucureşti, 1984.

Oberding, József György: Az erdelyi agrárreform, Kolozsvár, 1930.

Petraşco, N.: La reforme agraire roumaine et les réclamations hongroises, 1931.

Philippi, Paul: Der letzte Versuch eigenständiger sächsischer Politik? Hundert Jahre seit der Geburt von Hans Roth. In: Zugänge, Heidelberg, Heft 8, Juli, 1990, p.111-119.

Raffay, Ernö: Erdély 1918-19-ben Tanulmányok, Szeged, 1989.

Reinerth, Karl, M.: Zur politischen Entwicklung der Deutschen in Rumänien 1918-1928. Aus einer siebenbürgisch- sächsischen Sicht. Bad Tölz, 1993.

Reinerth, Karl, M.: Die Deutschen Siebenbürgens zwischen den Weltkriegen. In: Siebenbürgische Semesterbläter 4(1990), nr. 1-2, p. 32-51.

Reinerth, Karl, M.: Über die Jugendbewegung bei den Siebenbürger Sachsen bis 1935. In: Siebenbürgisch-sächsischer Hauskalender, 30(1990), p. 39-60.

Richter, Otmar: Wirtschaft und deutsche Minderheit in Siebenbürgen, Köln, 1935.

Riedl, Franz: Das Südostdeutschtum in den Jahren 1918-1945. München, 1962.

Roth, Hans Otto: Ideologia şi tendinţele politice ale minorităţii germane. In: Doctrinele partidelor politice, Bucureşti, f.a.

Roth, Harald: Die Bukarester //Minderheitenministerien// der Zwischenkriegszeit. In: Siebenbürgische Semesterblätter 4(1990) 1-2, p. 52-72.

Roth, Harald: Zur Diskusion über das Frauenrecht bei den Siebenbürger Sachsen 1918-1920. In: Siebenbürgische Semesterblätter 6(1992)2, p. 152-160.

Roth, Harald: Der //Deutsch-sächsische Nationalrat für Siebenbürgen// 1918/1919. München, 1993.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Roth, Harald: Politischen Strukturen und Strömungen bei den Siebenbürger Sachsen 1919-1933, ed. Böhlau, Köln, Weimar, Wien 1994 (Studia Transylvanica, vol. 22) p. 1-225.

Rus, Traian: Reforma agrară din 1921 în Transilvania şi naţionalităţile conlocuitoare. In: Revista de Istorie 36(1983)4, p. 333-48.

Sándor, Jozsef: Magyar iskolákért, Torda, 1924.

Schöld, Günter: Rudolf Brandsch und die „südostdeutsche" Minderheitenpolitik. In: Südostdeutsche Archiv, XIX, 1976/77, p. 121-143.

Schubert, Hans-Achim: Nachbarschaft und Modernisierung. Eine historische Soziologie traditionaler Lokalgruppen am Beispiel Siebenbürgens, Köln, Wien, 1980.

Schuller, Georg, Adolf: Die wissenschaftliche Literatur der Siebenbürger Sachsen in den Jahren 1919-1928. Arhivele Statului Sibiu col. Brukenthal U 1-7 nr. 34, f. 1-33, mss. dactilografiat, varianta românească publicată în: Transilvania, Banatul, Crişana, Maramureşul, 1918-1928, vol. II.

Schunn, Wilhelm: Die Nachbarschaften der Deutschen in Rumänien, Sibiu, 1937.

Schuster, Oskar: Epoche der Entscheidungen. Die Siebenbürger Sachsen im 20. Jahrhundert. Köln, Wien, 1983.

Schwob, Anton: Karl Kurt Klein als Lehrer und Forscher. In: Wege landeskundlicher Forschung, 1988, p. 241-54.

Scurtu, Ioan; *Mocanu*, Constantin; *Smârcea*, Doina: Culegere de documente privind istoria României 1918-1944, Bucureşti, 1995.

Scurtu, Ioan; *Almaş*, Dumitru; *Goşu*, Armand; *Pavelescu*, Ion; *Ioniţă*, I. Gheorghe: Istoria Basarabiei. De la începuturi până în 1944, Bucureşti, 1994.

Scurtu, Ioan: Beiträge zur Geschichte der Deutschen Parlaments – partei 1919-1937, în: Siebenbürgen zwishen den beiden Weltkriegen, ed. Böhlau Köln, Weimar, Wien 1994, p. 55-68, ediţie apărută sub îngrijirea lui Walter König.

Seewann, Gerhard: Siebenbürger Sachse, Ungarndeutscher, Donauschwabe? Überlegungen zur Identitätsproblematik des Deutschtums in Südosteuropa, München, Oldenbourg 1992 (Untersuchungen zur Gegenwartskunde Südosteuropas 27) p. 129.

Seewann, Gerhard: Minderheitenfragen in Südosteuropa, 1992.

Sigerus, Emil: Die deutsche periodische Literatur Siebenbürgens. In: Ostland 6(1931) 5-6.

Smochină, N. P.; *Pintea*, G.; *Petriuca*, P.: La Stampa delle minoranze in Romania (1918-1940), Bucureşti, 1940.

Stănescu, Const.: Le Leggi agraire in Romania e gli optanti ungeresi. Edit. ziarului //Universul//, Bucureşti, 1937.

Stoica, Vasile: Minoritatea noastră germană. In: Arhiva pentru ştiinţă şi reforma socială, 8(1926) 1-2, p. 104-114.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Szász, Zsambor: Erdély Romániában Népkisebbségi tanulmány Budapest, 1927.

Szeben, Andras : Az erdély magyarság nepoktatás ügyének sztatistikai mérlege, Budapest, 1934.

Şandru, D.: Reforma agrară din 1921. Bucureşti 1975.

Ştirban, Marcel: Aspekte aus dem sozial-wirtschaftlichen Leben der Bauern im Kreis Hermannstadt und ihr Kampf um Grund und Boden in den Jahren 1919-1921. In: Forschungen zur Volks- und Landeskunde 12(1969)2, p. 33-44.

Theil, K. H.: Deutsche in rumänischen Parteien. In: Volk in Osten, Sibiu, 3(1936)21, iulie, p. 771-773.

Theodorescu, M. Vasile: Transilvania sub maghiari şi români. Bucureşti, 1941.

Teutsch, Friedrich: Die Siebenbürger Sachsen in Vergangenheit und Gegenwart. Sibiu, 1924.

Teutsch, Friedrich: Geschichte der Siebenbürger Sachsen für das sächsische Colk, vol. IV, Sibiu, 1926.

Titulescu, Nicolae: Documente diplomatice, Bucureşti, 1967.

Transylvanus : Les minorités ethniques de la Transilvanie, Paris, 1935, Edit. Les Presses Universitaires de France.

Tschurl, Max: Biserica regnicolară evanghelică C. A. în cei din urmă zece ani. In: Transilvania, Banatul, Crişana, Maramureşul 1918-1928, vol. II, Bucureşti, 1929, p. 823-834.

Tusa, Gábor: A székely vallási és tanügyi autonomia. Kolozsvár, 1930.

Ullrich, Konrad: Die volkswirtschaftliche Bedeutung der Siebenbürger Sachsen für Rumänien. Leipzig, 1930.

Verhandlungen der Achtundzwanzigsten (verfassungsgebenden) Landeskirchenversemmlung 1920, Sibiu, 1920.

Vlaicu, Monica; *Nussbächer*, Gernot: Aspecte privind adeziunea saşilor la actul din 1 Decembrie 1918 oglindită în presa germană din Transilvania. In: Anuarul Institutului de Istorie şi Arheologie „A. D. Xenopol“, Iaşi, XXV, 1988, vol. 2, p. 237-242.

Vlaicu, Monica: Das Kulturamt der Deutschen in Grossrumänien. In: Siebenbürgische Semesterblätter, München, 7(1993), p. 102 -110.

Wagner, Ernest: Quellen zur Geschichte der Siebenbürger Sachsen 1191-1975, Köln, Wien, 1981.

Wagner, Ernest: Heinrich Siegmund und die //volksbiologische// Forschung in der Zwischenkriegszeit. In: Zeitschrift für Siebenbürgische Landeskunde 6(1983)2, p. 177-186.

Wagner, Ernest: Geschichte der Siebenbürger Sachsen. Ein Überblick. Innsbruck, 1990.

Wehenkel, Günter: Deutsches Genossenschaftswesen in Rumänien, Stuttgart, 1929.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Welisch, Sophie a: The Bukowina-Germans in the interwar period. In: East European Quarterly, XIV, 4, 1980.

Werner Weingärtner, Arnold: Rumäniens Volksgruppenpolitik von den Karlsburger Beschlüssen bis zur Gegenwart. In: Monatshefte für Auswärtige Politik, 5(1938), p. 1067-1075.

Wittstock, Joachim: Die siebenbürgisch-sächsische Epik der Jahre 1918-1944. In: Forschungen zur Volks-und Landeskunde, 24(1981)2, p. 64-71.

Wittstock, Joachim: Rumäniendeutsche Theaterverhältnisse und Bühnenwerke (1918-1944). In: Forschungen zur Volks-und Landeskunde, 26(1983)2, p. 40-51.

Zach, Cornelius, R.: Der Status der Siebenbürger Sachsen in Rumänien – Gesetzliche Verankerung und Wirklichkeit 1919-1933. In: Aspekte ethnischer Identität. Ergebnisse des Forschungsprojektes //Deutsche und Magyaren als nationale Minderheiten in Donauraum//, München, Oldenbourg 1991 (Buchreihe der Südostdeutschen Historischen Kommission 35), p. 233-255.

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

Tehnoredactare computerizată:
INFO-TEAM Ltd.
tel/fax: 650.6015; fax: 659.4626

Tiparul executat la
Tipografia „ARC" SRL
Tel: 211.8617
Tel/Fax: 615.1527

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro

ISBN 973-97239-4-2

https://biblioteca-digitala.ro / http://arhivelenationale.ro